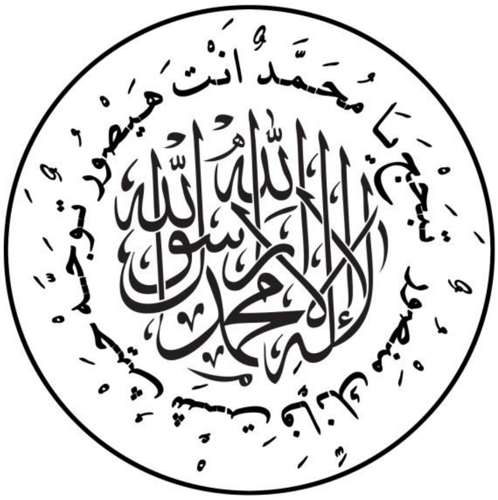
YAZILAR
33

2015

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2015

بِسْــمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2015 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

Başlangıç: 20. 02. 2015

Bitiş : 23. 03. 2015

4 Yazılar

İçindekiler

ÖLÜMLÜ İNSANLAR İÇİN

Hepiniz öleceksiniz!

Tanrı katına çıkacaksınız utanmadan!

Ruhlarınız koyup kaçacak sizi,

Topraklara gömüleceksiniz!

Kurtlar, böcekler, solucanlar

Sevinçle saldıracak üstünüze,

Elleriniz bomboş kalacak,

Kimse bakmayacak resminize.

Sevilmiş kadınların hayali.

Dumanlar gibi dağılacak;

Faydalı, şöhretli, merhametli

Semtinize uğramayacak.

Gözleriniz yok artık!

Dünyayı görmeyeceksiniz!

Okşamak, gülmek, konuşmak

Yok olmuş bir selde yüzeceksiniz.

Yavaş yavaş çürüyeceksiniz.

FARENİN ÖLÜMÜ

Umutsuzdu, yalnızdı, hali yoktu,

Canı gole yanıyordu günlerden beri.

Ne alnında dolaşan bir dost eli

Ne imdat isteyecek kimsesi vardı

Ne Tanrısı, ne de peygamberi.

Günlerdir karanlık deliklerde
Yanıp sönüyordu gözleri..
Sevinç değil ki paylaşılsın
Kendi kendinindi kaderi

Sürün sürüne dışarı çıktı..
Kıvrıldı ateşte pençeleri.
Kurtuldu rahat etti farecik,
Rahat etti dişleri.

Kibardı, incecikti kuyruğu,
Vücudu, küçücük pençeleri. .
Bir makara gibi çözüldü,
Unuttu kedileri.

Farecik! Nazlıcık! Garipçik!
Canı çok yanıyordu günlerden beri.
Kibardı, incecikti kuyruğu;
Boş koydu delikleri.

Bir varken bin yok oldu.
İşte dünyamızın işleri.

CAHİT KÜLEBİ

DİLE GELEN TAŞ'tan - Sâmiha AYVERDİ Hanımefendi

MEYHÂNECİ

Ne zamandan beri buradayım?

Ne zamandan beri boşalan kadehlerimi dolduruyorsun, ey meyhaneci?

Gel, karşıma otur... bana, senin bilip de benim bilmediklerimden bahset.

Bana, geçmiş çağlara basa basa bugünü bulmuş, bugünü de yarın için basamak yapmış âgâhlıklardan bahset!

Bana, sergüzeştlerini kendi kanlarıyla yazan aşk kahramanlarından bahset!

Bana, kahramanlıkların en şereflisi olan Hak kahramanlarından söz aç!

Bana, bu kapının kullarından, gazilerinden, şehitlerinden söyle!

Ey meyhaneci!

Yoksa bu aşırı dileklerimde, talepleri, duaları ve adaklarıyle gayb hazînelerini zorlayan kulların ısrarı mı var?

Hayır, hayır... ben, o bilmediklerini öğrenmek, bildiklerini îlân etmek isteyenlerin ebediyen yabancısı kalmayı arzularım.

Ey meyhâneci!

Sen sâde kadehimi kendi elinle doldur ve beni bu dünyânın ayılmaz sarhoşlarından kıl!

Eğer küplerin boşaldıysa, eğer kadehime koyacak içkin kalmadıysa, ziyânı yok... gel karşıma otur ve bana kendinden bahset!

Şâyet seni dinlemeye tahammül edemez olur da, gene elim, boş kadehime sarılırsa, düşünme, onu kanımla doldur ve korkmadan dudaklarıma daya!

Sh: 18

EY YÜREK YANIĞI!

Anladım; ben sensiz olamayacağım, ey yürek yanığı!

Yeryüzünde senden başka hiçbir anahtar, şu önünde beklediğim kapıyı açmıyor.

Gel, gel de gönlümün içinde dön ve bana o muhteşem kapıyı açıp ardına daya!

Geceyi ürpertip coşturan ben değilim; sensin ey yürek yanığı!

O gece ki, elimde hırpalanmaktan bezmiş gibi, bak, işte vakitsiz kaçmaya uğraşıyor. Ben ise, ölüm dirim boğuşuna düşmüşler misâli, isyanla teslimiyetin çalkantısı arasında onu sımsıkı tutuyorum.

Kollarımı boynuna doluyor, kulağına da, kimseye söylemediğim kelâmı fısıldıyorum.

Ammâ belki de güneş, sırma saçaklı perdesini ağır ağır kaldıracak ve ona altın telli kaftanını giydirip, yalvarsam da yakarsam da gene elimden alıp götürecek.

Bu gece dağları sırtıma yüklesem ağırlık duymayacağım.

Göklere tırmanıp yıldızdan yıldıza atlasam yorgunluk çekmeyeceğim. Kâinâtı kucaklayıp göğsümde ezsem kanmayacağım, doymayacağım.

Zîrâ bütün haşmetinle can evime geleceğin tuttu ey yürek yanığı!

Dünyâ dünyâ olalı, seni anlatmak, beyâna getirmek için kâinâtın dudakları kurumuş, nefesi kesilmiştir. Ne çâre ki anlatanla dinleyen, dertle derman gibi, hep birbirleriyle nizâda hep birbirlerine yabancı kalmışlardır.

Kulağıma bir ses çalınıyor. Esâretine gönül verdiğim için beni kınayanlar olduğunu duyuyorum.

Haklı haksız diye iki ayrı renk isbat etmekten utanır olduktan sonra, ne diye gam çekeyim? Yeryüzünün endâzeleri ile ölçüp biçenlere nasıl hak verilmez?

Acabâ onlara, sana esîr olduktan sonra azatlığın tadına dudak değdirdiğimi söylesem mi dersin, ey gönül yanığı ?

Su, dere içindeki taşın etrâfında nasıl fıkır fıkır kaynar, köpürüp döner, kıvrılır, kıvranır,, düğümlenir olur, ammâ gene de çözülüp süzülerek akarsa, ben de seni yerinden sökmek istercesine sarsar, tartaklar, fakat saplandığın yerden bir adım bile kımıldamadan, mağlûp ve yorgun yoluma devam ederim ey gönül yanığı!

Sh: 54-55

BANA, GÜL... DİYORSUN.

Ağlamak istiyorum; bana, gül... diyorsun.

Başımı alıp dağ tepe giden ben olayım; diyorum. Yok, seni buraya ben bağladım, çözülemezsin, diye ayak diriyorsun.

Didik didik olmuş bir yüreğim var; kimden yedim bu silleyi, diyorum. Kanlı hançerini eteklerimin kıvrımlarına saklayıp: "Bilmem ki ben de onu arıyorum" diye, şaşırtmacaya kaçıyorsun.

Kimseyi istemiyorum, kimse ile konuşacak tek kelâmım kalmadı, diyorum. Sırtıma dünyâ kamçısını çalıp, beni zorla beşer nev'inin kesâfetlerine sürüyorsun.

Ah ne olur boşalsam, boşalsam, düşünmesem, duymasam... diyorum. İçime, biri çekilirken biri saldıran fikir dalgaları yuvarlıyorsun.

Azıksızım, can boğazıma geldi, beni doyur; diyorum. Ya! Demek hâlâ ölmedin, hâlâ candan söz açacak kudretin var, diye, sitemlerin en acısını revâ görüyorsun.

Yorgunum; yaşamaktan yoruldum, diyorum. Hakkın var, diye başımı okşayacağın yerde, koşup, bu durmak vakti yaklaşan hayat zembereğini kendi elinle yeniden kuruyorsun.

Öyle ise, gölgesini hazmetmiş bir ağaç gibi, ben de sırlarımı içime çeker, kimseye göstermem, diye serkeşlik edecek oluyorum. Onlara ne efsün okuyor, ne yapıyorsun ki, darıya koşan kuşlar gibi, bir işâretinle benden uçurup ayaklarının ucuna indiriyorsun?

O zaman sana küsüp, yüzümü gönlüme çeviriyor ve ona soruyorum: Nedir bu işkence, bu istibdat? Ben köle miyim, efendi mi?

Ammâ gene elin işe karışıyor, gönlümün dudaklarına basıp susturuyor ve gene sesin cevap veriyor: "Seni bilmem ammâ, ben hem oyum, hem de bu!." diyorsun.

Ah, sen daha nesin, nesin sen? Bâri insaf et, insaf et de ilerisini söyletme bana...

Sh: 70-71

KAPINDAYIM

Kapındayım.

Seni bekliyorum.

Gözlerim keskin olmasa da, ey adımlarının sesinde en yakıcı âhengi bulduğum!

Zaman ve mesâfelerin ardından ayak seslerini dinliyor, Seni nerelerden, tâ nerelerden izliyor, seçiyor, tanıyor, görüyorum.

Ya sen, beni hatırlamak istediğin vakitler, başımı kapıya dayalı bekler görüyor musun?

Yoksa, iftiharla tahammül ettiğim, ıztırâbımın ağırlığından omuzlarına düşen paya dayanamaz olup da, başka taraflara mı bakıyorsun?

Gözü gözlerini arayan bu hayâli atlıyor da, düşünmeden, görmeden geçmek mi istiyorsun?

Belki, evet belki...

Bilirim.

Gövdesine taş bağlayıp denize atılan bir cisim gibi yüze fırlamasını önlediğin tahassüslerin vardır. Belki, gönlüne yol bulmuş acılarımın da, ayağına taş bağlayıp derinlere gömmüşsündür. Yaparsın; ah sen herşeyi yaparsın.

Öyle ise, ey kanıma susamışlığının şerefini bir nefeste içtiğim! Ben de seni taklit edeceğim. Bilirsin ki tuttuğunu koparan bir vahşîyim. Yemîn ederim ki, gözü sevdâsından gayriyi görmez Mecnun misâli, nasıl cümle âlemden saklanıyorsam, sana da öyle yapacağım.

İstersen, dağların bayırların, gecelerin gündüzlerin ardından uzanıp elimi tutabilirsin. İstersen, gene mesâfelerin arkasından yüzüme bakar, saçlarımı okşar, gözlerimi arayıp bulur, şu zayıf vücûdu tasarrufun pençesi ile yerden yere sürükleyebilirsin. Ammâ acımı göremez, tutamaz, bilemez, anlayamazsın. Çünkü yemîn ettim, ne yapıp yapıp onu senden saklayacağım.

Başım kapıya dayalı, seni beklemeyeceğim.

Hırçınlık, huysuzluk hattâ vefâsızlık edeceğim.

Seni düşünmemek harâmını, kadehi elinde sabahlayan, bir ayyaş gibi doldurup doldurup boşaltacak, içtikçe içeceğim.

Varsın cümle âlem, benim senden şüphelendiğim gibi, ıztırâbımdan kaçar olduğumu sanıp korkak desin.

İsterse taşlasın, "Burada acısına dayanamayan bir miskin var!" diye sokak sokak dellâllar bağırtsın.

16 Yazılar

Hepsine râzıyım...

Sh: 161-162

Kaynak: Sâmiha AYVERDİ, Dile Gelen Taş, Kubbealtı, I. Baskı: 1999, İstanbul

BİZ SEVENLERDENİZ

Hz. Ali kerremallâhü vecheyi sevmemek. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi sevmemektir.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi sevmemek Allah Teâlâ'yı sevmemektir.

Hakikî müslümanlar Hz. Ali'yi severler.
**

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

— Ya Ali! Senin yüzüne nazar etmek ibadettir, dünya ve âhiretin seyyidi ve serveri sensin. Her kim seni severse, beni sevmiş olur. Beni seven Allah'ın dostudur.

Ya Ali, senin düşmanın benim düşmanımdır, benim düşmanım Allah'ın düşmanıdır. Vay o kimsenin haline ki, sana düşmanlık ede.

**

— Ehl-i Beytime buğz eden münafıktır.
**

İmam Muhammed Şafii rahmetullâhi aleyh diyor ki:

"(Ehl-i Beyti) sevmek Rafizilik ise insanlar, cinler, şahit olsun ki, ben de Rafiziyim.)
Yine İmam Şafii buyuruyor:

"Ali'nin muhabbeti kalkandır Cehennemle Cenneti kısmet eder (böler). Hakikaten Mustafa'nın vârisidir. İnsanların ve cinlerin İmamıdır."
Yine İmam Muhammed Şafi'i diyor ki:

"Ehl-i Beyti sevmek bizim üzerimize Farzdır. Bu büyük zatlara hürmet etmeyen Selevat-ı Şerife okumayanların Namazı yoktur."

SEYYİD BURHÂNEDDİN MUHAKKIK-İ TİRMİZÎ Kaddesellâhü Sırrahu'l Azizin VECİZ SÖZLERİNDEN

(Not: Sözler Maârif isimli eserinden alınmış ve numaralar da bulunduğu sayfalardır.)

" Sevgi bilgisi Tanrı'ya aittir; kimden Tanrı sevgisi bilgisini duyarsan bil ki o, Tanrı dostudur". (s.41)

" Şevk, sevgi ağacının çiğidir; aşk da meyvasıdır" (s.20)

" Zikir korkunun üstünlüğüyle ve sevginin şiddetiyle gaflet meydanından müşâhede genişliğine çıkmaktır." (s.66)

" Ne mutlu o kişiye ki gözü uyur da gönlü uyumaz." (s.64)

"Bilgi, maarifet bilgisidir. Hiçbir şey bilmesen bile, kendini tanıdın, bildin mi, bilginsin, arifsin" (s.18).

"Akıllar, yaratılışta noksan olabilir. Fakat çalışmakla bir yere varır, olgunluğa kavuşur." (s.22)

" İnsan, halkla ne kadar karışır, uzlaşırsa o kadar Hakk'a yaklaşır." (s.63)

" Sağa sola selam vermenin manası da şudur: Ey inanan kardeşlerimiz benim şerrimden hainliğimden eminsiniz." (s. 7)

"Şeyh, kendi varlığından ve benliğinden kurtulmalıdır ki, başkalarını görsün, gözetsin." (s.37)

"Baş koyan, başlara tâç olur; kendisini aşağı gören, bütün âleme üst kesilir." (s.43)

" Allah beni aziz etmiş; ben kendimi horlatamam ki, Böyle iş yaparsam bu zulüm olur." (s.53)

" Kimde hakikat derdi yoksa, hakikati istemiyor demektir." (s.21)

" Her şeyde, kaçmak kolay da kendi nefsinden kaçmak pek zordur." (s.69)

" İbadetin özü, nefsin erimesidir; geri kalanın hepsi de ibâdetin kabuğudur." (s.I9)

"İsteğine, şehvetine uydukça rezil olur gidersin." (s.45)

" Sen, yalnız şu şarabı haram sandın; nice şehvetler vardır ki adamı sarhoş eder." (s.48)

" Kim, kendi dileğine bağlanmışsa, yaptığı işler, küle benzer, savrulur gider. " (s.71)

"Haset, nefis köpeğinin sıfatıdır." (s.59)

" Din ağacı, terbiye vasıtasıyla kuvvetlenir. Şimdi daha tazedir, küçüktür (henüz kuvvetlenmemiştir). " (s.25)

" Suçu terk etmek, itaatin ta kendisidir." (s.25)

"İnsanlar, kötü gönüllü oldular mı? Küçücük bir derede boğulurlar; ama cesaretle, erlikle koskoca denizleri aşarlar." (s.42)

" Birinin ayıbını, hünerini araştırmak istersen, bir bahane bul, önce onu konuştur." (s.42)

" Ey genç, bilgiyle malı bir arada elde et. Bunlar olmadıkça ömür, adamı kör ve rezil

eder." (s.40)

"Zenginlik, gönül zenginliğidir nefis ve mal zenginliği değil.” (s.24)

“Yılan balığına benziyorsun, ne yılansın, ne balık; sen bir münafıksın; ne yapıyorsun? Ya yılan ol, ya balık." Maârif, s.54 (Bu beyit Senâinin Divânında da geçmektedir, bk. Dîvân-ı Senâi. Tahran.1320 hş. S.531).

"Kendisine Allah Teâlâ tarafından kesin delil verilen, aydınlatılan kişi, Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin sünnetine uyar.” (Maârif (Tefsir-i Sure-i Muhammed). 81.

"Denizi, denizdeki canavarı görüp de şaşma, kendi içindeki nefis canavarını gör de şaş. " *(s.21)*

"İnsafı, insaf sahibine buyurmak gerek; insafsıza söylemek, hikmete uymaz." (s.56)

"İnsanoğlu meşguluyetsiz duramaz; şayet meşgul değilse, ölmüş demektir." (s.72)

"Mücâhede, Hakk'ın rızasında, nefsi harcamaktır.” (s.20)

“Zikri göbekten yukarıya doğru, içten, candan çıkar.” (s. 62)

"Beden yok olur ve ölür gider; ruh yok olmaz, ölmez. Bu dünyada akıl ve iman esastır. Bedenin ölmesi, ruhun doğmasıdır.” (s.17)

“Şeyh aynı zamanda gayretli ve olgun kimsedir "Sen ne kadar başkalarından bağları koparır, onlardan nazarını kesersen, şeyh daha fazla seni görür. Şeyh aşın gayretli ve kıskançtır. Şeyhin saçı tamamıyla ağırmış, hiçbir siyah kıl (halk) kalmamıştır.” (s.35)

“İnsanlar, kötü gönüllü oldular mı, küçücük bir derede boğulurlar; ama cesâretle, yiğitlikle koskoca denizleri bile aşarlar, geçerler. Kötü gönüllü olmamak gerek. " (s.42-43)

Kaynak: Seyyid Burhâneddin, (Tirmizî), Ma’ârif (Mecmua-i Mevâiz ve Kelimât-ı Seyyid Burhâneddin Muhakkak-ı Tirmızî be Hemrâh-ı Havâsî ve Ta’likat, Tefsir-i Sûre-i Muhammed ve Fetih), nşr. Bedı el-Zaman Furûzânfer, Tahran. 1339 hş. trc. Abdülbûkî Gölpınarlı, Ankara, thz.Sh: 80-81

Kaynak: Seyyid Burhaneddin Muhakkık-i Tirmizi, Prof. Dr. Ahmet Sevgi,1995, İstanbul

SENİN ÜSTÂDIN KİMDİR?

Senin üstâdın, kendisinden işittiğin kimse değil, ancak kendisinden alıp öğrendiğin kimsedir.

Seni güzel ifâdeleriyle karşılayan kimse, senin üstâdın değildir. Senin üstâdın, ancak sende işaretlerinin yürüdüğü ve sana nüfûz ettiği kişidir.

Seni kapıya çağıran kimse, senin üstâdın olamaz. Senin üstâdın, ancak seninle kendisi arasındaki engel ve perdeleri kaldıran kimsedir.

Seni sözleriyle karşılayan senin üstâdın olamaz. Senin üstâdın, ancak hâliyle seni uyandırıp diriltendir.

Yine senin üstâdın o kimsedir ki seni hevâ hapishânesinden çıkarıp Mevlâ'nın huzûruna sokmuştur.

Senin üstâdın o kimsedir ki, hâlâ kalbinin aynasını cilalayıp parlatmaya devam etmektedir. Nihayet kalbinde Rabbi'nin nûrları tecellî etmiştir. Üstâdın, seni Allah'a karşı gayrete getirmiş ve sen de O'na doğru gayrete gelmişsindir. Seni O'na varıncaya kadar yürüten kimsedir. Üstâdın, Allah'ın huzûrunda seninle buluşuncaya kadar sana bakmaya devam eden ve seni huzûrun nûruna atıp savuran kişidir. Üstâdın şöyle diyendir: ***"İşte sen ve Rabbin."*** İşte orası Allah'a velâyet mahâllidir. Allah'ın yardım ve desteğinin geldiği yerlerdir. Allah'tan alınıp öğrenildiği yaygılardır. Sonra dilerse, onu fenâ denizinin içine dalmış bir hâlde bırakıverir. Yahut dilerse onu bekâ sahiline tahakkuk ve tahkik olarak geri döndürür.

Fenâ sahibine gelince, o Allah'tan alır. Bekâ sahibine ise, Allah'tan ilkâ' edilir. Bekâ sahibi, Allah'ın nâibi iken; fenâ sahibinin naibi, Allah'tır. Fenâ sahibinin duyulan körelmiş ve yok olmuştur. Kudsiyyetin huzûru açılmıştır. Bekâ sahibi ise kutsiyyetin huzûrunda Rabbi ile bâkidir.

Fenâ sahibi Allah'a da'vet edilen; bekâ sahibi ise, Allah'a da'vet edendir. O izin, temkîn, sahip olduğu derin yakın ile hilâfet ve niyâbet mahâllidir. Allah'tan bir basîret üzere Allah'a çağırıp da'vet edendir. Allah şöyle buyurmuştur:

"De ki: "İşte benim yolum budur, basîret üzere Allah'a da'vet ederim ben ve bana tabi' olanlar aydınlık bir yol üzerindeyiz." Yusuf, 108 Yani bizzat âşikâr şekilde, haberdar ve vâkıf olacak tarzda onların yollarını görürüm. Ben senden uzak olduğum hâlde onları sana da'vet etmem; çünkü ben sana bakıp dururken, onları sana da'vet ediyorum.

İşte bu yol, enbiyânın, Resûllerin ve büyük sıddîkların yoludur. Bu, en mükemmel makâm, en üstün yoldur. Bu yolda o imama intisâplı olduğumuzu bildiği hâlde bizim bir başkasına intisâplı olduğumuzu söyleyen kimse, kibirli inatçının biridir.

Aynı şekilde bizim bu zamanın imamına intisâplı olduğumuzu bilmediği için bizim bir başkasına intisâplı olduğumuzu söyleyen kişi, doğru yoldan sapmış, Rabbinin emrine muhalefet etmiş, kalbini de murâkebe etmemiş bir kimsedir.

Allah Teâlâ'nın ne dediğini işitmedin mi:

"Hakkında bilgin bulunmayan şeyin ardına düşme. Çünkü kulak, göz ve gönül, bunların hepsi ondan sorumludur." İsra, 36

Allah bu taifeye bizim intisâbımızı hakîkat eyleyip gerçek yapsın. Bizi onların sevgisi üzerine vefât ettirsin. Adım adım onların yollarını izleyenlerden eylesin. Onlara olan sevgi ve muhabbetimizi arttırsın. Onlara olan akit ve sözlerini bozanlardan eylemesin. Minnet ve lütfuyla bize bunları nasîb etsin.

Hamd, Allah'a mahsustur, O kâfi ve yeterlidir. Selâm, Allah'ın seçtiği kullara olsun. Salât ve selâm da Resûllerin seyyidi, takvâ sahiplerinin imamı, peygamberlerin sonuncusu Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme, onun âline ve ashâbına olsun. Allah bize yeter, O ne güzel vekildir. Yüce ve azîm olan Allah'tan başka güç ve kuvvet sahibi yoktur.

Kaynak: İbn Ataullah elİskenderî, trc: Abdullah Mağfur, Letâifül-Minen Fî Menâkıbı'ş-Şeyh Ebi'l Abbas ve Şeyhihi Ebi'l-Hasan Allah'ın İki Velî Kulu, Üsküdar Yayınevi, Nisan 2011 İstanbul, s. 430-432

RASÛLULLÂH Sallallâhü Aleyhi Ve Sellem **NÛRLARIN NÛRU, SIRLARIN SIRRIDIR**

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, en yüce mazhar, en parlak berzahtır.

O, nûrların çıkış yeri ve sırlar madenidir.

O açan ve kapatandır.

Kâmil sûrette yüce makâmlar sahibidir.

Âlemlerin Rabbinin Resûlü ve evvelkilerin ve sonrakilerin efendisidir.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme, âline ve bütün ashâbına Allah salât ve selâm eylesin.

O nûrların nûru, sırların sırrıdır. Rabbânî sırlar ona iner.

İlâhî mârifetler ondan alınıp öğrenilir.

Zâhir ehli, zâhirlerini ondan almış, bâtın ehli de bâtınlarını ondan almışlardır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Âlimler nebilerin vârisleridir." Onların kadr-ü kıymeti, mahir oldukları bu miras oranındadır.

Mirasları da sahip oldukları nûr oranındadır.

Nûrları sahip oldukları fetihleri oranında, fetihleri de kalplerinin safâsı oranındadır.

Kalplerinin safâsı da Rabb'lerine olan mârifetleri oranındadır. Rabb'lerine olan mârifetlerine gelince bu da önceden sahip olduğu sevgisi oranındadır.

Şu kadar var ki, bâtın âlimleri bu mirasa daha müstahak ve daha lâyıktırlar. Onların O'na olan intisâpları daha yakın ve daha yücedir. Çünkü onların ilmi onlarda haşyet meydana getiriyor, bunu da azâmet sarıp sarmalıyor. **Onların sahip olduğu mirasın hakîkati, miras bırakılan şeyin, sahibi tarafından miras olarak bırakıldığı andaki hâl ve sıfat üzere mirasçıya geçmesidir.**

Beraberinde haşyetin bulunmadığı ilmin sahibi kimse, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin mirasına vâris olmaya ehil ve lâyık değildir. Şöyle buyurmuştur:

"Âlimler peygamberlerin vârisleridir." Yani Allah'ı bilen âlimler... Çünkü Allah'ı öğreten ilim, insanda Allah'a karşı huşû ve haşyet meydana getirir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan (gereğince) korkar." Fâtır, 28

Salâh, şahâdet. velâyet, sıddîkiyet ve kutbiyyet silsilesi, geniş en yüce berzah olan Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden bugünümüze kadar hâlâ gelmeye devam etmektedir. Allah, yere ve içindekilere tek başına vâris olacağı güne kadar gelmeye de devam edecektir. Allah vâris olanların en hayırlısıdır.

Şeyhimiz Ebû'l-Abbas'ın, Allah'ın:

"Biz, bir âyetin hükmünü yürürlükten kaldırır veya onu unutturursak (ertelersek) mutlaka daha iyisini veya benzerini getiririz." Bakara, 106 âyeti hakkında şöyle demiştir: Yani biz bir velîyi vefât ettirirsek, muhakkak ondan daha hayırlısını veya onun benzerini getiririz.

Onu etbâ (Etbâ: Tâbiuna tabi' olanlar. Tabiûndan sonra gelen nesil.) silsilesine ulaştıran ve kalbinden perdeyi kaldıran bir üstâdı olmayan herkes bu ilimde, sokakta bulunup da babası belli olmayan kimseye benzer. O kişi, nesebi bilinmeyen kimse gibidir. Şâyet onun nûru varsa, bu durumda hâli ona baskın gelir. Onun genel hâli, Allah'tan kendisine gelenleri fark etmek ve görmek biçimindedir. Uslandırma ve ıslah yöntemi, onu iyi bir kimse hâline getirmez. Terbiye ve huy kazandırma çalışması, onun dizginlerini alıp onu belli bir yöne doğru götürmez.

Üstâdımız, bu ilimde imamımız ve örneğimiz, zamanının biriciği, döneminin allâmesi, ariflerin sancağı, mehdilerin kutbu, hakîkatin yüceliğini ortaya çıkaran, maneviyâtın temel prensiplerini açıklayan biriydi. İsimleri, harfleri ve daireleri bilen, zâhir ve sırlar ilmine aynı anda sahip olan, seyyidimiz, mevlamız: **Şihabüddin Ebû'l-Abbas Ahmed b. Ömer el-Ensârî el-Mürsî eş-Şâzelî**'dir. Allah onun ruhunu kutsasın ve nürlandırsın. İşte biz onun nurlarından feyiz aldık, onun yolunu sürdük. O bizim sırlarımızı o kadar hızlı yürüttü ki, nihayet sırlarımız vuslata erdi. Dillerimizi o kadar hareket ettirdi ki, nihayet dillerimiz nutka geldi. Kalplerimizde marifet fidanını dikti de meyvelerini verdi, çiçekleri etrafa kokular saçtı.

O, Allah'ın fazlıyla bize vaadde bulunmuştur. İki ilimde söz sahibi olup, bize işaret etmiştir. Biz ondan başkasına intîsâplı olduğumuzu asla söylemeyiz. Biz ilimde ancak ona dayanırız. Bizim ondan başkasına inisâp ettiğimizi söyleyen ya bizi bilmiyordur yahut bildiği hâlde bilmemezlikten geliyordur. **Bir öğrenciyi hocasından başkasına nispet eden, çocuğu babasından başkasına nispet eden kimse gibidir.** Ne var ki bu babalık, nesep bakımından gözetilmeye daha uygun ve lâyıktır. Bu nesebin sebepleri, bilinip muhafaza edilmeye daha müstahaktır. Zîrâ o babalık, bu babalığa muhtaçken; bu babalık o babalığa muhtaç değildir.

Kaynak: İbn Ataullah elİskenderî, trc: Abdullah Mağfur, Letâifül-Minen Fî Menâkıbı'ş-Şeyh Ebi'l Abbas ve Şeyhihi Ebi'l-Hasan Allah'ın İki Velî Kulu, Üsküdar Yayınevi, Nisan 2011 İstanbul, s. 427-429

LEDÜNNÎ SIRLARDAN

GÖRÜNMEYEN CEZALAR

“Allah Teâlâ, iman edenlerin velîsidir.” Bakara, 257
“Allah Teâlâ, iman edenleri müdâfaa edip savunur” Hacc, 38
Allah Teâlâ, evliyasına eziyet edenlere karşılık verir; ancak bu karşılığın derhâl olması gerekmez. Çünkü dünya hayatındaki müddet, Allah Teâlâ katında çok kısadır. Allah Teâlâ, dünyanın, sevdiği kullar için mükâfatlandıracağı bir yer olmasını murat etmediği gibi düşmanlarını cezalandırmak için de bir yer olmasını murat etmemiştir. Şayet Allah Teâlâ, evliyasına eziyet edenleri derhâl cezalandıracak olsaydı, bu, kalplerin katılaşmasına, gözlerdeki perdelerin kalınlaşmasına, insanların Allah Teâlâ’ya tâat ve kulluktan uzak durmalarına, günaha dalmalarına, himmetlerinden kesilmeye ya da Allah Teâlâ’ya hizmetkâr olmanın haz ve lezzetini duymamalarına sebep olabilirdi.
Anlatıldığına göre;
İsrailoğullarında önceleri bütünüyle Allah Teâlâ’ya yönelmiş, sonra yüz çevirmiş bir adam vardı. Bu adam şöyle dedi:
“Ey Rabbim, Sana o kadar çok isyan ettim de beni cezalandırmadın?” Allah Teâlâ o zamanın nebisine vahyederek, o adama şöyle demesini bildirdi:
“Seni o kadar çok cezalandırdım ki farkına bile varmadın. Senden, zikrimin ve Bana yalvarmanın haz ve lezzetini çekip almadım mı?”
Bu kıssadan çıkarılacak hisse şudur:
Allah Teâlâ’ın evliyasından herhangi bir veliye eziyet eden insanın, canında, malında ya da çoluk çocuğunda herhangi bir sıkıntı ve belâya uğramadığı görüldüğünde, onun selâmette olduğu zannedilmemelidir. Çünkü bazen o, bundan dolayı öyle bir musibete uğrar ki, kullar farkına varamazlar.
s. 53

ALLAH TEÂLÂ VERDİĞİNİ GERİ ALMAZ

Şeyh Muhyiddin İbn’ül Arabî kaddesellâhü sırrahu’l azîz şöyle demiştir:
“Sûfîlerden biri, Mısır’ın Kandiller sokağındaki evine bizleri davet etti. Şeyhlerden bir grup orada toplandık. Derken sofra kuruldu. Fakat yemek için tabaklar yetmemişti. Camdan bir kap vardı. Fakat bu kap bevl için ayrılmış olup henüz kullanmamıştı. Ev sahibi yemeğin ilk kısmını o kabın içine koydu. Cemâat de yemeye başladılar. Derken kap dile gelerek:
“Allah Teâlâ bana bu sâdâtın benden yemelerini nasîb ettikten sonra, artık bu andan itibaren ben evliyâ ve eziyetin mahalli olmaya asla râzı olmam.” dedi. Ardından ikiye bölündü. Şeyh Muhyiddin şöyle dedi:
Ben topluluğa: **“Kabın söylediğini işittiniz mi?”** diye sordum. Oradakiler:
“Evet.” diye cevap verdiler. Ben:
“Ne duydunuz?” dedim. Onlar da geçen sözü bana söylediler. Ben:
“Kap bundan başka bir şey daha söyledi.” dedim. Onlar:
“Ne söyledi?” diye sordular. Ben:
“Sizin kalpleriniz de böyle. Allah Teâlâ kalplerinize iman nasîb etti, artık bu imandan sonra, kalplerinizin günah, isyân ve dünya sevgisiyle kirlenmesine, çöplük hâline gelmesine râzı olmayın.” dedi, diye cevap verdim.” [Zamanımızda kalp hastalığının çokluğu nedenlerinden biride budur. Hallerimize

kalplerimiz razı olmuyor.]
Allah Teâlâ bizleri ve sizleri, minnet ve keremiyle Allah Teâlâ'dan alıp öğrenen kimselerden eylesin.
s. 248-249

ALLAH TEÂLÂ'NIN İSM-İ A'ZAMINI BİLMEK SIRRI

Şeyhimin Hocası Şeyh Ebû'l-Hasan şâzelî kaddesellâhü sırrahu'l azîz şöyle anlattı:
"Seyahatlerimin birindeydim. Henüz bu işin başında bulunuyordum. Bana şöyle bir tereddüt musallat oldu: Allah Teâlâ'ya tâat ve onu zikir için tekke ve dergâhlara mı kapanayım yoksa şehirlere dönerek Âlim ve sâlih insanların sohbetlerine mi katılayım?" Derken bana bir velinin vasıfları anlatıldı. Bir dağın tepesindeydi, ben de yanına tırmandım. Onun yanma ancak gece vakti varabilmiştim. Kendi kendime:
"Bu vakitte şimdi yanma girmeyeyim." dedim. Mağaranın içerisinden şöyle seslendiğini duydum:
"Allah 'ım kullarından bazıları, senden mahlûkatını, onlara hizmetçi kılmanı istediler ve bununla râzı oldular. Ben ise bütün yönelişim sana olsun diye halkın bana musallat olmasını istiyorum." dedi. Sonra ben kendi nefsime baktım ve:
"Ey nefsim, bu şeyhin kendisinden kana kana içtiği denize bak." dedim. Sabah olunca şeyhin huzuruna vardım. Kendisini görünce heybetinden ürperdim. Ona:
"Efendim hâliniz nicedir?" dedim. O bana:
"Senin tedbir ve tercih hararetinden Allah Teâlâ'ya şikâyet ettiğin gibi ben de rızâ ve teslimiyet soğukluğundan Allah Teâlâ'ya şikâyet ediyorum." dedi. Bunun üzerine ben:
"Efendim, benim tedbir ve tercih hararetimden şikâyetime gelince, ben onu şimdi tattım. Ama sizin rızâ ve teslimiyet soğukluğundan şikâyetiniz niçin?" dedim. Şöyle dedi:
"Rızâ ve teslimiyetin hazzının beni Allah Teâlâ'dan alıkoymasından korkuyorum." Ben:
"Efendim dün gece şöyle dediğinizi duydum:
"Allah'ım bazı kimseler mahlûkatı kendilerine hizmet ettirmeni istediler, sende mahlûkatı onların hizmetine verdin, onlar bununla râzı oldular. Allah Teâlâ'yım ben bütün yönelişim sana olsun diye insanların bana musallat olmasını istiyorum." dediniz." Şeyh bunun üzerine tebessüm etti ve şöyle dedi:
"**Evlâdım, Allah'ım, mahlûkatını bana hizmet ettir diyeceğine, Rabbim benimle ol de. Allah Teâlâ seninle olunca herhangi bir şey kaçırman mümkün mü? Bu cinâyet nedir?"**
Şeyh Ebû'l-Hasan şöyle anlattı:
"Ben ve bir dostum bir mağaraya yerleşerek orada ibâdet edip Allah Teâlâ'ya vâsıl olmayı istedik. Her gün, Yarın bize fetih verilir ya da yarından sonra fetih nasîb olur." diyorduk. Derken heybetli bir adam içeriye girdi. Ona:
"Sen kimsin?" dedik. Adam:
"Ben Melik'in kuluyum." dedi. Onun Allah Teâlâ'nın evliyâsından biri olduğunu anladık. Ona:
"Hâlin nasıldır?" diye sorduk. O:
"Yarın veya yarından sonra bize fetih nasîb olur diyen kimsenin hâli nasıldır? Ne velâyet ne de felâh var. Ey nefis Allah Teâlâ'ya, niçin ibâdet etmezsin?" dedi. Biz onun konuya nereden girdiğini çok iyi anladık ve Allah Teâlâ'ya tevbe ve istiğfarda bulunduk. Bunun üzerine Allah Teâlâ bize fetih nasîb etti."
Şeyh Ebû'l-Hasan şöyle anlattı:
"Bir gün üstâdımın huzûrundaydım. Kendi kendime şöyle diyordum:
"Acaba şeyh Allah Teâlâ'nın ism-i azamını biliyor mu?"
Şeyhin oğlu benim de bulunduğum mekânda hazır bulunuyordu. bana şöyle söyledi.
"EY EBÛ'L-HASAN MESELE ALLAH TEÂLÂ'NIN İSM-İ Â'ZAMMI BİLMEK DEĞİL, ASIL MESELE; İSMİN BİZÂTİHİ KENDİSİ OLMAKTIR." dedi. Şeyh meclisin en önünden şöyle dedi:
"Oğlum doğru söyledi ve sende bulunan hâli tespit etti."

Şeyh Ebû'l-Hasan'a bir gün şöyle denildi:
"Niçin semâ dinlemiyorsunuz?" Şeyh şöyle cevap verdi:
"Halktan gelen semâ cefâ ve eziyettir."
Şeyh Ebû'l-Hasan şöyle dedi: Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin şu hadisini duydum:
"Bazen kuşkusuz kalbimde gaflet belirir de bundan dolayı Allah Teâlâ'ya günde yetmiş kere istiğfar ederim." [Hadisi Müslim ve Ebû Davud rivayet etmişlerdir.]
Bir zaman bu hadisin manasını anlamakta zorluk çektim. Sonra Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bana şöyle dediğini duydum:
"Ey Mübârek! Bu Allah Teâlâ'dan başkasının (ağyârın) kalpte açtığı gaflet değil, aksine nurların açtığı bir gaflettir."
Şeyh Ebû'l-Hasan şöyle dedi: Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden nakledilen şu hadisi dinledim:
"Kalbinde fakirlik korkusu bulunan kimsenin ameli çok az olarak Allah Teâlâ'ya yükseltilir."
Bir sene müddetle bu şekilde, hiçbir amelimin Allah Teâlâ'ya yükseltilmeyeceğim zannederek bekledim. Kendi kendime şöyle diyordum:
"Kim bundan kurtulabilir ki?" Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem rüyamda bana şöyle derken gördüm:
"Ey mübarek, nefsini helak ettin, kalbe gelip geçen düşünce ile kalpte yerleşip karar kılan düşünce arasında fark vardır."
Şeyh Ebû'l-Hasan şöyle anlattı:
"Rü'yâmda Hz. Ebû Bekir radiyallâhü anhi gördüm, bana şöyle diyordu:
"Dünya sevgisinin kalpten çıktığını gösteren alâmet nedir biliyor musun?" Ben:
"Hayır bilmiyorum." dedim. Hz. Ebû Bekir radiyallâhü anh bana:
"Dünya sevgisinin kalpten çıktığını gösteren alâmet, nimete erdiğinde onu infak etmek ve nimetten mahrum olduğunda da ondan dolayı bir sıkıntı duymayıp rahat olmaktır."

s. 136-139

ALLAH TEÂLÂ'NIN İTAAT ETTİĞİ KULLAR

Allah Teâlâ rasüllerine indirdiği bazı kitaplarında şöyle buyurmuştur:
"Kim her şeyde Bana itaat ederse, Ben de her şeyde ona itaat ederim!"
Yine şöyle buyurmuştur:
"Kim her şeyi terk etmek ve onlardan ayrılmak suretiyle Bana itâat ederse, ben de her şeyde ona tecellî ederek, böylece benim kendisine her şeyden daha yakın olduğumu ona göstererek ona itâat ederim."
Bu ilk yol olup, sâliklerin yoludur. Büyük yola gelince, bu da şöyledir:
"Her şeyde Mevlâ'sının güzel iradesine yönelmek suretiyle Bana itâat edene, Ben de Beni her şeyi Bizâtihi kendisi gibi görünceye kadar her şeyde ona tecellî etmek sûretiyle ona itâat ederim."
s. 72

Bu meseleyi anlamış isen, şimdi şunu da iyi bilmelisin:
Velîler iki sınıftır:
1-Her şeyden fenâ bularak Allah Teâlâ ile beraber başka bir şey görmeyen velîler.
2- Her şeyde bekâ hâline erip her şeyde Allah Teâlâ'yı gören velîler.
Allah Teâlâ mülkünü orada kendisi müşâhede edilsin diye var etmiştir. Kâinat Allah Teâlâ'nın sıfatlarının aynasıdır. Bundan dolayı kâinattan uzak olan, onda Hakk'ı müşâhede etmekten de uzak olur. Kâinat

kendisi görülmek için var edilmemiş, fakat onda onu yaratan Mevlâ'yı müşâhede edebilmek için var edilmiştir. Hakk Teâlâ'nın senden muradı, kâinatı, göremeyenlerin gözüyle görmendir. Yani kâinatı Allah Teâlâ'nın onda tecellî etmesi sûretiyle görmendir, kâinatı, yaradılışı itibariyle müşâhede etmen değildir. Bu manayı anlatmak üzere bir şiirde şöyle dedik:

Alemler ancak onları görmeyenlerin gözüyle göresin diye sana gösterilmiştir.

Mevlâ'sını görmekten başka bir hâle razı olmayanın yükselişi gibi âlemlerden yüksel.

Şeyh Ebû'l-Hasan Şazelî kaddesellâhü sırrahu'l azîz şöyle demiştir:

"Günahkâr mü'minin nûru açığa çıkarılacak olsa, gökyüzüyle yeryüzü arasını doldururdu. Öyleyken senin tâatkâr mü'minin nûru hakkında zannın nedir?"

Şeyhimiz Ebû'l-Abbas El Mürsî kaddesellâhü sırrahu'l azîzin şöyle dediğini işittim:

"Şâyet velinin hakîkati ortaya çıkacak olsaydı, mutlaka ona kulluk edilirdi. Çünkü velinin sıfatları ve vasıfları Allah Teâlâ'nın sıfat ve vasıflarındandır." Bazı müritler bana şunu haber verdiler:

"Şeyhimin arkasında namaz kıldım; neredeyse aklımı alacak şeylere tanık oldum. Şeyhimin bütün bedeninin nurlarla kaplanıp dolduğuna şâhit oldum. Ardından onun bedeninden nurlar yayılmaya başladı, artık ona bakamaz oldum."

Yine Şeyhimin hocası Şeyh Ebû'l-Hasan eş Şâzelî şöyle demiştir:

Allah Teâlâ sevgisi kalbe yerleşti mi, kulun kalbinden Allah Teâlâ'nın dışında her şeyi çıkarır. Bundan dolayı sen nefsin Allah Teâlâ'ya tâata meyilli ve aklın da mârifetullaha yönelmiş olduğunu görürsün. Ruh huzûrda durmakta, sır da onu müşâhedeye dalmıştır. Kul daha fazlasını ister, ona daha fazlası verilir. Yaptığı niyaz ve münâcâtın lezzetinden daha tatlı surette ona fetihler ihsan edilir. Kurbiyyet yaygıları üzerinde ona takrip elbiseleri giydirilir. Hakikatlere ve ilimlere vakıf olur. Bundan dolayı şöyle demişlerdir:

"Allah Teâlâ'nın velileri gelinler gibidir, gelinleri suçlu ve günahkârlar göremezler."

s.79

ZORLA CENNETE GÖTÜRÜLENLER

Allah Teâlâ, zayıf kullarının sadece farz ve vaciplerle yetinmelerine izin vermiş, güçlü kullarına da fazladan nafile kapısını açmıştır. Cezalandırılmaktan korktukları için sadece farzları yerine getiren ve böylelikle kendilerini helâk olmaktan ve azaba uğramaktan kurtaran kullar, Allah Teâlâ'nın Rubûbiyetine olan talepleri, O'na olan özlemleri sebebiyle bunu yapmamışlardır. **Şâyet onlar herhangi bir şekilde bu amellerden dolayı hesaba çekilmeyeceklerini bilselerdi, asla bu amelleri yerine getirmezlerdi.** Bu sebeple onlar ancak, kendi nefisleri için bu farz ve vâcibleri yerine getirmişler ve bu esnada sadece kendi menfaatlerini düşünmüşlerdir. Onlar Allah Teâlâ'ya farz ve vâcib zincirleriyle bağlandıkları için bu amelleri zorunlu olarak yerine getirmişlerdir. Bundan dolayı hadiste şöyle buyrulmuştur:

"Rabbim, zincirlerle cennete götürülen kulların hâline hayret etti. "

s. 59

BEDDUÂNIN SIRRI

Bir kadının bir tavuğu vardı, ondan başka hiçbir varlığı da yoktu. Bu tavuk, kadın için yumurtluyordu. Derken bir gün bir hırsız gelip tavuğu çaldı. Kadın tavuğun çalındığını öğrenince hırsıza bedduâ etmedi, bilakis bu işi Allah Teâlâ'ya havale etti. Hırsız tavuğu aldı, boğazladı ve tüylerini yoldu. Birden bire hırsızın yüzü tavuğun tüyleriyle kaplanıverdi. Ne yaptıysa bu tüylerden kurtulamadı. Kime sorduysa hiç kimse onun tüylerden nasıl kurtulacağına dâir bir çözüm sunamadı. Derken İsrailoğullarından bir bilgine rastladı. Durumu ona da anlattı. Bilgin şöyle dedi:

"Bunun ancak bir şifâsı vardır. Tavuğunu çaldığın kadının sana bedduâ etmesidir. Şâyet bedduâ edecek olursa, bu hastalığından da kurtulursun." Bunun üzerine adam kadına bazı kimseleri gönderdi. Bu kimseler:

"O senin tavuğun nerede?" diye sordular. Kadın:

"Çalındı." dedi. Onlar:

"Desene çalanlar sana çok eziyet etmişler." dediler. Kadın:

"Evet öyle oldu." dedi. Onlar:

"**Canını çok yakmış olmalılar, baksana yumurtasından da mahrum kaldın."** dediler. Kadın:

"Evet öyle oldu." dedi. Onlar bu şekilde sorularla kadının öfkesini iyice kabarttılar. Derken kadın, hırsıza bedduâ ediverdi. Bunun üzerine hırsızın yüzünden tüyler dökülüp kayboldu. Bu durum İsrailoğullarından olan bilgine haber verildi. Bilgine:

"Bunun bu şekilde iyileşeceğini nereden bildin?" diye sordular. O:

"O kimse, kadının tavuğunu çaldığı zaman kadın ona bedduâ etmedi ve işini Allah Teâlâ'ya havale etmişti. Allah Teâlâ da kadının yerine ondan intikam almıştı. Fakat kadın bedduâ edince, kendi nefsi için intikam almış oldu. Bunun üzerine de hırsızın yüzünden tavuğun tüyleri düşüp yok oldu." buyurdu.

s. 202

DUÂ'NIN GİZLİ SIRLARI VARDIR

Bir gün Şeyh Ebû'l-Abbas el-Mürsî kaddesellâhü sırrahu'l azîzin huzûruna bir adam girdi. Şeyhin acı çektiğini gördü. Ona:

"Efendim Allah Teâlâ size afiyet versin." dedi. Şeyh adama herhangi bir cevap vermeksizin sustu. Sonra adam bir süre herhangi bir şey konuşmadan oturdu. Daha sonra tekrar:

"Efendim Allah Teâlâ size afiyet versin." dedi. Bunun üzerine şeyh:

"Evet ben Allah Teâlâ'dan afiyet istedim. Elbette Allah Teâlâ'dan âfiyet istedim. Şu an benim içinde bulunduğum hâl, âfiyetin ta kendisidir."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemde Allah Teâlâ'dan âfiyet istemiştir. O bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

"Hayber'de yediğim etin etkisini hâla vücûdumda hissediyorum. Şimdi o artık benim atar damarımı kes-miş bulunmaktadır."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, Allah Teâlâ'dan âfiyet dilemiş olmasının yanı sıra böyle buyuruyordu.

Hz. Ömer radiyallâhü anh deAllah Teâlâ'tan âfiyet istemişti. O daha sonra hançerlenerek katledildi.

Hz. Osman radiyallâhü anh da Allah Teâlâ'dan âfiyet istemişti. O da boğazlanarak şehit edildi. Aynı şekilde Hz. Ali kerremallâhü vechede Allah Teâlâ'dan âfiyet istemişti. O da katledildi.

Sen Allah Teâlâ'dan âfiyet isteyeceğin zaman, allah teâlâ'nın bildiği sûrette allah teâlâ'nın âfiyet vermesini iste. (Ne istediğini bil.)

Şeyh şöyle diyordu:

"Sabır kelimesi Arapça asbar kelimesinden türetilmiştir. Asbar ise, oklarla nişan alman hedef demektir. Sabırlı insan da kendisini Allah Teâlâ'nın İlâhî takdir okuna hedef yapan kimsedir."

s. 212-213

DUÂYI KABUL KILMA SIRLARINDAN BİRİ GÜNAHI İKRÂRDIR

Şeyhimin hocası Şeyh Ebû'l Hasan Şâzelî kaddesellâhü sırrahu'l azîz şöyle dedi:

"Her ne zaman Allah Teâlâ'dan bir ihtiyacımı talep etsem, muhakkak ondan önce günahımı öne katarım."
Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem mağarada mahsur kalan üç kişiyi anlatıldığı hadis için şöyle denilmektedir:
"Onlar bir mağaraya girmiş, ardından mağaranın ağzı bir kayayla kapanmıştı. Bu üç kişiden her biri, Allah Teâlâ için işlemiş olduğu bir ameli dile getirerek onunla Allah Teâlâ'ya duâ edecek ve böylelikle mağaranın kapısının açılmasını ümit edeceklerdi."
s. 299

DÜNYA KAZANCI OLMAYAN TARİKATA GİREMEZ

Şeyh Ebû'l-Abbas el-Mürsî kaddesellâhü sırrahu'l azîz talebelerinin şöyle dediğini işitip duruyordum:
"Şeyhlerle oturup kalkan zâhirî ilimden hiçbir şey öğrenemez." Zâhirî ilmi öğrenemeyecek oluşum bana ağır geliyordu. Fakat bunun yanı sıra şeyhin sohbetinden mahrum kalmayı da göze alamıyordum. Şeyhe geldim. Onu sirkelenmiş et yerken buldum. Kendi kendime:
"Keşke şeyh yediği etten bir lokma kendi eliyle bana da yedirse." diye düşündüm. Düşüncem henüz aklımdan geçmişti ki, şeyh kendi eliyle ağzıma bir lokma koyuverdi. Sonra bana:
"Bir tacir bizim sohbetlerimize başladığı zaman biz ona: Ticaretini terk edip öyle gel, demeyiz. Ya da zanaat sahibi bir insan bizim meclisimize katıldığı zaman: Zanaatını bırakıp öyle gel, demeyiz. Veyâ ilim öğrencisi bir insan bizim meclislerimize devam edecek olduğunda ona:
İlim öğrenmeyi bırak da gel, demeyiz. Aksine her insanı Allah Teâlâ'nın koymuş olduğu mevkî ve konumda kabul ederiz. Allah Teâlâ bizim ellerimiz vâsıtasıyla onun hakkında her ne takdir buyurmuşsa mutlaka ona ulaşacaktır."
Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, tabi' olan sahabe içinde de zanaatkârlar bulunuyordu.
Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem hiçbir tüccara:
"Ticâretini terk et.", hiçbir zanaatkâra da:
"Sanatını bırak." dememiştir.
Bilakis hepsini kendi konumlarıyla kabul edip, onlara bulundukları ortam ve işlerde Allah Teâlâ'dan korkup sakınmayı emretmiştir.
Şeyhin öğrencilerinden birine şöyle demiştim:
"Şeyhin bana inâyet gözüyle bakıp beni hatırına getirmesini çok isterdim." Bu öğrenci bu konuşmamı şeyhe aktardı. Şeyhin huzûruna girince o bana:
"Şeyhin hatırında olmayı istemeyin. Bilakis şeyhin sizin hatırınızda olmasını isteyin. Şeyh sizin hatırınızda ne oranda olursa siz de şeyhin hatırında o oranda olursunuz." dedi. Ardından şöyle devam etti:
"Sen hangi mevkî ve konumda bulunmak istiyorsun? Allah Teâlâ'ya yemin ederim ki, kesinlikle senin büyük bir şân ve makâmın olacaktır. Vallâhi, muhakkak senin çok yüce bir şân ve makâmın olacaktır. Allah Teâlâ'ya yeminle söylüyorum ki, senin için böyle olacaktır, Allah Teâlâ'ya yemin olsun, senin için böyle olacaktır." Ben şeyhin sözünden:
"Kesinlikle senin büyük bir şân ve makâmın olacaktır." sözünü aklımda tutmuşum. Gerçekten de o, Allah Teâlâ'nın fazlıyla bize inkâr edemeyeceğimiz lütuf ve ihsânlarda bulundu.
Şeyhin oğlu efendim Cemâleddin bana şöyle anlattı: Şeyhe:
"Onlar İbn-i Ataullah'ın fıkıhta öne çıkmasını istiyorlar." dedi. Şeyh ise:
"Onlar onun fıkıhta öne çıkmasını, ben ise tasavvufta öne çıkmasını istiyorum." dedi.[1] s. 169-

[1] İbn Ataullah el-İskenderî, trc: Abdullah Mağfur, Letâifül-Minen Fî Menâkıbı'ş-Şeyh Ebi'l-Abbas ve Şeyhihi Ebi'l-Hasan- Allah'ın İki Velî Kulu, Üsküdar Yayınevi, Nisan 2011 İstanbul,

170

EVLİYA OLMAK İSTİYORSAN SIKINTIYADA RAZI OLACAKSIN

Şeyh Ebû'l-Hasan Şâzeli kaddesellâhü sırrahu'l azîz şöyle demiştir:

"İnsanların Sana Kötülük Yapmalarından Daha Çok, Sana İyilik Yapmalarından Kaç."

Çünkü onlar sana bir iyilik yapacak olurlarsa, kalbine musallat olurlar. Fakat sana yaptıkları kötülük yalnızca bedenine musallat olur. Senin kalbine musallat olunması ise bedenine musallat olunmasından daha hayırlıdır. **Seni Allah Teâlâ'ya ulaştıracak bir düşman, seni Allah Teâlâ'dan kopup alıkoyacak bir dosttan daha hayırlıdır.** Bu tür insanların sana güler yüz göstermelerini gece, senden yüz çevirmelerini de gündüz kabul et. Görmez misin, sana geldikleri zaman seni fitneye düşürürler.

s. 208-209

Velîlere insanların musallat edilmesi, bu yolun başlangıcında Allah Teâlâ'nın sevdiği kullar ve seçkin dostları için koyduğu bir kanundur. Bundan dolayı Şeyh Ebû'l-Hasan şöyle demiştir:

"Allah Teâlâ'm, bu topluluk hakkında, izzet bulsunlar diye zillet içinde olmalarına hükmettin. Yine vecde ersinler diye yokluk görmelerini karara bağladın. Senden alıkoyan her izzeti, rahmetinin letâifine ulaştıran zilletle değiştir. Senden alıkoyan her vecd hâlini de senin muhabbetinin nûrlarına ulaştıran yoklukla değiştir."

Bu durumun, Allah Teâlâ'nın, sevdiği kullar ve seçkin dostları hakkındaki bir kanunu olduğunu gösteren delillerden bazıları da Allah Teâlâ'nın şu âyetleridir:

"Yoksulluk ve sıkıntı onlara öylesine dokunmuş ve öyle sarsılmışlardı ki, nihayet Peygamber ve beraberindeki mü'minler: Allah Teâlâ'nın yardımı ne zaman! dediler. Bilesiniz ki, Allah Teâlâ'nın yardımı yakındır." Bakara, 214

"Nihayet peygamberler ümitlerini yitirip de kendilerinin yalana çıkarıldıklarını sandıkları sırada onlara yardımımız geldi." Kasas, 5-6

"Biz ise, o yerde güçsüz düşürülenlere lütufta bulunmak, onları önderler yapmak ve onları (mukaddes topraklara) vâris kılmak ve o yerde onları hâkim kılmak istiyorduk." Kasas, 5-6 ve

"Kendileriyle savaşılanlara (mü'minlere), zulme uğramış olmaları sebebiyle, (savaş konusunda) izin verildi. Şüphe yok ki, Allah Teâlâ onlara yardıma mutlak sûrette kadirdir. Onlar, başka değil, sırf "Rabbimiz Allah Teâlâ'tır." dedikleri için haksız yere yurtlarından çı-karılmış kimselerdir." Hacc, 39-40

HZ. RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEMDEN SONRA İNSANLARIN EN ÂLİMİ, HZ. EBÛ BEKİR SIDDÎKDIR

Şeyh Ebû'l-Hasan Şâzelî kaddesellâhü sırrahu'l azîz şöyle dedi:

"Allah Teâlâ'm, ümmet-i Muhammed'e mağfiret et. Allah Teâlâ'm, ümmet-i Muhammed'e merhamet et. Allah Teâlâ'm, ümmet-i Muhammed'in kusur ve ayıplarını ört. Allah Teâlâ'm, ümmet-i Muhammed'in hata ve kusurlarını telafi et." Bu, Hızır'ın duâsıdır. Her gün bu duâyı kim okursa, o kimse abdallardan yazılır."

Yine şöyle dedi:

"Her gün Bahr kapısından çıkıp Menar tarafına doğru yürüyordum. Yine bir gün Menar tarafına doğru yola çıktım. Menar'da doğu yönünde uzanıp uyudum. Bu esnada gönlüme şu düşünce doğdu:

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile uzun bir süre beraber olduğu hâlde Hz. Ebû Bekir'i az hadis rivâyet etmeye sevk eden sebep ne idi?" Derken birinin bana şöyle seslendiğini işittim:

"Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemden sonra insanların en âlimi, Hz. Ebû Bekir Sıddîkdır (Radiyallâhü anh). O'nun Hz. Rasûlüllah'dan az rivayette bulunması, onun hakikatine erdiği içindir."

s. 163
"Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer risâletin hâlifeleri, Hz. Osman ve Hz. Ali de nübüvvetin halîfeleridir." (Hepsinden Allah Teâlâ râzı olsun)
s. 336

İNSANIN BEŞ ELBİSESİ VARDIR

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu.
"Ey Ali, elbiseni kirlerden temizle ki, bu şekilde her bir nefesinde Allah Teâlâ'nın medet ve yardımına nâil olabilesin." Dedim ki:
"Ya Rasûlüllah, elbisem nedir?" Bana şöyle dedi:
"Allah Teâlâ sana beş kaftan giydirmiştir: Sevgi kaftanı, marifet kaftanı, tevhid kaftanı, iman kaftanı ve İslâm kaftanı.
Allah Teâlâ'yı seven kimseye her şey basit ve kolay gelir.
Allah Teâlâ'yı bilen mârifet sahibine de her şey küçük görünür. Allah Teâlâ'yı tevhîd edip birleyen hiç kimse Allah Teâlâ'ya hiçbir şeyi ortak koşmaz.
Allah Teâlâ'ya iman eden kimse, her şeyden emin ve güvende olmuştur. Allah Teâlâ'ya teslim olup İslâm dairesine giren herkesin Allah Teâlâ'ya isyân ve günahı azdır. Şayet O'na karşı bir kusur ve isyanda bulunacak olursa, derhâl özür ve tevbede bulunur. Bunu yapacak olursa, onun özrü ve tevbesi kabul edilir."
İşte o zaman, **"Ve elbiseni temizle**"Müddessir, 4 âyetinin manasını anladım.

s. 123-124

Kaynak: İbn Ataullah el-İskenderî, trc: Abdullah Mağfur, Letâifül-Minen Fî Menâkıbı'ş-Şeyh Ebi'l-Abbas ve Şeyhihi Ebi'l-Hasan- Allah'ın İki Velî Kulu, Üsküdar Yayınevi, Nisan 2011 İstanbul

ÜMMÎ BİLGİLER

İyi bilin ki, Allah Teâlâ´nın dostlarına korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir.
Kur´an-ı Kerim, Yunus: 62

ÜMMÎ

Anasından doğduğu gibi kalan; yeni bir bilgi edinmemiş olan; okuma-yazma bilmeyen. "Ümm" kelimesinin ism-i mensubu "ümm"e mensup olan, Arap dilinde "ümm"; anne, bir şeyin aslı gibi anlamlara gelir.

Sözlük anlamının yanında mecazi bazı anlamları da vardır. Kur´an-ı Kerim´de anne, asıl (kaynak) dönülecek yer ve süt emziren anlamlarında kullanılmıştır.

Ümmîlik Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in mucizevî vasıflarındandır.

Kur´an-ı Kerim´de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in bu vasıfla vasıflanması konusunda âlimler birkaç ihtimal zikrederler:

a-Bu kelime ile anneye nispet kastedilmiştir. Sanki doğduğu hal üzere kalmış; yeni bilgiler elde ederek asli fıtratının değişmediği kastedilmiş olabilir.

b-Arap milletine mensup olduğuna işaret edilmiş olabilir.

c-Mekkeli anlamında kullanılmış olabilir. Çünkü Mekke´nin isimlerinden biri Ümmü´l-Kura idi.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in kendisine vahiy gelinceye dek okuma-yazma bilmediği tüm âlimler tarafından kabul edilmektedir.

Ancak kendisine vahiy geldikten sonra okuma-yazmayı öğrenip öğrenmediği konusunda farklı görüşler vardır.

Ümmîlik vasfında aranılacak en önemli husus fıtratın aslî özelliğinin değişime uğramamasıdır.

Aşağıdaki yazı çok zaman önce yarım bıraktığım bir kitap çalışması idi. Temelini Ümmi Üstad Aliyy-ül Havvâs kaddesellâhü sırrahu´l azîz Hazretleri´nin kitaplarda bulunan nadide sözlerini toplayarak, bir eser oluşturulmaya çalışılacaktı; fakat öylece kaldı. Bu bilgiler paylaştığımız birçok yazıda sunulmuşsa da burada toplu olarak tekrar hazırlandı.

İhramcızâde İsmail Hakkı

ALİYY-ÜL HAVVÂS kaddesellâhü sırrahu´l azîz

بســـم الله الرحمن الرحيم

Hamd, hamde layık olan Allah Teâlâ´yadır. Salât ve selam Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem´e, nesebine, âline ve ashabına da olsun.

ALİYY-ÜL HAVVÂS BERLİSÎ kaddesellâhü sırrahu´l azîz

Mısır evliyâsından olup doğum târihi ve yeri bilinmemektedir. Ümmî olup, okuma-yazması yoktu. Allah Teâlâ´nın ihsanı ile Kur´an-ı Kerim ve hadîs-i şerîfler üzerinde, âlimleri hayrette bırakan çok kıymetli açıklamalarda bulunurdu.

Aliyy-ül Havvâs kaddesellâhü sırrahu´l azîz önceleri dolaşarak, sabun ve temizlik malzemeleri satardı. Sonra zeytin satmaya başladı ve birkaç sene zeytincilik yaptı. Sonra bu işi de bırakıp, sepet örmeye başladı. Vefatına kadar bu işle meşgul olmuştur.

Aliyy-ül Havvâs kaddesellâhü sırrahu´l azîz 1534 (H.941)senesinde Hakk´a yürüdüğü zaman, Kahire´deki Hâkim Camiinde cenaze namazı kılındı. Bu sırada çok şiddetli yağmur yağmıştır.

AHLAKÎ YAŞANTISI

Aliyy-ül Havvâs Berlisî kaddesellâhü sırrahu´l azîz, zalimlerin ve yardımcılarının yemeklerini yemezdi. Onların verdiği parayı, kendisinin ve çoluk-çocuğunun ihtiyaçları için harcamazdı. O paraları, dul kadınlara, iş yapamayacak durumda olan yaşlılara, çalışıp gücü yetmeyen ve zor durumda olanlara taksîm edip, verirdi.

Allah Teâlâ´nın izni ile herkese simalarına, makamlarına göre değil, kalplerindeki duruma göre muamele ederdi.

Aliyy-ül Havvâs kaddesellâhü sırrahu´l azîz mescitleri süpürür ve helâları temizlerdi. Süprüntü ve çöpleri yüklenip, münasip yerlere kadar götürür, bırakırdı. Bu işleri, her Cuma günü Allah Teâlâ rızası için ve kalben teveccüh etmek suretiyle yapardı.

Sucu, aşçı gibi insanlara faydalı sanat sahiplerine çok hürmet ederdi. Âlimlere ve devlet ileri gelenlerine hürmet eder, âlimler gelince ayağa kalkar ve ellerini öperdi şöyle buyururdu.

"Bu bizim onlara karşı dünyadaki edebimizdir. Âhirete varınca, oradaki edebimizi Allah Teâlâ bize öğretecektir."

Müzmin hastalıklar, cüzzam, felç gibi hastalıklar için garîb tedâvî usûlleri vardı. Tavsiye ettiği şeyi kullananlar, ondan şifâ bulurlardı.

Meyve ağaçları çiçek açtığı zaman, onlara zarar verecek bir durum olunca, o gece uyumaz, gözyaşları döker, Allah Teâlâ´ya, meyvelere zarar verecek o hâlin kalkması için yalvarırdı.

Müezzinin okuduğu ezanı duyduğu an, olduğu yerde sarsılır, Allah Teâlâ´nın heybet ve azametinden titreyerek, erir gibi olur, tam bir huşû´ içinde müezzinin dâvetine icâbet ederdi.

Söylediği şeyler aynen olurdu. İşleri hakkında ona danışmaya gelenlere, daha durumlarını söylemeden, yanına ne için geldiklerini söylerdi. Onlara yap, yapma, sabret veya yolculuğa çık gibi lâzım gelen tavsiyeyi yapardı. Danışmaya gelen şahıs bu sözlerine hayret eder; "Ona benim durumumu kim söyledi?" derdi.

Muhtaç olup, Allahü teâlâ´dan bir istekte bulunacaklara şöyle tavsiyede bulunuyordu:

"Çarşamba günleri ikindi vakti, melik Zâhir Câmiine gidiniz. Orada sedir ağacı vardır. Onu sulayınız ve şöyle hitâb ediniz: "Ey Allah Teâlâ´nın Velileri! İsteklerimizin yerine gelmesinde yardımcı olunuz. Allah Teâlâ da sizlerin isteğini yerine getirir." Gerçekten sıkıntıda olup da, nasihatlerini tutanların istekleri, Allah Teâlâ´nın katında kabul olurdu.

O´nun ümmî bilgilerini duyan bir âlim;

"Nasıl olur da bu şeyh, putlara tapan kavimler gibi, halkı o ağaca gönderip taptırıyor ve konuşturuyor?" diye söyledi. Bu söz O´na bildirilince buyurdu ki;

"Ben bu sırrı ifşa etmemek için, bu insanları ağaç sulamak bahanesiyle oraya gönderiyorum. Hâlbuki Çarşamba günleri ikindi namazında o ağacın altında veliler toplanır, namaz kılarlar. Haceti, ihtiyacı olanlar ağaca seslendikleri zaman, bu seslenişleri orada bulunan veliler topluluğunca duyulur ve o kişilerin hacetlerini yerine getirirler. Ağaç, veliler ile haceti olanlar arasında bir vasıta veya bir işaretten başka bir şey değildir. Zîrâ o inkârcı, şu yönü iyice bilir ki, Allah Teâlâ, ağacı, insanların hâcetlerini yerine getirecek bir durumda yaratmamıştır."

ALİYY-ÜL HAVVÂS kaddesellâhü sırrahu´l azizden alınmış ÜMMÎ BİLGİLER

بســـم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

ALLAH TEÂLÂ´NIN EHLİ OLMAK

"Allah Teâlâ´nın kullarının cefasına katlanmayan kimse Allah Teâlâ´nın ehliyim demesin. Çünkü yalan söylemiş olur."

"Kemal ehli olmak için fakih, muhaddis ve mutasavvıf olmak gerekir."

ALLAH TEÂLÂ´NIN HAYA ETTİĞİ KİMSELER

"Allah Teâlâ´dan dünyada haya edenleri, kıyamet gününde Allah Teâlâ azarlamaktan ve azap etmekten haya eder."

ALLAH TEÂLÂ KISKANÇTIR

"**Allah Teâlâ kulunun kendisinden keşif yolu ile görüp izin almadan birini sevmesini kıskanır.** Bu yol ve görüşle Allah Teâlâ´dan izin almayan bir kul O´ndan başkasını severse, bin defa tövbe istiğfar etmesi gerekir."

ALLAH TEÂLÂ´NIN RIZASI

Allah Teâlâ´nın rızasını kazanmak için dünya nimetlerinden aza kanaat eden kullarının, amelleri az olsa da, Allah Teâlâ böyle kullarından hoşnut olur.

ÂLİMLERİN ÜSTÜNLÜĞÜ

"Her ilim sahibi kendi nefsine yönelik olsa bile günah işlediğinde ilmin gereğini yapar. Çünkü âlim tövbe edip pişmanlık duyar. Böyle âlim halk nazarında ilmi ile amel etmeyen biri olarak değerlendirilse de, gerçekte onu bu neticeye ulaştıran ilmidir. Eğer ilmi olmasa idi, işlediği suçun günah olduğunu bilemez ve tövbe etmezdi.

İlim her halükarda sahibine fayda sağlar. Her asırda insanın bilgisi amelinden daha çok ola gelmiştir."

AMELE GÜVENİLMEYECEĞİ

"Günahlardan geçtik diye, iyi amellerdeki kusurlardan dolayı Allah Teâlâ´nın helak edeceğinden insan korkmazsa helak olmuş demektir."

AZ YEMEK

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemim buyurduğu;

"Âdemoğluna, belini doğrultacak lokmacıklar yeter" Hadisi Şerifini açıklarken,

"Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in bu sözleri haktır. Ona tam anlamıyla **inanana dokuz lokma** yeterlidir. Çünkü bu kişiler bundan fazlasını yemeğe ihtiyaç duymazlar."

BELA İSTEMEYEN

"Bir kimse bela istemiyorsa, insanların duyduğunda utanacağı kötülüğü gizli olarak işlememesidir."

"Dünya ve ahiret ihtiyaçlarının kişi üzerinde eksilmesi veya duraklamasının yegâne sebebi o kişinin tövbe ve istiğfarları terk etmesidir."

"Bir de Rabbinizin mağfiretini isteyin, sonra O´na tövbe edin ki, sizi muayyen bir zamana kadar güzel bir şekilde yaşatsın ve her fazilet sahibine, mükâfatını versin. Eğer yüz çevirirseniz, haberiniz olsun ki ben sizin için büyük bir günün azabından korkarım!" (Hud,3)

BİR GECEDE KUR´AN-I KERİM NASIL OKUNUR

"Eğer Allah Teâlâ´nın bütün veli kullarını, Kur´an-ı Kerim okurlarken bir lütuf olarak onun manalarına vakıf kılmasaydı hiçbiri bir gecede Kur´an-ı Kerim´i hatmedemezlerdi. Çünkü kâmil insanların Kur´an-ı Kerim ile alakalı ilimleri tefekkür ve yoruma dayanmaz. Onların bu ilimleri Kur´an-ı Kerim´i okurken Allah Teâlâ´nın lütfettiği birer bağışıdır. Bu açıdan onların tilavetlerinin bizzat kendisi manaların kendisi olur. İfadelerde farklı manaların dile gelmesi bu tefekkürlerin neticesinde elde edilen yorumlardır."

BÜYÜKLERİN SIRLARINDAN

"Âlim ve salih kişilerin evlatları için yapılacak en faydalı iş onlara gıyaplarında dua edip işlerini Allah Teâlâ´ya havale etmektir. Çünkü bu zatların çocukları varsa annelerinin destekleri ile babalarına karşı çok nazlı olurlar. Bunlardan herhangi biri babasına hürmeten halkın kendisine büyük alaka gösterdiğini görünce bir takım meziyetler elde etmek için nefsi harekete geçmez, dahası kendi kendine ´İlim ve riyazatla meşgul olarak elde edeceğim şan ve şöhreti babam sayesinde zaten kazandım, niye yorulayım´ der. Hâlbuki taşranın çocukları böyle düşünmezler. Çünkü onlardan herhangi biri hayata gözlerini baştaki idarecilerin ve

yardımcıların türlü türlü eziyetleri ile açarlar. Onun için kurtulma çarelerini ararlar. Derken Allah Teâlâ onların gönlüne ilim ve Kur´an-ı Kerim tahsil etme sevdası düşürür. Neticede ilim tahsiline koyulur. Halkın alakasına mazhar olduğunu gördükçe ilim ve riyazet istekleri kabarır. Sonunda tarikat piri ve makam sahibi olur."

BÜYÜKLERİN EŞLERİ

"Karısının dilinden, tahakkümünden, kötü davranışlarından eziyet görmeyen Allah Teâlâ dostları azdır. Bunların bu kadınla evlenmeleri ya nefisleri terbiye ya da başkalarını o kadından korumak içindir."

BÜYÜKLERİN İYİLİĞİ EMRETME SEBEBİ

"Allah Teâlâ´nın dostları Kur´an-ı Kerim ve Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem´in Sünnetine uygun bir amele teşvik etmelerinin yegâne sebebi Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ile buluşup oturmak içindir. Çünkü onlar bilirler ki, Allah Teâlâ ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ancak getirdiği emirleri yapan kişiler ile beraber otururlar.

BÜYÜKLER SAYGI

"Din âlimlerine dil uzatmaktan sakının. Çünkü onlar, Allah Teâlâ´nın isim ve sıfatlarının kapıcılarıdır.

Velileri inkârdan sakının. Çünkü onlar, Allah Teâlâ´nın zatının kapıcılarıdır.

Bir şey yapmak istiyorsanız, size yakışanı yapın. İnsanlar, bir şey vermediğiniz için sizi cimrilikle itham etmesinler, bu yüzden size karşı çıkmalarına meydan vermeyin. Çünkü veli olmanın şartlarından biri de şudur:

Bu gibileri, yanlarında bin dinar olsa da bunu bir fakire verseler, verdikleri paranın onların nazarındaki kıymeti, toprak üzerinde bulunan bir çakıl taşından daha kıymetsizdir."

"Yemin ederim ki, talebeler, Allah Teâlâ´nın dünyayı yarattığı günden yok edeceği güne kadar, hocalarının huzurunda kor bir ateş üzerinde otursalar, doğru yola girmeleri için yol gösterip engelleri ortadan kaldıran hocalarının haklarını ödeyemezler."

BÜYÜKLER NİÇİN ÇOK SIKINTI ÇEKER

"Büyüklerin ağır hastalıklara maruz bırakılmaları bazen ecirlerin çoğalması için olur. Dünya ile alakalı yanları yoktur. Öyleki dünya ile irtibatlandırılması caiz bile değildir. Bazen de talebeleri yüzünden zor can verirler. Bir an önce Allah Teâlâ´ya kavuşmak istemelerine rağmen onları daha iyi yetiştirmek, makamlarını yükseklere çıkarabilmek için dünyadan çıkmak istemeyebilirler. Talebelerine olan iştiyakları yüzünden ruhun çıkması zorlaşır. Eğer talebelerine olan şefkatleri olmasa idi, Allah Teâlâ´ya kavuşma arzuları yüzünden canlarını en kolay verenlerden olurlardı."

ÇOK YEMEK

"Kişi sahurda üç lokma veya üç hurmadan fazla bir şey yememelidir. Oruca dayanabilmenin sırrı sahura kalkmaktır. Bu vazife az yemekle de görülür. Bunun bir başka benzeri; gündüzün az bir uyku gece ibadetine kalkmayı kolaylaştırmasıdır."

"Allah Teâlâ´nın adı anılmadan yapılan şeyi yemek ölü eti yemiş gibi olmak demektir."

ÇOCUKLARA İSİM KOYARKEN

"Gerçeği yansıtmayan (Bedrettin, Şemseddin, Nur ekli) isimleri çocuklara koymaktan kaçınmak gerekir. Adların güzel ve tevil götüren tarafları da bulunsa da."

DİNİ AYAKTA TUTAN

"Bir din anlaşmazlıklar, çatışmalarla ile değil, birleşme ve anlaşma yolu ile ayakta durur. Bilginler nefislerini şehvetin kölesi olmaktan kurtaramazlarsa hiçbir zaman birleşemezler."

DİNE DAVET

"Allah Teâlâ´ya kavuşturan yola davet edenler, fâsık kimselere dahi kaba ve kırıcı olmamalılar. Onlara yumuşaklık ile muamele edip, ihsan ve kerem göstererek gönüllerini hoş tutmalılar ki, kendilerine yönelsinler. Ancak bu meyil gerçekleştikten sonra nasihatte bulunsunlar."

DUA

"Biriniz kendisini ilâhî huzurla hissederse, yalnız kendi nefsi için dua etmemeli, başkası için de himmet ve gayretini esirgememelidir. Yapacağı duaların çoğu mümin kardeşleri için de olmalıdır."

DUANIN KABUL OLMASI

"Dualarının yüzüne çarpılmamasını istemeyen günah işlememekte meleklerin yolunu takip etmelidir."

DÜNYA ONLARI SEVMEZ

"Kul irfan makamlarına yükseldiğinde dünyanın ona karşı nefreti artar. Hatta bu kul kendini istese ona yüz vermez. Bunun sebebi dünya onun kalbine yerleşip eğleşeceği bir mekân bulamadığı içindir."

GECE İBADETİ

"Gece ibadetine kalkmak isteyenlerin bu ibadete açlık ile hazırlanmaları gerekir. Midesi tok olanların manevi istekleri az olur."

GERÇEK DOSTLUK

"Eğer biriniz kardeşine yardım etme, sıkıntılarına ortak olma, hiç değilse kendisine dua etme niyet ve kararlılığında değilse onun hatırını sormasın. Çünkü samimiyetsizliği yüzünden münafık olur."

GIYBET

Aliyy-ül Havvâs, talebelerinden gıybet yapmamaları hususunda söz almaları istenmiştir.

"Böyle bir söz almak Allah Teâlâ´ya ve mahlûkatına karşı terbiyesizlik olur. Çünkü talebenin amel ve sözleri Allah Teâlâ´nın yarattığı şeylerdendir. Talebenin elinde olmayan bir şey hususunda nasıl söz alabilirim. Talebe istemese bile Allah Teâlâ muradını gerçekleştirecektir."

Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem bu gibi şeyler hakkında biat almıştır, denilince;

"Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in aldığı biat vahiy doğrultusunda idi. Bizim durumumuz farklıdır."

GİYBET EDEN KİŞİ

"Gıybete sebebiyet veren kişi, bu kötü fiile mani olmaya muktedirken yapmadığından azarlanır." (Gıybet olunacak bir halden sakınmak gerekmektedir.)

GİZLİ AYRILIK

"Namaz kılanın Kur´an-ı Kerim´i okurken harflerin çıkış yerleri ile uğraşması veya hüküm ile düşünceye dalması vb. Allah Teâlâ´nın huzurunda bulunmaya mani olan işlerdir."

HACILAR İÇİN

"Mekke ve Medine´de sakın mücavir kalmayın. (Yerleşmeyin) Çünkü oraların hakkını ödemekten aciz kalırsınız. **´Hacca gittiğin vakit bir heybelik günahın vardı. Hacdan bin heybelik günahla döndün."**

HATALARIN SEBEBİ

"İnsan sözünün hatadan ve çelişkiden kurtulmamasının nedeni sürekli uyanık olmamasıdır. İşte bu yüzden gaflet ve yanılgılara düşmektedir."

HAVAS EHLİNİN YÜKÜMLÜLÜĞÜ

"Kamil bir kişi, zatına yani kendine, başkasını tercih ederse, emredilen adaletten çıktığı için Allah Teâlâ onu azarlar. Avam insanlar ise böyle değildir."

HAC

"Kulun haccının kabul olduğunun alâmeti, hacda Peygamber efendimizin ahlâkı ile ahlâklanarak, dönmesi, günaha hiç yaklaşmaması, kendini hiç kimseden üstün görmemesi, ölünceye kadar dünyaya meyletmemesidir. Haccının kabul olmadığının alâmeti de, hacdan döndüğünde evvelki hâli üzere bulunmasıdır."

HACDAKİ HACININ AÇLIĞI

"Mekke´de tok karınla dolaşan bir kimse dörtayaklılara benzer. Vücudunu yediği yemeklerin buharı kapladığından yağmur tutmayan nesneler gibi rahmeti ilâhiyeden kısmetini alamaz. Aç kimse ise, toprak gibi kendine düşen kısmeti alır."

HEDİYE BEKLENTİSİ

Hacdan gelecek birinden dahi hediye beklenilmesinin uygun olmayacağını söylerdi.

HELAL KAZANÇ

Aliyy-ül Havvâs'ın bir gün gözleri şişmişti. Buna rağmen, yine sepet örmeğe devam etti. Onu sevenlerden birisi kendisine biraz para getirip;

"Efendim, buyurun bunları harcarsınız, gözleriniz iyileşinceye kadar istirahat edersiniz." dedi.

Aliyy-ül Havvâs, bu paraları almadı ve,

"Şu hâlimle kendi kazancıma güvenemiyorum, başkasının kazancına nasıl güvenebilirim?" buyurdu.

İHLÂS

"İhlâsın en aşağı mertebesi, kişinin kendi amellerinde, tıpkı fazla yükü olan ve ağırlığında ezilen, başını önüne eğmiş düşünceli yürüyen ve sırtındaki yükün kime ait olduğunu ve nereye gittiğini bilmeyen bir yük hayvanı gibi olmasıdır."

İKİNDİ VAKTİNDEKİ İBADETİN EHEMMİYETİ

Aliyy-ül Havvâs, ikindi vaktine kadar dükkânda çalışır, vakit dolunca;

"Şimdiden sonra Allah Teâlâ´ya ibadet için hazırlanmalıyım." diyerek dükkânını kapatırdı.

"Allah Teâlâ kullarına, bilinen rızıkların dağıtımını sabah namazından sonra, manevî rızıkların dağıtımını da ikindi namazından sonra yapar. Bu iki vakitte uyumak, bunun için sizlere yasak edilmiştir."

İLÂHİ KİTAPLAR´IN TEK SÖZÜ

"İnsan iyi düşünürse indirilen her kitabın kendisine ´Allah Teâlâ´dan Kork´ dediğini görür."

İLM-İ LEDÜN

"Ledünni ilimlerin hepsi Hızır aleyhisselâm´ın ilminin çeşitlerindendir. Bilirsiniz ki, Musa aleyhisselâm´ın kabul etmemesinden ve beğenmemesinden meydana geldi. Sonra Musa aleyhisselâm beğenmemekten vaz geçip susunca, anlıyoruz ki, Allah Teâlâ Hızır aleyhisselâm´a bildirdiklerini Musa aleyhisselâm´a da bildirdi. Yoksa beğenmediği şeyle karşısında susması olmazdı. Çünkü Hızır aleyhisselâm´ın yaptığı işleri (bir zalim olacak diye, insanların gemisini delmek, yaralamak; taşkınlık yapacak ve küfür bakımından ebeveyne zülüm edecek diye evladı öldürmek, vb) şeriat caiz görmez."

İLMİN ZEKÂTI

"İyiliği emir kötülüğü yasaklamak görevine dikkat etmek gerekir. Bu ilmin zekâtıdır."

İNSANLARN HEPSİ AYNIDIR

"Büyüklerde olsun ve diğer kimselerde olsun beşeri sıfatların hepsi her insanda toplu olarak bulunur. Büyüklerde güzel sıfatlar görünürken diğer insanlarda görünmez ve ortaya çıkamaz. Bu nedenle ulu kişilerden başkaları ilerlemeye ve yükselmeye davet edilmişlerdir."

İNSANLARA DEĞER VERİRKEN

Bir gün Aliyy-ül Havvâs´ın yanına nur yüzlü birisi uğramıştı. O, ona doğru baktı ve şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ´m! Bizi kötü hâle düşmekten muhafaza buyur." Sonra devam ederek;

"Şüphesiz, Allah Teâlâ bir kulu hakkında hayır murat edince, nuru onun kalbine koyar. Fakat dış görünüşü bakımından diğer insanlardan birisi gibidir. Allah Teâlâ bir kulu hakkında hayır murat etmezse, o şahsın kalbinde bulunanı yüzüne çıkarır. Kalbini ise karanlık kılar."

İYİNİN İÇİNDEKİ HOŞNUTSUZKUK

“Allah Teâlâ´dan razı olmanın içinde gizli bir olumsuzluk bulunur. Mesela; her insanın azda olsa hasta olmaktan hoşnutsuzluğu olur.”

İYİ İNSAN

“Allah Teâlâ´nın başarılı kıldığı kimseler müslümanların yaptıkları amellerin hiçbirinden mahrum değildir. Çünkü yapmadıkları amellerin karşılığı besleyecekleri iyi niyetle aynen kendilerine verilir.”

KADINLARA BAKMAK

“Kadınların namazda yüzünün ve elinin açık olmasında ariflere göre Allah Teâlâ için büyük bir tazim vardır. Arifler buyurur ki, kadın Allah Teâlâ´nın huzurunda ve korumasındadır. Hiçbir kimsenin, hiçbir şekilde başını kaldırıp, ona bakması caiz değildir. Aslan yuvasındaki aslan yavrusudur. İhramda da yüzü açmasındaki sır da aynıdır. Çünkü kadın Allah Teâlâ´nın hususi huzurundadır. Kadın namazda ve hacda yüzünün açık olması, kuş avlanan tuzaktaki yem gibidir.

Allah Teâlâ´nın muhafaza ettiği koruduğu kimse, o huzuru yüce tutar ve yabancı kadının ve namaz kılan kadının yüzüne, huzurunda bulunduğu Rabbi´ne karşı edebi gözeterek, hiçbir zaman bakmaz. Allah Teâlâ´nın şaki kıldığı kimseler ise bundan gafildirler. **Bakarlar ve Allah Teâlâ´nın azabına müstahak olurlar.** Bu nedenle âlimler, kadınlar ihram giyince, Allah Teâlâ´nın huzurunda olana izinsiz bakmasından dolayı avam olanlar cezaya çarpılmasın diye hac menâsikinde (Hac ibadetlerini yaparken) yüzlerine örtü koymalıdırlar.”

(Hacc’da ve camilerde namaz kılan kadınların yüzüne bakanların vay haline)

KEMAL ÜZERE AMEL

“Kamil bir kişinin kemal şartlarından biride herhangi söylenen bir söz üzerinde amel etmek isterse o ameli sözün sahibi huzurunda yapmalıdır.”

KIYAMETTEKİ YALNIZLIK

“Şimdiden kendi başının çaresine bak, bir dosta bir şeyhe el bağlama. Çünkü onların her biri yarın kendi başının derdin düşecek.

Amellerini gösterişten arındır. Çünkü kıyamette amellerin nuru kıyamette ameldeki ihlâsın miktarınca olacak.

Şunu bil ki dünyada gözleri kör olan, gözleri gören bir adamın tuttuğu ışıktan faydalanamadığı gibi münafıkta yarın müminin nurundan aydınlanıp faydalanamayacak.”

KİBİR

“Kibir, gurur ve övünme gibi duygular insanın içine çuvaldız gibi saplıdırlar. İnsanın kibirlenmesi, kendinde gördüğü faziletlerden ileri gelir. Ancak, insan evliyadan bir mübarek zatı tanıdığı zaman, bütün bu faziletlerin, kesinlikle ve gerçek olarak Allah Teâlâ´da bulunduğunu anlar. Kendisinde bulunan her şeyin, Allah tarafından emanet olarak verildiğini görür.”

KÖPEK

Aliyy–ül Havvâs kaddesellâhü sırrahu´l azîz Hazretleri köpeğin zararlarından bahsederken;

Köpeğin artığı, bedenin esası olan kalbi öldürerek, cennete götürecek nasihatleri dinlemekten alıkoyduğunu söylemiştir. (Köpek sevgisi insanı hipnoz eder.)

KUL HAKLARINDAKİ İNCELİK

Aliyy–ül Havvâs, dükkanını erken saatlerde açar ve;

“Ey Allah´ım! Kullarına faydalı bir iş yapmaya niyet ettim.” derdi.

İnsanların ihtiyacı olan; yağ, un, tahin, pirinç, bakla, sepet gibi şeyleri satardı. Alış verişte müşterilerden birinin kendisine inanmadığını anlayınca, tartı ve ölçüyü fazla tutardı. Müşterisinin kendine inandığını ve güvendiğini anlayınca da, o kişinin hakkını tam tamına tartıp verirdi.

Bir kimse kendisinden bir dirhemlik bir şey satın alır, parasını vermeyi unutur veya vermezse, evine kadar o müşteriyi takip eder, hakkını ister ve şöyle derdi:

“Bizler, bu davranışımızla insanlara hakların büyüklüğünü, ehemmiyetini gösteriyoruz; böylece onlar ödemede ihmalkâr olmasınlar. Kıyamet gününde kendilerini mihnet altında bırakmamak için hakkımızı istemekle, kendilerine karşı samimî davranmış oluyoruz. Çünkü dünyada göz yumduğumuz haklarımızı, kıyamette nefislerimiz talep edebilir.”

KUR´AN-I KERİM´İ OKUMAK

Aliyy–ül Havvâs´a;

“Avamın, manasını anlamadan Kur´ân–ı kerîm okumaları hakkında ne dersin?” diye sorduklarında;

“Okudukları Kur´an–ı Kerim´in her harfi için onlara on sevap vardır.” buyurdu.

KUR´AN-I KERİM´İ OKUMA EDEBİ

Aliyy–ül Havvâs, Kur´an–ı Kerim´i okurken birisi ona soru sorunca;

“Ya Rabbi izin ver filanca ile konuşayım” diye izin isterdi.

MAKAM SAHİBLERİNİN ADALETSİZ OLUŞU

“Yöneticilerin çoğu zulüm ve haksız uygulamalara sapmıştır. Onlardan biri adil olmaya çalışsa bunu başaramaz. Çünkü insanlar adalet gösterilmeye layık değildirler.”

MESCİDE GİRME ADABI

Aliyy–ül Havvâs kaddesellâhü sırrahu´l azîz Hazretleri mescide girerken önden adım atmaya cesaret edemez. Edebinden halkın ardına takılarak girerdi.

MESCİDDEKİ EDEB

Aliyy–ül Havvâs, mescide Ezandaki ´Haydin namaza´ seslenmesi ile girerdi. Niçin böyle yapıyorsun diyenlere şöyle buyururdu.

“Bizim gibi acizlerin Allah Teâlâ´nın meclisi sayılan mescitlerde fazla oturmaları yakışık almaz. Çünkü bizler mescide bir şeyler kazanmak için geliriz. Kazanacağımız şeyi kaybetmekten korkarız.

Namaz bitiminde de korkudan titreyerek ve **“Allah Teâlâ´m bizleri mescidden selâmetle çıkardığından sana hamd ve senalar olsun.”** Buyurarak çıkardı.

MEZHEBLERE UYMA

“Amel etme şartları bulunduğu zaman, görünüşü birbirine uymasa da, mezheb imamlarının her sözü ile amel ediniz. Büyük sevaplara kavuşursunuz. Şeriatın tümü ile amel eden nerede, çoğunu ret edip amel etmeyen nerede.”

Çünkü mezhep hiçbir zaman bütün delilleri ihtiva edemez. Mezheb sahibi, hadis sahih olunca, ´benim mezhebim´ demiş olsa da. Öyleki bazen o imama uyanlar sonra sahih olduğu anlaşılan birçok hadislerle amel etmişler, ona uymamışlar.

MÜSLÜMANIN BAŞINA GELEN AFETLER

Müslümanın karşılaşabileceği tehlikeler sorulduğunda buyurdu ki;

“Aklın afeti, devamlı ve lüzumsuz çekişme yapmasıdır. İmanın afeti, inkârdır.

Amelin afeti, tembelliktir.

İlmin afeti, iddia sahibi olmaktır.

Sevginin afeti, şehvet yolunu tutmasıdır.

Tevazûnun afeti, tahkir olunacak derecede kendini aşağı tutmaktır.

Sabrın afeti, Allah Teâlâ´dan başkasına şikâyette bulunmaktır.

Zenginliğin afeti, hırstır.

Azizliğin, büyüklüğün afeti, böbürlenmektir.

Cömertliğin afeti, israftır.

Arkadaşlığın afeti kavgadır.

Anlayışın afeti, münakaşadır.

Allah Teâlâ´ya dua etmenin afeti, baş olmaya meyilli olmaktır.

Zulmün afeti, yayılmasıdır.

Adaletin afeti, intikam hâlini almasıdır.

Hürriyetin afeti, sınırları aşmaktır.”

MÜŞAHEDENİN DERECESİ

Kulun müşahedesi ışıkta kendi gölgesine benzer. Işığa ne kadar yaklaşırsa o kadar büyür. Uzaklaştığı kadar küçülür.

İnsanların çoğunun kalpleri, geçim derdi ile meşgul olmasa idi, gündüz namazlarında kalplerine tecelli eden Allah Teâlâ´nın haşyetinin büyüklüğünden düşüp ölüverirdi.

NAMAZDAKİ GAFLET

"**Namazda kalbine rükû ve secdelerde dünya düşüncesinin gelmesi, Allah Teâlâ´nın mümin kuluna rahmetidir.** Çünkü bu huzur Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem´in varislerine, Kâbe-kavseyn huzuruna yaklaşmadır. Onun için herkes orada çok duramaz. Bu rükünlerin tecellilerine kulların hepsi dayanamadığından, Allah Teâlâ kuluna huzurda rahmet etmeyi murat edince dünyadan ve mahlûkattan birini kalbine getirir. Çünkü mahlûkatta bu azameti müşahededen perdelenmek korkusu vardır. Bu düşünce, kalbe getirme olmasa idi, kemik ve eti erir, mafsalları dağılır helak olurdu."

NASİHATÇİNİN VASFI

"Nasihatçi olan kimse öğütlediği şeyleri önce kendi yapmalıdır. Yoksa kulların başına bir fesatçı ve zorbacı kesilmiş olur."

NEFİS

"Bir kimse zalimler için ne düşünüyorsa nefsi için de aynı şeyleri düşünmelidir. İnsanlardan uzak kalmalı ve kötü huylarımdan başkaları zarar görür diye uzlete çekilmelidir."

NEFSE HOŞ GELEN İYİLİKLER

"Kullara verilen nimetler bazen kendileri için farkına varmadıkları cezalara dönüşür."

"Evladım takvaya sarıl, Rabb´ine isyandan kaçın, ´Rabb´im affeder´ diyerek kendini avutma, bu tür sözler nefsin saptırması, şeytanın tuzağıdır."

NİFAK ALAMETİ

"Dinin emrettiği bir ibadeti yapmakta acizleşen kişide kesinlikle nifaktan bir şeyler vardır."

NİMETLERİN DEĞERİNİ BİLMEK

Çoğunlukla bolluk ve nimetler içinde bulunanlar, bu nimet gitmedikçe, bunun kıymetini ve değerini anlayamazlar.

ORTA NAMAZ

"Bazen ikindi, bazen sabah olur. Bunun sırrı yazı ile anlatılamaz."

ORUÇ NİÇİN FARZ KILINDI

"Ramazan orucu tam bir aydır. 29 gün veya 30 gün olur. **Orucun meşruiyeti Hz. Âdem aleyhisselâm´ın cennetteki ağacın meyvesinden koparıp yemesinin kefaretidir.** Allah Teâlâ buna keffaret olarak oruç tutmasını emretmiştir. Bildiğimize göre Hz. Âdem aleyhisselâm´ın yediği şey eriyip gidene kadar bir ay kalmıştır."

RAMAZAN

"Ramazan-ı ayının son on gününde, gece ibadetinden geri kalmayınız. Öyleki, bütün Ramazan gecelerini ibadetle geçiriniz. Çünkü Kadir gecesi bu aydadır."

RİYA

“En yaman bela kulun ilim ve ameli ile riyaya düşmesidir. Ancak çok az insan bunun farkındadır.”

RIZIK İSTEME YOLU

“Geçim sıkıntısı çeken fakir yön belirtmeden Allah Teâlâ´dan helal rızık istesin.”

SIRAT KÖPRÜSÜ

“Sıratta yürümek bir hakikattir. Bu yürüyüş dünyada olmaktadır. Dünyada yürüyüşünü ilahi kanunlara uyduran kişi ahirette sırattan rahat geçecek demektir.”

SÜNNET (Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme uymak) NİÇİN GEREKLİDİR

Sünnet hakkında bir soru sorulunca da;

“Ey Oğlum! Bilmiş ol ki, sünnet, Kur´an-ı Kerim´in hükümlerini açıklayan beyanlardır.

Çünkü Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bize Kur´an-ı Kerim´in hükümlerini, mübarek sözleri ile bildirendir. Kur´an-ı Kerim´de buyruldu ki;

“O boşuna konuşmaz. Hep, vahiy olunanı söyler.”, (Necm, 3-4)

“Allah´ın kitabına ve Resulün hâdislerine müracaat edin!” (Nisa,59)

Sünnet, bize Kur´an-ı Kerim´deki toplu ve kapalı manaları bildirmeseydi, âlimlerden hiçbiri, fıkıhtaki sular ve abdest bahislerindeki hükümleri çıkaramaz, sabah namazının farzının iki, öğle, ikindi ve yatsının farzlarının dört, akşam namazının farzının üç olduğunu bilemezdi.

Aynı şekilde hiçbir kimse, kıbleye dönüldükte, yapılan duada, namazda ne söyleneceğini bilemezdi. Tekbirin nasıl olduğunu, rükû ve secde tesbîhlerini, tadil-i erkânı, teşehhüde oturdukta ne okunacağını bilemezdi. Aynı şekilde, bayram namazlarının nasıl kılınacağını, cenaze ve yağmur namazları gibi daha birçok şeyleri kimse bilemezdi.”

ŞEYH OLMAK İSTEYEN

“Değişime uğramayan Levh-i Mahfuz´da yazılı olanları göremeyen kimseler başkalarına yol göstermesinler.

Nazarı Levh-i Mahfuz´a nüfuz edemeyen kişiden bir şey sorulursa, ´İstihareye yat´ desin.”

ŞEVVAL ORUCU

“Altı günlük oruca daha çok dikkat edilmelidir. Çünkü bu oruç tamir makamında olan bir oruçtur. Eğer bu oruçta tam yapılmazsa yine bir gedik açık kalmış olur. Böylece eksikler birbirini kovalayarak gider sonuç alınmaz. Bu orucun benzeri namazda sehiv secdesidir. Efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem hataların giderilmesini kıyam ve rukûya değil insanın Allah Teâlâ´ya en yakın an olduğu secdeye tahsis etmiştir. Şeytan secdede insana fazla tesir yapamaz.”

ŞÜKÜR EHLİ OLMAK

“Bu dünya evinde kendi ihtiyacından çok bir şeyi Allah Teâlâ´dan isteyenlerin kısa görüşlü ve kör kimselerdir. Bir kimse Allah Teâlâ´nın verdiği zaruri ihtiyaçlarına şükür edemezse, ihtiyacından fazla istediği şeye nasıl şükür edebilir.”

ŞÜPHELİ MAL İLE İKRAM

“Şüpheli nesnelerin kabul edilmemesi ve bunların sadaka verilmemesi en doğru bir davranıştır. Oysa günümüzde şüpheli mallar kabul edilip sadaka olarak dağıtılıyor. Halka yemek verilip merasimler düzenliyor veya fakirlere toplanan malın üzerinde oturuyorlar. Bunlar birincisinden daha çirkin bir haldir.”

ŞÜPHELİ YEMEK

Şüpheli yemek yerken;

“Allah Teâlâ´m bu yiyeceğim yemekte bir günah ve şüphe var ise beni bu günahtan koru. Şayet hata yapıyorsam, yemeği karnımda bırakma. Bırakırsan bu yemekten doğacak masiyetlerden beni muhafaza et. Eğer ben günaha düşersem de temiz kalp ile tövbeyi nasip et. Bunu da nasip etmeyeceksen bana lütfet.

Kusuruma bakma Ey Merhametli Allah Teâlâ´m”

UYKU ADABI

“Baş yüksek yerde olunca kişi derin uykuya yatamaz.”

ZİKİR

“Yapılacak en kerametli iş, bir kulun Allah Teâlâ´yı anmasından daha üstün ve faziletli değildir. Çünkü Allah Teâlâ´yı anmakla O´nun yüce meclisinde onunla birlikte oturmuş olur.”

ZİYARET

Aliyy-ül Havvâs, dost ve akraba ziyaretine çok dikkat ederdi ve buyurdu ki;

“Allah için kardeşini ziyaret etmeye gidecek bir kimsenin yürümeye gücü varken, binecek bir vasıta bulmak için ziyareti geciktirmesi doğru değildir.” buyururdu. Ziyaret eden, ziyaret ettiği kimsede gördüğü ayıp ve kusurları kimseye söylemeyip, onda gördüklerini saklayabilecekse, ziyarete gitmesi edebdendir. Eğer gördükleri ayıp ve kusurları muhafaza edemeyip başkalarına söyleyecekse, ziyareti terk etmesi daha iyidir.

Ziyaretçinin, ziyaret ettiği kimseyi ziyareti, Allah Teâlâ ile meşguliyetine mâni olacaksa, gitmemesi, Allah Teâlâ´ya karşı olan edebdendir.”

ZÜHT VARLIK SAHİBİNDE OLUR

“Dedi ki: ´Rabbim! Beni bağışla, bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver; Sen şüphesiz, daima bağışta bulunansın´ dedi.” (Sad,35)

Aliyy-ül Havvâs, Hz. Süleyman aleyhisselâm´ın bu duasını açıklarken “O zahitlik makamını gerçekleştirmek için bu şekilde istekte bulunmuştu. Çünkü büyük imkânlara sahip kişinin dünyaya karşı zahitlik göstermesi züğürdün zahitlik göstermesinden kıymetlidir.”

Elhamdülilahi rabbil âlemin.

Hüküm ve bekâ ancak Allah Teâlâ´nındır.

İSLÂMA GÖRE CİN ÇARPMASI TEŞHİS VE TEDAVİ USULLERİ

hzl: Arif COŞKUN

"CİNN" LERİ GÖRMEK

Cinnin varlığı Kur'an ve sünnet ile sabittir. Kur'an-ı Kerim'de cinler hakkında bir sûre nazil olmuştur. Sahih hadisler ve tevatür derecesindeki kuvvetli haberler ile cinnin varlığı sabittir. Cinnin varlığını inkâr eden, bilinen Kur'an'ı inkâr etmiş olacağından, İslam milletinden (dininden) çıkar.

Fakat, **"cinler görülür mü, görülmez mi."** Bunu da anlayıp bilmek lazım. İmam Şafii (r. aleyh), ***"kim ben cin gördüm derse, onun şehadetini iptal ederiz"*** buyuruyorlar. Çünkü bu söz Allah Teâlâ'nın şu kavline terstir. ***"Muhakkak O (Şeytan) ve kabilesi, sizi kendilerini göremeyeceğiniz yerlerden görürler."*** (Araf)

Bu ayet delildir ki, cinlerin hakikatleri görülmez, ancak temessül ederlerse görülebilirler. Ekseriyetle siyah köpek veya kedi, inek, deve, koyun, akrep, yılan ve insan şeklinde görülebilirler.

Cinler yerine göre **ammar, ervah, şeytan, ifrit** gibi isimler de alırlar. Cinnin insan şeklinde gözüktüğü ayet ve hadis ile sabittir. Nitekim Bedir savaşma çıkarken, şeytanın Sürake b. Malik suretinde Kureyşliler'e geldiği ve **"ben sizin dostunuzum"** dediğini Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerim'inde haber veriyor. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemi ortadan kaldırmak için toplananlara şeytan, necidli bir ihtiyar şeklinde geldir.

Ebu Hüreyre'den rivayet olunan bir hadiste Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyuruyor ki; "Namazımı bozmak için dün bana bir ifrit musallat oldu. Allah'ın bana imkân vermesi ile onu yakaladım. Şu mescidin direklerinden birine bağlamayı murad ettim. Tâ ki sabah hepiniz göresiniz. Sonra Süleyman aleyhisselâmın duası aklıma geldi. O **"Yarabbi bana bir mülk ver ki, benden sonra kimseye verme" demişti. Ve Allah onu benden perişan bir şekilde defetti."**

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyuruyor. **"Bir gün namaz kılarken şeytan bana musallat oldu. Onu yakaladım ve boğazını elimle sıktım ve ağzından akan ıslaklığı hissettim."**

Cinlerin hakikatini göremeyiz. Eğer insan ve ya hayvan şeklinde gözükürlerse görebiliriz. Bu halde latif değil "maddi cisimdir: Çünkü latif olan şey bağlanmaz, el ile öldürülemez. Yukarıdaki hadisler, cisim haline girdiklerine delildir.

Cinler üç sınıftır. 1. Kanatları vardır, kuş gibi havada uçarlar. 2. Yılan, akrep ve yer hayvanları şeklindedirler. 3. Diğer bir sınıf ki onlara hesap ve ceza vardır.

Sh: 21-22

CİNLERİN MESKENLERİ

Bazı cinler insanlar ile beraber evlerde yaşarlar ki bunlara "Ammar denir. Bazıları da hamamlarda, kabirlerde pis yerlerde, deve ahırlarında yaşarlar. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem bu yerlerde namaz kılmayı yasaklamıştır. Hadiste müşrik cinlerin dağlar ile denizler arasında, müslümanların ise köy ve dağlara, müşriklerin dağlar ile denizler arasına yerleşip oraları mesken edindikleri anlatılmaktadır.

Adem oğlunun kalpleri de şeytanın meskenleridir. Bir gün Osman Ibni Ebi'l-As (radiyallâhü

anh), Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme gelerek Kur'an'ı unutmasından şikayet etti. Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem) eliyle kalbine vurdu ***ve "Ey şeytan, Osman'ın kalbinden çık"*** buyurdu. Osman Ibni Ebi'l-As bundan sonra Kur'an-ı hiç unutmadığını söyledi. (Delail-ü'n nübüvve).

Bu şeytana "Hinzab" denir.

Hulasa; Cinler evlerde insanlarla beraber ve saydığımız yerlerde yaşarlar. Yani toprağın üstünde, bazılarının dediği gibi altında değil.

Sh: 27

CİNLER YER VE İÇERLER

Allah Teâlâ kitabında cinlere hitaben, mealen **"mallarında ve evlatlarında onlara ortak ol."** demektedir.

Resulullah'ın ashabından biri anlatıyor: **"Bir adam "bismillah" demeden yemek yiyordu. Son lokmasını yerken "bismillahi evvelihi ve ahirihi" dedi. Allah'ın Rasulü tebessüm ederek şöyle buyurdu! "Şeytan onunla beraber yiyordu. O Allah'ın ismini zikredince şeytan karnındakileri istifra ederek ağzından çıkardı"** dedi. W Allah Teâlâ'nın şeytana hitaben, mealen **"Onlara, mallarında ve evlatlarında ortak ol."** fermanı da bu hadisi teyid etmektedir.

Cinlerin yemekleri; besmele çekilmeden yenen yemekler, tezek ve kemiklerdir.

Sh: 28

İNSAN CİNLERİ NASIL KENDİNE MUSAHHAR EDİYOR?

Bazı insanların cinlerle görüşüp onlardan yardım görmesi, müslümanların imamları tarafından bilinen bir gerçektir. İnsanın nefsi habislenip, tabiatı bozulunca, yani bir nevi şeytanlaşınca, günah işlemeye iştah duyup, lezzet alır. Dolayısıyla şeytanın arkadaşı olur. Artık kötü işler yapmaya aşık olur. Ibni Haldun Mukaddemesinde **"Sahirin (Medyum-Sihirbaz) cinle görüşmesi, şeytana ve yıldızlara teveccüh yolu ile gerçekleşiyor. Bu teveccühün de onların yıldıza ibadet, şeytana ibadet, tazim ve tezellül ve onlara secde etmeleri ile kendini göstermektedir"** diyor. **Artık şirk ve küfür sebebi ile şeytan ile arkadaş olunca, şeytan onu seviyor ve bu sebeple onu mükâfatlandırıyor.** Şeytanın adamlarından birisi herhangi bir insana vuruyor. insanı da sahire götürüyorlar. **Ona gitmesi sebebi ile şeytan ondan elini çekiyor. Hasta iyileştim diye ona para veriyor, dolayısı ile ona yardım ediyor. Bu sahir birine sihir yapmak istediğinde herhangi bir sureyi yazıp, sonra onu sidik ile veya herhangi bir necis ile silmesini söyler o da şeytanın dediği gibi yapar ve şeytan ona yardım eder.**

Sahirlerden bazılarının itirafı: Bir tanesine sihrinin nasıl tesiri olduğu soruldu, o da şu cevabı verdi. "Ben sihri yapmadan evvel Kur'an-ı Kerim'den şu sûreyi tabağa yazar, yazının üstüne bevl edip yazıyı bozarım ve öyleceyaptığım işte başarılı olurum."

Başka bir tanesi şöyle diyor; **"Ben sihir yapmadan önce sidik ile abdest alır iki rek'at namaz kılar ve sihirimde başarılı olurum."** İstanbul'daki sahirlerden bir tanesinin itirafı; **"Ben Kur'an-ı kıçımın altına alırım, cinler o zaman bana yardım ediyorlar"**

Sh: 29-30

(Bu insanlar en sonunda intihar ederler veya felç olurlar.)

CİNLER İNSANLARLA NASIL İRTİBAT KURUYORLAR?

Şeytanın insanı aldatma yollan çok çeşitlidir. Her insana mizacına göre ayrı ayrı yollardan gelir.

Alimlere, şeyhlere, abidlere, cincilere ve diğer müslümanlara, hepsinin mizaçlarına göre aldatacağı yollardan gelir. (Bu konuda Telbis-i İblis isimli kitab geniş izahat verir). **Cahiller ile kadınları çok kolay avlar, fazla uğraşmadan isteğine nail olur.** Fakat ilim sahiplerini kolay kandıramaz, onlara da geldiğinde önce aklın ve İslâm'ın kabul ettiği yollar ile yaklaşır. Şu da bir gerçektir ki şeytan, hiçbir kimseye zorla bir şey yaptıramaz. Şeytanın, Allah'ın salih kulları üzerinde hiçbir saltanatı yoktur Büyüklerden birisi bir gün şeytanı gördü ve ona Maruf'u Kerhi kaddesellâhü sırrahu'l azîz ile aran nasıl diye sordu. O da, **"Benim onun kalbine verdiğim vesvese şu misale benzer. Adamın birisi denize bevl ediyor. Ne yapıyorsun denildiğinde, denizi kirletiyorum diyor"** cevabını verdi. Evet, Allah'ın ihlaslı kulları da böyledir.

Şimdi asıl mevzumuza gelelim. Cinler, kâhin ve sihirbazlarla nasıl arkadaşlık ediyor? Cin ile irtibat kurmuş, arkadaş olmuş bir cinci şu yollar ile bu işi gerçekleştiriyor: **Cinler ile görüşüp, onlardan yardım görmek isteyen, onlara bazı işler yaptırmak, bilinmeyen mazi (geçmiş) ile ilgili veya şu anda olanlarla ilgili haber almayı murad eden insân iki türlüdür. Cahil ve ahmaktır, bu tam şeytanın aradığı adamdır. Çünkü cahil olması sebebi ile de onun vesilesi ile başkalarını küfre götürecektir.** Bu cahil insan, kendi başına İslâmî ölçüler dışında zahitlik yapmaya başlar, yalnız başına halvete girip az yemek, az uyumak ve bazı zikirler yapmak ile meşgul olur. Bu arada ona bazı keşifler vâki olur ve bazı şeyler rüyasında haber verilir.

Bir de ne görsün, bir gece oda bembeyaz bir nur ile dolar ve nuranî görünüşlü bir adam zuhur eder. Cincilerin ekserisi bu şeytanı ruhanî diye tarif ederler. Gelen bu şeytan o cahile hitaben, **"Ey Allah'ın dostu! Senin zikir ve ibadetlerin sebebi ile sana geldim ve bundan sonra emrindeyim"** der ve hatta bazıları bu şeytanı melek diye isimlendirir.

Bu şeytan, o cinciyi mizacına göre, bazılarını bilerek küfre sokar, bazılarını küfür olduğunu bilmeden küfre sokar. Yavaş yavaş onu meşhur eder ve onun vesilesi ile insanları yoldan çıkarır. Cinler ile görüşüp onlar ile arkadaşlık etmek isteyen kişi akıllı ve ilmi de var ise, ona ya hiç gelmezler yahut da gelip ona tesir edemezler. Eğer durum böyle olur ise bir daha ona gelmezler. O cin ile arkadaşlık kurmuş olan insan aslında kendisi çok yalancı ve günahkârdır. Zaten yalancılığı, günahkâr ve Allah'tan gafil olarak yaşaması cin ile arkadaş olmasına sebep olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de bunu açıkça beyan etmektedir. Şöyle ki: ***"Şeytanların kimler üzerine nazil olduğunu size haber vereyim mi? Şeytanlar, ifk'ü iftiraya cüret edenler, kulaklarını şeytana tutan ve şeytandan bir takım haberler alarak halka yayanlar. Bunların ekserisi yalancıdır. '***(Şuara: 221-223)

"Bir kimse Rahman Teâlâ'nın zikrinden i'raz ederse ona biz şeytanı musallat kılarız. Şeytan da daima ona yakın, arkadaş olur." [Zuhruf: 36]

Fahri Razi'nin beyanına göre şeytanın insana yakın olmasının sebebi, Kur'an-ı Kerim'den i'raz etmesi; (yüz çevirmesidir.) Şu halde Kur'an'dan yüz çevirmeyen kimseye şeytan fırsat buldukça mukarin (yakın) olur; vesveseden hali olmasa da mukareneti daimi olmaz. Yine başka ayet de Allah'u Teâlâ şöyle buyurmaktadır: Mealen ***"Müşriklerin size mücadele ve muhasama etmeleri için şeytanlar dostlarına fısıldarlar (telkinde bulunurlar), eğer onlara uyarsanız, siz de müşriklerden olursunuz."*** [En'am: 121]

Hasılı kelam cinci, İslâmî ölçüler dışında halvet, (yalnız kalmak), riyazetle bazı kelimeleri tekrarlayarak şeytana arkadaş oluyor, ona yapacaklarını yaptırdıktan sonra ***"ben senden uzağım"*** diyor. Allah Teâlâ'nın Kur'an-ı Kerim'inde haber verdiği gibi, Yahudileri kandıran münafıkların durumu da, şeytanın durumuna benzer ki, O insana inkâr et dedi, insan inkâr edince de, **"Ben senden uzağım, ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım"** diyecektir. Allah Teâlâ bizi şeytanın hilelerinden korusun. Âmin.

Sh: 30-32

CİNLERİN ALDATMASI

Cinlerden süfli olanların insanın beden ve akıl sağlığına verdiği zararlar ilk çağlardan beri iyi bilinir. Ancak bundan daha tehlikelisi, bu şeytan taifesinin insanın dinine verdiği zarardır. Çünkü bunlardan insanı kaydına alanlar, sinsice hükümlerini yürütürler de, kişinin haberi olmaz. Hatta, başka insanları da bir takım istidrâçlarla kendilerine tabi kılarlar ve cemiyetin sapıtılmasına sebep olurlar. Bu iş aşağıdaki yollardan biriyle gerçekleşir;

1-Cin kendi varlığını bildirmeden: Bu durumda insan, kendisinin bir cin ile temasta olduğunu bilmemektedir. Kendisinde meydana gelen harikulade hallerin kendi üstün meziyetlerinden ileri geldiğini sanarak, kendini herkesten üstün makamlarda görmekte ve yerine göre sahte tevazu da göstermektedir. Hz. Muhyiddin Arabî kaddesellâhü sırrahu'l azîz bir eserinde; **"Bu kimsenin en bariz vasıflarının, kimseyi beğenmemek ve kendisinin en üstün olduğu kanısını etrafa yaymak olduğunu söylüyor"** diyor.

2-İslam büyüklerinin kılığında: Bazan cin, daha gençlik yaşlarından itibaren kendisi için müsait bulduğu bir kimseyi seçer ve onu kendisine tabi kılmak için çalışmaya başlar. Önceleri rüyasında, din büyüklerinin kılığına girmeye başlar. **Kişi rüyasında güya Mevlana'yı, Yunus Emre'yi, Muhyiddin Arabi'yi görür.** Onlardan mesajlar alır. Giderek bu rüyalar neticesinde, o genç gerçekten büyük bir zat olacağına inanmaya başlar. Bazen cani bir şey ister, o istek cin tarafından derhal yerine getirilir. O bu durumu büyük bir insan olması hasebiyle, Allah Teâlâ'nın bir lütfü olarak yorumlar. İmtihanlarda, münazaralarda kendisine yardım edebilir. Karşıdaki susturulur. Tabii, muhatabı imanen güçlü değilse. Çünkü bazen bu cin sıradan birisi olmak yerine, onların ileri gelenlerinden olabilir. Birisinin bir işi için dua eder, o iş yine cin tarafından halledilir. Bazen dünyanın çeşitli yerlerinde vuku bulan hadiselerden haberdar edilir. Artık bu genç büyük bir kişi olduğuna, hatta şeyh veya kutup olduğuna inanmaktadır. Bundan böyle kimsenin nasihatini de kabul etmez. Çünkü o, kendisine nasihat edenlerden daha üstündür. Bazı hastalıkların tedavisi daha elini koymasıyla mümkün olur. **Mesela bazı felçlileri yürütür. Oysa burada felci yapan cinnin kendisidir. O elini koyunca çıkıp gitmektedir.** Bütün bunlar onun şanını ve namını arttırır. **Artık etrafında yüzlerce, binlerce hayrânı ve talebesi olur. Ona inananlar kendisini en büyük veli, Mehdi ya da İsa aleyhisselâm zannedebilir.** Oysa erbabı onun sahtekâr ve zararlı olduğunu bilir. Burada en büyük zevk ise, onu kendine tabi kılan cine aittir. Çünkü o kişi sayesinde artık binlerce kişiyi kendisine bağlamış ve isteklerini yaptırmaya başlamıştır. Bu durumda o kişinin itibarını arttırmak için, bazı kimselerin rüyasına dahi girip ona bağlanmalarını ve yardım etmelerini telkin eder. Bu arada o kişiye dini bazı bilgiler de vererek onu bir din alimiymiş gibi gösterir. Bilmeyenler onu kendilerine dini lider seçer.

Artık bu kişi bilir bilmez kendinden birtakım fetvalar verip bazı helalleri haram, yahut bazı

haramları helalmiş gibi gösterir. **Bunu da çevresine, kendisini bir müceddit gibi gösterip güya zamana göre içtihatlar yapıyormuş gibi empoze etmeye çalışır.** Netice olarak, hem o kişi etrafında birçok insan toplamış ve onları müçtehit edasıyla aldatmış, hem de onu kendine tabi etmiş olan cin bir saltanat kurmuş olur. Hatta bu başarısıyla kendi akranları arasında sivrilip temayüz ettiği ve onlara karşı marifetiyle öğündüğü de söylenebilir.

Bütün bu hallere giriftar olarak, pek çok insan saptıranlar, ülkemizde, bilhassa İstanbul'da çoktur. Ama biz burada başka birini misal vereceğiz.

Ahmet Kadiyani, sözde Islama bağlı, fakat aslında sapık bir mezhep olan Kadıyaniliğin kurucusu olarak dünya çapında şöhrete maliktir. Gençlik yıllarından itibaren cinlerden birisinin tabii olarak yaşamıştır. Bizzat kendisinin kaleme aldığı hal tercemesine göre, Hindistan'da **Kadyan kasabasında doğmuştur. Yaradılıştan, inzivaya meyyal, hassas yapılı birisidir. Sık sık yalnız bir köşeye çekilerek nefs muhasebesi yapmakta iken bir gün gizliden bir ses işitir.** Sadece kendisinin duyabildiği bu ses ona babasının akşam ezanından sonra öleceğini söyler. Ahmed bu sesi duyunca çok üzülür ve korkar. Ses devam eder:

"Allah kuluna yetmez mi?"

Gerçekten babası o akşamüstü vefat eder. Gerisini kendisinden dinleyelim:

"O sesi ondan sonra çok duydum. Bana pek çok şey öğretti. Beni dünyaya tanıttı, meşhur yaptı. Fakr-u zaruret içinde iken, hayra harcamam için beni servete gark etti. Kulağıma gelen seslerin Rahmanî olduğundan asla şüphe etmedim. Zira şeytan benimle alay etse, içimdeki fenalıklar dile gelse, mutlaka fark ederdim.

Bazen o sesleri uzaktan işitiyordum, bazen de onlar benim ağzımdan çıkıyor, fakat söyleyeni ben olmuyordum. O kadar ki, bazen hiç bilmediğim lisanları konuştuğum olurdu. Bir ruhun bana hülul ettiğine (içime girdiğine) de inanmıyorum. Bu iş bambaşka bir iş, başkalığını seziyorum ya, bu bana ve bana tabi olanlara yetişir."

Evet, şimdi de şeytanın nihayet iğfal ederek saptırdığı Ahmed Kadiyani'nin yaptığı işi görelim. Bir gün ortaya çıkıp şöyle diyecektir:

“Ben Meryem'in oğlu Mesih İsa'yım. Hz. Muhammed'den (sallallâhü aleyhi ve sellem) sonra peygamber gelmeyecek, yalnız bir kişi O'nun hilat-i fahiresine bürünecektir. İşte ben O'yum. Kadyanlı Ahmed, efendisi Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in son peygamberliğine halel gelmeden nebi olmuş, Allah Teâlâ'dan mukaddes vazife almıştır."

Birinci dünya savaşından sonra ölen asıl ismiyle kadyanlı Mirza Gulam Ahmet'ten keramet zannedilen birçok haller de zahir olmuştur.

Binlerce kişinin gördükleri rüyalarla kendisine bağlanmaları, yanında kırk gün kadar kalan kimsenin semavi işaret olarak inkarlarından sıyrılmaları, kötürümleri birkaç el temasıyla yürütüp, hastaları birkaç söz ile iyileştirmesi, hatta kendisi ile tartışmaya giren birinin aniden ölmesi, şöhretinin büsbütün artmasına sebep olmuştur.

Kendisinin Mehdi olduğunu söyleyen ve Mehdi ile ahir zamanda yeryüzüne inecek olan Isa (aleyhisselâm)'ın aynı şahıs olduğunu ve bunun da kendisi olduğunu belirten Mirza Gulam Ahmet Kadiyanî, kaba bir görüşle her ne kadar Islamiyeti yaymış ve genişletmeye çalışmış ve bunda da kısmen muvaffak olmuşsa da, mesele inceden inceye tetkik edildiğinde görülür ki, bu olayda da şeytan, evvela bir kişi, sonra da onun vasıtasıyla binlerce kişiyi kendi kaydı

altına almış, bu amaçla Islamiyeti de koz olarak kullanmıştır.

Muhyiddin Arabî kaddesellâhü sırrahu'l azîz'in beyanına göre, bu gibi kişilerin en büyük özelliği kibir ve gururdur.

Cinlerden yardım istemek de caiz değildir. Allah Teâlâ kâfirleri bu sebeple kötülemiş ve şöyle buyurmuştur: mealen;

"Doğrusu insanlardan bazı erkekler, cinlerden bazı erkeklere sığınıyorlardı da cinlerin kibir ve azgınlıklarını arttırıyorlardı." (Cin, 6)

Sh: 33-38

İNSANLAR İLE CİNLER EVLENEBİLİR Mİ?

İnsanların cinler ile veya cinlerin insanlar ile evlenmesi mümkündür. Fakat ulemanın ekserisi kerih görmüştür. Hanefi alimleri ise cin ile evlenmeyi caiz görmemişlerdir. Çünkü cinsleri aynı değildir. Evlenmek caizdir diyenler de olmuştur.

Hasan-ı Basri (rahmetullahi aleyh) **"iki şahid huzurunda olursa caizdir'** demiştir. (Ginyet'ül Münye). Ehli ilimden cinlerden birbiri ardınca dört kadın nikâhlayan olmuştur.

Yemen'den bir cemaat imam Malik'e mektup yazıp sordular, **"Burada bir cinni var bizden kız istiyor, siz ne buyurursunuz?"** imam Malik, **"Dinen bunda bir sakınca yoktur. Fakat ben bunu kerih görüyorum. Çünkü, kadın cinden hamile kaldığı zaman seni kim hamile bıraktı, bu çocuğun babası kim diye sorulduğunda, "cin" diye cevap verecektir. Bu da müslümanlar arasında fesada sebep olacaktır"** demiştir. (Akamül Mercan)

İnsan olan bir kadına, erkek bir cin yaklaşırsa gusül icap eder mi?

Bir Kadın Kadıhan'a gelerek **"bir cin uykuda iken bana yaklaşıyor. Kocam yaklaşırken ne buluyorsam, o yaklaşınca da aynı şeyi buluyorum"** deyince, Kadıhan: **"Gusül icap etmez"** demiştir. Bazılarına göre, kadında inzal vakî olursa gusl etmesi icab eder. Kadının menisinin geri dönmesi muhtemel olacağından, ihtiyaten yıkansın diyenler de olmuştur.

Hanbeli âlimlerinden birisine, Cinin arkasında kılınan namaz sahih midir?" diye soruldu. O da; **"Evet sahihtir, çünkü cinler de mükelleftir, peygamberimiz insan ve cinlere peygamber olarak gönderilmiştir"** dedi.

Hatta bir cin, insan namaz kılarken önünden geçecek olsa, onun geçmesini önleyecek, onunla geçmemesi için mücadele edecek denilmiştir.

Sh:38-39

CİN ÇARPAN İNSANDA UYKUDA OLAN RAHATSIZLIKLAR

1. Uzun zaman sağa sola döner uyuyamaz. İyice dinlendikten sonra uyur.

2. Sebepsiz yere devamlı üzülür ve gece boyu devamlı sıkılır.

3. Bazı insanları görür onlardan çok sıkılır, korkar bir yerden yardım bekler yardım da göremez.

4. Çok korkunç rüyalar görür.

5. Rüyasında kedi, köpek, kurt, tilki, aslan, inek, fare gibi hayvanlar görür.

6. Dişlerini sıkar.

7. Uykuda çok ağlar veya güler veya çığlık atar.

8. Uykuda ah vah eder.

9. Uykuda şuursuz olur, kalkıp yürür.

10. Yüksek bir yerden düşüyormuş gibi olur.

11. Kendisini kabirde, pis yerlerde, korkunç yollarda görür.

12. Garip insanlar görür, siyah, çok kısa boylu, çok uzun boylu.

13.Çizgi gibi çok garip şeyler görür.

CİN ÇARPAN İNSANDA UYANIK İKEN OLAN RAHATSIZLIKLAR

1. Sebepsiz yere başı ağrır.

2. İbadet etmekte, Allah'ı zikr etmekte çok zorlanır.

3. Beyin yorgunluğu.

4. Kasilma ve sinirlenmek.

5. Tembellik

6. Herhangi bir uzvunda doktorların sebep bulamadığı bir ağrı ve sancı.

CİN ÇARPMASI (Bedenin İçine Girmesi)

1. Cin bedenin tamamına girer. Bedende ağrı, sancı ve titreme olur.

2. Herhangi bir uzva girer. Kol, ayak ve dil gibi.

3. Uzun zamandır cesettedir.

4. Gelir, vurur ve gider, daima cesette kalmaz.

Bu uykuda ve uyanık iken olan sebeplerin hiç birisi olmadan cinin varlığını, cesedde olduğunu şu şekilde anlarız.

Hastanın kulağına okumaya başlayınca cin içeride ise açık alametler gözükmeye başlar. Hastanın bayılması, çığlık atması, titremesi, elini gözlerine kapatması gibi.

Sh: 100-101

TEDAVİ EDECEK KİŞİNİN SIFATLARI

1. Ehlisünnet akidesi olan, itikadında yanlışlık ol-mayan ve ehlisünnet akidesini iyi bilen birisi olması.

2. Yaşantısının da ona göre olması.

3. Allah Teâlâ’nın ayetlerinin cinlere tesir edeceğine inanması.

4. Cin ve şeytanın hallerini bilmesi.

5. Şeytanın insanı nereden vuracağını iyi bilmek. Hastanın içindeki, cin'e **“çık bunun içinden"** dediğinde, **"sana itaat ediyorum ve senin kerametin olarak çıkıyorum"** dediğinde, **"Allah'a ve**

Rasulüne itaat etmiş olduğun halde çık" demek.

6. Okuyanın evli olması iyidir.

7. Allah Teâlâ'dan korkmak ve takva sahibi olmak, ayak kayması olunca hemen tevbe ile telafi edip bir daha o hataya düşmemek.

8. Haramlardan son derece sakınmak.

9. Allah Teâlâ'yı çok zikredenlerden olmak. (Kâmil bir şeyhden vird almış ise onu ara vermeden yapmak.) Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin gösterdiği ölçüler ile ki, bu bir kale misalidir. O kaleye girince Allah Teâlâ'nın izni ile düşmandan emin olunur.

10. Halis niyetli olup, Allah Teâlâ için yapıp, şöhret ve mal sevgisinden uzak olmak.

11. İnsan, Allah Teâlâ'ya yakın, şeytandan uzak olursa, edep, ahlak ve zikrini ziyade ederse, Allah Teâlâ'nın izni ile şeytanını mağlub eder, dolayısı ile hastanın şeytanına da da tesiri olur. İnsan bunlardan aciz olur, zikr, ahlak, ilim sahibi olmazsa zaten kendi nefsine ve şeytanına mağlub olur, kendi şeytanına mağlub olan başkasına nasıl galib olur?

12. Kâmil bir veliden izin alırsa iyi olur.

HASTA

1. Hasta huzurda olacak, arkasından kendi olmadan okunma olmaz. Eğer kadın ise beraberinde mahremi veya başka kadınlar olacak, güzel kapanmış olacak, açılmamaya çok dikkat edecek.

2. Hasta Allah Teâlâ'yı çok zikir edecek, beş vakit namazlarını kılacak, şarkı türkü dinlemeyecek, televizyon seyretmeyecek. Diğer haramlardan da elinden geldiği kadar kaçacak.

3. Okunma esnasında, evde resim (canlı resmi) olmayacak. Hasta deli veya baygın değilse abdestli ola-cak.

4. Üzerinde ayet ye Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden gelen dualar haricinde karalamasyon muskaları yakacak.

5. Okuma usulü ehli tarafından yapılmalıdır. Kitaplarda olan malumat yeterli değildir.

[Okuma anında zuhurat olur. Şifa bulacaksa virdler tam olur, bulmayacaksa bir kısmını okuyan unutur. Bu takdire bağlıdır.]

Sh: 102-103

CİNLİNİN TEDAVİ USULLERİNDEN

CİN BEDENDE HAZIRSA NASIL ANLARIZ?

Cin eğer hastanın içinde ise şu şekilde anlarız;

1.Cin bağırmaya başlar, sızlanır, hatta cinin durumuna göre hastanın dilinden konuşur.

2. Bazen cin ismini söyler.

3. Hasta sağa sola sert bir şekilde bakmaya başlar yahut elini gözlerine koyar.

4. Vücudu titremeye başlar, sağa sola döner.

5. Hasta bayılır ve cin hastanın dilinden konuşur.

CİNE ŞU SORULAR SORULUR:

1. Adın ne? Hangi dindensin?

2. Hastaya niçin girdin?

3. Senden başka cin var mı? Varsa kaç kişisiniz ve cesedin neresindesiniz?

4. Herhangi bir sihirbazın hadimi misiniz?

CİN MÜSLÜMAN İSE NASIL HAREKET EDİLİR?

1. Hastaya musallat oluşunun sebebi aşk ise, o cin Allah Teâlâ'nın azabıyla korkutularak, bunun haram olduğuna inandırılır.

2. Zulümden ise yani üzerine bevl edilmiş veya sıcak su dökülmüş ise insanların cinleri göremediği dolayısıyla bunu kasıtlı olarak yapmadığı hatırlatılır.

3. Sebepsiz yere zulmetmek için girmiş ise bu da haramdır.

Eğer çıkarsa Allah Teâlâ'nın fazlına hamd edilir.

CESEDDEN ŞU ŞEKİLDE ÇIKARILIR

1.Çıkarken el ve ayak parmaklarından, yahut burun veya ağzından çıkarılır.

2.Çıkmadan evvel "esselamualeyküm" demesini isteriz.

3.Kesinlikle göz, karın gibi yerlerden çıkmamasını tenbih ederiz.

4.Hasta kendine geldiği zaman, tekrar Kur'an-ı Kerim okuyarak hakikaten çıkıp çıkmadığını anlarız.

5. Cin çıktıktan sonra hasta uykudan uyanmış ve bayıldıktan sonra kendisine gelmiş gibi olur.

CİN GAYRİMÜSLİM İSE NE YAPILIR?

1. Ona müslüman olması telkin edilir, müslüman olursa tevbe etmesini ve hastanın içinden çıkmasını isteriz. Çünkü hastanın içinde durmak hastaya zulümdür, zulüm ise haramdır.

2. İslâm'ı kabul etmezse hastadan çıkması sert bir şeklide istenir. Allah Teâlâ'nın fazlı keremi ile çıkarsa çıkar, çıkmazsa hakaretvari bir şekilde dövülür ve çıkarılır. Eğer dövmek icab etmezse dövülmez.

3.Tedavi edenin-dövme-usulünü-veya-hastadan cini çıkarma usulünü iyi bilmesi gerekir, aksi takdirde cin hastaya eziyet eder.

4. Cin çıkmamakda ısrar ederse, hastaya Yasin, Ayet-el Kürsi, Sûre-i Cin, Saffat, Duhan, Sûre-i Haşr'ın sonu, Sûre-i Hümeze, Ihlas, Felak ve Nas Sûreleri okunur. Çıkmak isterse (dönmek veya okumak suretiyle) bırakılır. Cin zayıf veya tecrübesiz olduğu için çıkamıyorsa Yasin okunur.)

HASTAYI TEDAVİ EDERKEN RİAYET EDİLMESİ LAZIM OLAN ŞEYLER

1. Hastanın sağ kulağına Kur'an-ı Kerim okunur. Şifa niyetiyle, cin ile konuşmak niyetiyle

değil.

2. Okuma esnasında hastanın başı döner, boğazı sıkılır. Daralır fakat cin konuşmaz. Dualar, birkaç defa okunur, cin hazır olmazsa hastaya şu talimat verilir:

3. Beş vakit namaz kılması, uyumadan önce abdestli yatması tenbih edilir.

4. Sabah akşam **"La havle vela kuvvete illa billah"** okunur.

5. Her yaptığı işte besmele okunur.

6. Sabah, akşam, Yasin, Duhan, Cin sûreleri okunur, okuma bilmiyorsa okuyandan dinlenir.

7. Hastada cin varsa iyice zayıflayacaktır. Bir aiy sonra zayıf ve zelil olduğu halde sana gelecektir.

Hastayı tedavi ederken evde ezan okumanın çok faidesi vardır.

Şu ayetler cine çok eziyet verir;

Ayet-el Kürsi

Sûre-i Nisa: 167-173.

Sûre-i Maide: 23-24.

Sûre-i Enfal: 15,

Sûre-i Hicr: 16-17,

Sûre-i Isra: 110-111,

Sûre-i Enbiya: 70,

Sûre-i Hac: 19-20,

Sûre-i Furkan: 23,

Sûre-i Nur: 39,

Sûre-i Saffat: 98,

Sûre-i Gafir: 78,

Sûre-i Fussilet: 44,

Sûre-i Duhan: 43-50,

Sûre-i Ahkaf: 29-34,

Cin çok kuvvetli ve inatçı ise bu ayetler tekrarlanır. Bağırmaya başlar ve hastanın içine niçin girdiğini haber verir.

Bazen hastaya okumaya başlayınca hasta ağlamaya başlar. O zaman sihri çözmekte olan ayetler yedi defa okunur. Ağlama şiddetlenir ise hastalık sihirdendir. Sihri çözmekte okunacak ayetler şunladır:

Araf: 117-122,

Yusuf: 81-82,

Taha: 69,

Bazen cin **"Senin kerametin olarak, çıkıyorum. Senin gibi bir insan görmedik"** der. O zaman cine **"Ben Allah Teâlâ'nın zaif bir kuluyum. Allah Teâlâ'a ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme itaat edici olduğun halde çık"** denir.

Bazen cin hastayı okuyanı tehdit eder veya ona söver. Tedavi eden nefsi için kızmayacak. Bu hal fazlalaşırsa hastaya birkaç tane vurabilir. Allah Teâlâ'nın izni ile sakinleşir. O zaman şu ayet okunur. **"Muhakkak şeytanın hilesi zaiftir."** (Nisa: 76).

Bazen cin çıkmak ister, fakat küçük olması ve tecrübesiz olması dolayısıyla çıkamaz. Tedavi edenden Yasin veya başka bir sûre okumasını ister yahut da ezan okumasını isterse istediği yapılır.

Bazen hastanın altın yüzük takmasını, kendisine horoz, tavuk kesilmesini veya buna benzer şeyler isterse kabul edilmez.

Ramazan ayında bir insana cin musallat olursa bu cin müslümandır. "Ramazan ayında rahmet kapıları açılır, cehennem kapıları kapanır, şeytanlar bağlanır." (Müslim)

Sh: 109-113

SÛRE-İ ZİLZAL

Bu sûrenin bir mahaldeki cinni ve hasta üzerindeki cinni uzaklaştırma ve helak hususunda te'siri azim'dir.

Kafuru buhur yapıp hastaya koklatarak ve bu sure-i süratla okuyarak cin çıkarılır. Bir defa okumakla maksad hasıl olmazsa tekrarlanır.

Bir hastanın içine cin girmiş Hoca Efendi cinnin çıkmasını rica ederse de cin "müslüman bir cinnim beni düşmanlarım kovaladılar, ben onlardan korktuğum için bunun içine girdim" demiş

Hoca Cinne sonmuş.

"Bir insanın içine cin girse o cinni çıkarmak için ne yapmak lazımdır?"

Cin cevap vermiş; kafur buhur yapılır ve Sure-i Zilzal süratle okunur, o zaman cin tehammül edemez ve kaçar.

Hoca kafur buhur ederek bu hasta üzerinde denemiş ve o cin içinden kaçıp gitmiş.

Sh: 117

HASTAYI TEDAVİ ETTİKTEN SONRA YAPILACAK İŞLER

Hastanın içinden cin çıtıktan sonra hastaya elden geldiği kadar dini bilgiler verilir. Allah Teâlâ'dan korkması tavsiye edilir.

Cinin bir müddet sonra hastanın üzerine dönmesi muhtemel olduğu için dikkatli olması gerekmektedir.

Beş vakit namaz kılması ve Kur'an okuması tavsiye edilir.

Yatmadan evvel abdestli olarak, Ayet-el Kürsi, Sûre-i Bakara'nın sonu ve Yasin okuması, ökuma bilmiyorsa bilenden dinlemesi istenir.

Evinde canlı resmi bulundurmaması ikaz edilir.

Sabah namazından sonra, Yasin, Duhan ve Mearic sûrelerini okuması istenir.

Hasta kadın ise şer'i bir şekilde örtünmeye çok dikkat etmesi, giyebilirse çarşaf giymesi tavsiye edilir, çünkü çarşaf örtülerin en güzelidir.

Her işte besmele çekmelidir.

Sahih haberlerde gelen duaları da ihmal etmemelidir.

Kötü meclislerden ve kötü arkadaşlardan uzak durmalı.

Tek başına evde yatmamalıdır.

Hastanın tam bir şekilde Allah Teâlâ'a yönelmesi ve verilen tavsiyeleri yerine getirmesi lazımdır.

Önemli bir husus ise, cinli olan hastaya düşmanı olan cine karşı bir silah bir de o tetiği çekecek el lazımdır. Bunlar ise bir tanesi olmazsa maksat hasıl olmaz. Silah Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden gelen dualardır. El, hastayı tedavi eden şahsın vasıflarını geride saydığımız insan olması lazımdır.

Sh: 118-119

CİNİN İNSANI ÇARPMASI VE İÇİNE GİRMESİNİN SEBEPLERİ

1. Cin insanlardan herhangi bir erkek veya kadına aşık olmuştur.

2. İnsan cine eziyet etmiştir. Ya bilmeyerek onların üzerine işemiştir, yahut sıcak su ile bir şekilde eziyet etmiştir.

3. Cinlerin zalimliğindendir. Hiç sebepsiz yere insanda şu zayıf halleri görünce musallat olurlar.

4. Çok şiddetli bir şekilde kızmak.

5. Çok şiddetli bir şekilde korkmak.

6. Çok şiddetli bir şeklide Allah Teâlâ'dan gafil olmak.

7. Çok şehvetli olmak.

Sh:124

CİN İNSANIN BEDENİNE NASIL GİRER VE NERESİNDE DURUR?

İbni Abbas (radiyallâhü anh) **"Cinler ateşin duman tarafından yaratılmıslardır"** buyururuyor. Duman da insanın vücuduna rahatlıkla girebilmektedir. Sigara dumanının girdiği gibi. Ekseriyetle beyinde karar kılarlar ve oradan diğer uzuvlara kolay etki edebilir. Hastanın dilinden konuşan bazı cinler de beyinde olduklarını haber verirler. Beyne girip yerleştiği gibi, vücudun herhangi bir yerine de girip yerleşebilirler. Ağrı ve sancı yapabilirler. Ağrı ve sancı tıbbî de olabilir, cinnî de.

Sh:125

CİNLERİ EVDEN UZAKLAŞTIRMAK

Bazen evlerde cinler gözükerek veya sesleriyle, bazen de o ev halkına eziyet ederek rahatsız ederler. Hatta evin içine pislik dahi atarlar. Bunu gözümle bir evde müşahade ettim. Bazen evde beş kişilik vemek pişer sanki on kişi yermiş gibi hemen biter. Bazen de evde üç dört kişi olduğu haİde on kişi varmıs gibi sesler çıkar.

Bu yukarıda saydığımız evler ya kimsesiz evlerdir ki, cinler orada mesken kurarlar, yahut da içindeki in sanlar İslam'ı yaşamadıkları için şeytan evin malından, evladından ve karısından istifade eder, ortak olur. Allah Teâlâ Kur'an'ı Mecid'inde ***"Onlara mallarında ve evlatlarında ortak ol"*** buyurmuştur, insan İslam'dan uzaklaşınca bu ortaklık her zaman olabilir. Allah Teâlâ'ya sığınırız.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem ***"Evlerinizi kabirlere (mezarlara) çevirmeyiniz" buyurmaktadır.*** (Ebu Davud, Müslim) Namaz kılınmayan, Kur'an okunmayan ev mezar gibi olmuştur. Bu eve şeytanlar da cinler de rahatça girip cirit atar. Böyle bir evden cinleri uzakLastırmak istendiği zaman o cinlere evi terketmeleri için üç gün mühlet verilir. Evden gitmeleri ev halkından kimseye görünmemeleri istenir. Eğer gitmezler ise bol miktarda su alınır, eller suyun içine konur ve ağız suya iyice yaklaştırılır. Okuma bitinceye kadar öyle durulur ve şu dualar okunur.

Fatiha, Bakara (1-4), Bakara (255-257), Bakara (285286), Al-i Imran (18), A'raf (54), Müminun (113-118), Saffat (1-10), Haşr (21-24), Cin (1-37, İhlas ve Muavvezeteyn okunur ve suya üflenir. O su evin köşelerine serpilirse cinler Allah Teâlâ'nın izni ile evden çıkarlar.

Sh:140-141

İNSANIN ERKEKLİĞİNİN BAĞLANMASI KARI KOCANIN BİRBİRİNDEN AYRILMASI VE BUNLARIN ÇÖZÜM YOLLARI

"Karı ile koca arasını ayıracak şeyi (sihir ilmini) o iki melekten öğreniyorlardı. Halbuki onlar (sihirbazlar) Allah'ın izni olmadan hiçbir kimseye zarar verici değillerdir." (Bakara 102).

Karı kocanın sihirle birbirinden ayrılmalarını inkârın yolu yoktur. Bu dinde zaruri olarak bilinmesi gereken şeylerdendir. Çünkü yukarıda verdiğimiz ayet ile sabittir. Allah'ın dilemesi ile bu iş olur. Bu karı kocanın arasını açmak şeytanın en beğendiği sanatlarındandır. Cabir Ibn Abdullah (radiyallâhü anh) rivayet ediyor; Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur. **"Muhakkak şeytan arşını suyun üzerine koyar ve adamlarını insanlara gönderir. İnsanları yoldan çıkarma bakımından fitnesi en büyük kimse şeytana daha yakın olur. Adamlarından birisi gelir, 'ben falanca adama şöyle yaptım' der. Bir başkası gelir 'falanca adamı karısıyla arasını açıncaya kadar bırakmadım' der. İblis onun yanına yanaşır ve ona 'sen ne güzelsin' der." (onu beğenir).**

Hafız Ibni Kesir, tefsirinde **"Kadın ile kocanın ayrılma sebepleri, sihir yüzünden birbirini kötü olarak görmesi (maymun, hınzır, vb.) ya da ahlâki yönden kötü görmesi yahut sihir ile bağlamaları şeklinde olur"** buyurmuştur.

Sh: 66

BAĞLILIK NASIL OLUR?

Kadın ile koca arasında cinsi muamele ancak erkeğin tenasül uzvunun sertleşmesi ile

meydana gelir. Bu intişar ise bağlı insanda olmaz. Dolayısıyla cinsi muamele de mümkün olmaz. Beyinden insanın tenasül uzvuna giden sinyaller vasıtasıyla tenasül uzvunun sertleşmesi meydana gelir. Cinler beyinde üç merkeze tahakküm edebilir ve bu merkezlere girebilirler. İşte bu merkezlerden biri de insanın tenasül uzvu ile alakalıdır. Bağlanmak da sihirden bir bölümdür. Sihri yapan sahir, şeytandan yardım isteyerek sihri yapıyor, şeytan sihir sebebi ile insana musallat oluyor ve beynindeki tenasül uzvu ile alakalı merkezi tahakkümü altına alıyor, tenasül uzvuna giden sinyalleri önlüyor, intişar olmuyor. İntişar olmayınca cinsi yakınlık olmuyor. Bu sihrin en şiddetlisidir ki, bunda hiç intişar olmaz. Fakat bu sadece kendi karısı ile böyledir. Başka evlenecek olsa ona karşı değil. Bazen kadın kocasına sihir yapar, kendisinden başkasına karşı intişar olmaz.

Başka bağlama usulünde ise normalde intişar vardır. Fakat tam hanımının yanma gelip cinsi yakınlıkta bulunacağı zaman intişar olmaz, intişar olmayınca da cinsi yakınlık olmaz.

Bazen kadına yaparlar ki, koca kadının yanına gelince onun cinsel organını adeta bulamaz, sanki öyle bir şey yoktur. Bazen her şey vardır, fakat o kadar uğraşmasına rağmen içeri giremez. Çünkü cinler kadının cinsel organını kapatmıştır.(Bütün çaba ve uğraşlarına rağmen duhul olmaz) Bazen erkek kendi karısına yapar, kendinden başkası onunla beraber olamaz.) Bazen çok güzel bir kadına yaparlar. Cin gelir o güzel kadını çok çirkin bir şekilde, maymun ve daha benzeri şekillerde kocasına gösterir. Kocası da ondan nefret eder ve birbiri ile birleşemezler. Bunun aksi de olur, kocasını çok çirkin bir şekilde ve surette görerek. Bazen çok çirkin bir kadına yapar onu kraliçe gibi gösterirler.

Bazen kadına yaparlar. Erkek yanına geldiği zaman kasılır, ayakları açılmaz. Kadın ve erkek o kadar uğraşmalarına rağmen ayakları açılmaz ve cinsel yakınlık hasıl olmaz.

Bazen erkeğe yaparlar yatak odasına girer girmez uyku bastırır. Hiç takati kalmaz, uykudan da gözünü açamaz.

Bazıları da karı koca arasındaki sihir şu şekilde olur demişler:

Kadın ile kocası birbirini çok çirkin görürler.

Sihir sebebi ile karı koca arasında muhabbet olmaz.

Erkeğin tenasül uzvunu sihir ile bağlayarak.

Kadını bağlayarak.

Sihir sebebi ile çeşitli hastalıklar meydana gelebilir. Karı koca arasında ayrılıklar meydana gelebilir ve bağlılık meydana gelebilir.

Erkeğin cinsi yakınlık yapamaması şu üç şekilden biri ile olur.

Tıbbî bir rahatsızlık vardır, ya acizdir yahut da başka türlü bir tıbbi rahatsızlık vardır. Doktora gidince doktorlar onu tedavi ederler.

Ne tıbbî bir rahatsızlık ne de sihir vardır. Hastalığı vehimdendir. Yani psikolojik bir rahatsızlıktır, bunun tedavisi ise hastaya bağlıdır. Eğer doktora gidip iyi olacağını zannediyorsa iyi olur; eğer sahtekâr deccallere gidip onların kendisine ilaç yapabileceğini zannediyorsa onlara gidince iyi olur. Onun vehmi "kime gidersen iyi olursun" diyorsa, ona gidince iyi olur.

Sihir sebebi ile insanın bağlanması hasıl olurken ekseriyetle bu cinnin tesiri ile olur.

Sh: 67-69

BAĞLI NASIL ÇÖZÜLÜR?

Imam-ı Kurtubi Vehb'den naklediyor; **“Yedi adet yeşil sidir yaprağı alınır ve iki taş arasında ezildikten sonra bol miktar bir suya konur. Sonra üzerine Ayet-el Kürsi okunur. Bağlı olan insan o sudan üç yudum içer ve banyo yaparsa tamamen iyi olur.“**

İmam İbn Hacer buyuruyor; **"Yedi adet yeşil sidir iki taş arasında döğüldükten sonra, suyun içine konur ve üzerine Ayet-el Kürsi, Kâfirun, Ihlas, Felak ve Nas Sûreleri okunur. Sihirli hem o sudan içer hem de banyo yapar.)** (Kurtubi),

Ibni Ebi Selim Leys'den, o da Ebi Cafer Errazi'den nakl ediyor ve buyuruyor ki; "Bana haber verildi ki şu ayetler sihre şifa verir, Allah'ın izni ile bir suya okunur ve hastanın başından o su dökülür:

Yunus: 81-82, Taha: 69, Araf: 118-122. "

Sh: 69-70

HANGİ HOCA DİYE TANINAN CİNCİLERE GİTMEK YASAKLANMIŞTIR

İnsanlar, hatta bazı hocalar veya salih insanlar hangi hastaları tedavi eden hocaya gidilir, hangisine gidilmez doğruyu yanlıştan ayırd edemez hale gelmişlerdir. Cincilerin ve sihirbazların alametlerini anlatacağım Ki kimin doğru yoldan ayrılmış, sapık; kimin hak üzere olduğu anlaşılsın.

Eğer şu alametler bu tür hoca diye tanınanlarda var ise o insan sihirbaz veya cincidir:

1) Hastanın resmini ister, resmine bakarak onun hakkında bazı bilgiler verir.

2) İsmini, annesinin ismini sorar ve bu usulle onun hakkında malumat verir.

3) Suya bakarak suya cinnin veya bir hüddamın geldiğini söyler ve bu usulle ona cevap verir.

4) Hastanın giydiği elbiselerden herhangi birini ister, bazen, mendil, iç fanila veya alt çamaşırını v.b...

5) Siyah bir tavuk kesmesini ve keserken besmele okumadan kesmesini ister. O, kandan da o hastanın ağrısı veya sancısı olan mekana sürmesini ister, veyahut da o kesilmiş tavuğu harabe bir mekana atar.

6) Manası belli olmayan şeyler ile muska yazar.

7) Manası belli olmayan azimet ve tılsımlar okur.

8) Bazen hastaya bazı muskalar verir, toprağa gömmesini, denize atmasını, yakmasını söyler.

9) Bazen bu sihirbaz hastanın ismini, annesinin ismini ve yanına niçin geldiğini söyler.

10) Suyun içinden gözlerinin önünde sihir diye kendi hazırladığı muskaları çıkarır.

Bu tür insanların içlerindeki manevi karanlık yüzlerinden anlaşılır. Adeta yüzleri simsiyahtır. Basiretli bir mümin bu insanların habis olduğunu bilip onlardan yardım beklemez. Nerde kaldı ki bunları meşhur etsin...

Muhaddis âlim fadıl ustad Şeyh Abdullah Habeşiye bu tür hoca lakabı ile tanınan cincilere gaybi haber sormak veya gaybi haberlerine inanmak maksadıyla değil sadece tedavi amacıyla gidilir mi diye soruldu, haramdır gidilmez buyurdular. **"Her kim kâhin veya arraf'a gidip (cinciye) ondan kendi hakkında gizli olan bir şeyi sorarsa kırk gün tevbesi ALLAH katında kabul olunmaz. O kimse kâhinin sözünü doğrularsa küfür etmiş olur.** (Tabareni)

Sh: 63-64

Kaynak: Arif COŞKUN, İSLÂMA GÖRE SİHİR-CİN ÇARPMASI TEŞHİS VE TEDAVİ USULLERİ, İSTANBUL 1993

ŞİKAYETİM SANADIR

ZİYA PAŞA ÜÇÜNCÜ BÖLÜM- TERKÎB—İ BEND

Kudretine başlangıç, gücüne son olmayan!

Gelmedi yer yüzüne sırlarını anlayan...

Yer yüzündeki her şey varlığına şahittir,

Apaçıktır birliğin her bir zerrede ayan...

Hükmünün yarattığı bir eserindir güneş,

Emrin ile dolaşır, gökte aydır parlayan..

Göklerde kuşlar doyar döşediğin nimetle,

Lütfun ile kandırır balığı suya umman.

Mağrur Nemrud'u eder sivrisineğin mağlup,

Kereminle ateşler Halil için gülistan!

Adaletin zalimi, neden toprak etmiyor?

Ezilenlerin ahi duyulmaz mı semadan?

Bütün dünya zevkleri senden uzak kalanın,

Her cefaya katlanır senin aşkınla yanan!

Sensin yoldan çıkaran çok tarikat ehlini.

Seninle girdi yola kaybolmuş bir çok insan..

Hükmünde madem senin iyilikle kötülük,

Kaldır şu emirleri yasakları aradan!

Hep Sendedir Yâ Rabbi bu aldatış, bu fitne!.

Baştan çıkma, aldanış Sendendir ey Yaradan!..

Sen yap dedin ben yaptım, geldi senden melâmet...

Elim eteğindedir koptuğunda kıyamet!..

Kaynak: Hamza Tanyaş, Bağdatlı Ruhi ve Ziya Paşa Terkibi bentler ve Terci-i bent, Kavaklıdere Kültür Yayınları, Esas Metin ve Manzum Çeviriler, 1995, Ankara

Açıklama:

1. Kudretine başlangıç ve son olmayan ey ulu Allah'ım, senin niteliğini tam olarak anlamak imkânsızdır.

2. Her nesne, varlığına en güzel şahittir. Her zerre, birliğine şahitlik eder.

3. Hükmün bu eserlerle güneşi (izhar eder) gösterir. Emrin ışıklarla ayı meydana çıkarır.

4. Havadaki kuşlar, senin nimetlerinin sergilendiği sofranda doymuşlardır. Denizdeki balıklar, lûtfunun suyunu içerek kanmışlardır.

5. Senin iyiliğin, kudretin İbrahim Peygamber için hazır-lanmış olan ateşi bir gül bahçesi

haline getirir. Kendini beğenmiş dinsiz Nemrud, bir sivrisineğin (beynine girmesi sebebiyle ağrısına dayanamayıp ölerek mağlûp olur.

6. ***Zulüm görmüş kimselerin yakınmaları göklere çıkmaktadır. Adaletin, zulmedenleri ne zaman toprak haline getirecektir?***

7. ***Her türlü zevk, yabancı kişilere aittir. Belâlar ise senin aşkınla ıstırap çekmekte olanlara ayrılmış bulunmaktadır.***

8. ***Allah yolunda olan birçok din ehlini yoldan çıkaran sensin. Yolunu şaşırıp sapıtmış olanlara da doğru yolu gösteren yine sensin.***

9. İşlerin iyi veya kötü gerçekleşmesi mademki senin hükmündedir, o halde bu emirler ve yasaklan ne için koymuş bulunuyorsun Ey Allah'ım!

10. Bu tuzak ve fitne yine şendendir Allah'ım, bu aldatış ve karışıklık yine Sendendir Allah'ım!

> ***"Ulu Allah'ım, kulunu evvelâ yap! diye teşvik ediyor, sonra da-günâh işledin diye—ayıplıyor, kınıyor, çıkışıyorsun! Kıyamet günü eteğine yapışacağım. "***

Orijinal Metin

1 Ey kudretine olmayan âgaz ü tenahi,

Mümkün değil evsafını idrâk kemahî.

2 Her nesne kılar varlığına hüsn-i şehadet,

Her zerre eder vahdetine arz-ı güvahi.

3 Hükmün kılar izhar bu âsar ile mihri,

Emrin eder ibraz bu envar ile mahî.

4 Dilsir-i bisat-ı niamın mürg-i havaî,

Siyrab-ı zülâl-i keremindir suda mahî,

5 Eyler keremin âteşi gülzar Halîl'e;

Mağlup olur peşşeye Nemrud-i mübahi.

6 Zalimleri adlın ne zaman hâk edecektir?

Mazlumların çıkmadadır göklere âhı.

7 Bigânelere münhasır envâ-ı huzuzat,

Mihnetzede-i aşkma mahsus devâhi,

8 Şensin eden ıdlâl nice ehl-i tarîki;

Sensin eden ihda nice gümgeşte-i rahı.

9 Hükmün ki ola mucib-i hayr ü şer-i ef'âl

Yârâb, ne içindir bu evamir bu nevahi?

10 Sendedir İlâhi, yine bu mekr ü bu fitne,

Bu mekr u bu fitne yine şendedir İlâhi.

Güfti bikün ü bâz zeni seng-i melâmet

Dest-i men ü dâmân-ı tü der ruz-i kıyamet

Kaynak: ZİYA PAŞA' nın Terci-i Bend'i İle Terkib-î Bend'i Üzerine Düşünceler, Hazırlayan: H. Fethi GÖZLER, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.1987,ANKARA

"TANRI TUTULMASI" -MARTİN BUBER- Kitabından

Hzl: Martin Buber-(trc: Abdüllatif Tüzer),

ÇEVİRENİN ÖNSÖZÜ

Felsefe ve din, en yüksek hakikatlere, en derin anlamlara ulaşabilmenin iki ayrı yolu olarak karşımıza çıkar. Düşünce tarihine baktığımızda zaman zaman bu iki yolun mutlak hakikate ancak kendi araçları vasıtasıyla ulaşılabileceği iddiasıyla çatıştıklarını, zaman zaman da aynı amacı güden fakat farklı araçlar kullanan iki kardeş olarak öne sürüldüklerini görürüz. Felsefe hakikate tüm öznellikten sıyrılmış ve somut varoluş koşullarından soyutlanmış aklî bir sistem inşa ederek ve gerçekliği Hegel'in sisteminde olduğu gibi aklî olanla özdeşleştirerek ulaşma peşindedir. Din ise en yüksek hakikatlerin Tanrının katında olduğunu ve bunların da ancak vahiyle bilinebileceğini bildirir. Her iki yolu da dikkate alarak baktığımızda ortak bir noktalarının olduklarını görürüz: hem felsefe hem de din İnsanî varoluşun ötesindeki bir alanı asıl gerçeklik olarak belirlemekte ve insanı da bu gerçekliğe göre tanımlamakta, yerine göre insanı hiçleştirmektedir. Sözgelişi felsefede insan bireyi parçalarının nedensel olarak birbirine bağlı olduğu mantıksal bir sistemin çarkı olarak, şeyler arasında bir şey, bir nesne olarak düşünülür. **Dinde ise birey ezeli takdirin ağlarından kurtulamayan, bir bakıma Tanrının yarattığı ve yönettiği bir dünyada yine onun oynattığı bir kuklayı canlandıran biri olarak karşımıza çıkar?** Her iki sistem açısından bakıldığında artık bireyin gerçek bir varlığa sahip olduğundan, özgür bir biçimde geleceğini inşa ettiğinden, otantikliğinden bahsedilemez. Çünkü asıl gerçeklik ezeli-ebedi doğruların bulunduğu bir başka varlık alanına hastır; çünkü her şey belirlenmiştir; çünkü bilinebilir/inanılabilir her şeyin cevabı verilmiştir. Bireyin geleceğinin olmadığı, özgürlüğünün kurban edildiği, otantik bir varlık değil de bir şey olduğu kaskatı, donuk bir dünya! **Burada bir varoluşçu çıkarak şunu diyecektir: o, mümkün olan her şeyi düşündü, inanılması gereken her şeye inandı, ama yine de hiç var olmadı.**

Buber'i ilk okuduğumda beni derinden etkileyen şey, onun insan bireyinin somut varoluşunu asıl başlangıç noktası olarak almasıydı. Buber'de insan artık bir nesne değil, kendisine hitap edilen, diyalojik bir ilişki içinde kendi kendini belirleme hakkına sahip olan, kısacası yaratmaya iştirak eden bir birey olarak karşımıza çıkıyordu. Burada gerçeklik tek bir unsura indirgenmekten ziyade bütün ve kendiliğinden olan iki kişi/varlık arasındaki diyalojik ilişkide, Ben-Sen ilişkisinde kuruluyor.

Buber modern düşüncenin ve Tanrı hakkında bir "O" olarak konuşan tüm teolojilerin bireyi otantik benine, diğer kişilere, doğaya ve Tanrıya yabancılaştırdığını düşünüyordu. Çünkü ona göre her ikisinde de iki temel varoluş tarzımızdan birisi olan Ben-O ilişkisi hakim bir rol oynamaktadır. Burada kışi/Varlık, cansız varlıklara karşı olduğu gibi, bir şey olarak, bir O olarak düşünülmektedir. Bir kişiye karşı nesnel bir tavır alışın ve onu dünyanın bir parçası olarak düşünmenin söz konusu olduğu her durumda bir Ben-O ilişkisi vardır. Ve Buber'e göre Ben-O ilişkisi gerçek bir ilişki değildir. Çünkü bu ilişki Ben ile O arasında gerçekleşen karşılıklı bir ilişki değildir. Yine bu ilişki amaçsal değil, tümüyle araçsaldır. Bir başka kişi benim için bir O olduğu zaman, her şeyden önce ben tamamıyla yalnızımdır. Ona bakarım, onu seyrederim, onu mümkün olan her yönden düşünürüm, onun şeyler arasındaki yerini mütalaa ederim; ve tüm bunlar bende vuku bulur. Bu ilişkide bütün varlığımız kapsanmaz,

her zaman bu ilişkinin dışında kalan bir kısmımız vardır. Ayrıca böyle bir ilişkide şimdi değil ancak geçmiş vardır.

Buber Ben-Sen ilişkisini gerçek bir ilişki olarak niteler. Bu ilişkide Sen, tümüyle Öteki olan, karşımda duran, bana hitap eden ve hitabına karşı mukabelede bulunduğum bir varlık/kişidir. **Bu ilişkide Sen evrenin ışığında değil, evren Sen'in ışığında görülür.** Hitap edilen Sen deterministik bir çerçeve içerisinde düşünülemez. O'nunla ötekiliğinin tam özgürlüğüyle, kendiliğindenliğiyle yaşanan somut içerisinde karşılaşılmak. Bu ilişki, hitabımıza gelecek herhangi bir mukabeleye hazırlıklı olduğumuzdan dolayı an içinde yaşanır.

Buber'e göre dünyadaki her bir Sen'in bir O olmak zorunda olması yazgımızın en yüksek melankolisidir. Ancak ona göre tek bir Sen vardır ki, doğası gereği bir O olamaz. Tanrıdan nefret edilebilir, ona sövüp sayılabilir, çekilen acılara tahammül edilemediği için ona sırt dönülebilir, fakat asla Tanrı artık bana hitap etmeyen ve benim için dünyadaki nesneler arasındaki bir nesne olan bir şey statüsüne indirgenemez. Buber'e göre din Ben-Sen düalitesine dayanır ve Ben-Sen ilişkisi en yüksek yoğunluğunu ve tezahürünü sınırsız Varlığın mutlak kişi olarak partnerim olduğu dinî gerçeklikte bulur. Tanrı ile insan arasındaki bu diyalogda her bir taraf diğeri için bir Sen olur. Tanrı kendiliğindendir ve varolanın kendiliğinden olmasına müsaade eder. Yalnız insan Tanrıya muhtaç değil, Tanrı da diyalogda arkadaş olarak, çalışmada bir partner olarak insana muhtaçtır.

Buber'in düşüncelerinin özellikle bireysel dindarlığın yüceltilmesi, dinî gerçekliğin ve anlamın Tanrıyla karşılıklı ilişkide görülmesi, bireyin özgür, bağımsız ve kendiliğinden bütün bir kişi olarak Tanrının karşısına bir Sen olarak konulması, somut varoluş koşullarından hiçbir şekilde kopulmaması İslam düşüncesinde oluşturulması mümkün yeni varoluşsal teolojiler için önemli bir kaynak teşkil edeceği kanaatindeyim.

Abdullatif Tüzer Eylül 2000

ÖNSÖZ

Bu kitap, 1951 yılının Kasım ve Aralık aylarında çeşitli Amerikan üniversitelerinde (Yale, Princeton, Columbia, Chicago ve diğerleri) vermiş olduğum konferanslardan çıkmıştır. 1932 yılında yazdığım **"İki Sohbet Üzerine Rapor"**'u uygun bir giriş olarak ilk sıraya yerleştirdim ve bunun yanında 1943'te yazılmış olan **"Tanrı Sevgisi ve İlah Tasavvuru"** denemesini içeriğe dahil ettim. "Din ve Felsefe" bölümünde, Frankfurt am Main'deki Schopenhauer Topluluğunun bu mevzuya hasredilmiş 1929 oturumunu açtığım bu konu hakkındaki söylevimden bazı pasajları kullandım.

"İki Sohbet Üzerine Rapor", "Din ve Felsefe", "Din ve Modern Düşünce", "Ahlakî Olanın Askıya Alınması", "Tanrı ve İnsan Ruhu" ve "C . G. Jung'a Cevap" eki, Maurice S. Friedman tarafından çevrildi. "Din ve Etik" Eugene Kamenka ve Maurice Friedman tarafından çevrildi. "Din ve Gerçeklik"i Nobert Guterman çevirdi.

"Tanrı Sevgisi ve İlah Tasavvuru" I. M. Lask tarafından çevrilmiş, Israel and the World: Essays in a Time of Crisis başlıklı kitabımdan yeniden basılmıştır. (Telif hakkı 1948; Shocken Book, Farrar, Straus ve Young A.Ş. yayımcıları, bu kitaptan onların izniyle basılmıştır.)

MARTIN BUBER

Sh:7-12

TANRI VE İNSAN RUHU

Ruhun tarihinde din ile felsefe arasındaki ilişkileri tartışmakta ve son döneminde felsefenin Tanrı ve tüm mutlaklığı gerçek dışı göstermede oynadığı role temas edeceğiz.

Felsefe burada dinin karşısına konulduğu takdirde din ile ifade edilmek istenen şey, bir kişinin alışılmış olarak bu isimle tanımladığı ve insanların zaman zaman Tanrıdan daha fazla özlemini duyduğu ifadeler, kavramlar ve aktivitelerin muazzam bütünlüğü değildir. **Din esas itibariyle Tanrıya sıkıca sarılma edimidir.** Ve bu, ne, bir kimsenin Tanrıyla ilgili olarak oluşturduğu imgeye sıkıca sarılması anlamına gelir, ne de, bir kimsenin tasavvur ettiği Tanrıya iman etmeye sıkıca yapışması anlamına gelir. **Din, var olan Tanrıya sıkıca sarılmak demektir.** Dünya, (şayet sahip olmuş olsaydı) ne kendi güneş kavrayışına, ne de onunla kendi bağlantısına sıkıca yapışırdı, bilakis bizzat güneşe sıkıca sarılırdı.

Bu şekilde anlaşılan dinin aksine, felsefe burada, düşüncenin ilk bağımsızlaşmasından daha çağdaş dönüm noktasına, Tanrının entelektüel terk edilişinin yer aldığı son aşmaya kadar uzanan süreç olarak telakki edilir.

Bu süreç, felsefe öncesi insanda olduğu gibi, insanın, vaktiyle bir kimsenin yalnızca zaman zaman Onun ilk adı olmuş olan bir umutsuzluk ve coşku çağrısıyla Bir şey, şeyler arasında bir şey, varlıklar arasında bir varlık, bir O adını verdiği yaşayan Tanrıyı hayal etmekten artık tatmin olmamasıyla başlar.

Felsefe yapılmaya başlanılması, bu Birşeyin bir tahayyül, arzular ve duygular objesinden kavramsal olarak kavranabilir olan bir objeye, bir düşünce objesine dönüşmesi anlamına gelir. Bu düşünce objesine, herkes ve her bir kimse onun kendisine konuştuğunu, cevap verdiğini ve hitap ettiğini duyduğundan dolayı "Kelam" (Logos) denilip denilmemesi, bir kimsenin onun için koymaya çalıştığı her sınırın zaten üzerinden atladığından dolayı "Sınırsız" (Apeiron) denilip denilmemesi, ya da basitçe "Varlık" veya daha başka bir şey denilip denilmemesinin bir önemi yoktur. Şayet Tanrı fikrinin canlı olma niteliği bu kavramsal imgeye girmeyi reddederse, genellikle tam olmayan bir şekilde, sonunda ona benzer veya en azından esasen ona bağlı olarak onun yanı sıra bu niteliğe müsamaha gösterilir. Ya da onun, düşünmekten aciz insanlara yardım açısından tatmin edici olmayan bir bedel olarak değeri düşürülür.

Felsefe yapışındaki ilerlemede insan ruhu karakteristik olarak hep, bu fikri, yeterli bir düşünce objesi olarak Mutlak fikrini, kendisiyle, yani insan ruhuyla kaynaştırmaya meyleder. Bu süreç zarfında, önceleri akılsal bir faaliyet olarak tefekkür edilen bu idea, sonunda onu düşünen ruhun kendisinin imkânı olur ve ruhun takip ettiği yolda kendi gerçekliğini elde eder. Varlığa, onun için tefekkür görevini yerine getirmek üzere raptedilmiş olduğu görülen özne, varlığı kendisinin husule getirdiğini ve getireceğini öne sürer. En nihayet, karşımızda olan her şey, bize yaklaşıp hitap eden ve bize malik olan her şey, varoluşa ait bütün ortaklıklar tarafsız bir öznellikte çözülür.

Bir sonraki adım daha şimdiden bizi, bizce bilindik bir aşamaya, kendisini nihai aşama olarak anlayan ve kendi nihailiği ile oynayan aşamaya götürür: kendisine kendi işinin hâkimiyetini

veren, mutlağın mutlaklığını kavramsal olarak tahrip eden, insan ruhu. O yine de kendisinin, yani ruhun, her şeyin taşıyıcısı ve değerlerin yaratıcısı olarak hala orada kalmakta olduğunu tahayyül edebilir; doğrusu, o çoğunlukla mutlaklığın yanında kendi mutlaklığını da yok etmiştir. Ruh şimdi artık, bağımsız bir öz olarak var olamaz. Şimdi sadece, ruh adı verilen insan fertlerinin bir ürünü, onların sümük ve idrar gibi ifraz ettikleri bir ürün var olur.

Bu aşamada önce, sırf o an felsefe kendi ellerini, Onu yakalayabildiği ve tutabildiği ellerini kestiğinden dolayı, Tanrının kavramsal terk edilişi vuku bulur.

Fakat benzer bir süreç diğer tarafta, bizzat dinin gelişiminde vuku bulur (Kelimenin olağan geniş anlamında).

İlk zamanlardan beri iman ilişkisinin gerçekliği, insanın Tanrının huzurunda durması, diyalog olarak dünya-olayı, oradaki gücü kontrol etme dürtüsünün tehdidine maruz kalmıştır. Olayları, kendisinde talepler yaratan işaretler olarak anlamak yerine kişi, dinleme zorunda olmadan kendisi talepte bulunmayı diler. “Yalvardığım güçlerin üstünde güce sahibim” der insan. Ve bu durum, herhangi bir kimsenin Sen’e dönülmeden ve onun Mevcudiyeti gerçekten kastedilmeden ayinler yaptığı her yerde, çeşitli değişikliklerle sürüp gider.

Sihir kadar saf biçimde aktif olmayıp akim kâmil gücüyle eyleyen, iman ilişkisinin diğer sözde karşılığı, örtüyü kaldırmadır. Burada bir kimse ifşa olanı gizlenmişten ayıran, aşikârın örtüsünü kaldırma pozisyonunu ve ilahi sırları dışarı çıkarma pozisyonunu alır. “Ben bilinmeyenle tanışığım, ve onu bilinir kılarım” der insan. Sözüm ona Tanrısal O’dur sihirbazın, teknisyenin dinamosunu kullanması gibi kullandığı, Gnostiğin açıkça ortaya serdiği, Tanrısal alet takımları toplamıdır.

Onun varisçileri yalnız “teosofiler” ve bunların komşuları değildir; keza pek çok teolojide, örtüyü kaldırma hareketleri, yorumlama hareketlerinin arkasında bulunabilir.

O-O'nun bu şekilde Ben-Sen’in yerine geçirilişine dini “koruma"ya çalışan söz konusu yeni din felsefesinde türlü şekillerde rastlarız. Onda bu ilişkinin “Ben”i, “dinî duygu”nun “özne"si olarak, pragmatist bir inanma kararından istifade edici vb. olarak ön plana çıkar.

Bununla birlikte bütün bunlardan daha önemli olanı, dinî hayatın en derinine nüfuz eden bir olay, bizzat iman ediminin öznelleştirilmesi olarak tanımlanabilen bir olaydır. Bunun özü, en açık bir biçimde ibadet örneğiyle kavranabilir.

İnsanın, daha başka ne dilenirse dilenilsin, nihai olarak İlahî Mevcudiyetin, diyalojik olarak idrak edilebilir olmasından dolayı tezahürünü dileyen, Tanrıyla konuşmasına, terimin en yüklü anlamıyla ibadet adını veririz. Hakiki bir ibadet haliyle ilgili olarak peşinen kabul e dilmesi gereken tek şey, dolayısıyla, bir bütün olarak insanın bu Mevcudiyet için istekliliğidir, içten yönelmişliktir, sınırlanmamış spontaneliktir.[içten gelen, kendiliğinden olan,] Köklerden yukarıya doğru tırmanan bu spontanelik, taciz eden ve saptıran her şeyin üstesinden gelmede sık sık başarılı olur. Ancak, bu öznelleştirilmiş düşünüm aşamasında sadece ibadet edenin yoğunlaşmasına değil, aynı zamanda onun spontaneliğine de saldırılır. Bu saldırgan, bilinçtir, burada bu insanın, o ibadet ediyor, o ibadet ediyor, o ibadet ediyor şeklindeki aşırı-bilinçliliğidir. Ve saldırgan alt edilemez gibi görünmektedir. Yönelenin kendi yönelimi hakkındaki öznel bilgisi, insanların geri kalanıyla eylem ilişkisine girmeyen bir Ben’in bu yerinde sayışı, eylemin kendisi için nesne olduğu bir Ben, işte tüm bunlar am elden kaçırır,

spontaneliği alıp götürür. Tanrıyı henüz elden bırakmamış olan özellikle modern insan şunun ne anlama geldiğini bilir: mevcut olmayan kişi hiçbir Mevcudiyeti idrak edemez.

Bir kimse bunu doğru olarak anlamalı: bu, kendi eylemlerini seyirci olarak izlemesi gereken modern insanın malum hastalığı türünden özel bir durumla ilgili bir problem değildir. Problem, Mutlağın, onun mutlağa karşı sadakatsizliğini gösterdiği, ikrarıdır, yine problem güvenin dile getirildiği bir sırada, Mutlakla kendisi arasında bu sadakatsizliğin sürdüğü ilişkidir. Ve şimdi görünürde Tanrıya sıkıca sarılan kişi de tutulmuş Aşkınlığın farkına varır.

Şu an bile vuku bulmakta olan bir Tanrı tutulmasından söz ettiğimizde, kastettiğimiz şey nedir? Bu mecazla biz şu müthiş varsayımı ortaya koyuyoruz ki, nasıl cismanî gözümüzle güneşe bakıyorsak, "zihin gözü" müzle veya varlık gözüyle de Tanrıya bakabiliriz, ve nasıl yeryüzü ile güneş arasına bir şey giriyorsa kendi varlığımızla O'nun arasına da bir şey girmektedir. Varlığın bu bakışının, hiçbir imge kazandırmasa da başlangıçta her bir imgeyi mümkün kılarak, tamamıyla gerçek olduğunu, iman mahkemesinden başka hiçbir mahkeme doğrulayamaz. Bu, doğrulanmamalıdır; sadece tecrübe edilmelidir; insan bunu tecrübe etmiştir. Diğerini, yani araya giren şeyi de, bugün keza insan tecrübe etmektedir. Gördüğümden beri, ve algılayışımın bana verdiği imkan ölçüsünde kesin olarak bundan bahsetmekteyim.

Hem "aşağı"dan çıkarılan hem de "yukarı"dan gönderilen varlık olarak insanın çifte doğası, onun temel özelliklerinin dualitesinde sonuca ulaşır. Bunlar, kendisi için varolan bireysel insana ait kategorilerle değil, ancak onun insanile birlikte-insan olması kategorileriyle anlaşılabilir. Gönderilen bir varlık olarak insan, önüne konulduğu mevcut varlığın karşısında yer alır. Çıkarılan bir varlık olarak o kendisini dünyadaki tüm mevcut varlıkların yanı başında, yerleştirildiği varlığın yanı başında bulur. Bu kategorilerden ilki, kendi yaşayan gerçekliğine Ben-Sen ilişkisinde, diğeri de kendi gerçekliğine Ben-O ilişkisinde sahip olur. İkinci kategori bizi daima sadece mevcut bir varlığın görünüşlerine götürür, bu varlığın kendisine değil. Hatta bir başkasıyla en yakın temas, şayet başkası benim için Sen olmaz ise, bir görünüşle iyice örtük kalır. Sadece, benimle mevcut bir varlık arasında esas yakınlığı tesis eden ilk ilişki, bu yolla beni onun bir görünüşüne değil, o varlığın kendisine götürür. Kabul edilmelidir ki bu, beni sırf varoluşsal bir buluşmaya yöneltir; beni şöyle ya da böyle, onu varlığı bakımından nesnel olarak düşünme pozisyonuna getirmez. Nesnel bir düşünme tesis edilir edilmez, bize sadece bir görünüş ve her seferinde ancak bir görünüş verilir. Diğer tüm mevcut varlıkların tam aksine Onun hiçbir nesnel görünüşüne ulaşılamayacağı için, Tanrıyla tam olarak buluşabileceğimiz ilişki de sadece **Ben-Sen** ilişkisidir. Bir vizyon dahi hiçbir nesnel düşünce sağlamaz, ve tam bir Ben-Sen ilişkisinin kesintiye uğramasından sonra bir sonra-imgesine sıkıca sarılmaya olanca gücünü sarf eden kişi çoktan vizyonu kaybetmiştir.

Fakat duruma baktığımızda, **her iki ilişkideki, yani Ben-Sen ve Ben-O ilişkisindeki Ben aynı değildir.** Bir kimsenin bütün varlığıyla bir başka varlığın karşısında durduğu ve onunla esaslı bir ilişki içine girdiği yerden ve zamandan daha ziyade, etraftaki varlıkların gözlem, düşünüm, kullanım ve belki de ilgi veya yardım objesi olarak görülüp onlara bu şekilde muamelede bulunulduğu yerde ve zamanda, işte orada ve o anda başka bir Ben'e konuşulur, başka bir Ben'e tezahür olunur, başka bir Ben var olur. Her ikisini de kendisinde tanıyan herkes söz konusu olan insan hayatıdır ve her hangi birisi kendinde her ikisini, her daim her ikisini tanıyacaktır benim neden söz ettiğimi bilecektir. Her ikisi birlikte insan varoluşunu oluşturur; problem sadece bunlardan hangisinin belirli bir zamanda mimar ve hangisinin

onun yardımcısı olduğudur. **Daha çok bu, Ben-Sen ilişkisinin mimar olup olmayacağı meselesidir, zira onun bir yardımcı olarak kullanılamayacağı kendiliğinden açıktır. Eğer o idare etmezse, hemen ortadan kaybolur.**

Çağımızda muazzam derecede artmış olan Ben-O ilişkisi, pratikte tartışılmaz bir biçimde hakimiyeti ve yönetimi ele geçirmiştir. Her şeye sahip olan, her şeyi yapan, her şeyi başaran bir Ben olan bu ilişkinin Ben'i, Sen diyemeyen, esasında bir varlıkla buluşamayan bu Ben, bu zamanın efendisidir. Etrafındaki bütün O'larla beraber, her şeye kadir olmuş olan bu benlik doğal olarak ne Tanrıyı, ne de kendisini insanlara gösteren herhangi bir mutlağı insan-dışı kökenli olarak tanıyabilir. O araya girer ve bize gelen göğün ışığını keser.

Bu zamanın özelliği, işte böyledir. Ama gelecek için ne denilebilir? Bir çağın hususiyetinin gelecek için bir yazgı vazifesini göreceği modern bir hurafedir. Herhangi birisi gerçekleşmesi mümkün olanı ve dolayısıyla imkân verileni ona söyletsin.

Bir insan kuşkusuz akıntıya karşı yüzemez, der birisi. Fakat kaynağı hala gizli olan yeni bir akıntıda bilmem yüzebilir mi?

Bir başka şekilde, Ben-Sen ilişkisi yer altı mezarlıklarına çekilir onun ne kadar büyük bir güçle dışarı çıkacağını kim bilebilir!

Ben-O ilişkisinin ne zaman kendi yardım edici konumuna ve aktivitesine yöneleceğini kim bilebilir!

İnsan denilen tecessüm etmiş imkânın tarihindeki en önemli olaylar, ara sıra gerçekleşen, evvelce görünmez veya gözden kaçırılmış olan güçler tarafından belirlenmekte olan yeni devir başlangıçlarıdır. Her bir çağ kuşkusuz bir öncekinin devamıdır, fakat bir uzantı tasdik de olabilir, tekzip de.

Şimdiye kadar hiçbir isme gerek duymamış bir şey en derinlerde vuku buluyor. Hatta yarın yükseklerden, dünyevî arkonlar (çvn: Eski Atina'da dokuz hakimden biri)'a doğru göz kırpılabilir. Tanrı ışığının tutulması asla bir sönüş değildir; yarın dahi araya giren şey ortadan kaybolabilir.

Sh:143-149

C.G. JUNG'A CEVAP

C.G. Jung'un, "Din ve Modern Düşünce" adlı yazımdaki kendisiyle ilgili eleştirime verdiği cevaba karşı, onun argümanları konusundaki düşünceme yeniden açıklık getirmek yeterli olacak.

Kendisinin düşündüğü gibi ben, onun empirik, psikiyatrik materyalinin hiçbir ana bölümüne itiraz etmedim. Bu kesinlikle salahiyetim dışındaki bir alana müdahale etmek olurdu. Onun psikolojik tezlerinden herhangi birisini de eleştirmedim. Yine bu benim işim değil. Ben sadece onun dinî konular hakkında kendisinin kesinlikle içerisinde kaldığını temin etmiş olmasının aksine psikiyatri ve psikoloji sahalarının sınırlarını aşan iddialarda bulunduğuna dikkat çektim. Bunu gösterip gösteremediğimi dikkatli bir okuyucu, alıntılarımı kendi bağlamlarında kontrol ederek tahkik edebilir. Kaynakları dikkatli bir biçimde ifade etmek suretiyle okuyucu için bunu kolaylaştırmaya özen gösterdim. Jung benim kendisiyle ilgili yargımı tartışmakta, bunu yaparken kullandığı yöntem de kendi cevabında açıklığa kavuşturulmaktadır.

Jung'un, **"tanrısal eylemin kişinin kendi derunî beninden doğduğunu"** bir "olgu" olarak tasvir ettiğine ve bu olguyu **"Tanrının kendisi için varolduğu"nu ifade eden "ortodox anlayış"**ın karşısına koyduğuna işaret ettim. Jung Tanrının, insan öznesinden bağımsız var olamayacağını belirtir. ***Dolayısıyla tartışmalı problem şudur: Tanrı sadece ve sadece psişik bir fenomen midir yoksa O aynı zamanda insanların ruhundan bağımsız olarak var mıdır?***

Jung, Tanrının Kendisi için varolmadığı cevabını verir. Problem şu şekilde de ortaya konulabilir:

İnançlı insanın tanrısal eylem adını verdiği şey sadece onun kendi derunî beninden mi doğmaktadır, veya bir süper-psişik Varlık aynı zamanda onun içinde bulunabilmekte midir?

Jung bunun, kişinin kendi derunî beninden doğmakta olduğu cevabını verir. Bu hususta ben bunların, aslında psişik olanın ötesinde neyin varolduğunu ve neyin varolmadığını, ya da ne derecede başka yerden gelen eylemlerin olduğunu beyan etmeye hiç hakkı olmayan bir psikologun meşru iddiaları olmadığını söylemiştim. Fakat Jung hemen şu cevabı verir: **"ben sadece bilinçaltı hakkında yargılarda bulundum!"** Buna ilaveten o, "çünkü, açıkça diyorum ki Tanrı hakkında söylenen her şey, tümüyle her şey (italik olanlar benim) insan ifadesidir, yani psişiktir" ifadesinde bulunur. Garip ama o tekrar bu görüşü sınırlar: O, **"Tanrı hakkındaki her ifadenin her şeyden önce (italik olanlar benim) ruhtan çıktığı"** kanısında olduğunu söyler.

Öncelikle bu cümlelerden ilkini Jung'un daha önce zikretmiş olduğum tezleriyle mukayese edin. Bilinçaltına ait güçlerden birinin faaliyetinin kişinin kendi derunî beninden doğduğunu, veya onun insan öznesinden bağımsız varolmadığını üzerine basa basa belirtmek, "bilinçaltı" terminolojisi bir kez bu şekilde kesin olarak ortaya konduğunda anlamsız bir totoloji olacaktır. Bu yalnızca bilinçaltı olarak tanımlanan psişik alanın psişik olduğu anlamına gelecektir. Bu tez önce, Hayır cevabı ile bilinçaltı güçleri sahasının ve genelde psişik sahanın ötesine uzanması sayesinde bir anlam kazanır. Elbetteki Jung derhal onun bu anlama sahip olduğunu reddeder. Bu durumda da o, Tanrı hakkındaki her ifadenin **"İnsanî ifadeler, yani psişik ifadeler"** olduğu gerçeğine başvurur. Bu cümle daha yakın bir tetkiki hak etmektedir.

Bu peşin yargıya dayanmaktan başka bir şekilde bir tartışma yürütmenin kesinlikle hiçbir olasılığını görmüyorum. (Bir kural olarak, tartışmaya kendi inançlarımı sokmam, ancak onları karşılıklı İnsanî konuşma adına kontrol altında tutarım. Fakat tam açıklık için burada şu zikredilmelidir ki benim herhangi bir "ortodoxy" ile karışmamış olan vahye inancım, Tanrı hakkındaki sona ermiş ifadelerin gökyüzünden yeryüzüne devredilmiş olduğuna inanıyor olduğumu ifade etmez. Daha ziyade benim vahye inancım şu anlama gelmektedir ki İnsanî cevher, onu ziyaret eden manevî ateşle erir, o anda ondan anlamı ve formu itibariyle İnsanî olan bir söz, bir ifade, İnsanî kavrayış ve İnsanî konuşma yarılıp dışarı çıkar, fakat bunun yanında İnsanî cevher kendisini Kamçılayana ve Onun iradesine de şahit olur. Biz kendimize vahyediliriz ve bunu, vahyedilmiş bir şey olarak tarif etmekten başka türlü tarif edemeyiz.) **Yalnızca Tanrı hakkındaki ifadeler değil, genelde her ifade "İnsanî" dir.** Gene de onların doğruluğu hakkında müspet veya menfi bir şey bu şekilde tahkik edilir mi? Burada söz konusu olan ayırım, nitekim psişik olanla psişik olmayan ifadeler arasındaki bir ayırım değil, süper-psişik bir gerçekliğin kendisine tekabül ettiği psişik ifadelerle hiçbir süper-psişik gerçekliğin kendisine tekabül etmediği psişik ifadeler arasındaki bir ayırımdır. Bununla birlikte psikoloji bilimi, böyle bir ayırım yapmaya yetkili değildir; eğer bunu yaparsa önemli ölçüde haddini aşmış olur, kendisine haksızlık etmiş olur. Bu bağlamda psikoloji bilimine

layıkıyla düşen tek iş makul bir tahdittir. Jung, Tanrının insanlardan bağımsız var olmayacağını açıkladığında böyle bir tahdidi uygulamamaktadır. Çünkü bir kez daha söyleyecek olursak, şayet bu, Tanrı adı verilen bir arketip hakkındaki bir ifade ise, o zaman onun psişik bir faktör olduğunun kuvvetli bir şekilde dile getirilmesi kesinlikle lüzumsuz olacaktır (başka da ne olabilir ki?). Ama bu, kendisine bu psişik faktörün tekabül ettiği psişik-üstü bir Varlık hakkındaki bir ifade, yani böyle bir Varlık var olamaz ifadesi ise, o zaman burada, işaret edilen tahdidin yerine, sınırların meşru olmayan bir biçimde aşılması söz konusudur. Kendimizi sonunda bu ustalıklı muğlaklıktan kurtarmalıyız!

Fakat Jung hemen, insanların gerçekte, kendilerinin oluşturdukları pek çok ve farklı imgelere sahip olduklarına dikkatimi çeker. Aslında daha önceden bunun farkındaydım ve bunu çok kereler ifade ettim ve açıkladım. Fakat önemli olan, yine de bunların sadece birer imge olduklarıdır. Hiçbir inançlı insan, Tanrının bir fotoğrafına veya Tanrının sihirli bir aynadaki yansısına sahip olduğunu düşünmez. **O ve onun dışındakilerin her biri, kendisinin onu resmettiğini bilir.** Lâkin o yalnızca bir imge, bir suret olarak resmedilmiştir. Bu, suretin, “tasvir ettiği", yani anlattığı Suretsize doğru yönelmiş olan bir iman yönelimiyle resmedilmiş olması anlamına gelir. Mevcut bir Varlığa doğru, var olan Bir Varlığa doğru yönelmiş olan bu iman yönelimi, çeşitli tecrübelerden çıkarak inanan insanlarda yaygındır. Yazısının yanlış anlaşılmaya açık olmayan yerlerinde kendisini onunla özdeşleştirdiği **“modern bilinç", imandan “nefret eder.”** Ancak, bu nefrete müsaade etmek için tam manasıyla psikolojik olarak sunulmuş olan ifadelere etkide bulunmak başarılı olmayacaktır. Ne psikoloji, ne de herhangi bir başka bilim Tanrı inancının doğruluğunu tetkik etmeye yetkili değildir. Onların temsilcilerinin bundan uzak durmaları yerinde olur; kendi disiplinleri içerisinde, Tanrıya inanç hakkında bildikleri bir şeymiş gibi yargılarda bulunmak onların hakkı değildir.

Gizeme ilişkin iman tavrını bilmeden gizemlerle ilgilenen bu psikolojik doktrin Gnosis'in modern bir tezahürüdür. Gnosis (çvn: Gnosis Eski Yunanda bilgi için kullanılan ortak bir terimdi. Gnostisizmin ortaya çıkışıyla birlikte kurtuluşa götüren daha yüksek ruhsal bir idrak anlamım kazanmıştır. Gnostisizm ise Hıristiyanlığın başlangıcında ortaya çıkan ve Kadim Yunan felsefesini gizemcilik ve Hıristiyanlıkla kaynaştırmaya çalışan ezoterik bir dinî hareket), yalnızca tarihsel bir kategori olarak değil, bilakis evrensel bir kategori olarak anlaşılmalıdır. Tanrının şimdiye kadar varolan suretlerini reddetmesi gerektiğinden dolayı Tanrıyı ortadan silen ateizm değil de o, iman realitesinin gerçek düşmanıdır. Onun modern tezahürü, sadece güçlü gösterişçiliğinden dolayı değil, aynı zamanda bilhassa Carpocratcı (çvn: Gnostik sistemin yaratıcılarından biri) motifi yeniden sürdürmesinden dolayı beni özellikle alakadar etmektedir. Söz konusu modern tezahürün psikoterapi olarak öğrettiği bu motif, doğal duyguları iman ile takdis etmek yerine mistik bir şekilde ilahlaştıran bir motiftir. C. G. Jung’u, Gnosisin bu modern tezahürüyle bağlantılı olarak görmemiz gerektiğini onun ifadelerinden hareketle ortaya koydum, ayrıca daha fazla tatmin edecek genişlikte ortaya koyabilirim. Her önyargısız okuyucunun, kendisinin söylediği gibi bir şiir olarak kabul etmeyeceği onun küçük **“Abraxas”** yapıtını, iyi ile kötüyü Kendisinde dengeleyen kararsız Gnostik “Tanrı”nın önceden burada bütün açıklığı ile ifade edilmiş olması sebebiyle zikrettim.

Sh:153-157

Kaynak: Martin Buber,(trc: Abdüllatif Tüzer), Tanrı Tutulması, Lotus Yayınevi, Kasım 2000, Ankara

MENÂKIB-I ŞEREFİYYE'DEN LEDÜNNİYÂT

BİR KİMSE LEVHÜ'L MAHFÛZ'UN HAKİKATİNE VÂKIFIM VE LEVH'DE YAZILI OLAN MUKADDERATI BİLİYORUM DERSE.

O kimse 124 bin Enbiyâ ve Mürselîn hazerâtının isimlerini bilmesi lâzımdır.

**

BİR KİMSE BEN MÜRŞİDİMLE VE ONLARIN RUHLARIYLA GÖRÜŞÜYORUM VE MÜLÂKÂT EDİYORUM DİYE İDDİADA BULUNUYORSA.

O kimse halihazırda bulunan yedi tarikatın usullerini ile meşâyih-ı silsile-i şeriflerini bilmesi lâzımdır. Ve her tarikatın nihâyetinde olacak derece-i saâdet ve hidâyeti bilmesi lâzımdır.

Cilt-1, Sh: 11-12

**

"ELESTÜ Bİ- RABBİKÜM" VE "KÂLÛ BELÂ" DENİLEN GÜNDEN İTİBÂREN BU ÜMMET-İ MERHÛMEYE HİZMET ETMEKTE OLAN RİCALLERİN ESÂMİ-İ ŞERİFLERİDİR

Şehâmedü'l -Ferdânî, Abdurraûfu'l -Yemenî, en- Niyâmü'l -Ferdânî, Abdu'l -Habîri'l -Kuheylî, Yağsıbu Dehâvî, Ahmedü'l -Fânî, İmâmü'l -Büdelâî, Şehâbüddin, Yedullahi'l-Cemânî, Furkânu'l -Ezel, Bâbullâhi'r - Rabbânî, Hayratullahi's -Sürmedî, Ebu'l -Medûdu'n - Nâtık, Dürretü'l -Kağsâ, Mahsûmu's-Saîd, Tîcânü'l - Garrâ, Hüccetullâhi'l -Ceberûtî, Sehvetü'l -Bâzıh, Ehvedü'n -Necât, Heykelü'l -Kudret, Yedullâhi'l -Ulye, Miftâhü'l -Künhâ, Cembullâhi'd -Dâim, Şehâbu'r -Reyhân, Şemsü'l -Berеret, Abdullâhi'ş -Şâmıh, Ahmedü'l -Vâfir, Şem'ûnü'l -Muhlis, Bedrü'z Zâhid, Dehfetü'l -Fânî, Sefiyyullâhi'l -Kayyûmî, Murâdullâhi'ş -Şâ'iğ, Cârullâhi's - Sâbiğ, Kudre-tullâhi'ş -Şâmil, Usânullâhi'l -Ezel, Amânetullâhi'l -Kâşif, Nefsü'r -Rahmân, Miftâhü'l -Aksâ, Temhîdü'r -Ridağ, Abdülvedûd, el -Mağrûfî, Ahmedü'z -Zübyânî, Vâğızu'l -Hüdemâi'l -İzâm ve'n -Nukabi'l -Kirâm, Yusufu'r -Rakid, Burhâni'l -Hıyâm, Adnânü's -Sâbir, Dıhyetü'l -Visâl, Nedümü'l -Kâim, Ebu'l -Hasan ibn Âbâne'l Gulem, Muhammedü'n -Nebhânî, Avnüddîni'n - Nehâvendî, Ebû Tufeyli'l -Küheylî, el -Fihri'l -Mevrûd, Lebûbidîni'l -Âtâvî, Abdurrâgıb ibn Dâiyallâh.

A'lallâhü derecâtihim ve nefeğnâ bi-berekâti enfağsimühü'l -kudsiyyeti bi-hürmeti men lâ. nebiyye.

Fâtimetü Rızâ, Mesûda, Sedîde, Sabîha, Ferîde, Fehime, Nahife, Şehime, Şeymâ, Reşîde, Sâime,

**********;

RÂBİATÜ'L -ADEVİYYE'NİN DERECESİ İLE BİR OLAN VE BU ASIRDA SAĞ BULUNAN KADIN EKÂBİR CEMÂATİ

Meymûnetü'r -Rızâ, Âbidetü's -Sâbire, Afîfetü'z -Zâkire, Muhsine, Tâibe, Cemîle, Nâkiyetü's -Saîde, Ümmü'l -Mesâkîn, Necâbetü'z - Zekiye, Sâiha, Enîse, Muîne, Âtike, Seyyide Ümmü'z -Zuafâ, Mü'minetü's -Sevdâ, Ümmü'l - Eytâm, Ümmü Hânî, Firdevsü'l -Asrî, Bülbül-ü Kerbelâ, Mağsûmetü'l -Halveti, Hafîzetü'l - Mağrîbî, Şerîfetü'l -Irâkıye, Hüsniyyetü'l - Kâbilî, Kânite,

Nefise, Zâhide, Takiyye, Nâime, Fesîha, Şuayne, Bedîatü'l -Musilî, Medîhatü'l - Ârife, Rabiatü'l -Adeviyye, Nefesetü't Tâhire, Maâzetü'l-Adeviyye,

A'lallâhu Teâlâ derecâtihim dâimâ. (Allah Teâlâ Derecelerini ebedi yüce kılsın)

BÜYÜKLERİN ÖNÜNDE GELEN KADIN CEMÂAT

Hafîzetü'l -Mağribiyye, Şerîfetü'l -Irâkıyye, Hüsniyyetü'l -Kâbiliyye, Afîfetü'z -Zâkire.

A'lallâhu derecâtihim dâimâ

Bu kadın büyüklerinden birinin bir kere ismini zikreden kimse cehennem azabı ve ateşinden halâs olur.

Bu ekâbirlerin (büyüklerin) yirmi dört saat zarfında yedişer tane vazifeleri vardır. Bu vazifeleri esnâsında, kimin ismini zikrederlerse, o kimseler cehennem azabından ve ateşinden âzâd olurlar.

HAZRETİ RASÛLULLÂH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEM EFENDİMİZİN DOĞUMU YAKLAŞDIĞINDA ONA HÜRMETEN MEKKE-İ MÜKERREME'YE GELEREK BEKELEYEN RUHBANLARIN İSİMLERİ

Yuhez, Îhrâ, Behrâ, Muâhir, Rân, Revâ- Nuş, Kûyes, Kenân, Kitânüs, Nâkır, Rebbân, Nâçiz, Sefha, Murâdis, Hümeyle, Berrâdis, Teyânüs, Zevrâ, Müsmin, Fesih, Zekvân, Nâtık, Nûriyân,

Cilt-1, Sh:19-22

MÜRŞİDÎN-İ KİRÂM HAZERÂTININ EVSÂF VE AHVÂLİNİ BEYAN EDEN VE MAKÂM-I İRŞAD'IN ŞARTLARI VE ERKÂNI VE MUKALLİD (SAHTE) MÜRŞİDLERİN DE AHVÂLİNİ BEYAN EDER.

BU MENAKIB "ÜMMÜ'L-HİKÂYÂT" DENİLEN MENAKIBTIR.

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHÎM

"Ve ma tevfîkî illa billah aleyhi tevekkeltü ve ileyhi ünîb[1] "

[1] Hûd suresi (11:88). Meali: "...Başarım ancak Allah'tandır, O'na güvendim;

O'na yöneliyorum."

Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri, Âdem Aleyhisselâm'dan itibaren Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri'nin zaman-ı saadetlerine kadar insanları başı boş, delilsiz bırakmamıştır. Nitekim enbiya ve mürselîn-i kirâm göndermiştir. Ve halkı, Hakk yoluna davet ve irşad ile onları memur kılmıştır. En son hatem-ül enbiya-i ve'l mürselîn ve cümle enbiyaların sertacı Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem Hazretlerini cümle mahlûkat ve mevcûdata resul ve nebî olarak gönderdi ve O'nun risalette; esteîzübillah, **"Ve mâ erselnâke...[2]"** ayet-i kerîmesi'nin muktezası üzere rahmet kıldı. Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri'nin dar-ı dünya'dan dar-ı beka'ya rıhlet ve intikalinden sonra da, Cenab-ı Hakk O'nun sevgili ümmetini boş bırakmadı. Evliya-i kirâm ve mürşidîn-i izam hazerâtını ihsan ederek, her bir asrın içinde **124.000 evliya-i kirâm ve 313 mürselîn-i kirâm Makâmına kaim olan mürşidîn-i izâm hazerâtını eksik etmedi.** Zaten Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri *(tarafından)* bu ihsan ve bu nizam ve intizam, Yevmü'l-ahd vel-misâk'da[3] tertip ve tekmil edilmiş bir mevhibe-i

ilâhiyye'dir. Cenab-ı Hakk, Yevmü'l-ahd vel-misâk'da ve "Elestü bi-Rabbiküm" hitap gününde 124.000 enbiya ve mürselîn-i kirâm hazerâtına, herkese mahsus olan şeref ve fazileti gösterdikten sonra, mürselin-i kirâm hazerâtına kavim ve ümmeti tefrik ederek gösterdi. Mesela, Hz. Musa'ya Benî İsrail kavmi, Hz. İsa Aleyhisselâm'a kendi ümmeti, velhasıl hangi kavme meb'ûs olacak *(gönderilmiş)* ise ve kaç kişiye Resul olacak ise gösterdi. Bu suretle Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm hazretlerine de gösterdi. İla yevm-il kıyam (kıyamet gününe kadar), sonraki asırlarda ümmet-i Muhammed'i irşad ve hidayet etmek için Resulullah Aleyhisselam'ın havas ümmetinden mürşidîn-i kirâm'ı tayin ve tahsis buyurdu. Ve her mürşide, kaç kişiyi davet ve irşadla memur olunduğunu bildirdi. Bu suretle ahd u misak'ı alındı. Sonra mürşidler, Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'ın huzurunda da, huzûrullah'ta ahdettikleri gibi, ahd u misak alarak, kendilerine gösterildiği miktarda ümmet-i Muhammed'i irşad edeceklerine dair vadettiler. Bu muahedeyi mürşidîn-i kirâm, Resûl-ü Ekrem Aleyhisselam Hazretleri dar-ı dünya'ya teşrif edinceye kadar, otuzüç kere, tekrar tekrar tecdid-i ahd olmak üzere arzettiler. Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri, Yevmü'l-ahd vel-misâk'da bilcümle mahlûkatın şeûnâtı, yani her mahlukun üzerine gelecek macerayı tesbit ve takdir buyurdu ve bilhassa insan ve benî beşer'e verilecek olan fazilet ve kerameti takdir etti. Ve cümle mevcudâtın yaratılmasındaki hikmet ve gayeyi orada ikmal etti. Ve herkesin mukadder olan nasibini de ayırdı. Kaza ve kader-i ilâhiyye hususunda, kalem, orada ne lazım ise yazdı. Sekiz cennetin ve yedi cehennemin tecelliyâtı da orada zuhur etti. Mürselîn-i kirâm hazerâtının bi'set *(gönderiliş)* ve risalet ve kendi ümmetleri hakkında ne kadar hizmet lazım ise gösterildi. Ve ila yevm-il kıyam ümmet-i Muhammed'i tarîk-ı Hakk'a irşad ve hidayet edecek olan kendi itbâlarını ve onların hakkında yapılacak muamelat ve vezâif-i mukaddese gösterildi. Bunun gibi, bilcümle mensûbîn, müridân, itbâ ve mürşidîn olan zümreye de mürşidîn-i kirâm'a karşı yapılması lazım gelen usûl ve adâb ve itbâ ve teslimiyetin derecesini gösterdi ve bildirdi. Ve ahd ü misak'ı alındı. Binaenaleyh, darü't -teklif olan alem-i dünya'da, o Yevmü'l-ahd vel-misâk'da gösterilmiş ve çizilmiş olan hatt-ı harekete göre amel edilmesi lazımdır. Aralarında muhalefet olduğu takdirde, maksat ve netice hasıl olmaz. Yapılan amel ve işlenen ibadet, zahir itibariyle ne kadar yüksek ve mukaddes olsa da hakikat itibariyle, makbul ve maksâd-ı ilâhiyyeye vasıl olmaya vesile olamaz. Şu halde mürşid olsun, mürid olsun, salik olsun ve hatta avâm-ı nâs olsun, o âlem-i zerre'de mesbûk (geçmiş) olan ahd u misak'ına göre çalışması lazımdır O suretle çalışmayıp, kendi bildiğine gidecek olursa hakîkatü'l-vüsûl'e ermek için imkan yoktur. İşte bunun için, o ahd ü misak'ın hakikatini idrak eden bir mürşid-i kamil'e intisap ve müridlerine *(onun)* emirlerine harfiyen riayet, itaat lazımdır. Başka türlü hakiki hidayet hasıl olmaz. Fakat olabilir ki, Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri'nin fevkalade inayetine nail olup, meczûb *(kendinden geçmiş)* olarak vâsıl olur. Bu da ancak yüzbinde bir nisbette vakî olabilir. Bir kimse mesela, o Yevmü'l-ahd vel-misâk'da olan ahdi unutup, hiç hatırına gelmez bir hale gelirse tabiidir ki, o günkü ahde göre hareket edemez. Ta ki mürşid-i kamil'in emri üzere, a'dây-ı erbaa'ya *(dört düşmana)* karşı mücahede ederek, o Makâma vasıl oluncaya kadar mücahedeye girdiği zaman son zafer ve galibiyetine kadar, cephe-i harpten firar etmeden sebat etmesi lazımdır. Böyle sabır ve sebat ederek fatih-i hakîkî olmayan kimse, o Yevmü'l-ahd vel-misâk'daki ahdine vakıf olamaz. Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri'nin ahlâkiyle mütehallik ve ahlâk-ı Resûlullah'a varis olmayan bir kimse, Yevmü'l-ahd vel-misâk'daki ahde vakıf olmaz. Bu ahlâk dahi, nefs-i emmare ve a'dâ-yı erbaa'ya karşı cihad ilan ederek, mürşid-i kamil'in emir ve programı üzerine mütareke etmeden ve cepheden firar etmeden devam ederek, zafer-i katiyyeye vasıl olmadıkça

ahlâk-ı hamîde'ye varis olamaz. Cenab-ı Hakk, İzz ü Celle ve Resûl-u Ekrem Aleyhisselam'ın kendisine emanet etmiş olduğu itbâ ve müridânını bilmeyen ye onları görmeyen ye onları görecek olan basîret gözü kör olan kimse ve o itbâlar kaç kişidir ve herkesin dert ve hastalığı nedir ve ne suretle onları irşad etmek lazım geleceğini bilmeyen bir kimse Yevmü'l-ahd vel-misâk'daki uhûdun *(ahidlerin)* muktezâsı ile hareket edebilir mi? Estaizûbillah, "...Ricalun sadakû ma âhedullâhe aleyh. *(...Allah'a verdiği sözü yerine getirenler vardır...")* (33:23) ayet-i kerimesi'nin sırrına mazhar olmayan ve zamanın fetret ve zulmetine katılıp gafilane ömür geçiren kimse, o günkü ahdden haberdar olur mu? Hayfür-rical denilen küşûfât ve keramete nail olmak âmâliyle *(emel ve arzusuyla)* uğraşan ve çalışan kimseler, o Yevmü'l-ahd'in hakâyıkına vakıf olamazlar. Velhasıl Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri'nin mutlak inayeti ile meczuplardan olup, yahut mürşid-i kamilin taht-ı terbiyesinde son muzafferiyet ve hakîkî fütühâta_kadar mücahedeye devam etmedikçe, mürşid-i kâmil olmak imkân haricindedir.

Asr-ı Saadetten itibaren bu asra kadar, mürşidîn-i kirâm kendi itbâ ve müridânlarını, o Yevm-ül-ahd vel-misak'da vaki olan uhûde tatbik edilmek suretiyle mücahedeye sevk ederek hakîkatü'l-vusûle ve hakikî saadete eriştirdiler.Usûl ve adâb üzere sa'y-u gayret ile nail-i merâm oldular. Lakin, zamanımızda birtakım mukallid mürşid tâifesi zuhûr etti. Makâm-ı irşâddan bî-haber ve uzak oldukları halde mürşidlik davasında bulundular ve başlarına müridân toplayıp güya irşad ve tarikat intişar etmeğe başladılar. Hatta Makâm-ı Kutbaniyyet'te olduklarını ve bu makâm kendilerine, Makâmdan tevcih edilmiş olduğuna hükmederek itbâ ve müridânlarının kendilerine, mürşid ve kutup demelerine razı oldular. **Halbuki Makâm-ı Kutbanîyet, ancak Resûl-ü Ekrem Hazretleri'nin emirleriyle olur**. O'nu tevcih etmek, Seyyid-i Kâinat Aleyhis-selâm'a mahsustur. Böyle kimselerin davacısının, huzûr-u mahşer'de Resul Aleyhisselâm olacağı şüphesizdir. Kendisi, ehli olmadığı halde "Ben halkı irşad edeceğim" diye uğraşanlardan ümmet-i Muhammed ziyan görürler, faide görmezler. Ümmet-i Muhammed-i yoldan çıkarmak, Resul Aleyhisselâm'ı gücendirecek bir ameldir. Ehli olmayan kimselerden irşad ve hidayet hasıl olması, güneşin mağrip *(batı)* tarafından çıkıp tövbe kapısı kapandıktan sonra olacak rahmet ve hidayete benzer. Tövbe kapısı kapandıktan sonra rahmet ve hidayet olmayacağı gibi, mukallid mürşidlerden de hidayet hasıl olmaz. Böyle kimselerden hasıl olacak faide; gayet sıcak bir mevsimde, giderken uzaktan bir parlaklık *(serap)* gören yolcunun haline benzer. Su zannederek sevinir, fakat yanına vardığında bir şey bulamaz. Seraptan fayda olmadığı gibi, böyle mürşidin irşadından da faide yoktur. O mürşid-i kâzip, *(yalancı mürşid)* ümmet-i Muhammed'in hidayet yolunu kesen kuttau't-tarîktendir *(yol kesicidir).* Kendi mürşid-i hakikîsine tesâdüf ve mülâkât ettiği takdirde hidayete ve saâdete nâil olacak kimseyi alakoyarak hakikî saâdetten mahrum kalmasına sebep olur. Böylece yol kesici olur. Resûl-u Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri buyurmuştur ki: **"Benim ümmetimin içinden otuzüç deccal zuhur edecektir."** Bu mürşid-i kâzip ve mukallit mürşid de deccal olabilir. Zira ol kimse, ümmet-i Muhammed'i yoldan çıkarıyor, hakîkât-i vusûlden men ediyor. Bu mesele hakîkat itibariyle bir fitne ve fesat meselesi demektir. İleride zikredileceği veçhile bir kimse mürşid-i kamil makâmına nail olmak için tarikatın ıslahâtına muvafık surette bir mürşid-i kamil'in terbiye ve tedbiri altında ahlâk-ı zemîme'den pak oluncaya kadar mücahede ederek fâtih-i hakîkî olması gerekir. Kalbi, a'da-yı erbaa'nın *(dört düşmanın)* taarruzâtından *(saldırılarından)* kurtarıp, mevâhib-i atâyâ'ya *(Allah'ın ihsanına)* ve tecelliyât-ı ilâhiyyeye *(ilahî lutfa)* mazhar olmak lazımdır. **Ekâbir Ricalullah hazerâtından Mevlana Ebu'l-Hasen Şazelî hazretleri, kendi müridânından birisinin "Üstazım Ebu'l -Hasen kutubtur" dediğini işitmiş.** Şazelî Hazretleri o müridi huzura

çağırmış ve "Oğlum ben kutup değilim ve kutbaniyyet makâmına da layık kimse değilim. Bir daha bana kutup demeyeceksin." demiştir. Halbuki Ebu'l-Hasen Şazelî esası itibarı ile kutup idi. Öyle olduğu halde kendisine kutup denmesinden hoşnut olmayıp irşadtan, kutbaniyyet makamından haberi olmayan kimseler, nasıl buna razı olur da kutbaniyet davasına cesaret ederler.

"Makâmü'l-İrşad" ve "Makâmü'l-Kutbaniyye", bu iki makâma vasıl olmak için 313 enbiyâ-i mürselin-i kirâm hazerâtına nübüvvet ve risaletin ihsan edilmesine esas ve vesile olan ahlâk-ı hamîdeye malik olmak lazımdır. Eğer ahlâk-ı hamîdeden birisi noksan olursa, ol kimse mürşid ve kutup olamaz. Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'ın; **"İnnemâ buistü li-ütemmime mekârime'l -ahlâk**[4]" hadîs-i şerîfi ile yad buyurmuş olduğu ahlâk-ı hamîdeden birisi noksan olmamak şartıyla kâffesine varis olmak şart-ı azam*(en büyük şart)*dır. Bu ahlâk-ı hamîdeye malik olmayan, mesela bir hulûk *(ahlâk)* veyahut iki noksanı olan bir kimse mürşid olamaz. Fakat mürşide vekil ve muavin olabilir. İcâb-ı maslahat mürşid-i kamil'in emirlerini tebliğ ile memur olabilir. Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri *(tarafından),* asırlarında resul ve meb'ûs mevcut olduğu halde, müblağ ve muavin olarak gönderilen mürselîn-i kirâm vardır. Nitekim Musa Aleyhisselâm'a nâzil olan Tevrat-ı Şerifin ahkâmını tebliğ ile memur olan mürselîn-i kirâm gibi itbâ ve müridânın ahvâl ve etvârın icabı olarak mürşid-i kamil de muavin ve müblağ tayin edilebilir. Fakat o müblağ olan zat mürşid-i kamil'in emirinin hilafında bir söz söyleyemez. Eğer söyleyecek olursa derhal tarîkattan ve o Makâmdan azlolunur. Mürşid-i Kâmilin kendisine göstermiş olduğu hatt-ı hareketten asla çıkamaz ve kendiliğinden bir şey karıştıramaz. Makâmü'l-İrşad için meşrut kılan *(şart olan)* üçyüz onüç nebî ve Resûl'ün ahlâkına vasıl oluncaya kadar ve onlara tam manâsıyla varis oluncaya kadar, mücahede meydanında manevî düşmanlarla uğraşıp muzafferiyyet-i tamme *(tam bir zafer)* kazanan ve fatih-i hakikî olan kimse estaizübillah, **"Ve zekkirhüm bi-eyyâmillah..."**[5] ayet-i celîlesinde mezkur olan, eyyâmillah'ta vaki olan hakâyık ve şeûnat-ı ilahiyyeye vakıf olur. Bütün alemde ve bilhassa alemü'l-ahd vel-misak'da vaki olan, gerek kendi nefsi hakkında ve gerekse başkalarının hakkında olan maceranın kaffesine vakıf olur. Ve Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri ile Resûl-ü Ekrem Hazretlerine karşı nasıl ve ne suretle muahedede bulunduğunu hatırlar. Eğer ol kimse mürşid ise. kendisine emaneten verilen itbâ ve müridânın kimler olduğunu ve ne kadar olduklarını ve o müridân hakkında yapılması lazım gelen manevî hizmetlerin hakikatını ve müridânın derece-i istidadını ve ne suretle onları hakîkatü'l vüsûle eriştireceğini bilir. Yüz yirmidört bin enbiya ve mürselîn-i kirâmı ve onların Makâm ve meşreblerinde bulunan evliyâ-i kirâm ve mürşidîn-i izâmı da bilir. Mürşidin-i kirâm'ın itbâ ve müridânını da bilir. Her mürşid, kaç kişinin irşadı ile memur olduğunu da bilir. Velhasıl bilmediği, anlamadığı bir hakîkat kalmaz. Bilcümle mürşidîn-i kirâm, Yevmü'l-ahd vel-misâk'da mes'ûl olduğu ahdine göre hareket etmesi icap ettiğinden bu meseleye son derece ehemmiyet verirler. **Zira o günkü ahdin hilafına hareket ettiği takdirde maksâd-ı aslî olan hakiki saadet ve hidayetten mahrum kalmak muhakkaktır. Ve buna ehemmiyet vermeyip hilafına hareket eden mürşidler, mes'ûliyete duçar olurlar.** (Hafazanallah). Saadat-ı kirâm'dan Mevlâna Abdulhâlık-ul Gücduvânî, kaddesallahu sırrehu'l-a'lâ hazretleri buyurmuştur ki: "Yol kesici olan, yani Makâm-ı irşadtan habersiz olduğu halde mürşidlik namı taşıyıp ümmet-i Muhammed'i kendi mürşidlerine kavuşmaktan alıkoyan kimseler bizden değildir. Rûz-ı mahşerde biz ondan davacıyız". **Gücduvanî Hazretleri'nin bu kelamından anlaşılıyor ki mürşid olmadığı halde "Ben mürşidim" diye uğraşan kimse rûz-ı mahşerde bilcümle mürşidîn-i kirâm ile mahkeme olacak ve mürşidler ondan davacı olacaklardır.**

Binaenaleyh bu makâma dava edecek kimse *(yani mürşid olduğunu iddia eden bir kimse),* evvela mürşid ne demektir ve mürşid ne vakit olabilir ve Makâm-ı irşad kimin tarafından tevcih olunur, bilmeli ve anlamalıdır. Bir kimseyi iğfal etmek, üçbin müslümanın malllarını gasbedip, canlarına kıymaktan ve onları katletmekten indallah mes'ûliyetçe daha büyüktür. Demek ki mürşid olmadığı halde bir kimseyi irşad edeceğim diye, uğraşmak ve o kimseyi hakikî saadete eriştiren, kendi hakîkî mürşidinden çevirip ona birtakım vezaif_gösterip neticesiz işleri ile uğraştırmak insanların geçeceği bir yola çıkıp üç bin ehl-i imanı soyup katletmekten daha günah ve mes'ûliyyet itibariyle büyüktür. Zira bu, hayat-ı hakîkiyye'yi mahvetmek meselesidir. (El -İyâzübillah)

Zamanımızda bulunan ehl-i tarikat, ekseriyet itibarıyle evhâm ve hayâlâta kapılıp güya büyük Makâm kendilerine hasıl olmuş gibi mağrur kalmaktadırlar. Buna temsil olarak, bir macerayı nakletmeği münasip ve muvafık maslahat gördüm. Bir zaman İstanbul'da bir kimseye tesadüf ettim. Musahabe ve mükâleme esnasında ol kimse dedi ki: **"-Ben elhamdülillah-i Teâla, kalbden başlayıp eltâf-ı hamse ile Allah'ı zikrediyorum. Kalp, Sır, Sırru's-Sır, Ahfa, Ahfü'l -Ahfa zakir oldu. Ve bu esrâr üzere zikrediyorum."**

Ben, ol kimsenin evhâm ve hayâlâta kapılıp, vasıl olmayan bir kimseye güvendiğini anladım. Kendisine nasîhat etmek istedim. Eltâf-ı hamse'de Zikrullah yerleştiği itîkat ve kanaatinde olduğunu anladım. Ben dedim ki:

-"Bana bir az müsaade et, sana anlatayım. Bir kimsenin kalbinin hakîkaten zakir olması için yedi şart vardır" deyip şartları birer birer söyledim. Ve dedim ki:

"-İyice düşünmelisin. Bu şerait sende var mıdır? Tekmil olmuş mudur?" Asıl ve esası olmayan evhâm ve hayâlâta kapılmış olduğunu kendisine sarâhaten *(açık seçik)* söyledim. **"Sen mağdur oluyorsun. Olmadığı halde bir şey kalbinde var zannediyorsun."** dedim. Lakin bir türlü inandıramadım. Kendi bildiklerinden ve hayallerinden vazgeçiremedim. Artık ol kimse, tabîb-i hâzık tarafından tedaviye muhtaç bir halde idi. Ol kimse ve onun gibi olanlar, bir taraftan miskindirler ve diğer taraftan onlara, ruha hayat hasıl olacak tedbir elinde olan bir mürşid-i kamil'in taht-ı nezâret ve terbiyesine düşmediklerinden ve kendilerini hakikî saadete hidayet etmekten aciz olan bir mukallit ve mürşid-i kâzibin esareti altına düşmüş olduklarından "esirler" demek lazımdır.

Esrâr ve eltâf-ı hamse zâkir olmak için lazım olan şurût (şartlar) ve alâmetler şunlardır:

Kalb zâkir olmak için; Kalbin ahlâk-ı zemîme denilen kötü huylardan tamamen pak olması lazımdır. Çünkü ahlâk-ı zemîme ile dolu ve mülevves olan kalbine zikrullah yerleşmez. O kalb, aslen makarr-ı ulûhiyyet olamaz. A'dâ-yı erbaa'nın tasallutunda ve taht-ı tasarrufunda bulunan bir kalb, zikrullaha mazhar olamaz. Kalb, bütün diğer azalara hakim olan padişahtır. Bu padişah ıslah olmadıkça raiyyet *(halk)* ıslah olmaz. Raiyyeti ıslah etmeğe iktidarı olmayan bir kalb, nasıl huzûrullahı muhafaza edecektir? Şu halde o ahlâk-ı zemîmeden pâk olmadıkça, kalbe arız olan halâvet ve zikrullah bir hayalden ve evhâmdan ibarettir. Bir kimsenin kalbi zakir olursa, yanında oturan bir kimsenin aynen dili ile söylediği gibi zikrullahı işitilir. Eb-i manevi ve mürebbi-i hakikî *(manevî baba ve hakikî terbiyeci)* olan zatın tertip ve tedbiri altında mücahede ederek, hiç bir lahza muhalefet etmeden, kendisine gösterdiği vezaifine dikkat ederek mücahedeyi sonuna getirebiliyorsa ol zaman kalb zakir olur. Sonra zakir olan, gerek mahsus olan ve gerekse makul olan ve yani hissi ve aklî, şehevât ve arzuların kaffesinden pâk olmalı. Eğer cüz'î miktarda bir şeyi arzu etmek ve bir

şeyin sevgisine mahkum olmak, ol kimsede bulunursa, ol kimse hakikî mücahit ve zakir olmaz. Bir de kalb zakir olursa bir cümle mahlûkatın tesbihâtına ve takdisâtına ve her mevsime göre değişmekte olan şu tesbihatın hakâyıkına ve_her bir mahlûkun_tesbihine vakıf olması gerekir. Bu şerait ve alâmet kendisinde bulunmayan bir kimsenin kalbi zakir olmaz.

Sır zâkir olmak için; evvela ol kimse için bilcümle ayât-ı Kur'an'iyyede bulunan kelimelere en aşağı üçer mana ve tefsir bilmek lazımdır. Velev ki ol kimse, hiç okumamış avâm kısmından olsun; sır zakir oldu mu, mutlaka Kur'an-ı Kerîm'in her bir kelimesine karşı üçer mana tefsir edebilir. Bilcümle mahlûkatın içinden cemadât ve ruhsuz kısmından olanların da, namazın hakîkatına vakıf olması lazımdır. Ve kendi hamelâtü'l-Kur'an da denilen efrad-ı ümmet'ten olması lazımdır. Hamelâtü'l Kur'an, Kur'an-ı Azîmüşşân'da mezkur olan 800 adet menhiyyatdan tamamen uzak ve pâk olmak ve 500 memûriyye *(emredilmiş)* olan meseleleri de işlemek, velhasıl a'mâl ve ahlâkı. Kur'an-ı Azîmuşşân'ın sırına mutabık olmak demektir. Ol kimse yani sır zâkir olan kimse, kırkbir tarîkatın usul ve adâb ve erkânı ile, o kırkbir tarikatın geldiği menabii *(kaynağı)* ve silsile-i şerifelerini bilmesi lazımdır. Ve her bir tarikatın asırlarca, zamanına göre vaki olan tebeddülât, usul ve füruğlarından vaki olan değişikliklerin neden ibaret olduğunu bilmesi lazımdır.

Sırru's-Sır zakir olmak için : Sırru's-Sır zakir olan bir kimse, istediği zaman ve arzu ettiği lahza, bilcümle meşâyih-i kirâm hazerâtının ervâh-ı mukaddeselerini davet eder ve onlarla görüşür. Bu kadar kuvve-i kudsiyyenin ol kimsede bulunması lazımdır. Maşrık *(doğu)* ve mağrib *(batı)* arasında ne kadar ehl-i kubûr var ise, kaffesini bilmek ve onların ahvâl-i berzâhiyyeleri'ne ıttıla etmek *(bilmek)* lazımdır. Nimette olanlar, hangi amel ile ona mazhar oldular? Azab ve intikamda bulunanlar dahi, hangi hareket üzere muahaze ediliyor *(azarlanıyorlar)*? Nimet ve intikamları, dereceleri ile beraber bilmek lazımdır. Aynuşşerîat-i ûla ki, müçtehidîn-i kirâm hazerâtının ulûmu ahz buyurdukları *(ilim aldıkları)* Makâmdır. O Makâmdan ilim ahzetmeğe muktedir ve selahiyâttar olmak dahi lazımdır.

Ahfa zakir olmak için şart: Ahfa denilen Makâm ve eltâfa zikir yerleşmiş kimsenin, istediği zaman Hazret-i Resûl-u Ekrem Aleyhisselâm ile sohbet ve mülakat etmeğe muktedir ve selahiyetli olması lazımdır. Enbiya ve mürselîn-i kirâm hazerâtına nazil olan vahyullahı, makâmında olmak üzere Hakk Teâla tarafından nida ve hatif kendisine gelmesi lazımdır. Hiç olmazsa günde beş kere hatif-i Rabbaniyye'ye mahzar olması lazımdır, Feyzu'l-Akdes denilen Makâmdan ulûm ve hikmetleri almak için muktedir olması lazımdır. Aynuşşerîatü'l-ûla'nın hakâyıkına vakıf olup oradan kelam ve söz söylemeğe mezun olması lazımdır. Melaike-i kirâm hazerâtı ile sohbet ve_ülfet etmesi ve onlarla tam bir münasebette bulunması lazımdır. Bütün enfası ve ......*(*Burada bir kelime okunamamıştır)*...... hak ve hukukun zerre miktarını kaybetmeden vezâif-i ubûdiyyetini ikmal etmesi lazımdır.

Ahfu'l-Ahfâ : Bir kimsenin Ahfu'l-Ahfâ makâmına zikrullah yerleşirse; ol kimse, daimî surette bila-hicab *(perdesiz)* Resûl-u Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri ile içtima ve huzurunda bulunması, bir lahza olsun Resûl-u Ekrem Aleyhisselâm ile aralarında hicab olmaması şarttır. Levhu'1-Mahfûzü'l-Ekber'de *(Allah tarafından takdir ediken şeylerin yazılı bulunduğu manevî levhada)* yazılı olan bilcümle hakâyık ve ahkâmın *(emirler, hükümlerin)* kaffesine *(tümüne)* vukûf ve itlâ *(bilmesi)* lazımdır. Elinin avucunda olan bir hardal tanesi gibi levh-i mahfuzun kendisine açık olması lazımdır. Keramât-ı kalbiyye ve keramât-ı ilmiyye ve keramât-ı kevniyyeden zahid olması lazımdır.

İşte burada zikrolunan şerait ve evsafı olmayan bir kimsede eltaf-ı hamse zakir olmaz; bir hayal ve evhamdan ibaret olur.

Bunlara malik olmayan bir kimse, "Ben kalb ile zikrediyorum" diyerek uğraşmaktansa, lisanen Allah'ı zikretmesi kendisi için hayırlı olur. Bir mürşid-i kâzib ve mukallid *(yalancı ve sahte bir mürşid)* tarafından zikr-i kalbî izni verilen bir kimse, evhâm ve hayâlâta kapılıp ileri gidecek olursa, **"Da'-ül ufal"** denilen hastalığa dûçar olur. Bütün dünyanın hekim ve doktorları uğraşsalar, ol kimseye deva ve şifa hasıl olmasının imkanı yoktur. Zamanımızda böyle kendisinde bulunmayan ve hakîkat olmayan şeylere inanıp vehim, hayal ve hakikat sanıp uğraşanlar pek çoktur. Ehliyet ve liyakat sahibi bir kimse, mukallit mürşidlerin yed-i emanetine düşerse, ne kadar uğraşıp çalışsa gece gündüz ibadet ve taat ile vakit geçirse de, bir menfaat ve uhrevî faide hasıl olmaz; bilakis zarar görür. Ümmet-i Muhammed'in yüksek tabakasından olmak için ahd ve misak alınan bir kimse de olsa en edna *(alçak)* derecede olmağa sebep olur. Ve hatta bütün ümmet-i Muhammed'in zümresinden de ayrılmağa sebep olur. (El -İyâzü Billah)

Cenab-ı Hakk Teâla Hazretleri, Kur'an-ı Kerîm'de buyurmuştur ki: **(İnnallahe ye'mürukün en tüeddü'l-emanati ila ehliha.**[6] *(sadakallahü'l-azîm)* Burada zikrolunan emânâtın içine, mürşid ile mürid arasında olan emânât-ı mukaddese de dahildir. Emaneti yerine koymak, Allah'ın emridir. Kendi emanet sahibi olup olmadığını ve Yevmü'l-ahdde mansab-ı irşâd ve Makâm-ı hidayetle memur olduğunu bilmediği halde, irşadla meşgul olmak, bitmediği ve akıl erdiremediği şeylerle başkalarını uğraştırmak, emanete hıyanet demektir. Rûz-ı mahşerde ol kimse hain zümresi ile birlikte olur. İleride zikredileceği surette, Cenab-ı Hakk'ın, bu Ümmet-i Muhammed'in hidayetine memur kılmış olduğu mürşidîn-i kirâm, kıyamete kadar eksik olmazlar. Ve irşadla memur olan hangi nebî ve mürselînin meşreb ve kademesinde ise, ol Resul'ün ümmet ve kavmi adedince, ümmet-i Muhammed'in irşadı ile memur olur. Mesela bir mürşid-i kamil, Musa Aleyhisselâm Hazretleri'nin meşrebinde ise, Musa Aleyhisselâm ne kadar ümmete Resul ise, o kadar itbâ ve müridânın ıslahına ve dünya ve ahiret saadetlerine onları isal etmekle *(ulaştırmakla)* memur olur. Onların kaffesine, kendilerinin nasiplerini vermek lazım olur. Ve kendi itbâlarından bir kişiyi unutması ve tanımaması kabil değildir. Tarîkat-ı Aliyye-i Nakşıbendiyye'de mezun olan mürşidîn-i kirâm hazerâtının adedi altıbin Ricalullahtır. Sıddîk-i Ekber Raziyallahu Anh Hazretlerinden başlayıp kıyâmete kadar, Makâm-ı irşad'a nail olacak ve Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri'nin izin ve müsaadelerine mazhar olacak olan Sâdât-ı Nakşibendiyye'lerin adedi altı bindir. Bundan ziyade (fazla) ve eksik değildir. Bu Ricalullah hazerâtına_inâbe *(=Hak yoluna girme)* ve telkin, Resûl-u Ekrem Aleyhisselâm tarafından tevcih edilmiştir. Aralarındaki vasıta ancak Sıddîk-ı Ekber Raziyallahu Anh Hazretleridir. Ve inabenin ahzedildiği Makâm da Gâr-ı Sevr denilen, hicret esnasında üç kere Resulü Ekrem Hazretleri ile Sıddîk-ı Ekber'in gizlendikleri mağaradır. O Makâm-ı mübarekede Resulü Ekrem Aleyhisselâm, kendilerine itbâ ve müridânlarını unutmamaları için tekrar tekrar tavsiyede bulunmuştur. Mürşidler de buna ahdetmişlerdir.

Cümle ihvanlarıma vasiyyetim ve emanetim budur ki; asıl ve esas olmayan evhâm ve hayâlâta kapılıp hakîkat olmayan bir şeyi doğru ve esaslı sanıp aramızdaki rabıta ve muhabbetimize halel getirecek bir yola gitmeyiniz! Mürşid kimdir ? Kutup kimdir ? Zakir kimdir ? Artık anlaşıldı. Bu Makâmatın ne kadar yüksek Makâmat olduklarını ve ne suretle husûlünün mümkün olacağı bu menâkıbtan anlaşılıyor.

Böyle bir meseleye maruz kaldığınız zaman bu mizanla tartar ve tahkîk edersiniz; doğru ise istifade etmek kabildir, değilse öyle kimselerden uzaklaşmak daha hayırlıdır. Zira onlara uyarsanız tehlike hazırdır. Maazallah. Cenab-ı Hakk asıl vatan ve asıl fazilet ve şeref olan hisse ve nasiplerimize nail olmak için vesile olan esbabına muvaffakiyyeti cümlemize ihsan buyursun.

Amîn.

Bir kimse, ahlâk-ı hamîdeye *(güzel ahlâka)* tamamen malik olursa ve enbiya-ı izam ve mürselîn-i kirâm hazerâtına ihsan olunan ahlâk-ı haseneye varis olursa; ol kimsenin irşad ve hidayetten nasibi olmayan hiç bir şey kalmaz ve yani cemadât ve nebatât ve cemi-i eczây-i mevcûdata da *(canlı cansız bütün yaratılanlara)* o Zat'tan şeref ve fazilet hasıl olur. Usûl ve adâb üzere, müridânı hidayet ve irşad etmek vazifesinden maada, bilcümle ümmet-i Muhammed'in selamet ve saadetine de ayrıca hizmet ve dua eder. Silsile-i Tarîkat-ı Aliyye'de mezkûr olan zevat ile, adetleri altı bine baliğ olan *(ulaşan)* zevat-ı kirâm bilcümle enbiya ve mürselîn hazerâtının yani Resûl-u Ekrem Hazretleri'nin varisleridir. **Eğer bu mürşidler, bir kimsenin hakkında ehl-i salah olduğuna dair şehadet ederlerse, ol kimse için yüz yirmidört bin enbiya şahit olur.** Zira kendilerine varis olan kimse şehadet etmiş olduğundan aynı suretle onlar da şahit olurlar. Cenab-ı Erhamerrahimîn, Zü'1-Celali ve'l-İkram Hazretleri bu zevat-ı kirâm ile birlikte rûz-ı mahşerde, haşr ve cem olunmayı *(toplanmayı)* cümlemize nasip eylesin.

Amîn.

----

[1] **"Ve ma tevfîkî illa billah aleyhi tevekkeltü ve ileyhi ünîb "** :

Ayet-i Kerime. *Hûd suresi (11:88). Meali: "...Başarım ancak Allah'tandır, O'na güvendim; O'na yöneliyorum."*

[2] **"Ve mâ erselnâke illa rahmeten li'l-alemîn"** : Ayet-i Kerime. Enbiya Suresi(21:107) : Meali:"Ey Muhammed, Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik."

[3] **"Yevmü'l-ahd vel-misâk"** ve **"Elestü bi-Rabbiküm"** hakkında bakınız: **A'raf Suresi (7: 172**).

[4] Kuzâi, Müsnedü'ş -Şihâb, Beyrut 1986, 11, 192. Hadis-i Şerif Manası: "Şüphesiz ben, güzel ahlâk'ı tamamlamak için gönderildim."

[5] İbrahim Sûresi (14: 5) . Meali: "...Allah'ın günlerini onlara hatırlat..."

[6] Nisa Süresi (4:58) : Meali: "Şüphesiz Allah si-ze, emanetleri ehline teslim etmenizi emreder."

Cilt-1, Sh:23-39

MÜRŞİDİNİN VASFINI ÖĞRENMEK İSTİYORSAN OKUMALISIN

MÜRŞİD-İ KİRÂM HAZERÂTININ VASIFLARI VE TARİFLERİ HAKKINDADIR.

Mürşidler dört kısımdır: Mürşid-i teberrük, mürşid-i tezkîye, mürşid-i tasfiye ve mürşid-i terbiye.

Makâm ve mertebeleri, ulvîyyet ve kudsiyyeleri, zikrolunduğu tertipdedir. En iptidâ (***başlangıç)*** makâmda olan, mürşid-i teberrük'dür.

Mürşid-i teberrük olan zâtta bulunması lâzım gelen evsâf ve şerâitdendir ki; evvelâ o zât kendi mürebbî ve mürşidi tarafından beş bin lafza-i celâl'i ve beş bin de salavât-ı şerîfeyi telkîn ve tavsîfe me'zûn (***ders vermeğe yetkili***) bulunmalıdır. Bilcümle mahlûkâtın tesbihâtına vâkıf olması lâzımdır. Ehl-i kubûrun hakîkatına - hayal ve evhâm olmayıp, doğrudan doğruya - hallerine vâkıf olması gerekir. Onların üzerinde bulunan saâdet veya azabın, hangi amellerden mütevellit (***doğmuş***) olduğunu bilmesi lâzımdır. Azabın hangi cürüm ve günahın neticesi olduğunu bilmelidir. Bütün kâinatta her türlü vak'alardan ve renklerden, vahdâniyyet-i ilâhiyyeye ***(Allah'ın birliğine)*** burhân ve delâili anlaması gerekir. Cümle mahlûkâtın esâmilerini ***(isimlerini)*** bilmesi dahi lâzımdır. Etbâ ve müridânın üzerine, meşâyıh-i kirâm hazerâtının cezbe ve nazarlarını, celbe (***çekmeğe)*** iktidar ve selâhiyetli ***(yetkili)*** olması lâzımdır. Cihet-i istikâmeti mükemmel olmalıdır. Müridân ve etbâlarını, makâm-ı tezkiye ve tasfiyeye irsâle ***(çıkarmağa)*** muktedir olmalıdır. Yirmi dört saat içinde, yirmi dört bin lafza-i celâl ve beş bin salavât-ı şerîfe'yi ifâya ve bunlara müdâvim olması lâzımdır.

Mürşid-i tezkiye olan zâtta bulunması lâzım gelen evsâf ve şerâit, mezâhib-i erbea'nın (***dört mezhebin) azimet*** kısmına muhâlif olan efâl ***(işler)*** ve a'mâl ***(ameller)*** ve harekâtından mahfuz ***(korunmuş)*** olması gerekir. Kendi etbâ ve müridânına yirmi dört bin lafza-i celâl ve beş bin salavât-ı şerîfe'yi telkîne me'zûn olması gerekir. Bilcümle Saâdât-ı Nakşibendiyye'yi ***(Nakşibendî silsilesindeki büyüklen)*** istediği zaman davete selâhiyeti olması lâzımdır. Asrında mevcut yirmi dört bin evliyây-ı kirâm hazerâtını bilmesi dahi gerekir. Mürşidin hangi resûl ve nebî'nin makâmında olduğunu bilmesi gerekir. Kendi müridânının üzerine olan ahvâle vâkıf ve ârif olması ***(bilmesi)*** lâzımdır. Kendi etbâ ve müridânını a'dâ-i erbea'nın ***(dört düşmanın***) mekrinden ***(hilelerinden)*** muhâfazaya dahi muktedir olması lâzımdır. Müridân ve etbânın kalb- lerinden evhâm ve hayâlât ve fütûru ***(zayıflık, ümitsizlik)*** dahi ref ü defe ***(yok etmeğe)*** selâhiyetli olması lâzımdır. Yirmi dört binden başlayıp yetmiş bine kadar zikre mezun olması dahi lâzımdır. Sâhib-i tevfîk ve erbâbı için bu zikir, bir saatlik vazifeden başka bir şey değildir; o kadar kolay ikmâl edilir.

Mürşid-i tasfiye olan zâtta dahi, evvelki iki mürşidde bulunması gereken evsâfdan başka, evvelen âhirete ait umûrundan ***(hususlardan)*** zühd olması ***(kendini soyutlaması)*** gerekir. Hatıra mâsivâullah (***Allah'tan başka şeyler)*** gelmemesi için, mürşid tarafından mükellef ve muvazzaf olması lâzımdır. Bilcümle kâinât ve melekût kendisine fevt olmuş ***(kaybolmuş)*** olsa bile, bir zerre kadar ona nazar ve iltifatı olmaması lâzımdır. Levh-ü Mahfuzda yazılı bilcümle mukadderâta ittilâ etmesi ***(haberdar olması)*** lâzımdır. Etbâ ve müridânın üzerine, Cezbe-i Hayy'ı celbe dahi selâhiyet sahibi olması gerekir. Sohbet ve içtimâi, daima ekâbir evliyâullah ile olması lâzımdır. Müridânın her iki nefesi arasındaki otuz dört bin sırr-ı hikmete de vâkıf olması lâzımdır. Kur'ân-ı Kerîm'de mezkûr ***(geçen)*** beş yüz mâmûreyi ***(yapılması emredilen şeyleri),*** tamamen ifâ ***(yerine getirmesi)*** ve sekiz yüz cihet-i menhiyyeden ***(yapılmaması gereken şeylerden)*** uzak ve salim olması lâzımdır. Gerek güneş ve gerekse ay ve yıldızlardan vahdâniyyet-i ilâhiyyeye otuz üç kadar delil ve burhân çıkarması lâzımdır. Zamanın kutbunun ismini, nesebini bilmesi lâzımdır. Bir saat zarfında yedi yüz bin adet zikr-i ilâhiyyeye muvaffak olması lâzımdır ki, buna tayy-ı lisân derler.

Mürşid-i terbiye, mürşidin en yüksek mertebesidir. Bu zât, müctehid-i mutlak mertebesine

ermiş olacaktır. İlme'l-yakîn, ayne'l-yakîn, hakka'l-yakîn ve bu mesâbiîn- den ulûm ve hakâikı anlaması ve idrak etmesi lâzımdır. Beş adet irşâdın vücûhu kendisinde bulunması lâzımdır. Vecd-i irşâd ile müridi irşâda ale-l-ıtlak ***(mutlaka)*** me'zûn olması lâzımdır. Vücûh-u irşâd; inâyetullah, inâyet-i Resûl, inâyet-i meşâyıh ve mürşid ve inâyet-i melekü'l -mukînûn, âlât-ı irşâd; basîret, ferâset, teveccüh ve keşf-i hakikî, mevkûfü'l -a'lâ ve "elestü bi-rabbiküm" âleminin hakâyıkına vâkıf olması gerektir. Kendi etbâ ve müridânının "elestü bi-rabbiküm" gününün hakâyık ve cerayânına vâkıf olması lâzımdır. Kendi etbâı olmayanların dahi, derece-i iman ve ahd-ü misâkına ittilâsı (***bilgisi)*** olması lâzımdır. Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın Levh-ül Mahfûz'da bulunan hurûfun ***(harflerinin)*** ve âyâtın ***(âyetlerinin)*** ulûm ve esrârına da vâkıf olması lâzımdır. Kaza ve mukadderât-ı ilâhiyyenin mübrem ***(kaçınılmaz)*** ve muallak ***(şartlı)*** olanını da ayırması ve buna vâkıf olması lâzımdır. Kutbü'z -Zaman Hazretlerinin bilcümle vezâifini de bilmesi lâzımdır. Bir müridin hâlet-i nez'isinde ***(can çekişme anında)*** yanına gidip imdadına yetişmesi lâzımdır. Ve onu muâvenet-i hakikî ile ve imân-ı kâmil üzere Hakk'a teslim etmesi lâzımdır. Hatta bir saat zarfında, yirmi dört bin etbâ ve müridânı dünyadan intikâl edecek olsa bile, kâffesinin imdadına yetişme kuvvet ve kudsiyyetine mâlik olması lâzımdır. Bilcümle Esma-i Hüsnâ'nın, ulûm ve esrârına ve hakâyıkına vâkıf olması gerekir.

Bu zikredilenler haricinde mürşidlerde olması lâzım gelen daha nice evsâf ve şerâit vardır. Fakat bu kadarını kâfi gördük. Cenâb-ı Hakk bilcümle mürşidin ve mürebbînin nazar ve kuvvey-i zâtından cümlemizi, müs- tefîd ***(faydalanmak)*** ve müstefîz ***(feyizlenmek nasip)*** buyursun. Âmin.

Cilt-1, Sh: 40-43

BEN ŞEYHİM-MÜRŞİDİM DİYENLER OKUSUN

EVLİYÂ-İ KİRÂM VE MÜRŞİDÎN-İ İZÂM HAZERÂTINDAN VÂRİS-İ MUHAMMEDÎ EVLİYÂ-İ KİRÂM'A MAHSUS OLAN VE ECELLÜ'L-KERÂME DENİLEN DOKUZ KERÂMETİN BEYÂNINDAKİ MENÂKIB-I ŞERÎFEDİR

BİRİNCİ KERÂMET : Cenâb-ı Hakk, kendisine müridân ve itbâını (*tâbi olanları*) gösterip ve Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm dahi kendisine icap eden vezâifini *(görevlerini)* gösterdiği lâhzadan itibaren, en sonundaki vazifeye kadar bütün avâlimde *(dünyalarda)* kendisinden ahd ve inâbe almış olan itbâların ve müridânın hakkında bir lâhza gafil olmayarak ve hiç bir kimseye ait emanetten velevki cüz'î bir miktar olsun, noksan bırakmayıp ikmâle muvaffak olmaktır. Âlem-i Ceberût'tan *(Allah'a varmanın üçüncü basamağından)* itibaren mürid kaç âleme intikâl etti ise, o âlemde onun hakkında ne gibi irşâd ve hidâyet vazifesini ikmâl edilmesi lâzım ise, bir lâhzanın hak ve hukukunu zâyi etmeden ikmâle *(kaybetmeden tamamlamağa)* muvaffak, olmaktır. Husûsiyle âlem-i dünyaya gelirken, vucûdüne ruhu nefh olunmazdan evvel, yine vucûde yapılması lâzım olan hizmet vardır. Velhâsıl, bu suretle bütün âlemde, bir âlemden diğer âleme intikal ederken ifâsı lâzım gelen hizmet ve muâvenet ve irşâd vazifesinden, bir zerre miktarı olsun eksik olmadan ikmâline muvaffak olmaktır. İtbâ ve müridânın hukukunu muhafaza ettiği gibi, Ceriâb-ı Hakk Teâlâ Hazretleri'nin kendisine ait olan ve yani, o mürşidin şahsına ait olan bilcümle vezâif-i ubûdiyyet *(kulluk görevini)* dahi tamamen ifâ ve ikmâle muvaffak olmaktır.

İKİNCİ KERAMET : Cenâb-ı Hakk (*tarafından*), evliyâ ve mürşidîn-i kirâm hazerâtına ihsân

buyrulan yedi kuvvet vardır. Kuvvet, meleke ve gücü yetmek demektir. Bu yedi kuvveti Cenâb-ı Hakk, evliyâların kalplerine türlü türlü makâmatta tevdî buyurmuştur. Bu kuvveti yerleşmiş olan bir makâmın içine, eğer Arşurrahmân-ül- A'zam konulursa, Arşurrahmân o makamın içinde, dünyanın içinde bir hardal tanesi gibi olur. Evliyâ-i kirâm hazerâtından vâris-i Resûlullah olan zevât-ı kirâmın o yedi kuvveti, daima Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretlerinin tecelli-ü zâtü'l- bahtı altında olması lâzımdır. Bir lâhza olsun o makâmâta mâsivâullah (*Allah'tan gayri şeyler)* girmez. Eğer bir hâtır olursa ve o hâtırda mâşivâullah olursa, huzûr-u ilâhiyye'ye durmak onlara haram olur. Ve o hâtırdan dolayı gusul abdesti alıp, yeniden tövbe etmedikleri takdirde, Huzûrullaha durmayı kendilerine haram kılarlar. Derhal gusul abdesti alıp tövbe-i istiğfara koşar ve bu muameleyi kendilerine karşı farz hükmüne getirirler

ÜCÜNCÜ KERÂMET : Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretleri'nin yarattığı her mahlûkun bir kemâli (olgunluk hali) ve o kemâle vâsıl oluncaya kadar üzerine gelecek ârızalar vardır. Meselâ, bir meyve çiçek açtığı zamandan itibaren türlü türlü arızalar olur. Bazısı çiçek halinde iken mahvolur, diğeri meyve olduktan sonra *(mahvolur),* bazısı da kurtlanıp mahvolur. Velhâsıl meyve kemâle gelinceye kadar bin türlü belâ başından geçer. İnsan da aynen meyva gibidir. Bir kere ana rahminde nutfe haline geldiği zamandan itibaren, her türlü ârıza ve hâle mâruz kalır . Hatta ana rahmine düşmeden dahi mahv-u helâk olanlar olur. Meselâ, bir kişi baliğ olmadan bir kazaya kurban olup intikal ederse tabii ol kimseden meydana gelecek olan nesil ve zürriyet de mahvolur. Bazısı ana rahminden dünyaya gelme esnasında da ölür gider. Velhâsıl insan kemâle erinceye kadar bir ârıza dolayısıyla mahvolabilir. Bu suretle yok olan benî beşer hemen kemâle erenlerden adetçe pek noksan kalmaz. Bu suretle kâmil oluncaya kadar aslâb-ı ebâ'da [Babaların Sulbunde] ve batûn-u ümmühât'ta [Annelerin rahminde.] mahva mahkûm ve ademe *(yokluğa)* karışmış olan müridânın ve itbâın kâffesini, Yevmû'l-ahd ve'l-misâk'da Cenâb-ı Hakk kendilerine ne gibi fazilet ve kemâlât bahşetmiş ise, hiç eksiksiz olarak hayât-ı dünyeviyyenin zevk ve fazilet ve a'mâl-i sâlihâ'nın dahi faziletine eriştirmek için tam manasıyla şelâhiyettâr olmaktır. Dünyaya gelip ve akıl baliğ olup hayrı şerri seçer bir hale gelmiş, lâkin bir mâzeret dolayısıyla mürşid-i kâmiline kavuşmak nasip olmamış, veya mürşid-i kâmile kavuşmuş, intisap etmiş, lâkin bir sebepten dolayı cihâd-ı ekber'e muvaffak olamamış kimseleri de Yevm-ül ahd vel misâk'da Cenâb-ı- Hakk'ın kendilerine ihsân etmiş olduğu kemâle eriştirmek, mürşid-i kâmilin vezâif-i mukaddeselerindendir. Demek ki mürşid-i kâmil ne suretle olursa olsun, bir kere kendisinin yed-i emânetine düşmüş olan kimselerden bir fert olsun zâyi etmez. Eğer kendilerine teslim olunan itbâ ve müridânındân bir fert ziyâ'a uğrarsa ve yani Yevm-ül ahd vel misâk'daki fazilet ve kemâlâtından mahrum kalırsa, indallah ve indi Resûlullah mes'uliyet-i azîme'ye duçar olurlar (*Allah'ın ve Resulullahın huzurunda büyük sorumluluk yüklenirler).* Ana rahmine düşmeden, başka âlemde mahvolan müridânının esas fazilet ve kemâlâtına eriştirmek selâhiyeti, bu asrımızda bulunan ekâbir ricâlullah'a ve mürşidîn-i kirâm'a mahsustur.

DÖRDÜNCÜ KERÂMET : Gerek risâlet ve bi'setinden mukaddem *(peygamberliğinden önce)* ve gerekse sonra, kendi zât-ı risâlet penâhı için olsun ve yahut ümmet-i merhume hakkında olsun, ne kadar duâ ve münâcaât, Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm Hazretleri'nin fem-i saâdetlerinden *(dudaklarından)* südûr etmiş *(çıkmış)* ise kâffesini bir hâfız-ı kelâmullah, nasıl ki İhlâs-ı Şerifi ezberler bilir, öyle ezberlemek ve bilmektir. Ve bütün hadîs-i şeriflerden

bilcümle efrâd-ı ümmetin her şahsa ait hisselerini tefrik ve tahdit etmeğe (*ayırmağa)* muktedir ve selâhiyettar olmaktır.

BEŞİNCİ KERÂMET : Kendi şahsına ait hak ve hukuk dolayısıyla, ümmet-i Muhammed'ten bir ferdi dârü'l-gazap ve'l-intikâm'a göndermemek *(öfkelenip intikam almamak)* ve yani bir şahsın mesüliyet ve intikâm-ı ilâhiyyeye mazhar olmasını kabul etmemektir. Vezâif-i ilâhiyye *(ilâhî görev)* ve hukuk-u ibâd *(kulun hukuku*) için mes'ûl olmak Cenâb-ı Hakk'ın adaletine ve icraatına mahsus bir meseledir.

ALTINCI KERÂMET : (Lâ ilâhe İllallah) Bu kelime-i tevhide Muhammedün Resûlüllah kelimesi ne zaman ilhâk ve ta'lik edilmiş *(eklenmiş)* ise, o zamandan itibaren tevhid-i İlahî (*Allah'ın birliğine)* ve tasdik-i nebeviye *(peygamberi tasdike)* muvaffak olmaktır. Âlem-i ezel, Âlemü'l-Ceberût, Âlemü'l-Lâhût, Âlem-i Melekût ve benzeri ne kadar âlem var ise, bütün âlemlerde bu kelime-i tevhid ile kelime-i tasdik birlikte idi. Bütün âlemde olan zuhûriyetten tevhid ve "tasdikun an ricâlullah" vardır. Ve bu velâyet-i kübrâ ve velâyet-i ulyâ makamı sahiplerine mahsustur.

YEDİNCİ KERÂMET : Yevm-ül ahd vel misâk'da kendisine emânet edilen ve kendisi ile muâhede eden bilcümle müridân ve itbâının, amel cihetinden ve itikat cihetinden en zayıf olanını bile, dârü'l- kerâmete sevk ve ithâle muvaffak olmak, kendisine emânet edilen ümmet-i Muhammed'den bir fert olsun dârü'l- kerâmetten mahrum bırakmamaktır.

SEKİZİNCİ KERÂMET : Halk ve insanların kendisine karşı olan inkârına sabretmektir. Bu hususta insanlara olsun, Cenâb-ı Hakk'a olsun asla şikâyet etmemektir. Bütün yeryüzünde bulunan insanların kendisi hakkında, "evliyâlardandır ve ekâbir ricâlullahtandır" demesiyle, "fâsıktır ve zındıktır" demesi müsâvi olmaktır.

DOKUZUNCU KERÂMET : Dört yüz bin milyara baliğ olan bu ümmet-i Muhammed'in isimlerini kendi efrâd-ı âilesinin isimlerini nasıl bilirse öyle bilmektir. Ve kâffesini zikredip duâ ve münâcaata muvaffak olmaktır. Bu muvaffakiyet, Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'a karşı hakikî kurbiyet (*yakınlık*) olan ve Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'a vâris olmak şerefine hâiz olanlara mahsustur. Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretlerine şükrediniz ki ey ihvanlarım, bu dokuz kerâmete mazhâr olan zevât-ı kirâm bizim asrımızda mevcuttur. Ve bu ekâbir ricâlullah, sizi evlatlığa kabul buyurdular ve kendilerinin cemâat ve müri- dânı zümresine ithal ettiler. Yevm-ül Mahşerde Cenâb-ı Hakk bilcümle insanları davet ederken estaûzübillah;

"Yevme ned'û külle ünâsin bi-imâmihim ilh.. [İsrâ Suresi(17): 71. Meali: "Bir gün bütün in- sanları önderleriyle birlikte çağırırız."] sadaka'llâhü'l -azîm" âyet-i kerîmesinin muktezâsı ile *(gereği icabı)* herkesi, dâr-ı dünyada kime itbâ ettiyse *(uyduysa),* kimi imam tuttuysa onun ismi ile yâd ve hitap ederek davet eder. Bir gün Cenâb-ı Rabbü'l -Âlemin, sizi bu zikredilen dokuz keramete nâil olan mürşidîn-i kirâm hazerâtının nâm ve adları ile davet edecektir. Bu ricâlullah'a karşı olan merbûtiyyeti ve muhabbeti, Cenâb-ı Hakk, günden güne ziyâde buyursun, âmin bi-hörmeti Seyyidi'l- Mürselîn.

TARİKAT EHLİYİM DİYEN MUKALLİDLER OKUSUN

MÜSTAÎD - MÜRİD - SÂLİK VE HAVÂS HAKKINDADIR

Bu dört makâm, bilcümle tarâikte (tarikatlarda) bulunan makâmlardır. Fakat her tarikatın usûl ve ıstılâhına göre tevâfür eder (*makamların sayısı artar).* Tarîkât-ı Âlîyey-i

Nakşibendiyye'nin usûl ve ıstılâhına göre on iki bin kelime-i Tevhîdi, kalbine dünya ve âhiret umûrundan *(işlerinden)* herhangi bir havâtır gelmeden zikretmeye muktedir olan kimseye **"müstaîd"** denir. Yanlız iki havâtır müstesnâdır. Birincisi; beş gün boğazından bir lokma geçmemiş ise., rızkını düşünmeye müsâade vardır. İkincisi; Resûl-ü Ekrem Hazretleri'nin mekân-ı muallâ ve dârü'l-kerâmette olan şefâatini düşünmeğe müsâade vardır. Tarîkât-ı Âlîye'de müstaîd derecesine elverişli olan kimselere, cin tâifesinden fitne ve fesadlık gelir. Nitekim "Seridyakîn" nâmındaki tâifey-i cin, müstaîd olan kimlere musallat olur, kalplerine fitne ve vesvese ilkâ ederler *(aşılarlar).* Ve bunların kalplerine ilkâ etmiş olduğu vesveseden dolayı pek büyük nasiplerinden mahrum kalırlar. Müstaîd olan kimse, bu tâifey-i şeyâtîne karşı koymak ve bunların fitne ve fesâdından kendini korumakla mükellefdir. Bunlara karşı mücâhede etmek küffâra karşı koymak ve onunla harp etmekden daha hayırlıdır. Müstaîdîn (*müstaîdler),* mürşidin hakiki nazarları altında bulunmazlar. Fakat mürid ve sâlikîn, her dâim mürşidin hakikî nazarları altındadırlar. Müstaîdleri cin tâifesinin şerrinden muhâfaza etmek, mürşidin reyine (*isteğine)* ve mücâhedesine *(çabasına)* bırakılmıştır. Müstaîdlere mürşidin hakikî nazarının olması için bir fevkalâdelik olması lâzımdır. Yoksa muhâlif istılahâttandır.

Mürid : Dünya ve âhiretten zühdü tamam olan kimsedir. Mürid'in her iki cihanın umurundan kat'ı alâka ettiği *(ilgi ve alâkasını kestiği)* gibi küşûfât ve kerâmetten de zühd etmesi lâzımdır. Bu makâmda zühd, tarîkât-ı âliyye'ye mensub bil cümle müridânda bulunması lâzımdır. Başka tarîkatlarda şart değildir. Ubeydullâh-i Ahrâr (kaddesellâhü sırrahu'l azîz) Hazretleri bir gün halifesi olan Mevlânâ Mehmed Zâhidül Buhârî ile mükâleme ve müsâhabe ederken büyurmuştur ki:

-"Oğlum, zâhidliği ile ma'rûf İbrahim İbni Ethem Hazretleri'nin zühdü indimizde makbul değildir. Zirâ o dünya ve mâfihâdan (*içindekilerden)* vaz geçip zühd ettiyse de, âhiret umûrundan zâhid olmadı. Kalbine Arşu- rahmân-ı A'zam'ın hakâyıkı hakkında dahi bir hâtır gelirse, o kimse hakikî mürid değildir. Neden denilirse, müridi irşâd ve taht-ı terbiyesine alan mürşid, ona herşeyin hakîkatını ve son olarak vâsıl olacağı kendi makâmını göstermiştir. O makâmdan gayri noktaya nazar etmek, ona haramdır; ve mürşide karşı hiyânetlik demektir. Müridlerine kendi makâmlarını göstermek bilcümle meşâyıh-ı Nakşibendiyyûn'a Ebû Bekir Sıddîk Hazretleri'nin ilminden irsen *(miras olarak)* intikâl etmiştir. Ebû Bekir Sıddîk Radıyallahu Anh dahi Resûl-ü Ekrem Sallallâhu Aleyhi ve Sellem vasıtasıyla (Estaûzübillah, Kul hâzihî sebîlî ed'û ilallâhi alâ basîretin ene ve men ittebeanî, sadakallâhu'l -azîm Yusuf Sûresi (12) :108. Meali: **"Ey Muhammed! De ki: 'Benim yolum budur ben ve bana uyanlar bilerek insanları Allah'a çağırırız..."**) âyet-i kerîmesinden almıştır. Arşurrahmân-ı A'zâm'da bir kapı vardır ki, bilcümle mahlûkâtın ervâh-ı maddiyye ve maneviyyeleri o kapıdan çıkar. Mürşid, mürid için aynı o kapı gibidir. Her nimet ancak mürşidin eliyle müride verilir. Mürid başka taraftan kendi hissesini arayacak olursa, nimete ve nimete vasıta olan mürşide karşı şükran vazifesini bilmemiş ve yapmamış olur.

Sâlik : Bilcümle Esmâ-ül Hüsnâ sıfatı kendisinde bulunması gereken kimsedir. Yani, muhakkak surette Esmâ-ül Hüsnâ'yı kendisine mâletmiş olan kimsedir. Bu, tarif ile anlaşılmaz. Bunu ancak Cenâb-ı Hakk'ın esâmisini (*isimlerini*) kendilerine sıfat olarak mâletmeğe mazhâr olanlar anlar. Sâlik olan zât, Kelâmullâh-i Kadîm'i okurken, okuduğu âyet-i kerîme'nin Resûl-ü Ekrem Hazretleri'nin makâm-ı velâyet, makâm-ı nübüvvet ve makâm-ı risâletine âit olan mânâlarını bilmesi ve tefrik etmesi lâzımdır. Cümle mahlûkât ve kâinâtın tesbihâtına ittilâ etmesi (*bilmesi*) dahi gerekir. Hatta tuyûrun (*kuşların*) tesbihâtına

da vâkıf olması gerekir. Husûsen aslanın tesbihâtına vâkıf olması gerekir. Sâlik mertebesini ihrâz etmeyen *(elde etmeyen)* kimse bu mahlûkun tesbihini idrâk edemez. Zirâ her zaman ve her an onun tesbihi değişir.

Havas : Bu mertebeye nâil olan zevâtın (*kimselerin*) Aynu'ş –Şerîati'l Ûlâ'ya *(yüce şeriatın kaynağına)* vâkıf ve muttalî olması *(tam olarak bilmesi*) lâzımdır, ilm-el yakîn ve Hakk-el yakîn menâbiînden her bir umûrun hakâyıkına da vâkıf ve muttalî olması lâzımdır. Reşûl-ü Ekrem Aleyhisselâm ile aralarında asla hicâb (perde) olmaması lâzımdır. Sohbet-i Resûlullâh'î dâim olması lâzımdır.Her iş ve husûsât için bizzat Resûlullâh Aleyhisselâm'dan emir telakkî edecek makâma nâil olmaları lâzımdır.

Tarîkât-ı Nakşibendiyye'nin usûl ve ıstılâhâtına göre, müstaîd, mürid, sâlik ve havâs burada zikrolunan şerâit (***şartları***) ve evsâfı (***özelliği***) hâiz olan zevâttır. Bunlardan biri noksan olursa, henüz o makâma nâil olmamış demektir.

Cilt-1, Sh: 44-53

Kaynak: MENÂKIB-I ŞEREFİYYE, Şerâfeddin Hazretleri'nin Lisanından Yayına Hazırlayan- Hasan BURKAY, ANKARA-1995

HULÂSAT-UL -EKVÂN VE TABÎB-İ A'ZÂM SALLALLÂHU ALEYHİ VE SELLEM HAZRETLERİ'NİN MEKKE-İ MÜKERREME'DEN MEDİNE-İ MÜNEVVERE'YE HİCRETLERİ ESNÂSINDA ZUHÛR EDEN BİR HÂDİSEYİ BEYÂN EDEN MENÂKIBTIR

Cibrîl-i Emîn Aleyhisselâm, emr-i Hakk üzere Risâletmeâb Aleyhisselâm Hazretlerine nâzil olup, Mekke-i Mükerreme'den ayrılmak ve Medine'ye gitmek için emr-i İlâhî sâdır olduğunu ve tebliğ için geldiğini Resûlullah'a arzetti. Ve bu hicret dolayısıyla Cenâb-ı Hakk, gerek Risâletmeâb Hazretlerine ve gerekse ilâ yevm-ül kıyam (***kıyamete kadar)*** gelecek bilumum efrâd-ı ümmetine ihsân edecek olduğu fezâil ve atâyây-ı ilâhiyye'nin kâffesini ve hatta her bir fert için hâsıl olacak fazileti dahi beyân buyurdu. Hicretle memur olduğu gecede Resûlü Ekrem Aleyhisselâm Hazretlerine Cibrîl-i Emîn tekrar tekrar nâzil oldu. Resûlü Ekrem Aleyhisselâm da, Cibrîl Aleyhisselâm'ın böyle tekrar tekrar nâzil olmasından mutlaka bir Emr-i Hakk olacağını idrak etti.

O gecede Mekke'de, cin tâifeleri Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'a zarar ve ziyan vermek için toplandılar. Maksatları, fırsat bulurlarsa Resûlü Ekrem Aleyhisselâm'ı helâk etmek idi. ***Bu cin tâifeleri de Harka'z -Zenâdil denilen tâifeden olup, dokuz yüz bin kişi vardı. Ve yedi yüz bin kişi de Mâridler'den vardı. Beş yüz bin kişi de Gaffâriyetler'den vardı. Bu cinlerin ekabirleri insan şekline girip Kureyşilerin müşrikleriyle ve kâfirleriyle sık sık görüşüyor ve Resûlü Ekrem Aleyhisselâm'ı Mekke'den tard-u ihraç (atmak, çıkarmak) için türlü türlü hileleri öğretiyorlardı.*** Resûlü Ekrem Aleyhisselâm'ın idamı veyahut nefyi ***(sürgün edilmesi***), veyahut ölünceye kadar hapse atılması; bu üç fikir üzere Kureyşiler'in ileri gelen takımlarını Daru'n - Nedve denilen şûrrethâneye "şirret evi" toplamak tedbiri de cin taifelerinin telkini ve ilhâmı ileydi. **Cenâb-ı Hakk Teâlâ, Cibrîl Aleyhisselâm vasıtasıyla Kureyşiler'in kararını ve cin tâifelerinin içtimâlarını bildirdi.** Seyyid-i Kâinât Aleyhisselâm Hazretlerinin kalbine biraz hüzün ve keder ârız oldu. Bu, kendi vatanını terk ederek diyâr-ı gurbete gitmek icap ettiğinden veya kendi vücûd-u saâdetlerine o küffâr-ı Kureyş'ten bir zarar dokunacak diye düşündüğünden de değil; ancak ümmet-i merhûmenin (*müslümanların*) halini düşünmekten ârız oldu. Ol gece Mekke'ye gelip toplanan cin tâifelerinin adâveti, ilâ yevm-ül kıyam gelecek ümmetine karşı da dâim ve bâki olduğundan, bu muzur ve kuvvetli mahlûkların şerrinden ümmetimi nasıl muhafaza edeceğim ve bunlara karşı ümmetimin hali ne olacak diye tefekküre daldı. Cibrîl-i Emîn Aleyhisselâm, Seyyid-i Kâinât'ın hüzün ve teessüfüne muttalî olunca dedi ki:

-"Yâ Muhammed! Cenâb-ı Hakk sana, Ebu'l -Beşer Âdem Aleyhisselâm'a, Neciyyullah Nuh Aleyhisselâm'a, Halîlullah İbrahim Âleyhisselâm'a, Kelîmullah Musa Aleyhisselâm'a, Rûhullah İsâ Aleyhisselâm'a ihsân buyurulmamış olan husûsî inâyet ve meskeniyyeti ihsân buyurdu. Neden mahsûn ve mükedder oluyorsun?" Resulü Ekrem Aleyhisselâm buyurdu ki:

-"Yâ Sefîr-ül A'zam! Benim düşüncem ve kederim şudur ki, ben dâr-ı dünyadan intikal ettikten sonraki asırlarda dünyaya gelecek olan efrâd-ı ümmetin halini düşünüyorum. Bu tâife-i cin ve bu düşmanlar, onlara tasallut ederse, bunların şerrinden nasıl kurtulurlar. Efrâd-ı ümmetimden çok kimseler, bunların adâvetinden çobansız kalan davar gibi mahvolur ve helâk olur diye düşünüyorum. Yalnız kalan ümmetim bunların şerrinden ne suretle halâs yolunu bulacaklar diye tefekkür ediyorum. Bu düşmanlar ümmetimin üzerine saldırıp, efrâd-ı

ümmetimi dâr-ül kerâmetten mahrum edecek fitne ve fesâda sevkedecekler diye korkuyorum."

O halde Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'ın üzerinde bulunan hüzün ve teessüf haline Cibril Aleyhisselâm da mahzun oldu. Hatta bilcümle melekler de aynı hale mâruz oldular. O hüzün ve teessüfle Cibril Aleyhisselâm, evâmir-i ilâhiyyeyi telakkî etmek için durulacak olan makâm üzerinde Hakk Teâlâ Hazretlerine Habib-i Ekrem Aleyhisselâm Hazretlerinin halini arzetti. Biraz sonra Resûlü Ekrem Aleyhisselâm'ın huzuruna geldi ve dedi ki:

-"Yâ Resûlullah! Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretleri sana ve senin refîk-i hâsın olan Sıddîk-ı Ekber'e selâm etti. İlâ yevm-il kıyâm ümmetinizden olup, hücre-i suğrâ ve hücre-i kübrâ ile müşerref olacak olan ricâlullah ve ekâbir ümmetinize de selâm etti. Sonra bana emretti. İlâ yevm-ül kıyâm bi'set ve risâletinizi tasdik edip, ümmetliğe kabul edeceğiniz bilcümle efrâd-ı ümmetinizi huzûrunuza davet etmek için, bu ümmet-i merhûmenin içinden en zayıf olan ümmetinizi de, ve ümmetinize hâdim olacak ricâl ümmetini de göstermek için emretti. Emr-i Hakk üzere Cibrîl Aleyhisselâm, bilcümle efrâd-ı ümmetin zerrelerini davet ederek huzûr-u Resûlullah'a dizdi. Ve her tâifeyi kendine mahsus makâm ve fazilet itibâriyle, derece derece olmak üzere Resûlullah'a takdim ve arz etti. Resûlü Ekrem Aleyhisselâm, Sıddîk-ı Ekber ile kalkıp beraberce, bir koyun sürüsünden, zayıf olan koyunlarını seçer gibi en zayıf ümmetlerini tefrîk ettiler (*ayırdılar*). Sonra ekâbir ricâlullâh hazerâtından bir kaç zâtı davet ederek, birer taife olarak taksim ve tevzî etti. Herkese, **"Bu sana gösterdiğim ümmetin haline ve işlerine bakacaksın"** diye emir ve tavzîf buyurdu. Sonra Cibrîl Aleyhisselâm, o ricâlullâh ve havâs ümmetten doksan dokuz zâtı, Resûlullah Aleyhisselâm Hazretlerine takdim etti. Ve dedi ki:

-"Yâ Muhammed! Bunlar, Cenâb-ı Hakk'ın, kırk bin enbiyâ ve mürselîn-i kirâm hazerâtına bağışlamış olduğu rahmet ve inâyet *(lütuf),* kendilerine ihsân edilmiş olan ricâlullah'tır. Ve havâs ümmetinizdir. Ulu'l Azm hazerâtına muhsûs olan inâyetin faziletine de müşterek olan ricâlullahtır. Bu inâyet, dâr-ı dünyaya gelip, orada ifâ edilecek cihad ve vezâif-i ubûdiyyet üzere değildi. Sırf Mevhîbe-i İlâhiyye *(Allah vergisi)* olarak vücutlarına ruh nefh olunurken, beraberinde bu inâyet de bunlara ihsân edilmiştir. **Yâ Muhammed, bu sana gösterdiğim doksan dokuz ricâlullahtan birisinin bir nefesi sayesinde, efrâd-ı ümmetiniz, o düşmanların şerrinden yedi sene emîn olurlar.** Ve onların şerrinden yedi sene emîn olacak gâyret-i ilâhiyyeye *(Allah uğrunda çaba gösterme kabiliyetine)* mazhâr olurlar. Bu kuvve-i kudsiyyeye mâlik olan ricâlullâh, ümmetinizin içinde bulunduğu için, o kadar mahzun ve mükedder olmamanız gerekir. Cenâb-ı Hakk böylece sana arzetti."

Resulü Ekrem Aleyhisselâm'a, Cibrîl Aleyhisselâm'ın tebşîrâtı üzerine teselli ve itmi'nân-ı kalb hâsıl oldu. Ümmetini, o düşmanlarından kurtaracak hâdimlerin, ümmetin içinde bulunduğuna kanâat hâsıl oldu. Cibrîl Aleyhisselâm dedi ki:

-"Yâ Muhammed! O ricâlullaha mahsus olan yedi fazîlet vardır ki, başka evliyâ ve ricâlullaha nasip olmamıştır."

BİRİNCİ FAZÎLET : Cenâb-ı Hakk onlara, kendilerini vücûde getirmezden mukaddem (önce), velâyet-i ulyâ ***(yüce evliyalık)*** makâmını tevcîh ve ihsân buyurmuştur. Halbuki başka evliyâlarına velâyet, hilkatten ***(yaratıldıktan)*** sonra ihsân buyurulmuştur.

İKİNCİ FAZÎLET : Cenâb-ı Hakk onların zerreLrini halk ve icâd buyurduğu lâhzadan itibaren, Resûlü Ekrem aleyhisselâm ile içtimâ ve mülâkât-ı beriyye ***(toplanıp karşılıklı konuşma)*** hâsıl oluncaya kadar, Resûlullah aleyhisselâmın ümmetini hatmederek duâ ve münâcaat ediyorlardı. Bu ricâlin zerre-i şeriflerinden sâdır olan bir münâcaat üzere efrâd-ı ümmetten kırk bin kişi ehli saâdete ilhâk ediliyordu.

ÜÇÜNCÜ FAZÎLET: Cenâb-ı Hakk zerrelerini halk ve icâd ettiği zamandan itibaren her gece yedi bin kere Kur- ân-ı Kerîm'i hatmederlerdi. Hatm-i şeriflerini dinlemek Meleü'l -A'lâ nâm makâm-ı mübârekde bulunan melâike-i kirâma kuvvet ve gıda idi.

DÖRDÜNCÜ FAZÎLET: Kendileri dâr-ı dünyaya teşriften itibâren her yirmi dört saatte semâdan nazil olacak yirmi dört bin belâ ve mesâibe ve arzdan hâsıl olacak yirmi dört bin musîbetten dahi ümmet-i Muhammed'in selâmeti için münâcaat ederler. Ve o münâcaat sayesinde, o kadar belâlardan ümmeti-i Muhammed selâmet bulurlar. Husûsen Haremeyn-i Şerifin ***(Mekke ve Medine***) ahâlisine bundan başka hizmette bulunurlar.

BEŞİNCİ FAZÎLET: Kendilerine karşı zerre miktarında olsun râbıta ve muhabbet eden ve dirhem kadar olsun kendilerine hizmet eden efrâd-ı ümmete Resûlü Ekrem Hazretlerinin maiyyetinde Bedir ve Uhud ve Hendek muhârebelerinde bulunan mücâhidin-i kirâma olan sevabı ve fazîletini temine selâhiyettar olmaktır. Ve o fazîleti de, dâimî kalacak fazîlet nevinden kılarlar.

ALTINCI FAZÎLET: Yüz yirmi dört bin enbiyâ-ı mürselîn-i kirâm hazerâtından, müddet-i ömür ve hayatlarında, gerek kendi zâtlarına ait olsun, ve gerekse ümmet ve kavimleri hakkında olsun, ne kadar münâcaat sâdır olmuşsa kâffesine (tümüne) vâkıf olurlar. Ve icâbında, Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretlerine onların yaptıkları şekilde münâcaat eder ve o yüz yirmi dört bin enbiyânın münâcaatını bir lâhzada hatmetmeğe muvaffak olurlar. Halka nasîhata başladıkları zaman, bilcümle enbiyâların üzerine nazil olan gayret, birden bire onlara nâzil olur.

YEDİNCİ FAZÎLET: Her vakt-ül imsakta ümmetin, birinci neferden başlayıp kâffesini zikreder. Ve her şahsın ismini zikrederek, münâsip hidâyet ve saâdeti Cenâb-ı Hakk'tan niyâz ederler. Bu ümmet-i merhumeyi bir saat zarfında hatmedip ikmâl ederler. Bu ekâbir evliyâullah, münâcaata başladıkları zaman Cenâb-ı Hakk, kâfir ve müşriklerden bile gadabı ref (kaldırır) ve tahfîf eder (hafifletir). Ve o münâcaat üzere efrâd-ı ümmete Asr-ı Saâdeti'nde bulunup Resûl aleyhisselâma imân ve itbâ etmiş kadar fazîlet hâsıl olur. Cibrîl-i Emîn aleyhisselâm diyor ki.

"Yâ Muhammed! Bu gece gibi, Harem-i Şerîf, Harka'z -Zenâdil ve diğer tâife-i cinnin hücumlarına mâruz kaldığı zamanda bu zikrettiğim ricâlullah, Medine-i Münevvere'de tesis edilecek olan Mescid-ül Kubâ'da içtimâ ederler. Ve bilumum ümmet-i Muhammed ve ehl-i imânın saâdet ve selâmeti için pek mukaddes hidamât (hizmetler) **ifâ ederler. Bu ricâlullahın asrında bulunup, bunlara itbâ ve muhabbete muvaffak olan efrâd-ı ümmetinize, TÛBÂ, SÜMME TÛBÂ, SÜMME TÛBÂ** (güzellik, iyilik, hoşluk; sonra iyilik, hoşluk; sonra...) **ve müjdeler olsun."**

Bu 'TÛBÂ' kelimesini, Cibrîl-i Emîn aleyhisselâm yüz yirmi dört bin kere tekrar buyurdu. Bu kadar çok tekrar edilmesinin hikmet ve sebebini de zamanımızın ricâlullahından birisi beyân buyuruyor:

"Bu ricâlullâh-ül kerâmeye, itbâ etmeğe, emirlerine devam etmeğe ve hizmetine muvaffak olan kimseye, yüz yirmi dört bin kere Cihâd-ı Ekber fazîletine muâdil (eşit) **fazilet verilir.**

Resûl-ü Ekrem aleyhisselâm Hazretleri, bu ricâlullah hazerâtından kendi ümmetlerine ve husûsan zuafâlarına (zayıflarına) hidemât-ı mukaddeseyi (mukaddes hizmetleri) müşâhede buyurunca müsterih oldu. Ve Cenâb-ı Hakk'a hamd-ü senâlar etti.

O ricâllullahın zerre-i şerifleri Resûl-ü Ekrem aleyhisselâma dediler ki:

"Yâ Resûlallah, yâ Rahmeten li'l -Âlemîn-i Ersel- allah! Cenâb-ı Hakk bizi Âdem'den vücûda ibrâz (*meydana çıkardığı)* ve ihraç buyurduğu lâhzadan itibâren gerek zerrelerimizden ve ervâhımızdan (*ruhlarımızdan*)**, ve gerekse ecsâdımızla** (vücudumuzla) **beraber ruhlarımızdan sâdır olacak bilcümle hidemâtın** (hizmetlerin) **faziletini ümmetinize bağışladık. Kabul buyurunuz."**

Resûl-ü Ekrem aleyhisselâm son derece memnûn oldu ve memnûniyyetini izhâr buyurdu ve bu hediyeyi de kabul buyurdu. Cibrîl-i Emîn Aleyhisselâm dedi ki:

-"Yâ Resûlullah! Bu meclisin sonu, Hendek muhârebesinin zuhûr ettiği günde olacaktır. Cibrîl-i Emîn Aleyhisselâm, Hendek muhârebesinin hakîkat ve keyfiyet ve neticesini beyân ve arz buyurdu. Ve o gün nâzil olacak inâyet-i ilâhîyyenin de hâkîkatını arz buyurdu. Hendek muharebesinden 3500 sene evvelinden beri her gece ve gündüz elli bin melâike Hendek mevkini ziyâret ediyorlardı. Bu ziyâret, o mevkîde Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm'a ve Sahâbe-i Kirâm'a nâzil olacak inâyet-i ilâhiyenin hürmetine idi. Tâ ki o gün gelip eshâb-ı kirâm üzerinde bulunan meşakkat son dereceye vardığı zaman sahâbe-i kirâm dediler ki:

-"Ya Resûlullah! Cenâb-ı Hakk'ın bize vaad buyurduğu nusret ve inayet, ne zaman olacak? Vakti zamanı gelmedi mi?" Ol saat Hendek mevkiine o kadar seneden beri ziyârete gelen bilcümle melekler nâzil oldular. Sonra nusret ve inâyete tahsis edilmiş olan beş bin melâike-i kirâm da nâzil oldular. Sonra "er-ricâl-ul Müdebbirûn" nâmındaki, ricâl ümmetin zerre-i şerifleri geldiler. Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm hendek kazarken, yed-i saâdetleri *(mübarek elleri*) ile kazmayı bir kaya parçasına vurunca kıvılcım çıktı. **Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm Selmân-ı Fârisi Hazretlerine buyurdu ki:**

-"Yâ Selmân! Bak, benim kazma vurduğum yerde ne göreceksin?" Selmân-ı Fârisî baktı ki, San'â şehrinin kapılarını gördü. Selmân dedi ki:

-"Yâ Resûlullah! San'a'nın kapılarını gördüm." Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm buyurdu ki:

-"Yâ Selmân! Şu gördüğün kapıları ben açacağım. Ve onların ihtiyâr ve mülkü benim olacak." Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm, ikinci defa vurduğunda yine Selmân-ı Fârisî baktı ve dedi ki:

-"Yâ Resûlullah! Şam şehrinin Dürbü'l -Meâlî denilen kapılarını gördüm."

-"Onlar da benim olacak, yâ Selmân" buyurdu. Üçüncü kere Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm kazmayı Selmân-ı Fârisî'ye verdi ve:

-"Vur sen de yâ Selmân! Vurduğun yere bak ne göreceksin?" buyurdu. Selmân bakınca:

-"Sekiz cennet ile kapılarını gördüm" dedi. Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm buyurdu ki:

-"Yâ Selmân! Gördüğün sekiz cennetin ihtiyârını sana verip, yedi sene zarfında benim ümmetimden istediğiniz kimseleri cennete idhâl için Cenâb-ı Hakk sana izin verecektir. Bu sır sana mahsustur. İstersen Sıddık-ı Ekber'e söylemeğe me'zunsun."

Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm, Selmân-ı Fârisî ile görüşürken "er-ricâl-ül Müdebbirûn", huzûr-u Resûlullah'a geldi. Sahâbe-i kirâm'dan birinci mertebede bulunan ve Resûlullah Aleyhisselâm'a karşı olan muhabbeti cihetinden en büyük nasip Cenâb-ı Hakk tarafından kendisine ihsân edilen Selman (r.a.), bu ricâlullahı görünce tahammül edemiyerek üzerine bir hal geldi. Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm buyurdu ki:

-"Yâ Selmân! Cibrîl-i Emîn Aleyhisselâm, bu ricâl-i ümmetin buraya geleceğini bana söylemişti. Senin kurbiyyet ***(yakınlığın***) ve bana karşı olan muhabbetin için bunları sana gösterdim."

Selmân hz. ile, o ricâlullah hazerâtının aralarında teâruf ***(tanışma)*** ve sohbet oldu. Cibrîl Aleyhisselâm, o ricâ! ümmetin hidemât-ı mukaddeselerini ***(mukaddes hizmetlerini***) zikir ve beyân etti. Ve dedi ki:

-"Yâ Resûlullah! Bu ricâlullahın senin ümmetine olacak hizmet ve muâveneti (yardımları) Selmân-ı Fârisî'nin hizmetinden büyüktür." Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm taaccüp etti (şaşırdı). Zirâ, Selmân-ı Fârisî ileride zikredildiği veçhile yedi sene zarfında istediği kadar ümmet-i Muhammed'in cennetten mahrum olanlarını, cennete idhal etmek için selâhiyeti ***(yetkisi)*** olan bir zâttır. Bu çok büyük bir hizmettir. "Bundan büyük hizmetler, bu ricâlullahtan sâdır olacaktır" diye Cibrîl söylediğinde Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm, çok sevinerek taaccüp ve tahayyür (hayret) etti. Cibrîl Aleyhisselâm dedi ki:

-"Yâ Muhammed! Biraz daha acîb ve garip bir şey söyleyeceğim. Bu sana makâmını gösterdiğim Mescidü'l Kubâ'da, bu ricâllullah içtimâ ettikleri zaman, bir lâhzada onlara itbâ ve hizmet nasip olan kimselere, "eyyühe'l -cihad" nâzil olduğu lâhzadan itibaren, bütün gaza ve mücâhedelerinize iştirâk eden sahâbelerinize olan fazilet verilecektir."

Sıddîk-ı Ekber (r.a.), makâm-ı hilâfete geldiği zaman Selmân-ı Fârisî'yi huzura davet ederek:

-"Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretleri, sana sekiz cennetin emir ve iradesini teslim edecektir. Ve yedi sene mütemâdiyen; istediğin kadar efrâdı-ı ümmeti, darü'l -kerâmete sevk edeceksin. O zaman bu cemaâtı unutma!" diyerek çok kimsenin ismini yazıp kendisine verdi. Selman dedi ki:

-"Yâ Halîfe-i Resûlullah! Bu sırrı sana kim beyân etti ?" Sıddîk-ı Ekber buyurdu ki:

-"Resûl-ü Ekrem Aleyhisselâm, Hendek gününde sana söylerken ben de dinledim." Sonra, Selmân-ı Fârisî, Sıddîk-ı Ekber'den telkin ve inâbe talep etti. Sıddîk (radiyallâhü anh), Resûl Aleyhisselâmın kendisine telkin buyurduğu veçhile telkin ve inâbe buyurdu. Radiyallâhuanhumâ ve rızkunallâhi Teâlâ rü'yetihuma ve sohbetihumâ ve darü'l -kerâme. Âmin.

cilt. I, s. 166-177

Kaynak: MENÂKIB-I ŞEREFİYYE, Şerâfeddin Hazretleri'nin Lisanından Yayına Hazırlayan- Hasan BURKAY, ANKARA-1995

HAZRETİ İSÂ ALEYHİSSELÂMIN YARATILIŞI HAKKINDAKİ BİLİNMEYEN GERÇEK

Not: Daha önce yazı konulmuştu. Tekrarı uygun görüldü. Bu hikmeti duyacağınız başka bir yeri nadir bulabilirsiniz. İhramcızâde İsmail Hakkı

Mürşid-i Kâmil Şeyh Şerâfeddin Bingöl kaddesellâhü sırrahu'l azîz buyurdu ki;

Cenâb-ı Hakk Teâlâ Hazretlerine hamdü senalar ederiz ki, bizi fazl ve inâyet-i ezeliyesi ile nimetlerin en âlâsına ve efdal-i İlâhiyye'nin en azîzi olan iman ve İslam'la müşerref kıldı, cümle enbiyâ-ı mürselîn hazerâtının büyüğü ve kıyametten sonra dahi Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın,

-"Yâ Habîbim Muhammed, vazifeniz tamam oldu" hitâb-ı İlâhîsi erişinceye kadar, şeriatın envâr ve fezâilinin bakî ve carî olduğu Seyyid-i Kâinat aleyhi ekmelü't-tahiyyat aleyhissalâtü ve's-selâm Efendimizin ümmetinden kılmıştır. Elhümdülillâhi Teâlâ.

Ve yine hamdü senalar olsun ki;

Mahkeme-i Kübrâ'da da Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimizin envâr-ı şeriat ve ba'si (gönderilişi) bakî olup, o günden sonra yine 80 bin sene tamam oluncaya kadar şefaati câridir. Şefaati carî oldukça ba'si dahi bakî olur. Yalnız Hakk Teâlâ 50 bin sene sonra mezkûr hitabı kendisine karşı tevcîh buyuracaktır. O hitap tevcîh oluncaya kadar, ümmetinin umuru ile iştigâl edecektir. Kelâmullâhi'l- ezelin ahkâm, envâr ve âyâtı dahi, o zaman Cenâb-ı Hakk Hazretlerinin Zât-ı Akdes'ine iade olunacaktır. Cennet ve cehennem ehli arasında da bir daha görüşmemek üzere durum hâsıl olacaktır.

Rasülullâh aleyhisselâm, ümmetine ve ümmetinin hidâyet bulması için ne kadar haristir ki, Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın kendisine;

-"Yâ Habîbim Muhammed, vazifeniz tamam oldu" diye hitap ettiği halde, daha 30 bin sene ümmetinin umuru ile iştigâl etmektedir.

Cümle enbiyâ-ı mürselîn-i kiramdan Cenâb-ı Hakk, ahd-u mîsak alırken vâkî olan bir muahede (antlaşma) zikrediyorum, şöyle ki;

Cenâb-ı Hakk bilcümle enbiyânın ervahını yarattığında evvelâ Rasûlullâh aleyhisselâmı tasdik ettirdi. O gün yevmü'l-incilâdır [1]ve hem de yevmü'l-icâbe'dir.

Bu ahdi almak üzere Cenâb-ı Hakk enbiyâ ve mürselîni davet ettiğinde; muahededen önce, Seyyidi Kâinat aleyhisselâm dedi ki:

-"Yâ Rab, ahdü mîsakdan evvel ümmetimin efradından sâdır olacak küçük ve büyük günahları ile o eshâbı seğâir (küçük) ve kebâir (büyük) olan ümmetimi bana göstermenizi niyaz ederim."

Cenâb-ı Hakk da büyük ve küçük günahlarından bir tanesi kalmadan, ümmetinden sâdır olacak günahlar ile günah sahiplerini gösterdi. Rasûlullâh aleyhisselâm üç kere o ümmet ile günahları üzerine nazar buyurdu.

Sonra:

-"Yâ Rab, büyük ricâlullâhın sulbüne girmeden (Hz. İsâ aleyhisselâm) ve dünyaya gelmeden nizâm-ı hilkatten hariç kalan ve sıfat-ı İlâhiyyenizin tamamını iktisap eden (kazanmış) ve

evsâf-ı beşeriyyesine evsâf-ı İlâhiyye ve melekûtiyyesi galip olan bir hâdim-i (hizmetkârı) ümmetim için bağışlayın" diye niyazda bulundu.

Bu münâcaat ruhların ahdinden öncedir. Zerrâtın uhûdu (ahitleşmesi), ervahın uhûdundan binlerce sonradır. Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın tecelli-i ilâhiyyesi, ervâh-ı enbiyâ-ı mürselîne oldu. Enbiyâ-ı mürselîn de bu tecelliyi aynen hakikat-ı Muhammediye gibi müşahede ettiler. Cenâb-ı Hakk enbiyânın içinden bir ruhu davet ederek ona Seyyidi Kâinat aleyhisselâmın ruhunu gösterdi ve buyurdu ki:

-"BU SENİN (RUH OLARAK) ASLINDIR VE BABANDIR."

Cenâb-ı Hakk o ruhu, sahibi olan Nebiyy-i zîşânın ümmetine hadim kıldığını da beyân buyurdu. Efendimiz de:

-"Yâ Rab, bunu benim ümmetim için en muhtaç olduğu zamanda hadim kıl ki, ümmetimin üzerinde cereyan eden envâ-ı fitne ve fesâd son dereceye vardığında hadim olsun."

Cenâb-ı Hakk da kabul buyurdu.

-"Yâ Habîbim Muhammed, yüz yirmi dört bin enbiyânın ümmetlerinin adedinde senin ümmetini ihyaya ve irşada ve onları hidâyete sevk etmeğe selâhiyet ihsan edeceğim. Arzu ettiğiniz zamanda, o selâhiyet-i tâmme ile beraber onu ümmetinize hadim (hizmetkâr) kılarım."

Cenâb-ı Hakk Rûhullâh İsâ aleyhisselâma buyurdu ki:

-"Sen Nebiyy-i Mürselsin, benim kütübü ilâhiyyemden iki kitabın faziletini duyacaksın."

Hakk Teâlâ Hazretleri o makâm-ı mahsûsta kendisine İncîl-i Şerîf ile Kur'ân-ı Azîmüşşânı tâlim buyurdu. Cenâb-ı Hakk kendisine muallim oldu. Sonra kendisine dördüncü semâda bir makam gösterdi ve buyurdu ki:

-"Bu makâm-ı dâvet'tir, ben seni dünyadan bu makama davet ederim. Kıyamete kadar bu makamda kalacaksın. Burada bulunduğunuz müddetçe ikinci defa yere davet edinceye kadar bu makamda Habîbim Muhammed aleyhisselâmın ümmetine hadim olacaksın."

Bu minval üzere cümle Enbiyâ-ı mürselîn hazerâtından da ahd ve mîsak aldı.

İsâ aleyhisselâm 33 yaşında iken semâya ref olunmuştur. O günden itibaren İsâ aleyhisselâmın âlem-i melekûtta ifa edeceği vezâif-i ubûdiyyet, ümmeti Muhammed için istiğfar olacağı tesbîh ve münâcaattan ibarettir. Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın irâde- i ezeliyesi İsâ aleyhisselâmın ibrazına taalluk buyurduğunda, İsâ aleyhisselâmın makamı olacak olan makâm-ı davete, 124 bin enbiyâ ervahı ve 199 melâike taifesi imâm ve reisleri ile beraber davet olundu. Bu melaikenin her bir taifesinin imâm ve reisleri ise, ümmeti Muhammed'in enfâsı (yani nefesleri) adedindedir. Bu azîm ictimâya nazar edince bilcümle enbiyâ ve mürselîn-i kiram taaccüp ettiler. Meleklerle teârüf [2] orada hâsıl oldu. Cenâb-ı Hakk bu kadar enbiya ve melâikey-i kiram beyninde Cibrîl-i Emîn'e:

-"YÂ CİBRÎL, BEN SENİ MERYEM BİNTİ İMRÂN'A GÖNDERİYORUM, ZUHÛRİYET ANINDA MAHLÛKÂTIN EKMELİ VE EFDALİ OLAN HABÎBİM MUHAMMED'İN ŞEKLİ ÜZERİNE NAZİL OLACAKSIN VE KENDİNİ BEŞER OLARAK GÖSTERECEKSİN. GÖSTERECEĞİN ŞEKİL VE SURETİ HABÎBİMİN ŞEKLİ ÜZERE TEMSÎL EDERSİN.". Cenâb-ı Hakk Seyyidi Kâinat aleyhisselâma hitaben:

–"Yâ Habîbim buna râzımısın? Bu senin ümmetinin hadimi olan ve arzun veçhile ıslâh-ı beşere girmeden, doğru dünyaya gelecek. Bu hadime asıl ve mebde hakkı olmaya razı mısın?"

Rasûlullah Efendimiz:

–"Yâ Rabbe'l-'izze ve'l-Azame, emr-i irâde sizindir. Emrinize razıyım." dedi.

O saatte Hakk Teâlâ, İsâ aleyhisselâmın validesi Meryem aleyhisselâma vahiy ile Cibrîl-i Emîn'i gönderdi:

–"Yâ Meryem, Cenâb-ı Hakk selâm eder, buyuruyor ki: İrâde-i ezeliyem ile ben, üzerine bir rûh ref ediyorum. O ruhu ref ederken eşref-i mahlûkâtım olan habîbim Muhammed aleyhisselâmın hakikatini sana izhâr (gösterip) ve temsîl ederim. Ve o vâsıta ile ref olunarak senden bir mevlûd zuhur ettirmek (yani bir çocuk dünyaya getirmeni) istiyorum. Sen razı mısın?" Meryem aleyhisselâm da:

–"Allah'ın emrine razıyım" diye cevap verdi. Cibrîl-i Emîn hazreti Meryem'in rızâsını arz edince Cenâb-ı Hakk, o 199 melâike taifesine emir buyurdu:

–"Meryem'i Beytullah denilen makama celp ve dâvet ediniz."

Bi-mûcibi emir, hazreti Meryem'i Beytullâh'a getirdiler. Bilcümle enbiyâ ervahı dahi makâm-ı davetten nazar ediyorlardı. Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın irâdesi ile Hazreti Meryem'e gönderilecek olan Hakîkat- ı Muhammediyye'yi, enbiyâ hazerâtı müşahede edince, meleklerle birlikte gayş ve sekrete düştüler. (hayret ve sarhoşluğa)

Bilcümle eczâ-i kâinat üzerine bir zevk ve neş'e sirayet etti ki, Cenâb-ı Hakk Teâlâ'nın, kâinatı halk buyurduğundan beri böyle bir zevk ve sürür hâsıl olmamıştı. Cenâb-ı Hakk 124 bin enbiyâ ve mürselîn ve 199 taife-i melâikenin huzurunda ve onların şehâdetleri üzerine ve Rasûlullâh aleyhisselâm ile Meryem aleyhisselâmın rızâları veçhile hükmü İlâhiyyesini itmâm ve infâz buyurdu. (tamamlandı ve uygulandı) Bu hükmü ilâhiyyenin merasimi de âlem-i melekûtta icra olundu.

Bu tecellî ve zuhurat üzere İsâ aleyhiselâmın ruhu hakîkatı Meryem aleyhisselâma nefh olundu, İsâ aleyhisselâmda 3 hakikat birleşti.

Biri İlâhî, diğeri Cibrîl aleyhisselâmın melekûtî hakîkatı ve üçüncüsü de Rasûlullâh Efendimiz'in Hakîkatı Muhammediyyesidir.

İsâ aleyhisselâm rahm-i mâderde (ana karnında) karar olduğu lahzadan itibaren Hakîkatı Muhammediyye'nin 7'inci mertebedeki hulâsası ile terbiye oldu. Validesinin rahminde karar olduğu lahzadan (andan) itibaren yine o, nutfe-i tâhire, ümmeti Muhammed için istiğfar ederdi. Makâm-ı davette ve yevmi ahd'de kendisine gösterilmiş olan bu ümmetin büyük ve küçük günahlarına tevbe ve istiğfarda devam ediyordu. İşte bu derece mukaddes ve mükerrem olan ve Seyyidi Kâinât'ın ümmetine hadim olan İsâ aleyhisselâma hâmile olduğunda, Cenâb-ı Hakk Kur'ân-ı Kerîminde kendisine melâike vasıtasıyla:

–"Bismillah yâ Meryem, innallahe's-tafâke ve tahhereke ve's-tafâke alâ nisâi'l-âlemîn " [3] diye hitap buyurmuştur. Bu kadar taltif ve tekrîmin aslı ve esbabı ise akl-ı ezeliyey-i İlâhî ile Seyyid-i Kâinat aleyhisselamın zevcesi olduğundandır. Ve kendisine hakîkat-ı Muhammediyye'nin zuhûriyyet ve şekli üzere Cibrîl-i Emîn aleyhisselâm nazil olduğundandır.

Ve Seyyidi Kâinat aleyhisselamın ümmetine en muhtaç zamanda hadim olan İsâ aleyhisselamın validesi olduğundandır.

Yine Mürşid-i Kâmil Şeyh Şerâfeddin Bingöl kaddesellâhü sırrahu'l azîz buyurdu ki;

-"Eyyühe'l-ihvân ve'l-ahbâb, İsâ aleyhisselamın bu umûmî hizmetinden, Rasûlü Ekremimizin arzu buyurduğu zamandan biri de 1353 senesinin Rebîu'l- Evvel'in 7'inci (20 Mayıs 1934 Çarşamba) gecesidir. Bu geceye tesadüf ile İsâ aleyhisselamın hizmet-i mukaddeselerine nail ve mazhar olacak ümmetin içinde bizlerin de dâhil olduğu muhakkaktır. Bu umûmî hizmetin meyânında husûsî hizmetler de vardır. O husûsî hizmetlerden birisi de menâbiîn [4] (vekillik) hakîkatından anlaşıldığı üzere hakkımızda ifâ edilecek olan hizmet-i takdîsedir. Bu nîmetullâhı cümlenize tebşîr ediyorum. (Bu zuhuratın zahiri manada yorumunu yapmak mümkün olmuyor.İkinci Dünya savaşının olgunlaştığı zamanlara rastgelmesi pek manidar)

İsâ aleyhisselamın zuhûriyet ve hilkat-i beşeriyyeti ve neş'eti hakkında beyân edilecek hakâyık çoktur. Lâkin şimdiye kadar hukemâ-i İslâmiye'den gelenlerin hiçbiri bu kadarını dahi söylemeye ve beyâna mukdedir olamamışlardır. Bu kadarlıkla iktifa ediyorum. Fazla söylemek ve beyân etmek belki mûcib-i vedâ-i tereddüt olması muhtemeldir".

cilt. V**, s. 5-11**

Kaynak: MENÂKIB-I ŞEREFİYYE, Şerâfeddin Hazretleri'nin Lisanından Yayına Hazırlayan- Hasan BURKAY, ANKARA-1995

---

[1] **İncila**: Cilâlanma. Parlama. * Görünme, belli olmak, açılma

[2] **Tearüf**: Tanışmak. Birbirini tanımak. Birbirine tanış çıkmak.

[3] Âl-i İmrân, 42. **"Melekler şöyle demişti: Ey Meryem! Allah seni seçip temizledi, dünyaların kadınlarından seni üstün tuttu."**

[4] **Menab**: Birinin yerini tutmak, nâib olmak. Birisine vekil olmak. Vekillik yeri. (Bu

KIZILDERİLİLER NASIL YOKEDİLDİ?

Hzl: BARTOLOME DE LAS CASAS

Amerika kıtası keşfedildiğinde oraya medeniyetten önce ölüm gitti. Vahşet, hırsızlık, soykırım gitti. Peki daha sonra medeniyet gitti mi? Hayır! Çünkü oranın yerlileri **"Beyaz Adam"dan çok daha medeniydiler**. Hırsızlığı, insan öldürmeyi bilmiyorlardı. Huzur içinde yaşayan büyük bir aile gibiydiler.

"Beyaz Adam" gelince onu misafirperverce ve samimiyetle ağırladılar. Yiyeceklerinden bol bol ikram ettiler. Topraklarını açtılar. Hatta altınlarının da çoğunu karşılığında hiçbir şey beklemeksizin bu yeni misafirlerle (!) paylaştılar. Fakat "Beyaz Adam"ın gözü doymuyordu. Ne kadar verirlerse hep daha fazlasını istiyordu. En sonunda canlarını da istedi. Verdiler...

Piskopos Bartolome de Las Casas, bu kitapta anlattığı her şeyi bizzat yaşadı. O bir "beyaz" dı. Fakat bu vahşete duyarsız kalamayacak kadar da insandı...

Geliyorlar ötelerden.
Başıma garip belalar geldi ama
yine de benimdir bu koskoca ülke.

(Bir kızılderili şiirinden)

Amerika kıtası, 12 Ekim 1492'ye kadar, üzerinde güneşin batmadığı bir ülkeydi. Coşkun akarsularla kuşatılmış bu verimli topraklar üzerinde, yeryüzünün büyük medeniyetlerini kurmuş, doğayı katletmeden ondan faydalanmasını öğrenmiş, silahı ve savaşı tanımayan insanlar yaşıyordu.

"Avrupa uygarlığı, eski dünya, Kolomb'un şahsında, sonradan Amerika adını alacak yeni dünyaya ilk adımını attığında, 'yeni dünya uygarlığının farklı gelişmişlik derecesine sahip birimleri, üretim araçları ve üretim ilişkilerindeki gelişme düzeyi bakımından Avrupalı kaşiflerin 'komünallık' aşamasından çıkarak 'devletli toplum' olma yoluna giren atalarının bulundukları noktaya henüz yeni adım atıyordu. Şimdiki Meksika'da, Orta Amerika ve Antillerde, And Dağlarının Kuzey ve Orta kısımlarında yaşayan halklar, **Avrupalı fatihler tarafından yokedilmeye başlandıkları sırada, altın çağ'ın da bulunan uygarlıklara sahiptiler.** Meksika'nın yüksek yaylalarında Toltek ve Aztek, Yucatan Yarımadasında Maya, Antiller'de Karaib, şimdi Kolombiya adı ile anılan topraklarda Chibcha, Peru ve Bolivya Adalarında İnka uygarlıkları kurulmuştu. Bu uygarlıkların bir bölümü, yoğun nüfuslu, halkı toprağa bağlı ve tarımsal kentlere sahip uygarlıklar, siyasal örgütlülük düzeyi bakımından devlet, hatta bir kısmı imparatorluk aşamasına kadar evrimleşmişti. Daha geri ve 'ilkel uygarlıklar' ise avcı, yiyecek toplayan göçebe veya yarı-göçebe, bazı yerlerde de ilkel bir tarımcılık aşamasına gelmiş dağınık kabilelerden oluşuyordu.

Araştırmacıların tahmini hesaplarına göre, Kolomb'un Hint Adaları sandığı Antil adalarına ayak bastığı tarihte bütün Amerika kıtasının nüfusu 30-50 milyon arasındaydı. En kötümser tahminciler, bu sayıyı 10 milyon rakamı ile sınırlandırıyor.

'Eski dünya'nın fatihleri tarafından yok edilmeden önce kentleri ve tapınaklarıyla, mimarisi ve matematik bilimi ile 'yeni dünya', Avrupa uygarlığından habersiz ve onu epeyce geriden izlemesine karşın, kendi iç evrimiyle gelişmeye devam eden Atlantik ötesi bir uygarlık merkeziydi"

Amerika kıtasının yerli halkının, gerek Kolomb'a gerekse ondan sonra gelen diğer Avrupalılara karşı gösterdiği misafirperver ve cömert tavır onları adeta büyülemişti.

"..Kristof Kolomb, seyahatleri boyunca bir seyir günlüğü tutmuştu.

Bu günlük çok şey açıklıyordu. Bahamalarda karaya çıktığında, kendisini ve adamlarını iyi niyetle karşılayan Kızılderililerden söz ediyordu. Bunlar, Tainolar diye de adlandırılan Arawak yerlileriydi. İspanyolları başka dünyalardan gelmiş yaratıklar gibi gören Kızılderililer, sığ kıyıda, denizde yürüyerek teknelere yaklaşmış, ilk karşılaştıkları yabancılara çeşitli hediyeler sunmuşlardı. Kolomb, Arawakların barışçı ve yumuşak huylu insanlar olduğunu yazıyor ve 'silah taşımıyorlardı diyor. 'Silahın ne olduğunu da bilmiyorlar. Onlara bir kılıç gösterdim, keskin tarafından tuttular ve ellerini yaraladılar

Sonraki aylar boyunca Kolomb, günlüğünde yerli Amerikalılardan saygılı bir hayranlıkla söz ediyor: 'Bu yerliler, dünyanın en iyi, en nazik insanları, diye yazıyor. **'Kötülüğün ne olduğunu bilmiyorlar, çalmıyorlar, öldürmüyorlar. Komşularını, kendileri kadar çok seviyorlar. Dünyada onlar kadar tatlı dilli insanlar yoktur. Her zaman gülüyorlar.'**

İspanya'daki patronlarından birine yazdığı bir mektupta da Kolomb, yerlileri tanıtmak için şöyle diyor: '***Son derece sade, dürüst ve aşırı düzeyde eli açık insanlar. Herhangi birinden, sahip olduğu herhangi bir şey istenince, hemen veriyorlar. Başkalarına olan sevgileri, kendi özlerine olandan çok daha fazla. Ama bu övgüleri sıralayan Kolomb, günlüğün bir yerinde de şöyle diyor: "Bunlardan çok iyi hizmetkâr olur. Sadece elli adamla bütün bu yerlilerin hepsine kolayca boyun eğdirebiliriz ve her istediğimizi yaptırabiliriz."***

Evet... Kolomb, Kızılderilileri böyle değerlendiriyordu. Onun gözünde yerliler konuksever evsahipleri değil, (her istediğimizi yaptırabileceğimiz hizmetkârlar idi

Yerli halk, bu yeni tanıştığı misafirlere topraklarını açtı, yiyeceklerini paylaştı ve altın süs eşyaları hediye etti. Avrupalılarsa, Amerika'ya, salgın hastalık, yağma ve ölüm getirdiler. 1492'de Amerika kıtası, yeryüzünün gördüğü en trajik alışverişlerden birine sahne olmuştur. Yerliler altın, yiyecek ve toprak verdiler, karşılığında salgın hastalık, yağma ve ölümle ödüllendirildiler.

Avrupalılar, altın olarak istediklerini elde edemediler fakat yine de kendilerine çok kazanç getirecek başka bir yol buldular: Köle ticareti! Tıka basa gemilere bindirilen zavallı Kızılderililerin pek çoğu yolda soğuktan ve hastalıktan öldü. Artık yeni bir hayat başlamıştı onlar için.

ABD'li tarihçi Samuel Eliot Morison'a ait şu satırlar bize vahşetin boyutu hakkında bir fikir verecektir:

"1492'de bir yeryüzü cenneti olan İspanyol Adasının bütün insanlarının yokedilmesi siyaseti ve o siyasetin uygulanması, tek sorumlusu olan Kolomb tarafından başlatıldı. Çağdaş bir etnologa göre, 1492'de 300.000 olması gereken ada nüfusunun üçte biri 1494-1496 arasında öldürüldü. 1508'de, sağ kalan yerlilerin sayısı 60.000 idi. 1548'de Oviedo (İspanyolların resmi fetih tarihi yazarı), adada yaşayan Kızılderililerin 500'ü bulduğundan kuşkuluyduk

**

Bartolome de Las Casas, yerli halka hristiyanlığı aşılamak için Amerika'ya gitmiş bir papazdır.

Kristof Kolomb'un yakın arkadaşlarından birisinin oğludur. 1522'de Dominiken tarikatına girmiştir. Ömrünü Kızılderililerin haklarını korumaya adamış ve onların lehinde yasalar çıkartacak kadar da başarılı olmuştur.

Yazdığı eserlerde, Kızılderililerle İspanyolların nasıl karşılaştıkları ve İspanyolların yaptığı vahşet, tüyler ürpertici bir şekilde anlatılmaktadır. Özellikle, şu an elinizde bulunan ve orijinal adı "Brevisima historia de la destrucciorı de las îndias (Yerlilerin imhasının çok kısa Tarihiolan bu eseri, İspanyolların yerli halka yaptıkları zulmü en ince ayrıntılarına kadar gözler önüne sermektedir. Yazdıklarını yayınladığı yıllarda resmi tarihçilerin saldırılarına maruz kalan Las Casas, yaşayan pek çok şahit göstererek anlattıklarının doğruluğunu ispat etmiştir.

Bugün ise, hâlâ Amerika'daki okulların ders kitaplarında bir halk kahramanı olarak tanıtılan Kolomb ve diğer kâşiflerin gerçek yüzü, pek çok yazar tarafından ortaya çıkarılmıştır. **Resmi tarihin ısrarla korumasına rağmen, ciddi araştırmacılar, Kolomb ve diğerlerinin tarihteki gerçek yerlerini ortaya koymuşlardır.**

Bugüne kadar, özellikle filmlerle insanların kafasına yerleştirilmeye çalışılan "Kızılderili" imajını yıkan ve Amerika kıtasını keşfedenlerin gerçek yüzünü ortaya çıkaran bu kitap, tarihi incelerken "madalyonun öbür yüzü"nü de görmek isteyen okuyucularımıza önemli ipuçları sağlayacaktır.

Şûle

Sh.7-12

BU KİTABIN HAZIRLANMA NEDENİ

Amerika kıtasının büyüleyici keşfinden itibaren, başlangıçta oraya belli bir süre için yerleşen İspanyollar ve daha sonra da onları bugüne dek takip edenler, olayları başdöndürücü bir hızla başlatıverdiler. Tanık olmayanlar için bu olaylar öylesine garip ve inanılmazdı ki, geçmiş yüzyıllarda görülmüş ve duyulmuş bütün benzerlerini ne denli önemli olursa olsun karartacak, susturacak ve unutturacak nitelikteydi. Aralarında katliamlar, masum insanların kıyımı, bu eylemlerin yapıldığı köylerin, eyaletlerin ve krallıkların boşalması ve benzeri korkunç olaylar vardı. Törenle göreve geldikten sonra, Piskopos Bartolome de Las Casas, efendimiz İmparatora bilgi vermek için saray erkânına katıldı. Kendi gözleriyle gördüğü bu olayları, bilmeyen birçok kişiye anlattı. Hikâyesi, onu dinleyenlerde bir çeşit kendinden geçme ve şaşkınlık uyandırdı. Öylesine ki, olaylardan bazılarını kısaca yazmasını rica ettiler. O da yazdı. Birkaç yıl sonra, duygusuz, açgözlülük ve hırs içinde dejenere olmuş, devam

eden eylemleri ile kınanacak bir yola sürüklenmiş insanları gördü. Bu insanlar halkını yokettikleri kıtada zulmü iğrenç bir sanat haline getirmişler, yaptıkları kötülüklerle, ihanetlerle tatmin olmamışlardı. Daha korkunç (daha korkunç olabilirse!) yeni zulümler yapabilmek için kralın kendilerine yetki ve güç vermesini istiyorlardı. Bunun üzerine, Bartolome de Las Casas bunları krala yazmaya karar verdi. Önce, efendimiz prense bir mektup yazarak bu yetkiyi vermemesini rica etti. Daha sonra da, bu anlattıklarını yazılı, kısa bir özet şeklinde sunmayı uygun gördü. İşte biraz sonra okuyacağınız bu kitabın hazırlanma nedeni budur.

Sh: 15-16

GİRİŞ

Piskopos Bartolome de Las Casas veya Casaus tarafından, ulu ve güçlü efendimiz İspanya prensinden Felipe'e:

Çok ulu ve güçlü efendimiz,

Tanrı'nın inayetinin dünyada emrettiği gibi, krallar insan soyunun yönetimi ve ortak çıkarları için, krallıkların ve ulusların babaları, çobanları olurlar (Homère'ın dediği gibi). Dolayısıyla devletlerin en soylu ve en cömert fertleridir. Hiç kimse haklı bile olsa onlann krallık ruhunun doğruluğundan şüphe etmemelidir. **Eğer devletlerde, hatalar, önyargılar ve kötülükler ortalığı kasıp kavuruyorsa, bunun tek nedeni kralların durumdan haberdar olmamasıdır.** Bilselerdi, büyük bir dikkatle ve ustalıkla onların kökünü kazırlardı. Salomon atasözlerinde kutsal yazıtların söylemek istediği de buydu: Rex qui sedet in solio juidict, dissipat omne malum intu itu suo **[Tahtta oturan kral çevresindeki tüm kötülükleri yargılar ve yok eder.]** Çünkü özündeki doğal meziyet sayesinde, krallığındaki en ufak bir kötülük haberi, o kötülüğü defetmesi için yeterli olur. Ve eğer kötülükten sakınırsa bir an bile zarar görmez.

Çok güçlü efendim, bu kadar büyük krallıkların, daha doğrusu bu geniş yeni dünyanın (Amerika'nın) yakılıp yıkılmasını, orada yapılan kötülükleri (insanların bu denli korkunç şeyler yapabileceği hayal bile edilemezdi) düşünüyorum. Tanrı bu topraklan Castilla krallarına bahşetti; yönetmeleri, değiştirmeleri ve maddi-manevi ümit aşılamaları için onlara emanet etti. 50 yıldan fazladır bu topraklarda yaşıyorum ve zulümlere şahit oluyorum. Sayın Altes hazretleri bu sömürülerden bazılarını bilseydi, zorbaların "fetih" adı altında yaptıkları keşifleri ve işledikleri suçları kabul etmemesi ve hiçbir şekilde onlara izin vermemesi için majestelerine yalvarırdı. Bu eylemlere izin verilirse, eylemler daha da artacaktır. Mademki doğal, kutsal ve İnsanî bütün kanunlar, (kimseye zara n dokunmayan, yumuşak ve uysal yerli pasifik halkına karşı işlenen) bu eylemleri yasaklar, kınar ve lanetler, susarsam zorbaların yok ettiği vücut ve ruhlardan sorumlu olurum. Bu yüzden olaylardan birkaçını yazmaya karar verdim. Aslında anlatabileceğim sayısız örnek var ama, sayın Altes hazretlerinin daha kolay okuyabilmesi için bir özet yaptım.

Sayın Altes'in genel valisi, Tolede başpiskoposu, Carthagène'de psikopos olduğu sırada benden bu öyküleri istedi. Daha sonra onlan sayın Altes hazretlerine sundu. Ancak sayın Altes, karada ve denizde yaptığı uzun yolculuklar ve çok sayıda kraliyet görevi nedeniyle onları ya okumamış veya unutmuş olabilir. Haksız yere birçok insanın kanını dökmeyi, 1 milyar kişiyi öldürerek bu geniş topraklan doğal sahiplerinden temizlemeyi ve eşsiz hâzinelerini çalmayı önemsiz bulanların tehlikeli ve mantık dışı arzuları gün geçtikçe

büyümektedir. Kendilerine fetih izni verilmesi için her yolu denemekte, değişik aldatıcı görüntülere bürünmektedirler.

(Doğal ve kutsal kanunu ihlâl etmeden, yani cehennem azabına lâyık ölümcül günahlar işlemeden bu fetihlere izin vermek imkânsızdır). Uzun uzun yazılabilecek yazılması da gereken yakıp yıkma, yerle bir etme öykülerinin kısa bir özetini sayın Altes'e sunmayı gerekli buldum. Sayın Altes'in, halkın menfaati ve Kraliyet Devleti'nin refahı için hizmet veren yandaşlarına ve hizmetçilerine gösterdiği bağışlama ve teveccühü bu özeti okurken de göstermesini rica ediyorum. **Sayın Altes, özeti okuduğunda yokedilen, parçalara ayrılan bu masum insanlara yapılan korkunç haksızlığı görecektir.** Sebep, bu iğrenç suçlan işleyenlerin açgözlülüğü ve hırsı değilse nedir?

Sayın Altes, majestelerine yalvaracak, onu, canilerin yıkıcı iğrenç teşebbüslerini reddetmeye ikna edecektir. Bu korkunç isteği hemen hemen hiç endişe uyandırmadan susturan majesteleri bundan böyle tek söz sahibi olacaktır. Çok ulu efendimiz, Tann'nın Castille Kraliyet Devleti'ni geliştirmesi, koruması ve maddi, manevi mutlulukla doldurması için bu gereklidir.

Amin.

Sh: 17-19

KIZILDERİLİLER NASIL YOKEDİLDİ?

Amerika 1492 yılında keşfedildi. Ertesi yıl İspanyol Hristiyanlar oraya yerleştirildi. **Sonuçta 49 yıl içinde birçok İspanyol oraya gitti.** Yerleşmek için girdikleri ilk toprak, çevresi 600 mil olan, büyük İspanyol adasıydı. Etrafında sayısız başka büyük adalar vardı. Hepsi de dünyanın herhangi bir toprağı gibi nüfuslanmıştı. Orada pek çok insanın yaşadığını görmüştük.

En yakın noktası adadan aşağı yukarı 250 mil uzaklıkta olan kıtanın bilinen 10 bin mil sahili vardı ve her gün yeni yerler keşfediliyordu. 1541'e kadar keşfedilen toprakların hepsi bir arı kovanı gibi öylesine kalabalıktı ki, Tanrının buraya insan soyunun çoğunluğunu yerleştirdiği düşünülebilirdi.

Tanrı, bu çeşit çeşit, kalabalık insanları son derece sade yaratmıştı. **Kötülükten ve ikiyüzlülükten uzak, yerli efendilerine (beylerine) ve Hristiyanlara hizmet ediyorlardı.** Dünyadaki en uysal, en sabırlı, en barışçı ve en sakin insanlardı. Gürültüsüz patırtısız, ne sinirli ne de kavgacı; kırgınlıktan, nefretten, intikam arzusundan uzaktılar. **İnce, narin, kırılgan bir yapılan vardı; işlerini güçlükle yapabiliyorlar, herhangi bir hastalıkta da kolayca ölüyorlardı.** Bizde, zenginlik ve tatlı bir hayat içinde yetiştirilen prens ve soylu çocuklan bile onların köylülerinden daha narin değildir.

Maddi varlıklara sahip olmak istemediklerinden, ne gururlu, ne hırslı, ne de açgözlüydüler. Gıdaları ne çok bol, ne mükemmel, ne de çöldeki Saints Pére'inkilerden daha zengindi. Genelde sadece utanılacak yerlerini kapatıp gezerlerdi. Birbuçuk karış uzunluğunda kareli pamuklu bir kumaşa sannırlardı. Yatakları hasırdı ve ada İspanyolcasında "hamak" denilen asılı filelerin ortasında uyurlardı.

Açık, sağlıklı ve canlı bir anlayışları vardı. Her türlü iyi öğretiyi öğrenecek kadar yetenekli ve uysaldılar. Bu bakımdan kutsal katolik inancımızı ve erdemli geleneklerimizi benimseye çok

uygundular. Tanrı, bünyesinde böylesine az olumsuzluk taşıyan başka bir halk daha yaratmamıştır.

Dini şeylerden sözedildiğini duyar duymaz, büyük bir ısrarla öğrenmeye, kilisenin dinsel törenleri ile kutsal ibadetlerini yerine getirmeye çalıştılar. Aslında din adamlarının, onlara dayanabilmek için, Tanrı tarafından büyük bir sabırla donatılmış olmaları gerekirdi. Son birkaç yıldır, din adamı olmayan birçok İspanyol'dan bu insanların aşikâr iyiliklerinin yadsınamayacağını duyuyorum. Eğer Tanrıyı tanısalardı, kuşkusuz dünyanın en mutlu insanları olurlardı.

İşte İspanyollar onları tanır tanımaz, yaratıcılarının böyle güzel meziyetlerle donattığı bu müşfik koyunların topraklarına, günlerdir aç vahşi kurtlar, kaplanlar, aslanlar gibi girdiler. 40 yıldan beri ve bugün hâlâ onları parçalara ayırıyor, öldürüyor, tedirgin ediyor, acı ve sıkıntı veriyorlar. Tuhaf, yeni, çok çeşitli, şimdiye dek ne okunmuş, ne duyulmuş, ne de görülmüş bir zulümle onları yokediyorlar. Bazılarını daha sonra söyleyeceğim. Yalnız şu bir gerçek; İspanyol adasına ilk çıktığımızda 3 milyon yerli vardı, bugün ise 200'den fazla kalmadı.

Aşağı yukarı Valladolid-Roma mesafesi kadar uzun olan Küba adası bugün neredeyse bomboş. Mutlulukla dolup taşan, büyük ve güzel San Juan ve Jamayka adaları yakılıp yıkılmış durumda. Kuzeyde İspanyol ve Küba adalarına komşu olan Lucayes adalarını, Geants adaları ve diğer irili ufaklı 60'dan fazla ada oluşturuyor. En kötüsü bile Sâvilla Kralı'nın bahçesinden daha güzel ve verimli. Burası dünyanın en verimli toprağı. 500.000'den fazla insanın yaşadığı bu yerlerde, bugün hiçkimse yok. İspanyollar bütün halkı İspanyol adasına götürerek öldürdüler. Halk orada kendilerine hiçbir şey kalmadığını görmüştü.

Her bağbozumundan sonra, 3 yıl boyunca bir gemi adaları dolaştı. Çünkü iyi kalpli bir Hristiyan orada yaşayanlara acıyarak dinlerini değiştirmiş, onları hristiyanlığa kazandırmıştı. Benim gördüğüm kadarıyla sadece 11 kişi bulunmuştu.

San Juan adasına komşu 30'dan fazla ada, aynı sebepten dolayı boşaltılarak kaybolup gittiler. Bütün bu adalar, tamamen boşaltılmış, 20.000 milden fazla ıssız bir alanı kapsıyor.

Eminiz ki İspanyollar, zulüm ve kötülükleriyle, akıllı insanlarla dolu olan bu insanları topraklarından kopardılar, yurtlarını yerle bir ettiler. Böylece kıta bugünkü terkedilmiş halini aldı. İspanya, Aragon ve Portekiz'in toplamından 10 krallık daha büyük, Sâvilla Jerusalem mesafesinin iki katı, yani 2000 milden daha büyük bir alandan sözediyoruz.

Bu 40 yıl boyunca, kadın, erkek, çoluk-çocuk, 12 milyondan fazla insan Hristiyanların iğrenç eylemleri ve zorbalıkları yüzünden öldü. ***Bu rakam kesin ve doğrudur (gerçektir).*** 15 milyondan fazla kurban olduğunu düşünerek, aslında belki de iyimser bir tahminde bulunmuş oluyorum.

Oraya giden ve Hristiyan olduğunu söyleyen kişiler, bu zavallı insanları yurtlarından zorla çıkarmak ve yeryüzünden silip atmak için başlıca iki yöntem kullandılar. Biri, onlarla haksız, cani, kanlı ve zorba savaşlar yapmaktı. Diğeri ise, önce özgürlüğü arzulayabilecek, umabilecek, düşünebilecek, ya da içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulmayı isteyebilecek herkesi öldürmek (yerli beyler ve erkekler gibi; çünkü savaşlarda genellikle sadece kadınlar ve gençler hayatta bırakılıyordu); daha sonra da, hiçbir insanın hatta hayvanın bile

yapmayacağı en ağır, korkunç, hayvani işlerde onları ezmekti. Diğer bütün yoketme şekilleri çok çeşitliydiler bu iki iğrenç zorba yönteme dayanır, onda özetlenirler.

Eğer Hristiyanlar onca nitelikli insanı öldürdüler, yokettilerse, tek amaçları altın sahibi olmak, kısa sürede çok zenginleşmek ve kişilikleriyle orantısız yüksek mevkilere gelmekti. Açgözlülükleri, dinmek bilmez hırsları bütün dünyada daha kötüsü olamazdı toprakların mutluluğu ve zenginliği, yerli halkın bu denli sakin, sabırlı ve kolayca boyun eğen oluşuyla birleşince, onları saymadılar, sevmediler ve değer vermediler. (Bütün bu süre boyunca gördüğüm ve bildiğim gerçekleri söylüyorum). Onları, hayvan demiyorum, (keşke hayvan muamelesi yapsalardı) hayvandan da kötü, pislikten aşağı gördüler.

İşte yerlilere ve hayatlarına böyle özen göster diler(!). Bu yüzden de sayısız insan dinsiz ve kutsal törensiz öldü gitti. **Oysa, bütün Amerika kıtası yerlilerinin, Hristiyanlara hiçbir zaman en ufak bir kötülük yapmadığı herkesçe hatta despotlar ve katillerce de bilinen, kanıtlanmış ve kabul edilmiş, apaçık bir gerçektir** . Yerliler önce onların gökten indiğini sandılar. Ta ki Hristiyanlar onlara veya komşularına, defalarca binbir çeşit kötülük, hırsızlık, şiddet ve eziyet uygulayana kadar.

Sh: 21-25

İSPANYOL ADASI

Daha önce söylediğimiz gibi, İspanyol adası Hristiyanların ilk girdiği ve bu halkları kırıp geçirmeye başladığı yerdi. Yani ilk yıktıkları ve boşalttıktan yer... Yararlanmak veya kötüye kullanmak amacıyla karılarını, çocuklarını alarak, emek ve alın teriyle kazandıkları besinlerini yiyerek işe koyuldular.

Herkesin olanakları ölçüsünde kendi rızasıyla verdiği onlara yetmedi. ***Yerliler zayıflı çünkü genelde ihtiyaç duydukları ve az bir çabayla ürettiklerinden fazlasını ellerinde tutmazlardı.*** Ayda onar kişilik üç zileye yeten miktar, bir Hristiyan'ın sadece bir günlük tüketimiydi. Ancak, uğradıkları şiddet ve aşağılama karşısında Amerika yerlileri, bu adamların gökten inmediğini anladılar. O zaman, bazıları yiyeceklerini, bazıları kanlarını, bazıları da çocuklannı sakladı. Diğerleri, böyle gaddar ve korkunç insanlardan uzaklaşmak için ormanlara kaçtı. Hristiyanlar halkı tokatla, yumrukla, sopayla dövüyorlardı, hatta köy beylerini ele geçiriyorlardı. **Cüretkârlıkları ve küstahlıkları öyle arttı ki, Hristiyan bir yüzbaşı, bütün adanın beyi sayılan, en büyük hükümdarın öz karısının ırzına geçti.** ***İşte o zaman, yerliler hristiyanları topraklarından kovmak için yollar aramaya başladılar. Silahlandılar. Çok zayıf, az saldırgan, dayanıksız ve savunmasızdırlar.*** (İşte bu yüzden savaşları bugünkü değnek oyunları ya da çocuk oyunları gibiydi). **Atlarını, kılıçlarını ve mızraklarını alan hristiyanlar, yerli Amerikalıların daha önce hiç görmediği eylemlere başladılar: Katliam ve kan dökme! Köylere giriyor, çoluk çocuk, yaşlı, hamile veya lohusa (kadın) demeden, ağıllarına sığınmış kuzulara saldırır gibi, karınlarını deşiyor, parçalara ayırıyorlardı.** Kimin tek bıçak darbesiyle bir insanı ortadan ayıracağı veya tek mızrak atışıyla başını keseceği, ya da bağırsaklarını ortaya dökeceği üzerine bahse giriyorlardı. **Anne sütü emen bebekleri zorla alıyor, ayaklarından tutup başlarını kayalara çarpıyorlardı.** **Bazıları ise onları yüksekten ırmaklara atıyor, bir yandan da gülerek şakalaşıyorlardı.** Çocuklar suya düştüğünde: "Kımıl kımıl oynuyorsun, seni komik şey seni!" diyerek gün geçtikçe daha da iğrençleşiyorlardı. Çocuklarla annelerini ve önlerine çıkan herkesi kılıçtan geçiriyorlardı. İsa peygamberimizi ve 12 havariyi kutsamak ve saygılarını iletmek için uzun dar ağaçlan

kuruyorlardı. Ayakları yere neredeyse değecek şekilde, 13 kişilik gruplar halinde onları bağlıyor, ateşe veriyor ve diri diri yakıyorlardı. Bazıları ise, bütün vücutlarına kuru saman yapıştırıyor ve bu şekilde ateşe veriyorlardı. Diğerlerinin ve hayatta bırakmak istedikleri herkesin ellerini kesiyorlardı. Elleri sarkar durumda, onlara: **"Gidin, mektupları götürün"** diyorlardı. Bu, ormana kaçanlara haber götürmek demekti. Beyleri ve soyluları öldürme şekilleri de aynıydı. **Önce direkler üzerine tahta çubuklardan bir ızgara yapıyorlardı.** Sonra, onları ızgaraya bağlıyor, altlarına da hafif bir ateş yakıyorlardı. Yerliler bu korkunç işkenceler altında, çığlıklar atarak can veriyorlardı. Bir keresinde dört veya beş önemli beyin ızgaralar üstünde yandığını gördüm (sanırım başkalarının da yandığı iki üç çift ızgara daha vardı). Yüksek çığlıklar attıkları için, subayın içi sızlamış veya uykusu bölünmüş olmalı ki boğulmalarını emretti. Onları yakan cellattan da kötü polis memuru (ismini biliyorum, hatta Sevilla'da ailesiyle tanışmıştım), boğmak istemedi. Önce, gürültü yapmasınlar diye kendi elleriyle ağızlarına odun parçacıkları tıktı. Daha sonra istediği gibi yavaş yavaş kızarsınlar diye ateşi körükledi. Yukarıda anlattığım her şeyi ve sayısız daha birçok olayı gözlerimle gördüm. Kaçabilenlerin hepsi ya ormanlara sığınıyor ya da dağlara tırmanıyorlardı. Amaçları böyle insanlıktan uzak kişilerden, bu kadar merhametsiz ve yırtıcı hayvanlardan, insan soyunun en büyük düşmanları ve yıkıcılarından kaçabilmekti. Bunun üzerine Hristiyanlar, özellikle kötü tazı ve köpekler yetiştirdiler. Bu hayvanlar bir yerliyi görür görmez, kaşla göz arasında paramparça ediyorlardı. Saldırarak, bir domuzdan daha çabuk yiyorlardı. Bu köpekler büyük zararlar verdiler, korkunç kasaplıklar yaptılar. Çok ender olarak, yerliler birkaç Hristiyan öldürdüğü için, Hristiyanlar kendi aralannda bir karar aldılar. Öldürülen her bir Hristiyan için yüz yerli öldürülecekti.

Sh: 25-28

BARTOLOME DE LAS CASAS

İspanyol Kilise büyüğü (Sevilla 1474-Madrid 1566). Yaşam öyküsünü yazdığı Kristof Kolomb'un arkadaşlarından birinin oğlu idi. Santo Domingo'da babasından kalan toprakları bırakarak Küba'da papaz oldu (1510) ve 1522'de Dominiken tarikatına girdi. Yerlileri savunan ve encomienda'nın yolsuzluklarını açıklayan yapıtları geniş yankılar uyandırdı; bunları [özellikle, **Brevisima historia de la destruccion de las Indias** ***(Yerlilerin imhasının çok kısa tarihi),*** 1542 adlı yapıtını] Aragónlu Fernando'ya, sonra da Carlos'a yolladı. **Böylece, yerlilere yapılan haksızlıkların ve encomienda'nın yavaş yavaş kaldırılmasını sağlayan 'Yeni Yasalar"ın öncüsü oldu** (1542). Yasaların uygulanması, Casa de Contratación'dan destek gören encomiendero'ların direnişiyle karşılaştı ve sonuçta zenci ticaretinin gelişmesine yol açtı. Meksika'da Chiapa piskoposu olan (1544) Las Casas, uğradığı başarısızlıktan ötürü umutsuzluğa düşmekle birlikte eylemini sürdürmeye karar verdi, piskoposluktan istifa etti. İspanya'ya döndü (1547) ve Historia de las Indias ***(Amerika yerlilerinin tarihi)*** adlı yapıtını verdi. (Bu kitap ancak 1875'te yayımlandı) Rahip Grégoire onun için bir Apologie yazdı. Kuramsal alanda, Las Casas'm fikirleri öyle büyük bir başarı kazandı ki, en büyük rakibi Juan Gines de Sepúlveda'nın kitapları bu yüzden XIX. yy. sonuna kadar yayımlanamadı.

Kaynak: BARTOLOME DE LAS CASAS, KIZILDERİLİLER NASIL YOKEDİLDİ?, Türkçesi: Meryem Ural, Orijinal İsmi: Brevisima historia de la destruccion de las Indias, Editör A. Ali Ural, Şûle Yayınları: 45 Tarihi Gerçekler Dizisi: 3 , 1997, İstanbul

[archiveorg elltimoViajeDelAlmirante-IvnSinz-pardo width=640 height=480 frameborder=0 webkitallowfullscreen=true mozallowfullscreen=true]

SARAY VE ŞAİRİ

Hzl: Abdülbaki GÖLPINARLI

Hayat daimi bir oluştur ve yaşayan, her an kendi kendisini imal etmektedir. Kaya gibi yerinde duran, nabzı bile atmayan, kaynayıp, taşmayan, köpürüp coşmayan, hayat ve hayatiyet eseri göstermeyenlere şu kadarcık bir sözüm var:

Siz, durduğunuzu sanıyorsunuz ama zaman akıyor ve siz de bu akışın içindesiniz.

Yüzyıllar önce:

Saadetlü padişah, ölmeden saraya ölümün ağırlığı çöker. Baltacılar, ağır ağır gezinirlerken ayaklarının seslerinden ürkerler. Enderun hademesi fısıltılarla konuşur; İç ağaları, dışarı çıkmağa korkarlar; cüceler, bir az daha yere gömülürler; ak ağaların beyaz yüzleri biraz daha, sararır; harem ağalarının kuzgunî suratları ağarır; dilsizlerin gözleri, biraz daha küçülür, işaretleri görülmez olur.

Haremde valide sultan, derin bir yastayken hanım sultanlar, beşiklerin başlarında sessizce ağlarlar, fakat, çocukları kız olanlar yalnız üzülürler. Erkek masumlar bile beşiklerinde huysuzluk etmez olurlar, yalnız masum ve anlamaz gözlerle analarının yaşlı gözlerine dalarlar. Herkes, dışarda ayak sesleri sezer, herkes korkudan ne yapacağını şaşırmış bir hale gelir. Sahip devletin küçük büyük bütün oğulları, her an cellâtları beklerler, tertibini bozarak aptes alırlar, rekâtlarını şaşırarak namaz kılarlar, şımarıklıkları derin bir sükût ile artık tamamıyla örtülür. En fazla müteessir olması icap eden veliaht, en derin bir ümitle en engin bir korku arasında bocalarken nihayet saadetlü padişah irtihali dari baka eder ve ... ertesi günü, dünkü korkak veliahtın emriyle beş, on, onbeş; ne kadarsa şehzade-i civanbaht, şehadet derecesine yücelir; beş, on, on beş ne kadarsa şehzadenin kayıtları görülür; küçüklü, büyüklü, irili, ufaklı tabutlar, babalarının, tabutunu ve birbirlerinin tabutlarını takip ederek saray kapısından Ayasofya'ya doğru buhurdanlardan tüten dumanlar ve kokular, hafızların ve naat okuyanların ağızlarından yükselen dinî ve mistik nağmeler ve teraneler arasında parmak üstünde aheste aheste sağa sola selâm vere vere gider. Sarayda hıçkırıklar boğulur, gözyaşları silinir, düşen devletlilerin yerine geçen yeni devletliler, yeni hileler düzmeğe, saraydakiler, bu yeni devletlileri elde etmek için yeni vesileler bulmağa koyulurlar ve Kanunu Âli Osman, bu suretle icra edilmiş olur.

Bu sırada şair, henüz sahip devlet ölmeden ölümüne, yenisi tahta çıkmadan cülûsuna en güzel tarihi düşürmek, en san'atlı mersiye ve kasideyi yazmak için odasına kapanır, sol dizinin üstüne oturur, sağ dizini diker, önündeki çekmecenin üstünde duran yazı takımından eline bir kamış kalemi alır, hokkaya banar, gözlerini duvardaki celi sülüs ve lâlik levhalara diker, sedirin üstüne açıp sıraladığı yazma divanları, o divanlardaki tarihleri süzer, sağ dizine aldığı Hind abadisi kâğıda arada bir gıcırtılarla; birşeyler yazar, hesaplar, oflar, puflar, nihayet uyuklamaya başlar, yatak odasına geçer, rakamlı ve mısralı bir uykuya dalar, vezinle horlar, kafiyeyle sağa sola döner. Üç beş gün sonra divanların sayesinde tarihler düşürülmüş, mersiye ve kaside ayni zamanda yazılmıştır. Bîat merasimini müteakip yazılar sunulur, bekleme odasında hünkârın daveti sabırsızlıkla beklenir. Maksat, yeni padişahın iltifatına nail

olmak değildir. Çünkü eskisine acınmak, binlerce vesileye başvurularak elde edilen mevkii kaybetme korkusundandır. Bütün bu yazılar, birer vasıtadır; gaye, haznedarın sunacağı mühürlü atlas kese ve kesenin içindeki altınların kemiyeti ne suretle olursa olsun bu ihsanların kesilmemesi ve eksilmemesidir.

Günün birinde uzaktan uzağa bir uğultudur duyulur. Yavaş yavaş üsküfler seçilmeğe, teberlerin, kılıçların parıltıları görülmeğe, «İstemeyiz», yahut «Vezirin başını isteriz» naraları duyulmağa başlar. Sarayın kapıları kapanır, içerden bir nefes bile duyulmaz, Saray kapısına gelen kalabalık, gürültüyü hadden aşırırsa ya vezir, bizzat çıkar, bir iki kişiyi devirir, nihayet gözü patlar, kallavisi düşer, ayağına takılan bir çelme ile yere yıkılır, üstüne üşüşenler, cesedini param-parça ederler, ayağına ip takılıp yerlerde sürünür, ölüsüne hançerler saplanır, gürültü gök kubbeyi sarsar... Yahut da sarayın surundan boğulmuş ve henüz boynundaki ipin izi kaybolmamış sapsarı yüzlü bir ceset, aşağıya atılıverir. Padişah, tahttan indirilmeden bu kazayı atlattığına memnun, sinirlerini yatıştırmak için o akşam hasekilerle dem çekerken şair, odasında önüne bir divan açar, şarap kadehine dalar, öldürülen eski velinimeti düşünmez bile. Bütün düşüncesi yenisine çatmaktır. O önündeki divandan ilham alarak yeni velinimetine bir kaside yazmakla meşguldür.

Hayat membaı güneşin öldürücü hararetine karışan isimsiz sefalet, köylünün yüzünü sarı kara bir renge boyamıştır. Avurdu, avurduna çökmüştür. Cansız gözlerle görmeden bakar. Çıplak ayağına geçirdiği hırpani çarıklar, altı şahrem şahrem olmuş ayaklarını yere bastırmamak için değil, âdet olduğu için giyilmiştir. Önündeki tuz yüklü eşeği, kendisinden zayıftır. Yanında, elindeki sopa kadar kuru ve çıplak bir küçük var, kendisinin küçüğü, yarının büyüğü; eğer yetişirse. O, koca öküzün ayağı kırılmadıkça ve kırılınca da etine müşteri çıktıkça etyemez, şeker nedir bilmez. Yalnız misafir gelince tavada kavurup dibekte döğdüğü iki tane kahveyi misafire içirir, seyreder. Gecesi uyku ile baygın, gündüzü işle yorgun geçer. Tekne başında soyunur, lime lime çamaşırını ip başında giyer. Yalnız saraya ait has araziyi ekmekle, tımar ve zeamet hırsını yatıştırmakla meşguldür.

Fakat şair, bütün bunlardan habersiz, velinimetlerle mehtap safalarında vakit geçirir, çırağan zevklerinde bulunur, helva sohbetlerinde nükteler söyler ve yine evine kapandı mı bütün bu âlemler için divanları karıştırarak kasideler düzer; sevgilisine de hep birbirinin ayni ve önceki şairlerden farksız gazeller yazar.

Nihayet günün birinde efe bir köylünün ayranı kabarır, birkaç babayiğitle dağa çıkar. Bunlar da geçinmek için köylüyü yemeğe mecburdurlar. Fakat köylü, hünkârdan ve paşa kullarından o kadar bezgindir ki eşkıya hakkında menkabeler düzer, toktan alıp açı doyurduğuna İnanır, evliyalığına hükmeder. Sonunda paşa kulları, yahut yeniçeri ordusu gelir,

Yine köy haraca kesilir, bu sefer tohumu da, öküzü de elden gider ve eşkıya, ya öldürülür, başları İstanbul'a yollanır, yahut yaralı olarak tutulurlar, bağlanıp merkeze sürüklenirler. Ülke yıkım üstüne yıkılmalarla yıkım yıkım yıkılırken şair, bu gazayı tarihlerle, kasidelerle kutlamaktan utanmaz!

Ordu, kendi ağırlığını yağmalayıp dağılmış, zor zoruna bir sulh yapılmıştır. Tarih, bunu müphem satırlarla kaydederken şair, derhal padişahın bu zaferini tebrik eder, hünkâra ve vezirine kasidelerle zafer çelenkleri örer !

Mahbubunun busesinden aldığı hararet, daha dudaklarında ve son kadehin lezzeti, damağındayken bir örfilinün düştüğünü, başka bir örfilinin müftil enam olduğunu duyan şair, alkol kokusunu, süründüğü gülyağiyle bastırıp ayakları dolaşarak babı fetvaya gider, dili dolaşa dolaşa müftil enamı candan tebrik eder ve o akşam yeni bir tarih düşürmek, yeni bir kaside meydana getirmek için eski, yeni bütün divanlara bir kere daha baş vurur!

Köy, şehirden nefret eder, şehir, köye bakmağa tenezül etmez. Merkez, civarı ancak para almak için düşünür, civar, merkeze inmez bile. Medrese, bütün yeniliklere düşmandır; saray, hepsiyle hoş geçinmeğe taraftar. Avrupa bir küfür diyarıdır ve Avrupalı, tek bir millet. Şarap, meyhane, bozahane, rakkas ve rakkase. Helva sohbetleri, Çırağan safaları, Hüseyni Baykara meclisleri. Hafız cemiyetleri, hatimle teravi, kandiller, mahyalar, şehrayinler, iftarlar, diş kiraları. Babı fetvalar, yeniçeriler, sipahiler, bozgunlar, medrese ve tekke zıddiyeti, evliyalar ve şeyhler. Kadınlık eden gençler, erkekçe birbirlerini seven kadınlar, esrar ve afyon. Bakımsızlık, yolsuzluk, sefalet, isyan, açlık ve tıkabasa yiyip içmek. Bu tezatlar âleminde, bu tezatlardan meydana gelen bozuk düzen cemiyette şair, yalnız gününü gün eden, gidene ağlamayan, gelene gülen, sefaleti görmeyen, saadeti gaye bilen; **hatta bir şeyhe mürit olup her yıl kendi ölümüne tarih düşüren ve yıl geçince eskisini yırtıp yenisini düzen, ölümünden sonra bile halkı aldatmağa, kendisini erenlerden göstermeğe çalışan bir zavallı.**

İşte divan edebiyatının hüküm sürdüğü devir ve işte bu edebiyatı temsil eden şair!

Sh: 13-18

BİR ASIR ÖNCE DİVAN EDEBİYATINA İLK ŞUURLU İSYAN; Mirze Elekber Sâbir (ölümü 1911)

Sabir, çağdaşı Anadolu şairi Tevfik Fikret Azerbaycanlı şair Muhammed Hadi gibi şiirlerinde Arapça ve Farsça kelimelerle dolu ağır bir dil kullanan şairleri sürekli tenkit etmiş onların tutumunu tasvip etmemiştir. Hatta Selman Mümtaz'ın kendisiyle yaptığı mülakatta Tevfik Fikret'i Türk şairi kabul etmediğini söylemiştir. Selman Mümtaz'ın,

Osmanlıların klâsik şairlerinden kimleri beğeniyorsunuz?" sorusuna şöyle cevap vermiştir.

- Ziya Paşa ile Namık Kemal Bey'i.
- Tevfik Fikret'i beğenmiyorsunuz, doğru mudur?
- Siz, Osmanlı şairlerini sordunuz, ben de fikrimi dedim. Fikret Arap şairidir.

Bu adda Türk şairi yoktur, iyi olurdu ki bunu Muhammet Hadi Efendi'den sorsaydınız, iyisini o bilir.''

Sabir, edebiyatta idealsizliğe, formalizme şiddetle karşı çıkmıştır. Güzelleri gerçek dışı sıfatlarla tasgir eden ve aşk, gül, bülbül, kadın, şarap, rindlik konularında yalana kaçan mübalağalarla uğraşanlara istihza ile gülmüştür. **"Ey alnın ay..."** şiirinde bu görüşünü açık bir şekilde ortaya koymuştur.

"Ey alnın ay, üzün güneş, ey ğaşların keman.

Ceyran gözün, ğarışga hetin, kâkilin ilan.

Alma çenen, çenende zenehdân derin guyu,

Kirpiklerin ğamış, dodağın bal, tenin ketan.

Boynun sürahi, boy-puhunun bir uca çınar,

Endamın ağ gümüş, yanağın ğırmızı enar.

Halın üzünde buğda, başında saçın ğürab

Gah, gah!.. Geribe gülmelisen haniman herab!"

Gürab: Kara karga. Klâsik şiirde güzelin saçı karakarganın tüylerine benzetilir.

M. E. Sabir, Hophopnâme. Azerneşr. Bakı -1953, s. 192.

Netice

Bir varmış, bir yokmuş. Râviyân-ı ahbar ve nâkilân-ı âsâr ve muhaddisân-ı rüzgâr şöyle rivayet ve böyle hikâyet ederler ki;

Vaktü zamanıyla bir divan edebiyatı, bir de divan musikisi varmış. Bunlar, bir dervişin verdiği bir elmadan meydana gelmişler. Birbirlerine o kadar benzerlermiş ki bir elmanın yarısı o, yarısı öbürü. Güngörmez yerde yetişmiş bu şehzadeler. Pek nazik nâzistan çelebilermiş. Kuş uçmaz, kervan geçmez, yılan barsağını sürümez güllük, gülüstanlık yerlerde zümrüd-ü anka eti yemişler, kuş sütü içmişler. Bir tek sevgilileri varmış, görmeden

âşık olmuşlar. Bir tek nağmeleri varmış, doyulmadan söylemişler. Pek bağdaşmış birbirine bu iki dilber. Ağlamışlar, gülmüşler, sararmışlar, solmuşlar, iğne ipliğe dönmüşler. Derken günün birinde güneş doğmuş murat alıp murat veremeden erimiş gitmişleri

Sh: 167-168

Kaynak: Abdülbaki GÖLPINARLI, Divan Edebiyatı Beyanındadır, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945

KOKOTLAR MEKTEBİ - HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Yazarın Giriş Mahiyetindeki Yazısı

BİR İTİRAF

Romancılar başlarken çok defa olayın gerçekliğini temine uğraşırlar. Bu defa ben tersini iddia ediyorum. Bu hikâye baştanbaşa hayaldir. Kokotlar Mektebini İstanbul'un hiç bir semtinde boş yere aramayınız. Bulamasınız. Ne kadar yorulsanız içinde öğrenimdeki hanımlardan hiç birine aşina çıkamazsınız. Çünkü onlar romancının muhayyelesinden başka bir yerde mevcut değildirler.

Mesleğimin uzun yıllarından beri hep olaylar arkasından koştum. Her zaman tamamıyle tabiattan alınmaz ya... Bazen de fantazyamıza göre hikâye biçemez miyiz?

Gerekli Bir Hatırlatma

İyi yazar, fena yazar.

Fena yazar iyiye oranla çok fazladır. Çünkü kültürü yok denecek kadar belli olan bir sınıf halk, ki her yerde çoğunluğu meydana getirir, fena yazar yetiştirir ve karşılık olarak fena yazar bu sürünün duygusunu bütün bütün adileştirir. Bu suretle ikisi birbirini yaratırlar ve yaşatırlar, ikisinin birbirine ihtiyacı çok sıkıdır.

Bu tip okuyucu eline aldığı kitabı açar açmaz hemen ilk sayfada heyecan arar. Tabiî bilimsel, estetik heyecan değil... Meyhane, genelev, sokak, alçakça iş, intihar cinayetlerinin vereceği heyecanlar... (Filmlerde bugün aynı usul uygulanmaktadır.)

Yazar böyle olayların kokusuna koşar. Bire on katar. Onun en büyük ustalığı mübalâğadadır. Dehşetten okuyucuların ağızlarını birer karış açık bırakacak noktalan şişirmeyi iyi bilir. Üfürür, üfürür, ta çatlatıncaya kadar.

Eserlerinin her sayfasını, öldürülme yerine çeviren yazarları ve cinayet kıtlığı olan günlerde okuyucularını bu kanlı ziyafetten yoksun bırakmamak için zabıtanın tekrar tekrar yalanlamasının tersine olaylar uydurarak ustalıklarının dehası ile sütunlar süsleyen yazarları benim kadar siz de bilirsiniz.

Bu edebiyat kolerası şimdi bizde ortalığı kırıp geçiriyor. İşte size on sekiz yerinden delinmiş, sokak ortasında yatan bir ceset... Bu tablonun sanatçısı okur yazar olmayan bir hamaldır. Bu marifetiyle halkı heyecana veren o katile şimdi borçlu mu kalacağız? Evet, çünkü öldürülenin etrafına bakınız. Kaç zabıta, adliye memuru telâşla soruşturma yapıyorlar. Kaç fotoğraf makinesi işliyor. Kaç yazar not almakla meşgul.

Yarın bu klişeler, bu geniş tutulmuş yazı, gazetelerin baş sütunlarına girecek, yargılama günü hamalın ne diyeceğini işitmek için Adliye salonları hıncahınç dolacak.

* *

Ben okuyuculara böyle cinayet tuzakları kurmak istemiyorum. Basın pazarlarında hemen bunlardan başka bir şey yok. Günün romanı, günün ahlâk ve gerçeklerinin aynası olmalı imiş. İyi. Fakat bu defa, müsaadenizle, tezi biraz değiştiremez miyiz? Gerçi bu da başkâtip bir

cinayet ama çeşnisi başka.

Bunun için bu romanda her sayfayı kanlara bulayacak öldürmeler, intiharlar yoktur. Eğer, Tanrıya sığındık, genel olarak okumadan aranılan duygu bu ise gazeteleri dolduran günlük cinayet olayları bu zevki tatmine yetişmiyor mu? Artık sokaklarda, izbe yerlerde öldürenlerle öldürülenleri boğaz boğaza bırakarak bazı hikâyelerimizde çok gerekli sosyal meselelere yükselemez miyiz? Ya kimse anlamazsa? Kimse anlamazsa romancı sanatından, erdeminden, ustalığından, iddiasından hiç bir şey kaybetmiş olmaz. O zaman kusuru esere değil, anlamayanların dimağca zaaflarına bulmak çaresizliğine düşeriz.

Bununla beraber bu hikâyede çok eğlenceli tablolar vardır. Hatta piç kalmış ufak tefek intihar olayları bile...

Kısacık sosyal bir felsefe bahsine müsaadenizi rica ederim. Ufaktır, karışık değildir. Hikâyeye bu vadiden girişmek gerekiyor.

Başlamazdan Önce

«Nietzsche» filozoftan ziyâde doğru söylemek cesaretini gösterdi. Felsefesini ahlâka aykırı buldular. Felsefeden mutlak ahlâk çıkaracaksak ilk adımda onu kayıtlandırmış olmuyor muyuz? Doğan güneş dünya yüzünde yalnız olma, yerden bitme gücü göstermiyor. Bir taraftan da ısıttıklarını çürütüyor.)

Tabiatı kendimizden yana yorumlamağa uğraşmakla onu bize karşı bazı haksızlıklarından çevirmiş olamayız. Her gerçekten insanlara menfaat sonucu çıkmaz. Bunun için çıkarımıza uymayan gerçeklere yan gözle bakar ve bu sakatlıkla en belli gerçekleri inkâra kalkar, yahut arzularımıza göre değiştirmeğe uğraşırız.

Tabiatla iyi geçinmenin en doğru yolu onunla zıtlaşmamaktır. Her yanlış hareketimizde o, bize hal diliyle hatırlatmalarda bulunur. Aldırmazsak emirlerini şiddetlendirir. Yine anlamazsak nihayet çarpar. Çünkü **tabiatın kanunları İnsanlarınkinden çok güçlü, olması önlenemeyen kanunlardır.**

(Bütün filozoflar yüzyıllardan beri dırlanmışlar durmuşlar, meslek üzerine meslek çıkarmışlar. Yazdıkça istenen sonucu karışıklığa, anlaşılmazlığa boğmuşlar. Bunlardan hangilerinin prensipleri medenilerce kabul edilmiştir? En güçlü devletlerden en zayıf bireylere kadar hangilerimiz, hangi işimizde onlara fikir danışarak işi görmüşüz ve görmekteyiz?

Felsefe derinleştikçe bize dipsiz uçurum gösteren bir bilimdir. Bu, baş döndürücü tehlikelerin üzerlerini bazen gül yapraklan ile örtmeğe uğraşıyorlar. Neye yarar? O, bazen salonlarda lüks sohbetlere sermaye oluyor. Medeniyetteki en önemli rolü belki de budur|

Hayat kesin olarak bitirilmez bir dava... Devamlı bir haşir ve neşir. Herkes nefsi için bir hak arkasından koşarak başkalarına haksızlık yapmakla meşgul. Meselenin kesin çözümüne ve hükmüne ermek için kıyameti beklemek ne ahmaklıktır.

Barış, zayıfın dilinde gezen manasız bir söz. En adi işlerin yapısında gizli savaşlar var ***En ufak çıkarların hükmü birbirini öldürme...*** Her kavganın ortasında (hak) diye çekiştirilen şeyin sahibini bulmak zor. **Herkes «o benim» feryadı ile çırpınıyor.** Belki bazen iki iddiacı da haksızlığa uğramış ve haklıdır. O halde anlaşmazlığı nasıl halledelim?

Haksız kimdir?

İki tarafın da mazereti yaşamaktır. İnsanın yaradılışında yaşamağa rehberlik eden iki duygu vardır: İçgüdü ve zekâ. İçgüdüde hayvanlarla ortağız. Zekâmızı eğitim ve öğrenimle yükseltmeğe uğraşarak hayvanlıktan ayrılıyoruz.

Birey olarak insan kendisiyle ilgili bir çıkar kutbudur. Sadece kendisi ve yuvası için fıkırdayan bir potadır. Herkesi tersine duyguya çağıranlar acaba bu düzelmenin kendi kalp ve vicdanlarında oluşundan emin midirler?

Millet milletle dalaşırken çıkar bakımından bir cinsten olan toplumların amaçları birleşir. Hayvanlarda da böyledir. Sürü ile çapula çıktıkları zaman öldürürler, beslenirler. Hayvanlığın tek olarak hırs ve vahşîliği tamamıyle sürüde ve insan topluluklarında ortak olarak bellidir. Medenî insan öteki insanı doğrudan doğruya yemek için öldürmez. Fakat bu vahşî işte dolayısıyla yine bir mide ve çıkar arzusu vardır.

Affedersiniz, öldürmek için toplanan insanların da bir kurt sürüsünden hiç farkları olmadığını söyleyeceğim. **Bu vahşîliğe karşı koyabilmek için çalışan zekânın bulabildiği kuvvet nedir? Kanun...** Fakat kanun zekâ ile tam bir ahenk halinde görünebiliyorsa içgüdü ile şimdiye kadar uyuşamamıştır. Onunla ileride tamamıyla uyuşabileceği de düşünülemez:

Aç kalan bir insanı tıpkı bir hayvan gibi içgüdüsü çalmaya çırpmaya, öldürmeye zorlar ve kanun karşıdan demir pençesini gösterir; işte insan bu iki müthiş kuvvetin arasında daima bir kaçamak yolu izlemekle meşguldür.

Yaradılışına zıt gelen dinî ve medenî kanunlarla insan ne zaman barışacak? **Çifte koşulacak öküzlerin kendi kendilerine boyunduruğa başlarını uzatmaları gibi insanlar ne vakit kanuna tamamıyla boyun eğeceklerdir?** Çünkü bütün kanunların konusunda, yapılmasında zor ve şiddet vardır. Çünkü kanunu sayma türlü cezalarla kayıtlandırılır.

İnsanın yaradılışında daima iniş çıkış yapan içgüdü ile kanun kuvvetleri arasında ne suretle denge kurulacak? Kanun mu içgüdüye yaklaşacak? Yoksa içgüdü mü kuşaktan kuşağa olgunluğa ererek medenileşecek?

İnsanlar medenîleşmeğe doğru mu gidiyorlar? Yoksa iki son birleşir kuralınca, medeniyet son noktada vahşetle mi kavuşacak?

Bu yolun neresindeyiz?

Önümüzde ne var?

İyilik mi?

Felâket mi?

Her memlekette daima kanun yapılıyor. Fakat amaç daima «ideal» uzaklığın sisleri içinde kalıyor. İşte bunun için hukukçulardan biri:

Nous voyons tous Les jours la societe refaire la boi, on n'a jamais vu la boi refaire la société:

«Cemiyetin her gün kanun tanzim ettiğini görüyoruz. Kanunun cemiyeti tanzim ettiği asla görülmedi.» diyor.

Şimdiye kadar çaresi bulunamayan bu müşkülün bir halli mümkün olacak mı? Yoksa medenîlik iddiası ile her gün zamanın ihtiyacına göre kanun değiştirmekle uğraşan toplumlar

bu çalışmalarında daima isteklerine kavuşamayacaklar mı?

Bugün ilerleme ve yenilik kasırgaları içinde başları dönen milletler eski inanç, gelenek ve göreneklerinden çırılçıplak soyunuyorlar. Ağır gelen bağları, engelleri üzerlerinden atıyorlar. Bu fırtına sayısız yüz yılların afyonları ile uyuşmuş kavimlere kadar bulaştı.

En ağır uykuda sandığımız milletler arasında birer depreşme, birer silkinme hareketi var. Bütün ciğerler temiz özgürlük havası arayarak şişip iniyor. Bütün kanunlar sürelerini doldurduktan sonra çürüyüp mantar kesiliyorlar. Yeni yapılan kanunlar milletlerin bünyelerinde sağlam bir gelenek halini alıncaya kadar yüz yıllar geçecek ve bu şekillenmeden sonra da zamanaşımı ile fikirler değişecek, gelenek geleneğin, kanun kanunun şekil ve kalıbını değiştirecek, insanlık hep bu sonsuz oyunla mı ömür sürecek?

Bugün ruvayalizm, emperyalizm, meşrutiyet, cumhuriyet, sosyalizm, komünizm, proleterya gürültüleri içindeyiz. Belki yarın bu kaynaşan hayat ufuklarından yeni doğacak kelimelerin sancakları altına koşuşulacaktır.

Bugün zamanın mümkün olduğu kadar nezaket ve ihtiyaçlarını karşılayan kanunlar yapmak en zor bir iştir. Medeniyetin şimdiye kadar yapılışında, hal ve çözümünde başarı ilân ettiği kanunların birçokları sırıtkan birer haldedirler. Bunların bazılarını azıcık kurcalarsak vaktiyle yaranın hafif bir pansumanla kapatılıp sarılmış olduğu görülür.

En ağır hastalıkların belirtisini göstermeğe istidatlı bir illetin böyle hafif bir tedavi ile göz önünden kaldırılmaya uğraşılmasındaki sebep nedir? Her mesele, Önünde tartışılan milletin olgunluğu derecesine göre bir çözüm yolunu bulur. Olgunlaşmayan milletler arasında bazı meselelerden bahsetmenin tehlikelerini saymağa lüzum görmüyorum. Yanlış sosyal görüşler yüzünden tartışmaları sakıncalı ve hatta tehlikeli, sayılan meseleler müzminleşerek bünyelerim kemirdikleri milletleri ağır ağır zaafa düşürürler.

Dünya yüzündeki hemen bütün milletler, gösterdikleri iyi niyetlerine rağmen bu tehlikeli marazları ameliyat masası üzerine çıkararak kesin bir operasyona girişmekten çekiniyorlar. Bu sosyal hastalıklara açıkgözle bakmayı, baktırmayı bile ahlâka aykırı sayıyorlar. İkiyüzlülük, ahlâkın sırmalı mantosuna bürünerek gerçeğin önüne çıkıp yolunu kapıyor. Bütün uyuşuk fikirliler bu yol kesimine taraflı.

Kanunun bu acziyle karşılaşınca tekrar felsefeye döndüm. Bu büyük profesörün kucağında gözlerim karardı. Bu bilimin sayfalarından topladığım bilinmeyen nokta, sebep ve gerçekleri oldukları gibi, şimdi ortaya şaçamam. Kanunları köstekleyen zincirler benim de kalemime dolandı. Ağzımı, dilimi bağladı. Özgür yaşadıklarını sanan ayrıntısız bütün milletlerin düşmüş oldukları fikirce ve geleneksel esirliklere ağladım.

Ben susuyorum. Nietzsche de aynı ıstırap içinde... O söylesin. Büyük sözü geçerliği ve otoritesiyle o söylesin. İşte:

İnsanlar iyilikle kötülük üzerine şimdiye kadar en az ve pek üstünkörü düşünmüşlerdir. İyilik, fenalık... Oh ürküntü veren tehlikeli kelimeler. Bunlara dair ne gördün, ne işittin? Özellikle insanlık bu ana kadar onların elinde neler çekti? Söyle. Niçin etrafına bakmıyorsun? Söyle... Ha görüyorum. Karşında vicdan denilen zor tanık var. Saf adamların aforozları var. Alnına vurulacak ahlâksızlık damgası var. Polis var. Cehennem var. Tarafsızca söylemene müsaade etmiyorlar. Edemezler. Her hükmedenin olduğu gibi

düzme moralin huzurunda da düşünce yasaktır. Dimağını donduracak, dilini kurtaracaksın. Oradaki hissen yalnız itaattir. İtaat ve susma...

«Her şeye ahlâk etiketleri yapıştıran moral hükümetleri kendilerini eleştirilmekten uzak sayarlar. Ahlâkı, çözülmesi güç bir iş, bir bilmece şeklinde tutmaya uğraşmak ahlâksızlıkların en büyüğü değil midir?»

Nictzsche, Platon'dan kendi zamanına kadar felsefe adına lakırdı süsleyen filozofların ahlâka ait prensiplerini köklerinden söküp suratlarına fırlatarak asıl bundan sonra coşuyor. Fakat eserimde fazlaya yer yok. Zorla bahsi kesiyorum

Uzaktan uzağa kurtulmayı nereden seçtim biliyor musunuz? Bütün medeniyet bağlarından uzak, başı boş, tam bir serbestlik içinde yaşayan vahşîler arasında...

Tabiat gereğine uymayan morallerin, kanunların kısırlığa uğramaya mahkûm oluşları, bugünlerde en belli, en açık gerçeklerdendir. İnsanlara: «Siz meleksiniz. Tıpkı onlar gibi yaşayacaksınız.» diyorlar. Hâlbuki onlar bazı hususlarda hayvanlardan daha endişe verici huylarla sakattırlar.

Meselenin içyüzü korkunç. Bu fenalık tabiatı olduğu gibi görüp göstermekle hafifleyebilir. **Moralcilerde buna cesaret yok. İşi idare etmek için uydurulmuş her çürük, asılsız, yalan inanışların üzerine sırmalı bir örtü atarak onu heybetlendirmeğe uğraşmakla meseleyi kapattık sanıyorlar.** Hâlbuki bu, foyası çoktan meydana çıkan bir gözbağcılıktır.

Tabiatla insan kanunlarının bu çatışmaları ileride ne şekil alacak, bilemiyorum. Fakat tabiattan kuvvetli hangi kanun düşünülebilir ki, ona karşı üstünlük saylayabilmek ümidini versin?

Gelecekte herhangi bir memleketin eski çatısından çıkacak bu sosyal yangın derhal bütün dünyayı saracaktır.

Bilmiyorum ki, bütün dünya havasında gizli bir orkestranın radyosunu andırır ve büsbütün başka bir âlemden esen, sinirlendirici, çıldırtıcı nasıl tonların dalgaları dolaşıyor. Duygululuk son derecede. Kimsede olgunlaşmanın ağır hareketine sabır göstermeğe tahammül yok. Herkes kendi vicdanını veya vicdansızlığını kendine kanun yapmak, hazırdan başka türlü bir adam olmak, özlediği bir durağa doğru koşmak istiyor. Bu akımın fırtınaları içinde eski fikirlere saplanıp kalmış olanların gelenekseverlikleri eski yapıların damlarından, saçaklarından kopan kiremitler, tahta parçaları gibi havaya savruluyor.

En sağlamca dayananlar kanunların, dinlerin yasaklarına karşı hile düşünerek kaçamak yolları arıyorlar. Hele eski inançsızların ahlâka ve her şeye karşı çıkardıkları alaya alma ıslıkları ve ortaya saçmak istedikleri ekstra prensipleri dinlemeğe bilmem her kulağın zarı tahammül edebilir mi?

Geçenlerde bir gün bu olması önlenemeyecek olan meselelerden biri bütün dehşetiyle kendi kendine önüme çıktı. Önce tiksinerek olaydan kaçmak istedim. Fakat sonradan merak ederek maceraya karışır gibi oldum.

Hadiseyi bana göründüğü şekilde anlatacağım. Beğenen, beğenmeyen olabilir. Fakat o, kimsenin onay veya reddiyle ortadan kalkar şey değil. O, hangi yönden el uzatsanız bir çözüm yolu kabul etmeyen insanlığın sonsuz bir yarası... Ahlâk, kanun bunun türlü şekilde tartışmasını düsturları arasına sokmuyorlar. Onun hakkında tek bir emir veriyorlar. Böyle

olacak diyorlar. Ne yazık dedikleri olmuyor. Emirleri dinlenmiyor. İnsanlığın hayvanlığı ahlâkın, kanunun bütün korkutmalarına üstün geliyor.

Kimseyi herhangi bir fikrin kabulüne çağırmıyorum. Fakat hikâyenin ilk bölümlerini okuduktan sonra okuyucuları içten düşündürmek istiyorum. Bu, gayretle önemli bir ankettir. Gerçeğin açıklanması, aydınlanması için boş fikirlerle kösteklenmemiş dimağların tarafsız tartışmaları gerektir. Fakat bu çok çetin meselede zihinler özgür düşünme yeteneğini muhafaza edebilecekler mi?

** *

Yeni felsefelerden yeni dinler çıkarmak isteyen modern bilginler, gözleri ufuklarda, bekliyorlar. Fakat halk sabırsızlanarak haykırıyor:

«— Bilginler, filozoflar, doktorlar, profesörler hep bir tarafa durunuz. Gökten bize aşk ile açlığın devasını getirecek bir peygamber inecek mi? İşte beklediğimiz kurtarıcı...»

Sh: 7-14

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR
25 Ekim 1927, Heybeliada

Kaynak: Hüseyin Rahmi Gürpınar, Kokotlar Mektebi, Roman (Tam Metin), (Bu Baskı Mükerrem Kâmil Su Eliyle Bugünün Diline Aktarılmıştır.)İstanbul — 1968

ROMAN HAKKINDA

Hüseyin Rahmi Gürpınar, bu eserinde açık açık söyleyemiyeceği düşünceleri bir kokot'un dili ile bizlere aktarmıştır. Döneminin tutucu romanlarına göre daha farklı konu işlemiştir. Aslında yazar romanda Ulviye Melek'in karşısında bir tavır alır. Ancak bu tavır gerçekten Hüseyin Rahmi'ye mi aittir kestiremiyoruz.

Eserde bol bol Fransızca kelime yer almaktadır. Buda Hüseyin Rahmi'nin Fransız edebiyatından feyz aldığını gösterir.

ROMAN ÖZETİ

Hikâyenin anlatıcısı, hikâyede insanlığın faydasına çalışan ünlü bir edebiyatçıdır. Bu edibin evine bir gün bir kadın gelir ve ediple görüşmek ister, edip de bu teklifi kabul eder ve görüşürler. Bu sohbet sırasında kadının yanında iki genç kız, edibin yanında yeğeni de vardır.

Ulviye Melek adındaki kadın ünlü bir kokottur. Zamanında birçok zengine metreslik yapmıştır ve şimdi de İstanbul'da bir kokot mektebi açmıştır. **Kadının amacı metresliği meşru hale getirmektir**. Sohbet de bu konu üzerinedir. Edip bu görüşe şiddetle karşı çıkar, böyle bir şeyin asla olamayacağını söyler. Bu sohbet böyle devam eder ve bir sonuca bağlanmaz. Kadın edipten bu konuda bir kitap yazmasını ister. Edip bu teklifi kabul etmez. Sonunda kadın edibe **"Meşru Metres"** adlı bir kitap verir ve ondan bu kitabı okumasını rica eder. Sohbetin sonunda el sıkışıp ayrılırlar.

Edibi asıl rahatsız eden bir genelev pozisyonundaki mekana mektep denmesidir, çünkü mektep, iyiyi, doğruyu öğreten yerdir. Ancak Kokotlar Mektebi...

Edibin yeğeni İrfan Yekta kokotla birlikte gelen Şevkat adındaki kıza tutulur, artık 23 gününü mektepte geçirmektedir. Amcası bu durumdan rahatsızdır. Ancak bilir ki her zaman yasaklar daha gizemli ve cezbedicidir.

Bu sırada mektep bayağı ün salar. Dünyanın dört bir yanından **"Kimsesiz Kızları Koruma Yurdu"** na zenginler hücum eder. Yurdun müdürü Ulviye Melek bu durumdan oldukça memnundur. Ayrıca Ulviye Melek Avrupa'da Prenses adıyla ün yapmış bir kokotu kızlara ders vermesi için İstanbul'a çağırır. Bu kadın günde iki saat kızlara ders verecektir.

Bir gün mektebe **Ekselans Elmansur Alelfazl Mahmud-ül Meki** adında Arap bir Prens gelir. Yurttaki kızlardan Anafor'u metres olarak alır ve karşılığında müdüre iki bin lira verir.

Yine bir gün Ragıp Şeyda adında bir bey mektebe gelir. O da mektepten Nevare adında bir kızı metres olarak alır. Ragıp Şeyda Bey evli olduğu için metresine bir apartman dairesi tutar ve haftada 4 gününü o dairede geçirir.

Bir gün Ragıp Şeyda Bey'in eşi Fahire Şeyda Hanım yurdu basar ve kocasına ne yaptıklarını öğrenmek ister. Yurt müdürü Ulviye Melek, kadını yatıştırır ve kadına da bir "aman" gerektiğini söyler. Kadın bu teklifi kabul eder. Yurt müdürü hemen kadı için Cevherioğlu Baha Bey'i tutar. Bu saatten sonra kadınla amanı arasında bir ilişki başlar. Bir yandan Ragıp Bey bir yandan Fahire Hanım paralarını hızla tüketirler. Bu arada Baha ile Nevare arasında bir ilişki başlar. Sonuçta Bey ve Hanım aynı ortamda Baha ve Nevare'yi yakalarlar. Bu olaydan sonra karıkoca hatalarını anlayıp birbirlerine dönerler.

Bu arada ünlü edip Ulviye Melek'in kendine verdiği meşru metres adlı kitabı okumaya başlar. **Kitap tüm dünyada yapılan anketler sonucu oluşturulmuştur.** Kitapta her erkeğin bir metresi, her kadınında bir amanı olması gerektiğinden bahsedilir. Ayrıca kitap her erkek tüm kadınların kocasıdır, her kadın da bütün erkeklerin karısıdır der. Edip bu görüşlere şiddetle karşı çıkar. Çünkü bu görüşler Türk insanının örf ve ananesine aykırıdır.

Bu arada İrfan Yekta'nın metresi Şefkat, Ali Vahit adında ünlü bir zengine metres olarak verilir. Ancak kız ilk gününde kaçar. Fakat İrfan Yekta buna inanmaz. Bunun Ali Vahit'in bir yalanı olduğunu düşünür. Tefeci Aram la birlikte Ali Vahit'in yanına gitmeye karar verir. Ve bir meyhanede görüşürler. Görüşme esnasında her iki tarafta kızgındır, sonunda (bilgi yelpazesi.net) Ali Vahit, İrfan Yekta'yı omzundan bıçaklar. İki hafta yatakta yatan İrfan Yekta'ya akrabalarının kızı olan Nevbet bakar. Bu sırada Nevbet İrfan Yekta'ya gönlünü kaptırır. İrfan Yekta'nın amcası ve yengesi İrfan'ı Nevbet'le evlendirmek isterler, ancak İrfan bu fikre şiddetle karşı çıkar. Çünkü o sadece Şevkat'i istemektedir.

Bu arada Şevkat, İrfan'a bir mektup gönderir. Fakat bu mektup İrfan'ın amcası ve yengesi tarafından açılır. Zavallı kız bu mektup da İrfan'dan yardım istemektedir.

İrfan iyileştikten sonra Şevkat'i aramaya başlar. Bir türlü Nevbet'i sevemez. Sonunda Nevbet mektup'un bir kopyasını İrfan'a verir. İrfan o günden sonra kaybolur. Elli gün sonra Paris adresli bir mektup gelir. Mektup İrfan'a aittir. Mektupta İrfan ailesine teşekkür eder ve en kısa zamanda görüşmek üzere der. Ayrıca Şevkat'le çok mutlu olduğunu da yazar. BU saatten sonra Nevbet tekrar evine döner ve yüreğine tuz basar.

Sonuçta İrfan'ın ailesi zorla güzellik olmayacağını ve aşkın üzerinde başka bir güç olmadığını anlarlar.

“TARİH TEKERRÜRDEN İBARETTİR”İ KİME SÖYLÜYORLAR?

Hem nalına hem mıhına bir yazı

: 'Böyle bir günü tasavvur edemiyordun, gaflet içindeydin. İşte biz senin perdeni kaldırdık. Bugün artık gözün, aklın, dünyada inkâr ettiklerini görecek, kavrayacak kadar keskindir.'

Kâf, 22

“Gerçekleri araştırmayı bırakırsak nasıl düzeliriz ?.

Yaptık oldu. Söyledik tuttu. Fakat nereye kadar?

1950 SEÇİMLERİNDE MP VE BÖLÜKBAŞI

Seçim kanunundaki anti demokratik hükümler kaldırılmadığı için DP [Demokrat Parti] ve MP [Millet Partisi] 1948 ve 1949 tarihli ara seçimlerine katılmamıştır. 1948 ara seçimlerinden sonra iktidara gelen Günaltay Hükümeti, yeni bir seçim kanunu hazırlamak için ilim heyeti teşekkül ettirmiştir. Günaltay hükümeti tarafından kurulan ilim heyeti, üniversite profesörleriyle, Yargıtay, Danıştay ve en kalabalık üç baro olan İstanbul, İzmir ve Ankara barolarının mensupları arasından seçilmiş 11 hukukçudan oluşmuştur.[1] Bu arada seçim kanunu ile ilgili partilerin görüşleri de sorulmuştur. MP, görüşünü 22 Mayıs 1949’da Başbakan’a bildirmiştir. MP, önceki seçimlerde suç işlemiş kişiler ve seçime hile karıştıran şirretler -sıfat ve mevkilerine bakılmaksızın- cezalandırılmadıkça, yeni bir seçim kanunu hazırlığı mesuliyetine iştirak edemeyeceğini bildirmiştir.[2] Yeni seçim kanununun Meclis görüşmeleri sırasında en uzlaşmaz tavır takınan parti MP olmuştur. **MP seçim sistemi üzerindeki fikirlerinden ziyade fikirsizliğini ortaya koymuştur.** MP mebusları kendi görüşlerini açıklayacakları yerde, hazırlanan tasarıya hücum etmişlerdir.[3]

Neticede seçimlerin tek dereceli, genel, eşit, gizli oy açık sayım ve çoğunluk ilkelerine dayalı bir şekilde yapılmasına ilişkin yeni seçim kanunu kabul edilmiştir. Ayrıca DP’nin başından beri bastırdığı, seçimlerde adli teminat ilkesi de yürürlüğe girmiştir.[4] Seçim kanunun kabul edilmesinden sonra Meclis, 24 Mart 1950’de dağılmıştır. Hükümet seçimlerin 14 Mayıs’ta yapılacağını açıklamıştır. Bundan sonra siyasal partiler seçim platformlarını ilan ederek, kampanyaya başlamışlardır.

MP'den Nurettin Ardıçoğlu, seçim kanununun kabulünden sonra DP ile CHP arasında başlayan yakınlaşmanın bir koalisyonla sonuçlanacağından bahsedildiğini belirterek, bunun gerçek muhalefeti ortaya çıkaracağını ve böylelikle maskelerin düşeceğini ileri sürmüştür. Ona göre, gerçek muhalefet, ancak CHP'yi yok sayarak yapılabilecektir. CHP ile anlaşma ve müzakere yolunun açılması ise, baskı ve şiddeti meşrulaştıracaktır. DP muhalefet yapmamakta, kendini CHP'ye teslim etmektedir.[5]Gerçekten de 1950 seçimleri öncesinde CHP ile DP ileri gelenleri arasında gizli görüşmeler yapıldığı, DP'nin 1955 yılında toplanan kurultayında açıklanmıştır. İki parti arasında ilişkilerin iyi olduğunu halka ispat amacıyla demokratlar seçimler sırasında kabinede kendilerine bir yer verilmesini istemişlerse de, CHP'liler seçim kanununda bu koalisyonun oluştuğunu ileri sürerek, DP'nin bu isteğini geri çevirmiştir. Ayrıca, iki parti liderinin seçilmesini garanti altına almak amacı ile aday listelerinde açık yerler bırakmak için özel tedbirler alınması da görüşmelerde konuşulmuştur. CHP'liler yeni dönemde DP'lilere 50 milletvekili sözü vermişlerse de, bu görüşmelerin kesin bir sonuca bağlanamadığı söylenmiştir. [6]

1950 seçimleri öncesinde, MP'nin seçimlerde başarısını etkileyecek önemli olaylar meydana gelmiştir. Meclisin dağıldığı tarihte, daha önce yaptığı konuşmalardan dolayı (Temmuz 1949 İstanbul, İzmir ve 5 Mart 1950 Kumkapı konuşmaları) Aldoğan'ın dokunulmazlığı, 24 Martta kaldırılmıştır.[7]**MP, Mareşal imzasıyla bir bildiri yayınlayarak, Anayasa ve insan haklarının çiğnendiğini ifade etmiştir.**[8]5 Mayıs 1950'de tutuklanan Aldoğan, polis nezaretinde Ankara'dan İstanbul'a götürülmüştür. 5 Mayıs akşamı Aldoğan'ın MP adına yapması gereken radyo konuşmasını, kızı Gönül Aldoğan (Özansu) yapmıştır. Gönül'ün yaptığı konuşmayı, Aldoğan evinde polis nezaretinde dinlemiştir. İfadesi alındıktan sonra, Aldoğan, serbest bırakılsa da, İstanbul radyosunda, MP adına seçim konuşması yapıp, sokağa çıkınca, polis onu tekrar tevkif etmiştir. Kızı Gönül, **"Namık Kemal, Magosa zindanına atılmakla, Mithat Paşa Taif Zindanı 'nda boğdurulmakla Abdülhamit'in tahtan indirilmesine mani olunamadı"** diyerek, babasının tevkif edilmesine tepki göstermiştir.[9] Daha sonra kefaletle, 1950 seçimlerine günler kala tahliye edilen Aldoğan, tahliye edilirken, **"Küçük hapishaneden büyük hapishaneye geçiyorum. İçinde yaşayan vatandaşların hür olmadığı bir vatan, hapishaneden başka bir şey değildir"** biçiminde konuşmuştur. Bu arada bu olaylara sinirlenerek sert bir yazı yazan Arna da, 16 Nisan'da hükümetin manevi şahsiyetine hakaret ettiği gerekçesiyle tutuklanmıştır.[10]

Bunların yanında, seçimlerden önce MP'nin kamuoyu nezdindeki itibarını ve seçimlerdeki başarısını ciddi bir biçimde etkileyen bir gelişme olmuştur. **Mareşal Çakmak'ın 10 Nisan 1950 tarihinde ölümü,[11]hem MP'yi etkilemiş hem de partiler arasında seçimler öncesi başlayan mücadelenin daha bir kızışmasına neden olmuştur.**Özellikle, Mareşal gibi tarihi bir şahsiyetin ölüm haberinden sonra, bayrağın yarıya indirilmemesine ve radyonun normal yayın akışı içinde müzik yayına devam etmesine isyan edenler, Mareşal'in İstanbul'da resmi törenle yapılan cenaze merasimini, İslamcı bir gösteriye dönüştürmüşlerdir.[12]

Cenaze törenindeki nümayişe, Sebilürreşad, Büyük Doğu ve Millet gibi İslamcı ve muhafazakar basın katılmış ve CHP hükümeti ve bilhassa laiklik politikasına hücum etmişlerdir. Ezan kanuna aykırı olarak Arapça okunmuş ve tekbirler getirilmiştir. Sebilürreşad dergisinde bu merasimle ilgili yazılar yayınlanarak, **"İlahi müesseselerin insan eliyle yıkılmasına imkan olmadığına"** vurgu yapılmıştır.[13]Eşref Edip, cenaze merasimi ile 31 Mart olayı arasında bağ kurma girişimlerine, ".Bu hadiseyi MP'nin dini taassubu körükleyen bir nümayişi gibi göstermek istediler...Neredeyse üniversite gençliğini 31 Mart mürettipleri mevkiine koyacaklardı. Her ne ise, beklenmeyen bu muazzam hadise, Halk ve Demokrat Partililerce ümit edilen neticenin aksini tevlid etti. Millet Partisi halk nazarında büyük bir mevki ve otorite kazandı"biçiminde cevap vermiştir.

Bu başkaldırma hareketinden MP sorumlu tutulmuştur. Din konusunda, MP sunucularının ve bu arada Fahri Başkan Mareşal'in gerek şahsı gerekse de görüşleri ile dini siyasete alet ettiği suçlamasında bulunulmuştur.[14]Tarihe mal olmuş Mareşal'in şahsiyetinin rejim düşmanlığının bir aleti olarak kullanıldığı iddia edilmiştir. [15] Cumhuriyet kurulalı beri ilk defa, dinin siyasete alet edildiği öne sürülmüştür.[16] Mareşal'in cenaze töreninde cereyan eden olaylardan yola çıkılarak, MP, Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne, Hitler'in siyaset tarzına, İngiliz Mosley Partisi'ne, dini taassuba dayanan Kızıl Moskofluğa ve Amerika'da mevcut nizama karşı kin bayrağını açan Henry Wallace partisine benzetilmiş ve MP'nin dini siyasete alet ederek mevcut nizama karşı ihtilalci yol ve yöntemlerle hareket ettiği iddia olunmuştur.[17]MP'nin seçimler yaklaşırken bu olayı siyasal propaganda malzemesi olarak kullanması düşünülebilirse de, cenazedeki İslamcı gösteriye dönüşen karışıklıkları tertiplemesi uzak bir ihtimaldi. DP'nin ise, el altından bu olayı kullanmaya kalktığı da ileri sürülmüştür. [18]

MP'ye göre, cenazedeki olayları, "irtica hortluyor" diye yorumlamak, bir kaşık suda fırtına koparmaktı. Bu olaylar büyütülecek şeyler değildi. Kabahatın tekbir getirenlerde değil, vicdanlar üzerinde zalimane baskı yapılmasında aranması gerektiği belirtilmiştir.[19]

MP Genel Başkanı Hikmet Bayur da, "Memlekette dini irticaa yoktur, siyasi irtica vardır. Ölüleri için mevlit okutmak her Müslümanın tabii hakkıdır ve tekbir getirmek de suç değildir" biçiminde konuşmuş ve tüm bunların MP'nin önlenemez yükselişini durdurmak ve DP ile CHP arasında varolan muvazaanın örtbas edilmesi için yapıldığını ileri sürmüştür.[20]

MP yanlısı Kudret gazetesine bakılırsa, CHP ile DP, MP'nin yükselişini ezmek için Mareşal'in cenazesindeki dini tören ve tekbir getirmeye bakarak, MP'yi bir irtica partisi olarak damgalamak istemişlerdir. Bayar da cenaze merasimini irtica diye nitelendirmiştir. Bayar'ın bu tutumunu Günaltay ile yaptığı görüşme sonrası gösterdiği iddia edilmiştir. Ayrıca Bayar-Günaltay görüşmesinden önce, Köprülü-Emin Erişirgil görüşmüşlerdir. Köprülü, Erişirgil'e irticayı yok etmek ve MP'yi ezmek için DP'nin CHP'nin yanında yer alacağını söylemiştir. **Bütün bunları MP mahfillerinde, DP ile CHP arasındaki danışıklı dövüşün tezahürleri olarak yorumlanmıştır.**[21]

Bölükbaşı da CHP'yi, "Zümre saltanatını devam ettirmek ve siyasi irticayı yaşatmakla" itham etmiş ve buna örnek olarak da, **CHP'nin Alevi oylarını çekmek** için Hacı Bektaş Çelebisi'nin oğlu Rıza Ulusoy'un hiç alakası olmadığı halde Çorum'dan aday yapılmasını göstermiştir.[22]

MP nisan ayından itibaren yoğun propaganda faaliyeti içine girmiştir. 1950 seçimleri MP'nin katıldığı ilk seçim olması bakımından önemli olsa da, MP'nin zor bir dönemden geçtiği kabul edilmelidir. Partinin en önemli iki ismi, Mareşal ve Öner ölmüşler, Aldoğan ile Arna tutuklanmışlardı. Partinin bütün yükü, Bayur, Tahtakılıç, Vasfi Raşit Seviğ, Kentli ve özellikle Bölükbaşı'nın üzerine kalmıştı. Diğerlerinin miting meydanlarına hakim olamayan üslupları karşısında, Bölükbaşı müthiş hitabet yeteneği ve kuvvetli hafızası ile dikkatleri üzerine çekmiştir. 1950 seçimlerinde partinin kullandığı malzemeler, partinin kurulduğundan beri öne sürdüğü hususları içermiştir. Parti üzerine vurulmak istenen gericilik damgası reddedilmiş,[23] Mareşal'in ölümü esnasında, hükümetin gösterdiği duyarsızlık halka şikayet edilmiş,[24]ve basına ağır eleştiriler yöneltilerek, MP'ye karşı yaklaşımların önyargılı olduğu vurgulanmıştır.[25]Ayrıca DP hala muvazaa ile suçlanmıştır.[26]

MUVAZAA Bir mes'elede bahse girişmek. * Mc: Danışıklı döğüş. * Hakikatte olmayan bir durumu varmış gibi göstermek için yapılan bir anlaşma

1950 seçim meydanlarının yıldızı Bölükbaşı'dır. Bölükbaşı partisinin Kızılcahamam mitinginde iktidara ve DP'ye şiddetle çatarak, " ...Demokrasi her şeyden önce bir zihniyet meselesidir. İnönü, demokrasinin bu memlekette yerleşmesini samimi olarak istiyorsa, çekilmelidir. Her nizam ancak mümessilleriyle birlikte sahneden çekilebilir. Millet bu hakikati San Francisco denilen ananın doğurduğu 65'lik muhaliflerden [Bayar'ı kastediyor] daha iyi anlamıştır" şeklinde konuşmuştur.[27]MP, 1950 seçimleri öncesi Kırşehir'de Bölükbaşı sayesinde büyük bir gelişme göstermiştir. Kırşehir DP örgütü, MP'nin Kırşehir'deki inkişafını durdurmak için Bayar'ı Kırşehir'e davet etmişlerdir. Ancak Bayar beklenen ilgiyi görmediği gibi, halkın Bayar ile Bölükbaşı'yı suikast ihbarında kim haklı kim haksız biçiminde karşı karşıya getirme girişimlerine Bayar katılmamış ve partisinin kongresini bile beklemeden Kırşehir'den ayrılmıştır. Bu olay, Bölükbaşı'nın Kırşehir'de daha iyi bir yer edinmesini sağlamıştır.[28] Bölükbaşı, Yalova ilçe teşkilatının açılışında kurdeleyi keserken, "Kesilen her kurdelenin koparılan bir zincir manasına gelmesini Allah'tan dilerim" biçiminde konuşarak, iktidara ve DP'ye göndermeler yapmıştır. [29]

Bölükbaşı, kendisi ile yapılan bir mülakatta, Cumhuriyet adı altında zümre saltanatını devam ettirenlerin siyasi irticayı yaşattıklarını, MP'nin CHP ile DP'nin müşterek bir iftira suikastine maruz olduğunu, MP'yi vurmak için bir dini irtica efsanesinin icat edildiğini öne sürmüştür. Vaktiyle, Bayar'ın dini irtica var diye hükümete giderek kanun çıkarınız dediğini, şimdi de milleti hükümete jurnal etmek ve Ulus gazetesinin takdirlerine mazhar olmak için dini irtica var dediğini anlatan Bölükbaşı, vicdan ve din hürriyetini savunan MP'nin program ve faaliyetinin irtica ile hiçbir alakasının olmadığını, asıl CHP'nin kendi saltanatını devam ettirebilmek için, Hacı Bektaş Çelebisi'nin oğlu Rıza Ulusoy'u hiç alakası olmadığı halde Çorum'dan aday göstererek, dini siyasete alet ettiğini ileri sürmüştür.

Partisinin Cebeci mitinginde on binden fazla kalabalığa konuşan Bölükbaşı'nın söyledikleri sözler hayli önemli ve ilginç olduğu için, buraya aynen alınmıştır:[30]

> Dört sene evvel bu meydanda, hakları tecavüze uğramış bir milletin vicdanından kopan infial sesini CHP'nin sağır kulağına [İnönü'yü kastediyor] duyurmak için, o gün hapishaneden çıkmış bir vatandaş olarak sizlere hitap etmiştim. Bugün hapishaneye girmeye namzet bir vatandaş olarak sizlere hitap ediyorum.

> Esasen bugünün şartları içinde BMM'ye girmekle hapishaneye girmek arasında şeref bakımından bir fark görmüyoruz...Namuslu bir seçim yapılacağını vadedenler, birkaç kişinin gizli bir nikah kıyar gibi kimsenin görmediği bir köşede tertiplediği zabıtlara dayanarak, Meclis'in dağılacağı gün Aldoğan'ın dokunulmazlığını kaldırdılar. Elli yıllık bir hizmetten sonra aramızdan ayrılan. Mareşal'in ölüsü ortada iken kindar zihniyetin köçek havaları çaldırdığına tanık olduk. Kin ve ihtirasın dalalete sevkettiği dostlarımıza Namık Kemal'in ağzıyla cevap verelim.
>
> "Ne mümkün zulm ile bidat ile imhayı hürriyet,
>
> Çalış idraki kaldır muktedir isen ademiyetten".
>
> İdam sehpaları karşısında bile din hürriyetini müdafaa edeceğimizden hiç kimsenin şüphesi olmasın. Bu memlekette sağır bir zihniyet hakimdir. Bu tek parti zihniyetidir. Kulaklarını alkışa açar, milletin şikâyetine kapar. Bu zihniyetin sırtı yere gelmedikçe, milletin yüzü gülmeyecektir. Bu zihniyeti atacağınız güllerle değil, vereceğiniz reylerle yıkacaksınız. Bu tahakkuk edince; "Sesimiz gür olacak, vicdanlar hür olacak, efendi bir olacak, o da millet olacak"

MP'nin etkili isimleri tarafından meydanlar dolup taşsa, MP yurt genelinde örgütünü tam olarak kuramadan, ancak 22 ilde örgütlenerek seçimlere girmiştir.[31]Seçim sonuçlarını göre, **MP 240.209 oy almıştır. Oy oranı % 3. 03'tür.** Bir tek Kırşehir'den Bölükbaşı milletvekili seçilmiştir.[32] Bölükbaşı, Kırşehir'de neredeyse seçmenlerin yarıya yakınının oyunu alarak milletvekili seçilmiştir. İlginçtir ki, DP lideri Bayar, saatte bir Kırşehir'i arayarak Bölükbaşı'nın kazanıp kazanamadığını sormuştur.[33]Kırşehir'den diğer milletvekillerini DP kazanmış, ancak en çok oyu Bölükbaşı almıştır.[34]

1949 seçimlerinde karma listeli çoğunluk sistemi uygulanmıştır. Bu seçim sisteminde, seçmen değişik partilerin adaylarından karma bir liste oluşturabilmekte, liste içinde en fazla kişisel oy almış adaylardan, söz konusu ilin temsilci sayısı kadar milletvekili seçilmektedir.[35] Bölükbaşı'nın Kırşehir'den MP milletvekili olarak Meclis'e girmesi bu şekilde mümkün olmuştur.

MP, 1950 seçimlerini şu şekilde yorumlamıştır: "Davulu Millet Partisi çaldı, parsayı Demokrat Parti topladı".[36]Ayrıca MP, seçim sonuçlarını milletin

zaferi olarak değerlendirmiş[37]ve partinin başarılı olamaması ise şöyle açıklanmıştır: [38]

> "Halkın, Halk Partisi'ni kovayım diyerek hareket etmiş ve bunu için de MP'yi en yakından sevenler bile, DP'ye oyunu vermiştir. 22 vilayetten aday gösterebilen MP'nin hepsi kazansa bile CHP tahakkümünün yıkılamayacağını düşünen halk, 63 vilayetten seçime giren DP eliyle tahakkümün yıkılacağına kanaat getirmiştir. .Demokratik muhalefetin oyları ve CHP'den duyulan hoşnutsuzluğun getirdiği tepki oyları kestirmeden DP'ye kaymıştır. Yani oyları parçalamayalım mantığı ile hareket edilmiş ve oylar DP'ye kaymıştır. Başka bir deyişle, davulu MP çalmış, parsayı Bayar toplamıştır.

Seçim sonuçları ile ilgili olarak MP bir bildiri yayınlayarak, 14 Mayıs seçimleri ile Türkiye'de şeflik idaresinin yıkıldığını ve bunun MP sayesinde sağlandığı iddia edilmiştir. Ayrıca tarihte ilk defa fiili bir diktatörlüğün halkın oyu ile sona ermiş olduğu, CHP'nin geçmişi dolayısıyla muhalefet ve murakabe vazifesini yapamayacağı, bundan böyle Meclis'te muhalefet görevini tek milletvekili (Bölükbaşı) ile MP'nin yapacağı dile getirilmiştir.[39]

Görüldüğü gibi, 1950 seçimlerinden sonra MP kendisinin bir numaralı muhalefet partisi olacağını iddia etmiştir. Onlara göre, CHP kötü bir geçmişe sahipti. DP'yi tenkite kalktığı zaman, "Seni tecrübe ettik, bugünkü fenalıklar senin ektiğin tohumların filizidir" diyebilirlerdi. Oysa, MP için böyle bir ithamda bulunmak mümkün değildi. Böylece MP'nin tek kişi ile muhalefeti üstleneceği söylenmiştir.[40]İlerde görüleceği gibi, CHP seçim yenilgisini henüz üzerinden atamadığı DP iktidarının ilk yıllarında Bölükbaşı, neredeyse Meclis'in tamamına yakın mebusa sahip olan DP'nin anti-demokratik uygulamalarına, tek başına cesurca mücadele verecektir. Bu durumun, en azından CHP kendini toparlayıncaya kadar DP'nin demokratik sistemle bağdaşmayan uygulamaları karşısında bir denge oluşturduğu ve bazı meselelerin Meclis gündemine taşınmasını sağladığı belirtilebilir. 1950-54 arası Meclis muhalefet saflarında kendilerini dinletebilen Faik Ahmet Barutçu, Avni Doğan'la birlikte üç mebustan birinin Bölükbaşı olduğunu belirten Ağaoğlu Bölükbaşı ile ilgili şunları zikretmiştir: " ...Hücumlarını Demokrat Partiye değil, Menderes'e ve birkaç arkadaşına yapıyor, kırbacını arada sırada da Halk Partisi saflarında gezdiriyordu. Fakat itiraf etmeli, muhalefet işini, Halk Partisinin kaybettiği otuz dört mebusla, bir türlü büyümeyen kendi partisinin kazanmamış adaylarının yerini tek başına doldurarak yapmaya başladı" [48]

Öte yandan DP'nin iktidara geldikten sonra "devri sabık yaratmama", yani eski dönemin sorumlularından hesap sormama vaadini yerine getirmesi, MP'liler tarafından şiddetle eleştirilmiş ve muvazaa iddialarının yeniden ortaya atılmasına yol açmıştır. MP'lilere göre, 14 Mayıs'ta iktidar değişikliğinin pazarlığı, DP liderleriyle CHP arasında seçimden önce yapılmıştı. Eski dönemin sorumlularından hesap sormamak bunun en kesin deliliydi. CHP, iktidarı devralacak kimselerden, hesap sorulmayacağına dair teminat almış ve bu suretle dürüst ve hilesiz bir seçim yapmaya razı olmuştu. DP kurucuları, CHP içinden çıkmış ve onun sorumluluklarına katılmış kimselerdi, eski arkadaşlarını hiçbir zaman mahkeme önüne çıkartamazlardı.[41] MP'ye göre, DP'nin iktidara geçmesiyle birlikte kurucuların Meclis'e hakim olmaları tehlikesi doğmuştu. Bunun sonu bir tür diktatörlüğe kadar gidebilirdi. Kurucuların parti örgütü üzerindeki tahakkümleri malumdu. Bir parti başında böyle yapanlar, iktidara geçince neler yapmazlardı ki. [42]

DP iktidara geldikten sonra CHP'ye olduğu kadar MP'ye de sert bir tavır takınmıştır. DP'liler Meclis'te "MP'yi halk bertaraf etti, bizden aldıkları yirmi milletvekilinden birini bile seçtiremediler" diye konuşmuşlardır. Ayrıca, seçimlerden hemen sonra, genel merkezde kendisini ziyaret eden bir grup üniversite öğrencisinin, "Hocamız Vasfı Raşit, Hikmet Bayur, Tahtakılıç ve Aldoğan neden seçilemediler" biçimindeki bir sorusuna, Bayar, "Memleket küfürbazlara itibar etmemiştir " diye karşılıkta bulunmuştur.[43]**Bilindiği üzere, özellikle Bölükbaşı'nın birinci Menderes hükümeti programını sert bir şekilde tenkit etmesi Menderes'i çileden çıkarmıştır. Başbakan, bu tenkitlere cevap verecek yerde MP'ye hücum ederek, MP'nin kindar olduğunu, halkın onu tasfiye ettiğini, komünizm ile mücadelede kendileri ile birleşmediğini, dış politika görüşünün ise bulanık olduğunu söylemiştir.** [44] Bunun üzerine Bölükbaşı söz almak istemişse de söz verilmemiş, bunun üzerine Bölükbaşı, yeni Meclis ve iktidar için, "1950 modeli demokrasi" diyerek yerinden bağırmış ve ardından dışarı çıkmıştır.[45]

Meclis, 22 Mayıs'ta milletvekillerinin yemin etmeleri ile ilk faaliyetine başlamıştır. Gazeteci Yalçın Uraz'ın anlattığına göre, Uraz'ın yanında oturan Bayan Rezzan Yalman, eşi Ahmet Emin Yalman'a dönerek, "Nazar boncuğu nerede?" diye sormuştur. Emin Yalman, "Kim nazar boncuğu?" deyince, "MP'nin tek mebusu" yanıtını almıştır. Rezzan Hanım'dan. Yalman, "Yemin ederken görürsün" yanıtını vermiştir. Sıra Kırşehir'e gelmiş ve Bölükbaşı'nın

ismi okununca, gazeteciler ve mebuslar arasında bir kaynaşma başlamıştır. Bayar'ın kızı bile, yanındakilere Bölükbaşı'nı işaret etmiştir.

Bir gazeteci, "MP, Meclis'te en aşağı 100 milletvekili ile temsil ediliyor" deyince, "Ne gibi" diye sorulmuş, gazeteci, "1 Bölükbaşı, 100 mebusa bedeldir. Nedir ondaki ikna kabiliyeti. Konuştuğu insanı müdafaa ettiği tez üzerinde ikna edemediğini şimdiye kadar görmedim"biçiminde yanıt vermiştir. Ayrıca Bölükbaşı, milletvekili yeminini ezbere okumuştur. [46]

Bu arada MP'yi Meclis'te tek başına temsil eden Bölükbaşı sevinçle üzüntüyü bir arada yaşamıştır. Bölükbaşı, yemin etmesinden saatler sonra, her şeyini borçlu olduğu babası Hacı Ahmet Ağa'nın vefat haberi ile adeta yıkılmıştır. Babası, 23 Mayıs 1950 tarihinde, müptela olduğu kalp rahatsızlığından kurtulamayarak Ankara'da vefat etmiştir.[47] [sh: 134-144]

****

MP'NİN IV. KONGRESİ, MP'DE BÖLÜNME VE BÖLÜKBAŞI (1953)

Çok partili döneme geçildikten sonra din ve irtica konusunda en yoğun tartışmanın yaşandığı yıl, 1953 yılıdır. Özellikle 1946'da başlayan çok partili rejimle birlikte, tek parti döneminde siyasal ve toplumsal hayat içinde bastırılmış, ancak gizil de olsa yaşamaya devam eden ve kendilerini II. Meşrutiyet'in İslamcı akımlarına bağlayan aşırı sağ ve İslamcı akımlar canlanmış, bu akımların bir kısmı Türk devrim hareketlerinin karşısında yer almış ve kendilerine yakın buldukları muhalif partilerin destekleyicisi olmuştur. [48]Bu canlanmada, toplumsal, siyasal, kültürel ve iktisadi alanda artan modernleşmenin etkisi büyüktür. **1950'de iktidara gelen Menderes hükümeti de pek çok zaman, dini ve dindarları, siyasi maksatları doğrultusunda kendisine çekecek bir takım politik manevraların içinde olmuştur.** Bunu yaparken politik mülahazalarla hareket etmiş ve tek parti döneminin alışkanlıklarından kendisini kurtaramamıştır. **Menderes, siyasi rakibi MP ve Bölükbaşı'nı siyaset sahnesinden tasfiye etmek için, elinden gelen her şeyi yapmıştır.** Bu konuda irtica tehlikesi vardır söylemini bile kullanmaktan kaçınmamıştır. Menderes'in 1953 yılı başı ile birlikte din ve irtica konusunda bu kadar hassaslaşmasına neden olan bir takım gelişmeler de yaşanmıştır. MP içinde tam anlamıyla bir bölünme yaratan IV. kongrede yaşananlara geçmeden önce, kongre öncesi siyasal hayatta oluşan havanın ve gelişmelerin verilmesi uygun olacaktır.

Demokrasiye hiçbir şekilde uymayan bir ülkede yaşadıklarını iddia eden Bölükbaşı, hükümetin şehirlerarasında bile ayırım yaparak, sırf kendisini tekrar Kırşehir'den seçtirmemek için, Menderes'in Kırşehir'e aynı derecede olan şehirlerden çok daha büyük oranlarda para aktardığını da eklemiştir. Niğde mitinginde de partisine yönelen irtica suçlamasına değinen Bölükbaşı, şu şekilde konuşmuştur: [49]

> .Biz gerilik getirecekmişiz; dörder avrat vaat ediyor muşuz; peçeyi, fesi, sultanı, halifeyi getiricekmişiz. Size bir şey söyleyeyim mi, bir yiğide bir tatlı bela kâfi geldiği fikrindeyiz. Bizi dini siyasete alet etmekle itham edenler dün rey avcılığı için birçok şeyhleri Şark vilayetlerinden aday göstermişlerdir.
>
> DP halkın gönlünü kolayca avlamak ve yaptığı vaatleri unutturmak için 'size Ezan-ı Muhammedi'yi okuttuk' diye dini hisleri istismardan çekinmemiştir. O ezan kanunu ki, Menderes Hükümeti'nden on beş gün önce Meclis'e getirilmiş ve fakat Menderes'in istismar zihniyetinin tezahürü olarak uyutulmuştur.Menderes, dönüp dolaşıyor. MP'ye çatıyor. Niyeti parti başı yemek. Tutup bir de cephe kuruyorlar. Ama Malatya hadisesinden önce aynı Menderes, beyanatlarında (Zafer, 24. 1. 1952 ve 22. 2. 1952) *'irtica vardır diye memleket isnat altında bırakılamaz'* diyordu.
>
> Bu siyasi oyunda Menderes'in sahne arkadaşları daha düne kadar onu irticayı okşamakla itham eden CHP ile Ahmet Emin Yalmandır. CHP ile DP'nin hali oğlanla kıza benziyor: Hikâyeyi bilirsiniz; meydanlarda sen neyimsin, tenhalarda sen benimsin. Ey Menderes, dünün zalimi nasıl muhalefet lideri olamazsa, o zalime dalkavukluk ve meddahlık eden adam da Demokrat Başvekil olamaz. Fenalık tesbihinin imamesi Adnan Menderes'tir. İmamesi kopmadıktan sonra bu fenalık tesbihi dağılamaz. [sh: 182-183]

OSMAN BÖLÜKBAŞI'NIN TÜRK SİYASAL EDEBİYATINA GİREN ÜNLÜ KELÂMLARI

- "Hayattan istifa edebilirim ve fakat 'Hürriyet Davası 'ndan asla".

-"Siyasetin koparmayacağı bağ, söndürmeyeceği ümit ve kirletmeyeceği hava meğer yokmuş".

-"Yüzünde göz izi yok sanarak siyaset denilen Leyla'ya gönül verdim. Sonradan anladım ki; benden önce kırk bin kişinin nikâhından geçmiş".

-"DP'den ayrılmakla demokrasi davasından ayrılmadım. Ölünceye kadar demokrasi davası için mücadele edeceğim. Hareketim bir din değiştirmek değil, sadece arkasında namaz kılınamayacak bir imamın bulunduğu camiyi terk ederek, başka bir camiye geçmektir".

-“İhtilaller, sosyal kudretsizliğin siyasi kudretle mütenasip olmayışından doğar”.

-“Biz demokrasi sultanlarından kurtulmak istiyoruz”.

-“Siyasette en hakiki mürşit, hafızadır”.

-İnönü: “Bölükbaşı! Bir zamanlar benim için mi söylediklerin daha sertti, yoksa şimdikiler için mi söylediklerin daha sert”. Bölükbaşı: “Paşam, sizin devriniz de ballı güllü yutulur gibi değildi ama devrin icaplarına göre, iktidar kılıcınızın hakkı idi. Bugünkü iktidar ise, hürriyet diye işbaşına geldiği için onlar hakkında daha sert konuştum”.

-“İhtilal, tazyik ile tahammül arasındaki muvazenenin bozulmasından çıkar”.

-“Bu memleketi ayakta tutan kuvvet, fabrikalar, yollar, binalar değil, manevi kuvvetlerdir ”.

-“Siyasete silah sokmakla huduttan Moskof askeri sokmak arasında hiçbir fark yoktur”.

-“Siyasetçinin karısı dul, parası pul, kendisi de genel başkana kul olur”.

-“Zengini hayırsız evlat, memuru süslü avrat, siyasetçiyi de kuru inat bitirir”.- “Bu memlekette fazilet mücadelesi yapanlar, daha sonra sefalet mücadelesi verirler”.

- “Demokrat Parti ’de siyasete başladım. Sonra ayrılıp CKMP ’yi kurduk.

Sonra, ‘Neden ayrıldın?’ diye sordular. Ben de, ‘Abdest aldık, camiye gittik. İmamın koltuğunun altında haçı görünce dinimiz yerine camiyi değiştirdik ’ yanıtını verdim ”.

-“Ankara öyle bir şehirdir ki...Burada adamı önce kafir diye asarlar, sonra şehit diye namazını kılarlar!”.

-“Kural dinlemeyenlerin karşısına, kural dinlemeyenler çıkar”.

-“İmamın güldüğü yerde cemaat kahkaha atar”.

- “Katıra sormuşlar, ‘Baban kim? ’ diye, ‘At dayımdır ’ cevabını vermiş ”.

-1977 Aralık ayında, AP’li 11 milletvekili, bakanlık uğruna CHP’ye geçmiş ve Demirel Hükümeti düşürülmüştür. Demirel’in üzüntüsünü paylaşan Bölükbaşı, “Süleyman Bey, üzülme. Benim bağrım Karacaahmet Mezarlığı ’na döndü. Senin bağrındaki ise, daha köy mezarlığı” diye konuşmuştur.

-“Menfaat uğruna bir partiyi terk edip diğerine kaçanlar, cüzdanı kabarık hovardanın kucağına atılan fahişeden daha aşağılıktır ”.

-“Köhne vücudumun, haysiyetime yük olduğunu gördüğüm anda, bombayı göbeğimde kendi elimle patlatırım” .

-Bölükbaşı'na bir Avrupa seyahatinde sorarlar: "Atalarınızın, Viyana kapılarında ne işi vardı?". Bölükbaşı şu cevabı verir: "Haçlı Seferleri 'ni iade-i ziyaret".

-"Köpekten dost olmaz, dostunu ve düşmanını aslandan seçmelisin".

-"Meşruiyetin karşısına çıkmak, iktidarların imtiyazı değildir".

-DP milletvekillerinden Murat Ali Ülgen, bir tartışma sırasında Bölükbaşı'ya, "Erkeksen gel" diye laf atmıştır. Bölükbaşı, Ülgen'e şu karşılıkta bulunmuştur: "Erkekliğimin zekatını versem, sen bile erkek olursun".

-"Bunların bakiresi bile genelevden emeklidir".

"Halk perdenin önünde hep evliya gördü. Ben ise perdenin arkasında ne eşkiyalar gördüm".

-Siyasi hayatta onur, şeref ve vefayı unutanlara ve arkadan vuranlara şunu demiştir: **"Şereful mekan bil mekin".** Yani, bir yerin şerefi oturandan gelir, insan oturduğu yerden şeref almaz.

-Partisi içinde söz geçiremediği insanlar ve partisinden ayrılanlar için şöyle demiştir: "Akşam sıkıştırdığım vidalar, sabaha gevşiyor".

-Eğer yanında (masasında) genç, fakat saçlarında az da olsa ak bulunan biri varsa "Hey delikanlı...Faziletsizliğin şeref sayıldığı bu ülkede sen namuslu muhalefet lideri misin ki saçların bu kadar erken ağarmış" diye takılırdı.

-Bir işadamına takılırken söyledikleri: "Ah benim aslan görünüşlü, tavşan yürekli özel sektörüm...Konuşmaya gelince laf çok...Ama sıkışınca çark ediverirsiniz".

-Bir gün kendisine, "Behiye Aksoy'a aşık mıydınız, bir şey oldu mu" şeklinde ısrarlı sorular sorulması üzerine, "Eli elime değmedi, ama lafı anamı belledi " şeklinde cevap vermiştir.

-"Siyasi hayatta vefa ve sadakat karaborsada bile bulunmayan bir meta oldu. Nehri geçmek için yalvarıp sırtına bindiği kurbağayı yarı yolda sokan akrep tiynetinde nice fazilet erbabı (!) gördük ve görmeye devam ediyoruz".

-Türk siyasetinin renkli siması olan Bölükbaşı, 22 Şubat 1962'deki Talat Aydemir İsyanı'nda zamanın Başbakanı İnönü'ye: "Birlikte Meclis 'e gidelim, gelsinler orada bizi öldürsünler veya teslim alsınlar", demiştir.

-"Benim telakkime göre memleket için en büyük tehlike, açıkça ifade ediyorum; politika adamlarının fiil ve kavillerindeki tenakuzlar ve bunların delalet ettiği samimiyetsizliklerdedir".

- "Hayatım boyunca bütün sektörleri tetkik ettim. En karlısının din ticareti olduğunu gördüm".

-"İnanmış insanlara Allah bir başka kuvvet veriyor. Ben hayatımda, inanmadığım hiçbir sözü söylemedim. İnanmadığım bir şeyin peşinde girmedim. Ne aldattım ne

de ihanet ettim. Çok ihanet gördüm. Gördüğüm ihanetin acısı hala bağrımda yaradır. Ayrıca ben, hiç kimsenin önünde eğilmedim. Sadece hakikatin önünde eğilirim. Sizler, perdenin önünde hep evliya gördünüz. Ben arkasında ne eşkiyalar gördüm".

-Çok büyük kalabalıkların toplandığı mitinglerde saatlerce konuşur, tek kişi bile sıkılıp ayrılmazdı. Ve Bölükbaşı derdi ki: "Harmanınız büyük, ama taneniz az. Burada beni dinlerken aşka gelip Rahman 'ı alkışlarsınız, sandık başına gidince şeytana sarılırsınız".

-"Ben kimsenin yanında yer almadım, daima imanımın ve inanışlarımın yanında kaldım".

-"İsmet Paşa ile sarmaş dolaş olduğumu söylüyorlar. Ben İsmet Paşa ile sarmaş dolaş olmadım. Adamın kulağı duymuyor. Mecburen öyle yapıp konuştum ".

-İnönü ile bir koalisyonda buluşmasının imkan dışı olduğunu belirten şu sözü söylemiştir: "Bölükbaşı, görev için hayatını bile verir. Amma, İnönü'nün koltuğu altında haysiyetini asla".

- "Tabiri caizse siyaset ordusunun ihtiyat kuvveti de muhalefet partileridir. Demokratik rejimlerde şerefli bir muhalefet bir iktidar kadar zaruridir...".

-"Her hastalık tedavi edilir, fakat CHP'nin diktatörlük hastalığı tedavi edilemez...".

-"Bize göre açık bir diktatörlük, güdümlü bir demokrasiden daha az zararlıdır".

-"Siyasi hayatım bir derviş gibi geçen, imanım padişah, ben de onun veziriyim".

-"AP genel başkanı olmak için Morrison şirketinden geçmek lazım "

-"Memleket ve demokratik rejim için en büyük tehlike kopmuş mayınlar gibi siyaset sahnesinde dolaşan, ikbal ve menfaat arayan inançsızlardır".

-3 Aralık 2001'de kendisini ziyaret eden **Büyük Birlik Partisi lideri Muhsin Yazıcıoğlu**'na söyledikleri ise 91 yıllık ömrünün hikâyesiydi:

"Muhsin, unutmak ve unutulmak istiyorum.

Kaçıyorsun, kopuyorsun, çalışıyorsun, sonunda idrar torbası ile baş başa kalıyorsun. Gençliğinizin ve sağlığınızın kıymetini bilin."

Kaynak:
Doç. Dr. Âdem ÇAYLAK, İktidar Muhalefet İlişkileri Bağlamında Türkiye'nin Siyasal Hayatında Osman Bölükbaşı Ve Siyasal Hareketi Ankara-2010

---

[1] A. Haluk Ülman, "21Şubat 1950 Tarih ve 5545 Sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun Geçirdiği Hazırlık Safhaları", AÜSBFD, C. 12, S. 1 (1950), s. 64.

[2] Yeni Sabah, 22. 5. 1949.

[3] A. Haluk Ülman, "Seçim Sistemimiz ve Başlıca Siyasi Partilerimiz", AÜSBFD, C. 12, S. 2 (1957), s. 55.

[4] Feroz Ahmad ve Bedia Turgay Ahmad, Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi, s. 61–62.

[5] Nurettin Ardıçoğlu, "DP ile CHP Arasında Koalisyon İddiası", Kudret, 26. 2. 1950.

[6] Kemal H. Karpat, Türk Demokrasi Tarihi, s. 200.

[7] Kudret, 25. 3. 1950.

[8] Kudret, 29. 3. 1950.

[9] "Gönül Özansu ile Görüşme", 11. 2. 2002. Gönül Özansu, Sadık Aldoğan'ın kızıdır. 1965'te Bölükbaşı'nın partisi olan MP'den Balıkesir milletvekili olarak giren Mesut Özansu'nun eşidir. Gönül Özansu Aldoğan'la yaptığımız görüşmede, babasının çok özgür ruhlu bir insan olduğunu, iktidarlar karşısında eğilip bükülmediğini anlatmıştır. Ayrıca MP hareketinde, Aldoğan'nın Nurettin Ardıçoğlu ile birlikte partinin fikir hamlesinde etkili olduğunu, Bölükbaşı'nın ise eylem hamlesinde kendini gösterdiğini dile getirmiştir. Dönemin basına yansımayan yönleri konusunda kendisinden ilginç bilgiler alınmıştır.

[10] Yeni Sabah, 11. 5. 1950. Arna, İzinsiz Muhalefet dergisindeki "Kıyamet" isimli makalesi yüzünden tutuklanmıştır.

[11] Cumhuriyet, 11 Nisan 1950.

[12] Cumhuriyet, 13 Nisan 1950. Kudret'in iddiasına bakılırsa, Associated Pres, Mareşal'in hatırasına hürmeten öldüğü akşam için başka haber vermeyeceğini bildirmiş olmasına rağmen, (Kudret, 11. 4. 1950) Ankara ve İstanbul radyolannın müzik yayınlarına devam etmesi ve resmi olarak bayrakların yarıya indirilmemesi hayli şaşırtıcı olduğu kadar, cenazedeki olayları tahrik ettiği de söylenebilir.

[13] "Allahü Ekber–Allahü Ekber... Ve Lillahilhamd", Sebilürreşad, S. IV/76 (Nisan 1950), s. 11–12; Cevat Rıfat Atilhan, "Azametli Bir Gün", Sebilürreşad, S. IV/76 (Nisan 1950), s. 15.

[14] Kemal H. Karpat, Türk Demokrasi Tarihi, s. 199.

[15] Ahmet Emin Yalman, "Mareşal Çakmak ve Rejim", Vatan, 14. 4. 1950; Vatan, 18. 4. 1950.

[16] Cihad Baban, Politika Galerisi..., s. 125.

[17] Ahmet Emin Yalman, "Millet Partisinin Millet Borcu", Vatan, 16. 4. 1950.

[18] Metin Toker, DP'nin Altın Yılları: 1950–54, s. 20.

[19] Nurettin Ardıçoğlu, "Sahte Laikler Bize Mürteci Diyorlar", Kudret, 17. 4. 1950.

[20] Kudret, 21. 4. 1950.

[21] Kudret, 21. 4. 1950.

[22] Kudret, 29. 4. 1950.

[23] Cumhuriyet, 16. 4. 1950.

[24] Cumhuriyet, 17. 4. 1950.

[25] Cumhuriyet, 17. 4. 1950.

[26] Cumhuriyet, 23. 4. 1950. MP'nin İzmir mitinginde konuşan Mustafa Kentli, MP'nin iktidarda gözü olmadığını, amaçlarının kuvvetli bir muhalefet grubu olarak Meclis'e girmek olduğunu dile getirmiştir. Cumhuriyet, 7. 5. 1950.

[27] Kudret, 18. 7. 1949.

[28] Kudret, 23. 1. 1050.

[29] Kudret, 9. 4. 1950.

[30] Kudret, 7. 5. 1950.

[31] MP'nin seçime girdiği iller, Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Burdur, Çankırı, Çorum, Edirne, Eskişehir, İçel, İstanbul, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Kırşehir, Kocaeli, Kütahya, Niğde, Samsun, Seyhan, Sinop, Trabzon'dur. Amasya'da teşkilatı olduğu halde aday gösterilmemiştir. MP'nin teşkilatlanmasındaki güçlükler ise şöyle sıralanmıştır: 1948'de siyasete atılmak isteyenlerin çoğu DP'ye girmiştir. Bunların ve halkın çoğu 12 Temmuz Beyannamesi'nin anlamını anlayamamış ya da bir kere DP'ye girdik onu iktidara getirip ne yapacağını görmeden ondan ayrılamayız demişlerdir. Diktatörlüğü önce yıldırmak sonra da yıkmak için sert ve pervasız mücadelenin lüzumunu çok az kimse takdir etmiştir. Kurulduğu günden itibaren, siyaset içi ve siyaset dışı türlü tertiplerle hem CHP hem de DP'nin ve de basının hücumuna uğramıştır. MP liderleri hakkında boyuna davalar açılmış, liderleri hapse atılmıştır. Bu yüzden pek kişi MP'ye girmekten çekinmiş ve DP'de rahat muhalefet yapmışlardır. Ayrıca muhalefetin parçalanma düşüncesi ve CHP'nin kuvvetlenmesi korkusu ile birleşince MP gelişememiştir. Bkz., Millet Partisi I Büyük Kongresi Genel Müteşebbis Kurulu Mesai Raporu, Kudret, 18–20. 6. 1950.

[32] CHP Araştırma Bürosu, Seçim Neticeleri Üzerinde Bir İnceleme, 1950, 1954, 1957 Milletvekili Seçimleri (Ankara: Güven Matbaası, 1959). Bölükbaşı'nın Meclis arşivinde bulunan özlük dosyasındaki mazbatasına göre, 1950 seçimlerinde Kırşehir'deki seçmen sayısı, 76. 500'dür. Seçime iştirak edenlerin sayısı ise, 69. 759'dur., Osman Bölükbaşı'nın aldığı oy, 28. 034'tür. TBMM Olumluk Kağıdı, Dönem: IX, Milletvekili Seçilmiş Olanlara Ait Tutanak.

[33] Kudret, 18. 5. 1950.

[34] Kırşehir'de MP listesinden aday olanlar, Osman Bölükbaşı, Bay Cemil, Ahmet Bilgin, Nafi Çopuroğlu idi. Kudret, 18. 4. 1950.

[35] Cemal Aygen, "Memleketimizde Seçimler ve Neticeleri", AÜSBFD, C. XVII, S. 1 (Mart 1962), s. 205.

[36] Haydar Seçkin, Olaylar ve Belgelerle 1946 Seçimleri ve Yakın Demokrasi Mücadelemiz, s. 76.

[37] Vasfi Raşit Seviğ, "Yaşasın Büyük Millet", Kudret, 16. 5. 1950.

[38] Nurettin Ardıçoğlu, "Yeni Durum Karşısında Millet Partisi", Kudret, 18. 5. 1950.

[39] Kudret, 19. 5. 1950 (MP'nin 1950 seçimleri sonrası beyannamesi).

[40] Nurettin Ardıçoğlu, "Ölmek Var, Dönmek Yok", Kudret, 19. 5. 1950; Nurettin Ardıçoğlu, "Tek Muhalif Parti: Millet Partisi", Kudret, 24. 5. 1950.

[41] Nurettin Ardıçoğlu, "Hesap Sorma ve Muvazaa", Kudret, 3. 6. 1950.

[42] Nurettin Ardıçoğlu, “DP Kurucuları ve Meclis”, Kudret, 29. 5. 1950.

[43] Kudret, 19. 5. 1950.

[44] Nurettin Ardıçoğlu, “Ellerinden Gelse Bir Kaşık Suda Boğacaklar”, Kudret, 4. 6. 1950.

[45] Kudret, 3. 6. 1950.

[46] Kudret, 23. 5. 1950.

[47] Kudret, 24. 5. 1950.

[48] Tarık Zafer Tunaya, İslamcılık Cereyanı, s. 168–169.

[49] Millet, 12. 4. 1953 (Bölükbaşı’nın Niğde Mitingi).

اَلْقَصِيدَةُ الْجَلْجَلُوتِيَّةُ HAZRET-İ ALİ kerremallâhü vechenin KASİDE-İ CELCELUTİYE DUASI

Cin, sihir, büyü ve nazar gibi rahatsızlıklara iyi gelecek eşsiz bir dua metnidir. Arapçasından okumanızı/okutmanızı tavsiye ederim. Bu metni okumayanın velayette nasibi yoktur denir.

PDF İNDİR

قَصِيْدَةٌ جَلْجَلُوتِيَّةٌ
لِلإِمَامِ سَيِّدنا عَلِيّ كَرّم اللّٰهُ وَجْهَه
وَرضيَ اللّٰهُ عَنه

بِسْـــمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللّٰهِ رُوحِى بِهِ اهْتَدَتْ
اِلٰى كَشْفِ اَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ

وَ صَلَّيْتُ بِالثَّانِى عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ
مُحَمَّدٍ مَنْ زَاحَ الضَّلاَلَةَ وَالْغَلَتْ

اِلٰهِى لَقَدْ اَقْسَمْتُ بِاسْمِكَ دَاعِيًا
بِآجٍ وَمَا هُوجٍ جَلَتْ فَتَجَلْجَلَتْ

سَئَلْتُكَ بِالْاِسْمِ الْمُعَظَّمِ قَدْرُهُ
وَ يَسِّرْ اُمُورِى يَااِلٰهِى بِصَلْمَهَتْ

وَ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ اَدْعُوكَ رَاجِيًا
بِآجٍ اَيُوجٍ جَلْجَلِيُّوتٍ هَلْهَلَتْ

بِصَمْصَامٍ طَمْطَامٍ وَيَا خَيْرَ بَازِخٍ
بِمِحْرَاشٍ مِهْرَاشٍ بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ

بِآجٍ اَهُوجٍ يَا اِلٰهِى مُهَوِّجٍ
وَ يَا جَلْجَلُوتٍ بِالْاِجَابَةِ هَلْهَلَتْ

لِتُحْيِي حَيٰوةَ الْقَلْبِ مِنْ دَنَسٍ بِهِ
بِقَيُّومٍ قَامَ السِّرُّ فِيهِ وَ اَشْرَقَتْ

عَلَىَّ ضِيَاءٌ مِنْ بَوَارِقِ نُورِهِ
فَلاَحَ عَلَى وَجْهِى سَنَاءٌ وَ اَبْرَقَتْ

وَ صُبَّ عَلَى قَلْبِى شَآبِيبُ رَحْمَةٍ
بِحِكْمَةِ مَوْلٰينَا الْكَرِيمِ فَاَنْطَقَتْ

اَحَاطَتْ بِيَ الْاَنْوَارُ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ
وَ هَيْبَةُ مَوْلٰينَا الْعَظِيمِ بِنَا عَلَتْ

فَسُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ يَا خَيْرَ خَالِقٍ
وَ يَا خَيْرَ خَلَّاقٍ وَ اَكْرَمَ مَنْ بَعَثْ

فَبَلِّغْنِى قَصْدِى وَ كُلَّ مَاٰرِبِى
بِحَقِّ حُرُوفٍ بِالْهِجَاءِ تَجَمَّعَتْ

بِسِرِّ حُرُوفٍ أُودِعَتْ فِي عَزِيمَتِي
بِنُورِ سَنَاءِ الْاِسْمِ وَ الرُّوحِ قَدْ عَلَتْ

اَفِضْ لِي مِنَ الْاَنْوَارِ فَيْضَةَ مُشْرِقٍ
عَلَيَّ وَ اَحْيِي مَيْتَ قَلْبِي بِطَيْطَغَتْ

اَلَا وَ اَلْبِسَنِّي هَيْبَةً وَ جَلَالَةً
وَ كُفَّ يَدَا الْاَعْدَاءِ عَنِّي بِعَلْمَهَتْ

اَلَا وَ احْجُبَنِّي مِنْ عَدُوٍّ وَ حَاسِدٍ
بِحَقِّ شَمَاخٍ اَشْمَخٍ سَلَّمَتْ سَمَتْ

بِنُورِ جَلَالٍ بَازِخٍ وَ شَرَنْطَخٍ
بِقُدُّوسٍ بَرْكُوتٍ بِهِ الظُّلْمَةُ اَنْجَلَتْ

اَلَا وَ اقْضِ يَا رَبَّاهُ بِالنُّورِ حَاجَتِي
بِنُورِ اَشْمَخٍ جَلْيًا سَرِيعًا قَدِ انْقَضَتْ

بِيَاهٍ وَ يَايُوهٍ نَمُوهٍ اَصَالِيًا
وَ يَا عَالِيًا يَسِّرْ اُمُورِى بِصَيْصَلَتْ

وَ اَمْنَحْنِى يَا ذَاالْجَلَالِ كَرَامَةً
بِاَسْرَارِ عِلْمٍ يَا حَلِيمُ بِكَ انْجَلَتْ

وَ خَلِّصْنِى مِنْ كُلِّ هَوْلٍ وَ شِدَّةٍ

بِنَصِّ حَكِيمٍ قَاطِعِ السِّرِّ اَسْبَلَتْ

وَ اَحْرِسْنِى يَا ذَا الْجَلَالِ بِكَافِ كُنْ
اَيَا جَابِرَ الْقَلْبِ الْكَسِيرِ مِنَ الْخَبَثْ

وَ سَلِّمْ بِبَحْرٍ وَ اَعْطِنِى خَيْرَ بَرِّهَا
فَاَنْتَ مَلَاذِى وَالْكُرُوبُ بِكَ اَنْجَلَتْ

وَصُبَّ عَلَىَّ الرِّزْقَ صَبَّةَ رَحْمَةٍ
فَاَنْتَ رَجَاءُ الْعَالَمِينَ وَلَوْ طَغَتْ

وَ اَصْمِمْ وَ اَبْكِمْ ثُمَّ اَعْمِ عَدُوَّنَا
وَ اَخْرِسْهُمْ يَا ذَا الْجَلَالِ بِجَوْسَمَتْ

وَ فِي حَوْسَمٍ مَعَ دَوْسَمٍ وَ بَرَاسَمٍ
تَحَصَّنْتُ بِالْاِسْمِ الْعَظِيمِ مِنَ الْغَلَتْ

وَ اَلِّفْ قُلُوبَ الْعَالَمِينَ جَمِيعَهَا
عَلَىَّ وَ اَعْطِنِى الْقَبُولَ بِشَلْمَهَتْ

وَ يَسِّرْ اُمُورِى يَا اِلٰهِى وَ اَعْطِنِى
مِنَ الْعِزِّ وَ الْعُلْيَا بِشَمْخٍ وَ اَشْمَخَتْ

وَ اَسْبِلْ عَلَيْنَا السَّتْرَ وَاشْفِ قُلُوبَنَا
فَاَنْتَ شِفَاءٌ لِلْقُلُوبِ مِنَ الْغَثَتْ

وَ بَارِكْ لَنَا اللّٰهُمَّ فِي جَمْعِ كَسْبِنَا
وَ حُلَّ عُقُودَ الْعُسْرِ بِيَايُوهٍ اِرْتَحَتْ

بِيَاهٍ وَ يَا يُوهٍ و يَا خَيْرَ بَازِخٍ
وَ يَا مَنْ لَنَا الْاَرْزَاقُ مِنْ جُودِهِ نَمَتْ

نَرُدُّ بِكَ الْاَعْدَاءَ مِنْ كُلِّ وِجْهَةٍ
وَ بِالْاِسْمِ تَرْمِيهِمْ مِنَ الْبُعْدِ بِالشَّتَتْ

وَ اَخْذِلْهُمْ يَا ذَا الْجَلَالِ بِفَضْلِ مَنْ
اِلَيْهِ سَعَتْ ضَبُّ الْفَلَاةِ وَ قَدْ شَكَتْ

فَاَنْتَ رَجَائِي يَا اِلٰهِي وَ سَيِّدِى
فَفُلَّ لَمِيمَ الْجَيْشِ اِنْ رَامَ بِي عَبَثْ

وَ كُفَّ جَمِيعَ الْمُضِرِّينَ كَيْدَهُمْ
وَ عَنِّي بِاَقْسَامِكَ حَتْمًا وَ مَا حَوَتْ

فَيَا خَيْرَ مَسْؤُولٍ وَ اَكْرَمَ مَنْ اَعْطَى
وَ يَا خَيْرَ مَأْمُولٍ اِلَى اُمَّةٍ خَلَتْ

اَقِدْ كَوْكَبِي بِالْاِسْمِ نُورًا وَ بَهْجَةً
مَدٰى الدَّهْرِ وَ الْاَيَّامِ يَا نُورُ جَلْجَلَتْ

بِاٰجٍ اَهُوجٍ جَلْمَهُوجٍ جَلَالَةٍ
جَلِيلٍ جَلْجَلِيُّوتٍ جَمَاهٍ تَمَهْرَجَتْ

بِتَعْدَادِ اَبْرُومٍ وَ سِمْرَازِ اَبْرَمٍ
وَ بَهْرَتِ تِبْرِيزٍ وَ اُمٍّ تَبَرَّكَتْ

تُقَادُ سِرَاجُ النُّورِ سِرًّا بَيَانَةً
تُقَادُ سِرَاجُ السُّرْجِ سِرًّا تَنَوَّرَتْ

بِنُورِ جَلَالٍ بَازِخٍ وَ شَرَنْطَخٍ
بِقُدُّوسِ بَرْكُوتٍ بِهِ النَّارُ اُخْمِدَتْ

بِيَاهٍ وَ يَا يُوهٍ نَمُوهٍ اَصَالِيًا
بِطَمْطَامٍ مِهْرَاشٍ لِنَارِ الْعِدَا سَمَتْ

بِهَالٍ اَهِيلٍ شَلْعٍ شَلْعُوبٍ شَالِعٍ
طَهِيٍّ طَهُوبٍ طَيْطَهُوبٍ طَيَطَّهَتْ

اَنُوخٍ بِيَمْلُوخٍ وَ اَبْرُوخٍ اُقْسِمَتْ
بِتَمْلِيخٍ اٰيَاتٍ شَمُوخٍ تَشَمَّخَتْ

اَبَازِيخَ بَيْذُوخٍ وَ زَيْمُوخٍ بَعْدَهَا
خَمَارُوخٍ يَشْرُوخٍ بِشَرْخٍ تَشَمَّخَتْ

بِبَلْخٍ وَ سِمْيَانٍ وَ بَازُوخٍ بَعْدَهَا

بِذَيْمُوخٍ اَشْمُوخٍ بِهِ الْكَوْنُ عُمِّرَتْ

بِشَلْمَخَتٍ اِقْبَلْ دُعَائِى وَ كُنْ مَعِى
وَ كُنْ لِى مِنَ الْاَعْدَاءِ حَسْبِى فَقَدْ بَغَتْ

فَيَا شَمْخَثَا يَا شَمْخَثَا اَنْتَ شَمْلَخَا
وَ يَا عَيْطَلَا هَطْلُ الرِّيَاحِ تَخَلْخَلَتْ

بِكَ الْحَوْلُ وَ الصَّوْلُ الشَّدِيدُ لِمَنْ اَتَى
لِبَابِ جَنَابِكَ وَ الْتَجِى ظُلْمَةُ انْجَلَتْ

بِطٰهٰ وَ يٰسٓ وَ طٰسٓ كُنْ لَنَا
بِطٰسٓمٓ لِلسَّعَادَةِ اَقْبَلَتْ

وَ كَافٍ وَ هَايَاءٍ وَ عَيْنٍ وَ صَادِهَا
كِفَايَتُنَا مِنْ كُلِّ عَيْنٍ بِنَا حَوَتْ

بِحَامِيمَ عَيْنٍ ثُمَّ سِينٍ وَ قَافِهَا
حِمَايَتُنَا مِنْ كُلِّ سُوءٍ بِشَلْمَهَتْ

بِقَافٍ وَ نُونٍ ثُمَّ حَامِيمٍ بَعْدَهَا
وَ فِي سُورَةِ الدُّخَانِ سِرًّا قَدْ اُحْكِمَتْ

بِاَلِفٍ وَ لَامٍ وَ النِّسَاءِ وَ عُقُودِهَا
وَ فِي سُورَةِ الْاَنْعَامِ وَ النُّورِ نُوِّرَتْ

وَ اَلِفٍ وَ لَامٍ ثُمَّ رَاءٍ بِسِرّهَا
عَلَوْتُ بِنُورِ الْاِسْمِ مِنْ كُلِّ مَا جَنَتْ

وَ اَلِفٍ وَ لَامٍ ثُمَّ مِيمٍ وَ رَائِهَا
اِلٰى مَجْمَعِ الْاَرْوَاحِ وَ الرُّوحِ قَدْ عَلَتْ

بِسِرِّ حَوَامِيمِ الْكِتَابِ جَمِيعِهَا
عَلَيْكَ بِفَضْلِ النُّورِ يَا نُورُ اُقْسِمَتْ

بِعَمَّ عَبَسَ وَ النَّازِعَاتِ وَ طَارِقٍ
وَ فِي وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ وَ زُلْزِلَتْ

بِحَقِّ تَبَارَكَ ثُمَّ نُونٍ وَ سَائِلٍ
وَ فِي سُورَةِ التَّهْمِيزِ وَ الشَّمْسِ كُوِّرَتْ

وَ بِالذَّارِيَاتِ الذَّرِّ وَ النَّجْمِ اِذَا هَوَى
وَ بِاِقْتَرَبَتْ لِيَ الْاُمُورُ تَقَرَّبَتْ

وَ فِي سُوَرِ الْقُرْاٰنِ حِزْبًا وَ اٰيَةً
عَدَدَ مَا قَرَأَ الْقَارِى وَ مَا قَدْ تَنَزَّلَتْ

فَاَسْئَلُكَ يَا مَوْلَاىَ بِفَضْلِكَ الَّذِى
عَلَى كُلِّ مَا اَنْزَلْتَ كُتُبًا تَفَضَّلَتْ

بِاٰهِيًّا شَرَاهِيًّا اَذُونَايِ صَبْوَةٍ
اَصْبَاءوُثٍ اٰلِ شَدَّاىَ اَقْسَمْتُ بِطَيْطَغَتْ

بِسِرِّ بُدُوحٍ اَجْهَزَطٍ بَطَدٍ زَهَجٍ
بِوَاحِ الْوَحَا بِالْفَتْحِ وَ النَّصْرِ اَسْرَعَتْ

بِنُورِ فَجَشٍ مَعَ ثَظْخَزٍ يَا سَيِّدِى
وَ بِالْاٰيَةِ الْكُبْرٰى اَمِنّى مِنَ الْفَجَثْ

بِحَقِّ فَقَجٍ مَعَ مَخْمَةٍ يَا اِلٰهَنَا
بِاَسْمَائِكَ الْحُسْنَى اَجِرْنِى مِنَ الشَّتَتْ

حُرُوفٌ لِبَهْرَامٍ عَلَتْ وَ تَشَامَخَتْ
وَاسْمُ عَصَا مُوسٰى بِهِ الظُّلْمَةُ انْجَلَتْ

تَوَسَّلْتُ يَا رَبِّ اِلَيْكَ بِسِرِّهَا
تَوَسُّلَ ذِى ذُلٍّ بِهِ النَّاسُ اهْتَدَتْ

حُرُوفٌ بِمَعْنَاهَا لَهَا الْفَضْلُ شُرِّفَتْ
مَدٰى الدَّهْرِ وَ الْاَيَّامِ يَا رَبِّ انْحَنَتْ

دَعَوْتُكَ يَا اَللّٰهُ حَقًّا وَ اِنَّنِى
تَوَسَّلْتُ بِالْاٰيَاتِ جَمْعًا بِمَا حَوَتْ

فَتِلْكَ حُرُوفُ النُّورِ فَاَجْمَعْ خَوَاصَّهَا

وَ حَقِّقْ مَعَانِيهَا بِهَا الْخَيْرُ تُمِّمَتْ

وَ اَحْضِرْنِى عَوْنًا خَدِيمًا مُسَخَّرًا
طُهَيْمَفِيَائِيلُ بِهِ الْكُرْبَةُ انْجَلَتْ

فَسَخِّرْ لِى فِيهَا خَدِيمًا يُطِيعُنِى
بِفَضْلِ حُرُوفِ اُمِّ الْكِتَابِ وَ مَا تَلَتْ

وَ اَسْئَلُكَ يَا مَوْلَاىَ فِي اسْمِكَ الَّذِى
بِهِ اِذَا دُعِىَ جَمْعُ الْاُمُورِ تَيَسَّرَتْ

اِلٰهِى فَارْحَمْ ضَعْفِى وَ اغْفِرْ لِى زَلَّتِى
بِمَا قَدْ دَعَتْكَ الْاَنْبِيَاءُ وَ تَوَسَّلَتْ

اَ يَا خَالِقِى يَا سَيِّدِى اِقْضِ حَاجَتِى
اِلَيْكَ اُمُورِى يَا اِلٰهِى تَسَلَّمَتْ

تَوَسَّلْتُ يَا رَبِّ اِلَيْكَ بِاَحْمَدَا [ص]
وَ اَسْمَائِكَ الْحُسْنٰى الَّتِى هِىَ جُمِّعَتْ

فَجُدْ وَ اعْفُ وَ اَصْفَحْ يَا اِلٰهِى بِتَوْبَةٍ
عَلٰى عَبْدِكَ الْمِسْكِينِ مِنْ نَظْرَةٍ عَبَثْ

وَ وَفِّقْنِى لِلْخَيْرِ وَ الصِّدْقِ وَ التُّقَى
وَ اَسْكِنِّنِى الْفِرْدَوْسَ مَعَ فِرْقَةٍ عَلَتْ

وَ كُنْ بِى رَؤُوفًا فِي حَيَاتِى وَ بَعْدَمَا
اَمُوتُ وَ اَلْقى ظُلْمَةَ الْقَبْرِ انْجَلَتْ

وَ فِي الْحَشْرِ بَيِّضْ يَا اِلٰهِى صَحِيفَتِى
وَ ثَقِّلْ مَوَازِينِى بِلُطْفِكَ اِنْ خَفَّتْ

وَ جَوِّزْنِى حَدَّ الصِّرَاطِ مُهَرْولاً
وَ احْمِنِى مِنْ حَرِّ نَارٍ وَ مَا حَوَتْ

وَ سَامِحْنِى مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ جَنَيْتُهُ
وَ اغْفِرْ خَطِيئَاتِى الْعِظَامَ وَ اِنْ عَلَتْ

فهٰذا خَواتِمُهُنَّ مَنْ قَدْ خَصَّصْتُها
بِسِرٍّ مِنَ الْأَسْرارِ فِى اللَّوْحِ أُنْزِلَتْ

ثَلاثُ عِصِيِّ بَعْد خاَتَمٍ صُفِّقَتْ
على رَأْسِها مِثْلُ السِّهامِ تَقَوَّمَتْ

وَمِيمٌ طَمِيم سِينٌ أبْتَرٌ ثُمَّ سُلَّمُ
وفِى وَسَطِها بِاالْجَرَّتَيْنِ تَشَرْبَكَتْ

وأَرْبَعَةٌ تُحْكِي الْأَنامِلَ بَعْدها
تُثِيرُ إِلَى الْخَيْراتِ والرِّزْقِ جُمِّعَتْ

وَهاءٌ شَقيقٌ ثُمَّ وَاوٌ مُقَوَّسٌ
كَأَنْبوبِ حَجَّامٍ مِنَ السِّرِّ اِلْتَوَتْ

وآخِرُهَا مِثْلُ الْأَوَائِلِ خاتَمٌ
خُماسِيٌّ أَرْكَانٍ بِهِ السِّرُّ قَدْحَوَتْ

فَعَدِّلْهُ مِنْ بعْدِ عَشْرٍ ثَلَاثةً
ولَاَتَكُ فِى إحْصَائِها مُتَوَهِّمتْ

ثَلاَثٌ مِنَ التَّوْرَاتِ لَاَشَكَّ أَرْبَعُ
وأَرْبَعٌ مِنْ إنْجيلِ عِيسىٰ بْنِ مَرْيَمتْ

وخمْسٌ مِنَ الْقُرْاٰنِ هُنَّ تَمَامُها
إلى كُلّ مَخْلوقٍ فَصِيحٍ وأَبْكَمَتْ

فَهٰذا إِسْمُ اللّٰهِ جَلّ جَلاَلُهُ
وَأَسْمَائُهُ عِنْدَ البَرِيَّةِ قَدْ سَمَتْ

فَهٰذا إِسْمُ اللّٰهِ يا قَارِئُ إِنْتَبِه
وَلاَتَرْتَدِدْ تَبْلِى لِروحِكَ بالْخَبَثْ

فَهٰذا إِسْمُ اللّٰهِ يا جاهِلُ إِعْتَقِدْ
وإِيّاكَ تَشْكُكْ تَتْلُفُ الرّوحَ وَالجَنَتْ

فَخُذْ هٰذِهِ الْأَسْماءَ حَقاً وَاَخْفِهَا

فَفِيهَا مِنَ الْأَسْرَارِ مَالاَ بِهِ لَوَثْ

بِهَا الْعَهْدُ وَالْمِيْثَاق وَالْوَعْدُ وَالْقِيَا
وَبِاْلِمسْكِ وَاْلكَافُورِ حَقًّا قَدْ اِخْدَمَتْ

وَلاَ تُعْطِ ذَا الأَسْمَاءِ يَوْماً لِجَاهِلٍ
وَلَوْ كَانَ مَعْ أُنْثَى لَكَانَتْ بِهِ سَمَتْ

فَإِنْ كَانَ حَامِلُهَا مِنَ الْخَوْفِ هَارِباً
فَاقْبَلْ وَلاَ تَخْشَ الْمُلُوكَ بِمَا حَوَتْ

فَإِنْ كَانَ مَصْرُوعاً مِنَ الْجِنّ وَاقِعاً
فَحَامِيم حَرْفُ الْعَيْنِ يَا صَاحِ قُطِّعَتْ

فَتَرْسِمُ مِنْ فَوْقِ الْجَبِينِ حُرُوفَهَا
فَهَاهِيَ إِسْمُ اللهِ جَمِيعاً تَفَضَّلَتْ

وَإِنْ كَانَ إِنْسَاناً يَخَافُ عَدُوَّهُ
وَلاَ تَخْشَ مِنْ بَأْسِ الْمُلُوكِ وَلَوْ طَغَتْ

فَإِنْ كَانَ هَذَا الاِسْمَ فِي مَالِ تَاجِرٍ
فَأَمْوَالُهُ بِالْخَيْرِ وَالْجُودِ قَدْ نَمَتْ

وَإِنْ كُنْتَ حَامِلَهَا مِنَ الْخَوْفِ هَارِباً
فَاقْبَلْ وَلاَ تَخْشَ فَتَأْمَنْ مِنَ الْخَبَثْ

……

فَيَا حَامِلَ الْاِسْمِ الَّذِى جَلَّ قَدْرُهُ
تَوَقّٰى بِهِ كُلَّ الْاُمُورِ تَسَلَّمَتْ

فَقَاتِلْ وَ لَا تَخْشَ وَ حَارِبْ وَ لَا تَخَفْ
وَ دُسْ كُلَّ اَرْضٍ بِالْوُحُوشِ تَعَمَّرَتْ

وَ اَقْبِلْ وَلَا تَهْرَبْ وَ خَاصِمْ مَنْ تَشَاءُ
وَلَا تَخْشَ بَأْسًا لِلْمُلُوكِ وَلَوْ حَوَتْ

فَلَا حَيَّةٌ تَخْشَى وَلَا عَقْرَبٌ تَرَى
وَلَا اَسَدٌ يَأْتِى اِلَيْكَ بِهَمْهَمَتْ

وَلَا تَخْشَ مِنْ سَيْفٍ وَلَا طَعْنَ خَنْجَرٍ
وَلَا تَخْشَ مِنْ رُمْحٍ وَلَا شَرٍّ اَسْهَمَتْ

جَزَا مَنْ قَرَأَ هذَا شَفَاعَةُ اَحْمَدٍ [ص]
وَ يُحْشَرُ فِي الْجَنَّاتِ مَعَ حُورٍ صُفِّفَتْ

وَ اعْلَمْ بِاَنَّ الْمُصْطَفٰى [ص] خَيْرُ مُرْسَلٍ
وَ اَفْضَلُ خَلْقِ اللّٰهِ مَنْ قَدْ تَفَرَّقَتْ

وَ صَدِّرْ بِهِ مِنْ جَاهِهِ كُلَّ حَاجَةٍ
وَ سَلْهُ لِكَىْ تَنْجُو مِنَ الْجَوْرِ وَ الطَّغَتْ

وَ صَلِّ اِلٰهِى كُلَّ يَوْمٍ وَ سَاعَةٍ
عَلَى الْمُصْطَفٰى الْمُخْتَارِ مَا نَسْمَةٌ سَمَتْ

وَ صَلِّ عَلَى الْمُخْتَارِ وَ الْاٰلِ كُلِّهِمْ
كَعَدِّ نَبَاتِ الْاَرْضِ وَ الرِّيحِ مَا سَرَتْ

وَ صَلِّ صَلَاةً تَمْلَأُ الْاَرْضَ وَ السَّمَاءَ
كَوَبْلِ غَمَامٍ مَعَ رُعُودٍ تَجَلْجَلَتْ

فَيَكْفِيكَ اَنَّ اللّٰهَ صَلّٰى بِنَفْسِهِ
وَاَمْلَاكَهُ صَلَّتْ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَتْ

وَ سَلِّمْ عَلَيْهِ دَائِمًا مُتَوَسِّلاً
مَدٰى الدَّهْرِ وَ الْاَيَّامِ مَا شَمْسٌ اَشْرَقَتْ

وَ سَلِّمْ عَلَى الْاَطْهَارِ مِنْ اٰلِ هَاشِمٍ
عَدَدَ مَا حَجَّ الْحَجِيجُ وَ سَلَّمَتْ

وَارْضَ يَا اِلٰهِى عَنْ اَبِى بَكْرٍ مَعَ عُمَرَ
وَارْضَ عَلٰى عُثْمَانَ مَعَ حَيْدَرِ الثَّبَتْ

كَذَا الْاٰلُ وَالْاَصْحَابُ جَمْعًا جَمِيعُهُمْ
مَعَ الْاَوْلِيَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَمَا حَوَتْ

مَقَالُ عَلِيٍّ وَ ابْنِ عَمِّ مُحَمَّدٍ[ص]

وَ سِرُّ عُلُومٍ لِلْخَلَائِقِ جُمِّعَتْ

CELCELUTİYE DUASI

بَدَأْتُ بِبِسْمِ اللهِ رُحِى بِهِ اهْتَدَتْ

إِلَى كَشْفِ أَسْرَارٍ بِبَاطِنِهِ انْطَوَتْ

Bede'tü bibismillêhi rûhi bihî nehtedet

İlê keşfî esrarin bibatinihi intavet

1. Bismillah ile başladım; ruhum, O'nun sayesinde o besmele içinde saklı olan çok sırları keşfetti.

Ve salleytü fişşani ala hayrü halkihi

Muhammedin men zahaddalalete velğalet

2. İkincisinde O'nun yarattıklarının en hayırlısı olan Hz. Muhammed'e salavat getirdim. O Muhammed ki (dünyadan) bütün dalalet ve yanlışlıkları gidermiştir.

İlahi lekad aksemtü biismike daiyen

Biacin ehvecin celcelutin helhelet

3. Ey İlâhım, Senin ismine dayanarak dua ettim. Hep açık olan ve gittikçe parlayan Ehad ve Bedi' isimlerinle Sana yalvarıyorum.

Seeltüke bil ismil âzâmi gadruhû

Ve yessir umrî yê elihî bisalmehet.

4. Kadîr ve şanı yüce olan isminle Senden istedim. Ey güçlü (kadîr) Allah'ım, Sen islerimi kolaylaştır.

Ve yê hayyü yê gayyûmu ed'ûke râcian

Biêvin eyûcin celceliyyûtin helhelet

5. Ey Hayy ve Kayyûm olan Allah'ım, daima, umut ederek Sana yalvarıyorum. Ehad ve Bedi' isimlerini şefaatçi yaparak yüksek sesle bağırıp Sana yalvarıyorum.

Bisamsâmin tamtâmin ve yê [k]hayra bêzi[k]hin

Bimihrâsi mihrâsin bihin-nêru u[k]hdimet

6. Denizin ortasına vurulan kılıç gibi olan isimlerinle ey yaratanların en hayırlısı olan Allah'ım; hadiseleri yönlendiren, savaş ve barışı sağlayan isimlerinle Sana yalvarıyorum ki, bu fitne ateşi söndürülsün!

Biâcin ehûcin yâ ilâhî muhevvicin

Ve yâ celcelûtin bil icâbeti helhelet.

7. Ey İlâhim, her derde, her ise ânında müdahale eden ve süratli bir şekilde icabet eden Allah, Ehad ve Bedi' isimlerinle sana yalvarıyorum.

Lituhyî hayâtel kalbi min denesin bihî

Bigayyûmin gâmessirru fîhî ve eşragat

8. Ki kalbin hayatını canlandırasın, yani ondaki kirleri gideresin. Kayyûmiyetinle onu ayakta tutasın, o kayyûmiyet sırrı onda hep var kalsın, ve daima parlasın.

Aleyye ziyâun min bevêrigi nûrihî

Feleha alê vechî senâün ve ebragat

9. Bu Hayy ve Kayyûm nûrunun çok şimşeklerinden bir ziya üzerime parladı, yüzüme (kalbime) bir parıltı geldi ve şimşek çaktı.

Ve subbe alê kalbî şeâbîbu rahmetin

Bihikmeti mevlânel kerîmi feentagat

10. Ve kalbimin üzerine rahmet sağanakları döküldü. Kerîm olan, Mevlâ'mız Allah'ın hikmetiyle... Ve bu şekilde, bu rahmet, hikmet, kerem hakikatleri konuştular.

Ehâtat bihil envêru min külli cânibin

Ve heybetü mevlênêl azîmi binâ alet.

11. Bundan sonra her yönden Nurlar beni kuşattı. Ve büyük olan sahibimiz Allah'ın haşmeti, bizi yüceltti.

Fesübhânekellâhümme yê [k]hayra [k]hâligin

Ve yê [k]hayra [k]hallâgin ve ekrame men beat.

12. Allah'ım Seni tenzih ederim, Sen yaratanların en hayırlısısın. Ve çok mükemmel bir şekilde çok çok yaratansın ve biat (antlaşma) yapanların en iyisisin!

Febelliğinî gasdî ve külle merâribî

Bihaggi hurûfin bilhîcâi tecemmeat.

13. Allah'ım, beni maksadıma ulaştır, bütün ihtiyaçlarımı gider. Hece harfleri seklinde toplanan Hurûf-u Mukattaa hakki için...

Bisırri hurûfin ûdiat fî azîmetî

Binûri nûri senâil ismi verrûhi gad alet

14. Muskama emanet olarak bırakılan harflerin sırrı hürmetine; İsimlerinin nûrunun parlaklığı hürmetine; yüce olan Ruhların hürmetine;

Efizli min'el envari ya rabbi feyzuhü

Bissirri ve ahya meyyiti kalbi bisalsalat

15. Bana nurlardan parlak bir feyiz akıt; üzerime gelsin, Nûr isminle kalbimin ölülüğünü dirilt!

Elê ve elbisennî heybeten celâleten

Ve küffe yedel eğdâi annî bialmehet

16. Ey Allah'ım, bana bir heybet ve celâl giydir. Düşmanların ellerini ilim sayesinde benden uzaklaştır.

Elê vehcubennî min aduvvin ve hâsedin

Bihaggi şemâ[k]hin eşme[k]hin sellemet semet.

17. Allah'ım, benimle her nevi düşman ve kıskançlık arasına perde koy, yüce olan ve barışı sağlayan Kadîr ve Azîz isimlerinin hürmetine!

Binûri celâlin bêzi[k]hin ve şeranta[k]hin

Biguddûsi berkûtin bihiz-zulmetuncelet.

18. Tecelli etmekte olan Celâl ve büyüklüğünün nûruyla; Merhamet ve Şefkatinle; çok çok bereketli olan Kuddüs isminle, Sen bu karanlıkları aydınlığa çevir.

Elê vagdi yâ rabbehû binnûri hâcetî

Binûri eşme{k]hin celyen serîan gadingadat.

19. Ey bu milletin Rabbi olan Allah'ım, Sen Nûr ile ihtiyacımı yerine getir. Öyle bir Nûr ki, tecellisi seri olur. Ve hemen is biter.

Biyêhin ve yêyûhin nemûhin esâliyen

ve yê âliyen yessie umûrî bisaysalet

20. Her bir peygamberini bir İsm-i A'zâm'a mazhar edip onları mucizelerle muvaffak ettiğin gibi, Sen Kâfi isminle islerimi kolaylaştır.

(Mucize değil de Sen bana yetersin!)

Ve emnihnî yêzel celâli kerâmeten

Biesrâri ilmin yê hâlimu bikencelet

21. Ey yüce büyüklük Sahibi, Sen sadece bana (ilmî) bir keramet ver; ilim esrarı bana açılsın çünkü Sen bütün akılların ve zekâların sahibisin. Onlar ancak Seninle açılıyorlar.

Ve {k]hallisnî min külli hevlin ve şiddetin

Binassi hakîmin gâtiisırri esbelet

22. Beni her türlü korku ve şiddetten kurtar; esprisi, kesin olan, hikmetli bilimsel ve kuşatıcı bir söz ile...

Ve ehrisni yêzel celâli bikêfi kun

E yâ cêbiral galbil kesîri minel [k]habet

23. Ey Celâl Sahibi Allah'ım, beni kün kef' i ile koru, ey heybetten ve başarısızlıktan dolayı kırılan kirik kalpleri tamir eden ve onları canlandıran Allah'ım!

Ve sellim bibahrin ve ağtînî [k]hayra berrihê

Feente melâzî velkurûbi bikencelet

24. Bana (ilimden) bir deniz ver, ve o denizin karasının en hayırlı kısmını bana nasip et; çünkü Sen benim sığınağımsın, ve bütün sıkıntılar, ancak Seninle gider...

Ve subbe aleyyer-rizga sabbete rametin

Feente racêul âlimîne velev tağat

25. Ve üzerime rızkı rahmet seli gibi yağdır. Çünkü insanlar azsa da Sen onların umudusun.

Ve esmim ve ebkim sümme ağmi aduvvenê

Vee[k]hrishum yêzel celâli bihavsemet

26. Sen düşmanlarımızı sağır, dilsiz ve kör et; (bizim ne yaptığımızı bilmesinler...) Ey güçlü Allah'ım, Sen Celâl ve büyüklüğünle onları kekeme eyle! (Millete yanlışı anlatmasınlar!)

Ve fî havsemin mea devsemin veberâsemin

Tehassentu bil ismil azîmi minel ğalat

27. Alîm ve Ganî isimlerinle beraber Kudretinin dairesinde, İsm-i Azâm'ınla yanlış yapmaktan korundum.

Veeğtif gulûbel âlimîne biesrihê

Aleyye ve elbisennî gabûlen bişelmehet

28. Bütün insanların kalplerini üzerime cevir. Ve Selâm isminin hürmetine bana onlardan bir kabul duygusu nasip et!

Ve yessir umûranê yê ilêhî ve ağtinê Minel izzi vel ulyê bişem[k]hin veeşme[k]hat

29. Ya İlâhî islerimi kolaylaştır, ve bize izzet ve yücelik ver. Alî ve A'lâ isimlerinin hürmetine!...

Ve esbil aleynês-setra veşfi gulûbenê

Feente şifâün lilgulûbi minel ğaset.

30. Ve üstümüze örtünü sarkıtıver; kalplerimize şifa ver; Sen, korkulardan dolayı hastalanan kalplere şifanın ta kendisisin!

Ve bâriklenallâhümme fî cem'i kesbinê

Ve hulle ugûdel usri biyêyûhi irtehat

31. Ey Allah'ım, bütün çalışmalarımızı bize bereketli kil, ve her şeyi kolaylaştıran Hû isminle bütün zorluk düğümlerini çöz!

Biyêhin ve yê yûhin ve yê [k]hayra bêzi[k]hin

Ve bê men lenel erzâgu min cûdihî nemet

32. Ey İlâhî, Allah, Hû, Hêyra'l-Hâlikîn isimlerinle; ve bütün rızıkların, güzelliklerin onun cömertlik hazinesinden gelişip gelen Cevad isminle Sana yalvarıyorum.

Neruddu bikel eğdâe min külli vichetin

Vebil ismi termîhim minel buğdi bişşatet

33. Senin gücünle, her yönden gelen bütün düşmanları reddediyoruz, geri gönderiyoruz! Ve Sen İsm-i Azâm'ınla, uzaktan onlara vurup, onları dağıtıyorsun!

Ve e[k]hazilhüm yêzel celêli bi fadli men

İleyhi seat dab'ül felâti vegad şeket

34. Ya Rabbi, ya Ze'l-Celâl Allah'ım, çöl kelerinin gelip kendisine şikayette bulunduğu, Hz. Muhammed hürmetine Sen o düşmanlarımızı rahmetinden mahrum et! (onları başarısız kıl!)

Feente recâî yê ilêhî ve seyyidî

Fefulle lemîmel ceyşi in râme bî abet

35. Ya İlâhî, umudum Sensin, efendim Sensin; eğer bana tam isabet edecek bir ok atmak istemişlerse, Sen onların okunu yamult! (Onlara dönsün!)

Ve küffe cemîal mudirrîne keydehum

Veinnî biigsêmike hatmen vemê havet

36. Ya Rabbi, kesin olan iraden ile bütün zarar verenlerin tuzaklarını ve içlerinde sakladıkları kinlerini benden çevir.

Feyê [k]hayra mes'ûlin ve ekrame men eğtâ

Ve yê [k]hayra me'mûlin ilê ümmetin [k]halet

37. Ey kendilerinden dilekte bulunulanların en hayırlısı, ve ihsan edenlerin en hayırlısı; ey umut edilenlerin en hayırlısı, Sen gelmiş geçmiş bu ümmete rahmet eyle! (onları basarili kil!)

Egit kevkebî bil ismi nûran ve behceten

Mededdehri vel eyyâmi yê nûru celcelet

38. İsmi Nûr ve güzellik olan yıldızımı parlat; günler ve çağlar boyunca, ey sürekli parlayan Nûr olan Allah'ım!

Biêcin ehûcin celmehûcin celêleten

Celîlin celceliyyûtin cemêhin temehracet

39. Senin Allah, Ehad, ..., Celâl, Celîl, Bedi', ..., isimlerin hep parlamaktadırlar.

Bitağdêdi ebrûmin ve simrâzi ebramin

Ve behratin tibrîzin ve ümmin teberraket

40. Bütün dualara kesin cevap veren isimlerini sayarak.......... O isimlerinin ortaya çıkıp parlamasıyla çevrenin bereketiyle.....

Tugâdu sirâcunnûri sırran beyâneten

Tugâdû sirâcussurci sırran tenevverat

41. Nûr lambası, tutuşturuluyor, gizlice açıklanıyor. Lambaların lambası tutuşturuluyor, gizlice aydınlanıyor.

Binûri celêlin bêzi[k]hin ve şeranta[k]hin

Biguddûsi berkûrin bihinnêru u[k]hmidet

42. Celâl ve Hêlik isimlerinin nûruyla; ve kibriyânla; çok bereketli olan Kuddüs ismiyle; bu fitne ateşi söndürüldü.

Biyêhin ve yê yûhin nemûhin esâliyen

Bitamtâmi mihrâşin linêril idâsemet

43. Allah, Hû, Samed, Cebbar, Kahhar isimleriyle ve savaş deniziyle yükselen düşmanlık ateşi söndürülecektir.

Bihêlin ehillî şel'in şel'ûbin şêliin

Tahiyyin Tahûbin taytahûbin tayettahet

44. Allah, Hak, ..., Cemîl, Vedûd ve Mucîb, ... isimlerinin hürmetine.......

?

45. Mürîd, Cemîl, Zâhir isminle taksim edilen; yüce ve yüceltilen ayetlerin (ve tefsirlerinin) şanı hürmetine.......

Enû[k]hin biyemlû[k]hin ve ebrû[k]hin ugsimet

bitemlî[k]hi êyêtin şemû[k]hin teşemme[k]hat

46. ....?

Ebêzî[k]ha beyzû[k]hin ve zeymû[k]hin bağdehê

[k]hamêrû[k]ha yeşrû[k]hin bişer[k[hin teşemme[k]hat

47. ....?

Bibel[k]hin ve simyênin zebêzu[k]hin bağdehê

Bizeymû[k]hin eşmû[k]hin bihîl kevnü ummirat

48. ....

Bişelme[k]hatin(ni)gbel duâî ve kün meî

Ve kün lî minel ağdêi hasbî fegad beğat

49. Selâm isminle duamı kabul et, ve benimle beraber ol; düşmanlara karşı bana Sen kâfi gel; çünkü onlar çok azdılar.

Feyê şem[k]hasê yê şem[k]hasê ente şemle[k]hâ

Ve yê aytalê hetlur-riyâhi te[k]hal[k]halet

50. Ey yüceler yücesi, Sen gerçekten yücesin; Sen gerçek Haksin, diğer işler sadece araya giren bir rüzgar esintisi gibidir.

Bikel havlu vessavluş-şedîdu limen etê

Liebi cenâbike veltecê zulmetüncelet

51. Senin dergahına gelen ve iltica eden bütün havl (kasdî güç) ve şiddetli saldırı, ancak Seninledir ve Senin bu kuvvetinle ancak zulmet dağılır.

Bi tâ-hâ ve yâ-sîn ve tâ-sîn kün lenê

ve tâ-sîn-mîm lisseâdeti egbelet

52. Tâhâ, Yâsîn ve Tâsîn ile bizim için ol, mutluluğumuz için Tâ Sîn Mîm ile bize dön!

Ve kêfin ve hê yêin ve aynin ve sâdihâ

Kifâyetünê min külli aynin binê havet

53. Kâf Hâ Yâ Ayn ve Sadlarıyla; bizi kuşatan her kötü gözden korunuruz!

Bi hâ mîmin aynin sümme sînin ve gâfihê

Himâyetünê min külli sûin bişelmehet

54. Hâ Mîm, Ayn sonra Sîn ve Kaflarıyla; Selâm isminle her nevi kötülükten korunuruz!

Bi gâfin ve nûnin sümme hâ mîmin bağdehê

Ve fî surâtid-du[k]hâni sirran gad uhkimnet

55. Kaf ve Nûn ve onlardan sonraki Hâ Mîm ile yine korunuruz, Ve Duhan suresinde sağlam bir sır vardır.

Bi êlifin ve lâmin vennisêi veugûdihê

Ve fî sûretil en'âmi vennûri nuvvirat

56. Elif Lam ile ve Nîsâ sûresiyle, ve Mâide ukûduyla; En'âm ve Nûr surelerinde bir nur parlamıştır.

Ve êlifin ve lâmin sümme râin bisirrihê

Alevtü binûril ismi min külli mê cenet

57. Elif Lâm sonra peşlerindeki Ra sırrıyla; Nûr isminle bütün (süflî) ruhanilerin üstüne çıktım.

Ve êlifin ve lâmin sümme mîmin ve râihê

İlê mecmail ervâhi verrûhu gad alet

58. Elif Lam sonra Mîm ve Ra'sı ile Ruhların mecmaina yükseldim. Fakat gerçek Ruh çok yücedir.

Bisırrin havêmîmil kitêbi cemîihê

Aleyke bifadlinnûri yê nûru ugsimet

59. Kitabin (Kurân'ın) bütün Hâ Mîm'lerinin sırrıyla üzerime Nûr isminin fazlı aksin, ey bölümlere ayrılmış Nûr!

Biamme abese vennêziâti ve târigin

Ve fî vessemêi zâtil burûci ve zulzilet

60. Amme, Abese, Nâziat ve Târik sûrelerinle Ve's-semâ-i Zâti'l-Burûc ve Zilzal sûrelerinde.....

Bihaggi tebêrake sümme nûnin ve sêilin

Ve fî sûretitt-tehmîzi veşşemsi kuvvirat

61. Tebâreke, sonra Nûn sonra Seele Sâil sûreleri hürmetine. Hümeze, Ve's-semsi Küvvirat surelerinde.........

Ve bizzâriyâtiz-zerri vennecmi iz hevê

Ve bigterabet liyel umûru tegarrabet

62. Ve'z-zâriyât-i zerven, Ve'n-necmi izâ hevâ, Veikterabet sûreleriyle bana isler yakınlaştırıldı.

Ve fî suveril gur'êni hizben ve êyeten Adede nê garael gâriu vemê gad tenezzelet

63. Bütün Kurân sûrelerinin içinde hizip ve ayet olarak, okuyanın okuduğu ve manen nâzil olduğu kadar sırlar vardır.

Fees elüke yê mevlâye fî fadlikellezî

Alê külli mê enzelte kutben tefeddalet

64. İşte ey Allah'ım, Senin fazlınla bu şekilde yazdırdığın üstün kitaplar hürmetine Sana yalvarıyorum.

Biêhiyyen şerâhiyyen ezûnêyi sabvetin

Esbâvusin êli şeddeye egsemtü bitaytağat

65- (Mealen) Rahman ve Rahim isminin tecellisiyle yeni ve harika olarak Esmâ-i Hüsnâ'na dayanılarak yazılmışlar, ve Hakîm ismiyle taksim edilmişler.

Bisirrin budûhin echezetin betadin zehecin

Bivêhil vâhâ bil fethi vennasri esraat

66. .... Senin Esmâ-i Hüsnâ'n sırrıyla fetih ve nasrı (ilâhî yardımı) süratli netice verirler.

Binûri feceşin mea set[k]hatin yê seyyidî

Vebil âyetil kübrâ eminnî minel fecet

67. Kibriya ve Hâkimiyetinin nuruyla ey efendim; ve Âyetü'l-Kübra ile beni ani felaketlerden emin kil!

Bihaggi fegacin mea me[k]hmetin yê ilêhê

Biesmâikel husnê ecirnî mineş-şetet

68. Ey İlâhım, zuhûr ve kemalâtının hakki için ve bu şekilde odaklanan Esmâ-i Hüsnâ'n ile beni dağınıklıktan kurtar...

?

69. ?

Hurûfun libehrâmin alet veteşê me[k]hat

Vesmu asâ Mûsâ bihiz-zulmetuncelet

70. Bunlar Nûr harfleridir. Yüce ve yüksektirler. Asâ-yi Mûsa ismiyle de karanlık dağıldı.

Tevesseltü yâ rabbi ileyke bisirrihê

Tevessüle zî züllin bihinnêsüytedet

71. Ya Rabbi onun sırrıyla Sana yalvarıyorum. Gayet zillet içindeki birinin yalvarışıyla... Ki; onunla insanlar hidayet buluyor...

Hurûfun bimağnâhê lehel fadlü şurrifet

Mededdehri vel eyyâmi yâ rabbinhanet

72. Bu manadaki bütün kelimelerin san ve şerefi, üstünlüğü vardır. Günler ve çağlar devam ettikçe; ya Rabbi Sen şefkat et!

Deavtüke yâ Allâhu haggan ve innenî

Tevesseltü bil êyêti cem'an bimê havet

73. Ya Rabbi, gerçekten ben Seni çağırdım; bütün ayetlerle ve ayetlerin içindekileriyle Sana yalvardım!

Fetilke hurûfun-nûri fecmağ [k]havâssahê

Ve haggig meânihê bihel [k]hayru tummimet

74. İşte bütün bunlar nur kelimeleridir, onların özelliklerini topla. Ve manalarını tahkik et; bütün hayır onlarla tamamlanır...

Feehdirnî avnen [k[hâdimen musa[k]h[k]haran

Tuheymefeyâile bihil kurbetüncelet

75. İşte ya Rabbi, bana musahhar bir yardımcıyı daima hazır et: Allah'ın hadimi; onunla bütün sıkıntılarım gider...

fese[k]h[k]hirlî fîhê [k]hadîmen yutîunî

Bifadli hurûfi ümmil kitêbi vemê telet

76. O hadimler içinde bana itaat eden bir hizmetkarı musahhar kil; Fatiha ve peşinde gelen Kurân hurufâtı hürmetine...

Ve es'elüke yê mevlêye fismikellezî

Bihî izê duiye cem'ul umûri tevesserat

77. İşte ya Rabbi, Senin o İsm-i Azâm'ınla Sana yalvarıyorum ki; onunla dua edildiği zaman bütün isler kolaylaşır.

İlêhî ferham dağfî veğfirlî zelletî

Bimê gad deatkel enbiyâu ve tevesselet

78. Ya İlâhî, Sen zayıflığıma acı, zellelerimi bağışla; o dua sayesinde ki, bütün peygamberler onlarla dua etmiş ve yalvarmıştır...

Eyê [k]hâligî yê seyyidî igdi hâcetî

İleyke umurî yê ilêhî tesellemet

79. Ey Hâlikim, ey Efendim, ihtiyacımı kaza et. Ya Rabbi bütün islerim Sana teslimdir...

Tevesseltü yâ rabbi ileyke biehmedê

Ve esmâikel husnelletî hiye cummiat

80. Ya Rabbi, Hz. Muhammed'in sana olan yakınlığıyla (velayetiyle) sana yalvarıyorum; ve Onda birlesen Esmâ-i Hüsnâ'n ile Sana yalvarıyorum.

Fecud vağfu vesfah yê ilêhî bitevbetin

Alê abdikel miskîni min nezratin abet

81. Sen cömertliğinle, af ve safhınla tövbelerimizi kabul etmekle miskin olan kuluna muamele et; beni kötü bakışlardan koru!

Veveffignî lil[k]hayri vessıdgi vettugâ

Veeskinniyel firdevse mea firgatin alet

82. Beni hayra, doğruluğa ve takvaya muvaffak eyle; ve yüksek cemaat ile Firdevs Cennetine yerleştir.

Vekün bî raûfen fî hayêtî ve bağde mê

Emûtu veelgâ zulmetel gabrincelet

83. Hayatımda ve öldükten sonra, ve kabrin karanlıklarını üstümden atıp, nuru görünce bana şefkatle muamele et.

Ve filhaşri beyyid yê ilêhî sahîfetî

veseggil mevêzînî bilutfike in [k]haffet

84. Ve haşirde ya İlâhî amel defterimi beyaz kil; eğer tartılarım hafif gelirse Sen onları ağırlaştır.

Vecevviznî haddes-sırâtimuhervilen

Vehminî min harri nârin vemê havet

85. Beni hızla Sırat sınırından geçir. Beni ateşin (Cehennemin) ve içindekilerin sıcaklığından koru!

Vesâmihnî min külli zenbin ceneytuhû

Vağfir [k]hatîyetiyel izâme ve in alet

86. Ve islediğim bütün günahlarda bana müsamaha göster. Çok çok kabarık olsa da benim bütün günahlarımı affet...

Bazı nüshalarda bu kısım terk ediliyor.

Bu; indirilen levhadaki sırlardan bir sır ile, özel olarak seçtiğim kimseye onların mühürleridir!

Mühürden sonra onların başında ok gibi hizaya sokan sıralanmış üç sopa!

Ve sönük (tek gözlü) mim ebterdir, sonra merdiven! Ortasında iki esre ile...???

Ve ondan sonra Hayırlara ve yığılmış rızka işaret eden, hikaye (tarif) edilen dört parmak ucu?!

İki gözlü “He”, sonra kıvrık “vav”, hacamat yapanın tüpü gibi barındırdığı sırdan (alan)!

Ve onların sonunda başındaki gibi mühür var! Taşıdığı sır o beş esasta!

On üç’ten sonra onu değiştir! Onu saymada sakın vehme kapılma! (şüpheye düşüp vazgeçme!)

Üç Tevrat'tan, hiçbir şüphe yok dört! Ve dört Meryem oğlu İsa'nın İncil'inden!

Beş de Kuran'dan. Onlar onun tamamıdır! Her bir mahluka apaçık, dilsiz değil!

İşte bu Allah celle celalühü'nün ismidir! O'nun isimleri yeryüzünde yücedir!

Ey okuyan! Bu Allah'ın ismidir! Dikkat et! Ruhun sönüp, pörsüyüp solmasın (irtidat etmesin)!

Ey cahil! Bunlar Allah'ın isimleridir! İnan! Sakın şüphe etme! Ruhu telef edip, cinayet işlemeyesin!

Bu isimleri al ve gizle! İçlerinde saptırmayan sırlar vardır!

****

Feyê hâmilel ismillezî celle gadruhû

Teveffê bihî küllel umûri tesellemet

87. İşte ey şanı yüce İsm-i Azâm'ı taşıyan! Sen tehlikeli bütün durumlardan kurtulacaksın, sonunda selamete ereceksin.

Fegâtil velê te[k]hşe vehârib ve lê te[k]haf

Vedus külle ardin bilvûhûşi teammerat

88. Dövüş, çekinme; savaş, korkma; vahşilerle mamur olmuş bütün her yere bas!

Veegbil velê tehrab ve [k]hâsim men teşêü

Ve lê te[k]hşe be'sen lil mulûki velev havet

89. Karşıla, kaçma; dilediğin her düşmanla mücadele et; her yeri kuşatmış olsalar da kralların şiddetinden korkma!

Felê hayyetün te[k]hşê velê agrabun terâ

Velê esedün ye'tî ileyke bihemhemet

90. Korkacağın bir yılan olmayacak; göreceğin bir akrep olmayacak; ve sallanarak sana gelen bir arslan olmayacak!

Velê te[k]hşe min seyfin velê tağni [k]hancerin

Velê te[k]hşe min rumhin velê şerrin eshemet

91. Kılıçtan korkma, hançerin darbesinden korkma, mızraklardan korkma, ve okların şerrinden de korkma!

Cezâ men garâ hêzê şefêatü Ahmedê

Veyuhşeru il cenneti mea hûrin suffifet

92. İşte bunu okuyanın mükâfâtı Zât-i Ahmediye'nin şefaatidir. Ve cennetlerde saf olmuş hûrilerle beraber haşrolacaktır.

Vağlem biennel Mustafâ [k]hayru mürselin

Veefdalü [k]halgillêhi men gad teferragat

93. Ve bil ki, Hz. Muhammed Mustafa peygamberlerin en hayırlısıdır. Ve Allah'ın dağınık (çeşit çeşit) yaratıklarının en üstünüdür.

Vesaddir bihî men câhihî külle hâcetin

Veselhu liken tencuve minel cevri vettağat

94. Her ihtiyacın anında O'nun (A.S.M) makamını kendine şefaatçi yap; Ondan iste ki zulümden ve azgınlardan kurtulasın…

Ve salli ilêhî külle yevmin veseâtin

Alel Mustafâl mu[k]khtâri mê nesmetün semet

95. Ya Rabbi, her gün ve her saat, her nesne hareket ettikçe, Sen, seçkin olan Hz. Muhammed Mustafa'ya salât ve rahmet indir.

Ve salli alel mu[k]htêri vel êli küllihim

Keaddi nebêtil ardi verrîhi mê seret

96. Sen o Seçkine ve bütün ailesine salât indir; yer bitkileri ve rüzgarın esintileri kadar.

Ve salli salêten temleul arda vessemêe

Kevebli ğamêmin mea ruûdin tecelcelet

97. Yeri ve göğü dolduran bir salât ile Ona salavât indir. Parlayan gök gürlemeleriyle beraber, yağan bulutların yağmuru kadar…

Feyekfîke ennallâhe sallê binefsihî

Veemlêkehû sallet aleyhi vesellemet

98. Ey Muhammed (A.S.M), bizzat Allah ve meleklerinin sana salât ve selam etmesi Sana yeter.

Vesellim aleyhi dâimen mutevessilen

Meded-dehri vel eyyâmi mê şemsün eşragat

99. Sen de daima, yalvararak O'na selam ve barış elini uzat. Güneş doğup günler ve çağlar geçtikçe…

Vesellim alel ethâri min âli Hâşimin

Adede mê haccel hacîcu vesellemet

100. Haşim ailesinden temiz olanlara da selam et. Hacıların hac edip verdikleri selam sayısınca…

Verda yê ilêhî an Ebî Bekrin mea Umera

Verda alê Usmâna mea Hayderiş-şebet

101. Ya İlâhî Ömer ile beraber Ebu Bekir'den razı ol; sâbit-kadem olan Haydar ile beraber Osman'dan da razı ol:

Kezel âlü vel ashâbu cem'an cemîuhum

Meal evliyêi vessâlihîne vemê havet

102. Ve böylece bütün Âl ve Ashaptan da razı ol, Evliya, Salihler ve içlerinde barınanlardan da razı ol…

Megâlü aliyyi vebni ammi Muhammedin

Vesirru ulûmin lil [k]halêigi cummiat

103. Bu Hz. Muhammed'in amcasının oğlu olan Ali'nin makalesidir. Yaratıklarla ilgili bütün bilgi sırları ve gizli bilgiler onda toplanmıştır.

DUÂDA GEÇEN ESKİ SÜRYÂNİCE KELİMELERİN TEFSİRİ

وهذا تفسير بعض الكلمات الغير مفهومة

الودود (هلهلت) الباسط (الله (اهوج) الاحد (جل جليوت) البديع (جلجلت) القادر (بهي) الكافي (بهل (اج) الحليم (اشمخ) الخالق (سلمة) سمت السلام (صمصام) ((طيطغت) الحي (غلمهت) القهار ذو البطش الشديد (شماخ ياه) هو الله)طمطام) القوي المتين (بازخ) الجليل (شرنطخ) الحي الباقي (برهوت) الرحيم)الباريء (مهراش) الثابت (يوه) الاول الاخر (نموه) الظاهر (اصاليا) الباطن (نجا عاليا) الوكيل (صلصلت) الكافي (حوسمت) القابض (حوسم) المتين (سنداد (براسم) الظهير (شلمهت) الفتاح (ارمخت) الغني المغني (تعداد) القوي (ايزام)الرحمن (دوسم) الرحيم اباريخ) الحكيم (بيروخ) العدل (يبروخ) العزيز في جبروته (برخوا))كاهر) المجيب (بهراة تبريز) الاول الاخر (تاكر) النور القيوم (شمياثا) الحق (يانوخ) (شماريخ) المبدىء (شيراخ) المعيد (شروخ) القريب (تشمخت) عالم السر (يمليخ)المعز الوكيل (داميخ) الكريم (يشموخ) الحنان (على ما نرم حقا يرون بقنضب) الله الغالب على امره (تناو) الحسيب (ماه) شلمخا) المغني (شلمخ) المعز)اواه) المحيي (هشكاخ هشكاخ) الوال المتعال (بهرام) العزيز (شمخثا) الرحمن)ربي (عيطلا) القوي القهار

ويجب ان يعلم الجميع ان التشكيل وضبط النطق مهم جدا فى السريانى
لانه مجرد التغيير فى التشكيل يغير المعنى للاسم

اللهم صل وسلم وبارك على رحمة العالمين رسولُ السلام صاحب الخلق الرفيع محمد النبي الصادق الأمين واجعلنا له ((ناصرين ومنصورين ومؤيدين ومتبعين حباً وإخلاصاً في طاعتك ورضاك وعلى آله وصحبه أجمعين))

ذكر في كتاب كشف الأسرار المخفية أن
طريقة التثبت من أسماء الملوك بإسقاطها على الأسبوع
وكذا ذكر في كتاب سفر آدم وفي غيره من الكتب هذه
هي.. قاعدة القوم من قبلنا في معرفة صحة الأسماء
وهذا ما أوردته في الغيلم لشرح الصفحة254من المنبع
وهناك 7 أسماء أخرى وهي روحانيات الملوك وجدتها بمخطوطة
وعند تقسيمها على الأسبوع خرجت صحيحة كلها وبلا تعديلات وهي كانت سبب ذهابي برأيي الذي هنا
ولم أتجرأ وضعها في الجدول وخاصة أني أشرح مافي المنبع ولا أتدخل وهو في المنبع لم يضعها.
فهل ممكن أن يكون بمسطرة الأعداد التوافق لهذه الدرجة؟؟!!:-

وقد يستغرب البعض ويُنكر هذا التقسيم المتقدم في الجدول بخصوص توزيع الطاطيل والملوك السفلية والعلوية على الأيام، فنقول أنها ثلاثة:

الطاطيل والملوك السفلية والملوك العلوية، وقد وزعناها بمقتضى ما قرروه الحكماء من قاعدة نسبة الأسماء إلى أيامها حسب ما سيرد في الشرح التفصيلي لاحقاً هنا، وهناك سبعة رابعة لهذه الثلاثة لم أذكرها لأنها خارجة عن الكتاب، وبها تتم أعمال الملوك السفلية حسب الترابط من علوي إلى سفلي، وهو الأسماء التي خُلقت منها أرواح الملوك السفلية وهو الجزأ الرابع المفقود هنا لتتم العناصر الكونية أربعة، وقد وجدتها في مخطوط قديم بأسماء أرواح الملوك السفلية، لكل ملك سفلي إسم خلقت منه روحه وهم بالطبع سبعة، وما يؤكد طرقة القوم في نسبة الإسم ليومه بإسقاطه على سبعة، أن تلك الأسماء التي وجدتها كل إسم أسقطته كما هو بلا تعديل فيخرج لي يوم من أيام الأسبوع مختلف عن يوم الذي يليه، فعرفت كل إسم ينتمي إلى من من الملوك السفيلية وإلى من من العلوية وما لكل واحد منها، وهذا بيان الإستخراجات للقناعة الذاتية:

أولاً السواقط: ف ج ش ث ظ خ ز ، وهي بترتيب الآية 122 من الأنعام فبالتالي وزعناها على ترتيب الأيام من يوم $ ما خلقت الأرض في يوم الأحد ، ترتيبا طبيعياً لا إسقاطياً.

ثانياً أسماءه تعالى: كل إسم يبدأ بحرف من السواقط وضعناه له ترتيباًتبعياً لا إسقاطياً$.

ثالثاً الأسماء السريانية$:

جمطيطيل = 106 ÷7 = 1 الأحد

نهطيطيل = 128 ÷ 7 = 2 الأثنين

محطهطيل = 108 ÷ 7 = 3 الثلاثاء

للطهطيل = 123 ÷ 7 = 4 الأربعاء

قهطيطيل = 173 ÷ 7 = 5 الخميس

فهطيطيل = 153 ÷ 7 = 6 الجمعة

لخهطيطيل= 693 ÷ 7 = 7 السبت

رابعاً الأيام: بالطبع أيام الأسبوع تبدأ بالأحد وعلى التوالي بلا خلاف$.

خامساً الدراري: من المعروف بتوزيع الساعات على الكواكب تخرج الشمس ليوم الأحد والقمر الأثنين وهكذا كما هو $ مُتعارف عليه ترتيباً تبعياً للأيام.

سادساً الطلاسم: وهو ما تعارف عليه ترتيباً تبعياً للسواقط أو لأيام الأسبوع$ بتسلسل ترتيب الطلاسم الوضعي.

سابعاً الأعوان الأرضية:

أبيض = 813 ÷ 7 = 1 الأحد

شمهورش بدون الإضافة السفلية(ورش) = 345 ÷ 7 = 2 الأثنين

برقان = 353 ÷ 7 = 3 الثلاثاء

أحمر = 249 ÷ 7 = 4 الأربعاء

مذهب = 747 ÷7 = 5 الخميس
ميمون = 146÷7 = 6 الجمعة
مرة = 245÷7 = 7 السبت

$ثامناً الملوك العلوية$:
صرفاييل = 421 ÷ 7 = 1 الأحد
ميكاييل = 121 ÷ 7 = 2 الأثنين
كسفياييل = 241 ÷ 7 = 3 الثلاثاء
جبراييل = 256 ÷ 7 = 4 الأربعاء
غنياييل = 1111÷7 = 5 الخميس
سمسماييل=251 ÷7 = 6 الجمعة
روقاييل = 357 ÷7 = 7 السبت

$تاسعاً البخورات$:
سندروس ، أوله سين = 120÷ 7 = 1 الأحد
قرنفل ، أوله ق = 100÷ 7 = 2 الأثنين
كبابة ، أوله كاف = 101÷7 = 3 الثلاثاء
جاوي ، أوله جيم = 53 ÷ 7 = 4 الأربعاء
مصطكي، أوله م = 40 ÷ 7 = 5 الخميس
صندل ، أوله ص = 90 ÷ 7 = 6 الجمعة
لاذن، أوله لام ألف = 182÷ 7 = 7 السبت

وهذه هي قاعدة معرفة الإسم لأي يوم وأي من الأعوان هم له، فالجميع على نسق واحد بلا إختلاف. والله يقول الحق وهو المستعان والحمد لله رب العالمين

http://sidihamza-ch.xooit.com/t1051.htm

İTİRAZLARA CEVAPLAR

Cevap 1:

Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e gelen vahiy, biri sarih/açık vahiy, diğeri zımnî/gizli vahiy olmak üzere iki çeşittir.

Sarih Vahiy: Bu çeşit vahiy, doğrudan doğruya Allah'tan geldiği için, Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin onda hiç bir müdahalesi yoktur. O, bu hususta sadece bir tebliğci veya bir tercümandır. Bu sarîh vahiy iki şekilde ortaya çıkmıştır:

a. Kur'an-ı Kerim: Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in buradaki görevi, sırf tebliğden ibarettir.

b. Kudsî hadisler: Mânası Allah tarafından ilkâ edilen bu çeşit vahiyler konusunda da Hz. Peygamber (asm)'in görevi sadece tercümanlıktır.

Zımnî Vahiy: Zımnî vahiylerde söz konusu olan her hangi bir husus, özet halinde gelir ve genel hatlarıyla vahiy ve ilhama dayanır. Konunun tasviri, şekillendirilmesi, detaylarla ilgili açıklanması ise, Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem)'e bırakılır. Hz. Peygamber (sallallâhü aleyhi ve sellem), vahy-i zımnî ile gelen hususları bazen ilhamla, bazen vahiyle, bazen de kendi feraset ve içtihadıyla açıklar. (Bediüzzaman Said Nursi, Mektubat, s.86)

Celcelutiye kasidesinin kendisi değil, onun aslını teşkil eden muhtevası itibariyle bir kudsi hadis gibi veya zımnî bir vahiy olarak telakki edilebilir. Bu tür vahiylerin Kur'an'da yeri yoktur.

Cevap 2:

Aslî muhtevası itibariyle zımnî bir vahiy olarak telakki edilen Celceltuye'yi, Hz. Ali kerremallâhü veche şerh edip açıklayarak manzum bir kaside halinde düzenlemiştir. Kasidenin kendisi Arapça'dır ve Arapça kaside sitilinde tanzim edilmiş, ancak Allah'ın bazı isimleri ve diğer bir takım sözcükler Süryanîce'dir. Bunun bir çok hikmeti olabilir:

Evvela, âlimlerin bildirdiğine göre, Celcelutiye, engin bir kapsama sahip sırları ihtiva eden ve ism-i azam sırrını taşıyan bir kasidedir. Daha önce İbranîce ve Süryanîce konuşan bir çok peygamber bu kasidenin aslî muhtevasıyla münacatta bulunmuş ve o sayede değişik sıkıntılardan kurtulmuşlardır.(bk. Gümüşhanevî, Mecmuatu'l-Ahzab, Şazelî bölümü, s. 508-525). Hz. Ali kerremallâhü veche de bu muhtevayı tanzim ederken eski peygamberlerin hatırasını yad etmek maksadıyla Süryanîce sözcükler kullanmış olabilir.

İkincisi; Bu sırlı ve ism-i azam sırrını taşıyan bu kasideyle ehil olanların dikkatini çekmiş ve bazı sırları onlarla paylaşmış olabilir.

İmam Gazalî, hocası İmam Nureddin el-Isfahanî, İmam Ahmed el-Bunî ve Şeyh Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî'ye göre, Celcelutiye kasidesinin aslı vahiydir. Zahir ve batın ilimlerinin ünlü üstadları olan bu alimlerin kanaatlerine iştirak etmek ve onların bilgi ve beyanlarına itimat etmekte -ilmen ve dinen- bir sakınca görmemekteyiz. Ancak bu kasidenin aslının vahiy olduğuna inanmamak da, inanmak da, kişiyi dinen bir sorumluluk altına sokmaz.

Cevap 3:

Celcelûtiye, Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin derslerine istinaden, Hazret-i Ali kerremallâhü veche tarafindan te'lif edilen Süryanice bir kasidedir. Esas manasi bedi' demektir. Mecmuat-ül Ahzab'ın birinci cildinde yer almaktadır. Bediüzzaman, Gazali gibi çok imamların Celcelûtiye'yi şerh ettiklerini söylemiştir. Konu ile ilgili birçok kitap mevcuttur.

İmam Gazali'nin celecelutiye şerhi, Ziyaaddin Gümüşhanevî Hazretlerinin derlediği Mecmuatu'l-Ahzap adlı eserinin "Şazelî" adlı cildin 508. sayfasından itibaren başlar. Ancak bu şerhler, kelimelerin açıklamasından ziyade kasidede yer alan beyitlerin hassalarını açıklayan bir mahiyettedir. Süryani kelimelerden az bir kısmının anlamı verilmiştir.

Celcelutiye'nin kendisi ise, aynı cildin, 499-531 sayfaları arasında yer almaktadır. Kasidedeki bütün beyitlerin altında onların ebced değerleri de yazılmaktadır.

Hazret-i Ali kerremallâhü veche tarafından Celcelutiye adıyla ve cifir ilmine göre bir çok tarih de düşürülerek Süryani diliyle nazmedilmiş ve kaside haline getirilmiştir. Yüksek ve tesirli bir duadır. Bir isimler hazinesidir. Allah`ın rahmetini celb etmesi hasebiyle bir rahmet hazinesi veya bir cennet hazinesi demek de mümkündür. Allah`ın en büyük ismi olan ism-i a'zam bu duanın içerisinde gizlenmiş olduğundan, bu duayı okuyarak Allah`a sığınan kimsenin, dünya ve ahiret işlerinde çok kolaylıklar ve bereketler göreceği müjdelenmiştir.

İmam-ı Gazali Hazretleri nakleder ki:

Cebrail Aleyhisselâm Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme dedi ki:

"Ya Muhammed! Rabb`in sana selam ediyor ve selamın en mükerremini sana tahsis buyuruyor. Sana bu hediyeyi ihsan buyurdu."

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem): "Ey kardeşim Cebrail! Bu hediye nedir?" dedi.

Cebrail Aleyhisselâm: "Bu hediye, içinde İsm-i Azam ile en kapsamlı kasem bulunan büyük duadır." diye cevap verdi.

Peygamber Efendimiz (sallallâhü aleyhi ve sellem): "Ey kardeşim Cebrail! Bu duanın adı nedir? Keyfiyeti nasıldır?" diye sordu.

Cebrail Aleyhisselâm dedi ki: "Ya Muhammed! Bu duanın adı Bedi`dir (Celcelutiye). İçinde en yüksek kasem ve İsm-i Azam vardır. O İsm-i Azam ki:

1. Arş-ı Ala`nın kenarına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, Allah`ın arşını taşıyan melekler bu arşı kaldıramazlardı!

2. Güneşin kalbine yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, güneşin ışığı ve nuru olmazdı!

3. Ay`ın kalbine yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, ay ışık veremezdi.

4. Cebrail Aleyhisselâm`ın kanadına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, Hazret-i Cebrail yeryüzüne inemez, semaya çıkamazdı!

5. Mikail Aleyhisselâm`ın başına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı yağmurlar ve damlalar ona itaat etmezlerdi.

6. İsrafil Aleyhisselâm`ın alnına yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı sur üfleyemezdi.

7. Azrail Aleyhisselâm`ın elinin üzerine yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, mahlûkatın canlarını alamazdı.

8. Yedi kat göklere yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı gökler yükselemezdi.

9. Yedi kat yerlere yazılmıştır. Eğer yazılmış olmasaydı, yedi kat yerler, şimdi olduğu gibi sabit olmazdı! Bu ismi Âdem Aleyhisselâm okumuştur! (İmam-ı Gazali, Celcelutiye, s.561)"

Tenkitler içinde bu adrese bakabilirsiniz.
http://www.saadettinmerdin.com/genel/121-hz-alinin-kucagina-cebrailin-dusurdugu-kaside-i-celcelutiye-ve-said-nursiye-yapilan-isaretler.html

KASİDENİN ANA KAYNAĞI PDF İNDİR

HATİBİN NOT DEFTERİNDEN

Kokuşmak, soysuzlaşmak üzerine

Bektaşi, tabladan aldığı bir palamudun kuyruğunu kokluyordu. Balıkçı, "Babalık, balığı başından koklarlar," dedi.

Bektaşi, "Baş tarafı kokmasına kokmuş da," dedi, "kuyruğuna kadar gelmiş mi diye bakıyorum."

**

Kötü huylar, kötü itiyatlar

Bir baba oğlunu, karakterli bir insan olarak yetiştirmeye çalışırken, kötü bir şey yaptığı zaman, bahçedeki direğe bir çivi çakmasını, iyi bir şey yaptığı zaman da direkten bir çivi çıkarmasını istedi.

Çocuk, babasının dediğini yaptı, ama çivi deliklerinin kaybolmadığına da üzüldü. Biz de, tavırlarımızı değiştirebilir, hayatımızda her zaman yeni bir sayfa açabiliriz. Fakat eski kusurlarımızdan bazıları gitmez, kalırlar, Uzun zaman devam ettirilen alışkanlık ve âdetleri atmak zordur. Çivi delikleri kalır, ve o delikler de, kötü düşünce ve hareketlerimizi her zaman bize hatırlatırlar.

**

Günahkâr dindarlar

... Bu memleketin Müslümanları, zemzemle yıkanmış gibi temiz midir?

Dinsizler, "kahrolsun şeriat" diye ululadıkları vakit fazla tepki gösterilmiyor, ama "kahrol-sun falanca hoca" denildiği vakit, baron *[baron,* Şevket Eygi'nin din tüccarları için kullandığı kelimedir] bendesi dehşetli reaksiyon gösteriyor. Böyle Müslümanların üzerine musibet gelmez de ne olur?

. . . Bozuk düzenin yerine hak, âdil, güzel, doğru bir düzen getirecekler; kokuşmayı, rüşveti, torpili, avantayı, emanete hıyaneti ortadan kaldıracaklardı. Ellerine fırsat ve imkân geçiren bazı Müslümanların, İslâmcıların neler yaptıklarını duyuyoruz. "Bu düzen bozuktur, böyle bir düzende gayrimeşru işler yapmak caizdir . . . Müslümanların güçlü olması lâzımdır, o halde biz de yiyeceğiz . . . " gibi şeytanî kuruntularla ne dolaplar çevriliyor.

. . . Dinsizler bir sürü kötülük yapıyorlar da, din ve mukaddesat rantı yiyen İslâmcıların yaptıkları kötülük, günah ve isyan değil mi? Kitap, sünnet, şeriat din ticaretine izin ve ruhsat veriyor mu? Müslümanlıkta yalan söylemek var mıdır? Birtakım kodaman ve kocaman İslâmcılar, bu kadar yalanı nasıl söylüyor?

. . . Dinsizler dinsizlik yapmış da bu yüzden zelzele olmuş . . . Peki, yerin deprenmesinin başka bir sebebi de, korkunç boyutlara ulaşmış olan din sömürüsü, Müslümanların aldatılması ve dolandırılması olmasın?

Müslümanlar kendilerini pirupak görmesinler. Bizim de bir sürü günahımız, suçumuz,

isyanımız vardır. Namaz kılmakla, oruç tutmakla, din edebiyatı yapmakla bu iş bitmiyor. Kendilerini dindar, olgun, Müslüman, günahsız sanan birtakım cahil ve cüppeli adamlar fazla kasılmasınlar, "Zelzeleler hep dinsizler yüzünden oluyor" demesinler. Zemin ü asüman, hem dinsizlere hem de sahte dindarlara öfkeleniyor, agâh olsunlar.

Mehmet Şevket Eygi/
Millî Gazete, 22 Temmuz, 2000

Kaynak: Nejat Muallimoğlu, Bütün Yönleri ile Hitabet, Yeni Binyıl (Altıncı) Baskısı 2000, İstanbul

TÜRK KALESİ YIKILIRKEN

17 Nisan 2001 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde özgen Acar yazıyor: "Suudi Arabistan, Mekke'de Ciyad (Ecyad) adlı bir Osmanlı Kalesi'ni yıkıp yerine apartmanlarla birlikte beş yıldızlı bir otel yapmaya hazırlanıyor. Suudi Evkaf Bakanı Dr. Abdul Rahman Al-Matrudi, yaklaşık yarım milyar dolara mal olacak projeyi Kral Fahd'ın onayladığını açıkladı. 1781 yılında yapılan, ancak Osmanlılarca 1884'de tümden yenilenen Ciyad Kalesi, Osmanlıların kutsal kent Mekke'yi korumak amacı ile yaptıkları üç kaleden biridir. Yıkımı kararlaştırılan Ciyad Kalesi, 800 kişilik Osmanlı Topçu Birliği'ni barındırıyordu. Yakın zamana kadar kentin savunma ve güvenliğini sağlıyordu. Evkaf bakanı, kalenin yıkımından sonra yapılacak projenin 297 bin metrekarelik bir alanı kaplayacağını, 17 ve 32 kat aracında değişen 11 kuleden oluşan apartmanlarda 942 dairenin bulunacağını açıkladı. Ayrıca, 1220 odalı ve beşyıldızlı lüks bir otel de inşa edilecek

Bu haberi okuduğum anki duygularımı anlatmam çok zor. Mekke'ye epeyce uzak olmasına rağmen nedense Yemen'de şehit olan (Dedemin ağabeyisi) Süleyman oğlu Hüseyin aklıma geldi. Ardından büyük ağabeyisi Karaağaç kolu Burgaz'da şehit Hidayet geldi. Osmanlı coğrafyasının birbirinden binlerce kilometre uzaklıktaki iki ayrı cephesinde toprağa düşen iki kardeş. Şehit ağabeylerinin adını yerde bırakmamak için iki erkek evladına Hidayet–Hüseyin adını veren Mehmet Dedem. Yine sülalede başka Hidayetler... Hüseyinler...

Ardından Medine muhasarası, İngiliz, Arap çapulculara karşı aylarca direnen Fahrettin Paşa komutasında destan yazan, açlıktan çekirge yiyen, iskorpitten dişleri dökülen yine de teslimiyeti aklından geçirmeyen Mehmetleri düşündüm. Bir Yemen ezgisi acı tütün gibi burun direğimi sızlattı:

Gümüş cezveleri kaynar ocakta,

Yemen çöllerinde kaldım sıcakta,

Altı aylık yavrum kaldı kucakta,

Söyleyin yarime gayri uyansın,

Buna taştan yürek nasıl dayansın?

Kâbe'yi savunan Ciyad Kalesi'nin inşasında kaç Mehmet kanını, alınterini harca kattı kim bilir?

Ciyad kaç Mehmede mezar oldu kimbilir?

Yakıcı çöl güneşi altında, yönü Anadolu'ya dönük kimbilir ne türküler yaktı Mehmetler Ciyad burçlarından... Çöl geceleri yıldızları seyrederken hangi niyetleri tuttu Mehmetler?

Rüyalarında mutlaka köyünde, yaylalarında, Anadolu bozkırlarında dolaşmıştır Mehmetler.

Mehmet belki şehadet şerbetini içip çölün kızgın kumlarına düştüğünde, sılaya hasret çeke çeke, **İltihabı Ema**'dan Medinei Münevvere'de vefat ettiğinde kadere rıza gösterip, ölümü Türk'e has tevekkülle karşılamış, üzülmemiştir. Mehmed'i kahreden ölüm değil, yüzyıllarca Kavmi Necib'e (Soylu Irk) hizmet için inşa edip nöbet tuttuğu Ciyad kalesinin aynı Kavmi Necib tarafından tahribidir. Lavvrens'in yılan dilinden, bedevi çapulcunun cenbiyesin den daha ağır, daha acı gelmiştir kalesinin yıkılması Mehmed'e...

Şehit Mehmetlerin binlercesinin ruhlarının hâlâ nöbetlerini eksiksiz tuttuğuna inandığımız Ciyad yerle yeksan edilecek. **Petrodolarlar ve riyaller, günümüzün Lawrenslerinin ve Şerif Hüseyinleri'nin elinde cenbiye olmuş, Mehmede son darbeyi indiriyor.**

Yıkılan Ciyad kalesi değil... Yıkılan kimliğimizin, geçmişimizin, hüznümüzün, sevincimizin, taşta, molozda somutlaşan varlığıdır. Ciyad'dan önce, Mekke'deki, Kabe çevresindeki Osmanlı eserlerini düşünün... Medine'deki sanat şaheseri tren istasyonu binasını düşünün. Bu bakmaya kıyamadığınız eserlere karşı Bedevi hoyratlığını, vandallığını düşünün. Amerikan postalı yalayan Bedevinin, din kardeşi Türk'e olan bitmez kinini düşünün.

Ciyad kalesinde, toprak olmuş bedenleriyle, kale burçlarına, taşına, harcına sinmiş manileri, yanık hasret türküleriyle Mehmet huzur içinde yatarken üzerinde karabasan gibi yükselecek Bedevi Oteli, Mehmed'i son kez, kahrından öldürecek... Ankara'dakiler Mehmedin sessiz sitemini, bu son ölümünü duyar mı dersiniz?

Osmanlı küçüle küçüle parçalanıp, Türklük Anadolu coğrafyasından bile silinecekken 19 Mayıs 1919'da başlayan şahlanış, 24 Temmuz 1923'te Lozan Anlaşmasıyla taçlandı. Anadolu coğrafyası ebedi Türk yurdu olarak, uluslararası tapu kütüğüne tescil edilirken, Kuzey Afrika'da, Balkanlarda, Arabistan'da, Irak'ta, Yemen'de camileri, medreseleri, külliyeleri, mezarlıkları ve her türden yapılarıyla geride bıraktığımız eserler, görkemli bir geçmişin yadigarı olarak uzak diyarlarda kaldılar. Ata yadigarlarının, bu uygarlık kalıntılarının, geçmişle günümüz arasında kurulan gönül bağının ve toplumsal hafızanın somut varlıkları olarak kalmasına son darbeleri Sırp faşizmi ile Suudi-Vahhabi bağnazlığı ortaklaşa vuruyor.

Vahhabi fanatizmiyle beslenen Bedevi ilkelliği Arabistanla sınırlı değil. Sözüm ona tamirat ve restorasyon görüntüsü altında, Sırp tahribatına uğrayan, Balkanlardaki muhteşem Türk eserlerine karşı asıl öldürücü darbeleri indirme şerefi yine Kavmi Necibe müyesser oluyor. Herkes bilir ki, restorasyonun temel ilkesi, eseri yapan ustanın, çizen mimarın üslûbuna, sanatsal anlayışına, estetik zevkine, tasarımına sadık kalmaktır. Yine orjinal eserin ölçeklerine bağlılıktır. Bu konuda aşırı özen gösterilmesi, sanat ve uygarlığa saygının temelidir.

Petrodolar şımarığı Suudilerin yaptıkları ise tamamen farklı bir şeydir: O güzelim camileri, külliyeleri, türbeleri kökünden kazıyıp, yerine Bedevi zevksizliğinin, görgüsüzlüğünün anıtlarını dikiyorlar. Yapılan tam anlamıyla bir kültürel soykırımdır. Osmanlı en az beş yüzyıl elinde tuttuğu, uğruna nice savaşlar verdiği, kan döktüğü bu toprakları sanat harikası, incelmiş, süzülmüş bir zevkin ürünü olan yapılarla süsledi. Geçen bunca asra bana mısın demeyen, dimdik kalarak zamanla adeta alay eden şaheserler, Sırp topçusuyla, Suudi dozerinin yıkımına, kırımına ne yazık ki direnemiyor.

Balkan coğrafyasından tümüne örnek olmak üzere tek bir kesit sunalım isterseniz: **Bosna-Hersek, Fatih Sultan Mehmet zamanında Osmanlı topraklarına katıldı. Osmanlı idaresinin sonlarına doğru Bosna-Hersek'te 917 okul, 43 medrese, 28 rüşdiye vardı.** Ayrıca Saray Bosna'da bir askeri okul, öğretmen yetiştiren bir kolej, bir de ticaret okulu bulunuyordu. Bosna-Hersek'te ve tüm Balkanlarda gördüğümüz peyzaj ve kent dokusu, Kastamonu'dan, Amasya'dan, Safranbolu'dan, Muğla'dan, Akseki'den hiç te farklı değildir. Bahçe içindeki konaklar, zarif köşkler, yanyana dar sokaklı evler, çatı, pencere, kapı detayları aynı büyük ustanın, aynı ortak ruhun eseri; Türk'ün dehasının izlerini taşımaktadır.

Bu anlamda Sırp-Suudi ortaklığıyla tahrip edilen Türk kültürüdür, kısacası Türklüktür. Osmanlının, fatih olmanın, mülk bilmenin verdiği hakla, yüzyıllar boyunca özenerek bezediği güzellikleri, her zerresinde Türk'ün alınteri ve emeğinin, kanının bulunduğu şaheserleri talancı bir hırsız gibi Kılıç hakkına, İslâm'ı kâfir diyarına yayan Gazilik hakkına değil de, petrodolar hakkına dayanarak tarümar edenlerdeki şirretliğe, utanmazlığa bakınız.

Emin olunuz, o topraklarda yatan kefenli-kefensiz şehitlerimiz, başlarını mezarlarından kaldırarak, bizden kat be kat fazla tessürle yapılanları seyrediyorlardır...

Notlar:

Cenbiye: Eğri hançer, Arapların kullandığı bir tür hançer.

İltihabı Ema: Bağırsak enfeksiyonu

sh: 39-43

PERA AYDINLARI VE BEYOĞLU CUMHURİYETİ

Pera, Osmanlı İstanbul'unda Levanten ve gayrimüslim dokusuyla, Türk ve müslüman dünyasının dışında, bambaşka bir âlemdi, işyerleri, gece atmosferi, günlük yaşayışıyla İstanbul'un Frenk cephesiydi.

Eğlence düşkünü, mirasyedi tiplerin, Osmanlı entelektüellerinin, Felatun Bey, Bihruz Bey benzerlerinin dışındakiler için ulaşılmaz uzaklıkta, içinden geçmekten bile çekinilen bir yerdi.

Türk özelliklerden yoksun, Levanten-Frenk dokusuyla, Batı'nın biraz kötü bir kopyasıydı. Payitaht içinde ayrı bir devlet, ayrı bir ülke gibiydi. Türk ülkesinde, Türklüğün, Türk'e ait her şeyin yadırgandığı, aşağılandığı bir yerdi. Frenk mukallidi Türkler, züppeler, mirasyediler için ise, seçkinlik ölçütü ve avamdan farklı olmanın hissedildiği ortamdı.

Pera'nın saydığımız özellikleri Osmanlı'nın yarı sömürgeleşmesine, gerilemesine koşut olarak arttı. Kırım Savaşı sonrası Batı'dan alınan borçlar, giderek 1881'lerdeki Düyunu Umumuye süreci, Osmanlı'yı çöküş dönemine sokarken, Pera'nın yükselişine tanık oluyoruz.

Mütareke dönemi geldiğinde ise, Pera'nın Türk İstanbul'dan kopuşu zaten tamamlanmıştı, işgalci güçlerin bayrakları Pera'nın tüm ev, işyeri ve sokaklarını kaplamıştı. **Türkler için ise artık Pera yasak bölgeydi.** Kazara Beyoğlu'na yolu düşen Türklerse aşağılanıyor, binbir hakareti sineye çekmek zorunda kalıyordu. Hele Türk subay ve emniyet güçleri sokak ortasında hırpalanıyordu.

Mütareke İstanbul'unda Fransız işgal güçleri komutanı General Franchet D'Esperey'in beyaz bir at üstünde, azınlıkların çılgın alkışları arasında Pera'dan geçişi, Fatih'in İstanbul'a girişine nazire olarak düşünülmüştü. Aynı zamanda Türkler'i derinden yaralayan bir aşağılamaydı bu.

Kurtuluş Savaşı sonrası Tatavla'nın Kurtuluş'a, Tünel'den Taksim'e kadar devam eden ana caddenin İstiklal Caddesi'ne dönüşümü üzerinde düşünülmelidir. 1683 Viyana bozgunundan bu yana gerileyen, küçülen, aşağılanan, onuru, bağımsızlığı ayaklar altında çiğnenmeye çalışılan şerefli bir milletin yeniden doğuşunun, dirilişinin de özetidir **İSTİKLAL CADDESİ** adı.

Bu caddenin açıldığı alanda sizi **ZAFER ANITI** karşılar. Bu anıt işgalin utancını, bağımsızlığın ve kurtuluşun, geleceğe güvenin onurunu anımsatır. Bu alanın adı TAKSİM'dir. Kıbrıs'ta son verilmek istenen Türk varlığına, Elen saldırısına, Megola Idea'ya karşı mahşeri kalabalıkların

"Ya Taksim, ya ölüm" nidalarının göklere yükseldiği günlerle özdeşleşmiştir TAKSİM MEYDANI adı.

İstiklal Caddesi ve Taksim Meydanı'ndaki anıtlar, çekilen ortak acıların ardından gelen şahlanış ve mutlu sonun, ulusça ortak bilincimizde yaşatılması gereken somutlaşmış hatıralarıdır, tarihten derin bilinçaltımıza hediyedir.

Genç cumhuriyetin, emperyalizme karşı dikilişin onurunu yıllarca taşıyan Beyoğlu'nun, yeniden Peralaşma sürecine sokulacağını Kurtuluş Savaşı'nın isimli isimsiz kahramanları acaba düşlerinden geçirmişler midir? O adsız kahramanlara yıllar sonra **Artin Kemaller**'in, **Sait Mollalar**'ın milenyum kopyalarının İstiklal Caddesi'nde boy göstereceğini, haftalık gösteri abonmanlarının, her türden levanten mukallitlerinin, etnik özürlü soytarıların, Pera'yı ihya yarışına kalkışacakları söylenseydi, şaşar kalırlar mıydı acaba?

Tarih bilincinden yoksun saftirik aydınlar, entel bozuntuları, her türden sapkınlar, hainler koalisyonu Pera'yı ihya çabasındalar. Sözüm ona insan Hakları **Dernekleri'nin, etnik özürlülerin inlerinin, dönmelerin, marjinallerin müdavimi oldukları mekanların Pera'da sıralanışı bir tesadüf olamaz.** Sivil İhanet örgütlerinin mekanları da eski dokuyu, yani Osmanlı perasını ihya çabalarını eksiksiz sürdürmekteler.

İstiklal Caddesi'nde ikide bir Ortaoyunu'na çıkmış gibi boy gösteren, izinli izinsiz gösteri yapan, yürüyen tiplere dikkat ediniz: Mütareke İstanbul'unun perasındaki Fransız generalini çılgınca alkışlayan, Türkler'i aşağılayan, çevreyi Yunan bayraklarıyla donatanlardan çok farklı olmadıklarını göreceksiniz.

Fransız generalinin kendine göre haklı bir yönü olabilir: O bir yabancıydı. Zafer kazanmışlar, yenilenlerin toprağına galibiyetin verdiği hakla girmişlerdi. Bizim sivil ihanet örgütleri ve yandaşları işgalcilerin bu mazeretine de sahip değil. Eylemleri, etkinlikleri çok daha aşağılık, tek kelimeyle iğrenç. Uluslarına, ülkelerine karşı efendileriyle aynı saftalar. Emperyalist yardakçılığı ise, dünyanın her yerinde mide bulandıran, tiksindiren bir davranış olarak değerlendirilir. Bu nedenle, efendilerinin gözünde de hainlerin gerçek anlamda bir saygınlığı olamaz.

Milenyum Ali Kemal'lerinin, Ref'i Cevatlarının, Pera'daki ortaoyununu Türk Milleti kendine has asaletiyle, sessizce seyrediyor. Ama şimdilik...

Sh: 17-20

FRANSIZ SOSLU MİLLİ MÜCADELE ROMANI NASIL YAZILIR

MİLLİ MÜCADELE'DE ÇAMLICA'NIN ÜÇ GÜLÜ

(Tarihsel Roman)

Hıfzı Topuz'un ÇAMLICA'NIN ÜÇ GÜLÜ romanı 2002 Kasım ayında çıktı. Başarılı reklam kampanyalarıyla, okumayan bile roman hakkında olumlu yönde etkilenmiş oldu.

Romanda mütareke dönemi İstanbul'u anlatılıyor. Abdülhamid dönemi devlet ricalinden Ahmet Hulusi Bey İttihatçıların iktidarından sonra, eski günlerin özlemi ile Çamlıca'daki köşkünde günlerini geçirmektedir. Karısı **Handan Hanım** gençlik yıllarını Avrupa ülkelerinde

geçirmiş, İngilizce, Fransızca bilen bir büyükelçi kızıdır. Kocası gibi o da İngiliz hayranıdır. Neriman (21), Perihan (19), Ümran (17) romana ad olan Çamlıca güzelleri, ailenin kızlarıdır. Neriman ile Perihan Arnavutköy'deki Amerikan Koleji'nde, Ümran ise Dame de Sion Fransız okulunda eğitim görmüşler, batılı tarzda yetişmişlerdir. Hulusi Bey'le Handan Hanım kızlarının mevki sahibi iyi birer koca bulmaları için bu eğitimi şart görmektedirler.

Yazar romanın giriş bölümünde karı koca ve kızlardan sonra aile şeceresine, hısım akraba, konaktan beslenen eş dost künyesine de epeyce bir yer ayırmış. Handan Hanım'ın gençlik aşkı, akrabadan Kuvayi Milliyeci subay Nedim beyden, asalet budalası tiplere, köşkte sığıntı gibi yaşayan konsolos eskilerine, hizmetçi ve aşçı takımına kadar bir yığın kişinin resmi geçidinden sonra yazar sadede geliyor.

Mütareke İstanbul'u dekoru içinde yazarın roman mı yazmak istediği, yoksa döneme ilişkin değişik kişilerin hatıratlarından birbirine ulanmış kronolojik bir öykü mü oluşturmak istediği bir türlü anlaşılamıyor. Yazarın öznel istemi bir roman olabilir belki. Ama 285 sayfalık kitabı okuyup bitirdiğinizde, kronolojik disiplinden bile yoksun toplama bir yazı yığını izlenimi bırakıyor insanda. Bir romanda olması gereken asgari estetiği ise peşin söyleyelim boşuna aramayın. Biz bırakalım bunları da isterseniz yeniden özetimize dönelim:

İngilizci Hulusi Bey mütareke İstanbul'unda işgalcilerin de himmetiyle bir nazırlık kapmak için fırsat kollamaktadır. Bu amaçla evinde bir parti verir. Şeref konukları da İngiliz, Fransız, İtalyan yüksek komiserleridir. Hulusi beyin kızları ise, bu muhteşem partide işgal güçlerinin temsilcilerine karşı millici çıkışlar yaparlar, işgalin haksızlığını vurgularlar. Avrupa terbiyesi almış kızların kendi dillerinden bu çıkışları ve medeni cesaretleri işgalci subayları etkiler. Bu partinin davetlilerinden genç, yakışıklı İngiliz subayı John White Neriman'a, Fransız subayı Jean Pierre de Ümran'a balta olurlar.

Evet muhterem kaariler (okurlar). İngiliz John Amerikan Koleji mezunu, bülbül gibi İngilizce şakıyan, Anglosakson kültürü almış Neriman dururken, Dame de Sionlu Ümran'a askıntı olacak değildi ya! Ümran'ın baltası dediğimiz gibi yakışıklı Fransız subayı Jean Pierre. Onun kısmeti ona kesilmiş yani...

Balta dedikse lafın gelişi. Bu Frenkler kibarca kur yapıyorlar. Fakat pragmatik ecnebiler partide işi bağlayıp, kızlarla randevulaşırlar. Eh, gençlik bu. Kızlar da ilk görüşte Frenklerden etkilenmişlerdir. Milli Mücadele romanında millici kızların Frenklerle hızla gelişen aşk-meşk ilişkilerine meşru bir zemin bulması gerek yazarın... Roman kahramanlarından Kuvay-Milliyeci subay Nedim bey ne güne duruyor? Hemen kızlara sefer görev emrini çıkarıverir... Az buz değil, hem de milli görev! Eh, artık kızlar da bu saatten sonra Frenklerle halvet olurlarsa, cima ederlerse ayıbı, günahı olur mu bu işin? Görev icabı olur artık!

Görev için John White ile Neriman hiç vakit kaybetmezler. Bir iki Pera Palas ve köşk peşrevinden sonra Ayas Paşa'da John'un arkadaşının evinde buluşurlar. Neriman ilk kez bir erkekle birlikte olur. İngiliz onu göklere yükseltmiş, yıldızlara eriştirmiştir...

İngiliz yapar da, Fransız geri kalır mı? Jean Pierre ve arkadaşlarıyla sosyalizm çeşnili bir iki geyik muhabbetinden sonra yazarımız, Ümran'ı Fransız'ın yatağına atıverir. Bundan sonrası pornografiye giriyor ama, şu kadarına değiniverdim: "Ümran onun bakışlarında müstehcenliği yaşıyor ve bu duygularını çevresindekilere ele vermekten ürküyordu. Ümran kadınlığı ilk kez Jean Pierrenin kollarında yaşadı."

Eh, Fransız eğitimi almış şarklı genç kıza cinselliği yaşatmak ta bir Fransız'a düşmez mi? Pornografik niteliği ağır basan bu Türk Fransız işbirliği sürecinde Ümran uygar Fransızların emperyalist amaçlar taşımadığını, iyi niyetli Fransızların kötü İngilizlerin şarka tek başına sahip olmamaları için İstanbul ve Türkiye'de bulunduklarını öğrenir. Ümran'la birlikte siz muhterem kaariler de bu romanı okuduktan sonra resmi tarihin bir yalanını daha yakalıyorsunuz... **Ermeni soykırımı yaptığımızı da roman kahramanlarının ağzından öğrenmiş oluyorsunuz.** Fransız ordusunun aslında çok centilmen olduğunu, Güney cephesindeki Urfa, Antep, Maraş katliamlarının asil Fransızlar tarafından değil, Fransız lejyonlarındaki başka etnik kökenden kişilerce yapıldığını da öğreniveriyorsunuz... İstanbul'daki densizliklerin de yine asil Fransızlarca değil; Fransız ordusundaki Senagalli Müslüman gündüz fenerlerinin işi olduğunu Ümran'ın dostları Fransız sosyalistlerinden öğrenmiş oluyoruz. Asil Fransızlar öyle kötü şeyler yapar mı canım. Onlar sevaplarına körpe Türk kızlarına aşk-meşk öğretirler, yatağa atıverirler.

Romanda bir de Maçka Silahhanesi'nin Kuvayi Milliyeci yeraltı teşkilatınca boşaltılması, Anadolu'ya kaçırılması hikâyesi var: Ingiliz nöbetçi çavuşları oyalamak için hemen Necla adlı İngilizce Fransızca bilir, Beyoğlu barlarının müdavimi bir kızı devreye sokuyor yazar. O kadar da olsun canım! Kolejli Ümran, Neriman subayların, bar kızı Necla da İngiliz çavuşlarının kısmeti. Ne demişler, herkes dengi dengine...

Dame de Sion'lu Ümran bir yandan Kuvayi Milliye'nin hizmetinde işler yaparken, bir yandan da uçkur çözdürme işlerini iyice ilerletir. Şu satırlar bu olağanüstü ilerlemenin derecesini gösteriyor. "Jean Pierre Ümran'a sevişmeyi öğretti. Ümran da sevişme oyunlarını ve kurallarını hiç yadırgamadı. Dame de Sion'dan sonra öğrenmesi gereken ne kadar çok şey olduğunu anladı. Bir kaç ayın içinde diploma alabilecek duruma geldi. Hem de en iyi dereceyle ve üstün başarılarla." Dame de Sionlu'ya seks diplomasını bir Fransız'ın vermesinden daha doğal ne olabilir?

Başta belirttiğimiz gibi Milli Mücadele'nin İstanbul cenahının yeraltı serüvenini yazma iddiasındaki yazarımız kızların ikide bir çözülen uçkuru sayesinde Anadolu'ya epeyi silah sevkettiriyor... Mütareke İstanbulu'nun millici yeraltı teşkilatı önderlerinin anılarını işine geldiği gibi harmanlayıp, Fransız şarabıyla terbiye ederek Fransız sosuyla servise sunuyor. Topkapılı Cambaz Mehmet'e de kızları aklatıyor. Öyle ya Kuvayi Milliyeci Nedim abilerinin, ya da Cambaz Mehmet'in, Ekrem beyin isteğiyle yapıyor bu işleri kızlar... At ayağı çevik ozan dili çabuk olur. Biz gelelim romanın sonuna: İngiliz yine İngilizliğini yapar. Londra'ya dönerken izdivaç sözü vermesine, ilk fırsatta kendisini aldıracağına dair ahdüpeyman etmesine rağmen Neriman'ı ne arar, ne sorar. Neriman uzun bir dönem sevgili John'undan davet beklemesine karşın bir ses çıkmayınca bohçasını alıp Londra'ya gider. Kendisinden bir daha haber de alınamaz. İngiliz diyarında ne olduğu meçhul kalır.

Fransız öyle mi ya? Sözünde durur. Kurtuluş Savaşı sonucu İstanbul'u boşaltan işgal güçleriyle birlikte Jean Pierre de Paris'e döner. Döner dönmez de Dame de Simon'lu sevgilisini Paris'e çağırır, evlenirler. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine: Fransız muhibbi yazarımız fiziken olmasa da gönülden Fransız eniştemiz gerdeğe girerken sırtına iki dost yumruğu atmıştır herhalde.

Her neyse siz yine de roman boyunca süren porno çeşnili Fransız güzellemesini, İngiliz yergisini yazarın Mekteb-i sultani (Galatasayar Lisesi) fanatikliğine, uzun yıllar Paris'te kalışına, Frankofilliğine vermeyin. Mütareke İstanbul'undaki yeraltı mücadelesinin bizim

bilmediğimiz(!) daha başkaca yeraltı, yerüstü, grekoromen, karakucak ve sırt üstü yönleri vardır belki de ey kaariler...

sh: 100-105

Kaynak: Hüseyin Özbek Türk Kalesi Yıkılırken, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, 1. Basım
Toplumsal Dönüşüm Yayınları Ağustos 2004 İstanbul

EPİSTEMİK CEMAAT, BİR BİLİM SOSYOLOJİSİ DENEMESİ

Hzl: Hüsamettin Arslan

> Hangi ’epistemik cemaat'e bağlı bulunduğunun bilincinde olmayanlara, hiçbir ’epistemik cemaat'e bağlılık duymayanlara, yani 'araftakiler'e, "mekansızlar'a, "Tanrısızlar"a ve hâlâ "klasik islami epistemik cemaat içinde" varolma mücadelesi verenler…

ÖNSÖZ

Önsözler entellektüel itiraflardır. Dürüst yazar metninin önsözünde kendi entelektüel konumunu açıkça ortaya koymalıdır. Ancak ben bunu yapmadan önce, okuyucunun veya eleştirmenin bu çalışmayı değerlendirmesinde kolaylık sağlayacak genel bazı değerlendirme kriterleri vermeyi düşünüyorum. **Çok sevdiğim bir yazar kitaplarla kadınlar, kadınlarla şehirler arasında analojiler kuruyordu: kitaplar kadınlara, kadınlar şehirlere benzerler.** Önemli olan satıraraları ve ara-sokaklardır; önemli olan şey, satır aralarında ve ara sokaklardadır. ***"Eğer bir kitabı okurken satır aralarından kulaklarınıza metafizik fısıltılar gelmiyorsa",*** der Car, ***"bilin ki yazar ahmak bir yazardır".*** Kitaplar metafizik fısıltılarıyla kanatlanırlar. Tersi entelektüel sürüngenlik, dar ufukluluk ve muhteva yoksulluğudur.

Okuduğunuz bir metnin entelektüel değerini belirlemek mi istiyorsunuz; hemen yazarın kitabında kendi cehaletinin farkında olup olmadığına bakın. Eğer yazar metninde cehaleti konusunda açık veya zımnî bir kısım ipuçları vermiyorsa, bilin ki o metin entelektüel değeri düşük bir metindir. **Bir kitabın değerini belirlemek mi istiyorsunuz; okuyucu veya eleştirmen olarak, kitabın cehaletinizi suratınıza çarpıp çarpmadığına bakın. Eğer metni okurken, aşılması zor kendi cehalet duvarınıza çarparak sarsıntılar geçirmiyorsanız, bilin ki yazar ve metni pek okumaya değmez. Okuduğunuz metnin değerini belirlemek mi istiyorsunuz; yazarın kitapta ele aldığı sorunları bütünüyle çözdüğünü ima edip etmediğine bakın.** Eğer yazar ele aldığı sorunları bütünüyle çözdüğü imasında bulunuyorsa, bilin ki o metin entelektüel seviyesi düşük bir metindir.

Gayet tabii yukarıdaki genel değerlendirme kriterleri bu çalışma için de geçerlidir. İnsanın kendi metninin önsözünde bu tür bir değerlendirme yapması abes ve okuyucu hakkına saldırı olabilir. O sebeple bu değerlendirme isini okuyucu ve eleştirmene bırakarak, burada, kitabımın nasıl anlaşılması gerektiği konusunda ve kendi entelektüel konumunla ilgili bazı ipuçları vermekle yetinmeyi düşünüyorum.

"Epistemik Cemaat" adlı bu çalışma, genelde "bilgi sosyolojisi", özelde bilgi sosyolojisinin bir alt-dalı olarak doğan "bilim sosyolojisi" veya "bilimsel bilginin sosyolojisi" disiplini çerçevesi içinde bir denemedir. "Epistemik Cemaat" daha da genel bir söyleyişle, bir entelektüeller sosyolojisi incelemesidir. Bir açıdan bakıldığında avantajı, başka bir açıdan bakıldığında dezavantajı olabilecek bir özelliği vardır; bu onun, ülkemizde bilim sosyolojisi disiplininde yapılan ilk çalışma olmasıdır. Bütün "ilkler" zordur ve bu nedenle ne bir mükemmellik iddiası taşır ne de önsözünde kaydedilmeye değer başka bir meziyeti vardır.

Burada kaydedilmeye değer en önemli özelliği, "bilim" denilen devasa kurumun sosyolojik açıdan nasıl ele alınabileceği, bilime ülkemizden nasıl bakılması gerekliği ve bu bakış açısıyla ele alındığında ülkemizin ve toplumumuzun payına düşenin ne olduğu konusunda varsayım

kabilinden ipuçları vermeyi denemesidir. Bu çalışma bir giriş, bir başlangıç ve bir hazırlıktır. Cevabını vermek islediği temel soru şudur: Bilim ve bilimsel bilgi nedir; bilimsel bilgi nasıl inşa edilmekte ve nasıl meşrulaştırılmaktadır?

İtiraf etmeliyim ki konuyla ilgili araştırma sürecinin başında Türkiye ve Türk toplumuyla ilgili tarihi bir fenomenden ve bu fenomenle ilgili olarak öne sürdüğüm bir varsayımdan yola çıkmıştım. **Çalışmamı motive eden varsayım şuydu: Türkiye'de Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başından bu yana bir entelektüel veya epistemik kirlenme, bu epistemik kirlenmenin yol açtığı bir epistemik kaos veya epistemik bunalım yaşanmaktadır, entelektüel hayatımıza fizyonomisini armağan eden temel fenomen bu epistemik bunalımdır.**

"Epistemik bunalım" kavramını, Türk entelektüel hayatını açıklamakla kilit bir kavram olarak tasarlamıştım; o çalışmam için bir Arşimed noktasıydı. Bununla birlikte çalışmanın yürütülebilmesi **"epistemik bunalım"**ın bir araştırma inceleme nesnesi veya olgusu, bir sosyolojik olgu olarak belirlenmesini gerektiriyordu.

Başlangıçla ortaya koyduğum probleme, kuşbakışı, mermer bir dağdan bakıyordum; incelemelerim derinleştikçe önceleri apaçık gibi görünen fenomenler müphemleşmeye başladı. Sonuç her durumda devasa bir başarısızlığa dönüşüyordu. Bu noktada araştırmanın epistemik bunalımı açıklayabilecek bir teorik çerçeveye ihtiyaç duyduğunu gördüm.

Teoriler yoksa olgular da yaralamazlar, bir fenomenler grubunun bir araştırma-inceleme olgusu (veya nesnesi) haline gelebilmesi için teorik bir çerçevenin varlığı şarttır. Hem doğa bilimlerinde hem de sosyal bilimlerde olgular varoluşlarım teorilere borçludurlar. Yukarda belirttiğim temel varsayımı bir araştırma-inceleme olgusuna dönüştürecek teorik çerçeve ihtiyacımı gidermek üzere Batı'da özellikle 1960'tan sonra yapılan meta-bilim (bilim sosyolojisi, bilim felsefesi, bilim antropolojisi ve bilim psikolojisi) incelemeleri üzerinde çalıştım. Bu yoğun ve zahmetli çalışma sürecinin sonunda, Türkiye'de varolduğunu öne sürdüğüm epistemik bunalımı bir olgu olarak inşa etmemi sağlayacak teorik cihazı keşfettim. Söz konusu teorik cihaz, elinizdeki kitaba adını armağan eden kavram olan "epistemik cemaat" (epistemie community) kavramıdır. Eğer Türkiye'de ondokuzuncu yüzyılın başından bu yana bir epistemik bunalım yaşandığı yolundaki tezim doğru ise, bu bunalımı anlamanın biricik şartının ona "epistemik cemaat" kavramıyla bakmak olduğu da doğru demektir. Epistemik bunalımları anlamak için epistemik cemaatlere bakılmalıdır. Elinizdeki çalışma, "epistemik cemaat" dikkate alınmadığında içi boş bir sözler yığınına dönüşür. Bu, benim kitabın önsözünde kaydedebileceğim biricik ikazdır. Önce epistemik cemaat, sonra epistemik bunalım.

Yine de "epistemik bunalım" konusu bu çalışmada, ilerde ele alınmak üzere tespit edilmiş varsayımlar halindedir ve bu durum çalışmanın eksik kalan boyutudur. Onu tamamlayamadım; çünkü bu işi gerçekleştirmemi sağlayacak zamandan ve lojistik desteklen mahrumdum.

Benim kendi entelektüel konumun konvansiyonalizm çerçevesi içinde yer alır, ben bir konvansiyonalistim.

Konvansiyonalizm (conventionalism) kavramı Türkçemizde bu güne kadar şu terimlerle karşılanmıştır: itibariyye, saymacılık veya uzlaşmacılık. Kavramın kökü **"konvansiyon"** (convention)dur ve kişiler, partiler, taraflar-arası uzlaşma, anlaşma, uyuşma; üzerinde

uzlaşılan ilke, yaygın kabul gören gelenek, teamül ve inanç anlamlarına gelir. Entelektüel literatürde kabul gören anlamıyla konvansiyonalizm, bilimsel yasa, teori ve genellemelerin doğadan bağımsız seçime veya tercihe dayalı konvansiyonlar (teamüller, gelenekler, inançlar) oldukları yolundaki entelektüel akımı dile getirir. Ben, zamanımıza kadar bulunan Türkçe karşıkıların kavramı karşılamadıklarını düşünerek terimin İngilizcesini kullanmayı tercih ediyorum.

Ben bir konvansiyonalistim. Bir insanın konvansiyonalist olup olmadığını anlamanın pratik yollarından biri ona şu soruyu sormaktır:

Bilimin Doğa'da bulunduğunu öne sürdüğü yasalar Doğa'da içkin yasalar mıdır yoksa toplumun (veya insanın) Doğa'ya yüklediği yasalar mıdır? **Konvansiyonalist bu soruya, bilimin Doğa'da bulunduğunu öne sürdüğü yasalar toplumun Doğa'ya yüklediği yasalardır, diye cevap verir.**

Konvansiyonaliste göre genelde bilginin, özel olarak da bilimsel bilginin nihai belirleyicisi Doğa değildir. Realistler, bilginin nihai belirleyicisinin, bizim onu kavrayışımızdan bağımsız varolan reel bir dünya olduğunu varsayarlar. Konvansiyonalist bu metafizik varsayımın altını çizdiği reel dünyayı görmezlikten gelmez; fakat onu belirleyiciler hiyerarşisinde tali bir konuma yerleştirir. Pozitivistler bilginin nihai belirleyicisinin olgular, gözlemler ve deneyler olduğunu; rasyonalistler akıl ve mantık olduğunu savunurlar. Konvansiyonalist bunları da reddetmez; yalnızca belirleyiciler hiyerarşisinde onları tali bir konuma yerleştirir. İster bilimsel bilgi ister başka türde bilgi olsun, bilginin nihai belirleyicisi, bilgiyi inşa eden insanlar veya toplumdur. Konvansiyonalist olmak, insanın belirleyiciliğine, daha yerinde bir söyleyişle toplumun belirleyiciliğine inanmaktır. Bilimsel yaslar, teoriler ve genellemeler konvansiyonlardır. Doğa birbirine alternatif tarzlarda anlaşılabilir ve açıklanabilir; bu alternatif tarzların birbirlerine oranla daha doğru olabileceklerini söylememezi sağlayabilecek hiçbir kriter yoktur. Birden fazla doğru vardır; birbirlerine oranla daha kullanışlı ve daha yararlı olabilen doğrulardan sözedilebilir sadece.

Ben bir konvansiyonalistim. Bilimsel yasaları, teorileri ve genellemeleri gelenekler, teamüller, konvansiyonlar olarak görmek, aklı ve mantığı, gözlem ve deneyi (yani pozitivizm ve empirizmin altını çizdiği Doğa'yı) nihai belirleyicilik tahtından indirmek, "irrasyonel" olana davetiye çıkarmaktır. Bu nedenle konvansiyonalist tulum irrasyonalist bir tutumdur. Konvansiyonalist akıl, mantık, gözlem ve deneyden sözetmez, İnsanî ve toplumsal olandan, yani geleneklerden, teamüllerden ve konvansiyonlardan sözeder. Bilginin nihai belirleyicisi İnsanî kararlardır. Konvansiyonalist bilginin oluşumunda İnsanî kararlan, bu oluşum sürecinin temeline yerleştirir. Konvansiyonalist böylece her türlü "evrensellik" ve "üniversalism"e karşıdır. Üniversalist söylem, beşeri varlığın (bilim adamlarının, din adamlarının, büyücülerin vb.) söylemiş olamaz; olsa olsa mutlak varlığın, Tanrı'nın söylemi olabilir. Böylece konvansiyonalist aynı zamanda relativisttir [**Göreci-izafiyet**]de.

Bu çalışma konvansiyonalist bir söylemi savunduğu için bir pozitivizm eleştirisidir. Ben bir antipozitivistim. Pozitivist gelenek, bilginin nihai belirleyicisinin, gözlem ve deney olduğunu savunur. Gözlem ve deneyde dile gelen Doğa'dır ve dolayısıyla bilginin nihai belirleyicisi Doğa'dır. Biricik "doğru" bilgi doğa bilimlerinin deney ve gözlem yoluyla ortaya koydukları bilgidir. Konvansiyonalist gelenek, teamül ve konvansiyonlardan söz ederken, pozitivist "evrensellik", "üniversalism" ve "objektif (nesnel) bilgi"den söz eder. **Bilgi söz konusu**

olduğunda "yasa"dan sözeden söylem pozitivist bir söylemdir. Bilimin Doğa'da bulunduğunu öne sürdüğü yasalar Doğa'da içkin ve evrensel yasalardır. Evrensel doğruları tekelinde bulunduran kurum bilim olduğuna göre, hakikatin sözcüleri de bilim adamlarıdır. İdeal veya evrensel durum, bilim adamının öne sürdüğü durumdur.

Böylece, pozitivist söylem bilim adamını "peygamber" konumuna yükseltir ve buradan da bir "doğal ahlâk" doğar. Bilim adamlarının Doğa'da içkin olduklarını söyledikleri evrensel yasalara uyması gereken şeyler sadece doğal fenomenler değildir; insan, toplum ve toplumsal fenomenlerde bu yasalara boyun eğmelidirler. İlgili yasalara boyun eğmeyen oluşumlar "doğal evrim sürecinin doğru çizgisinden bir sapmayı dile getirirler; yanlıştırlar, arkaiktirler ve kabul edilemezler. İdeal veya evrensel durum, bilim adamlarının öne sürdükleri durumdur. Pozitivist bilim ideolojisinin en temel normu budur; insan ve toplum bütün boyutlarıyla bu norma göre dizayn edilmelidir.

Pozitivist bilim ideolojisi, bilimsel bilgide bulunduğunu öne sürdüğü "yasa" ve "evrensellik" kodları açısından bakıldığında bir mecburiyet ve zorunluluk unsuru içerir; evrensel olana ve yasa durumundaki şeye boyun eğilmelidir. Bu ideolojide "olması gerekeni buyuran biricik otorite bilim veya daha yerinde bir söyleyişle bilim adamları cemaatidir. Bu anlayışa bilimperestlik (scientism) diyoruz. Bilimi, bilim adamları cemaatini biricik nihai otorite sayan bir her anlayış pozitivist veya bilimperesttir. Gayet tabii, monoteismle büyük benzerlik içinde bulunan pozitivist bilim ideolojisi veya bilimperestlik, yukarıda sözünü ettiğimiz normdan dolayı antidemokrattır; farklı olana varolma hakkı tanımaz. Demokratik tulum farklı olana da yaşama hakkı tanıyan relativist tutumda yatar. Bir yöntem olarak pozitivist, "evrensel" ve "üniversal" olanı yakalamak için farklılıkları görmezlikten gelerek, benzerliklerin altını çizer; tam tersine relativist, relativist mantık farklı olana varolma hakkı tanıdığı için farklılıkların altını çizmekten yanadır. Pozitivist mantık "tekdüzeliğin", "aynılığın" mantığı, relativist mantık "çeşitliliğin" ve "renklerin" mantığıdır. Relativist, bilimsel bilgiyi ve bilimi reddetmez; dünyamızdaki biricik bilgi kaynağının bilim olmadığını öne sürer. **Başka bilgi kaynakları ve başka bilgi sistemlerinin doğruları da vardır. Tek doğru yoktur; doğrular vardır. Farklı bilgi kaynakları, farklı bilgi sistemleri ve farklı doğrular arasında bir tercihte bulunmamızı sağlayacak, kaynaklarüstü ve sistemler-üstü hakem konumunda bir otoritenin bulunmadığına, bu tür bir üstkarar merciinin varolmadığına inanır. Tek bir doğru yoktur; doğrular vardır.**

Bu sözler antipozitivist bir entelektüel tulumu yansıtır ve bu ülkemiz ve toplumumuz açısından önemlidir; çünkü pozitivizm veya pozitivist bilim ideolojisi, tarihî açıdan ülkemize giren ilk "batılı" ideoloji, ilk "modern" ideolojidir. ***Pozitivist bilim ideolojisinin ülkemize giren ilk modern ideoloji olması açıklanması zor bir şey değildir. Osmanlı toplumunun Batı'ya açıldığı dönemde Batı'da pozitivizm=bilim'di. Batı'ya açılmak pozitivizme açılmaktı. Bu noktadan bakıldığında, günümüzde Türkiye'de bulunan bütün modern entelektüel akımların kaynağında pozitivizm vardır. Türkiye'de önce modern sonra pozitivist, önce materyalist veya sosyalist sonra pozitivist, ince İslamcı sonra pozitivist, önce milliyetçi sonra pozitivist olunmaz; tam tersine önce pozitivist sonra "modern", önce pozitivist sonra "materyalist", önce pozitivist sonra "milliyetçi", "batıcı" olunur.*** **Çünkü pozitivizm gelenekten kopmanın biricik aracıdır.** ***Tarihî süreç de göstermektedir ki ülkemizde Batı'ya ilk açılanlar kendi toplumlarından devraldıkları geleneğe pozitivist bilim ideolojisiyle karşı çıkmışlardır.*** **Pozitivist bilim ideolojisini benimsemek, gelenekten kopmanın ön şartıdır.** Fakat bu kopuşta veya geleneğe bu karşı çıkışla ya da bu köklü değişim sürecinde, değişmeyi belirleyen şey rasyonel unsurlar değildir. Söz konusu değişmeye **"algı kalıbı değişimi gestalt**

switeh" diye adlandırılmıştır. Bu değişmede vuku bulan şey, geleneğin veya "imamın" otoritesinin yerine bir başka geleneğin (bilimin veya pozitivist ideolojinin öngördüğü şekliyle bilim adamının) otoritesinin geçmesidir. Gelenek reddedildiğinde, toplumdan devralınan gelenekten çıkılarak, geleneğin bulunmadığı bir ortama geçilmemiştir; bir gelenekten başka bir geleneğe geçilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğunda devletin ve toplumun resmi ideolojisi Sünni İslâm'dı; eğitim kuramlarına ve toplumun dünya görüşüne fizyonomisini armağan eden şey Sünni İslâm'dı. Yukarıda sözünü ettiğimiz algı kalıbı değişimi süreci sonunda modern Cumhuriyetimizin kurucuları bu klasik resmi ideolojiyi reddettiler ve pozitivizmi benimsediler. ***Türkiye Cumhuriyeti devletinin resmi ideolojisi o nedenle pozitivist bilim ideolojisidir.*** Modern eğitim sistemimizin temelinde pozitivist bilim ideolojisi bulunmaktadır. **Türk eğitim sistemi Cumhuriyet tarihi boyunca eğitim kuramlarında pozitivist ideolojiye uygun bir insan tipi, bir homo-pozitivismus yetiştirmeyi ideal olarak benimsemiştir. Türkiye'de ortalama insan klasik geleneğin göbeğinde dünyaya gelir (aile) ve sonra pozitivist ideolojiye gönüllü bir geçiş yapar (okul). Böylece klasik gelenekleri kopmanın yolu "okula" gitmektir.** **Yine burada da önce modern, materyalist, idealist, İslamcı, milliyetçi olunmaz; önce pozitivist ideolojiyle gelenekten kopulur, yani önce pozitivist sonra materyalist, idealist, modern vb olunur.** **Okumuşlarla toplum arasındaki kopukluk veya çatışma (bu güne kadar yanlış şekilde "kuşak çalışması" ve "aydın-halk kopukluğu diye isimlendirilmiştir) klasik gelenekle pozitivist ideoloji arasındaki çalışmadır. Okumuşlarla halk arasındaki uçurum, pozitivizmle klasik gelenek arasındaki uçurumdur.**

Hepimiz pozitivizmi ideoloji olarak benimsemiş bir eğitim sisteminin ürünleriyiz. Tarihî gelişim noktasından bu süreçten geçmek zorundaydık. Bu gerçeği reddetmek başka bir şeydir; tesbit etmek başka bir şey. Ben bu gerçeği reddetmiyorum; dolaylı olarak yapıldığı üzere, pozitivist entelektüel cetlerimizi eleştirmenin yapılması gereken en doğru entelektüel tutum olduğunu sürüyorum. Pozitivist bilim ideolojisi gayet tabii gönüllü değişmeyi hedef olarak benimsemiş bir yönetim sistemi için en uygun zemini oluşturuyordu. ***Cumhuriyetin önderleri, pozitivizm, toplum mühendisliğine kapı aralayan elverişli bir mantık sergilediği için onu klasik geleneği reddetmenin biricik aracı olarak gördüler.*** Toplum pozitivizmin çizdiği doğru evrim şemasının dışındaydı, yanlış yaşıyordu ve değiştirilmeliydi. **Böylece devlet, pozitivist bilim ideolojisini, toplumu değiştirmek için bir silah olarak kullandı.**

Ben bir konvansiyonalistim. Pozitivizm, dünyamızda mevcut bir yığın entelektüel gelenekten biridir yalnızca. "Gelenek" bir anahtar terim olarak kullanılmış ve **"strateji"** ile aynileştirilmiştir. Gelenekler, evreni açıklamak üzere başvurduğumuz entelektüel stratejilerdir. Gelenek süreklilik kazanmış stratejidir.

Bilgi yöntemlerle inşa edilmez; geleneklerin veya stratejilerin yön verdiği süreçlerle üretilir. Bilimsel yöntemler yoktur bilimsel stratejiler ve taktikler vardır.

Geleneği stratejiyle aynileştirmesi dışında, entelektüellerimizin birçoğunun hoşuna gitmeyecek temel bir "olgu"yu da gündeme getiriyor. ***Bu olgu, ülkemizde iki ana entelektüel cemaatin bir arada yaşamaya devam ettiğidir: klasik epistemik cemaat ve bilimsel epistemik cemaat.*** **İster materyalist ister idealist kampta yer alıyor olsunlar, kendilerini "modern", "İslamcı", "milliyetçi", "batıcı", "kemalist", "sosyalist" gibi etiketlerle isimlendiren bütün entelektüellerin bilimsel epistemik cemaat içinde yer aldıklarıdır.**

Toplumumuzdaki en temel ayırım, klasik epistemik cemaatle bilimsel epistemik cemaat arasındaki ayırımdır, günümüzde kabul ettiğimiz diğer bütün ayırımlar ya tali ya da sahte ayırımlardır.

Ana hatlarıyla vermeye çalıştığımız bu "olgu"yu görmek, entelektüel tarihimizi açıklamakla ve önümüzü görmekte bize büyük faydalar sağlayabilir. **Birçok entelektüel, akademisyen ve aydın bu temel olguyu görmezlikten gelmeyi tercih edebilir.** Fakat apaçık olguları görmezlikten gelmek olsa olsa bir tür entelektüel alçaklıktır. **Unutmamak gerekir ki en dehşet verici alçalma entelektüel alçalmadır.**

Nihayet bu sözler şu önemli soruyu gündeme getiriyor: **Kim nerede, ne zaman, hangi epistemik cemaate bağlı?** Entelektüel tarihimizi açıklamakta bize kılavuzluk edebilecek bu soruyu kendime de yöneltmeyi bir dürüstlük sayıyorum; ben modern bilimsel epistemik cemaat içinde eğitildim ve onun içinde yer alıyorum;

Hüsamettin ARSLAN
İstanbul, 1991

Sh:9-16

SONUÇ

Bize göre, klasik sosyoloji geleneğinin "bilimsel bilgi"ye verdiği ayrıcalıklı konum reddedilerek, bilimsel bilginin sosyolojisi veya bilim sosyolojisi alanında Batı'da yapılan incelemelerin ışığında bilimsel bilgi dâhil bütün bilginin varoluş temelinin toplum veya daha uygun bir ifadeyle "epistemik cemaat" olduğu öne sürülmüştür. **Bütün diğer bilgi türleri gibi, bilimsel bilginin varoluş temeli epistemik cemaattir; epistemik cemaat bilginin sine qua non'udur; o varlık kazanamadığında bilgi de varlık kazanamaz.**

Bilgi inşa edilen bir şeydir. Bütün diğer bilgi türleri gibi bilimsel bilgi do kolleklif tarzda inşa edilen birşeydir; bilgi bir neden olmaktan çok bir sonuç, bir üründür. Bilimsel bilgi, bilimsel epistemik cemaatin üyesi bilim adamları tarafından kolleklif tarzda inşa edilen, işlenen ve "bilimsel" etiketiyle akredite edilerek gelecek kuşaklara aktarılan bilgidir. Bilim sadece, bilimsel epistemik cemaatin üyesi durumundaki bilim adamlarının kolleklif faaliyetleri sonucu oluşturulan "bitirilmiş" bilimsel ürünlere (hazır bilime) atıfla açıklanamaz. Bilim, bitirilmiş ürünlerin, yani, bilimsel metinlerin, makalelerin, raporların ve bilimsel faaliyetin diğer ürünlerinin bir koleksiyonu olarak görülemez. Bunlar, "bilimsel" etiketini taşıyan faaliyetin nedeni değil, sonucudur. ***Bilim, her durumda bir bilimsel epistemik cemaat içinde yeralan bilim adamlarının kollektif tarzda yürüttükleri faaliyetin (fiiliyatta bilim) adıdır.***

Bilimsel bilginin varoluş temeli bilimsel epistemik cemaattir. Epistemik cemaat, onu oluşturan insanların benzerliklerine veya "ayrılıkları"na dayalı bir toplumsal varoluş biçimidir. Bilimsel epistemik cemaat de böyledir. Diğer epistemik cemaatler gibi bilimsel epistemik cemaat de bir normlar cemaati, bir lingüistik [Dilbilim] cemaat, bir gelenekler ve dogmalar cemaati, bir standartlar, amaçlar, çıkarlar ve ilgiler cemaatidir. Bilimin normları (bilimsel normlar), bilimin dili (bilimsel dil), bilimin gelenek ve dogmaları (bilimsel gelenek ve dogmalar), bilimin standartları (bilimsel standartlar), bilimin amaçları, çıkarları ve ilgileri, gerçekte, bilimsel epistemik cemaatin normları, gelenek ve dogmaları, standartları, amaç, çıkar ve ilgileridir.

Diğer bütün epistemik cemaatler gibi bilimsel epistemik cemaat de iki düzeyde var olur: dar anlamda, bir bilimsel disiplinin uzmanlarının oluşturduğu araştırına cemaati veya paradigmatik cemaat; geniş anlamda, bilime ve bilgiye (gerçekte bilim adamı ve bilimsel epistemik cemaate) güvenen ve bel bağlayan "müminler"den oluşan global bilimsel epistemik cemaat. Global epistemik cemaat, kendisini oluşturan alt-epistemik cemaatlerin matematiksel bir toplamı değildir; daima ondan daha fazla birşeydir. **Her toplum gibi, bilimsel epistemik cemaatin de bir merkezi vardır.** Merkez, bilimin en temel değer ve normlarının, dilinin, standart, amaç ve çıkarlarının, gelenek ve dogmalarının inşa edildiği ve tescil edildiği yerdir. **Çevrede yeralan epistemik cemaatler merkezin otoritesine boyun eğmek durumundadırlar.** Bilimsel dil, bilimsel gelenek ve dogmalar, bilimsel standartlar, amaçlar ve ilgiler, bilimsel "doğru"lar, bilimsel epistemik cemaatin entelektüel mülküdür. Dar anlamda bilimsel epistemik cemaatin üyeleri bunlara sofistike düzeyde sahip iken, global düzeyde bilimsel epistemik cemaat içinde yeralan "müminler", "pop" düzeyde sahip olurlar. Çevrede yeralan uydu bilimsel epistemik cemaatlere mensup insanlar ve "müminler", bilimsel epistemik merkezin sunduğu bir evren içinde yaşarlar; onların evreni epistemik merkezin evrenidir. **Dar anlamda bilimsel epistemik cemaatler kısa ömürlü olabilirler**; ancak global düzeyde epistemik cemaatler uzun ömürlüdür. ***Mesela global bilimsel epistemik cemaat, Onyedinci yüzyıl'ın ikinci yarısında İngiltere'de doğmuştur ve bugünkü epistemik cemaatler arasında (dinî, mitik vb.) halen en güçlü epistemik cemaat olmaya devam etmektedir.***

Bilimsel araştırmayı motive eden şey ihtilaflar, bilim adamını motive eden şey güvenilirlik elde etme tutkusudur. Çalışmanın ikinci bölümünde yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere bilimsel ihtilaflar üç düzeyde varolurlar: dar anlamda epistemik cemaatin, bilimsel araştırma cemaati veya paradigmatik cemaatin üyesi durumundaki bilim adamları arasında doğan ihtilaflar; global bilimsel epistemik cemaat içinde yeralan çok sayıda ve birbirleriyle etkileşim halindeki alt bilimsel epistemik cemaatler arasında ortaya çıkan ihtilaflar ve birbirinden radikal biçimde farklı global epistemik cemaatler (mitik, dinî ve bilimsel vb.) arasında ortaya çıkan ihtilaflar. Doğa'nın bizatihi kendisinde içkin, hazır ihtilaflar yoktur; Doğa bize doğası gereği ihtilaflar sunmaz. İhtilaflar insanlararası ilişkilerin ürünüdürler. Bilimsel ihtilafların kaynağı Doğa değil, bilimsel epistemik cemaatin üyesi bilim adamları arasındaki ilişkilerdir.

Bilimsel araştırma zannedildiği gibi problemlerle başlamaz, ihtilaflarla başlar. Problemler, bilimsel araştırmada ikinci dereceden bir konuma sahiptir ve varlıklarını bilim adamları arasında ortaya çıkan ihtilaflara borçludur. Bilimsel bilgi Doğa hakkında bilgidir. Doğa'nın bir veçhesi üzerinde çalışan bilim adamları arasında, o veçhe konusunda ihtilaflar doğmadıkça bilimsel problemler var olamaz. Doğa, bilim adamına kendiliğinden, kendi yapısı gereği hazır problemler sunmaz. Doğa'da hazır problemler yoktur. Bilginin diğer unsurları (olgular, teoriler, önermeler, genellemeler vb.) gibi, bilimsel problemler de, bir ihtilafları sona erdirme, bir ihtilafları çözme süreci içinde bilim adamları tarafından inşa edilirler. **Bilim bir ihtilafları çözme, bir ihtilafları sona erdirme faaliyetidir.** Bir ihtilafın çözüldüğü yerde, bir uzlaşma tesis edilmiş, dolayısıyla bir bilimsel problem çözülmüş olur. Doğa, bize bir bilimsel ihtilaflar ortamından kırılmalara uğrayarak gelen şeydir.

Evrensel bilimsel yöntemler yoktur; stratejiler ve taktikler vardır. İhtilafları sona erdirme sürecinde bilim adamlarının kullanabilecekleri bütün zamanlar ve mekânlar için geçerli "evrensel" bilimsel yöntemler yoktur, stratejiler vardır; çünkü bilimsel araştırmayı motive

eden şey ihtilaflardır. Evrensel bilimsel yöntemlerin bulunduğu ve o nedenle bilimsel bilginin "objektif' ve "evrensel" bilgi olduğu iddiası, pozitivist bilim ideolojisinin dünyamıza armağanıdır ve bir mittir. Bilimsel araştırma faaliyeti sırasında bir kısım prosedürlerin kullanıldığı doğrudur; ancak bu prosedürler "yöntemler" değildirler. Onların nerede, ne zaman ve nasıl kullanılacakları, bilim adamlarının stratejilerine bağlıdır.

Bilimsel ihtilaflar, araştırma faaliyeti içinde bir rekabet ortamı doğururlar. Bu ortam içinde bir bilgi iddiasını savunmanın biricik yolu, ona en uygun stratejiye başvurmaktır. **Strateji, bir rakibi veya düşmanı zayıflatma, zayıf düşürme taktiğidir. Formüle edilmesi, açıkça dile getirilmesi çok zor bir şeydir; çünkü strateji ve taktikler, bu çalışmanın terminolojisini kullanmak gerekirse, formüle edilebilir veya dile getirilebilir "açık bilgi" alanında değil, aysbergin suyun altında kalan ve görünmeyen kısmında, yani "zımnî bilgi" alanında yeralırlar. Birşeyi bilmek (Knovving how)'in kapsamı içinde değil, bir şeyin nasıl yapılacağını, nasıl uygulanacağını bilmek (knowing how)'in kapsamı içinde yeralırlar.** Bu yüzden, stratejiler bilimsel araştırmayı belirleyen "irrasyonel" faktörler arasında yer alırlar. Bir strateji veya bir stratejiler takımı uzun ömürlü olduğunda, "geleneğe" dönüşür. O, bilimsel eğitim kurumlarının sağladığı kapsamlı sosyalizasyon süreciyle zımnen öğrenilen şeydir. **Süreklilik kazanmış bulunan strateji, artık gelenektir; gelenek, süreklilik kazanmış bulunan stratejidir. Bilimsel geleneklerden sözetmek, bilimsel stratejilerden sözetmektir. Evrensel bilimsel yöntemler yoktur, bağlamdan bağlama, epistemik cemaatten epistemik cemaate değişen strateji ve taktikler vardır.**

Bilgi güçtür; bilgi kavrama, anlama, yorumlama ve değerlendirme gücü anlamında güçtür. Bilgi, meşruiyet armağan edilmiş güçtür. Bilimsel bilgi, gücünü, öteden beri düşünüle geldiği üzere Doğa'dan almaz; bilimsel bilgiyi inşa eden ve işleyen epistemik cemaatin konumundan alır. Bilimin araştırma ve inceleme nesnesi gerçekten Doğa'dır ve bilimsel bilgi gerçekten de Doğa hakkında bilgidir. Fakat ona meşruiyetini Doğa vermez. Çünkü bilimsel bilginin inşasında Doğa'nın rolü birinci dereceden bir rol değildir; Doğa bilimsel metinlerde doğrudan doğruya yer almaz, dolaylı olarak yer alır. Doğa ile aramızda, doğa ile bilimsel metinler arasında bilimsel faaliyeti icra eden, bilimsel bilgiyi inşa eden epistemik cemaat vardır. **Doğa bize ve bilimsel metinlere bilimsel cemaatte "kırıldıktan ve tahrif olduktan" sonra ulaşan varlıktır. Doğa bilimsel epistemik cemaat içinde "tahrif oluyor" demek, Doğa bilimsel cemaatin normlarında, standartlarında, gelenek ve dogmalarında, dilinde, amaç, ilgi, çıkar ve en önemlisi bilimsel cemaatin ihtilaflarında "kırılmaya uğradıktan" sonra bize ve bilimsel metinlere yansıyor demektir. Bize ve bilimsel metinlere yansıyan Doğa, "gerçek" Doğa değildir; inşa edilen Doğa'dır. Bu sebeple iki Doğa vardır: bilimsel epistemik cemaatin ihtilafları sona erdirme süreci içinde inşa edildikten sonra bize ulaşan "inşa edilmiş" Doğa (hazır bilimin Doğası veya bilimsel ortodoksinin Doğası) ve bilimsel epistemik cemaatin üyesi bilim adamlarının ihtilafları sonu erdirme faaliyetleri sırasında halen bilfiil üzerinde çalıştıkları Doğa.** Birincisi hazır bilimin bilimsel ortadoksinin veya bilimsel statükonun Doğası, yani "evrensel (veya objektif) Doğa"; İkincisi fiiliyatta bilimin Doğası, yani ihtilaflı Doğa, "relatif (veya sübjektif) Doğa"dır. Birincisi açılmış ve sırları çözülmüş kara kutu, İkincisi açılmakla veya sırları çözülmekle olan kara kutu'dur.

Bilimsel bilgi güç ve meşruiyetini doğa'dan almaz, onu inşa eden epistemik cemaatten alır. Bilimsel bilginin gücü, bilimsel epistemik cemaatin gücü, bilimsel bilginin güvenilirliği, bilimsel epistemik cemaatin güvenilirliği, bilimsel bilginin meşruiyeti bilimsel epistemik

cemaatin meşruiyetidir. Bunun nedeni açıktır: Bir bilgi iddiasının gücü, geçerliliği, meşruiyeti ve güvenilirliği, o bilgi iddiasını ileri sürenin güvenilirliği, gücü ve meşruiyetidir.

Bir epistemik cemaatin sözünün edildiği her durumda, bir epistemik statükonun, bir epistemik ortodoksinin, bir epistemik merkezin ve monopolün de sözü ediliyor olmalıdır. Bilginin meşruiyet ve güvenilirlik elde etme süreci bunun en iyi göstergesidir. Bir bilgi iddiasının güvenilirlik ve meşruiyet kazanarak **"bilimsel"** statüde yerini alabilmesi, epistemik statükoyu, epistemik merkezi temsil eden seçkin bilim adamlarının onayına bağlıdır. Hiçbir bilgi iddiası, epistemik monopolün değerlerine, geleneklerine, amaç ve standartlarına, diline uymaksızın "bilimsel" statüsü kazanamaz. Nedeni basittir: bir bilim adamının "bilim adamı" statüsü kazanabilmesi, bilimsel epistemik cemaatin normlarına, diline, gelenek ve dogmalarına, standartlarına, amaçlarına, ilgi ve çıkarlarına uymasına bağlıdır. Çırak veya bilimsel epistemik cemaate girmeye hazırlanan bilim adamı adayı bu özelliği, bilimsel eğitim dediğimiz kapsamlı sosyalizasyon süreci içinde kazanır. Bilim adamı, toplumsal etkilerden daha fazla "tecrit edilmiş", daha fazla "doğa durumunda" bir insan değildir; ilgili kapsamlı ve kan sosyalizasyon süreciyle daha fazla "sosyalize" olmuş insandır. O, bu sosyalizasyon süreci içinde bilimsel epistemik cemaatin üyesi olduktan sonra, yapacağı araştırmalarla, bağlı bulunduğu epistemik cemaatin diğer üyelerinin güvenilirliğini kazanmalıdır. Güvenilirlik veya meşruiyet, ona bağlı bulunduğu epistemik cemaat tarafından verilecek olan şeydir. Bu nedenle, araştırmasının her safhasında cemaatin norm ve değerlerini, dilini amaçlanın, standart ve geleneklerini dikkate almak ve onlara uymak durumundadır. Bilimsel epistemik cemaatin bilim adamlığını tescil etmediği hiç kimse "bilim adamı" statüsü kazanamaz; bilimsel epistemik cemaatin tescil etmediği hiçbir bilgi "bilimsel" statüsü elde edemez.. Bilimsel epistemik cemaat bu anlamda tam bir monopoldür.

Bilimsel bilginin "evrenselliği" (veya objektifliği) bilimsel epistemik cemaatin evrenselliğidir. Bilim ve bilimsel bilgi, bilginin ve bilimin doğasında bir "evrensellik" kodu bulunduğu için evrensel değildir; bilimsel epistemik cemaat, kendisinden radikal biçimde farklı diğer epistemik cemaatlerden daha güçlü olduğu için evrenseldir. "Evrensellik" güçlünün özelliğidir, zayıfın değil. "Evrensellik" (veya objektiflik), gücün, statükonun, ortodoksinin, epistemik merkezin fonksiyonudur; güçsüzün, çevrede yer alanın, uydu epistemik cemaatlerin değil. Hiçbir bilgi türü kendi doğasında "evrensellik" ve "objektiflik" (nesnellik) kodu taşımaz. "Evrensellik" iddiası güçlünün, merkezde yer alanın, statükoyu temsil edenin, ortodoksinin savunucusunun gücünü, statükoyu, ortodoksiyi meşru göstermek için başvurduğu stratejinin adıdır; bilginin geçerliliğinin, doğruluğunun göstergesi değil. Zayıf durumda bulunan epistemik cemaatlerin veya uydu epistemik cemaatlerin bilimsel epistemik merkezin onayına başvurmaları veya epistemik statükoya boyun eğmeleri, en iyi durumda epistemik statükoya hizmet etmeleri, ortodoksiye katılmaları anlamına gelebilir. "Objektif" olan "evrensel" olandır. "Evrensel" olan, daha fazla insan tarafından kabul görendir. Evrensel olana boyun eğmek epistemik güce boyun eğmektir. **Bilimsel bilginin evrenselliği, onu inşa eden, işleyen, tescil eden bilimsel epistemik cemaatin evrenselliğidir.** Evrensel olan güçlü olandır. Daha güçlü olmak, daha büyük bir laboratuvara, daha büyük eğitim kurulularına, daha fazla lojistik desteğe sahip olmaktır. Bu gerçekten de böyledir; çünkü eğer bir strateji değilse, "evrensellik" iddiası yalnızca bir illüzyon olabilir. Bu böyledir; çünkü, "evrensel" ve "objektif" bilgi, sübjektif olandan, beşeri unsurlardan arındırılmış, tecrit edilmiş bilgidir. "Evrensel" ve "objektif" (nesnel) bilgi, inşasında "toplumsal faktörlerin" hiçbir fonksiyonunun

bulunmadığı bilgidir. Yalnızca beşeri faktörlerden, toplumsal faktörlerden "tecrit edilmiş", yalıtılmış bilgi "evrensel" ve "nesnel" olabilir. Bir bilgi türünden, onun doğasında "objektiflik", "evrensellik" ve "doğruluk" kodu varmışçasına sözetmek, insanın ve toplumun kapı dışarı edildiği bir bilgi alanından söz etmektir. "**Evrensel" ve "objektif" bilgi, insansızlaştırılmış bilgidir.** Bu çalışmada bilimsel bilginin inşası konusunda öne sürülen düşünce ve açıklamalar bunun böyle olmadığını göstermekte ve aksine relativist bir yaklaşımla bilimsel bilginin inşasında beşeri unsurun rolünü ön plana çıkarmaktadır. **Bilimsel bilgi, toplumdan ve toplumsal etkilerden daha fazla tecrit edilmiş bilgi değildir; daha fazla toplumsallaştırılmış, daha fazla toplumsallaşmış bilgidir. Bilgiyi insani faktörlerden tecrit etme çabası bir türlü imkânsızın peşinde koşma çabasıdır; insansızlaştırılmış bilgi, bir imkânsızlıktır.**

Global bilimsel epistemik cemaat içinde iki tür statüko vardır: mevzii epistemik statüko ve üniversel epistemik statüko. Üniversel epistemik statüko, bilimsel epistemik merkezin konumunu dile getirir; merkezde yer alan epistemik cemaatin veya cemaatlerin uydu epistemik cemaatler ve bilimsel epistemik cemaatlerden radikal biçimde farklı başka epistemik cemaatler üzerindeki gücünü gösterir. Mevzii statüko, alt düzeyde bir statükodur; uydu epistemik cemaatlerin bulundukları zaman ve mekan içindeki sınırlı etkinliğinin dile gelişidir. Mevzii statükonun varlığını sürdürebilmesi, bağlı bulunduğu epistemik merkezin üniversel statükosunun devamına bağlıdır. Mevzii epistemik statükonun kaynağı, merkezin üniversel epistemik statükosudur. Bağlı bulunduğu merkezin epistemik statüsü sarsıldığında veya çöktüğünde, o da çökmek zorunda kalacaktır.

Bilimsel bilgiyle toplum, bilimle toplum arasındaki ilişki, bilimsel bilginin içinde ve tarafından inşa edildiği epistemik cemaatle ilişkisi; bilim ve bilimsel bilgiyle toplum arasındaki ilişki, bilimsel epistemik cemaatle devlet, ekonomi, bilimsel epistemik cemaatle askeri yapı; bilimsel epistemik cemaatle dinî epistemik cemaat, mitik epistemik cemaat vb. arasındaki ilişkidir. Bilimsel bilgiyle bilimsel olmayan bilgi türleri, bilim ile bilimdışını birbirinden ayıran hudut çizgisi "mantıksal" bir hudut çizgisi değildir; bilimsel epistemik cemaatle dinî epistemik cemaati, mitik epistemik cemaati birbirinden ayıran hudut çizgisidir. Bilimsel bilgiyi bilimsel olmayan bilgi türlerinden, bilimsel olanı bilimsel olmayandan ayırma imtiyazı, daha fazla lojistik desteğe ve müttefiğe sahip bulunduğu, dolayısıyla daha güçlü olduğu için dinî, mitik vb. epistemik cemaatlerin değil, bilimsel epistemik cemaatin imtiyazıdır.

Entelektüel dünyamızda sık sık gündeme gelen bir başka konu, dinle bilim, dinî bilgi ve bilimsel bilgi arasındaki ilişkinin ne türden bir ilişki olduğu konusudur. Hatalı veya yanlış bir değerlendirmeyle dinî bilgi ile bilimsel bilgi arasında, dinle bilim arasındaki ilişkinin "mantıksal" ilişki olduğu varsayılarak dinle bilimin, dinî bilgi ile bilimsel bilginin aralarında mantıksal bir "çatışma" veya "çelişki" bulunduğu veya aksi durumda mantıksal bir "uzlaşma" bulunduğu öne sürülür. ***Gerçekte dinle bilim, dinî bilgi ile bilimsel bilgi, soyut birer sistem olarak doğalarında mantıksal veya "bilgiye ilişkin" bir "çatışma" veya "uzlaşma" kodu bulunduğu için birbirleriyle çatışmazlar veya uzlaşmazlar.*** Soyut bilgi sistemleri biribirleriyle kendi kendilerine çatışmaz veya uzlaşmazlar. Bu nokta "filiyatta bilim" ve fiiliyatta din" ayırımımızın hatırlanmasının tam yeridir. **Bilim, bir bilimsel metinler, önermeler, genelleme ve standartlar koleksiyonu: Din bir kutsal metinler, bir dinî metinler koleksiyonu değildir. Onlar, birbirinden radikal şekilde farklı iki farklı cemaatin yaşama tarzlarıdırlar. Bilimsel bilgiyle dinî bilgi, bilimle din, onları inşa eden, işleyen ve akredite ederek gelecek kuşaklara aktaran insanlar birbirleriyle çelişmedikleri ve çatışmadıkları sürece ne çelişirler ne**

de çatışırlar. Çatışan veya çelişen insanlardır, soyut bilgi sistemleri değil. Bu, uzlaşmayı savunan görüş için de geçerlidir. Bilimsel bilgiyle dinî bilgi, bilimle din onları inşa eden epistemik cemaatler farklı epistemik cemaatler oldukları, farklı ihtilaflara, gelenek ve dogmalara, farklı standartlara, amaç, çıkar ve ilgilere, farklı dillere, farklı epistemik merkez ve çevrelere sahip bulundukları için çatışırlar. Bilimsel epistemik cemaatle dinî epistemik cemaat farklı cemaatler oldukları için, dinle bilimin uzlaştığını söyleyen görüş kökten yanlıştır. Hiç değilse tarih bunu gösteriyor. Bilimin ve dinin tarihî, Batı'da ortaya çıktığı şekliyle sonu gelmez bir din bilim çalışmasının, bu çalışmada benimsediğimiz literatürle konuşursak, dinî epistemik cemaatle bilimsel epistemik cemaat arasındaki bir çatışmanın tarihidir de.

İnsan veya toplum bir bilgi sisteminden diğerine geçtiğinde, bir bilgi türünden diğer bilgi türüne geçtiğinde, aslında önceden bağlı bulunduğu bir epistemik cemaatten başka bir epistemik cemaate geçmiş olur. Önce bilgi sistemleri veya bilgi türleri değiştirilip, sonra epistemik cemaatler değiştirilmez; önce cemaatler değiştirilip sonra bilgi sistemleri değiştirilir. Önce Kitabı Mukaddes okunup sonra Hıristiyan olunmaz; önce Hıristiyan bir cemaate girilir, sonra Hıristiyan olunur. Önce Newton'un Optics (Optik)'i okunup sonra bilim adamı veya bilimin bir "mümin"i olunmaz; önce bilimsel bir epistemik cemaate girilir sonra bilimsel epistemik cemaatin bir üyesi olunur. ***Çünkü hiç kimse, bir bilgi sistemine, bir dünya görüşüne, bir dine, önce onun kutsal metinlerini okuyup inceleyerek girmez. Bir epistemik cemaatten başka bir epistemik cemaate geçmek, epistemik cemaatin tanımını yaptığı, sınırlarını çizdiği bir evrenden çıkıp, başka bir epistemik cemaatin tanımını yaptığı, sınırlanın çizdiği başka bir evrene girmektir.*** Bu, çalışmamızın Giriş bölümünde kısaca değindiğimiz üzere, **Kuhn'un "algı kalıbı değişimi" (geştalt switch veya geştalt değişimi) dediği şeydir.** İnsanlar bu değişimi geçirdiklerinde, bir algılama tarzı değişikliği geçirirler. İnsanlar algı kalıbı değişimi geçirdiklerinde, bilgiye ilişkin dili, gelenekleri, dogmaları, amaç, çıkar ve ilgileri, bilgiye ilişkin standartları, bilgiye ilişkin stratejileri ve prosedürleri değiştirmiş olurlar. Genel olarak bakıldığında bu, bir epistemik cemaatin evreni algılama tarzından (gestalt'ından) başka bir epistemik cemaatin evreni algılama tarzına (gestalt'ına), bir epistemik cemaatten başka bir epistemik cemaate geçmek demektir. Burada önemle üzerinde durulması gereken nokta, epistemik cemaat değişiminin, bilgi sistemi veya türü değişimini, algı kalıbı değişimini öncelediğidir. Birincisi, İkincisinin bir ürünü veya sonucudur. Birincisi neden, İkincisi sonuçtur.

"Epistemik Cemaat" adı altında Türkiye ve Türk toplumu için anlam ve öneminin ortaya çıkması için şu sorulara cevap vermek gerekiyor: Buna göre Türk entelektüel tarihinin, Türkiye'deki entelektüel hayatın payına düşen nedir? Bu koparılan "gürültü" ne işe yarıyor? Açıklayıcı bir kavram olarak "Epistemik cemaat" kavramı Türk entelektüel tarihî için nasıl kullanılabilir?

Bu sorulara anlamlı karşılıklar bulabilmek için, "Giriş" bölümünde açıkça dile getirdiğimiz varsayımlar takımını hatırlayalım: Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başlarında Türkiye'de, klasik (veya İslâmî) epistemik cemaatin yanı başında, Osmanlı Devleti'nin Batı ülkelerinde, Batılı devletlerin Osmanlı İmparatorluğunda tesis ettiği elçilikler ve yine Batılıların Osmanlı toprakları üzerinde açtığı "yabancı" okullar ekseni etrafında klasik epistemik cemaatten radikal biçimde farklı yeni bir epistemik cemaat doğmuştur. Bu elçilikler ve yabancı okullar ekseni farklı epistemik cemaatlere bağlı insanların veya toplumsal grupların Osmanlı

İmparatorluğu'nda ilk defa yüzyüze geldikleri yoğun iletişim veya etkileşim çevreleridir (Bu listeye, Osmanlı Devleti'nin Batı'ya Batı'daki modern epistemik cemaatin merkezlerine gönderdiği öğrencilerin oralarda girdiği ilişkiler ilave edilebilir.). **Osmanlı toplumunda, bu iletişim çevrelerinde Batı ile etkileşimde bulunan toplumsal zümreye mensup insanların şahsında gerçekleşen şey bir "algı kalıbı veya geştalt değişimi", bu çalışmanın terminolojisini kullanırsak, bir epistemik cemaat değişimidir. Bu değişim veya dönüşümün gelişme veya yayılma eğilimleri dikkate alındığında, kelimenin en geniş ve kapsayıcı anlamında Türkiye'de "entelektüel" mürted'dir.**

Kolayca anlaşılacağı üzere yukarıdaki varsayımlar serisi, şöyle bir zımnî varsayıma dayanmaktadır: Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başlarından itibaren Türkiye'de birbirinden radikal biçimde farklı iki epistemik cemaat vardır: **klasik veya İslâmî epistemik cemaat** ("ulema" veya "ilmiyye" ve "tekke" mensupları ve geniş anlamda onlara bağlı "müminler") ve **modern epistemik cemaat** (günümüz entelektüellerinin entelektüel atalarının oluşturduğu yeni epistemik cemaat).

"Epistemik cemaat" kavramı bir açıklama ve bir yorumlama cihazı olarak bu noktada iş görmeye başlamaktadır. Bir "epistemik cemaatin özellikleri dikkate alınarak, klasik epistemik cemaatle modern epistemik cemaat arasındaki farklılıkları kısaca sıraladığımızda, "klasik ve modern" ayırımımız, daha sağlam bir temele oturmuş olacaktır.

(a) Bu iki epistemik cemaat birbirinden radikal biçimde farklıdır; çünkü onların devlet mekanizması içindeki konumlan birbirinden farklıdır. Osmanlı devlet mekanizması içinde dar anlamda klasik epistemik cemaat ve entelektüel faaliyetin uzmanlarının oluşturduğu "İlmiyye" sınıfı veya "ulema", modern epistemik cemaat gibi devlete bağlı bir kurum değildir; devletin yönetim mekanizmasının bir ortağıdır. Klasik epistemik cemaat bu nedenle, devlet ve toplum yapısı içinde modern epistemik cemaatten daha stratejik bir konum işgal eder (Weberyen "ideal tip" kategorisine başvurursak, "ilmiyye" sınıfının devlet yönetimindeki bu stratejik ve önemli konumundan dolayı Osmanlı Devleti'nin Eflatuniyen bir devlet olduğunu öne sürmek mümkündür.).

(b) Modern epistemik cemaatin "patronu" veya "müttefiki" devlettir; oysa klasik epistemik cemaatle devlet arasındaki maddi ilişki, doğrudan bir ilişki değil, dolaylı bir ilişkidir; çünkü o maddi bakımdan devlet yönetiminden nisbeten özerk "vakıf" kurumuna bağlıdır. (Burada yeri gelmişken şöyle bir soru yöneltmek mümkündür: Yeniçeri Ocağı'nı yıkarak ve Vakıf kurumunu "Devlet"e bağlı bir "daire" haline dönüştürerek İkinci Mahmut'un Ellatuniyen devlet çatısını yıkması olgusuyla, yukarda sözünü ettiğimiz geştalt değişimi veya epistemik cemaat değişimi arasında anlamlı ilişkiler tespit etmek mümkün müdür?)

(c) Bu iki epistemik cemaat birbirinden radikal biçimde farklıdır: Çünkü onların toplumda icra ettikleri toplumsal roller farklıdır; çünkü entelektüel faaliyeti hazırlayan eğitim kurumları farklıdır. **"Profesör" "müderris" değildir; "medrese" ve "tekke" "üniversite" değildir.** Bu eğitim kurumlarının amaçları, toplumda icra ettikleri fonksiyonlar farklıdır. Mesela modern epistemik cemaatin eğitim kurumları, birer eğitim kurumu olarak ilk defa, entelektüel faaliyet dışında **"toplumun batılılaştırılması"** veya **"batıcılaştırılması"** (terim Baykan Sezer'e aittir) gibi bir görev üstlenmişlerdir.

(d) Bu iki epistemik cemaat toplum ve devletle ilişkileri dışında, bir epistemik cemaati epistemik cemaat yapan özellikler bakımından da birbirlerinden radikal biçimde farklıdırlar:

Beslendikleri entelektüel kaynaklar farklıdır; farklı epistemik merkezlere sahiptirler; üyeleri farklı epistemik merkezler ekseni etrafında faaliyetlerini icra ederler. Her ikisi de lingüistik birer cemaat olmasına rağmen, farklı dillere sahiptirler ve farklı dilleri konuşurlar. Her iki cemaat de bir normlar, dogmalar, değerler, amaç, ilgi ve çıkarlar, strateji ve gelenekler cemaati olmasına rağmen farklı değerlere ve normlara, farklı standartlara, farklı amaç, çıkar ve ilgilere, farklı gelenek ve stratejilere bağlıdırlar. Form bakımından her ikisi de epistemik birer cemaattir; ancak içerikleri radikal biçimde farklıdır. Onların evrene baktıkları geştalt (algılama kalıbı) farklıdır; dolayısıyla farklı evrenlere sahiptirler; klasik epistemik cemaatin evreni modern epistemik cemaatin evreni değildir. Bu nedenle, "müminleri" farklı evrenlerde yaşarlar.

Klasik epistemik cemaatle modern epistemik cemaat arasındaki farklılıkların (benzerliklerin değil) sayısını artırmak ve bu farklıkların ayrıntılı açıklamalarını vermek mümkündür, ancak bu işi gerçekleştirmenin yeri burası değildir. Apaçık gözönünde duran şey, Osmanlı toplumunda ve günümüz Türkiye'sinde halen bir arada yaşamakta olan bu iki epistemik cemaatin farklı epistemik cemaatler olduklarıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Ondokuzuncu yüzyılı bir "tanzim" ve "ıslahat" yüzyılı değildir; bir "parçalanma" yüzyılıdır. Günümüze kadar konuyla ilgili olarak yapılan incelemeler bu parçalanmanın, imparatorluk coğrafyasının parçalanması olduğunu öne sürmüşlerdir. Doğrudur; fakat **(Osmanlı İmparatorluğu'nun ondokuzuncu yüzyılı, yalnızca bir "coğrafi parçalanma" yüzyılı değildir; parçalanan yalnızca Osmanlı coğrafyası değildir; bu yüzyılda aynı zamanda Osmanlı toplumunun "mental (zihni)" haritası da parçalanmıştır.** Yukarda imparatorlukta ortaya çıktığını öne sürdüğümüz "geştalt" değişiminin veya "epistemik cemaat değişimi"nin, Osmanlı toplumunun mental haritasının parçalanma yüzyılında gerçekleştiğini vurgulamak önemlidir.

Bu noktada, Osmanlı toplumunda Epistemik cemaat değişimini veya algı kalıbı değişimini yaşayan ilk toplumsal grubun Osmanlı toplumu içindeki konumunun veya kimliğinin altı çizilmelidir. Osmanlı toplumunda elçilikler ve yabancı okullar ekseninde oluşan yoğun etkileşim çevrelerinde epistemik cemaat değişimi sürecine ilk girenler, klasik epistemik cemaatin uzmanları, yani ulemadan insanlar değildi; algı kalıbı değişimini ilk defa yaşayanlar, başka bir söyleyişle klasik epistemik cemaatin modern epistemik cemaate ilk geçenler, Osmanlı bürokrasisi diyebileceğimiz bir toplumsal zümrenin üyeleriydiler. **Bu olgudan, yani ilk dönüşümün politik kurumlar ekseninde gerçekleşmesi olgusundan yola çıkarak, modern Türk entelektüel hayatının bir "handikap"la birlikte doğduğunu öne sürmek mümkündür. Bir handikapla birlikte doğmuştur; çünkü bu epistemik cemaat değişimini ilk yaşayanlar, klasik epistemik cemaatin uzmanları değildir. Bu handikapı burada ele almayacağız; burada yalnızca bir varsayım halinde, bu handikapın adını koymakla yetineceğiz: modern Türk entelektüel hayatındaki "dışişleri handikapı".**

Yukarıdaki varsayımlar lıer neyi ima ediyor olurlarsa olsunlar, Ondokuzuncu Yüzyılın başlarında Osmanlı toplumunda, bir algı kalıbı değişimi, bir epistemik cemaat değişimi yaşandığı, bu değişim sürecinin toplumun geriye kalan kısımlarını içine alacak şekilde günümüze kadar devam elliği, modern entelektüel hayalımıza anlamını armağan eden temel olgunun bu olduğu; günümüz Türkiye'sindeki modern epistemik cemaatlerin bu olgunun sonucu ortaya çıktıkları apaçıktır. Entelektüel tarihimiz, bu nedenle, atomik olgular halinde, parça parça ele alınamaz; o, burada altını çizdiğimiz olgudan yola çıkarak **"epistemik cemaat"**

kavramı ışığında ele alınmalıdır. Üzerinde önemle durduğumuz bu olgunun determine ettiği gelişimi, veya, entelektüel tarihimizin bu belirleyici olgunun gerçekleşmesinden sonraki durumunu, idealize edilmiş bir tabloda şu şekilde resmetmek mümkündür:

Bilimsel Epistemik Cemaatin veya Modern Epistemik Cemaatin mekân üzerindeki Konumu.

Yukarıdaki şekil Ondokuzuncu Yüzyılın başlarında Osmanlı toplumunda algı kalıbı değişimi veya epistemik cemaat değişiminden sonra ortaya çıkan durumu resmediyor. Bu epistemik imparatorluğun merkezleri **Londra, Paris, New York, Berlin**'dir. İster hoşumuza gitsin ister gitmesin, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başında İstanbul'da doğan epistemik cemaat, merkezi Batı'da olan bir uydu cemaattir. Merkez Batı'dadır; epistemik cemaatin önderleri oradadır; onlar yaratıcılardır; modern epistemik cemaatin norm ve değerleri, standartları, dili, "doğruları", amaçları, problem ve olguları, stratejileri, gelenekleri orada bu entelektüel önderler tarafından inşa edilir. İstanbul'da doğan epistemik cemaat, "çevre" dedir ve bu nedenle bir uydu epistemik cemaattir; mensupları yaratıcılar değil, tekrarlayıcılardır. Merkezde inşa edilen değer ve normlara, amaçlara, ilgilere, dogma ve inançlara bağlıdırlar. Merkezde inşa edilmiş bulunan bir dili kullanırlar. Merkezin koyduğu bilgiye ilişkin standartlara uymak zorundadırlar; çünkü merkezle uydu epistemik cemaat arasındaki ilişki bunu gerektirir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, Batı'daki bilimsel epistemik cemaatler arasındaki ilişkiler nisbeten bir denklik ve karşılıklılık arzederken, uydu epistemik cemaatle merkezde yeralan epistemik cemaat arasında böyle bir "etki" eşitliği yoktur; çünkü merkezle uydu epistemik cemaat arasındaki ilişki eşitlerin ilişkisi değildir; merkezi epistemik cemaat uydu epistemik cemaati belirlemektedir. Merkezle uydu epistemik cemaat arasındaki ilişki tek yönlü bir ilişkidir; uydu epistemik cemaat edilgendir. Bu yeni epistemik cemaatin mensupları için ışık Doğu'dan gelmez, Batı'dan gelir. Çünkü entelektüel evrenin merkezi Batı'dadır; Güneş oradadır. Bu noktada hatırlamamız gereken şey, Osmanlı entelektüellerinin, bürokratlarının (yani Osmanlı İmparatorluğunda henüz ortaya çıkmış bulunan modern epistemik cemaate mensup entelektüellerin) "Paris" ve "Londra" rüyalarıdır. Ondokuzuncu

Yüzyıl'da Osmanlı entelektüellerinin "Aydınlanma Çağı"nı "Nur devri" kavramıyla karşılamış olmaları, ışığın Doğu'dan değil Batı'dan geliyor olmasıyla ilgilidir.

"Algı kalıbı değişimi" veya "geslalt değişimi"; Osmanlı toplumundaki "kıble değişimi"ni dile getirir. Türkiye'de modern epistemik cemaatin doğuşuyla birlikte enteleklüel faaliyetin kıblesi değişmiştir. Osmanlı toplumundaki algı kalıbı değişimi, mevcut epistemik cemaatin veya klasik epislemik cemaatin statükosuna, ortodoksisini bir başkaldırıyı dile getirir. Fakat modern epistemik cemaatin üyesi entelektüeller, klasik epistemik cemaatin statükosunu, ortodoksisini reddederek, statükonun, ortodoksinin yeralmadığı bir ortama girmemişlerdir, klasik epistemik cemaatin statükosunu reddederek, bilimsel epistemik cemaatin statükosunu ve bu epistemik cemaatin ortodoksisini benimsemişlerdir. Bu anlamda onlar "radikal" değildirler.

Türkiye'de Ondokuzuncu Yüzyılın başlarında doğan ve günümüze kadar gelişimini ve yayılmasını sürdüren modern epistemik cemaat, Osmanlı toplumu karşısındaki konumu dikkate alındığında bir epistemik azınlıktır. **Onyedinci Yüzyılın ilk yarısında İngiltere'de doğan bilimsel epistemik cemaatin, dönemin şartları içinde bir "azınlık" konumunda olduğu doğrudur.** Ancak, bu azınlık olma durumu, Türkiye'deki modern epistemik cemaatin azınlık olma durumundan farklıdır. Çünkü Batı'da Hıristiyan epistemik cemaatten bilimsel epistemik cemaate geçiş, bu toplumun kendi iç devinimleri ve kendi için evrimi sonucu gerçekleştirmiştir. Onlar modern bilimi Batı toplumu dışında bir toplumdan almamışlardır. Oysa Türkiye'de durum farklıdır; Türkiye'de modern epistemik cemaat Osmanlı bürokratlarının Batılılarla girdikleri ilişkilerin ürünüdür. Burada bir "dış unsur", bir "harici faktör" söz konusudur. Türkiye'deki modern epistemik cemaat, "merkezi" Batı'da bir epistemik cemaattir. Bu epistemik cemaat, savunduğu düşünceler, icra ettiği entelektüel faaliyet bakımından radikal değildir; toplumumuzda işgal elliği konum bakımından radikaldir; o tam bir radikal epistemik cemaattir ve modern Türkiye'deki bütün modern epistemik cemaatler, Ondokuzuncu Yüzyıl başlarında ortaya çıkan bu epistemik cemaatin alt-şubeleridir.

Osmanlı toplumunda bir "algı kalıbı değişimi"nin veya bir "geştalt değişimi"nin ya da bu çalışmanın terimleriyle bir "epistemik cemaat değişimi"nin gerçekleştiği dönemde Batı'da Bilim=Pozitivizm'di. Pozitivistler, bilimin yöntemlerinin evrensel yöntemler, bilimin doğrularının evrensel doğrular, bilimsel bilginin evrensel bilgi, bilimsel epistemik cemaatin, insanlığın evrimindeki en son epistemik cemaat olduğuna inanıyorlardı. "Bilimsel dönem" insanlığın evriminin son halkasıydı. Osmanlı toplumunda klasik epistemik cemaatin yanıbaşında doğan yeni epistemik cemaatin öncülerinin benimsediği bilim ideolojisi, bu ideolojiydi. "Bilim", pozitivist ideolojinin öngördüğü şekilde "evrensel"di ve insanlığın "bilim"den başka hiçbir kurtuluş yolu yoklu. Türkiye'deki modern epistemik cemaatin önderleri de, "bilim'in biricik kurtuluş yolu olduğuna inanıyorlardı(*)

Bilimsel bilginin "Evrenselliğinden sözeden her söylem, "evrensel bilimsel yöntemler"in varlığından sözeden her söylem, modern bilimin "doğa yasaları" adıyla sunduğu yasaların evrensel yasalar olduklarından sözeden her söylem pozitivist lir. Evrensellik iddiası, güçlü bir epistemik cemaatin kendini meşrulaştırmak için kullandığı stratejinin adıdır; o, epistemik statükoyu, bilimsel ortodoksiyi bu stratejiyle meşrulaştırır; "evrensellik" iddiası veya daha yerinde bir söyleyişle dogması, bilimsel epistemik cemaatin, kendini meşrulaştırmak için başvurduğu silahtır. Güçsüzün, çevrede yeralan uydu epistemik cemaatlerin bu "evrensellik"

iddiasını kabul etmeleri yalnızca bir epistemik statükoyu, bir epistemik ortodoksiyi kabullenmeleri anlamına gelir. Eğer bu doğru değilse, uydu epistemik cemaatlerin merkezin inşa elliği bilginin "evrensel" bilgi olduğunu iddia etmeleri ve buna inanmaları sadece bir illüzyondur. Uydu epistemik cemaat, tam tersi bir stratejiyi benimsemelidir. Bu strateji relalivist stratejidir. Relativism, güçsüzün silahıdır. Relativism veya relativist strateji, çevrede yeralan uydu epistemik cemaatlerin "uydu" konumundan çıkabilmelerine imkân sağlayacak biricik stratejidir.

"Grek miti", "Rönesans miti", "Aydınlanma miti", "Evrensel bilimsel yasa ve yöntemler, evrensel bilimsel doğrular miti" gibi "pozitivist" millerin pek büyük bir kabul gördüğü günümüz entelektüel ortamında "relativist" stratejiler önermek pek mantıklı gibi görünmeyebilir; ancak ne yazık ki ilelebet bir "uydu" epistemik cemaat olarak kalmaktan kurtulmanın "relativist" stratejiler benimsemekten başka bir yolu da olmayabilir.

Sh:122-137

Kaynak: Hüsamettin Arslan, Epistemik Cemaat, Bir Bilim Sosyolojisi Denemesi, Paradigma Meta-Bilimler Dizisi, 1992, İstanbul

(*) Türkiye'den sonuç bölümünde kısaca söz etmemin biricik nedeni, "epistemik cemaat" kavramının Türkiye'deki entelektüel faaliyet için ne anlam ifade etliğini göstermektir. **Yukarıda Türkive ile ilgili olarak yer verilen ifadeler, "empirik" zemine oturtulmamış varsayımlar olarak ele alınmamalıdır. Hu varsayımların "tatmin edici" açıklamalarını yapmak, çalışmamızın sınırlarını aşıyor. Ben burada yalnızca, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başlarında Osmanlı toplumunda gerçekleşen "epistemik cemaat değişimi"nin reddedilemeyecek kadar apaçık bir olgu olduğunu vurgulamak isterim. Bu olgu, günümüz entelektüellerinden birçoğunun hoşuna gitmeyebilir; fakat tarihin "apaçık" olgularından kaçmanın, tarihin "apaçık" olgularını görmezlikten gelmenin hiçbir yararı yoktur. En ekstrem "materyalist" entelektüelimizden en "ekstrem" idealist entelektüelimize kadar hepimiz, sözü edilen demişimle ortaya çıkan modern epistemik cemaatin varisleriyiz.**

Entelektüel tarihîmizin sözünü ettiğim değişme dönemiyle ilgili Türkiye'de yapılmış birçok çalışmaya burada atıfla bulunamadığını için gerçekten çok üzgünüm. Bu çatışmalar arasında, bağlı bulunduğum bölümlerde birlikle çalıştığım hocalarımın çalışmaları da bulunuyor. Burada onların emeklerini hiçe saymadığımı ve Türkiye'de yapılan çalışmaların referansların arasında yer almasını, kitabın konusunun Türk entelektüel tarihini doğrudan ele alan bir çalışma olmamasından kaynaklandığını ve bu nedenle beni anlayışla karşılayacaklarını ümit ettiğimi kaydetmek islerim. (Hüsamettin Arslan)

SAHTECANLAR İÇİN

Kardeşin biri, AHMAK birine sananedangalak@gmail.com üzerinden "ESMÂ-İ İLÂHİYYEDE BÎ-HAD HÜNERİM VAR" sayfasındaki bilgiye dair bir mail atmış.

> **Kardeşim araştırmadan bilmeden "Kopyala Yapıştır" ile bilgi paylaşıyorsun. Sen hiç Allahın isimlerinden "EL-MÜŞTERİ" diye birşey duydun mu?**
>
> Üstelik Zikir sayıları da çelişkiler arz ediyor. BİLMİYORSAN PAYLAŞMA GÜNAH KARDEŞİM.

Cevap yazalım da nereye?

Eğer kopyala yapıştır işini Hz. İsa'nın boya küpünden çıkardığı kumaşlar gibi oluyor zannediyorsanız sizde yapabilirsiniz, diyebilirim.

Eğer gönlüm kırılsa idi halin ne olacaktı.

Alıntı yaptığım yerin pdf si de aşağıda sunuldu.

Ancak bu durum, A. Schopenhauer'ın zamanında da var şimdide var. Değişen bir şey yok. Herkes yoluna gidecek demektir. **İlave olarak sen Allah Teâla için 99 isim bilirsin benim bildiklerim sayısız. Kalem ve kağıt yetmez. İhramcızâde İsmail Hakkı**

"İSMİNİ SAKLAYAN BİR ....!" HAKKINDA

Her şeyden evvel her türlü edebi sahtekârlığın kalkanı, yani **isimsizlik veya imzasızlığın** ortadan kaldırılması gerekirdi.(Günümüzde internetteki yorumları göz önüne getirelim.) Bu, edebi dergilere halkı ikaz edip uyaracak dürüst eleştirmeni, yazar ve taraftarlarının öfkesi ne ve husumetine karşı koruma bahanesi altında sokuldu. Fakat bu türden tek bir duruma karşı, söylediğinin arkasında duramayacak insanın her türlü sorumluluktan sıyrılmasına veya hatta yayıncıdan maddi bir beklenti içinde, halka kötü bir kitabı tavsiye edecek kadar alçak ve paragöz kişinin utancını gizlemesine hizmet etmekten başka bir işe yaramayacak yüz tanesi olacaktır. Ayrıca bu, çoğu kez eleştirmenin anlaşılmazlığını, önemsizliğini, yetersizliğini örtmeye de hizmet eder. **İmzasızlığın** (dolayısıyla bilinmezliğin) gölgesi altında güvende olduklarını hisseder etmez bu adamların gösterdikleri cüretkârlık ve küstahlığa, ne türden edebi hilelere başvurmayı göze alabildiklerine inanmak imkânsızdır. Hâsıl ki her derde deva ilaçlar vardır, ister kötüyü övmüş ister iyiyi eleştirmiş olsun önemli değil, bütün isimsiz imzasız eleştirmenlere hitap eden *evrensel bir karşı eleştiri* de olmalıdır:

"Aşağılık herif, senin adın bu!

Çünkü maske takıp kılık değiştirmek ve saklanıp gizlenmeye lüzum duymaksızın ortada dolaşanlara saldırmak dürüst ve namuslu bir insanın yapacağı iş değildir, bunu ancak alçak, rezil, namussuz kimseler yapar. Bu yüzden senin adın bu aşağılık herif!" (*Kendini göster, doğrula, Kanıtla)*

Rousseau, *Nouvelle Heloise'nin* önsözünde şöyle diyordu:

“Her onurlu adam yayınladığı Kitaba imzasını atmalı ve onun sorumluluğunu üstlenmelidir.”Düz bir anlatımla bu, "her dürüst insan yazdığına ismini koyar" anlamına gelir ve genel geçer olumlu önermeler “**Yani yazdığına ismini Koymayan, imzasını atmayan adamın dürüstlüğünden söz edilemez.”**tersine çevrilebilir.

Bunun eleştirilerin genel karakteri olan atışma yazıları *[polemischen Schriften)* için daha da fazla geçerli olduğunu belirtmeye lüzum yoktur. Riemer, *Mittheilungen über Goethe* isimli kitabına yazdığı önsözün xxıx. sayfasında söylediklerinde tamamen haklıdır:

"Sizinle yüzyüze gelmeyi göze alan açık bir hasım namuslu ve akıllı bir insandır, onunla anlaşabilir, barışabilir, uzlaşabilirsiniz. Buna mukabil yüzünü saklayan gizli bir düşman ***alçak, korkak bir şerefsizdir,*** **bir eleştirinin yazarı olduğunu kabul edecek cesarete sahip değildir. Onun görüşünün kendisi için bile bir kıymeti yoktur, ya da: Dile getirdiği görüşleri kendisi bile ciddiye almaz, onun peşinde olduğu tek şey tanınmadan bilinmeden, yaptıklarının cezasını çekmeden sıkıntısını kusmanın verdiği gizli zevktir."**

Bu Goethe'nin görüşü olabilir, çünkü o çoğu kez bunu Riemer aracılığıyla dile getiriyordu. Rousseau nun kuralı genel olarak basılmış her satır için geçerlidir. Maskeli bir adamın kalabalığa nutuk çekmesine veya bir toplantıda konuşmasına izin verilir mi?

Keza onun başkalarına saldırmasına ve onların üzerine eleştiriler yağdırmasına izin verir miyiz? O, daha içeri adımını atar atmaz tekme tokat kapı dışarı edilmez mi?

Basın özgürlüğü denen şey sonunda Almanya'ya da ulaştı ve çok geçmeden en rezil ve onur kırıcı bir şekilde kötüye kullanılmaya başlandı. En azından **isimsiz imzasız veya takma isim konulmuş her yazı yasaklanarak bir düzenlemeye gidilmeliydi**, ki matbuatın her köşede yankılanan borazanlarıyla halkın önünde (kim ne söylüyorsa) söylediklerinin sorumluluğunun idrakinde olsun; en azından, eğer hâlâ sahipse, şerefiyle haysiyetiyle konuşsun, değilse o zaman söylediklerinin bedelini ismiyle ödesin. İsmini imzasını saklamayarak yazanlara isim imza kullanmaksızın saldırmak aşikâr ki namussuzluktur. İmzasız eleştiriler kaleme alan birisi başka insanlarla ve onların yapıp ettikleriyle ilgilenen dünyadan söylediklerini saklayan veya onların önünde bunların *arkasında durmak istemeyen* bir adamdır, o bu yüzden ismini saklar. Ve böyle bir şey hiç hoş görülebilir mi?

Hiçbir yalan imzasız eleştiriler kaleme alan birisinin başvurmaktan geri durmayacağı yalan kadar arsız ve yüzsüz değildir; aslında o sorumsuzun tekidir. Her türlü isimsiz imzasız eleştiri, sahtekârlığın ve düzenbazlığın peşindedir. Bu yüzden nasıl ki polis sokaklarda yüzümüzde maske ile dolaşmamıza izin vermiyorsa isimsiz imzasız yazılara da göz yummamalıdır.

İsimsiz imzasız yayınlanan edebiyat dergileri, hiçbir ceza görmeksizin cehaletin bilginliği, ahmaklığın cins zekâyı yargılamaya koyulduğu ve halkın aldatılıp dolandırıldığı, beş para etmez süprüntüleri göklere çıkarmak suretiyle zamanının çalındığı, parasının cebinden aşırıldığı ve yine bütün bunların hiçbir ceza görmeksizin yapıldığı yerlerdir. İsimsizlik imzasızlık her türlü edebi sahtekârlığın sığınağı ve özellikle yayıncı namussuzluğunun kalesi değil midir? Bu yüzden derhal önüne geçilmeli ve yasaklanmalıdır; bir gazetedeki her makale her zaman yazarının ismiyle yayınlanmalıdır ve yayıncı imzanın doğruluğunun ağır sorumluluğunu üzerine almalıdır. En önemsiz adam bile yaşadığı yerde tanındığı için dergilerdeki veya gazetelerdeki yalanların üçte ikisi böylelikle kaybolacak ve birçok zehirli

dilin cüretkârlığı ve küstahlığı sınırlanmış olacaktır. Şimdilerde Fransa'da bu meselenin bu şekilde üstesinden gelinmektedir.

Ne var ki böyle bir yasaklama yapılmadığı sürece bütün dürüst yazarlar ağız birliği ederek isim imza kullanmama durumunu halk önünde her gün, her saat ifade edilen en ağır küçümseme işaretiyle damgalamalı ve gayrı meşru ilan etmelidir. İmza atılmaksızın yazılan eleştirinin aşağılık, namussuz bir şey olduğu mümkün olan her yolla bildirilmelidir. Her kim imzasız olarak bir eleştiri yazar ve bir fikrî münakaşaya dahil olursa **bu eylemiyle**halkı aldatıp kandırmaya ya da kendisini tehlikeye atmadan başkalarının şöhretine zarar vermeye çalıştığı tersi ispatlanıncaya kadar doğru kabul edilmelidir. Ve her ne zaman imzasını atmayan bir eleştirmenden söz etsek, hatta bunu tamamen gelişigüzel ve onda bir hata, kusur bulma niyetiyle yapmasak bile, ondan ancak şu ifadelerle söz etmeliyiz: **"falanca yerdeki yüreksiz isimsiz namussuz"** ya da **"şu gazetedeki veya dergideki maskeli, isimsiz rezil",** vb. Yaptıkları işten dolayı kibirlenip kurumlanmalarına mani olmak için böyle adamlardan söz ederken kullanılması gereken doğru ve münasip dil gerçekten budur.

Her insan ancak kim okluğunu görmemize yardımcı olacak kadar şahsına dikkat edilmesi konusunda bir talepte bulunabilir, böylece biz kiminle karşı karşıya olduğumuzu biliriz, ama ortada tanınmaz bir halde maskeyle dolaşan arsız yüzsüz birisinin buna hakkı yoktur. Tam tersine böyle birisi *ipso facto*[1] yasaklanır ve yasadışı ilan edilir. O “**Bay Hiç kimse**”dir *[Herr Memand)* ve bu **Bay Hiç kimse**nin aşağılık bir herif olduğunu ilan etmek herkese düşen bir vazifedir. Bu yüzden her imzasız eleştiri yayınlayan kimseye, özellikle karşı eleştirilerde, derhal adıyla, yani sahtekâr ve alçak diye seslenmek gerekir ve korkaklıkları yüzünden bazı haysiyetsiz yazar sürüsünün yaptığı gibi ondan asla **"dürüst, namuslu, onurlu eleştirmen"** diye söz etmemek gerekir. Bütün şerefli ve namuslu yazarların hep bir ağızdan hitabı, **"İSMİNİ SAKLAYAN BİR SOKAK İTİ!"** olmalıdır. Ve şimdi eğer herhangi birisi saldırıya uğramış böyle bir adamın üzerindeki sis halesini araladığından ve onu kulağından tutup öne çıkardığından dolayı insanlar arasında seçkin bir yer edinirse baykuşlar böyle bir oyunu seyretmekten zevk duyacaklardır. Eğer kulağımıza bir iftira çalınırsa ilk öfke patlaması genellikle **"Kim söyledi bunu?"** sorusudur. Fakat isimsizlikten cevap gelmez.

Bilhassa bu imzasız eleştirmenlerin saçma küstahlıklarından birisi de krallara özgü "biz" zamirini kullanmalarıdır, halbuki onların sadece tekil tonda değil, aynı zamanda "alçak ve âciz bendeleri, yüreksiz kurnazlığım, maskeli yetersizliğim, sefil sahtekârlığım" ve benzeri ifadelerle alabildiğine mahviyetkâr ve küçültücü bir eda ile konuşmaları icap eder. Maskeli dolandırıcıların, **"mahalli bir edebiyat dergisindeki sütunlarının"** karanlık deliklerinden tıslayan kör kurtçukların kendilerinden bu şekilde söz etmeleri uygundur ve şimdi birisinin onların bu işlerini durdurmasının zamanı gelmiştir. Edebiyat dünyasında isimsizlik ne ise günlük hayatta da dolandırıcılık yahut sahtekârlık odur. **"Ya dilini tut ya da sana aşağılık herif denilecektir"** diye seslenilmelidir onlara. O zamana kadar hiç vakit kaybetmeksizin her imzasız eleştiriye "hilekârlık, dolandırıcılık" sözcüğünü ekleyebiliriz.

BU İŞ BELKİ PARA GETİREBİLİR, AMA KESİNLİKLE ŞEREF VE HAYSİYET KAZANDIRMAZ. Çünkü saldırılarında **Bay İsimsiz** su katılmamış **Bay Aşağılıktır** ve bire yüz bahse girebiliriz ki her kim ona bu ismi vermeye yanaşmaz ise bunu halkı kandırmak amacıyla yapıyordur. Ancak isimsiz kitaplar isimsiz eleştirmenler tarafından eleştirildiği zaman hak yerini bulmuş olur. Genel olarak ifade etmek gerekirse isimsizliğin ortadan kalkmasıyla birlikte edebi sahtekârlıkların yüzde doksan dokuzu sona erecektir. Bu iş yasaklanıncaya kadar her fırsat çıktığında buna

imkân ve zemin hazırlayan adam (İsimsiz Eleştiri Enstitüsü Başkanı ve Yöneticisi) para ile beslediklerinin işledikleri suçlardan dolayı doğrudan sorumlu tutulmalıdır ve yaptığı işin bize kullanma hakkını verdiği bir tavır ve eda benimsenmelidir ona karşı. **Ben kendi hesabıma isimsiz bir eleştiri barakası yerine bir kumarhane veya bir kerhane işletmeyi tercih ederim.**

Kimliği meçhul bir eleştirmen tarafından yazılmış bir makaleyi yayına hazırlayıp neşreden adam sanki onu kendisi yazmış gibi bundan sorumlu tutulmalıdır; nasıl ki işçileri tarafından yapılmış kötü bir işten bir usta yahut idareci sorumlu tutuluyorsa. Bu suretle o adam hak ettiği ne ise o şekilde muamele görecektir, yani muaşeret kurallarının öngördüğü saygıdan yoksun, törensiz merasimsiz bir başına kalacaktır.(s.94-97)

Kaynakça

Schopenhauer, trc: Ahmet Aydoğan [Kitap]. - Okumak, Yazmak ve Yaşamak Üzerine, 2011, İstanbul.

---

[1] Durumun gereği olarak anlamında Latince hukuk terimi.

THE POWER OF NİGHTMARES: THE RİSE OF THE POLİTİCS OF FEAR "Kabusların Gücü: Korku Siyaseti Yükselişi" (2004)

Yönetmen:Adam Curtis

Senaryo:Adam Curtis

Ülke: İngiltere

Sezon:1.Sezon

Tür: Belgesel, Tarihi

Vizyon Tarihi:20 Ekim 2004 (İngiltere)

Süre: 180 dakika

Dil: İngilizce

Oyuncular Gilles Kepel, Melvin Goodman, Stephen Holmes, William Kristol,Michael Ledeen

Özet

Korku Politikasının Yükselişi (The Rise of the Politics of Fear) altbaşlığı ile yayınlanmış olan Kabusların Gücü (The Power of Nightmares) ödüllü yönetmen Adam Curtis'in yazıp yönettiği BBC belgeselidir.

Arşiv görüntülerinin montajından oluşturulmuş bu harika belgesel, Curtis'in sunumuyla birer saatlik üç bölüm olarak yayınlanmıştır.

İlk önce 2004'ün sonlarında İngiltere'de izleyici ile buluşmuş, sonrasında 2005 Cannes Film Festivali de dahil, çeşitli festivallerde gösterilmiştir.

Belgesel Filmin Metni

2002 yapımı bol ödüllü sarsıcı belgesel, Ben Yüzyılı (The Century of the Self) ile birlikte Curtis'in en önemli iki eserinden biridir. Geçmişte, politikacılar daha iyi bir dünya yaratma sözü vermişlerdi. Bunu gerçekleştirmelerinin değişik yolları vardı ama otorite ve güçlerinin kaynağı insanlarına önerdikleri, iyimser görüntülerdi. **Bu hayaller başarısız oldu ve bugün insanlar ideolojilere olan inançlarını kaybettiler. Gitgide politikacılar, adeta kamunun yöneticileri gibi görüldü ama artık, otorite ve güçlerini geri getiren yeni bir rol keşfettiler.** Politikacılar, hayalleri gerçekleştirmek yerine, bizi kâbuslardan koruma sözü veriyorlar. Anlayamayacağımız ve göremeyeceğimiz korkunç tehlikelerden bizi kurtaracaklarını söylüyorlar. Bu tehlikelerin en büyüğü de, uluslararası terörizm. Dünyanın dört bir yanındaki, her an ortaya çıkmaya hazır güçlü ve tehditkâr hücreler. Terör, uğruna savaşılması gereken bir tehdit. Fakat bu tehdit, politikacılar tarafından çarpıtılmış ve abartılmış bir hayal ürünü. Uluslararası medya ve güvenlik güçleri aracılığı ile sorgulanmadan dünyanın her tarafındaki hükümetlere yayılan kara bir yanılsama. **İzleyeceğiniz belgesel, bu hayal ürünlerinin niye var edildiğini ve bundan kimlerin çıkar sağladığını anlatmaktadır.**

Hikâyenin kalbinde iki grup bulunmakta: Amerikalı Yeni Muhafazakârlar ve Radikal İslamcılar.

Her iki grubun da ülküsü, özgürlük rüyasının hayal kırıklığından daha güzel bir dünya inşa etmekti. Bu yaşanan hayal kırıklığına her iki grubun da çok benzer açıklamaları yer almaktaydı. Bu iki grup dünyayı değiştirdi bunu yaparken de birbirlerine engel olacak hiçbir harekette de bulunmadılar. Birlikte, dünyayı tehdit eden bu şeytani gizli organizasyonun görünen yüzü olan kâbusu yarattılar. Yani, politikacıların güç ve otoritelerini yeniden şekillendirdikleri zamanın hayal ürününü. Böylece en karanlık korkular daha da güçlenmiş oldu.

[archiveorg ThePowerOfNightmares-Episode1BabyItsColdOutside width=640 height=480 frameborder=0 webkitallowfullscreen=true mozallowfullscreen=true]

FİLMİN ALTYAZISI İÇİN TIKLA

DOC HALİNE ÇEVİRİLMİŞ ŞEKLİ AŞAĞIDA SUNULMUŞTUR.

Kâbusların Gücü- Korku Politikasının Yükselişi

1. BÖLÜM
Yavrum, dışarısı buz gibi

Hikâyemiz 1949 senesinin yazında, orta yaşlı bir okul müfettişinin Mısır'dan Colorado'daki küçük bir kasaba olan Greeley'e gelmesiyle başlıyor. Müfettişin adı Seyyid Kutub'dur. Kutub, Amerika'daki eğitim sisteminin işleyişini öğrenmek için gönderilmiş ve buradaki eyalet fakültesine gitmiştir. Fakülte yıllığında fotoğrafı da bulunmaktadır. Kutub'un kaderinde okul müfettişliğinden fazlası yazılıydı. O yaz sürecinde geçen Amerika deneyimleri dışında Kutub 11 Eylül saldırılarına da ilham verecek olan bir dizi fikirler edindi. Tüm ülkeyi dolaştıkça Kutub, Amerika'ya olan inancını giderek yitirdi. Kutub ülkeyi dışarıdan refah içinde ve mutlu gösteren pek çok şeyde içsel bir yozlaşma ve çürümüşlük belirtileri gördü. Bu Truman'ın Amerika'sıydı ve pek çok Amerikalı bu zamanı kendi uygarlıklarının altın çağı olarak kabul ederdi. Kutub ise, bu işleyişte şeytani bir tarafın farkına vardı. Etrafındaki herkes aptaldı, fesattı ve edepsizdi. Ağızdan çıkan her laf, film yıldızları ile otomobil fiyatlarına endeksliydi. Bunun yanı sıra Greeley halkının çim bakımına harcadığı zamanın çokluğu da kafasını meşgul etmekteydi. Çalılarını budayıp, çimlerini kesiyorlardı. Bu Kutub'a göre bencilliğin Amerikan yaşam tarzının materyalist görüşünün bir göstergesiydi. Amerikalılar bu soyutlanmış yaşamlarını etrafları çimlerle çevrili şekilde yaşadılar. Tek arzuladıkları maddi kazançtı. İşte bu, Kutub'un Amerika tecrübesi için söylenebilecek en özlü sözdü. Kutub, bayağılaşmış Amerikan yaşam tarzının görünen yüzünün altında gizli ve tehlikeli bir gerçeklik olduğuna inanıyordu. Bir yaz gecesi, dans etmek için bölge kilisesine gitti. Sonraları, o gece gördüklerinin görüşünü billurlaştırdığını yazacaktı. Papazın, gramofonda günün en beğenilen gruplarından birinin **Yavrum, dışarısı buz gibi** adlı şarkısını nasıl çaldığından bahsederdi hep. Ortalığı karartıp, etrafa romantik bir hava katmak için ışıkları azaltmıştı. Sonra Kutub şöyle diyecekti:

Göğüsler birbirleriyle buluşmuş, kollar bellere kavuşmuş salon da aşk ve şehvetle doluşmuş. Bu dansı görebilen pek çok insana göre bu gençlikteki mutluluklarının masum bir resmiydi

ama Kutub farklı bir şeyler görmüştü: Karşısında dans eden insanlar, korkunç şekilde ruhlarını kaybetmişlerdi. Kendilerince özgür olduklarına inanıyorlardı. İşin gerçeği ise hepsi, kendi açgözlülük ve bencilliklerinin kapanına düşmüştü. Amerikan toplumu daha ileriye gidemeyecekti; insanlar geriye doğru gidiyordu. İlkel hayvani duygularla hareket eden soyutlanmış canlılara dönüşüyorlardı. Kutub, böyle yaratıkların, toplumu bir arada tutan bağları aşındırabileceğine inanıyordu. O gece, bu bencil bireyselcilik kültürünün kendi ülkesini ele geçirmesini önleme kararı aldı. Kutub yalnız değildi. Bu sırada, Şikago'da Amerika'daki bireyselciliğin yıkıcı gücüyle ilgili aynı korkuları paylaşan başka bir adam daha vardı. Şikago Üniversitesi'nde sıradan bir siyasal felsefe hocasıydı. Fakat aynı zamanda görüşlerinin etki alanı geniş olabiliyordu. Çünkü o zamanlar Amerika Hükümeti'nde ağır basan yeni muhafazakâr hareketin arkasındaki şekillendirici güç olabiliyorlardı. İsmi Leo Strauss'tu.

Strauss gizemli bir kişidir. Filme çekilmeyi veya röportaj vermeyi reddetmiştir. Vaktini sadık öğrenciler yaratmaya adamıştır. Onlara öğrettiği şey refah içinde yaşadıkları liberal toplumun kendi yok oluşunun tohumlarını barındırdığıydı. Röportaj vermedi veya politik makaleler yazmadı. Radyoya da çıkmadı. Henüz televizyonlar filan yoktu. Okuldaki öğrencilerinin kendi gördüğünü görmelerini istiyordu: **Batılı liberalizm, nihilizme yol açıyor ve geçirdiği gelişimden sonra en nihayetinde artık kendini tanımlayamıyor veya koruyamıyordu.** Her şeyi takdire şayan ve beğenilir kılan bir değişim bizi insanlıktan çıkarıyor ve küçük hayvanlara dönüştürüyor. Her şeyin yalan ve mubah olduğu tehlikeli bir hayattan zevk alan güdülmeye alışmış küçük hayvanlara dönüştürüyor. Strauss'a göre liberal bireysel özgürlük düşüncesi insanlara her şeyi sorgulatıyordu. Tüm değerleri, tüm ahlaki gerçekleri. Oysa insanlar kendi bencil arzularıyla idare ediliyordu. Bu da toplumu bir arada tutan ortak değerleri parçalamakla tehdit ediyordu. Strauss buna son vermenin bir yolu olduğuna inanıyordu. Bunlar politikacıların öne sürdüğü herkes tarafından inanılan güçlü ve ilham veren mitlerdi. Doğru olmayabilirlerdi ama gerekli aldatmacalardı. Bunlardan bir tanesi dindi. Diğeri ise ulus mitiydi. Amerika'daki ortak düşünce dünyanın her yerindeki kötü güçlerle savaşmak gibi ülkenin tek bir kaderi olduğuydu. Strauss öğrencilerine, favori TV programında bu mitin özetlendiğini söyledi: **Gunsmoke.**

Strauss Amerikan programlarının büyük bir hayranıydı. Gunsmoke favorisiydi. Seminerden eve gelmeye can atardı. Seminer 17:30 civarı biterdi. Hemen akşam yemeğini yer televizyonda Gunsmoke başlamadan koltuğuna kurulmuş olurdu. Bu programın güzel olduğunu düşünürdü. Bunun Amerikan halkı üzerinde etkisi vardı. Çünkü iyi ve kötü arasındaki çatışmayı herkes tarafından derhal anlaşılabilen şekilde gösteriyordu. Ne olacağını görelim! Hayır! Kahramanda beyaz şapka vardır. Düelloda kötü adamdan daha hızlıdır. İyi adam kazanır. Bu sadece iyi adamın kazanması değildir ama değerler açıktır. Bu Amerika'dır! Bizi yok etmeye çalışan kötülere ve Batı sınırının erdemlerine karşı üstünlük kuracağız. İyilik ve kötülük.

Leo Strauss'un diğer favori programı **Perry Mason**'dı. Bunun, elit kesimin oynaması gereken rolü özetlediğini öğrencilerine anlattı. Amerika'yı dağılmaktan kurtarmak için, mitleri alenen öne sürmeleri gerekliydi. Ama gizlice, onlara inanmak zorunda değildiler. Perry Mason, Gunsmoke'tan farklıydı. Son derece kurnaz olan gördüğümüz adam çok hünerlidir ve üstün zekâsıyla aklının çabukluğunu, müvekkillerini tehlikeden kurtarmak için kullanır. Ama bizi

kandırıyor olabilir. Çünkü o bizden daha zeki. Gerçekten doğru mu söylüyor? Belki de müvekkili suçludur!

1950'de, Seyyid Kutub Amerika'dan Mısır'a geri döndü. Bir şekilde bencil bireyselciliğin gücünü kontrol etmenin yolunu bulmaya kararlıydı. Yolculuğu esnasında yeni bir tür toplum tasarlamaya başladı. Batı bilimi ve teknolojisinin bütün modern faydaları olacak ama bireyselciliği kontrol altında tutmak için daha politik İslami merkeze sahip olacaktı. Bu, insanların bencil arzularına yenik düşmelerini engelleyecek ahlaki bir çerçeve sağlayacaktı. Kutub, Amerikan kültürünün, çoktan Mısır'da yayılmaya başladığını ve kitleleri baştan çıkartıcı rüyasına esir ettiğini fark etti. O, gereken şeyin, Amerika'da onun yaptığı gibi özgürlüğün bu aldatıcı görüntüsünü fark edecek ve kitleleri esas gerçeği görmeye yönlendirecek seçkin ve öncü bir grup olduğuna inanıyordu. Kitleler yönlendirilmeliydi. İşte bu öncü grup, kitleleri karanlıktan çıkarıp İslam'ın ışığına yönlendirme görevinden sorumlu olacaktı. Çünkü kitleler kendi bencil arzularına direnememişti ve o, bu öncü grubun farklı, temiz, tüm bu yozlaşma halinin dışında olup birlikte durmasını ve insanları doğruluğa geri getirmesini istiyordu. Döndüğünde, Kutub Mısır'da politik faaliyetlere girdi. Müslüman Kardeşlik (İhvanı Müslimin) adında, İslam'ın Mısır toplumunun yönetilmesinde önemli rolü olmasını isteyen bir gruba katıldı.

1952'de Kardeşlik (İhvan) , General Nasır (Cemal Abdül Nasır) tarafından yürütülen ve İngiliz hükümranlığının son kalıntılarını deviren ihtilale destek verdi. Nasır vakit kaybetmeden, Mısır'ın laik ve Batı değerlerini benimsemiş bir toplum olacağını açıkladı. Amerika'yla hemen bir ittifak kurdu. **CIA, yeni rejimin güvenlik teşkilatlarını organize etmek için Mısır'a geldi.** Bunu görünce (İhvanı Müslimin) Nasır'a karşı organize olmaya başladı ve 1954'te Kutub ve diğer önde gelen üyeler güvenlik teşkilatları tarafından tutuklandı. O zaman Kutub'a olanların, tüm dünyayı etkileyecek sonuçları olacaktı. 1970'lerde, 50 ve 60'larda Nasır'ın baş hapishanesinde neler olduğunu gösteren bu film yapıldı. Film, kurtulanların anlattıklarına dayanıyordu. CIA tarafından eğitilmiş işkenceciler Nasır'ı devirme planı yapmakla suçlanan Müslüman Kardeşler üyelerine karşı bir vahşet partisi düzenliyordu. Filmin bir yerinde Kutub, hayvansal yağlarla kaplanıp insanlara saldırmak üzere eğitilmiş köpeklerle bir hücreye kondu. Hücrede kalp krizi geçirdi.

General Fouad Allam 1958-87 İç işleri Sorgu Yargıcı: Seyyid Kutub, kendini üstün bir insan olarak görüyordu. Önemli bir İslamcı düşünür ve güçlü bir karakter vesaire olduğunu düşünüyordu, ama sonuçta askeri hapishanedeyken gizli örgütünün tüm detaylarını ve verdiği emirleri bize anlattı. En tehlikelisi, tüm Nil deltasını sele boğma ve o yoz kâfirlerin memleketini batırma emriydi. Kutub kurtuldu ama işkencenin fikirlerinde güçlü radikalleştirici etkileri olmuştu. Bu noktaya kadar Batının laik fikirlerinin, basit anlamda Amerika'da gördüğü bencillik ve soyutlanmaya sebep olduğunu düşünmüştü. Ona göre işkence bu kültürün aynı zamanda insanoğlunun içindeki en gaddar ve insanlık dışı yönlerini açığa çıkardığını gösteriyordu. Kutub'un aklında, Batıdan tüm dünyaya yayılan ölümcül bir salgın imgelemi oluşmuştu. **Buna cahiliye adını verdi; insanlık dışı bir cahillik hali.** Bunu bu derece korkunç ve sinsi yapan insanların bundan mustarip olduğunu fark edememesiydi. Onlar, özgür olduklarını ve politikacıların onları, yeni bir dünyaya doğru götürdüklerini sanıyorlardı. İşin aslı, barbarlık çağına geri dönüyorlardı.

Cahiliyenin artık çok tehlikeli olarak algılanışının sebebi sadece Batılı güçler tarafından değil Müslümanlarca da ileri götürülmesiydi; yanlış bilinçlenme suçu gibi. Müslümanlar da bu

cahiliye ile zehirlenmişti o yüzden artık İslam'a karşı içeriden de bir tehdit vardı. Hem dışarıdan, hem içeriden. Bu bir acil durumdu çünkü cahiliye herkese ve her şeye yayılan bir şeydi. Hayal gücümüze bile bulaşmıştı.

Hasta olduğumuzun farkında bile değildik! Artık materyalizme tapıyor kendi bireysel doğrularımızı gerçek doğrulardan üstün tutuyorduk. Yani bu, İslam'ın tüm cephelerden hakarete uğradığı inanılmaz bir epik çatışma anlayışıydı. İçeriden, dışarıdan, kültürel, askeri, ekonomik, siyasi. Bu şartlar altında savaşmanın her yolu haklı ve kanuni hale geliyor ve esasen bir çeşit varoluşsal ağırlığa sahip çünkü bu, bir şekilde Tanrı'nın isteğini yerine getirme.

Kutub için Cahiliye'nin bu gücü artık Müslümanların akıllarında çok derine işleyerek onları özgür kılmanın dramatik bir yolu olmuştu. Hapishanede gizlice yazılıp sonra dışarı kaçırılan bir dizi kitapta Kutub'un yükselmesi ve liderleri devirmek için Cahiliye'nin ülkelerini enfekte etmesine olanak sağlayan devrimci bir öncüden bahsedildi. Bunun anlamı bu liderlerin haklı olarak öldürülmüş olabileceğiydi çünkü çok bozulmuşlardı ve Müslüman olduklarını söyleseler de artık değillerdi. **Bununla karşı karşıya kalan Nasır, Kutub'u ve ideallerini yok etmeye karar verdi ve 1966'da Kutub vatana ihanetle yargılandı.** Kararı beklerken çekilen bu görüntü, Kutub'un bilinen tek görüntüsüdür.

Karar kaçınılmaz bir sonuçtu ve 29 Ağustos 1966'da Kutub idam edildi.

Ancak fikirleri yaşadı. İdam edilmesinden bir gün sonra genç bir öğrenci gizli bir grup kurdu. Bir gün Kutub'un umduğu öncü olmayı umuyordu. İsmi Aymen el Zevahiri'ydi ve Zevahiri Usame Bin Ladin'in akıl hocası olacaktı. Fakat Seyyid Kutub'un fikirlerinin ölüp gömülmüş gibi olduğu zaman Leo Strauss'un Amerika'nın dönüşümü hakkındaki fikirleri kuvvetli ve etkili olmak üzereydi çünkü liberal siyasal düzen mücadele çökmeye başladığından beri Amerika'ya hâkim olmuştu. Michigan ile Detroit'de kanun ve düzen bozuldu. Yağma, talan, cinayet...

Başkan Johnson'ın yalnızca birkaç sene önce vaat ettiği şey Amerika'da yeni ve daha iyi koşullar yaratmaktı. Bunu, **Refah Toplumu** olarak adlandırdı. Refah Toplumu her çocuğun fikrini zenginleştirecek bilgi bulabileceği yerde bulunuyor. Bu yer **İnsanın Şehiri**'dir. Ama artık, şimdiye kadar Amerika'da görülen çok kötü bazı ayaklanmaların sonrasında bu rüya şiddet ve nefretle sona ermiş gibi görünüyordu. **Irving Kristol** isimli tanınmış liberal bir gazeteci gerçekte sosyal kırılmaya neden olan koşulların kendileri olup olmadığını sorgulamaya başladı. 1960'da herhangi bir liberale bu yasaları, bu yasaları ve bu yasaları bahsedilen bütün bu yasaları geçirdiğinizi söyleseydiniz gerçekte 1960 ve 70'lerde geçmiş olduğunu suçun ve uyuşturucu bağımlılığının ve gayri meşruluğun giderek artacağını ya da azalacağını söyleyebilir miydiniz?

Açıkçası, herkes azalacağını söyleyebilirdi ve herkes yanılmış olurdu. Artık bu liberallerin önleyebileceği bir şey değil. Kendi reformları var ve onlar, bu sonuçlara yol açtı. Bunu beklemiyorlardı ve bu konuda ne yapacaklarını bilmiyorlardı.

70'lerin başlarında, Irving Kristol Washington'daki bir grup muhalif entelektüelin odak noktası oldu. İyimser liberal politikaların neden başarısız olduğunu anlamaya karar verdiler. Cevabı da Leo Strauss'un teorilerinde buldular.

Strauss, liberal düşüncenin temelini açıkladı: **Bireysel özgürlük inancı.**

Kaosa yol açan buydu çünkü toplumun birlikte karar verdiği ortak ahlaki çerçeve zarar veriyordu. Bireyler kendi bencil çıkarlarını izlediler ve bu da kaçınılmaz bir çatışmaya yol açtı. Hareket büyüdükçe, Strauss'un fikirlerini öğrenen pek çok genç öğrenci Washington'a bu gruba katılmaya geldi. **Paul Wolfowitz ve Francis Fukuyama gibi bazıları Chicago Üniversitesi'nde Strauss'un fikirlerini öğretti.** Diğerleri ise, Irving Kristol'un oğlu William gibi Harvard'ta Strauss'un teorilerini çalıştı. Bu grup, Yeni Muhafazakârlar olarak tanındı. Evet, pek çoğu akademik bir pozisyon alamadı ve siyaset bilimiyle felsefenin araçları muhafazakâr ya da ılımlı muhafazakâr eğilimi olanlar için çok kolay değildi. Gerçek şu ki Washington'da akademisyen olarak başlayan pek çok insan düştü. Ben yaptım, **Paul Wolfowitz** yaptı ve muhtemelen akademide çok iyi beklentileri olmadığına karar verildi.

Hepimizin sahip olduğu ortak noktanın belirli bir kuşku olduğunu düşünüyorum bir zamanlar bir tür büyük kesinlik ve liberal ilerlemenin güveni gibi görünüyordu.

Liberal demokrasi için felsefî zemin zayıflamış oldu. Bu yüzden Washington'a gelen Straussyanların kendilerini Churchill ya da Lincoln gibi düşünmediklerini sanıyorum...

Sizi temin ederim kamu hayatı ve siyaset hakkında soylu bir şeyler vardı ve pek çok farklı alanda katkı yapmaya çalıştılar. **Yeni muhafazakârlar, idealistlerden oluşuyordu.** Amaçları toplumsal çözülmeyi durdurmayı denemekti liberal özgürlüklerin ortaya çıkarıldığına inandılar. **İnsanlara ortak bir amaç vererek birleştirici bir yol bulmak istediler.** Bu işi yapmalarındaki en büyük etkenlerden biri Leo Strauss'un teorileri olacaktı. Kaderi dünyadaki kötülüklerle savaşmak olan eşsiz bir ulus olarak Amerika hayalini canlandırmak için harekete geçeceklerdi. Bu projede kötülüğün kaynağı, Amerika'nın Soğuk Savaş düşmanı Sovyet Rusya olacaktı. Bunu yaparak insanların hayatlarına sadece yeni bir anlam değil, aynı zamanda bir amaç verdiklerine de inandılar. Demokrasiyi dünyaya yayacaklardı. Strausslara göre Birleşik Devletler, dünyaya sadece barışı getirmekle kalmayacak aynı zamanda uzun zamandır mustarip Amerikan toplumunun asıl zayıflıklarının da üstesinden gelecekti. Kendi dillerinde rölativizmden, liberalizmden kendine güven eksikliğinden, kendine inanç eksikliğinden mustarip bir toplum.

Straussyanların Soğuk Savaş dönemindeki en önemli siyasi projelerinden biri de Amerikalıların kendine güvenlerini arttırmak ve desteklenmesi gereken aksi takdirde kötülerin eline geçecek Amerika'nın esasen dünyaya barışı getirecek tek güç olduğu inancını benimsetmekti. Bunu gerçekleştirmek için Yeni Muhafazakârlar dünyadaki en güçlü adamlardan birini yenmek zorundaydılar.

Başkan Nixon döneminde Henry Kissinger Dışişleri Bakanıydı. Ancak kendisi iyi ve kötünün olduğu bir dünyaya inanmıyordu. Kissinger'i acımasız yapansa dünyadaki gücün fayda uğruna kullanılmasıydı.

Amerika'nın büyüyen siyasi ve sosyal karışıklığıyla Kissinger ülkenin ideolojik savaşlardan vazgeçmesini istedi. Bunun yerine Amerika tıpkı Sovyet Rusya gibi yeni bir global dayanışma yaratmak için diğer devletlerle anlaşmaya varmalıydı. Amerika'nın olduğu bir dünya güvenli olurdu. Şu anda yaşadığımız tüm bölünmelerin yanı sıra tarihte ilk kez tam anlamıyla dayanışmanın kurallarıyla yönetilen global bir toplum oluşturma fırsatı olduğuna inanıyorum. Bir vizyonla mantıklı bir şekilde hakaret edersek. Bence tüm bu kargaşa için daha yaratıcı bir sistem bulabiliriz.

Kissinger bu sürece Sovyetler Birliği'ni Amerika'yla nükleer silahların kısıtlanmasıyla ilgili barış antlaşmasını imzalamaya ikna ettiği 1972'de başladı. Bu, yatışma denilen dönemin başlangıcıydı. Başkan Nixon Washington'a zafer kazanmışçasına korku döneminin bittiğini duyurmaya döndü. Geçen cuma Moskova'da 1945'de başlayan sonun başlangıcına şahit olduk. Bu adımla her iki ülkenin de güvenliğini arttırdık. Her iki milletin vatandaşları ve tüm dünya için korku nedenlerini azaltarak korku seviyesini azaltmaya başladık. Korkusuz bir dünya, yeni muhafazakârların peşinde koştuğu projede ihtiyacı oldukları şey değildi. Şimdi de Henry Kissinger'ın görüşünü yok etme peşindeydiler. Onlara bu şansı tanıyan da Amerikan siyasi iktidarının hem yurt dışında hem yurt içinde çöküşünün büyümesiydi.

Vietnam'daki bozgun ve Başkan Nixon'un Watergate Skandalı yüzünden istifası Amerika'nın siyasi istikrarında büyük bir krize neden oldu.

Yeni muhafazakârlar nüfuzlarını genişlettiler. Kendilerini Gerald Ford'un yeni yönetiminde iki tarafta topladılar. Birisi yeni **Savunma Bakanı Donald Rumsfeld'**in tarafıydı. Diğeri de Başkan Yardımcısı **Dick Cheney'**nin tarafıydı. Rumsfeld Sovyetlerin Kissinger'ın anlaşmalarını ihlal ettiğini ve Amerika'ya saldırma niyetiyle gizlice nükleer silah geliştirdikleri iddialarını etrafta konuşmaya başladı. Sovyet Rusya'nın bir meşguliyeti vardı. Girişimleriyle meşguller. Nükleer silahlarıyla meşguller. Üretim yapıyorlar. Üretim oranlarını büyütmekle meşguller. Ek oranlarda ek silahları üretmek için kurumsal iktidarı büyütmekle meşguller. Bu silahların üretimini iyi bir şekilde geliştirmek için imkânları geliştirmekle meşguller. Yıllardır, gayelerini devam ettirmek istediklerini gösteriyorlardı. Ne yaptıklarının farkındalar. Şimdi biri bunu ne yapsın diye soracaksınız. Herhangi bir tehdide karşı Sovyetler Birliği'ni sürekli olarak izleyen CIA ve diğer ajanlar bunun tamamen bir hayal ürünü olduğunu söyledi. Rumsfeld'in iddialarında gerçeklik payı yoktu. Rumsfeld konumunu Başkan Ford'u bağımsız bir tahkikat kurmaya ikna etmek için kullandı. Bunun Amerika'ya karşı gizli bir tehdit olduğunu kanıtlayacağını söyledi. Araştırmaları bir grup yeni muhafazakârlar tarafından yürütülüyordu onlardan biri de Paul Wolfowitz'di. Amacı Amerika'nın Sovyetler Birliğine olan bakış açısını değiştirmekti. Rumsfeld kazandığında oldukça gerginleşti politik savaşta gerginleşti bu Washington'da 1975 ve 1976 yılları arasında sürdü. Savaşın tarafı olan Rumsfeld ve diğerleri tıpkı Paul Wolfowitz gibileri CIA'e girmek istiyordu. Amaçları Sovyetler Birliği ile daha sert Sovyet gerilimi yaratmak, Sovyet görüşleriyle savaşmak ve nükleer savaşı kazanmaktı. Yeni muhafazakârlar araştırmacı olarak bir başkan seçtiler. Sovyetler Birliği konusunda tanınmış bir eleştirmen ve tarihçi olan Richard Pipes'ı çağırdılar. Sovyetler her ne söylüyorsa ikna ediciydi ama gizliden gizliye Amerika'ya saldırıp orayı fethetmek niyetindeydiler. Bu, gizli planlarıydı. Araştırma B Takımından ve Paul Wolfowitz'in lideri olduğu diğer gruptan istendi.

O zamanki fikir, dışarıdan CIA ile aynı kanıtlara ulaşabilen bir grup uzman atamaktı. Amaç, grubun sonuçlara varması ve farklı sonuçlara ulaşabiliyorlarsa, onları görmekti. Bana başkanlık teklif edildi, çünkü nükleer silahlarda uzman değildim.

Sovyetler ile ilgili her konuda uzmandım ama nükleer silahlar da uzman değildim. Kilit noktası da buydu. Sovyetler ile ilgili sorular vardı çünkü sadece CIA bakıyordu, onları çelişki noktası olarak görüyorlardı her zaman silahları arıyorlardı. Silahlar farklı amaçlar için kullanılabilir. Savunma amacıyla ya da saldırı amacıyla kullanılabilirler. Tamam deyip bir grup uzmanı topladım ve kanıtları ince eleyip sık dokuduk. B Takımı, Sovyetler Birliği'yle ilgili tüm CIA verilerini incelemeye başladı. Ne kadar yakından bakarlarsa baksınlar, Sovyetlerin geliştirdiği iddia edilen tehlikeli silahlarla veya savunma sistemleriyle ilgili yeterince delil

bulamadılar. Bu sistemler hiç var olmamıştı. B Takımı Sovyetlerin geliştiği sistemin çok karmaşık olduğunu ve gözlemlenemediğiyle ilgili bir varsayımda bulundu.

Mesela, hiçbir kanıt bulamamalarına rağmen Sovyet denizaltı filolarının akustik savunma sistemi vardı. Bunun anlamı, B Takımının dediğine göre Sovyetler aslında yeni akustik olmayan bir sistem icat etmişti ve bu sistemi gözetlemek imkânsızdı. Bu da demek oluyor ki tüm Amerika denizaltı filosu hiçbir kanıt olmamasına rağmen görünmeyen bir tehdidin riski altındaydı. Sovyetlerin denizaltılarında akustik bir sisteme sahip olduğunu söyleyemediler çünkü bir şey bulamadılar. Bunun yerine belki de akustik olmayandan kastettikleri bizim denizaltı filomuzdan daha değerli olmalarıydı. Akustik olmayan sisteme dair de hiçbir kanıt yoktu. Yaptıklarına dair kanıt bulamıyoruz, herkes onların yaptığını düşünüyor demek ki bunu farklı yoldan yapmış olmalılar, diyorlar. Bu farklı yolun ne olduğunu bilmiyoruz ama bunu yapmış olmalılar.

– Kanıt olmamasına rağmen mi? – Kanıt olmamasına rağmen. Orada, silahların aslında olmadığını söylüyorlar. Bu var olmadığı anlamına gelmiyor. Bu sadece bizim bulamadığımız anlamına geliyor. Evet, bu artık önemli. Orada bir şey yoksa bu önemlidir. – Yalnızca yokluğunda. – Yalnızca yokluğunda. İnanırsan, senin stratejik silahlarla ilgili görüşlerini paylaşacaklar ve bunu konuşmayacaklar, işte o zaman bir şey eksik olacak. Bir şeyler yolunda değildi ve CIA bunun farkındaydı. B Takımı CIA'i gözden kaçırdığı Sovyetler Birliğinde, gizlenmiş ve gerçekte kötü olan bir şeylerle suçluyordu. CIA sadece orada olan birçok gizli silahı bulamadı ayrıca Sovyetlerin hava savunması gibi çoğu konuda da yanıldılar. CIA, ülkenin büyüyen Sovyet Birliği ekonomik kaosu yüzünden çökeceğine ikna olmuştu. B Takımı da bunun aslında Sovyet rejimi tarafından yapılan zekice bir aldatma olduğunu söyledi. Hava kuvvetleri savunması mükemmel şekilde çalışıyordu. Buldukları tek kanıt bunu kanıtlamak için yaptıkları Sovyetlerin resmi eğitim kitabındaki gururla öne sürülen hava kuvvetleri savunma sisteminin tamamen düzgün ve kusursuz çalıştığıydı. CIA, B Takımını hayal dünyasında yaşamakla itham etti. CIA matematiksel olarak ispat edilemeyen olaylarla ilgilenmekte pek gönülsüzdü. Onlara zayıf delilleri dikkate alabileceklerini söyledim. Onlar gerçeklerle meşgul olurlardı oysaki bu bir hayal ürünüydü. Olanlar bu şekilde algılanıyordu. Bu konu hakkında her zaman savaşlar olmuştur. Bunun bir hayal ürünü olduğunu mu düşünüyordunuz? Hayır! Bunun kesinlikle gerçek olduğunu düşünüyordum. Ben hepsinin bir hayal ürünü olduğunu söylerdim. Demek istediğim Krasnoyarsk üzerindeki radarlara baktılar ve dediler ki bu bir lazer ışını silahı. Aslında böyle bir şey değildi. Hatta onlar gerçek tercümesi Kazanma Sanatı olan bir Rus ordusu kitapçığını alıp tercümesini yaptıktan sonra ona Fetih Sanatı adını verdiler ve onu B Takımına verdiler. Fetih ile kazanmak arasında fark vardır. Çoğu B takımında bulunanların silah sistemleri hakkında yaptıkları belirli ithamları yapıp onları tek tek incelerseniz yaptığınızın hepsi yanlış olur. – Hepsi mi? – Hepsi. Hiç biri gerçek değil mi? Takım B'nin içinde bulunduğu hiçbir şeyin gerçek olduğuna inanmıyorum. Yeni Muhafazakârlar B Takımı'nın bulgularını duyurmak için bir lobi grubu kurdular. Adını Mevcut Tehlike Komitesi koydukları bu gruba birçok politikacının yanında umut verici başkanlardan Ronald Reagan da katıldı. Komite filmlerden ve televizyondan öyle bir dünya portresi gösterdi ki bu portrede Amerika her an saldırıya uğrayacak gizli güçler tarafından tehdit ediliyordu. Bu güçler hayatta kalmak için Amerika'yı mutlaka fethetmesi gerekiyordu. İnsanlıktan nefret eden kötü niyetli bir grup yer almaya başlıyor. Bu grup sizin toplumunuzu yok etmek için çok azimli. Kendi kıta sınırlarını savunan Amerika'nın genç insanlarının

yenilmesini beklemek zorunda mısınız? İyi ile kötü arasındaki bu dramatik savaş tam da Leo Strauss'un öğrencilerine öğrettiği tür efsanelerden birisi gibiydi o da günün birinde ülkeyi ahlaki aşınmadan kurtarmaları gerekebileceğiydi. Bu gerçekleşmeyebilirdi, fakat insanları Amerika'nın kaderini etkileyecek bir öngörü etrafında toplamak ve onların hayatlarına anlam ve amaç katmak gerekliydi. Yeni Muhafazakârlar basit bir kurgu oluşturarak Sovyetler Birliği'ni Dünya'daki tüm kötülüğün merkezi Amerika'yı da Dünya'yı bu kötülükten kurtaracak tek ülke olarak göstermekte başarılı oluyordu. Bu kâbus gibi öngörü yeni muhafazakârlara büyük güç veriyor ve halkı etki altına almalarını sağlıyordu. Straussyanlar kurgu olan bir dünya görüşü yaratmaya başladılar. Dünya iyi ve kötü diye bölünmemiştir. Meşgul edildiğimiz savaş iyi ve kötü arasında olan bir savaş değildir. Birleşmiş Milletler de, herkes gibi gözlem yapar, anlamaya çalışır bazı iyi ve bazı kötü şeyler yapar. O da herhangi bir büyük güç gibidir. İşte tarih böyle bir şeydir. Fakat onlar kesin ahlaki değerleri olan bir dünya yaratmaya çalıştılar ve bunun için de Birleşmiş milletleri engellemeye çalışan güçleri şeytanca veya kötüyle alakalı olarak gösteren mitolojiler ve masallar uydurdular. 1970'lerin sonunda Mısır dönüştürüldü. Görünürde modern, batı sermayelerinden beslenen müreffeh ve Batılılaşmış orta dereceli bir ülke olmuştu. Bu müreffeh Mısırlı elitlerden biri, Aymen el Zevahiri idi. Kariyerine daha yeni başlamış genç bir doktordu. Aymen, çok iyi bir aileden gelen ve doktor olan mükemmel bir insandı. Babası üniversitede profesördü, büyük babası bir büyükelçiydi diğer büyük babası çok saygı duyulan bir aileden olan; ...Al-Azhar'ın şeyhiydi. Kitaba göre bir insan olmaya çalıştı. Prestij peşinde koşmadı para peşinde koşmadı, propaganda yapmadı. Aymen davranışlarından ötürü lider oldu. Gerçekte Zevahiri, İslamcı bir ünitenin lideriydi. Bu grubu öğrenci yıllarında Seyyid Kutub'un geliştirdiği düşüncelere göre biçimlendirdi. Seyyid Kutub’un düşünceleri şu an Mısır'da bilhassa öğrenciler arasında hızla yayılıyor. Çünkü Batı'nın yarattığı yozlaşma hakkındaki tahminleri gerçeğe dönüşmüş gibi görünüyordu. Cumhurbaşkanı Sadat'ın hükümeti Batı bankaları tarafından desteklenen küçük bir milyoner grubu tarafından kontrol ediliyordu. Bankalar Sedat'ın açık-kapı politikası sayesinde ülkeye sokulmuştu. Batı medyasına göre Sedat yozlaşmanın olduğunu inkâr ediyordu. Tüm Mısırlılar bunun bariz bir yalan olduğunu biliyordu. Şu an açık-kapı politikasından kim çıkar sağlıyor? Taksi şoförleri. Liberaller. Tüm bunlar açık-kapı politikasından çıkar sağlıyor. Söyledikleri gibi burada öyle milyonerler falan yok. Hayır, hem de hiç yok. Bu tamamen tamamen Sovyetler Birliği ve bu ülkedeki ajanları tarafından yürütülen kara propaganda. Zevahiri Kutub'un vizyonunu gerçekleştirmeye başlamanın tam zamanı olduğuna ikna oldu. Öncüler ayaklanmalı ve bu bozulmuş rejimi devirmelilerdi. İslamcılara o fırsatı verecek kişi de Henry Kissinger olacaktı. Kissinger, istikrarlı ve eşit bir dünya yaratma teşebbüsünün bir parçası olarak Başkan Sedat'ı İsrail ile barış görüşmelerine başlaması için ikna etti. Kissinger'a göre, acımasız pragmatist dini ayrılıklar önemli değildi. En önemli şey, güvenli bir dünya yaratmaktı. 1977'de, Sedat barış sürecini başlatmak için Kudüs'e uçtu. Batıya göre bu, çok cesur bir davranıştı. İslamcılara göre ise tam bir ihanetti. Bu, batı tarafından Sedat'ın aklının çelindiğini ve şimdi tamamen onların kontrolü altında olduğunu gösteriyordu. Kutub'un teorisine göre bu artık onun Müslüman olmadığı anlamına geliyordu ve bu yüzden de öldürülmesi caizdi. Sonra 1979'da, Ayetullah Humeyni, Zevahiri'ye İslam Devleti kurma hayalinin mümkün olduğunu gösterdi. Humeyni, İran Şahına karşı bir isyan başlatmıştı. Şah, batı bankalarının ülkeyi yozlaştırmasına izin veren başka bir liderdi. Silahlı mücadele özgürlük yoludur! Humeyni, Kutub'un fikirlerine çok benzeyen İslam Devleti fikrini ortaya attı. Bunu, yeni İslam Cumhuriyetinin posta pullarından birine Kutub'un

resmini koyarak tasdik etti. Humeyni ilk hutbesinde batıyı adres gösterdi. Evet dedi onlara, biz gericileriz sizler aydınlanmış entellektüelsiniz. Siz, her şey için özgürlük isteyenlersiniz ülkemizi, gençliğimizi yozlaştıracak özgürlüğü ve zalimlerin önünü açacak özgürlüğü ülkemizi aşağıya çekecek özgürlüğü. Şimdi İran'da olanlardan hiç memnun gözükmüyorsunuz. Hiç... Memnuniyetsizlikten daha fazlası, bu bir kepazelik! Gerçekten! Ben kendim bir zamanlar Müslüman Kongresinin genel sekreteriydim. Buna, İslam devrimi ismini vermek bir suçtur. İlk başta İslam'a karşı bir suçtur. Başkan Sedat, Şah'ın davetinizi kabul etmesini bekliyor musunuz? Şu anda iyi bir çözüm gibi gözüküyor. Ben diyorum ki: Uçağım onu buraya getirmek için her an hazır. 1980'nin sonunda, Eyman Zevahiri Kutub'un hücreler oluşturmuş diğer birkaç takipçisiyle bir araya geldi. İslami Cihad adını verdikleri bir örgüt kurdular. Lideri Abdusselam Farac adında bir kişiydi. Farac, Sedat'ı halkı şok edecek dikkat çekici bir yöntemle öldürmeyi savundu. Bu onlara, etraflarını saran bozulmanın gerçek olduğunu gösterecekti ve ayaklanıp rejimi devireceklerdi. Cihat hareketi liderlerinden - bazıları hala hayattadır- biriydim Eyman Zevahari'de öyle. Tamamen kabul görmüş liberal çağda önceki daha ılımlı fikirlerden ziyade biz, cihada dönük ruh haline öncülük ediyorduk. Psikolojik olarak gerçeklikten üstün olduğumuzu düşünüyorduk. Sıradan dünya görüşünü küçümsüyorduk. Bu gerçekliği değiştirmek ya da dönüştürmek istiyorduk. Dolayısıyla hayalimiz Sedat'tan kurtulmaktı. Suikasti yapacak olanlar İslami Cihat'ın bir parçası olan ordu subaylarıydı. Hemen tutuklandılar ve rejim, komplonun arkasında olanlar için büyük bir insan avı başlattı. Suikastın Mısır üzerindeki etkisi, Zevahiri'nin umduğu gibi olmadı. O gece, Kahire sukünetini korudu. Halk ayaklanmadı. Sonraki haftalarda Zevahiri ve diğer birçok komplocu tutuklandı. Suikastçiler süratle yargılandı ve idam edildiler. Sonra, Zevahiri'nin de içlerinde bulunduğu yaklaşık 300 İslamcı Kahire'nin endüstri ürünleri parkındaki bir pavyonda yargılandılar. Zevahiri'nin sözcü olması üzerinde anlaşıldı. Ne pahasına olursa olsun bu bizim dünyamız. Doktor Eyman Zevahiri! Şimdi tüm dünyaya sesleniyoruz! Biz kimiz? Biz kimiz? Bizi buraya neden getirdiler? Ne söylemek istiyoruz? İlk sorunun cevabı: biz Müslümanlarız! Bizler, hem ideoloji hem de uygulama olarak çok yoğun duygularla dinlerine inanan Müslümanlarız. Biz hem ideoloji hem de uygulama olarak dinimize inanırız. Bundan dolayı İslam devleti ve İslam Toplumu kurmak için elimizden gelenin en iyisini yaptık! Allah'dan başka ilah yoktur! Zevahiri, adam asilzade. Büyük Mısırlı bir Arap ailesinden. Bilirsiniz, onun evhamlı olduğunu düşündüğünüzün farkında Lenin'de olduğu gibi zenginliğin onun için bir önemi yok. Demek istediğim devrim ya bir ülkede ya da dünya çapında. Bunun büyük halk kitlelerini harekete geçirmek için bir fırsat olduğuna inanmıştı. Bu yüzden bir işe yaramayan şeyler yapmaya çalıştılar. Sonradan da başarısız oldu. Halk hâlâ o ideolojinin büyüsünün etkisi altındaydı Amerikan ideolojisinin. O da yeni bir strateji arıyordu. Mahkemede, Zevahiri İslami Cihad'ın diğer birçok üyesiyle birlikte üç yıl hapse çarptırıldı. Seyyid Kutub gibilerin işkence gördüğü Ulusal Polis Merkezine tıkıldı. İşkencesinde Kutub'un teorilerini daha esaslı bir yönden açıklamaya başladı. Zevahiri için işin ilginç yanı Mısır halkının neden gerçeği göremeyip ayaklanamamasıydı. Bu da ferdiyetçilik yüzünden olmalı. İnsanların zihinlerine çok iyi kazınmış ve şimdi liderleri gibi berbat olmuşlar. Zevahiri şimdi Kutub'un davasındaki korkunç bir anlaşmazlıkla ilgili değerlendiriliyor. Bu sadece artık gerçek Müslüman olmayan Sedat gibi liderler değildi bu insanların ta kendisiydi. Zevahiri bunun, onların meşru bir şekilde öldürülebileceği anlamına geldiğine inandı. Zevahari'nin inandığı böyle bir katledişin sıradan Müslümanlarda doğurabileceği korku ve dehşet yüzünden asil bir amacı olmalıydı. Bu onların gerçeği başka

bir taraftan görmelerini sağlayacaktı. Sonra da gerçeği göreceklerdi. Aymen el Zevahiri büyük görev olduğuna inandığınız şeyden bir sonuç çıkardı. Her şey olabildiğine çirkinleşebilirdi. Bu soylu bir son olduğundan dilediğin kadar çok insan öldürebilirdin. Mantık şu: Bizler elebaşlarıyız bizler doğru Müslümanlarız, geriye kalanlar yanlış. Sadece yanlış değil geriye kalan hiç kimse Müslüman değil. Bize uygun olan tek yol mükemmeliyet için kendi yolumuzu açmaktır. Bu esnada Amerika'da din, siyasi olarak yönlendiriliyordu ama çok farklı bir amaç için. Bunu destekleyenler de Yeni Muhafazakârlardı. Birçok yeni muhafazakâr Ronald Reagan'ın başkanlık kampanyasına danışman oldu. Cumhuriyetçi Partinin ne kadar içlerine girdilerse partinin dini kanadıyla o kadar sahte bir birlik kurdular. Çünkü bu Amerika'nın yeniden oluşum ahlakının amacını taşıyordu. Bu kanı, her türlü korkunç patolojilerle başa çıkabilecek tamamen saf bir laik düzendi ve şu anda toplumumuzu etkilemekte. Bana göre haksız çıktı ve bu da beni kültürel olarak muhafazakâr yaptı. Yani şu anda dinimin ülkenin kurtarılmasında bir rol oynadığını düşünüyorum. Liberalizm, sadece dine bir rol vermek için hazırlanmamıştır. Muhafazakârlık öyledir ama o da bunu nasıl yapacağını bilememektedir. Amerika'da, 70'lerin sonlarında milyonlarca tutucu Hristiyan vardı ama vaazları her zaman onlara oy atmamalarını söyledi. Bu, ahlaksız ve kaderine terk edilmiş bir toplumla anlaşma anlamına gelirdi. Yeni Muhafazakârlar ve onların yeni müttefikleri Cumhuriyetçiler cemaatlerine siyasete dahil olmalarını söyleyen çok sayıda güçlü bir vaazla ilk kez anlaştılar. Tüm bu Radikallerden, sapıklardan, liberallerden, solculardan ve ifşa eden Komünistlerden bıktım. İnsanların deliklerinden çıkıp, kiliselerden çıkıp Amerika'yı değiştirmesinin zamanı geldi. Bunu yapmalıyız! O noktada muhafazakâr hareket, düşünsel hareket için gerekliydi. Birçok güçlü düşünürü vardı ama çok fazla yandaş toplayamadı. Stalin'in Papa'ya dediği gibi Yandaşları nerede? Çok fazla yandaşımız yoktu. İnsanlar harekete geçtiğinde yeni muhafazakâr hareketin birdenbire birçok yandaşı oldu. Kelimenin tam anlamıyla milyonlarca insanı harekete geçirebilirdik ve bu da, o zamana kadar yapamadığımız bir şeydi. – Kelimenin tam anlamıyla milyonlar mı? – Kelimenin tam anlamıyla milyonlar. Ronald Reagan, 1981'in başlarında Amerika'da iktidara geldi. Çok sayıda muhafazakârın ilk kez oy kullanmasından dolayı onun seçiminde dini oyların önemi çok büyüktü ve umdukları gibi birçok muhafazakâr, yeni yönetimde yer almıştı. Paul Wolfowitz, Dışişleri bakanlığının başına geçti. En yakın arkadaşı Richard Perle, Savunma bakanı olurken B takımının başına Richard Pipes getirildi ve Reagan'ın baş danışmanlarından biri oldu. Yeni muhafazakârlar, Sovyetler Birliği'ni epik bir savaşta dünyada iyi bir güç olarak yenmek ve ülkenin gücünü agresifçe kullanarak Amerika'nın devrimci kaderindeki vizyonlarını uygulayabilmeleri için şimdi bir şansa sahip olduklarına inanıyorlardı. Bu, milyonlarca dini müttefikle paylaşılan bir vizyondu. Bakan olarak, onu yok etmek ve yeryüzünden silmek için komünizme karşı kişisel ve toplumsal bir tavır aldım. İnanın bana bu insanlar, Amerika Birleşik Devletleri'nin ve onun özgürlüğünün yok edilmesine kendini adamış insanlardır. Yeni Muhafazakârlar, bu yeni politikaya karşı büyük bir muhalefet uyguladılar. Bu muhalefet, sadece başkanın kendisinden değil, bürokrasiden ve Kongre'den de geldi. Reagan, Sovyetler Birliği'nin şeytani bir güç olduğuna ikna edildi ama o hâlâ Soğuk Savaş'ı bitirmek için görüşmeler yapılabileceğine inanıyordu. Önce Reagan, bunun, onların saldırganlık sisteminden kaynaklandığını anlamadı. Onda insanoğlunun iyi huylu görünümü vardı. Çok kibar adamdı ve başkalarına karşı nazik motifler atfetti. Orada aynadaki görüntünün başka bir formu vardı ve bazı şeyleri birden fazla vesileyle bunun gibi söyleyebilirdi: Sovyet liderleriyle oturup onlara yanlış bir ideoloji izlediklerini söylersem ve doğru ideolojileri

benimserlerse, insanlarını mutlu ve zengin yapabilirlerdi. Biz de dedik ki, Sayın Başkan yapılacak şey bu değil! Sistemin peşinden gitmek zorundasın. Onları sistemi iyileştirmelerine zorla. Bu görüşü benimsemesi çok uzun zaman aldı. Yeni Muhafazakârlar başkanı ikna etmek için Sovyet tehdidinin diğerlerinden hatta B Takımı'ndan bile daha güçlü olduğunu kanıtlamak üzere yola koyuldu. Dünyadaki devrimci hareketlerin ve terörün, aslında Moskova tarafından dünyayı ele geçirmek için koordine edilmiş bir gizli örgütün parçası olduğunu göstereceklerdi. Bu teorinin asıl destekçisi Devlet Bakanı özel danışmanı olan lider bir yeni muhafazakârdı. İsmi Michael Ledeen'di ve en çok satan kitaplardan Terör Örgütü adlı bir kitaptan etkilenmişti. Terörün göründüğü gibi parçalanmış bir fenomen olmadığını iddia etti. Gerçekte, Filistin Kurtuluş Örgütü, Almanya'daki Kızıl Ordu Grubu Geçici İrlanda Cumhuriyet Ordusu ve diğer bütün terörist grupları Sovyetler Birliği tarafından yönetilen terör stratejisinin bir parçasıydı. Fakat CIA, buna tamamen karşı çıkıyordu. Bunun yeni muhafazakarların başka bir fantezisi olduğunu söylüyorlardı. CIA bunu reddetti. İnsanları, bizim deli olduğumuza ikna etmeye çalıştılar. Demek istediğim, Sovyetler Birliği'nin uluslararası terör ağında itici güç olduğuna asla inanmadılar. Hep terör örgütlerinin söyledikleri şu şeylere inanmak istediler: Yerel gruplar onlara yapılan korkunç kötülüklerin öcünü almaya o berbat sosyal durumlarını düzeltmeye ve bunun gibi şeyleri yapmaya çalışıyorlar. CIA bunu güzelmiş gibi dile getirdi. Nedenlerini bilmiyorum. Yani... İnsanların bahanelerini neredeyse hiç bilmiyorum ve çok da ilgilenmiyorum. Yeni Muhafazakârların güçlü bir müttefiki vardı: CIA'in yeni başkanı olan William Casey. Casey, yeni muhafazakârların görüşüne sempati duyuyordu. Terör Örgütü kitabını okuduğunda ikna olmuştu. CIA'de çalışan Sovyet analistlerine, gizli ağın var olduğunu Başkan'a kanıtlamak için bir rapor hazırlamalarını istedi ama analistler bunun imkânsız olduğunu söylediler çünkü kitaptaki bilgilerin büyük bir çoğunluğu, CIA'in Sovyetler Birliği'ni lekelemek için icat ettiği kara propagandadan geliyordu. Terör ağının olmadığını biliyorlardı çünkü bunu kendileri uydurmuştu. Kitaba baktığımızda, Avrupa gazetelerinde basılmak üzere bu kitaba konan gizli bir hareket planı için tasarlanan CIA kara propagandasının bulunduğu açık bölümler bulduk. Birçoğu uydurmaydı. Tamamen kurgusaldı. – Bunu ona anlattınız mı? – Doğrudan doğruya anlattık. Bunu Bill Casey'ye anlatmak için operasyonlar yaptık. Bunun belki bir etkisi olabileceğini düşündüm fakat hepimiz kovulduk. Casey kararını vermişti. Sovyetlerin terörle ilgili olduğunu biliyordu bu yüzden gözünü açması için ona söyleyebileceğimiz hiçbir şey yoktu. Yalanlar gerçek oldu. Sonunda, Casey kendini terör uzmanı olarak tanımlayan bir üniversite profesörü buldu ve gerçekte mevcut olan gizli bir terör ağını onaylayan bir dosya hazırladı. Böyle yoğun bir lobi çalışması altında Reagan yeni muhafazakârlara istediklerini vermeye hemfikir olup 1983'te Amerikan dış politikasını kökten değiştiren gizli bir belge imzaladı. Ülke şimdi dünya çapındaki gizli Sovyet tehdidini geri itmek için örtülü fon savaşları içinde olacaktı. Ürkütücü Marksist-Leninist kontrollü hükümetler Sovyetler Birliği'ne ideolojik ve politik bağlılıklarıyla yanıt vermemiz gereken doğrudan bir meydan okumanın var olduğunu kanıtlıyor. Onlar modern dünyanın kötülük odağıdır. Bu yeni muhafazakârlar için bir zaferdi. Amerika şimdi dünyanın kötülük güçlerine karşı savaşmak için yola çıkmıştı. Fakat bir çeşit efsane olarak başlamış olan Leo Strauss'un bahsettiği Amerikan halkı için gereken şey yeni muhafazakârlar tarafından gittikçe gerçek olarak görülmeye başlandı. Kendi kurgularına kendileri inanmaya başladılar. Onlar dünyayı değiştirmek için kuvvet kullanan Demokratik devrimciler denilen kişiler haline gelmişlerdi. Dünyadaki özgürlük alanının genişletilmesini hedeflemiştik. Bunun için, kısmen komünizmle

mücadele edilmesi gerekirken kısmen de bu tür zorbalıklarla mücadele edilmesi gerekmektedir. Fakat bu ne bizimle ilgiliydi, ne hâlâ biz bununla ilgiliyiz. Demokratik devrimci olduğunuzu söylerseniz ne demek istersiniz? Bunun anlamı bizim, demokratik bir sistemi kurmak için demokrasi adına zorba rejimlere karşı devrim yapmayı arzulayan... – ...insanları desteklemek istememizdir. – Bu kadar basit mi? Evet. Bilirsiniz, bu nükleer fizik değil. Demek istediğim, özgürlük elde etmesi oldukça kolay bir şey. Bu, bir adamı dikkatli ve biraz da yalnız yapan riskli bir iş ama birileri bunu yapmak zorunda. Yeni muhafazakârlar artık dünyayı değiştirmek için yola çıktılar. Bir sonraki bölümümüzde, kendilerini Afganistan'daki İslamcılarla güç birliği içinde bulacaklar ve birlikte Sovyetler Birliği'ne karşı destansı bir savaşta mücadele verecekler. Her ikisi de Şeytan İmparatorluğu'nu bozguna uğratacağına inandı ama hayali zaferleri, bir düşman olmadan onları terk edecektir. Büyük siyasi fikirlerle hayal kırıklığına uğramış bir dünyada güçlerini korumak için yeni fanteziler ve yeni kâbuslar icat etmeleri gerekecektir.

***

2. BÖLÜM

Geçmişte, politikacılar daha iyi bir dünya yaratma sözü vermişlerdi. Bunu gerçekleştirmelerinin değişik yolları vardı ama otorite ve güçlerinin kaynağı insanlarına önerdikleri, iyimser görüntülerdi. Bu hayaller başarısız oldu ve bugün insanlar ideolojilere olan inançlarını kaybettiler. Gitgide politikacılar, adeta kamunun yöneticileri gibi görüldü ama artık, otorite ve güçlerini geri getiren yeni bir rol keşfettiler. Politikacılar, hayalleri gerçekleştirmek yerine, bizi kâbuslardan koruma sözü veriyorlar. Anlayamayacağımız ve göremeyeceğimiz korkunç tehlikelerden bizi kurtaracaklarını söylüyorlar. Bu tehlikelerin en büyüğü de, uluslararası terörizm. Dünyanın dört bir yanındaki, her an ortaya çıkmaya hazır güçlü ve tehditkâr hücreler. Terör, uğruna savaşılması gereken bir tehdit. Fakat bu tehdit, politikacılar tarafından çarpıtılmış ve abartılmış bir hayal ürünü. Uluslararası medya ve güvenlik güçleri aracılığı ile sorgulanmadan dünyanın her tarafındaki hükümetlere yayılan kara bir yanılsama. İzleyeceğiniz belgesel, bu hayal ürünlerinin niye var edildiğini ve bundan kimlerin çıkar sağladığını anlatmaktadır. Hikâyenin kalbinde iki grup bulunmakta: Amerikalı Yeni Muhafazakârlar ve Radikal İslamcılar. Bu haftaki bölümde, bu iki grup Afganistan'daki Sovyet Birliğiyle savaşmak için bir araya geliyor. İki taraf da Şeytan İmparatorluğunu mağlup edip bu sayede dünyayı değiştirme gücüne sahip olacaklarına inanıyor. İkisi de devrimlerinde hüsrana uğradı. Buna mukabil, yeni muhafazakârlar uğraşıp güçlerini geri kazanmak adına yeni bir hayali düşmanı icat etti, Bill Clinton'ı. İslamcılar da o sırada, peşlerinden gelen insanları razı etme uğraşıyla korkunç bir şiddet ve terör çemberine daldı. Tüm bu olanlar, şu an içinde yaşadığımız, yanıltıcı şiddetli, korku dolu hayali dünyanın tohumlarını attı.

Kâbusların Gücü Korku Politikasının Yükselişi

2. Bölüm

Hayali Zafer

1982 yılında, Ronald Reagan Columbia Uzay Mekiğini Afganistan'daki direnişçilere tahsis etti. Tıpkı Columbia'nın, insanoğlunun bilim ve teknoloji alanındaki en iyi arzularını temsil ettiğini düşündüğümüz gibi Afgan halkının mücadelesi de insanoğlunun özgürlük adına en yüksek

arzusunu temsil etmektedir. Amerikan halkı adına Columbia'nın 22 Mart'taki kalkışını Afganistan halkına adıyorum. Mücahit direnişi, 1979'dan beri Afganistan'daki Sovyet İşgaline karşı acımasız bir savaş veriyordu ama şimdi Reagan'ın Beyaz Sarayındaki küçük bir grup, mücahitlerde, dünyayı değiştirme konusundaki görüşlerinin başarıya ulaşacağı bir yol olduğunu fark etti. Onlara göre, onlar sadece milliyetçi değillerdi Sovyetler Birliğini yıkıp, Dünya'ya demokrasiyi yayacak olan özgürlük savaşçıları idi. Bunun adına Reagan Doktrini adı verildi. Küçük bir grup insandan oluşuyordu ve evet, biz yapmıştık... Herkes, Reagan Doktrini, Reagan Yönetimi sanki herkes içindeymiş sanıyor. Öyle değil. Sovyetlerin Reagan Beyaz Sarayının içinden çıkmış küçük bir komploydu. Bu küçük grubumuzu birleştiren şey Dünya'yı daha özgür kılmak, daha güvenli kılmak için Sovyetler Birliğinden gerçekten kurtulmak hedefiydi. Sonuç olarak, özgürlük savaşçılarını desteklemek Reagan dönemindeki tüm muhafazakâr hareketin asıl nedeni haline geldi. Fakat Amerikalılar mitolojik bir düşmanı yenmeye kalkışıyordu. Geçen haftaki bölümde gösterildiği gibi, Reagan Beyaz Sarayında güç sahibi haline gelmiş, yeni muhafazakârlar Sovyetler Birliğinin abartılmış ve çarpıtılmış biçimde Dünya'daki kötülüklerin anası olduğu görüşünü yarattılar. Bunların en çok ses getirenlerinden biri Filozof Leo Strauss'un teorileriydi. Liberal toplulukların, insanları uyandırmak ve birlikte tutmak için basit güçlü mitlere ihtiyacı olduğuna inanıyordu. Yeni muhafazakârlar da 1970'lerin sonunda bunu yapmıştı. Paul Wolfowitz, Richard Perle ve diğer yeni muhafazakârlar kaderi, dünya üzerindeki kötülükle mücadele etmek olan yegâne ülke Amerika'dır mitini yeniden ileri sürmek için adım attılar. Artık iktidar, bu mit üzerinde kanıya vardı. Kendilerini; Şeytan İmparatorluğunu mağlup etmekle başlayarak dünyayı değiştirecek olan devrimciler olarak görüyorlardı. Amerikan gücünün Dünya üzerindeki kendine has rolü konusundaki bazı olmazsa olmaz kavramları değiştirme isteğimiz açısından bakarsak muhafazakârdan çok devrimci olmaya yatkınız. Bu gücün yapıcı olarak kullanılmasını ve dünya üzerinde doğru düzgün bir denetim fırsatını büyütmek istedik. Diktatörlerle olan eski, örtülü ilişkilerden memnun değiliz. Yeni Muhafazakârlara bunu yapma konusunda yardım edecek isim de CIA'in yeni başkanı William Casey idi. Afganistan'ın, bu yeni saldırgan siyasetin kilit noktası olduğuna ikna olmuştu. Amerika zaten Mücahitlere, sınırlı miktarda yardım gönderiyordu. Fakat şimdi, Casey ajanlarından birine gidip özgürlük savaşçılarıyla bir ittifak kurarak Sovyet askeri güçlerini yenmek için istedikleri kadar para ve en gelişmiş silahların verilmesini talimatını verdi. Casey'ye göre Afganistan, muhtemelen kilit noktalardan biriydi. Böylece gitmem için bir gün benimle temasa geçti. Dedi ki: Afganistan'a gitmeni istiyorum, önümüzdeki ay gitmeni istiyorum kazanman için ihtiyacın olan her şeyi vereceğim. Evet. Dedi ki: Oraya git ve kazan. Oraya gidelim ve bu heriflerin kanını dökelim, orayı Vietnam'a çevirelim demenin tam aksine, oraya gitmeni ve kazanmanı istiyorum. Neye ihtiyacın varsa alabilirsin dedi. Stinger füzeleri ve milyarlarca dolar verdi. Tek büyük Allah'tır! Artık Amerikan parasının ve silahlarının Pakistan sınırından Afganistan'a girmesi zorlaştı. CIA ajanları mücahitleri suikast, terörizm ve araba bombalama teknikleri hususunda eğittiler. Ayrıca saldırılarını kolaylaştırmak için Rus birliklerinin uydu görüntülerini de verdiler. Kıçını kaldır da şu lanet roketi ateşle! Aynı zamanda başka bir grup Afganistan'a mücahitlerin yanında savaşmak için gelmeye başladı. Gelenler, Ortadoğu'da dini liderleri tarafından kendilerine, oraya gitmek ve Müslüman topraklarını Sovyet istilasından kurtarmak sizin vazifenizdir denilen Araplardı. Fetvayı gördüm, emirde deniyordu ki Afganların topraklarına özgürlük getirmelerine yardım etmek her Müslümanın görevidir. Ama Afganistan'ın nerede olduğuna dair en ufak fikrim yoktu. Oraya nasıl giderdim? Afganistan'ı daha önce ne duymuş

ne de haritada görmüştüm. Hangi havayolları oraya giderdi? Vizeyi nereden alabilirdim? Kafamda yüzlerce soru! Ama sonra Abdullah Azzam ile tanıştım. Abdullah Azzam Afganistan'a gidecek olan gönüllü Arapları organize etmeye başlamış karizmatik bir dini liderdi. Peşaver'de Afganistan sınırında, Hizmet Bürosu dediği bir yer kurdu. Burası uluslararası Arap savaşçıların genel merkezi hâline geldi. Azzam, bir anda Sovyetlere karşı yapılan savaşın en önemli figürlerinden biri oluverdi. Fonları yükseltmesi ve gönüllülerin sayısını artırması için her fırsatta Amerika'ya girmesine izin veriliyordu. Abdullah Azzam Arapları Afganistan'a çekmeye başladığında çok önemli biri oldu. Arap mücahitlerin emiri, Arap mücahitlerin lideri olarak adlandırıldı. Peşaver'e gelip cihada katılmak isteyen Araplara hizmet sağlayan bir büro açtı. Kapalı kapılar yoktu, bütün kapılar açıktı çünkü Amerikalılar, Suudiler, Pakistanlılar ve daha birçok insan Sovyetler Birliği'nin Afganistan'da kaybetmesini ve rezil edilmesini istiyordu. Bu düşünce, farklı yerlerden çok sayıda Arap'ın cihat yapmak için Afganistan'a gelmesini sağladı. Amerika'ya gitti, Suudi Arabistan'a gitti istediği yere seyahat etti çünkü Afganistan davası destek vermekten herkesin mutlu olacağı bir davaydı. Yeni muhafazakârlar gibi, Azzam da Sovyetlere karşı geniş, büyük bir devrimin zorluğunu yaşadı. O, Müslüman toplumları yöneten politikalarda İslam'ın rol oynamasını isteyen bir Müslüman kardeşliğin üyesiydi. Abdullah Azzam, Afganistan'daki Arapların yeni siyasi gücün çekirdeğini oluşturacağını düşündü. Ülkelerine geri dönerler ve yozlaşmaya Orta Doğu'daki otokritik rejimlere karşı çıkarlardı. Azzam'a göre bu rejimler, politik yollarla alaşağı edilmeliydi. Her savaşçıya kendi görüşlerini savunan sivillere karşı terörist eylemler yapmayacaklarına dair yemin ettirdi. Azzam'ın en yakın yaverlerinden biri de bir Suudi idi: Usame bin Ladin. Usame 1985'te katıldı. Katıldığında... geldiğinde bildiğiniz gibi, zengin bir Suudi ailesindendi ve harcamak için çok fazla parası vardı. Şeyh Abdullah Azzam bir öğretmendi Afganları organize edebilirdi ama zengin bir adam değildi. Böylece Usame geldiğinde bu boşluğu doldurdu. O zamanlar Usame'nin ana görevi, para harcamaktı. Kişisel niteliklerinin yanında. 1985'te, Afganistan'a yeni bir güç katılmaya başladı. Azzam'ın yaklaşımına meydan okuyan bir güç. Bunlar, Arap dünyasındaki hapishanelerden ihraç edilen aşırı radikal İslamcı kişilerdi. Sonra sessiz bir şekilde Orta Doğu'daki hükümetler Arap hükümetleri, hapishanelerini kötü adamlarından arındırmaya başladılar ve onları şehit olma umuduyla doldurarak cihada gönderdiler. Bunların birçoğu Sedat'ın cinayetinden sonra idam edilmemiş olan Mısırlı insanlardı ama daha hapishanedeyken buna inandırılmışlardı. Fırlayıp gittiler. Yeni gelenlerin en güçlülerinden biri Aymen el Zevahiri'ydi. Mısır'da İslami Cihat adlı radikal bir grubun lideriydi. Ayrıca ılımlı İslamcı değil gerçek İslamcıların onlar olduğuna ikna edilmişti. Buradayız! Buradayız! Gerçek İslami cephe! Buradayız! Gerçek İslami cephe ve Siyonizm karşısındaki gerçek İslamcılar! Buradayız! Siyonizm, Komünizm ve Emperyalizmin karşısındaki gerçek İslam. Aymen el Zevahiri, Mısır devriminde 1966 yılında idam edilen Seyyid Kutub'un takipçilerindendi. Bir önceki bölümümüz Kutub'un Batı toplumlarındaki liberal fikirlerin insan doğasının en bencil yönlerini ortaya çıkardığı gerekçesiyle Müslümanların fikirlerini yozlaştırdığına inandığını gösterdi. Zevahiri, Kutub'un teorilerini bu yozlaşmayı açıklamak için yorumlamıştı. ...Buna Batı demokrasi sistemi de dahildi. Zevahiri'ye göre demokrasi, politikacıları kendi otoritelerini kurmaları doğrultusunda tüm kaynakları kullanmaya teşvik ediyordu. Bunu yaptıklarında da Kuran'ın yüksek otoritesini reddetmiş oluyorlardı. Bunun anlamı artık onlar hak yolundaki Müslümanlar değillerdi. Artık onlar ve onları destekleyen herkesin öldürülmesi meşrudur. Ona göre, bunun yaratacağı terör ile toplumun yozlaşmış demokrasi görünüşünün arkasındaki gerçeği görmeleri için şok

etkisi yaratacaktı. Mısır'dan gelen, Mısırlı cihat gruplarının açıklamalarına göre, onların fikirlerine göre herhangi bir kişi, herhangi bir parlamentoya katılırsa veya herhangi bir siyasi partiye katılırsa veya seçimlere giderse veya insanları seçime çağırırsa yapılan bütün bu faaliyetler Kuran'ı tamamen reddetmek olacaktır. O zaman şöyle diyebiliriz; Kuran'ı reddeden bir Müslüman mutlaka öldürülmelidir. Öldürülecektir, mutlaka öldürülecektir! Sonrasında neler oldu? Zevahiri ve onun küçük grubu Peşaver'e yerleşti. Onlar, radikal İslam hareketinin bu yeni fikrini yabancı savaşçılar arasında yaymaya başladılar. Bu sadece Abdullah Azzam'ın ılımlı fikirlerine doğrudan bir meydan okuma değildi, aynı zamanda cihat üzerindeki tüm Amerikan etkisini bir reddediş demekti. Çünkü Amerika, bu yozlaşmanın kaynağıydı. Ben bu adamlarla karşılaştığımda daha önce Afganistan'da hiç yaşamadığım sorunlar oldu. Bilirsiniz işte, bir süreliğine bir grup etkin olurdu. Tıpkı Yıldız Savaşlarındaki bar sahnesi gibiydi. Her grup bir şekilde çevrede çekişmelere sebep olur sonrada bu durumu çözmek için birileri ortamı yatıştırmak zorunda kalırdı. Gösterge ışıkları açık değil. Lütfen ona göre ayarlayın. Sovyet Devlet Başkanı Mihail Gorbaçov yeni bir kararname çıkardı. 1987'de çıkan bu kararname ile yeni Sovyet lideri Mihail Gorbaçov Afganistan'daki Rus askerlerinin geri çekilmesine karar vermiş oldu. Gorbaçov bütün Sovyet sisteminin çöküş ile karşı karşıya olduğuna ikna edilmişti. O siyasi reform aracılığıyla durumu kurtarmak için denemeye kararlıydı. Afganistan'ın işgali de dahil olmak üzere seleflerinin politikalarına ters geliyordu. Sovyetler Birliği'nin ve halkının durumu çok basitçe ülke genelinde insanlar tarafından kullanılan şu cümleyle tanımlanabilirdi: Biz bu şekilde, uzun bir süre yaşayamayız. Bu her şey için geçerliydi. Ekonomi durgunlaşıyordu. Birçok sıkıntı vardı ve üretimin kalitesi çok kötüleşmişti. Bu savaşı bitirmek zorundaydık. Fakat Rus halkına savaşta ölen on binlerin niçin öldüğünü bir şekilde açıklamalıydık. Biz oradan utanç içinde kaçıp gidemezdik. Bu olamazdı. Biz açıklama bulmak zorundaydık. Gorbaçov, Afganistan'da istikrarlı bir hükümet kurulması ve barış antlaşması için Amerikalılardan yardım istedi. Fakat bu istek Washington hükümeti tarafından reddedildi. Herhangi bir müzakere olmadan, son bir Rus kalana kadar mücahitlere yardım etmek istediler. Afganistan'ın geleceğinin özgür savaşçılar tarafından sağlandığını söylemek istediler. Esasında, Amerika'ya, dökülen kanın gerçekten durmasını istiyorlarsa bize oradan çıkmamıza yardım edip edemeyeceklerini sorduk. Oradan çıkabilir ve Afganistan'da bir hükümet kurdurabilirdiniz. Bu desteklenebilir yani Sovyetler Birliği'nin dostu olabilirdi. İnsanların özgürlük savaşçısı olarak adlandırdığı bizim karşı devrimci olarak gördüğümüz kişilere yardım yapılmaması şartıyla oradan çıkabileceğimize inanıyorum. Amerika konuya aynı ilgiyle yaklaşması şartıyla bu mümkün olabilir. Çok karmaşık bir şey değil. 1979 yılı Noel arifesine bir kaç gün kala geldiniz. Afganistan'ı terk edip Afganların kendi geleceklerine kendilerinin karar vermesine izin verirseniz, Noel arifesinde de evde olabilirsiniz. Eğer çıkarsanız, mücahitlere destek verilmesi sorunu da kendiliğinden çözülür. Gorbaçov, ABD yönetiminin uzlaşmaz tavrı ile şok oldu. KGB aracılığıyla özel bir mesaj gönderdi. Eğer Afganistan'daki denetimi mücahitler ele geçirirse, ülkede demokrasinin hakim olamayacağı konusunda Amerikalıları uyardı. Demokrasi yerine İslam'ın en aşırı gruplarının bu zaferden sonra yükselişe geçeceğini öngördü. Fakat Gorbaçov'un bu uyarısı göz ardı edildi. Sovyet Birlikleri Afganistan'dan ayrılırken, Amerikalılar ile İslamcılar sadece Afganistan'daki savaşı kazanmadıklarını şeytani imparatorluğun yıkılışının başladığına da inanmışlardı. Kazanacağımızı hissettim. Çünkü bende bunun bir parçasıydım. Eminim ki Afgan Araplar da, biz kazandık demişlerdir. Yaz döneminden sonra doğudaki Almanların yüzlercesi, binlercesi hatta on binlercesi 9 Kasımda açılan duvarın önünde toplandı. Sovyetler

Birliği'nin bitiş süreci başlamıştı. Ve bitti. Sovyetler Birliği'nin tamamı bozulmuş ve parçalanmıştı. Bitmişti. Yeni Muhafazakârlar için, Sovyetler Birliği'nin çöküşü bir zaferdi ve o zaferin sonucu olarak, bugün hala onlara ilham veren öncelikli bir efsane haline gelecekti. Böylece Amerika'nın gücünü saldırganca kullanarak dünyayı şekillendirebildiler ve demokrasiyi yayabildiler. Fakat onların bu zaferi bir yanılsamaydı. Onlar kendi kafalarında yarattığı abartılmış ve çarpıtılmış bir fantezi ürünü olan hayalet bir düşmanı fethetmişlerdi. Sovyetler Birliğinin çökmesinin gerçek nedeni içeriden çürüyen zayıflamış bir sistem olmasıydı. Bence şu anda Amerikan siyasi söylemlerinin en büyük efsanelerinden biri Amerikan hükümetinin eylemleri sonucu Sovyetler Birliği'nin çökmüş olmasıdır. Sovyetler Birliği iskambil kartlarından yapılma bir ev gibi çöktü. Çünkü iskambil kartlarında yapılma bir ev gibiydi ve uzun zamandır içerden çürüyordu. Ekonomi yozlaşmıştı, politik süreç yozlaşmıştı artık Moskova dışındaki insanların inanmadığı merkezi bir hükümet geliştirmişlerdi, Sovyet yönetim sistemi içinde tam bir alaycılık söz konusuydu, gerçek bir sivil toplum yoktu. Ancak Reagan Yönetimi ve Reagan Yönetiminin yaverleri size Sovyetler Birliğinin çökmesine 1989'da Berlin Duvarının yıkılmasına Doğu Paktının yok olmasına Afganistan'ın sebep olduğunu söyleyeceklerdir. Bunun tamamen hayal ürünü olduğunu söylüyorduk ve Amerika Birleşik Devletleri, tüm bunları ıskaladı çünkü kendi mitlerine ve kendi hayali kavramlarına inanıyorlardı. Kendi yalanlarının kendi kurbanları haline gelmişlerdi. İslamcılar için de öyleydi Afganistan'daki mücadelenin dışında, Sovyetler Birliği'nin fethini kendilerinin gerçekleştirdiğine dair büyük bir efsane doğdu. Allah Büyüktür! Yaşasın Afganistan! İslamcılar, bu büyük zaferin, Arap dünyasına yayılacak ve yozlaşmış liderleri devirebilecek bir devrimi başlatabileceğine inanıyorlardı. Yeni muhafazakârlarınki gibi, bu rüya da bir yanılsama üzerine inşa edilmişti. İslamcılar, Afganistan'da Sovyet Ordusunun yok edilmesinde temel araç olduklarına ikna edilmişlerdi. Sadece Amerikan askeri yardımı ve eğitimi olmadan hiçbir şey yapamayacaklarını akıllarına getirmek istemiyorlardı. Ve ayrıca Sovyetleri devirenler, gerçekten savaşmayan Arap mücahitler değil Afgan'lardı. Eğitim almışlardı ama savaşçı değillerdi Ama efsane, kazananın onlar olduğu yönündeydi. Demek istediğim, kazananın cihat olduğuydu. Bu dünya çapında İslamcıları harekete geçirmek için çok büyük bir güçtü. Ancak Peşaver'e merkezli İslamcı savaşçılar bu devrimin siyasi olarak gerçekleşebileceğine inanan Abdullah Azzam liderliğindeki ılımlılar ile Aymen el Zevahiri gibi, şiddet içeren devrimin tek yol olduğuna inanan aşırı uçlar arasında, derin bir uçurum vardı. Ve Zevahiri, harekette artık nüfusunu ortaya koymak ve Abdullah Azzam'ı zayıflatmak için yola koyuldu. Bunu yapmak için, Azzam'dan uzakta, Usame bin Ladin ve parasını baştan çıkardı. Bin Ladin'e emir olabileceğine, Zevahiri'nin ufak uç grubu İslami Cihat'a lider olabileceğine dair söz vermişti. Aymen el Zevahiri ve Mısırlı diğer grup Peşaver'de Abdullah Azzam'ın arkasında namaz kılmayı reddetti. Peşaver'de Abdullah Azzam'a karşı söylentiler çıkardılar. Bundan dolayı Usame'ye kızgın hale geldik ve bundan dolayı bu insanlara kendini kapattı. Onu bir emir olarak kabul ettiler, o da onları bir grup olarak. Sonuçta, kimin diğerini kullandığını bilmiyorum. - Ne düşünüyorsun? - Diğerlerinin onu kullandığını düşünüyorum. - Çünkü parası vardı? - Evet. Daha sonra, 1989'ların sonlarında, Abdullah Azzam, Peşaver'de bomba yüklü bir arabayla suikasta uğradı. Hala suikastı kimin düzenlendiği bilinmiyor ancak ölümüne rağmen, Azzam'ın siyasi devrim vizyonunun, geçerli olabileceği görünüyordu. İslamcı partiler, 90'lı yılların başlarında Arap dünyası içinde kitlelerin desteğini toplamaya başladı. İslam Devleti! Cezayir'de İslami Kurtuluş Cephesi yerel seçimlerde ezici bir zafer

kazandı ve gelecek genel seçimi kazanmaya odaklandı. Aynı zamanda Mısır'da Müslüman Kardeşler, kitlenin desteğini kazanmaya ve parlamentoda koltuk sayılarını arttırmaya başladılar. Her iki parti de idealist bir çizgide iktidara yürüyordu. İslam'ı, politik bir yolda barışa giden yeni modern bir süreç yaratmak için kullanmak istiyorlardı. İnsanları eğitimleri ve dini inançlarıyla değiştirebiliriz. Popüler bir taban inşa etmek istiyoruz. Doğru yol budur. Askeri bir darbe istemiyoruz. Şiddet istemiyoruz. Haklarımızı istiyoruz. Eğer insanlar bize inanırlarsa, hükümet, insanların istediklerine uymak zorunda kalır. Mısır ve Cezayir'deki hükümetler korkunç bir ikilemle karşı karşıya kalmışlardı. İslamcı görüşün merkezinde, Kuran'ın toplum için politik bir taslak olarak kullanılması fikri vardı. Münazaranın ötesinde, tüm siyasetçilerin izlemek zorunda olduğu kanunlar dizisi vardı. Bunun anlamı, siyasi partilerin gereksiz olacağıydı çünkü herhangi bir anlaşmazlık olamazdı. Partilere oy kullanan insanlar, bu gücü demokrasiyi sona erdirmek için kullanabilirlerdi. Ne ikilem ama! Seçim sürecini durduracak ve ikinci turu iptal edecek bir yol bulur musunuz? Veya bir adam, bir oy, ama sadece bir kez, olmak iddiasıyla iktidarın bir partiye gitmesine izin verir misiniz? Bundan sonra herhangi bir seçim yapmayacağız çünkü demokrasi din dışıdır...

Bir kez iktidara geldiysek, orada sonsuza kadar kalacağız çünkü yalnız biz dini gerçeğin koruyucusu ve yalnız biz Kuran'ın uygulayıcılarıyız. Cezayir'de bu ikilem ile karşı karşıya kalan ordu işe el koymaya karar verdi ve Haziran 1991'de darbe yaparak hemen seçimleri iptal ettiler. İslamcılar tarafından yapılan büyük protestolar şiddetle bastırıldı ve liderleri tutuklandı. Aynı esnada Mısır'da da hükümet kısıtlanmıştı. Yüzlerce Müslüman Kardeşler üyesini tutukladılar ve örgütün tüm siyasi faaliyetlerini yasakladılar. Olan şey Müslüman Kardeşleri tutuklama dalgası ve Müslüman Kardeşlerin bazılarını işkence altında öldürecek bir askerî mahkeme dalgasıydı. Tüm toplum ve kurumlarındaki tüm özgür seçimleri durdurdular. Bu dalgada, bu anlamda, yer altında gizlenmiş şiddet gruplarına cehennemin kapılarını açıp ılımlıları durdurarak, şiddetin kapıları açılmış oluyordu. Aymen el Zevahiri için bu, Batı demokrasi sisteminin çarpık bir kandırmaca olduğu inancının dramatik bir biçimde doğrulanması demekti. Onun teorilerini çok daha aşırı biçimlere getiren Radikal İslamcı gruplar şimdi Cezayir ve Mısır'da şiddetli devrimler oluşturmaya hazırdılar. Bu, Müslüman dünyasını yozlaşmaktan kurtaracak cihadın başlangıcı olacaktı. İslam topraklarını alt etmiş olan aşağılanma ve küfürü yok etmenin tek yolu cihat, mermiler ve şehitlik harekâtlarıdır. Bin Ladin ve diğerleri, bundan böyle kendi cihatlarını başlatmıştı. Yani uzlaşmayacaklardı, daha ılımlı gruplarla uzlaşmaya çalışmayacaklardı. Silahlı bir öncü kuvvetin gücü elde etmeye yeteceğini düşünüyorlardı. Afgan zaferini taklit edebileceklerine kâni olmuşlardı ve de Cezayir ve Mısır gibi ülkelerde İslamcı bir devlet kurabileceklerine. Bunun Müslüman kitlelerin gönüllerine ve zihinlerine yerleşeceğini halkın güç ve zaferin, cihatçıların yanında olduğunu fark edeceklerini düşünüyorlardı. Aynı sırada Washington'da Sovyetler Birliğini kendilerinin yıktığına inanan diğer grup yeni muhafazakârlar kendi devrim plânlarını devreye sokmaya kararlıydılar. Sovyetler Birliği'nin Amerika'yı tehdit eden ve diktatörler tarafından yönetilen pek çok kötülük rejiminden sadece biri olduğunu düşünüyorlardı. Dünyayı özgürleştirmek ve demokrasiyi yaymak için bu rejimleri alt etmek zorundaydılar. Biz istiyoruz ki, diktatörlük yok olsun. Özgür ülkeler istiyoruz. Eğer kendi kararlarını veren, gücünü halkından alan ve verdikleri kararları onaylaması için halkına başvuran özgür ülkelerin çoğunlukta olduğu bir dünyada yaşarsak Amerika için daha iyi olacağını düşünüyoruz. Ve tüm dünya böyle olursa daha güvende olacağımızı düşünüyoruz. ...bu yüzden de diktatörler tarafından saldırıya uğruyoruz. Bunun Amerika'nın kaderi olduğunu düşünüyorum. Çünkü

Amerika'nın her zaman diktatörlerin saldırısı altında olacağını düşünüyorum. Yani bence tek şansımız kazansak da kaybetsek de, savaştığımız zaman şartlar ne olursa olsun savaşmak zorunda kalacağız. Bu otomatik olarak böyle; çünkü mutlaka üzerimize gelecekler. Yeni muhafazakârlar bu diktatörlerden en kötülerinden birinin Saddam Hüseyin olduğuna karar verdiler. **1980'lerde Saddam, Amerika'nın yakın bir müttefikiydi. Ama 1990'da Kuveyt'i işgal etti.** Yeni muhafazakârlar onu, dünyayı değiştirmenin sonraki basamağına geçiş çabalarında anahtar olarak gördüler. Başkan Baba Bush tarafından Kuveyt'i özgürleştirmek için Amerika önderliğinde bir koalisyon kuruldu. Ama Savunma Müsteşarı Paul Wolfowitz gibi yeni muhafazakârlar Bağdat'a ilerlemek ve Orta Doğu'da dönüşüme yol açmak istediler. Amerika'nın dünyada kötülüğü yenmekteki eşsiz rolünü yerine getirecekti bu. 91'de Wolfowitz ve diğerlerinin umdukları şey Saddam Hüseyin veya öteki aşağılık diktatörlere karşı olan savaşın Sovyetler Birliği'ne karşı olan savaşın yerini alabileceği ve bu savaşın iyi ile kötü arasındaki savaş olarak yorumlanabileceğiydi. Yani bu gördüğünüz şey Amerika'nın saf iyiliğe karşı saf kötülük olan bir savaşa girdiği fikrini canlı tutmak ve Sovyetler Birliği'nin sona erişinden sonra dünyadaki yapıyı korumak isteyişidir. Ama yetki artık Başkan Reagan'da değildi. Artık yeni muhafazakârların kendileriyle aynı vizyonu paylaşmayan bir liderleri vardı. Kuveyt özgürleştirildi. Irak ordusu mağlup edildi. Askerî amaçlarımız yerine getirildi. Tüm Birleşik Devletler ve Koalisyon kuvvetlerinin savaş harekâtlarının durdurulduğunu duyurmaktan kıvanç duyuyorum. Kuveyt özgürleştiğinde Bush, savaşın sona ermesini emretti. Onun görüşüne göre Amerika'nın rolü dünyada istikrar sağlamaktı dünyayı değiştirmeye çalışmak değil. 1970'lerde yeni muhafazakârların düşmanı olan Henry Kissinger gibi Bush da iyilik ve kötülüğe ilişkin meseleleri konuyla ilgisiz olarak görüyordu. En yüksek hedef, Orta Doğu'da istikrarlı bir güç dengesi kurmaktı. Saddam Hüseyin komşuları için tehdit oluşturmuyor. Bir baş belâsı ve sıkıntı kaynağı ama bir tehdit değil. Bunu biz sağladık. Amacımız hiçbir zaman Saddam Hüseyin'i haklamak olmadı. Eğer bunu deneseydik hâlâ Bağdat'ı işgal ediyor olabilirdik. Bu, büyük bir başarıyı muhtemelen çok berbat bir yenilgiye dönüştürürdü. Gizliden gizliye Paul Wolfowitz gibi yeni muhafazakârlar çok öfkelenmişti. Yalnızca Saddam Hüseyin başta bırakıldığı için değil, bunun Amerika'da hâkim olan yozlaşmış liberal değerlerin, göreceli ahlâk anlayışının dünyadaki kötülük güçleriyle uzlaşmaya hazır olduğunun açık bir ifadesi olduğunu gördükleri içindi. Wolfowitz'in öfkesi temel olarak Amerikan liberalizminin zayıflığınaydı: Baba George Bush gibi uzlaşmacı doğaya sahip insanlaraydı. İşi sonuna kadar götürmek yerine ödün vermeye ve pazarlık etmeye istekli oluşunaydı. Öfkesi alevlenmişti, işin ilginci Saddam Hüseyin'e karşı duyduğu nefret Amerikan liberallerine karşı duyduğundan azdı. Onlar uzun yıllardır Amerikan toplumunu çürüten zayıflığın bozulmanın ve göreceliliğin kaynağıydı. Bu hüsranla yüzleşirken, yeni muhafazakâr akım liberal güçlerin yollarına çıkmasını engellemek için içe kapanmıştı. Bunu yaparken de Leo Strauss'un teorilerine dönüş yapmışlardı. Strauss'a göre iyi politikacılar, toplumu bir arada tutan mutlak ahlaki değerleri ısrarla savunmalıdır ve böylece liberalizmin yarattığı ahlaki rölativizmin üstesinden gelinebilirdi. En etkili Straus'çulardan biri de, Başkan yardımcısının yeni asistanı William Kristol'du. Strauss'a göre liberalizm, savunmaya değer bulduğu birinin nasıl yaşayacağı üzerine Doğru denilebilecek bir şey olmadığından dolayı sonunda çıkmaza giren ve her şeyin göreceli olduğu, düzgün bir yaşam şekli oluşturdu. Strauss, oturup öylece kaderimizi kabullenmememiz gerektiğini politikanın insanların yaşamlarını şekillendirmesine yardımcı olabileceğini nasıl ahlâklı ve asil yaşanabileceğinin öğretilebileceğini öne sürmüştü. Hangi kültürlerin, ne tür siyaset

anlayışının, nasıl bir toplumsal düzeninin daha takdire şayan insanlar yaratabileceğini düşünebilir miyiz? diye sormuştu. Bana kalırsa, bütün bu sorular tekrar Strauss tarafından sorulmuştu. Yeni muhafazakârlar, Amerika'da reform yapmaya hazırlanıyordu ve bu projenin hammaddesi olarak dini kullanacaklardı. Uzun süreli müttefikleri olan Dini Hak ile birlikte ahlaki ve dini konuları muhafazakâr siyasetinin merkezine getirmek için bir kampanya başlattılar. Bu, Kültür Savaşları olarak bilinir. Vergileriniz müstehcen ve pornografi içerikli görüntüler için kullanılmaktadır. Bir homoseksüelin işediği yere atılan Kurtarıcımız ve Lordumuz Yüce İsa'yı sevmiyorum ve onun için para vermek istemiyorum. Bu iğrenç bir şey! Şeytan defol git! Şu andan itibaren yoksun! Dini Hak'a göre bu kampanya, Amerikan toplumunun dini temellerini tazelemek için zekice bir girişimdi. Fakat yeni muhafazakârlar için din tıpkı Soğuk Savaş'ta Amerika'yı benzersiz bir ulus olarak gördükleri gibi, bir mitti. Strauss, insanların hayatlarına bir anlam ve amaç vermesi topluma bir denge getirmesi nedeniyle bu mitlerin gerekli olduğunu düşünmüştü. Sürekli Nintendo'nun başında oldukları için endişelenmiyor musun? O eskidendi. Artık Matt'in İncil Maceraları var. Nintendo oynarken İncil'i de öğreniyorlar. Din, yeni muhafazakârlara göre ahlâkı artıran bir araç gibidir. Din, Plato'nun da dediği gibi Asil yalan durumuna gelmişti. Toplum düzenini sağlamak amacıyla elit kesim tarafından halkın büyük bir çoğunluğuna anlatılan bir mitti. Tanrı'nın yarattığı Praise Walk'tan daha eğlenceli bir şey var mı? **Bir bakıma gizli bir elitist yaklaşım vardı... Straussianizm, Marksizm'e benziyordu.** Bu eski Marksistler veya bir bakıma eski liberal Strausçular kendilerini bir tür Leninist grup olarak görüyordu insanların anlayamayacağı şekilde görüntüleri gizleyerek tarihi istedikleri gibi şekillendirmek istediler. Bu kampanyanın sonucunda oluşan yeni ve güçlü ahlaki gündem Cumhuriyetçi Parti'yi ele geçirmeye başlamıştı. Dini Hak, 1992'de partinin politika oluşturma çalıştayının kontrolünü ele geçirince, Cumhuriyetçi Kongresi'nde çarpıcı bir şekilde zirveye çıktılar. George Bush, başkanlık makamına, kürtajı yasaklama, eşcinsel hakları ve çok kültürlülük sorunlarına kendini adayarak gelmişti. Bireysel özgürlük sebebiyle, geleneksel muhafazakâr değerlerini desteklemeye çalışan konuşmacılar sahnedeyken yuhalandılar. Kişisel özgürlüklerin, kadınların özgürce seçimler yapabileceği şekilde genişletilmesi gerektiğini düşünüyorum. Hükümetin yatak odalarınızdan ve cüzdanlarınızdan elini çekmesini istiyorum. Yeni muhafazakârlara göre bu ahlaki akımın amacı ulusu birleştirmekti. Fakat beklenilenin tam tersinde bir etkiye sebep olmuştu. Ana görüşteki Cumhuriyetçi seçmenler partilerini ele geçiren katı ahlakçılıktan oldukça korkmuştu. Onun yerine, vergi ve ekonominin durumu gibi daha endişe uyandırıcı konuları gündeminde bulunduran politikacı Bill Clinton'a dönmüşlerdi. Cumhuriyetçi Kongresi'nden sonraki hafta ılımlı Cumhuriyetçiler, gençler ve bilhassa kadınlar şöyle diyordu: Her iki partiden de bana hayır yok ama Clinton'ın seçilmesi için nereyi imzalamam gerekiyor? Houston'dan gelen bu aşırı muhafazakârlardan korkuyorum. Ömrüm boyunca cumhuriyetçiydim. Kayıtlı Cumhuriyetçiyim. Bu sefer oyumu Bill Clinton'a vereceğim. Bu kadar yeter. Artık değişim zamanı geldi. 1992'nin sonunda, Bill Clinton çarpıcı bir zafer kazandı. Fakat yeni muhafazakârlar gücü tekrar ellerine geçirmeye kararlıydılar ve bunu da, Sovyetler Birliği'ne yaptıklarını Bill Clinton'a yaparak sağlayacaklardı. Birleşik Devletlerin Başbakanı'nı hayali bir düşmana dönüştüreceklerdi. İnsanların, onu Amerikan liberal yozlaşmasının kaynağı olan bir kötülük simgesi olarak görmelerini sağlayacaklardı. Diğer ulusların önümüze geçtiğini fark ettik... Peki neyle? İlimle. Ve İslam... 90'ların başında, Cezayir, Mısır ve diğer Arap ülkeleri dehşet saçan İslamcı terör dalgasından dolayı birbirlerinden ayrılmışlardı. Afganistan'dan dönen cihatçılar rejimleri devirmeye

çalışıyorlardı. Bu taktiklerinin temelini **Aymen el Zevahiri**'nin görüşü oluşturuyordu. Politikayla uğraşanlar meşru bir şekilde öldürüleceklerdi çünkü onlar çoktan yozlaşmışlardı ve artık Müslüman değillerdi. İnandıkları bu şiddet, insanların başkaldırmasını sağlayacaktı ve yozlaşmış rejimler ancak o zaman devrilebilecekti. Ölmeleri lazımdı! Ölmeleri de yetmez, öldürmeliydiler! İnsanları öldürdüler. Yani sadece geçmişten gelen bir fikir değildi gerçek oldu. İnsanlar öldürüldü. İslam dünyasındaki bir sürü yönetici, bir sürü din adamı, bir sürü alim bir sürü politikacı bu fikirler yüzünden öldürüldü. Neden? Çünkü sadece Kuran'a karşılar. Kuran'ı reddettiler. Neden Kuran'ı reddettiler? Çünkü seçildiler! Aymen el Zevahiri, Bin Ladin ile beraber Sudan'daki bu çiftliği, üs yaptılar. Orayı Mısır'daki politikacılara saldırı düzenlemek amacıyla İslami Cihat örgütü için bir üs olarak kullandı. Ama devrimin fikir babalarından biri olarak stratejilerini diğer örgütlere anlatmak için bütün Arap dünyasını da dolaştı ama devrimciler, çok geçmeden, halkın ayaklanmadığını gördüler. Rejim hala güçlüydü ve radikal İslamcılar yakalanıyordu. Bununla yüzleşen İslamcılar, terörlerini arttırdılar. Mantıkları vahşiceydi: Sadece politika ile uğraşanlar değil politikayı destekleyen sıradan insanlar da öldürülmeliydi. Ayaklanmayı reddetmeleri, onların da yozlaştığını ve böylece kendilerini ölüme mahkûm ettiklerini gösteriyordu. Kesinlikle bir mantık vardı. Mantık, liderlere saldırırsın onlarla bağlantılı olan kişilere saldırırsın ve en sonunda öyle bir despot liderin varlığına razı olanlara sessiz kalarak pasif destekçi olsalar bile saldırırsın. Daha sonra ekonomik tesislere saldırmaya başlarsın turistlere saldırmaya başlarsın, çünkü onlar ülkeye para getirirler ve o para yozlaşmış elitlerin cebine gider. Aslında bu sonsuz bir süreçtir. Cezayir'de bu mantık, tamamen kontrolden çıkmıştı. İslamcı devrimci gruplar binlerce kişiyi öldürdü çünkü bütün o insanların yozlaştıklarına inanıyorlardı. Tüm bu masum insanlar, ne yaptılar ki? Bacaklar parçalanmış! Öyle bir dehşet! Fransız radikalciler bile böyle bir şeyi asla yapmamışlardı. Neden? Ne yaptık biz? Çocuklarımız ne yaptı? Beni yalnız bırakın! Ölmek istiyorum! Ondan sonra, Cezayir'i yöneten generaller devrimci gruplara sızdılar. Ajanlarına, daha da fazla insan öldürmek için, mantığı daha ileri götürme konusunda İslamcıları razı etmelerini söylediler. Bu öyle bir dehşet yaratacaktı ki, örgütler geriye kalan desteklerini de kaybedeceklerdi ve generaller, iktidardaki kontrollerini arttırmak için korku ve nefreti kullanabileceklerdi. Generaller, toplumu korku altında tutmak için Cihat örgütlerine, Cihat fikirlerine sızdılar. Terör ve şiddet yaratınca toplumdaki her şey durur, politika olmaz ekonomi olmaz, hiç bir şey olmaz öylece durup, batıya, terörle mücadele ediyoruz derler. – Bu korkuyu kullanmak mı? – İktidarda kalmak için korkuyu kullanmak. Bugün cinayet, herkesi öldürdüler masum insanları, çocukları, yaşlıları. Kurbanlarını parçalara ayırdılar. Yarın iktidara geçerlerse, onlara kim inanacak? Kahrolsun kökten dincilik! 1997 yıllında, İslam Devrimi zayıflıyordu. Şiddetten dehşete düşmüş binlerce kişi tarafından İslamcı örgütlere karşı toplu gösteriler yapıldı. Ve sonra, aynı yılın haziran ayında bir grup Mısırlı İslamcı Luxor harabelerinde, batılı turistlere saldırdı. Gelişi güzel yapılan vahşette 58 kişi öldürüldü. Katliam, Mısırlıları şok etti ve devrimci örgütlerin liderleri ateş kes çağrısında anlaştılar. Cezayir'de, bir kaç örgüt direndi ama birbirlerinden ayrılmaya başladılar devrimlerini nihai, mantıklı sona götüren mantığı takip ettikleri gibi: Birbirlerini öldürmeye başladılar. Bu, onları kendi felaketlerine sürükledi. % 100 saf Müslümanlığa inanan bir grup kendilerinden başka hiç kimsedeki saflığı görmeyecektir. O yüzden onlarla aynı fikirde olmayanlar, düşman olurlar İslam aleminin dışına çıkmış olurlar ve ondan sonra birbirleriyle çelişirlerse birbirlerini yok etmeye başlarlar. Bir birleriyle kavga etmeye devam edecekler, iç savaş olacak. Eninde sonunda, intihar ile biter. Cezayir'deki başlıca İslamcı örgüt GIA, ortadan kaldırıldığı zaman

liderliğini, kendisine karşı olan herkesi öldüren, tavuk çiftçisi Zouabri yapıyordu. Kendi küçük grubu dışında, Cezayir'deki herkesin öldürülmesi gerektiğini yazan son bir bildiri yayınladı. Gerçeği anlayanlar, sadece kendileriydi. 90'ların ortasında, Washington'daki politikaya tek bir konu hakimdi: Amerikan Başkanı'nın ahlak yapısı. Eğer Amerikan başkanı tarafından cinsel tacize uğradığınızı düşünüyorsanız yardım etmek isteriz. Bunun arkasında medyayı saran, Clinton'a karşı yapılan sıra dışı suçlamalar vardı. Bunlar, taciz haberlerini Clinton ve eşinin karıştığı Whitewater'daki arazi yolsuzluğu haberlerini yakın arkadaşları Vince Foster'ı öldürdükleri haberlerini ve Clinton'ın Arkansas'daki küçük bir uçak pistinden uyuşturucu kaçırma olayına karıştığı haberlerini içeriyordu. Ama bu haberlerden hiç biri doğru değildi. Hepsi de Clinton'u yok etmek için, bir grup genç yeni muhafazakâr tarafından yönetiliyordu. Kampanyanın merkezi, Amerikan Seyircisi adında küçük bir sağcı dergiydi. Clinton'un geçmişini araştırmak için Arkansas Projesi'ni düzenlemişlerdi. Bu projenin merkezinde gazeteci David Brock vardı. Çapraz Ateş Altında: Amerikan Seyircisi dergisinden David Brock. Bir yağmurluk giymiş ve şapka takmıştı. Sabah 05:15'te geldi ve Vali konağının alt katındaki oyun odasında... - ...Clinton ile görüştü. - David, David, bu biraz tuhaflaşıyor. Sıradaki... Evet tuhaf! Ama bak, Bill Clinton tuhaf bir adam. O zamandan sonra Brock, yeni muhafazakâr harekâta sırtını döndü. Artık Clinton'a yapılan saldırıların çok ileri gittiğine ve muhafazakârların siyasi görüşünün bozuk olduğuna inanıyor. Whitewater olayı gerçek miydi? Hayır! Yanlış bir şey yoktu. Yani Whitewater'da kanunlara aykırı hiçbir suç işlenmedi. Kesinlikle değil. Clinton'ın para kaybettiği bir arazi anlaşmasıydı. Olanlar komple tersyüz edilmişti.

- Vince Foster öldürüldü mü?

- Hayır. İntihar etti.

- Clinton uyuşturucu kaçakçılığı yapıyor muydu?

- Kesinlikle hayır. Bunu savunanlar, bu hikâyelerin hiçbirinin gerçek olmadığını biliyorlar mıydı? Umurlarında değildi. Neden değildi? Yıkıcı bir etkiye sahip oldukları için. Neden dursunlar ki? Bu terörizmdi. Siyasi terörizm.

- Sen de ajanlardan biriydin öyle mi? - Kesinlikle. Kesinlikle. Amerika hikâyeleri idrak etmeye başladı ve Clinton'un inkâr etmesine rağmen meclisteki Cumhuriyetçiler skandalları ele geçirip hükümetin tam kalbinde yer alan bu ahlaksızlığın araştırılması için düğmeye bastı. Esasında basın, haberlere yorum katıp, politikacılara... Az çok bildiğimiz biri bu, hiçbir yanlış yapmadı, kimse onu yanlış bir şey yapmakla suçlamıyor, yanlış bir şey yaptığını gösteren bir kanıt yok ama bizce tüm olasılıklar onun suçlu olduğunu gösteriyor. Bir şekilde masumiyetini kanıtlamalı, diyerek baskı yaptı. Baskılar sonuç verdi ve Clinton, Whitewater olayı bağımsız soruşturmasını kabul etmek zorunda kaldı. Davaya, Washington'dan Kenneth Starr adında üst düzey bir yargıç başkanlık etti. Fakat bilinmeyen bir şey vardı ki Star, Federalist Toplum olarak adlandırılan sağcı bir avukat grubunun üyesiydi. Bu grubun, yeni muhafazakârlar ile mali ve ideolojik bağlantıları vardı. Aynı yeni muhafazakârlar gibi, Clinton'u ülke için bir tehdit olarak görüyor ve bunu Amerikan halkına kanıtlamaya çalışıyorlardı. Merck el kitabı. Merck, çeşitli hastalıkların ve sosyopatlığın listelendiği el kitabı bulunan bir ilaç şirketi. Sosyopata baktığınız anda Clinton'u görürsünüz. Büyüleyici biri insanları büyülemek için herhangi özel bir şey yapmayan biri anlık haza karşı koyamayan biri ve benzerleri. Liste bu şekilde uzayıp gidiyor. Başkanlık için işlevsiz bir adamımız vardı. Hem model olarak hem de

kriz anları için oldukça tehlikeliydi bu. Bu noktaya geleceğine inancım yoktu. Fakat tüm çabalara rağmen Kenneth Starr, ne Whitewater davasıyla ilgili bir suçlayıcı kanıt ne de seks skandallarını destekleyen Arkansas Projesi ile ilgili delil bulamadı. Ta ki komitesi Clinton'un inkâr ettiği Monica Lewinsky ilişkisinde tökezleyene kadar. Ve bu yalan, yeni muhafazakâr harekâta aradıkları yolu bulduklarını gösterdi: Ülkelerinin liberal yolsuzluğuyla ilgili gerçekleri Amerikan halkına göstermenin yolunu... Hemen Başkanı görevden almak için kampanya başlatıldı. Tüm muhafazakâr harekât Clinton'u, görevden alınması gereken bir canavar olarak resmediyordu. Yeni muhafazakârlar, bir kez daha abartarak ve gerçeği çarpıtarak hayali bir düşman yaratmıştı. Kendi yarattıkları mitolojik kişi ya da kişiler Clinton'cularca esir alınmışlardı. Asil takipçilerinin hakkından gelmeye çalışan entrikacı, korkunç insanlar. Clinton dönemindeki, muhafazakârların liderliğinde de yolsuzluk unsurunun olduğunu düşünüyorum. Clinton'u alaşağı etmek için her şeyi yapmayı göze almışlardı. İnsanların Clinton'u ahlaksız olarak görmesinin tek yolu kendilerinin ahlaksızca davranmasıydı. Nihayetinde saldıran insanlardan da daha kötü davrandılar. Tüm değerler, hırslar, hileler, bir hiç haline geldi. Görevden alma başarısızlıkla sonuçlandı. Çünkü yapılan anketler Amerikalıların bu ahlaki değerleri pek umursamadığını gösteriyordu. Muhafazakârların lideri William Bennett insanları suçlayan Öfkenin Ölümü adında bir kitap yazdı. Halkı, şeytanla anlaşma yapmakla suçladı. Görevden alımı desteklemek ahlaki yolsuzluğun bir kanıtı diyerek onları suçladı. 1997 itibariyle, Bin Ladin ve Aymen el Zevahiri 10 yıl önce ilk tanıştıkları yere, Afganistan'a dönmüşlerdi. O zamanlar İslamcılık, popüler bir devrim olarak başarıya ulaşabilir gibi görünmüştü. Ama artık başarısızlıkla yüzleşiyorlardı. Arap dünyasındaki rejim yıkma girişimlerinin tamamı, başarısızlıkla sonuçlanmıştı. İnsanlar, korkunç şiddetleri yüzünden onlara düşman olmuştu ve gidebilecekleri tek bir yer kalmıştı, Afganistan. 1997'de başarısız oldular. Mısır, Cezayir, hiçbir yerde tutmadı. Olmadı çünkü halk peşlerinden gitmedi. Çünkü insanlar, hatta başlarda onlara sempati duyanlar bile şiddetleri nedeniyle korkup kaçtılar. İnsanlara ulaşma konusunda ve iletişim konusunda yetersizdiler. Zevahiri, bu deneyimden öncesine gidip, kitlelerin bilincini arttırmada yetersiz hissettiğini, Peygamber'in Sancağı Altındaki Şövalyeler isimli kitabında açıkça dile getirmiş, ağıt yakmıştır. Bir önder olarak iletişim konusunda başarısız olduğunu hissetmiştir. Soyutlanmış bir şekilde kaldılar ve bu yüzden de başarısız oldular. Böylece yeni bir strateji geliştirdiler. Mayıs 1998'de, Bin Ladin ile Zevahiri, yeni bir cihat çağrısı yapacakları basın konferansını izlemeleri için, bir grup gazeteciyi davet etti. Zevahiri, başarısızlıkları nedeniyle teorilerinin değil Müslüman halkın suçlanması gerektiğinden emindi. Batıdan gelen liberal fikirler nedeniyle zihinleri yozlaşmıştı. Pes etmek yerine, çözümün direkt yozlaşmanın kaynağına saldırmak olduğuna inanıyordu. Yeni cihat, Amerika'nın kendisine karşı yapılmalıydı. Daha önce bahsettiğim gibi Amerikalılar, Hristiyanlar ve Yahudiler ile savaş yapmaya gayret göstereceğiz. Dünya'nın herhangi bir yerinde, Amerikalılara karşı savaşan herhangi birine veya partiye, itirazımız yoktur. Amerikalılara karşı başlattığımız bu savaşı kazanacağımızı söylemek istiyoruz. Amerika yenilecektir. Amerikalılar gücümüzü biliyorlar ve... Bu, devrimleri başarısız olmuş küçük bir grubun, başarısızlıklarından doğmuş çaresizlik stratejisiydi ve kaynağı bu başarısızlık olan öfke Birleşik Devletler'e yönlendirilmek üzereydi. Bin Ladin ile Zevahiri'nin yapmak üzere oldukları şey dramatik bir biçimde, yeni muhafazakâr hareketini de etkileyecekti. 1998'de, ahlaki bir devrim yaratarak, tüm o Amerika'yı dönüştürme girişimleri başarısız olmuştu. Halkın ilgisizliğiyle yüzleşen yeni muhafazakârlar, iç ve dış politikalarında marjinalleşmeye başlamışlardı. Amerika'ya yapılmak üzere olan bu

saldırılar yeni muhafazakârlara, Sovyetler Birliği'nin çökmesinden beri arayıp ta bulamadıkları şeytani düşmanı verecekti. Yeni muhafazakârlar, yapılacak saldırılar karşısında verecekleri tepkilerle başarısız olmuş bir İslami Hareket'in, hep Zevahiri'nin hayalini kurduğu muhteşem bir devrim gücüymüş gibi, görünmesini sağlayacaklar. Fakat bunların çoğunluğu, sadece insanların hayal güçlerinde var olacak. Bu, bir sonraki hayali düşman olacak.

***

3. BÖLÜM

Geçmişte, politikacılar daha iyi bir dünya yaratma sözü vermişlerdi. Bunu gerçekleştirmelerinin değişik yolları vardı ama otorite ve güçlerinin kaynağı insanlarına önerdikleri, iyimser görüntülerdi. Bu hayaller başarısız oldu ve bugün insanlar ideolojilere olan inançlarını kaybettiler. Gitgide politikacılar, adeta kamunun yöneticileri gibi görüldü ama artık, otorite ve güçlerini geri getiren yeni bir rol keşfettiler. Politikacılar, hayalleri gerçekleştirmek yerine, bizi kâbuslardan koruma sözü veriyorlar. Anlayamayacağımız ve göremeyeceğimiz korkunç tehlikelerden bizi kurtaracaklarını söylüyorlar. Bu tehlikelerin en büyüğü de, uluslararası terörizm. Dünyanın dört bir yanındaki, her an ortaya çıkmaya hazır güçlü ve tehditkâr hücreler. Terör, uğruna savaşılması gereken bir tehdit. Fakat bu tehdit, politikacılar tarafından çarpıtılmış ve abartılmış bir hayal ürünü. Uluslararası medya ve güvenlik güçleri aracılığı ile sorgulanmadan dünyanın her tarafındaki hükümetlere yayılan kara bir yanılsama. İzleyeceğiniz belgesel, bu hayal ürünlerinin niye var edildiğini ve bundan kimlerin çıkar sağladığını anlatmaktadır. Hikâyenin kalbinde iki grup bulunmakta: Amerikalı Yeni Muhafazakârlar ve Radikal İslamcılar. Geçen bölüm, iki grubun da güç kaybedip marjinalleştiği 90'lı yıllarda bitmişti ama 11 Eylül saldırıları ile iki tarafın da kaderi dramatik bir şekilde değişime uğradı. Yeni Muhafazakârlar Washington'da gücü ele geçirirken... İslamcılar, zafer anından sonraki birkaç ay içerisinde neredeyse yok edildiler. Ama diğer taraftan Yeni Muhafazakârlar, İslamcıları tekrar kalkındırmaya başladılar. Hayali bir düşman oluşturdular. Bu kâbus gibi hayal yayılmaya başladı. Politikacılar, bu yeni bulunmuş gücün farkına vardılar. Bu güç, gerçeğe çok yakın bir devir elde etmelerini sağladı. En koyu kâbuslar, gücün en büyüğüne geçiş sağladı. Kâbusların Gücü Korku Politikasının Yükselişi

3. Bölüm

Mağaradaki Gölgeler

Usame bin Ladin, 90'lı yılların sonunda Afganistan'a geri döndü. Aymen el Zevahiri ile beraber, İslami Hareket'in en etkili kuramcısıydı. Zevahiri, 20 yıl boyunca, Arap dünyasında devrim yaratmak için mücadele etti ama girişimlerinin tamamı, kanlı birer hüsranla sonuçlandı. Bir süreliğine, nerelerde olduğunuzla ilgili hiçbir bilgi alamadık. Nerelerdeydiniz? Evde ve dernekteydim. Afganistan'da değil mi? Başka bir yerde mi? – Her yerde, her yerde. – Her yerde mi? Ben bir Müslümanım. Müslüman olmak demek, her yerde arandığın anlamına gelir. Çünkü eğer sen süper güçlere hayır diyorsan bu bile her yerde aranman için yeterli bir nedendir. Evet ama bu cephanelerinizle yapmamanız gereken bir şey değil mi? Bu biraz sert oldu ama Allah'a yalvarın. O, süper güçlerden daha uludur. Zevahiri, 1966'da idam edilen Mısırlı devrimci Seyyid Kutub'un takipçisiydi. **Kutub'un vizyonu, yeni tip bir devlet anlayışıydı.** Batı teknolojisi ve biliminin tüm avantajlarını içerecek ama halkı, Batı Liberalizminin kültüründen korumak için çerçeve olarak, İslami Ahlak kullanılacaktı. Kutub'a

göre bu kültür, Müslümanların beynini etkileyerek onları bencil birer yaratığa çeviren ve toplumu bir arada tutan ortak paydaları yok edecek bir tehditti. Zevahiri 80'ler ve 90'lar boyunca kitleleri, ülkelerinin bu yozlaşmadan etkilenmesine müsaade eden hükümdarlarına karşı ayaklanmaya ve onları devirmeye, ikna etmeye çalıştı. Tüm dünyaya seslenmek istiyoruz.

Biz kimiz?

Devrimciler, yükselen korkunç şiddet olaylarının içinde kapana kısılmaya başladı. Çünkü kitleler onları takip etmeyi reddetmişlerdi. Kitlesel bir hareket olarak İslamcılık, başarısızlığa uğramıştı. Zevahiri de, yeni bir stratejinin gerekli olduğu sonucuna varmıştı. Hiçte öyle devrimleri filan olmadı. Kontrolü ele almada başarısızlığa uğradılar. Hükümeti yıkmada başarısızlığa uğradılar. Bilirsiniz, sadece küçük bir öncü kolun başarılı olabileceği fikriyle git gide daha çok ve daha çok ilgilenmeye başladılar. Yani, kitlelerin harekete geçmesi konusundaki doğal kapasitelerine olan inançlarını kaybettiler. Sonrasında stratejilerini tamamen değiştirme kararı aldılar ve yerel rejimler vs. gibi, yakın düşman dediklerine saldırmak yerine batıdaki, Amerika'daki vs. gibi uzaktaki düşmanlara karşı saldırıya geçmeye karar verdiler ve bu kitleleri etkileyecekti harekete geçirecekti. Bin Ladin ile Zevahiri, bu yeni stratejiyi Ağustos 1998'de uygulamaya başladılar. Kenya ve Tanzanya'daki Amerikan elçiliklerinin dışarısında patlatılan iki büyük intihar bombası, 200 kişiden fazla insanın ölümüne neden oldu. Batıda, bombaların dramatik bir etkisi oldu. Bin Ladin ismi, ilk kez toplumun bilincine terörist bir yönetici olarak girmiş oldu. İntihar bombacıları, Afganistan'daki İslamcı kamplardan, Bin Ladin tarafından işe alınmışlardı. Onun ve Zevahiri'nin operasyonu İslami hareketi cephesinde fazla aşırı bulunmuştu. Bu kamplarda bulunan savaşçıların ezici çoğunluğunun, ne Bin Ladin ile ne de uluslararası terörizmle, uzaktan yakından bir alakası yoktu. Özbekistan, Kaşmir ve Çeçenistan gibi kendi ülkelerindeki rejimlerle savaşmak üzere eğitiliyorlardı. Amaçları, Müslüman dünyasında İslami topluluklar kurmaktı ve Amerika'ya saldırmakla ilgilenmiyorlardı. Bin Ladin, kamplara para yardımında bulundu ve bunun bir dönüşü olarak da kendi operasyonları için gönüllüler seçmesine izin verildi ama Zevahiri'nin kendi grubu İslami Cihat da dahil olmak üzere üst düzey İslamcılar, yeni stratejisine karşı çıkıyorlardı. Hatta Bin Ladin’in Batı Medyasındaki güçlü görünümü bile sahteydi. Bu videodaki savaşçılar, o gün için kiralanmışlardı ve onlara gelirken kendi silahlarını getirmeleri söylenmişti. Bin Ladin'in Amerikalılar onun için bir tane icat edinceye kadar, küçük bir grubun ötesinde herhangi bir organizasyonu yoktu.

Ocak 2001'de, Manhattan mahkemesinde, Doğu Afrika'da elçilik bombalaması ile suçlanan 4 adamın duruşması başladı. Amerikanlar zaten Bin Ladin'i kovuşturmaya karar vermişti. Ancak Amerikan yasalarına göre bunu yapmak için savcıların bir suç örgütü kanıtına ihtiyaçları vardı çünkü mafya doğrudan suçla bağlantısı olmayan örgüt başkanının kovuşturulmasını sağlayabilirdi. Ve örgüt için olan kanıt Bin Ladin'in eski ortaklarından onlara, Cemal el-Fadl tarafından sağlanmıştı. 1998 soruşturmaları sırasında, bir bilinmeyen kaynak vardı bir dizi Orta Doğu gizli servisinin etrafından geçmiş 90'ların başında Bin Ladin'in yanında bulunmuş Sudanlı militan Cemal el-Fadl. Kimse onunla bir şey yapmak istemiyor ve özellikle Amerika'da Amerikan hükümeti tarafından, kilit bir iddia makamı tanığı olarak alınıp bitirilenler. Ve aynı zamanda büyük miktar para ödemiş Amerikan vergi mükellefleri. El Kaide'nin bir resminin oluşması için onun hesabı hammadde olarak kullanıldı. FBI'ın oluşturmak istediği resim bombalama sorumlularını kovuşturacak mevcut yasaya

uygun bir resimdi. Şimdi, bu kanunlar organize suçlarla mücadele etmek için hazırlandı: ...mafya, uyuşturucu suçları, insanların son derecede önemli örgütlerin üyesi oldukları suçlar. Yargılama için bir örgütünüz olmak zorunda. Ve el Fadl gibi işi yapmaktan mutlu olan bir dizi tanıklarınız, bir dizi diğer kaynaklarınız. Kesin olarak örgütün varlığını gösteren materyalleriniz olmak zorunda. İkisini birlikte koyup Bin Ladin'in mi El Kaide'nin mi ilk efsane olduğunu görmek. Ve bu bir ilk, çünkü son derece etkileyici. El-Fadl'ın Amerikanlar için çizdiği Bin Ladin resmi organize bir kontrol ağına sahip büyük terör örgütünün başındaki güçlü bir figürdü. Ayrıca Bin Ladin'in bu örgüte verdiği ismi de söyledi: El Kaide. Bu Bin Ladin'in çarpıcı ve güçlü resmi oldu ama gerçekle ilgisi yoktu. Gerçek şu ki Bin Ladin ve Aymen Zevahiri hayal kırıklığına uğramış yeni strateji tarafından çekilen İslamcı militanların gevşek bir örgütlenme odağı olmuştu. Ama ortada bir örgüt yoktu. Bunlar çoğunlukla kendi operasyonlarını düzenleyen ve finansman ve yardım olarak Bin Ladin'i gören militanlardı. Onların komutanı değildi. Ayrıca Bin Ladin, 11 Eylül sonrasında Amerikalıların El Kaide terimini kullanmaya başladıklarını fark edene kadar grubun adını belirtmek için bu terimi kullandığına dair de bir kanıt yoktu. Aslında, Cemal el-Fadl, Bin Ladin'in parasını çalıp kaçmıştı. Bu kanıtın karşılığında Amerikanlar ona, Amerika'da tanık koruması ve yüzbinlerce dolar para verdi. Duruşmadaki birçok avukat el-Fadl'ın abarttığını ve Amerikalılara Bin Ladin'i yargılamalarını sağlayacak terör örgütü resmini verip yalan söylediğine inanıyordu. Ve el-Fadl'ın ifadesinde, yanlış olduğuna inandığım seçici bölümler vardı. Bunlar, Amerikanların da katılmasını sağlayan resmi destekleyecek bölümlerdi. Bence örgütün ne şekil bir birleşik görüntüde olduğuna dair bir dizi özel ifade uydurdu. Bu El Kaide'yi yeni mafya ya da yeni komünistler yaptı. Bu onları bir grup olarak tanımlatabildi ve bu nedenle çok konuşan Bin Ladin tarafından yapılan herhangi bir eylem veya ifadeler için El Kaide'yle bağlantısı bulunan kişilerin yargılanmasını kolaylaştırdı. FBI yargılaması için kritik olan düşünce Bin Ladin'in tüm dünyaya yayılmış ve insanların bu efsanenin üyesi olabildiği operatör ve hücreleriyle uyumlu bir örgütü yürüttüğüydü. El Kaide örgütü yok. Emirleri sorgulamadan itaat edecek kadroya sahip lideri olan bir terör örgütü yok. Amerika'da, Avrupa'da, Afrika'da uyuyan hücrelere girmeyi başarmış örgüt yok. Basitçe, organize yeteneği olan tutarlı ve yapılandırılmış bir terör örgütü yok. Var olan tek şey efsaneye göre Manhattan mahkemesinde başlayıp tüm dünyayı yöneteceğine yol açacak yıkıcı hareketten esinlenilerek olan güçlü bir düşünceydi. Bu diğer jet ne yapıyor? Bu da ne böyle?

- Hassiktir!

- Aman Tanrım! Aman Tanrım! Vay … koyayım!

- Dokunma!

- Aman Tanrım! Aman Tanrım!

- Olamaz.

- Aman Tanrım! 19 hava korsanı tarafından Amerika'ya yapılan bu saldırı dünyayı şok etti. Bu, Aymen Zevahiri'nin vahşi ve muhteşem şekilde uygulanan yeni stratejisiydi. Ama ne o, ne de Bin Ladin, Uçak Operasyonu denilen şeyin yaratıcılarıydı. Bu finansman ve gönüllü yardımcı için Bin Ladin'e gelen İslamcı militan Halit Şeyh Muhammed'in buluşuydu. Ancak saldırıların yarattığı paniğin ardından politikacılar bu yıl, önceki duruşmada yaratılan modele ulaştı Hava korsanları, El Kaide olarak adlandırılan geniş bir uluslararası terör ağının sadece görünen ucuydu. El Kaide, mafyanın terörizmdeki karşılığıdır. Altmıştan fazla ülkede, bu

teröristlerden binlercesi var. Bunlar kendi ülkeleri veya komşu ülkeler tarafından görevlendirilip Afganistan gibi yerlerdeki kamplara getiriliyor ve burada terör taktikleri eğitimi alıyorlar. Pek çok tartışmaya konu olan ve iyi bilinen bu şebeke; El Kaide ABD'de dahil, 50 ila 60 ülkede aktivitelerini sürdürüyor olabilir. Bizim savaşımız şebeke ve gruplara karşı; onları koruyan gizlemeye çalışan, destek sağlayan insanlara karşı. Bizim işimiz bu. Ve saldırıların bir başka önemli etkisi oldu; Yeni muhafazakârları tekrar Amerika yönetimine getirdi. George Bush, Başkan olduğu ilk günlerde Paul Wolfowitz gibi yeni muhafazakârlar ve onların Donald Rumsfeld gibi müttefiklerine randevu vermişti. Onların Amerika'nın dünyadaki rolüyle ilgili ihtişamlı vizyonları bu yeni yönetim tarafından pek kabul görmedi. Ben Amerika'nın işinin, bir ülkeye gidip de, biz bu şekilde yapıyoruz siz de öyle yapın, demek olduğunu düşünmüyorum. Ama artık... Biz, o... o... alçakları bulacağız. Artık yeni muhafazakârlar çok güçlenmişti çünkü bu terör ağı onların 90'lı yıllar boyunca öngördüklerini haklı çıkarmıştı. ...Amerika, hasımlar dünyasındaki yeni korkunç güçlerin tehdidi altındaydı. Oluşturulan küçük bir grup, Amerika'nın saldırılara tepkisini belirlemeye başladı. Bunun merkezinde Donald Rumsfeld ve Paul Wolfowitz vardı, yanlarında da Başkan Yardımcısı Dick Cheney ve Pentagon'un baş danışmanlarından biri, Richard Perle. Bu adamların birlikte yönetimde yer almaları en son 20 yıl önce Başkan Reagan döneminde olmuştu. O dönemde, onların bakış açısına göre Amerika'yı ele geçirmek isteyen bir kötülük kaynağı ile mücadele etmiş ve Sovyetler Birliği'ni yenmişlerdi. Şimdi de bu yeni terör savaşını, aynı epik şartlarda görüyorlardı. Sovyet totaryalizmine karşı verilen bu uğraş temel değer soruları arasındaki bir uğraştı. İyi ve kötü kavramları bu bağlamda gayet etkiliydi ve terörle savaş da buna oldukça benzer bir şeydi. Bu terörle savaş değil, tüm insanlığa hoşgörüsüz hepimizin onların inançlarını kabul etmek ve ışıkları altında yaşamak zorunda bırakıldığı İslami bir evren bir tiranlık empoze etmek isteyen teröristlerle bir savaştı. Ve bu anlamda bu, iyinin ve kötünün savaşı oluyordu. Ama önceki bölümlerde görüldüğü üzere yeni muhafazakârlar Sovyet tehdidini çarpıtmış ve abartmışlardı. Moskova'dan yönetilen ve tüm dünyayı ele geçirmeye çalışan uluslararası, gizli bir kötülük ağı imajı yaratmışlardı ama gerçekte Sovyetler Birliği son demlerini yaşıyor, içten içe çöküyordu. Şimdi aynı şeyi İslamcılarla yapıyorlardı. Kitlesel desteği kaybetmiş başarısız bir hareketi alıp onu, Bin Ladin'in Afganistan'daki barınağından kontrol ettiği güçlü bir kötülük ağı imajı ile yeniden inşa etmeye başladılar. Bunu, Amerika'nın eşsiz kaderi olan vizyonlarıyla örtüştüğü için yaptılar tüm dünyadaki kötü güçlerle epik bir savaşa girmek. Muhafazakârların yaptığı Sovyetler Birliği ile rekabet ortamında geliştirdikleri bir kavramı alıp yani, Sovyet komünizmi kötüdür ülkemizi, okullarımızı, toplumumuzu ele geçirmek istiyor ele aldıkları kötülük kavramı işte buydu. ... -ki abartılmıştı elbette- bu kavramı yeni bir tehdide uygulamaktı. Ki bu hiç iyi bir uygulama değildi ve aynı kültürel altyapıyla oluşturulmuştu. Politika bir ağ olduğunu söylüyor, politika ağın kötü olduğunu söylüyor okullarımıza sızmak, toplumumuzu ele geçirmek istiyorlardı tüm kadınlarımızın peçe takmasını istiyorlardı ve hakkından gelmemiz gereken işte buydu ve madem kötü olduğunu biliyorduk, onu öldürmeliydik ve böylece ondan kurtulacaktık. Böylece Amerikalılar, bu ağın merkezini bularak yok etmek üzere harekete geçtiler ve Afganistan'ı işgal ettiler. Bunun için Amerikalılar, Kuzey İttifakı adında bir grupla işbirliğine giriştiler. Bunlar Afganistan'ı yöneten İslamcılar olan Taliban'a karşı bir direniş savaşı veren başıboş savaşçılardı. Kuzey İttifakı'nın nefret ettiği Taliban'ın en iyi birlikleri çalışma kamplarından gelen binlerce yabancı savaşçıdan oluşmaktaydı. İşte şimdi bu yabancı savaşçılardan intikam alma zamanıydı. Amerikalılar, bu adamların El

Kaide'nin teröristleri olduğunu sanıyordu. Kuzey İttifakı da onları uyarmıyordu çünkü teslim ettikleri her tutsak için Amerikalılardan para alıyorlardı. Ama bu savaşçıların büyük çoğunluğunun Bin Ladin veya uluslararası terörizmle hiç ilgisi olmamıştı. Hem onlar hem de **Taliban kendi ülkelerinde İslamcı toplumlar oluşturmak isteyen radikal milliyetçilerdi.** Şimdi ise ya öldürülmüş ya da Guantanamo Körfezi'ne götürülmüşlerdi. Ve Müslüman dünyasının değişimi için düzenlenen bir hareket olan İslamcılık Afganistan'dan silinmişti. Ama yok olurken onun yerini, El Kaide ağının gücü ve uzantıları ile ilgili daha bile abartılı fanteziler aldı. Aralık ayında Kuzey İttifakı, Amerikalılara Bin Ladin'in Tora Bora dağlarında gizlendiğini söyledi. Organizasyonun merkezini bulduklarına inanıyorlardı. Usame Bin Ladin'in aranması; hep onun mağaralarda gizlendiği konuşuluyordu ve ben çoğu kez Amerikalıların bunu dağın yamacına kazılmış küçük bir delik gibi algıladığını düşünürüm.

- Hayır.

- İşte bu. Bu bir kale.

- Evet.

- Bir kompleks. Çok katlı. Üstte gördüğünüz gibi, yatak odaları ve ofisleri var. Yanlarda ve en altta ısı tespit edilemesin diye derinde açılmış, gizli çıkışları var. İnsanların nefes alıp, orada yaşayabilmeleri için bir havalandırma sistemi var. Girişler kamyon, hatta tank geçebilecek büyüklükte. Hatta bilgisayar ve telefon sistemleri. Bu çok komplike bir operasyon. Aynen öyle. Bu ciddi bir iş ve bunlardan bir tane yok, bir sürü var. Amerikalılar günlerce, ellerindeki en güçlü silahlarla Tora Bora'yı bombaladılar. Kuzey İttifakı'na istihbarat ve yardım için bir milyon dolardan fazla para ödenmişti. Şimdi onun savaşçıları Bin Ladin'in kalesine saldırmak, El Kaide teröristlerini ve liderlerini getirmek için dağlara doğru harekete geçmişlerdi. Ama tüm bulabildikleri, ya boş olan ya da cephanelik olarak kullanılan birkaç küçük mağaraydı. Bir yeraltı sığınak sistemi ve gizli tüneller yoktu. Kale diye bir şey yoktu. Kuzey İttifakı'nın El Kaide savaşçısı olduğunu iddia ettiği mahkûmlar vardı ama bunun kanıtı yoktu ve Kuzey İttifakı'nın biraz da olsa Arap gibi görünen herhangi birini kaçırıp Amerikalılara sattığı söylentileri vardı. Şimdi Amerikalılar, gizli El Kaide ağını bulmak için Doğu Afganistan'daki tüm dağları mağara mağara aramaya başlamıştı. Bir mağara bulduk. Kalan kısım açık. Tamam. O mağaraya kimse gidip bakmasa insanlar günlerce orada saklanıp, yaptığımız her şeyi izliyor olabilirdi. Ama nereye baktılarsa, bir şey bulamadılar. El Kaide tamamen yok olmuş gibiydi. İşte o zaman, İngilizler yardıma koştu. El Kaideyi, kendilerinin deyimiyle, Kuzey İrlanda'da terörizmle savaşırken kazandıkları eşsiz deneyimle ele geçirebileceklerine inanıyorlardı. Diğerlerinin başarısız olduğu yerden onlar başarıyla çıkabilirlerdi. El Kaide ve Taliban için av devam ediyor. Amerika Birleşik Devletleri ve diğer müttefiklerimizle terörizme karşı omuz omuza küresel bir savaş veriyoruz. Beş hafta sonra... El Kaide'den kaç kişi yakalandı? El Kaide'den kimseyi yakalayamadık ancak... Burada, Güneydoğu Afganistan'da kaç kişiyi öldürmeyi başardınız? Hiç öldürmedik. Ali Baba'nın cesedi ve haramilerin yok edilmesi için on bin parça altın. Korkunç gerçek ise burada, hiçbir şey olmamasıydı çünkü El Kaide, var olmayan bir örgüttü. Amerika'ya saldırılar, 90'ların sonlarında Bin Ladin'in etrafında bir araya gelen küçük bir grup tarafından planlanmıştı. Müşterek bir fikirleri yoktu. Aymen el Zevahiri tarafından geliştirilmiş, İslamcılığın aşırı bir yorumuydu. Amerikan işgaliyle, bu grup öldürülerek ya da dağıtılarak tahrip edilmişti. Geride kalan fikirdi ve gerçek tehlike ise bu fikrin dünya çapında birbiriyle hiç ilişkisi olmayan gruplara ve bireylere ilham olabileceğiydi. Amerikalılar ve İngilizler, bir örgüt

arayışında hayali ürünü bir düşmanın ve tehdidin peşinden koştular. Doğu Afganistan'da toplanıldığında, Kraliyet Deniz Kuvvetleri'ndeydim. Sözde El Kaide veya Taliban'a ait bir üsse her seferinde baskına gidildiğinde ya hiç kimse olmazdı ya da bir kaç çoban olurdu. ...ve terörle mücadele için harika bir imaj olarak bu beni etkiledi çünkü insanlar, orada olmayan bir şeyi arıyorlardı. Hücreleri, uyuma hücreleri gibi şeyleri olan hiç bir örgüt veya o örgütün ajanları falan yoktu. Orada olan şey... genç, öfkeli Müslüman erkekler arasında İslâm Dünyası geneline yayılan bir fikirdi. Tehdit oluşturan bu fikirdi. Yeni muhafazakârlar artık giderek bu hayale mahkûm edildiler ve sonra Amerika'nın bizzat yer aldığı ağı ortaya çıkarmak için yola çıktılar. Bu, kesinlikle kendinin de içinde bulunduğu, 60 ülkeyi içeren bir ağdır ve kökü kazınmak zorundadır. İstihbarat önceliğimiz buradaki ağdan sonra pek çok açıdan öncelikle Amerika'dır. Bu ağların peşine düşüp ortadan kaldırmak için, ne yapmamız gerekiyorsa yapacağız. Amerikan hükümeti kendi ülkesi içinde El Kaide örgütünü aramak için yola çıktı. Hukukun bütün dalları ve ordudan terörist arandığı söylenerek binlerce kişi gözaltına alındı. Bir teröristin neye benzediğini, ne tür araba kullandığını veya başka bir şeyi gerçekte bilmezsin. Bu yüzden aslında her şey ve herkes var ve aynı zamanda hiçbir şey yok. Ve hükümet yavaş yavaş ağı buldu: Ülke genelinde Buffalo'dan Portland'a kadar tüm şehirlerde bir dizi gizli hücre! Buffalo'daki teröristleri bertaraf ettik. Ayrıca Seattle, Portland, Detroit Kuzey Carolina ve Florida, Tapma'dakileri. İnsanlarımızı vurmadan önce düşmanı durdurmakta kararlıyız. Amerikalılar onlara uyku hücreleri deyip saldırıyı beklemeye karar verdiler. Ama gerçekte tutuklanan insanların herhangi bir terörist faaliyet içinde olduğunu gösteren çok az kanıt vardı. Portland'dan, Buffalo'nun Lackawanna denilen banliyösüne kadar Amerikalılar bir kere daha hayali bir düşmanın peşine düştüler. Terörist örgüt hücresi dediler. Bu da Lackawanna halkını, terör örgütü ilan etmektir. Detroit ve Portland halkına da, siz teröristsiniz, demektir. Ancak detaylara baktığınızda bunu destekleyen hiçbir şey bulamazsınız. 11 Eylülden beri önümüze çıkardıkları davaların hiçbirinde Amerika'da bulunan herhangi bir grubun, herhangi bir terör faaliyetiyle ilişkisi olduğunu kanıtlayamadılar. Bütün uyku hücresi vakalarının ardındaki kanıtlar çoğu zaman derme çatma ve tuhaftı. Bu bant vakaların ilkinde kanıtların merkezindeki parçalardan biriydi. Detroit'teki bu eve düzenlenen baskında bulundu. Dört Arap erkeği, bir El Kaide Örgüt Hücresi olduğu şüphesiyle tutuklandılar. Bay Hmimssa adında başka bir göçmen tarafından itham edilmişlerdi. Ancak Bay Hmimssa gerçekte 12 takma adı olan uluslararası bir dolandırıcıydı ve Amerika genelinde dolandırıcılıktan aranmaktaydı. Buna karşın, FBI o adamlar aleyhinde ifade verirse dolandırıcılıktan alacağı cezayı azaltmayı teklif etti. Bay Hmimssa'nın iddialarını desteklemek için, FBI videokasete başvurdu. Görünürde sanıklarla hiçbir ilgisi olmayan bir grup gencin Disneyland'e yaptığı gezinin masum video kaydıydı. Ancak hükümet kasette saklanmış gizli ve kötü bir amaç keşfetti. Keşfedilen bantları inceleyen hükümet uzmanı onları paravan bantlar olarak adlandırdı ve hedeflerinden birinin bu tür bantlar yapmak olduğunu söyledi. Kasetin gerçek amacı gerçeği gizlemekti. Çabalarının kasetin zararsızmış gibi göstermek olduğunu açıkladı. Disneyland kaseti olaydaki gerçek amacı gizlemek için turistik gezi izlenimi vermek için yapılmıştı. Aslında sadece bir turist kaseti olarak sahip olduğu görünüm bile gerçekte turistik bir kayıt olmadığının kanıtıdır. El Cezire, Hollywood, Los Angeles, California. Merhaba. Kasetin turistik bir kayıt gibi göründüğü gerçeğini asla göz ardı edemezdim. Disnayland turuna bakınca uzun bir sıra olduğunu ve insanların binmenin bir yolunu aradığını görürüz. Kamera zaman zaman Indiana Jones filminde olduğu gibi duvardaki taşlara çevriliyor. Birkaç dakika sonra kamera

bir anlığına karşıya çevrilip, çöpe odaklanır ve sonra da kalabalığın içinde dolaşmaya devam eder. Uzmanın söylediğine göre aslında o çöp kutusuna bir anlık dikkat çekilmesiyle bu komplonun bir parçası olan insanlar terör operasyonlarını yürütmek için Kaliforniya'daki Disneyland'e nasıl bomba yerleştireceklerini anladılar!

Merhaba! Tüm konuşma ve sohbetlerde kasetin içinde yer alan saklı mesajı gizlemek amaçlanmıştır. Kasetin gizli mesajlarla dolu olduğuna hükümet ikna olmuştu. Grubun otel odasının olduğu yerde dışarıdaki bir ağaca ait kısa çekimin otobandaki arabalara saldıracak keskin nişancının nereye yerleştirileceğini göstermek amaçlı olduğunu söylediler. Kazara çalışır vaziyette bırakılmış gibi görünen kamera aslında bir teröristin bombayı nereye yerleştirileceğini diğerlerine göstermek için gizlice mesafeyi hesaplıyordu. Ayrıca hükümetin yaptığı açıklamaya göre Detroit hücresi dünya çapındaki Amerikan askeri üslerine saldırı planlıyordu. Bir kez daha Detroit'teki evde kanepenin altında buldukları ajandadan, bu gizli kanıtı keşfettiler. Karalamalara bakıldığında, aslında Türkiye'deki bir Amerikan üssüne saldırı planı gibi göründüğünü söylediler. Hükümetin ifade vermek üzere üsten getirttiği güvenlik görevlisi, çizimi, ana pist olarak yorumladı. Kadının tespiti bunların AWACS uçakları ve savaş jetleri olduğuydu. Bu düz çizgilerin yangın hatları olduğunu ve burada aşağıdakilerin güçlendirilmiş sığınaklar olduğunu söyledi. Ancak ajandadaki çizimlerin aslında deli bir adamın işi olduğu keşfedildi. Ortadoğu'nun tamamında savunma bakanı olduğuna inanan bir Yemenlinin hayalleriydi. Bir sene önce evdeki kanepenin altında ajandayı bırakarak daha sanıkların hiçbiri Detroit'e gelmeden intihar etmişti Buna rağmen, sanıklardan ikisi suçlu bulundu. Ama o zaman hükümetin tek tanığı Bay Hmimssa iki hücre arkadaşının yaptıkları her şeyi anlatmasıyla sahtekârlık suçlamaları düşürüldü. Terör mahkûmu davası hâkim tarafından düşürüldü ama bu Başkan tarafından, anavatandaki savaşta ilk başarı olarak, kutlandı. Teröristler bizden kaçmakta. Onları kaçmaya zorluyoruz. Teröristler, bir bir Amerika adaletinin ne olduğunu öğreniyor. New York, Buffalo'daki diğer bir olay yüzeyde daha önemli gibi görünüyordu.

6 Yemen-Amerikan vatandaşı Afganistan'daki İslami eğitim kamplarına gitmişti. 2001'in başlarında gittiler ve 2 ile 6 hafta arası İslami devrim teorisi düşüncesinin eğitimini aldılar. Hatta onlardan ikisi eğitim kampını gezerken Bin Ladin'le tanışmış. Daha sonra Buffalo'nun varoşu olan Lackawanna'daki yaşamlarına geri döndüler ve hiçbir şey yapmadılar. FBI, bu geziyi duydu ve altı adamı neredeyse bir yıl boyunca gölgeleri gibi takip etti ama hiçbir şüpheli hareketleri olmadı. Ama bir süre sonra aralarından biri, Bay El-Bekri Arabistan'a gitti ve arkadaşlarına bir e-posta gönderdi. Postada, evlendiğini ve onları bir süreliğine göremeyeceğini söylüyordu. Onların e-postalarını izleyen CIA, bunun şifreli bir mesaj olduğunu anladı. Hücre'nin, Amerika Beşinci Filosuna intihar saldırıda bulunması hakkındaydı. FBI ve hükümet, bu ifadeyi kötü bir şey gibi gösterdi. Evlenme kelimesinin bir kod olduğuna inandılar. Daha fazla görüşemeyeceğiz, ifadesi Muktar El-Bekri'yi intihar bombacısı olarak gösterdi. Gerçekte ise El-Bekri, Arabistan'da evleniyordu ve gerçekten evlendiği için artık arkadaşlarının yanında olamayacaktı. İyi geceler. Geçtiğimiz 24 saatte yürürlüğe konan Birleşik Devletler yasası Amerika'da El-Kaide eğitimli bir teröristi hücre olarak tanımladı. Washington tarafında başka bir uyuyan hücrenin etkisiz hale getirildiği gururla halka duyurulmuştu ama çok geçmeden bu suçlamalar hakkında e-posta haricinde hiçbir kanıt bulunamamıştır. Hükümet, Lackwanna, New York'daki genç hücre üyeleriyle ilgili iyi bir noktaya parmak bastı evet, onlar Afganistan'a El-Kaide'nin eğitim kamplarında eğitim

görmeye gittiler ama bu hareketlerin hiçbirinin temelinde kasıt yoktu. Onlardan biri erken çıkmak için yaralanmış numarası yaptı. Amerika'ya geri döndüler. Onları sürekli gizlice izledik ve hiç ipucu bulamadık, ufacık da olsa bile onların terörist ataklarından ziyade bir şey planladığı ya da herhangi bir şeye teşebbüs edeceği hakkında bile en ufak bir ipucu yoktu. Hücre olmadığı çok belliydi. Hükümet hücrelerle ilgili hiçbir kanıt olmadığı gerçeğiyle yüzleşildiğinde terörist suçlamalarını çabucak düşürmeliydi. Bunun yerine onları basitçe eğitim kampına gittiği ve orada üniforma satın aldıkları için suçladı. Hatta diğer davaların hepsi uydurmaydı: Virginia ormanlarında Keşmir'e özgürlüğü destekleyen bir grup öğrenci, paint-ball oynarken bulundu. Amerika'ya saldırı düzenleme eğitiminde bulundukları için mahkûm edildiler. Bir grup Afro-Amerikan, Oregon'dan Afganistan'a Taliban'a destek olmaya giderken Çin'de kayboldular. Hükümetin dediğine göre tüm bu gruplar gizli ve korkunç El-Kaide şebekesinin bir parçasıydı. Hükümetin, başta yasa ile ilgili endişeleri vardı ama bu endişeye izin verdiler, bunu aldılar ve bir panik yarattılar. Mantıklı soruları vardı. Bunları alıp tamamen fanteziye çevirip, onlara verdiler. Çıkarımlarla buna başladılar ve soruları boşluklarla doldurdular. Teröristleri istiyorlar hatta onlara mecburlar. Bu varsayımlara ve bu varsayımlara ve bu varsayımlara dayalı kuruyorsun ve bu varsayımlardan yola çıkarsan ve bunun üzerine varsayım kurarsan, istediğin her yere çıkabilirsin! Bu hayal gücünün bir çalışması. Aynen öyle. Bir hayalden ibaret ve bu hayal, politikada çıkarcı bir satıştı. Hiç şüpheniz olmasın ki, dışarıda olduğu gibi, içeride de savaşımız var. Britanya'da da hükümette ve çoğu medyada, El-Kaide'nin saldırı için bekleyen gizlenmiş uyuyan hücreler şebekesi, büyük bir etki yarattı. Bir kez daha bunlar için ellerinde çok küçük delil vardı. 11 Eylül'de 664 kişi Terörizm faaliyetlerinden dolayı tutuklandı hiçbirinin El-Kaide'ye mensup olduğu kanıtlanamadı. Şimdiye kadar sadece üç kişinin İslamcı grupla ilişkisi kanıtlanmıştır bu suçlamalardan hiçbiri terör planları içermiyordu. Kaynak topluyorlardı ya da İslam kaynaklarına sahip oluyorlardı. Çoğu kişi 11 Eylül Saldırılarından beri Terörist Aktivitelerinden suçlu bulunmuştur aslında İrlandalı terörist grupları UVF veya Gerçek IRA üyeleri gibiydiler. Birçok tutuklama gizli El-Kaide şebekesinin parçası olarak çarpıcı bir şekilde duyuruldu gerçekte ise Amerika'da saçmalık olarak nitelendirildi. Mesela Londra polisi baskın yaptığı Bay Zeynel Abidin'in terörist eğitimi için uluslararası bir şebekeden kaçtığını söyledi. Korumalar için savunma dersleri veriyordu. Buna, Nihai Cihat Sorunu dedi. Tek müşterisi mağaza soyguncularına karşı kendini nasıl savunması gerektiğini öğrenmek isteyen süpermarkette çalışan bir korumaydı. Bay Zeynel Abidin tüm suçlamalardan aklandı. Daha sonra terör hücresi olduğu iddia edilen Hogmanay, Edingburgh'a saldırmayı planlıyordu. Önemli kanıtlar ortaya çıktığında hakkındaki tüm suçlamalar düşürüldü. Hedeflere nerede saldıracaklarını gösterdiğini sandıkları harita Avustralyalı bir turistin dairelerine bıraktığı sırt çantasından çıkmıştı ve gezeceği turistik alanları gösteriyordu. En çok korkulan ve yüksek profile sahip gizli planlar herhangi bir kurum olmaksızın ortaya çıkarıldı. Hiç kimse Londra gaz borularına saldırı planladığı için tutuklanmadı bu medya tarafından şişirilen bir fanteziden ibaretti. Amerika'daki gibi korkunç ve acımasız bir şebekenin toplumumuza gizlediği kişilere dair kanıt henüz bulunamadı ama hem hükümet hem de medya, bize, devamlı orada olduklarını söylüyor. - Şebeke yok öyleyse. - Evet. - Hiç mi yok? - Muhtemelen yok. - Onu biz mi icat ettik? İcat etmek çok sert bir terim. Sanırım fikri ileri sürdük, en kötü korkularımızı ileri sürdük ve gördüğümüz şey de hayalden ibaretmiş. El-Kaide, her yerde kolları olan küresel bir örgüt. Hedef, terörle öldürücü bir şekilde bağlantılı. Bu vahşetin İngiliz topraklarında hiç yaşanmadığını söylemiyorum. Benim

söylediğim; terörizm ihtimalini abartan bir halimiz var ki bu oldukça kısıtlı ve tek ihtiyacımız olan kanıtlara, anlamak için bakmak ki veriler bunu kolayca desteklemiyor buna toplum olarak karşılık vermeliyiz. İngiliz ve Amerikan hükümetlerinin, gerçek tehdidin doğasına yaptıkları hem çarpıtılmış hem de abartılmıştır. Dünya genelinde bu uç İslamcı teorilerinden ilham alan tehlikeli fanatik gruplar var ve sivil halk üzerinde kitlesel terör tekniklerini kullanmaya hazırlanıyorlar. Madrid'in bombalanması bunun açık göstergesidir. Ama bu yeni bir olgu değildi. Amerika ve diğer ülkelerin izlediği yeni yol, karmaşık bir şekle dönüştü ve tamamen farklı bir tehdit oluştu. Basit bir şekildeki hayal ürünü şebeke ağından her an, her yerde saldırabilecek eşsiz bir terörist haline geldi. Ama hiç kimse bu fanteziyi sorgulamadı çünkü giderek daha çok insanın ilgisini çekmeye hizmet ediyordu. Basın, televizyon ve yüzlerce terör uzmanı dinleyicilerine bu kurmacaları gerçekmiş gibi benimsetiyor. İslamcılar da bu medya fantezisini besleyerek güçlü bir organizasyon olabileceklerini fark ettiler; elbette sadece insanların hayallerinde. Bundaki esas itici güç, Amerikalılar tarafından ele geçirilen Bin Ladin'in birliklerinden biriydi. Ona Ebu Zübeyde diyorlardı. Sorgulayıcısına, El Kaide'nin bazı filmler hazırladığını ve bunların Afganistan'da izledikleri Godzilla filminin kopyası olduğu gibi korkutucu şeyler söyledi. Zübeyde, sorgulayıcısına kendi düşüncelerine dayalı, bizi alarma geçiren hikâyeler anlattı. Örneğin bize, yakın zamanda çekilen Godzilla'da Brooklyn Köprüsünün bir canavar tarafından yıkıldığını anlattı. Bize El Kaide'nin Brooklyn Köprüsü'nü yok etmek istediğini söyledi. Bize metro gibi toplu taşıma yollarına saldırmaktan bahsetti. Bize apartmanlar, alışveriş merkezleri, Özgürlük Heykeli gibi bütün her yere saldırmaya niyetlendiklerini söyledi. Son istihbarat raporu, El Kaide liderlerinin apartmanlara, otellere ve ABD'deki diğer az korunan hedeflere saldırmayı planladıklarını vurguladıklarını belirtti. Teröristler, ABD'deki finansal kurumlara fiziksel saldırı yapmayı düşünüyorlar. Ebu Zübeyde sorgulayıcısına ayrıca, İslamcıların kullanmaya niyetlendiği şehirlere radyasyon yayacak patlayıcı bir aygıttan yeni korkunç bir silahtan bahsetti: Kir Bombası. İlk defa CBS Haber'den duyacağınız bir bilgi: Yakalanan El Kaide lideri terörist arkadaşlarının çok tehlikeli bir silahın nasıl yapılacağını ve ABD'ye nasıl getirileceğini bildiğini söyledi. Medya yemi yutmuştu. Kir Bombasını, binlerce insanı öldürebilecek olağanüstü bir silah olarak tasvir ettiler ve bu süreç içinde daha da korkutucu gizli bir düşman edindiler. Ama gerçekte, kir bombası tehdidi hala bir illüzyondu. Bu silahın hedefi, radyoaktif maddeleri, gelişi güzel bir patlamayla yaymaktı ama böyle olası bir silah için yapılmış bütün çalışmalar sonucunda bu şekilde bir radyasyon yayılımının kimseyi öldürmeyeceğini çünkü radyoaktif maddelerin çözüleceğini ve alanın hemen temizlenmesi şartıyla uzun vadeli etkilerinin önemsiz olacağını gösterdi. Geçmişte hem Amerika hem de Irak ordusu bu tarz silahları denediler ve birçok sebepten tamamen etkisiz silahlar oldukları sonucuna ulaştılar. Kir Bombası ne kadar tehlikeli olabilir? Eğer ölürse birkaç kişi ölür ve cevap, muhtemelen hiç tehlikeli değil.

– Gerçekten mi?

– Evet. Bu defalarca söylendi ama sonra insanlar arkasından hemen şunu söyledi: Bilirsin, insanlar buna inanmayacak ve panikleyecek. Bilirsiniz, bu projede, savunma ve benzeri şeylerde çalışan bütün insanlar rahatlayarak derin bir nefes aldı, çünkü sorunları geri dönmüştü. Hepimiz panikleyecektik. Bunun kimseyi öldüreceğini düşünmüyordum ve bence aksini iddia eden bir rapor yazsaydınız, başınız derde girerdi. Aslında enerji departmanı bu tarz testler yapıyor ve neler olacağını ölçüyor ve ölçüm sonuçları oldukça düşük. Hayatı tehdit eden bir seviyede değil ama doğrudan maruz kalınabilecek yüksek dozu hesaplıyorlar.

Bu hesaplamaların nasıl yapıldığını kontrol ettim ve bu saldırıdan sonra bir yıl için kimsenin hareket dahi edemeyeceğini varsayıyorlar. Bir yıl. Bu çok komik. Kir Bombası, radyoaktif tehlike, açık bir şekilde hiçbir şey yapmayacak. Ama paniğin tehlikeleri, korkunç. İşte ironi burada. Hükümetin... Bakın bu ciddi bir bomba değil. Ciddi tehlike panikten doğabilir ve panik yapmak için bir sebep yok. Panik yapma demek yerine, bunu yapıyor. Bayanlar baylar, bu şovumuzun sonu değil ama buna benzer bir şey her an olabilir. Sadece sizi her duruma hazırlamamız gerektiğini düşündük. Teşekkürler. Şimdi hikâyemize dönelim. Bu fantezinin derecesi, daha fazla grubun kendilerine verilen gücü fark ettiği ölçüde büyümeye devam ediyor. En önemlisi, bu gruplar şu fikrin yayılmasında oldukça etkili: Yeni Muhafazakârlık. Çünkü şimdi hedeflerini gerçekleştirmek için bunu kullanabileceklerini biliyorlar: ...Amerika, dünyadaki kötülüğün üstesinden gelmek için özel bir kadere sahip ve şimdi bu destansı hedef Amerikalılara bir anlam ve amaç veriyor. Bunu gerçekleştirmek için, Irak ile başlayacaklardı ve Amerika'daki terörün altında yatan gizli gerçeği keşfettikleri anda El Kaide ve Saddam Hüseyin arasında, daha önce kimsenin şüphelenmediği gizli bağlantılar buldular. Gizli servisten, istihbarat kaynaklarından ve şu anda gözaltında olan insanların ifadelerinden elde edilen kanıtlar, Saddam Hüseyin'in El Kaide üyeleri dahil olmak üzere, teröristleri koruduğunu ve onlara yardım ettiğini ortaya çıkarmıştır. Bu 19 eşkıyanın ellerindeki silah ve planların bu sefer Saddam Hüseyin tarafından kullanıldığını bir hayal edin. Arada bağlantı olmadığını söyleyen insanlara hala şaşırıyorum. Bu doğru değil. 11 Eylül korsanlarına çok büyük bir olasılıkla yardım ve yataklık ettiklerini gösteren kanıtlar olmasına rağmen Saddam'ın istihbaratçıları ve 11 Eylül komplocuları arasında direkt bir bağlantı olmadığını gösteren şey nedir?

– Ortada gerçekten bir kanıt var mı?

– Gerçekten kanıt var. Yani insanlar, El Kaide ve Saddam Hüseyin arasında bir ortaklık yok derken...

– ...yanılıyorlar öyle mi?

– Tamamen yanılıyorlar.

– Gerçekten mi?

– Kesinlikle yanılıyorlar. Bombalama başladı. Tamam, tamam, almaya başlayın... Bu terör dolu savaşın içindeki, yeni küresel politikaların arkasındaki itici güç, karanlık bir fantezinin gücüydü. Tehditler ve gizlenmiş kötü niyetli ağlar, dünya çapına yayılıyordu. Böyle güçlü bir fantezi, aynı zamanda politikanın doğasını da değiştirmeye başladı çünkü gittikçe politikacılar geleceği şekillendirmedeki yeteneklerini keşfediyorlardı ve var olan bu korkunç tehlikeler, onlara dünyadaki yeni kahraman rolünü veriyordu. Savaş sonrası yıllarda, politikacılar hayal güçlerini kullandı ama bu sefer insanları için yaratabilecekleri daha iyi bir geleceğin vizyonunu iyimser olarak öngördüler ve bu vizyon onlara güç ve otorite verdi. Ama bu hayaller yıkıldı ve Tony Blair gibi politikacılar politikaları odak gruplar tarafından belirlenen kamu yaşamının yöneticileri gibi oldular. Ama şimdi, bu terör savaşı, Blair gibi politikacılara büyük, yeni bir geleceği tasvir etmelerine izin verdi. Ama bu vizyon hayali tehditlerden biriydi ve yeni bir kuvvet politikayı yönetmeye başladı: geleceğin korkusu. Bu geleneksel bir tehditle ilgili, geleneksel bir korku değil. Kitle imha silahlarının, haydut devletlerin ve uluslararası terörizmin yarattığı bu yeni tehditlerin korkusu birleşerek dünyamıza bir felaket sunmaktadır. Her geçen gün, fark ettiğim ve durdurmak için hiçbir şey

yapmadığım bu tehdidin utancını taşıyorum. Bu bizi bu ay veya gelecek ay, ateşe atmayabilir ve içine çekmeyebilir belki bu yıl ve gelecek yıl bile olmayabilir. Bence bu tehlikeler ortada ve bence bazen insanlar bunların nasıl bir araya geldiğini anlamakta zorlanıyorlar. Bence eğer buna gerçekten inanıyorsam bunu sana söylemek benim görevim ve evet gerçekten inanıyorum. Belki buna inanarak hata yapıyorum ama buna inanıyorum. **Blair'in savunduğu şey şu**: bir politikacının görevi geleceğe bakabilmek ve olabilecek en kötü şeyi hesaba katmak ve sonra bunu önlemek amacıyla vaktinden önce harekete geçmek için küresel terör ağının yarattığı yeni tehditle karşı karşıya olduğumuzu bize göstermektir. Blair bunu yaparken, aslında Yeşil Hareketin geliştirdiği bir fikri benimsiyordu. Bu fikre, İhtiyat İlkesi deniyordu. 1980'lerde, ekoloji uzmanları dünyanın küresel ısınma tehdidi altında olduğuna inanıyorlardı. Ama o dönemde, bunu kanıtlayan bilimsel deliller azdı. Bu yüzden, hükümetlerin daha yüce bir görevi olduğuna dair radikal bir fikir ileri sürdüler, hükümetler kanıt bekleyemezdi çünkü o zamana kadar çok geç olurdu. Dünyayı kesin olmayan bir afetten kurtarmak için önsezileriyle, varsayımsal olarak harekete geçmek zorundaydılar. Esas itibariyle, ihtiyat ilkesine göre sorun olabilecek bir şeye dair kanıtın olmaması, sanki sorunmuş gibi harekete geçmemek için sebep değildir. Bu, kanıta dayalı olmayan alınan önlemin meşru olduğunu etkili bir şekilde anlatan çok ünlü üçlü-olumsuz sözdür. Bu, en kötü ne olabileceğini var saymaya ve bu var sayımı hali hazırdaki en kötü delillere dayandırmayı gerektirir. Eğer, El Kaide toplu imha silahı alabilseydi, alır mıydı?

Kesinlikle. Finansal kaynakları var mı?

Muhtemelen. Bu tip silahlar almak için kullanır mı?

Elbette. Ama bir kere ne olabileceğini var saymaya başladığınızda işte o zaman bunun sonu gelmez. Ya ona erişimleri varsa?

Ya onu etkili bir şekilde konuşlandırabilirlerse?

Ya biz buna hazırlıklı değilsek?

Bu, kanıta dayalı bilimsel karar alma sürecinden hayale ve varsayıma dayalı kurgusal en kötü durum senaryosuna geçiştir. Ve şimdi terörle savaşta hükümetin politikasını şekillendirmeye başlayan bu ilkeydi. Hem Amerika'da, hem de İngiltere'de insanlar işledikleri bir suçtan dolayı değil hiç bir delil olmamasına rağmen, sırf politikacılar gelecekte vahşice bir şey yapabileceklerine inandıkları için yüksek güvenlikli hapishanelerde tutuluyorlar. Amerika başsavcısı, bu değişimi önleyici tedbir yaklaşımı, şeklinde açıkladı. Düşünce şeklimizi değiştirmek zorundaydık. Tepki göstermek için işlenecek suçu beklemek veya bir suçun işlenmesine dair deliller ortaya çıkıncaya kadar beklemek, bize Amerikalıları korumak için uygun bir yol gibi görünmedi. Önleyici yaklaşıma göre insanları geçmişte suçlardan sadece kanıtlayabildiklerin için sorumlu tutmak yerine gelecekte ne yapabilecekleri ile ilgili düşündüklerine veya yorumladıklarına dayanarak hapse atarsın. Ve nasıl gelecekte yapabileceği hakkındaki düşüncene dayanarak hapse attığın bir insan, senin tahmininin aksini ispatlayabilir?

Bu imkânsız ve eninde sonunda hükümet masumları suçlulardan ayırmak için tasarlanmış tüm bu süreci atlar çünkü onlar gelecekte yapabilme ihtimalleri olduğu için insanları hapsetme anlayışını hiç bir zaman benimsemezler. İhtiyat ilkesinin destekçileri bu hak kayıplarını, toplumun El Kaide örgütünün eşsiz ve dehşet verici tehdidiyle karşılaştığı zaman

ödemesi gereken bir bedel olduğunu öne sürdüler. Ama bu programın gösterdiği gibi gizli, organize bir terör ağı fikri büyük ölçüde hayal ve politikacılar, ihtiyat ilkesini kucaklayarak kısır bir döngüye girmiş oldular. Var olmayan bir örgüt ile ilgili en kötüsünü düşündüler. Ama kimse bunu sorgulamamaktadır, çünkü ihtiyat ilkesinin temel kuralı delillere dayanmadan, en kötüsünü düşünmektir. Ve aksine, en karanlık düşüncelere sahip olanlar en çok sözü geçen kişi oldular. İstihbarat teşkilatında terör meselelerinin tartışıldığı toplantıları duyacaksınız ve sürekli en korkunç değerlendirmeyi yapan kişi yapılması gerekene dair en güçlü sezgilere sahip kişi çoğu kez toplantılarda etkili olacaktır. Bu yüzden biz, ne olabileceğine dair en korkunç tahminlere inanırız. İnanmama hissi kayboldu. Böylece en etkili hayal gücüne sahip kişi en güçlü kişi olur. Bir bakıma bu doğrudur. El Kaidenin kollarının, uzaklara yetişmeye başladığını biliyoruz. Bir saldırı olacak. Asıl sorun İngiltere'de ne zaman olacağı. Bence, eğer kelimesi, akademiktir. Sadece an meselesi ve büyük ihtimalle. Bittiği zamanı nasıl bileceğiz? Tehdidin geçtiğini nasıl bileceğiz? İçinde bulunduğumuz düşünce şekline göre bittiğini söylediğimiz an kesinlikle saldıracaklarına inandığımız zaman olacaktır. İşte biz sadece bugün, böyle yaşıyoruz. Bıçak sırtında yaşıyoruz.

Bu hikâye 30 seneden önce politikacıların daha iyi bir dünya rüyası çökerken başladı. Bu çöküşten iki grup ortaya çıktı: İslamcılar ve yeni muhafazakârlar. Geçmişe baktığımızda, bu grupların gerçeklerin ortaya çıktığı çağda insanların hayatlarına anlam katan politik görüşlerin etkileyici gücünü yeniden savunmaya çalışan son politik idealistler olduğunu şimdi görebiliyoruz. Ama her ikisinin de dünyayı değiştirme girişimleri başarısız oldu ve onun yerine politikacıların çıkarları için kullandığı bugünkü tuhaf hayali korkuyu birlikte yarattılar. Çünkü tüm büyük fikirlerin itibarını kaybettiği bir çağda hayalet bir düşmanın korkusu politikacıların güçlerini sürdürebilmesi için geriye kalan tek şeydi. Ve dağdan kalelere veya kum fırtınalarının içinde taarruz eden üniformalı Amerikalıları gördük.

Dünyanın öbür ucunda teröristlerle savaştık çünkü vatandaşlarımızın hayatı tehlikede. Şimdi Amerika ve dünya, daha güvenli.

Risk yüksek. Daha önce bildiklerimize hiç benzemeyen düşman karşısında teröre karşı küresel savaş veren bir milletiz. Amerika'yı devamlı savunma seçeneği ile karşılaştım. Hiç bir şeye inanmayan toplumlarda korku tek gündem olur.

20. yüzyıla, serbest piyasayı savunan sağ ile sosyalizmi uygulayan sol arasındaki bir savaş hakim oldu. Bu görüşlerin her ikisinin de kendi sınırlamaları ve kendi sorunları olmasına rağmen en azından onlar şimdi gördüğümüz hiç bir şeye inanmayan toplumun aksine bir şeylere inanıyorlardı.

Ve hiç bir şeye inanmayan bir toplum her hangi bir şeye inanan insanlar tarafından çok korkutulur. Bundan dolayı da bizler, o insanları tutucular veya fanatikler olarak sınıflandırırız ve topluma yavaş-yavaş aşıladıkları korku ile de olması gerekenden daha fazla avantaj sağlarlar. Ama bu onların doğasındaki güçten ziyade bizim ne kadar çok yalnızlaştığımızın ve parçalandığımızın bir ölçüsüdür.

Korku sonsuza kadar sürmeyecek aynen politikacıların vaat ettikleri ama aldatmaca olduğu ortaya çıkan rüyalar gibi kâbusların da aldatmaca olduğu ortaya çıkacak ve o zaman politikacılarımız bize sunacakları ne iyi ne de kötü vizyonlarının olmadığı gerçeği ile yüzleşmek zorunda kalacaklar.

YILMAZ KARAKOYUNLU'NUN HAYALÎ TARİHİ VE PATRONA HALİL İSYANI'NI NASIL DEĞERLENDİRİLMELİ?

Çepeçevre/ Mustafa ARMAĞAN

Yılmaz Karakoyunlu ismini Salkım Hanım'ın Taneleri romanından hatırlayacaksınız. Geçtiğimiz yıl filme çekilmiş ve "Varlık Vergisi" tartışmasına yol açmıştı.

Dikkatli okuyucularım, filmde bazı bilgi yanlışları ve abartıları yazdığımı hatırlayacaklardır.

Sonuçta bu hatalar tarihi tepe taklak etmediği için bağışlanabilir. Bir romanda sanatçının **"belli bir ölçüde"** tarihi tahrif etme hakkının bulunduğunu, bu özgürlüğü sanatçıya tanımadan tarihî roman yazılamayacağını kabul ediyorum. Sineye çekilebilir yanlışlardır bunlar.

Sayın Karakoyunlu, aynı zamanda bir milletvekilidir ve bir köşe yazarıdır. Sabah gazetesinde **"Din ve Siyaset"** vinyeti altında arka planı tarihî bilgilerle örülü siyasî yazılar yazmaktadır.

15 Temmuz tarihli köşesinde bu defa **Vural Savaş**'ın yeni çıkan **Militan Demokrasi** adlı kitabına övgüler düzüyor. Hayır, onun **"Bu kitap, siyaset disiplini ve adalet ahlakı içeriğinde demokrasi ve laiklik mücadelesidir."** türünden anlaşılmaz cümlelerine takılmayacağım. Bugün, aynı yazısının sonundaki garip ve ters bir analojiye takılacağım:

"Patrona Halil, aydınlık çağımızı başlattığı için Nevşehirli İbrahim Paşa'nın derisini yüzmüştü. Sultan Birinci Mahmut, katil Patrona Halil'i saçlarından yakalamış, başını musalla taşına vururken bağırıyordu. "Bu habis kelle gidince ülkeyi ışık kaplayacak." Aradan tam iki yüz yetmiş yıl geçmiş... Hâlâ bu mücadele sürüyor..."

Gidecek olan "kelle" kimi temsil etmektedir bugün? Kelle almaya neden bu kadar meraklıdır Sayın Karakoyunlu? Bu ihtilal çığlıklarını andıran ifadesiyle ne demek istediğini açmalıdır Karakoyunlu.

Biz şu Patrona meselesine dönelim.

Yahu nedir bu Patrona Halil'in elimizden çektiği?

Saltanatçısı saldırır, devrimci solcusu saldırır, Kemalist'i saldırır, İslamcısı saldırır, o da yetmez, **Aptullah Ziya Kozanoğlu** ve **Reşat Ekrem Koçu** gibi "aslan" romancılarımız saldırır. Bir tek **Kerim Korcan** sahip çıkmıştır ona, o kadar.

Şimdi yukarıdaki paragrafta geçen Karakoyunlu'nun ifadelerinin gerçekten vuku bulduğuna inanılabilir mi sizce? Tamamen yanlış, tamamen hayal ürünü şeyler bunlar.

Bir kere Nevşehirli İbrahim Paşa'yı öldürten Patrona değil, Padişah III. Ahmed'dir. Paşa'yı iki damadı ile birlikte boğdurup iç donlarıyla üç öküz arabasına yükleten ve isyancıların önüne attıran da Padişah'ın kendisinden başkası değildir.

İkincisi, Nevşehirli'nin derisinin yüzülmesi gibi bir hadise vaki olmamıştır. Cesedi yerlerde sürüklenmiş ve parçalanmıştır; ama derisinin yüzüldüğüne dair herhangi bir kayıt yoktur.

Sormak gerekiyor: I. Mahmut ne zaman ve nerede Patrona Halil'i saçlarından yakalayıp başını musalla taşına vurmuştur acaba?

Bunun belgesini söyleyebilirler mi?

Konu ile ilgili yüzlerce kaynağı araştırdım; ama bir tek yerde, Sultan Mahmud'un Patrona'nın palalarla budanmış cansız bedeni, ayaklarının dibine serildikten sonra dahi böyle bir davranışta bulunduğuna dair hiçbir şey okumadım.

Dördüncü olarak, Padişah'ın **"Bu habis kelle gidince ülkeyi ışık kaplayacak"** dediğini nereden çıkartıyor Sayın Karakoyunlu? Bunu hangi hayal burçlarında inşa etti? Yoksa yazmakta olduğu bir romandan alıntı mı yaptı?

İşte size hâlâ aşılamayan bir kaynaktan Patrona Halil'in gözlerden gizlenen portresi:

"Sultan Mahmud, kendi iclâsına sebep olanlardan Patrona Halil'i, huzuruna çağırarak, ondan ne dilediğini sorduğu vakit, Patrona, sadece eski vezirler tarafından konulmuş ve halka çok ağır gelen vergiler ile malikâne usulünün kaldırılmasını istemişti..." sh: 159

"I. Mahmud'un vâlidesi Saliha Sultan'ın, Patrona'ya ikinci oğlum diye hitab ettiği ve saraya geldikçe bol miktarda ihsanlarda bulunduğu, Patrona Halil'in dahi bu parayı etrafındakilere dağıttığı söylenilmektedir." Sh: 161

"Sultan I. Mahmud, Patrona'nın tahakkümünden kurtulmak için ilk def'a ona büyük bir memuriyet vererek merkezden uzaklaştırmayı düşündü ve bu maksadla kendisine arzu ettiği vazifeyi sordu. Fakat bu zeki ve kurnaz adam, mes'eleyi derhâl kavramış ve ne rütbede, ne de mansıbda gözü olmadığını, ancak memleket için çalıştığını bir def'a daha tekrarlamıştı. Patrona, bu esnada, padişahın kendisine yüz bin altın vereceğini ve bunu alıp istediği yere gitmesini tavsiye eden yeniçeri ağasına ise, gayet sert muamele ederek, İstanbul'un bütün parasının kendinin olduğunu, paraya ihtiyacı bulunmadığını da söylemişti." sh: 160

Patrona İsyanı üzerine şimdiye kadar yazılmış en bilimsel kitaptan alındı bu satırlar (Münir Aktepe, Patrona İsyanı 1730, İstanbul 1958).

Çuvaldızı biraz da kendimize batıralım: Tam 47 gün devletin iplerini elinde tutan bir "baldırıçıplak"ın erdem ve kanaatkârlığını gösterebilecek kaç kişi vardır bugün aramızda? **Fırsatını buldu mu hazineyi hortumlayanların yaşadığı bir memlekette Padişah tarafından teklif edilen makam, mansıp ve altınları elinin tersiyle iten Patrona Halil'in bir ahlâk abidesi olarak anılması gerekmez mi?** Ve nihayet, bunu en iyi fark edebileceklerin başında da Sayın Karakoyunlu gelmeli değil miydi?

m.aramagan@zaman.com.tr
http://gizlenentarihimiz.blogspot.com.tr/2009/04/patrona-halil-isyann-nasl.html

PATRONA İSYANI 1730 -Münir Aktepe

ÖNSÖZ

Osmanlı tarihi, bir kısmı payitaht, diğerleri imparatorluğun muhtelif mahallerinde olmak üzere, mahiyet itibariyle mütenevvi, bir çok isyan hâdiseleri kaydeder. Bu kitabın mevzuunu teşkil eden ve daha ziyade Patrona isyanı diye şöhret bulan 1730 isyanı da İstanbul'da vukua gelen bu kabil hâdiselerin en mühimlerinden biridir ve bilhassa âmilleri bakımından tedkike değer bir mevzudur. Bu isyandan evvel, İstanbul' da birçok ayaklanmalar husule gelmiş ve bunlar arasında, III. Murad devrinde mağşuş akçe ile ulûfe verilmesi yüzünden Kapukulunun

Divan-ı hümâyun a hücumu, Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa ile Defterdar'ı öldürmeleri; bundan bir kaç sene sonra, 26 Ocak 1593de yine ulûfe meselesinden doğan Sipahi isyanı; II. Osman'ın öldürülmesi ve I. Mustafa'nın tahta çıkarılmasına müncer olan mâruf isyan; I. Mustafa'nın saltanat devresindeki hâdiseler; IV. Murad devrinde Hafız Paşa'nın, , padişahın gözü önünde katledilmesi ile dikkati çeken hareket; Hüsrev -Paşa'nın sadaretten azli münasebetiyle çıkan ayaklanma; 1656'da ayarı bozuk para dolayısıyla asker ve esnaf arasındaki anlaşmazlık, bundan mütevellid Çınar vak'ası ve meydan ağalarının 70 gün kadar hükümete hâkim bir durumu muhafaza etmeleri; nihayet İstanbul'da başlayıp, Edirne'de sona eren ve II. Mustafa'nın tahtından indirilmesiyle hitam bulan, Edirne vak'ası ismini verdiğimiz mâruf isyan, payitaht isyanlarının en ziyade göze batan, üzerine 'dikkati çeken hâdiseleri olmuştur.

Bunlardan: son ikisi ile 1730 isyanı arasında muhtelif bakımlardan benzerlik bulunduğunu belirtmek yerinde olur. Zira, vekayi'nâmelerde tafsilâtını gördüğümüz bu isyanlar ile mevzuumuzu teşkil eden 1730 isyanının aşağı yukarı muayyen sebeb ve âmiller altınca vukua' geldiği anlaşılıyor. Bir isyan hâdisesinin ne gibi tesirler dolayısiyle patlak verdiğini incelemeden tafsil etmek, yâni onu ilk bakışta mahiyeti belli olmayan bir vak'a gibi, sadece hikâye etmek şüphesiz büyük bir şey ifâde etmez. Malûm olduğu üzere bu gibi vak'ahr, zuhurundan çok evvel başlayan ve memleketin bünyesini kemiren İktisadî, İçtimaî ve siyasî âmillere irca edilince, onların hakiki mahiyetleri daha iyi meydana çıkar ve böylelikle, bu çeşid olayların Osmanlı devletini kemirmekte bulunan bir iç hastalığa âid belirtiler olduğu vâzıh şekilde tezahür eder. Binaenaleyh meraklı bir hikâye gibi herkes tarafından tâkib edilen bu isyanları, en küçük teferruatına kadar anlatmaktan ziyade, onları sebeb ve âmillerine ircâ etmekte büyük bir fâide bulunduğu aşikârdır.

600 yılı mütecaviz bir mâzisi olan Osmanlı devletini, bâzan fırtınaya tutulmuş asırlık ağaçlar gibi kökünden sarsdığını gördüğümüz bu çeşit bir vak'anın âmilleri arasında hangisinin en esaslısı bulunduğunu, gelişi güzel bir tedkik, üstün körü bir müşahede ile tâyin etmek kabil olmadığına nazaran, bunu o devrin bütün hususiyetlerini göz Önünde tutmak şartiyle, geniş şekilde araştırmak ve hâdise ile onun sebebleri arasındaki gizli münasebetleri meydana çıkarmak ebetteki zaruridir.

Prof. Dr. Münir Aktepe

Sh: VII-VIII

1730 İSYANI'NIN İKTİSADÎ VE MALÎ SEBEBLERİ

1730 isyanının çeşidli âmilleri arasında, Osmanlı devletinin o zamanki İktisadî ve malî vaziyeti mühim bir yer tutmaktadır. İmparatorluğun daha kuvvetli devirlerinde dahi tesirini gösteren bu neviden bâzı zorluklar, on yedinci asırda ve on sekizinci asrın ilk yarısında pek ziyade artmış, muhtelif harblerin icab ettirdiği masraflar, devlet hâzinesini hemen hemen boşaltmış ve bilhassa seferlerin muvaffakiyetsizlikle sona ermesi, bu seferler sonunda devlet hâzinesine ganimet malı girmemesi, büyük bir malî buhran husule getirmişti diyebiliriz. On yedinci asrın sonunda sık sık vuku' bulan cülûsların neticesi olarak verilen cülûs bahşişleri ve saray israfları da buna ilâve edilince, Osmanlı mâliyesinin ne kadar müşkil bir vaziyette kaldığı tebarüz eder.

1730 isyanından önceki devirlerden itibaren devam eden bu zorluğa çare bulmak için

paranın ayarı düşürülüyor ve bu yüzden hükümetle, ondan maaş alanlar arasında zaman zaman ihtilâflar hâsıl oluyordu; sonra bu hoşnutsuzluk tabiatıyla bütün memlekete suhuletle sirayet ediyordu. Eşya fiyatları yükseliyor, günden güne paranın kıymeti düşüyordu. Diğer taraftan vergilerin tarh ve tahsili dahi bu asırlarda tamamen bozulmuş, bir takım yolsuzluklar halkı fakr u zarurete düçar etmişti. Hazerî zamana âid vergilerden başka, bir de sefer esnasında alınan vergiler, ahaliye çok ağır bir yük teşkil ediyor; sefere giden askerin geçtiği yerlerde halka yükletilen masraflar, bu yerler ahalisinin köylerini terk ile başka köylere ve daha ziyade şehirlere hicret etmelerine sebeb oluyordu. Bu vaziyet, bir zaman sonra o kadar bâriz bir şekil almıştır ki, hükümet çare olmak üzere, ara sıra vergiler bakayasının afvı veya bâzı seferi vergilerin ilgası gibi tedbirlere, baş-vurmak; diğer taraftan yerlerini terk ile şehirlere hicret eden reayanın geriye, köylerine gönderilmesi usulüne müracaat etmek zaruretini hissetmiş, fakat bu nevi' tedbirlerden dahi mühim neticeler elde edilememiştir.

III. Ahmed'in cülûsiyle neticelenen Edirne vak'asından sonra vaziyet, takriben yukarıda işaret ettiğimiz şekilde idi ve memlekette harbler, vergiler yüzünden ıztırab çeken bir reaya tabakası ile bir de esnaf sınıfı vardı. Reaya, asayişin daha müemmen olduğunu ve iş sahalarının çok daha kolayca elde edilebileceğini tahmin ettiği büyük şehirlere doğru akın ediyor, bu sebebden, ziraî sahadaki çalışmalarını, sınaî sahaya ve ticarete intikal ettirmek istiyordu. **Lâkin bu keyfiyet, ziraî sahada elde edilen mahsulâtın azalmasına ve devletin mahsulâttan aldığı verginin günden güne düşmesine sebeb olduğu gibi; büyük şehirlerdeki nüfusun gıda bakımından sıkıntı çekmesini ve bu şehirlerde husul e gelen kalabalığın yarattığı işsizlik yüzünden, zaman zaman anarşiyi dahi mûcib oluyordu.** İstanbul'daki esnafın bir kısım vergilerden muaf tutulması keyfiyeti de, taşra halkının yolunu bulup daha ziyade İstanbul'a gelmesine sebeb teşkil etmekte idi. Tabiî olarak, bir taraftan İstanbul'da yeni esnafın çoğalması, diğer taraftan yeniçerilerin ticaret ile meşgul olmaları, buradaki ticaret erbabı ve küçük san'at sahihlerinin şikâyet sebeblerini günden güne çoğaltıyordu. Bunların memnuniyetsizliklerini mûcib olan sebeblerden ziyade, fevkalâde zamanlarda yiyecek maddelerine ve bâzı eşyaya konulan vergiler ise, halkın hoşnudsuzluğunu tamamen artırmakta idi. Hulâsa, şu veya bu şekilde gayr-i memnûnların günden güne sayısı çoğalıyordu.

Osmanlı devletinin İktisadî ve malî sahalarda ıslâha muhtaç cihetleri, hükümetin başına geçenleri yakından alâkadar ediyordu. İcab eden İslahatın bir kısmı III. Ahmed'in ilk devirlerinde, Çorlulu Ali Paşa'nın sadareti sırasında yapılmak istenmiş, bir kısmı da Nevşehirli Damad İbrahim Paşa'nın zamanına kalmıştı. Nevşehirli İbrahim Paşa, bu ağır vergi mes'elesine bir hâl çaresi bulmak, onları tasfiye etmek istemiş ise de, bir taraftan giriştiği İran harbleri, diğer taraftan kapıldığı sefahat ve onun icab ettirdiği israf, aldığı tedbirlerin semereli olmasına mâni teşkil etti. Şimdi, 1730 isyanını iyice kavrayabilmek için, onu tevlid eden malî ve İktisadî vaziyeti, mümkün olduğu kadar etraflı bir şekilde tedkik edelim.

Sh: 1-3

İÇİNDEKİLER

BİN YEDİYÜZ OTUZ İSYANININ İKTİSADÎ VE MALİ SEBEBLERİ

NETİCE

1730 isyanının bilhassa sebepleri üzerinde yapılan bu araştırma ile Osmanlı imparatorluğunun, XVIII. asrın ilk yarısındaki İçtimaî, siyasî, malî ve İktisadî vaziyeti birçok noktalardan aydınlatılmaya ve bu itibarla münferid bir isyan gibi görünen Patrona ihtilâlinin, derin sebepleri meydana çıkartılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı devletinin bünyesine dikkat edilecek olursa, henüz daha XVII. asırdan itibaren, her noktada kendisini temellerinden sarsan bir buhrana doğru gidildiği açıkça görülür ve bunun bir neticesi olarak da gerek vilâyetlerde, gerek merkezde hoşnutsuzlukların arttığı, hükümet aleyhine, muhtelif zümrelerin tertip ettiği ayaklanma ve isyanların çoğaldığı müşahede edilir. Hâlbuki bu devirde garbin sür'atle inkişaf gösteren kültürel ve İlmî çalışmalarına ayak uydurmamız icab ediyordu. Bir iki asır önce, dünyada en muazzam bir imparatorluk olarak şöhret yapan Devlet-i aliyye, şimdi, Avrupa devletlerinin, bilhassa fikir sahasında kaydettikleri mütemadi ilerleme sayesinde, onlardan geri duruma düşmüştü. Üstelik biz, daha önceki fikir ve medeniyet seviyemizi dahi bu asırda muhafaza edemez bir hâle gelmişdik; diğer taraftan Avrupa devletleriyle siyasî sahada, sık sık yaptığımız neticesiz temaslar da bizim bu ahvalimizi onlara daha çabuk hissettirmişti. Eskilerine nazaran, semeresiz diyebileceğimiz seferler, haricî itibarımızı çok sarstığı gibi, dahilde de huzur ve asâyişi bozuyordu. Netice olarak, muhtelif sebebler dolayısıyla memlekette zuhur eden türlü dahilî vakayi, şübhe yok ki, fikir sahasındaki inkişafımıza da büyük engeller teşkil etmekte idi. Meselâ bu miyanda evleviyet ile gerek merkezde, gerek imparatorluğun muhtelif vilâyetlerinde vuku'a gelen isyan ve ihtilâlleri kaydedebiliriz. Hemen her biri ayrı ayrı mahiyette olmakla beraber, neticede hepsinin devlet ve millete birçok zararları bulunduğunda şüphe edilemez zannederim. Osmanlı tarihinin isyan ve ihtilâller faslı bir bütün hâlinde gözden geçirilecek olursa, bunların müşterek sebep ve âmilleri olduğu anlaşılır. Ancak bu sebebler ve âmiller arasında, her isyanın yalnız kendine mahsus olan kısımları dahi mevcud bulunduğunu söylemeliyiz.

Bu bakımdan imkân olduğu kadar kaynaklara dayanmak suretiyle incelemeğe çalıştığımız 1730 isyanında, daha evvelki isyanlara benzeyen taraflar çoktur; yalnız bu isyanda, diğerlerinden farklı bir cihet var ise, o da 1730 isyanına takaddüm eden devirde, devlet adamlarının Osmanlı İmparatorluğu içinde kültür ve medeniyet bakımından, bir teceddüt ve hattâ bir inkılâb yapmak istemeleri; buna mukabil, muhtelif sebebler ile eskiye bağlı olanların, kuvvetli bir şekilde muhalefetleriyle karşılaşmış bulunmalarıdır. Maamafih şu da muhakkakdır ki, bu teceddüt ve inkılâb hareketlerini başarmayı üzerlerine alanların, kendilerini sefihane bir hayatın zevklerine kaptırmaları, İktisadî zorluklar içinde perişan bir hâlde bulunan halkın gayz ve kinini mucib olmuştur. **Bilhassa İstanbul'da bulunan: bir zümre, intikam hisleri beslediği şahısları devirmek için çıkan fırsattan derhâl istifade etmiş ve Osmanlı tarihinde bu ilk teceddüt hareketini temin edenleri ibtidâî bir şekilde, vahşice ortadan kaldırmış, bu suretle Türk inkılâb hamlesini de, muvakkat bir zaman için dahi olsa durdurmuştu.** Diğer taraftan zorbaların bu mütecavizane hareketleri, az sonra veçhesini tamamen değiştirmiş ve muayyen bir sınıfı, bir zümreyi bertaraf etmek, mevcud zihniyeti yıkmak şöyle dursun, devleti tehlikeye düşürecek bir hâl almıştı. I. Mahmud'un ve etrafındaki adamların azimli şekilde çalışmaları sonundadır ki, Devlet-i aliyye bu felâketi, daha fena

durumlara düşmeden atlatmış bulunuyordu. Lâkin İstanbul, 25 Kasım 1730 tarihinde hakikatte nisbi bir sükûna kavuşmuştu. Her ne kadar âsilerin şefleri katledilmiş; İstanbul'da saklananlar, devamlı bir tâkib neticesi yakalanmış ve bulundukları yerlerde öldürülmüş taşraya kaçanların tutulması için vilâyetlere emirler gönderilmiş ise de, 1730 Patrona isyanının, 25 Mart 1731 ve 2 Eylül 1721 tarihlerinde, daha küçük ölçüde, birer nümunesi gö-rülmüştür. İşte bunlar, bâzı kimselerin bertaraf edilmesiyle, İstanbul'da mevcud bir zihniyetin hemen ortadan kalkmadığım izah ediyor. I. Mahmud saltanatının ilk yıllarında bir hayli tehlikeli günler geçirmiş, İstanbul şehri türlü hâdiselere şahid olmuştu.

Hülâsa, 1730 isyanı, Osmanlı tarihinin, İktisadî ve siyasî vaziyeti bakımından olduğu kadar, teceddüt, ve inkılâb hareketi noktasından da ehemmiyetli bir hâdisesini teşkil eder. Bu itibarla devrin vekayinamelerinde ve hattâ arşiv vesâikında dahi, her ne sebebe mebni ise, – birçok noktaları kaleme alınmaktan ictinab edilen Patrona ihtilâlini alelâde bir vak'a olarak değil, XVIII. asrın karakteristik hâdiselerinden bîri hâlinde, – mutalea etmek daha doğru olur..

sh:181-182

Kaynak: Prof. Dr. M. Münir AKTEPE, Patrona İsyanı (1730), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 808, 1958, İstanbul

YAMYAM DaDA MANİFESTOSU-eski tas

ALINTI
eski tas

Yamyam olma ya da olmama konusunda artık tercih sahibi değiliz. Etik bir değerlendirmeye girişmek de anlamsız. Bedenlerimiz tarafından sindirilen şey, birbirimiziz. İnsan etiyle doyuyor şimdi yeni-insan. Keder ile erk arasında, herkes kudrete dönük adımlara teşne.

Francis Picabia'nın yazdığı **Manifeste Cannibale Dada -Yamyam Dada Manifestosu**'nu 27 Mart 1920'de Paris'te, Theatre de l'oeuvre'deki Dada gecesinde **André Breton** okumuş. Merkezdeki yamyam eğretilemesi, mevcut burjuva değerleri hedef almak üzere kasten seçilmiş. Picabia, aynı yıl Le Cannibale (Yamyam) adında Dadaist bir dergi de çıkarmıştı.

Meşhur yamyam manifestosu şöyle diyor:

"Hepiniz sanıksınız: Ayağa kalkın! Sizinle ancak ayakta durduğunuz zaman konuşulabilir.

Marseillaise'i, Rus Milli Marşı'nı yahut Tanrı Kralı Korusun'u dinliyormuşçasına kalkın ayağa.

Karşınızda bayrak varmış gibi kalkın.

Ya da hayat anlamına gelen, sizi sırf züppelik olsun diye pahada ağır olanı seçmekle itham eden DaDA'nın karşısındaymış gibi ayağa kalkın.

Demek hepiniz yeniden oturdunuz? Bu iyi, o halde daha dikkatle dinleyeceksiniz beni. Ciddiyet sahibi kabuklu hayvanlar gibi ne yapıyorsunuz burada, – ciddisiniz değil mi?

Ciddi, evet ciddi, ölümüne ciddi. Ölüm ciddi bir meseledir ha?

Ya kahraman, ya da ahmak olarak ölünür, oysa ikisi aynı kapıya çıkar. Gündelik sözler arasına girmekten öte değeri olan tek sözcük ölüm sözcüğüdür. Ölümü seversiniz siz – başkalarının ölümünü.

Öldürün! Gebertin! Haklayın!

Ölmeyen tek şey paradır, biraz uzaklaşır o kadar!

Ona saygı duyulur, o ciddi bir şeydir.

Tanrı odur! Para, tüm aileler onun önünde diz çökerler.

Yaşasın para! – Çok yaşasın! Parası olan adam, saygıdeğer adamdır.

Saygınlık alınıp satılabilir – göt gibi. Göt, yaşamı kızarmış patates gibi temsil ediyor ve hepiniz bu ciddiyetinizle tezek gibi kokuyorsunuz. DaDA'ya gelince, o kokmaz; o bir anlam taşımaz, hiçbir anlam taşımaz.

DaDA sizin umutlarınız gibidir: Bir hiç.

Cennetiniz gibidir: Hiç.

Putlarınız gibidir: Hiç.

Önderleriniz gibidir: Hiç.

Kahramanlarınız gibidir: Hiç.

Dinleriniz gibidir: Hiç.

Islık çalın, haykırın, ağzımı burnumu kırın – peki sonra?

Aptal öküzler gibi olduğunuzu her zaman söyleyeceğim, ben ve arkadaşlarım üç ay içinde birkaç Frank'a size resimlerimizi satacağız."

(“Tous êtes accusés, levez-vous. L'orateur ne peut vous parler que si vous êtes debout. Debout comme pour la Marseillaise, debout comme pour l'hymne russe, debout comme pour le God save the King, debout comme devant le drapeau.

Enfin debout devant dada qui représente la vie et qui vous accuse de tout aimer par snobisme du moment que cela coûte cher.

Vous vous êtes tous rassis? Tant mieux, comme cela vous allez m'écouter avec plus d'attention.

Que faites-vous ici, parqués comme des huîtres sérieuses - car vous êtes

Sérieux, n'est-ce pas?

Sérieux, sérieux, sérieux jusqu'à la mort.

La mort est une chose sérieuse, hein?

On meurt en héros ou en idiot, ce qui est la même chose.

Le seul mot qui ne soit pas éphémère c'est le mot mort. Vous aimez la mort pour les autres.

A mort, à mort, à mort.

Il n'y a que l'argent qui ne meure pas, il part seulement en voyage.
C'est le Dieu, celui qu'on respecte, le personnage sérieux - argent respect des familles. Honneur, honneur de l'argent; l'homme qui a de l'argent est un homme honorable.
L'honneur s'achète et se vend comme le oui. Le cul, le cul représente la vie représente la vie comme les pommes frites, et vous tous qui êtes sérieux, vous sentirez plus mauvais que la merde de vache.

DADA lui ne sent rien, il n'est rien, rien, rien.

Il est comme vos espoirs: rien

comme vos paradis: rien

comme vos idoles: rien

comme vos hommes politiques: rien

comme vos héros: rien

comme vos artistes: rien

comme vos religions: rien
Sifflez, criez, cassez-moi la gueule et puis et puis? Je vous dirai encore que vous êtes tous des poires. Dans trois mois, nous vous vendrons, mes amis et moi, nos tableaux pour quelques francs.

-Francis Picabia, Dada n°7; DADAphone'dan, Paris, 1920: Manifeste Cannibale Dada-

MARTİN LUTHER'İN İSLAM ANLAYIŞI

Hzl: Ludwig Hagemann

(Çıkışı köhnemiş Roma ve papalığın bünyesinde barındırdığı “Soteriology ‘kurtuluş doktrini’” ne isyan olarak başlayan Martin Luther’in dini başkaldırısı daha sonra entrikalarla Roma Kilisesi tarafından yönü İslâm’a düşman bir yaklaşıma dönüştürülmüştür. Yani Roma Protestanlığın yaşama hakkını arka-planda Türk-İslâm düşmanlığına çevirmesi karşısında kabullenmiştir. Dini ayıklanma ve reformize olarak başlayan bu isyancı hareket, siyasallaşmıştır.

Siyasallaşan bütün dini hareketler kuvvet bulmak ve iktidarlar için bulunmaz nimettir. İnsanların canlarını kolayca vereceği bu hareketleri kontrol altında tutmak kolay olduğu gibi, yönlendirilmesi ise daha da kolay ve masrafsızdır. İsrail’in Ortadoğu’daki mücadelesinin temelinde dini unsurları barındırmasaydı, bir avuç toprak için çok dayanıklı bir millet yapısı oluşturamazdı.

İsyancı hareketlerin temelinde eğer din faktör aşağı sıralarda ise unutmayalım ki akıbetleri akimdir. Neticesi iki taraflı zarardan başka bir kazancı hâsıl etmez.

Yaklaşık 35 yıl önce İran’da İslam Cumhuriyetinin ilanı ile yeniden İslamlaşma olarak nitelendirilen hareket başlamış oldu. Bununla beraber diğer İslam ülkelerinde de hem sömürge dönemlerinde İslam geleneğinin baskı altına alınmasına hem de politik bağımsızlığın elde edilmesi ile ortaya çıkan İslam'ın unutulmuşluğuna mücadeleci tepki şeklinde ortaya çıkan ve İslam'da rönesans isteyen akımlar artan oranda kendilerini göstermeye başladılar.

İslam dünyasının farklı devletlerinde beliren yenilik hareketleri hakkında medya ile her gün yayılan haberler Avrupada bir çok insanı korkutuyor. Tarihe dayalı ön yargılar, pisikolojik olarak irdelenmemiş duygular ve Avrupa’nın yeniden uyanmış İslam gücü ile muhtemelen etrafının çevrileceği korkusu ve dehşeti tekrar ortaya çıktı.

Bu gelişimin sonunu şimdiden kestirmek mümkün olmadığı için Hıristiyanlık ve İslamiyet arasındaki tarihsel süreçte sorunlarla yüklü ilişkiyi irdelemek acil bir görevmiş gibi gözüküyor. Gerçi son yirmi yıl içerisinde Hıristiyan kiliselerinde uzun zamanda gelenekler sonucu çok büyük boyutlara ulaşan bu hipoteğin bilinmesi İslam’a karşı eski polemikten vazgeçilmesi gerektiği idrakini doğurmuş ve diyalog yolununun açılmasını sağlamıştır. Ancak hâlâ gerçek bir başarı şimdiye kadar ortada yok. Geçmişin açtığı yaralar çok derin.

Bu geçmişin irdelenmesi, eski önyargıları yeniden gün ışığına çıkartmak değil, bilakis bu önyargıların ortadan kalkması anlamındadır. Bu irdelemenin *amacı,* tarihi süreç içerisinde gelişmiş olan tutumları ve her zamanın kendine özgü görüşlerini ve politik durumlarını aydınlatmak: ve bunların geleneğe ve kültüre dayalı yapılarını ortaya çıkartmaktır. Bu bizim, eski çağların İslam anlayışındaki ilişkileri ve birbirine bağımlılıklarını daha iyi görebilmemizi sağlayacaktır.

İslam karşıtı polemiğin tarihinde birçok isim ve yazar vardır. Martin Luther de onlardan biridir. Onun İslam ile olan ilişkisi bu yazının konusudur. Bu konu Luther araştırmalarında çok az veya hiç dile gelmediğinden bu yazımız bir başlangıç niteliğindedir. Luther'in İslam'a bakış açısı ile ilgili mezhepler arası bir tartışma lüzumsuzdur, çünkü mezheplerin hiçbiri

"İslam ve Hıristiyanlık arasında ki çatışma tarihi" konusu içerisinde bu reformatör üzerinde hak iddia edemez.

Martin Luther (mevcut sebeplerden dolayı) biraz farklılık gösterse dahi kendisi bu bağlamda tamamen İslam karşıtı Hıristiyan geleneğinde yerini alıyor.

Ludwig Hagemann
Mannheim, Ocak 1998

MARTIN LUTHER'İN İSLAM ANLAYIŞI

1. "... çünkü Türkler bize yaklaşıyor da ondan ..." - Osmanlı Tehditinin Doğurduğu Korku

İslam'ın başlangıcından beri Hıristiyanlık ile Müslümanlık arasındaki ilişki sıkıntılarla doludur. Hıristiyanların Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in peygamber olarak gönderilmesi gerçeğini kabul etmemeleri ve ona katılmamaları peygamberin kendi yaşadığı zamanda dahi çatışmalara yol açmıştır. Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) gerçi uzun zaman Hıristiyanlardan iltifatla bahsetmiş fakat sonraları İslam'ın Arap yarım adasında hüküm süren tek din olmasını sağlamak için Hıristiyanların boyunduruk altına alınması emrini vermiştir.

Teolojik açıdan bu politik gelişme Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in şu görüşlerinde kendini göstermiştir:

1-İsa'nın Hıristiyanların kabul ettiklerinin tersine Tanrının oğlu olmadığı konusundaki kararında.

2-"Peygamberlerin sonuncusu" (Kur'ân 33, 40), yani peygamberlik tarihinin bitişi ve doruk noktası olduğu talebinde.

3-İslam'ı tek ve gerçek din olarak nitelendirmesinde (Kur'ân 3, 19).

Hem doğudaki, hem de batıdaki Hıristiyanlık âleminin İslam'ın bu ani yükselişine karşı tepkisi korku dolu oldu. İbrahim'in dinini yenileme ve tamamlama talebinde olan Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem, Hıristiyanlığın ve Yahudiliğin yanlış öğretilerinin etkisi altında kalan sahte peygamber olarak görüldü.

Hıristiyanlığın ve İslam'ın çatışmalarla dolu ilişkisi yüzyıllar boyunca karşılıklı tehdit ve savaşlarla şekillendi. İslam'la seferber olan Araplar önce İran'ın ve sonra da Bizans İmparatorluğunun şehirlerini hemen hemen hiç yenilgi görmeksizin ele geçirdiler, Anadolu'daki, Suriye'deki ve Mısır'daki Hıristiyan bölgelerini fethettiler, Sicilya'daki Bizans deniz hâkimiyetini kırdılar, kuzey Afrikadan sonra İspanya'yı dahi boyunduruk altına aldılar ve ancak 732 yılında Karl Martell sayesinde Avrupa'nın merkez bölgelerinden uzak tu tutabildiler.

Tüm ortaçağ döneminden şimdiki zamana kadar İslam'ın ortaya çıkardığı gerçek tehdit Hıristiyanlarda korku ve nefreti alevlendirdi. Kıyamet senaryolarında Deccal'in gelişinden bahsedildi.

Papa II. Urban tarafından Clermont ruhani meclisinde 1095 yılında ilan edilen haçlı seferi hareketi amacına ulaşamadı; Müslümanlar kutsal topraklarda sağlam şekilde yerleşmişlerdi ve tekrar ele geçirme çabası başarısızlıkla sonuçlandı. 1453 yılında İstanbul'un Osmanlıların eline geçmesi Avrupa'yı dehşete boğdu. **"O kadar çok kan döküldü ki dereler şehrin içerisinden kan dolu aktı. Konstantin tarafından kurulan bu asil şehir böyle gavurların eline**

geçti…", diye yazıyordu olayın etkisi altında kalan ve daha sonra Papa II. Pius olan Enea Silvio Piccolomini Kardinal Nikolaus von Kues'e.[2]

Reformasyon zamanında Hıristiyanlar Avrupa'da kendi aralarında çatışırlarken ve birbirlerine kurşun sıkarken Osmanlı Sultanı Avrupa'ya darbe indirmek için bu zamanı değerlendirdi. Belgrad 1521 yılında düştü, Rodos 1523'de ve 24 Temmuz 1526 tarihinde de Macar Kralı II. Ludwig yenildi. 1529 yılında Viyana dahi kuşatma altında kaldı, Budapeşte nihayetinde 1541'de fethedildi. Macaristan'ın Osmanlılar tarafından 1541 yılında ilhak edilmesinden sonra çatışmalar Osmanlıların deniz hakimiyetini oluşturduğu Akdeniz'e kaydı. 1537-41 yıllarında Venetiyanlar Ege'deki varlıklarını kaybettiler ve sürüldüler ve Kıbrısla Hıristiyanlığın Akdeniz'in doğusundaki son kalesi de düşmüş oldu.

Martin Luther'in İslam'a bakışı Osmanlıların bu politik ve askeri tehditi çerçevesinde değerlendirilmelidir. **"… Çünkü Türkler bize yaklaşıyor da ondan böyle gerekçelendiriyor**[3] Martin Luther 1529 yılında "Türkler'e Karşı Savaş Hakkında" başlıklı yazısında Kont Philipp von Hessen'e ithafında ve bununla aynı zamanda Avrupa'nın dört bucağını saran korkuyu ifade ediyor: Türk tehlikesi korkusu.[4]

2.Luther'in İslam'ın Politik Gücüne Karşı Teolojik Gerekçeleri

Martin Luther zamanının politik koşullarından dolayı Türkler ile ilgili bir çok yazısında İslam'ın politik ve askeri iktidarına karşı tavır almayı gerekli görüyordu.[5] Türk yazıları denilen bu tür yazılar o zaman çok yoğundu; bu yazılar aynı zamanda kendine özgü bir edebiyat türü[6] oluşturmuşlardı. Luther'in 1529 yılında yayınlanan hem "Türkler'e karşı savaş hakkında"[7], hem de "Türkler'e karşı ordu vaazı"[8] başlıklı yazıları koşullara bağlı olarak ortaya çıkmıştı. Daha 1529 yılında "Savaşçıların cennetlik olup olmayacağı"[9] yazısında "Türk savaşları"[10] konusunda da birşeyler söyleme amacını belirtmişti. "Fakat Türk yine yurduna döndüğü için ve biz Almanlar bu konu ile ilgili bir şey sormadığımız için şimdi bir şey yazmanın zamanı değil".[11] 1526 yılında kral II. Ludvvig Mohaks savaşında şehit düştüğünde - Luther o zaman kralın dul eşine" [12]taziye yazısı gönderiyor- politik bir dönemeç başlamış oldu: Şimdi Osmanlı Sultanı Süleyman'a Viyana yolu açılmıştı. Avusturya Kralı Ferdinand'ın

---

[2] R. Wolkan (Yayınlayan). Eneas Silviııs Piccolomini'nin mektupları. III. Kısım, Cilt (Avusturya Tarihi Kaynaklan, İkinci Kısım, Cilt 68). Viyana 1918, 207.

[3] WA 30/2, 107, 9.

[4] R. Ebermann. Die Türkenfurcht (Türk Korkusu). Reformasyon esnasında Almanya'da kamuoyu düşüncesi tarihi hakkında makale. Halle 1904.

[5]bkz. R. Lind. Luthers Stellung zum Kreuz-und Türkenkrieg (Harçlı seferleri ve Türk savaşı konusunda Luther'in tutumu). Gieβen 1940; H. Lamparter. Luthers Stellung zum Türkenkrieg (Türk savaşı konusunda Luther'in tutumu). Münih 1940; G. W. Forell. Luther and the war against the Turks (Luther ve Türkler'e karşı savaş): CH XIV (1945) 256-271; H. Buchanan. Luther and the Turks (Luther ve Türkler) 1519-1529. ARG 47 (1956) 145-160; burada diğer kaynakçalar mevcuttur.

[6]bkz. WA 30/2, 82; bkz. yine 3. Dipnot

[7]WA 30/2, 107-148.

[8]a.g.y. 160-197.

[9] WA 19, 623-662.

[10] a.g.y. 662, 9.

[11] WA 19, 622, 15-16.

[12] Macar kra liçesin e dört teselli dolu İlâhi: W A 19, 5 5 2 -6 1 5 .

ona elçi ile iyi komşuluk ilişkileri teklif etmesi sonuçsuz kaldığında Almanya'da Osmanlıların daha da yaklaşacağı korkusu arttı. Bu gergin durum içersinde Martin Luther 1524 yılında başlattığı Osmanlılarla askeri çatışma gayretlerini uygulamaya geçirme kararı aldı.

2. 1. Tanrının Cezası Olarak Ortaya Çıkan Türk Tehlikesi

Türk **"Tanrının falakası ve şeytanın hizmetçisi, buna hiç şüphe yok".**[13] Böyle değerlendiriyor Luther 1529 yılındaki **"Türkler'e karşı savaş hakkında"** yazısında. Türk tehlikesini teolojik açıdan böyle değerlendirmesi onunla Roma arasında tartışma konusu oluyor. Daha 1518 tarihli "Resolutiones disputationum de indulgentiarum virtute" yazısında, ki bu yazı 31 Ekim 1517 tarihindeki 95 maddelik tezinin açıklanması ve savunulması olarak kendini gösteriyor, bitiş kısmında (Conclusio V) **Osmanlı tehlikesini Tanrının bir cezası olarak yorumlamıştı.**[14] Bu görüş Papa X. Leo'nun 15 Haziran 1520 tarihli "Exsurge Domine"[15] fermanında reddediliyor ve yanlış olarak kınanıyor.[16] Bunun üzerine Luther kendi görüşünü 1520 yılındaki "Assertio omnium articularum D. M. Lutheri per Bullam Leonis X. novissimam damnatorum"[17] yazısında savunuyor. Türk tehlikesinin Tanrının cezası olduğu değerlendirmesini tekrar vurguluyor. Martin Luther Papa'nın "Exsurge Domine" fermanına Latince olarak verdiği cevapla hemen hemen eş zamanlı olarak aynı konu ile ilgili Almanca[18] bir yazı hazırlıyor: "Martin Luther'in tüm yazılarının neden ve sebepleri Roma'nın fermanı ile haksız yere mahkûm edilmiştir".[19] Bu yazı 1521'de yayınlandı. Burada Martin Luther Hıristiyanların Osmanlılarla girdikleri askeri çatışmalarda yaşamak zorunda kaldıkları acı tecrübeleri hatırlatıyor. Roma'nın emir ve girişimi ile oluşan ve feci sonuçlar doğuran bu askeri politikanın uygulanmasından dolayı Roma'yı şikayet ediyor.[20] Luther tezini sonra daha da netleştiriyor: **"Türkler'e karşı savaşmak, günahımızı Türklerle cezalandıran Tanrıya karşı gelmekten başka bir şey değildir".**[21] Şöyle söylüyor: **"Bu yazımı Türkler'e karşı gelinmesin diye değil bilakis öncelikle kendimizi düzeltelim ve merhametli bir Tanrı kendimizde oluşturalım diye yazdım"**[22] Luther için hayati önemi olan merhametli Tanrı sorunu burada ilk defa ortaya çıkıyor. Bunun gerekçesi ile ilgili soru ise burada önem arzediyor: "çünkü merhametsiz bir Tanrının güdümü altında hakedilen düşmana karşı savaşmanın ne sonuçlar doğurduğunu Tevrat'da yazılı tarihi olaylar bize gösteriyor".[23] Askeri mücadelenin ön koşulu ise Tanrıyı barıştırmak için gerçek dine dönüşün ve tövbenin gerekli olduğunun idrak edilmesidir. "Ben hiç kimseyi Türkler'e karşı savaşa çekmek veya çağırmak gibi bir koşulu burada öne sürmüyorum, bu ancak ilk koşul yerine getirilirse ..., yani önce tövbe edilir ve

---

[13] Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 116, 16-17.

[14] WA 1, 535, 35-39: "Licet plurimi nunc et iidem magni in ecclesia nihil aliud som- nient quam bella adversus Turcam, scilicet non contra iniquitates, sed contra virgam iniquitatis bellaturi deoque repugnaturi, qui per eam virgam sese visitare dicit iniqui- (ates nostras, eo quod nos non visitamus eas".

[15]DH 1484: "Proeliari adversus Turcas est repugnare Deo visitanti iniquitanes nostras per illos".

[16]WA 7, 94-151.

[17]a.g.y. 140, 18- 141,25.

[18]bkz. a.g.y., 299.

[19]a.g.y. 308-457.

[20]bkz. a.g.y. 443,7-18.

[21] a.g.y. 443, 5-6.

[22]a.g.y. 44 3 , 19-21.

[23] a.g.y. 443, 23-25; bkz. Jos 7, 11 ve Ri 20, 12.

Tanrı barıştırılır ise olur".[24]

Luther'in Türk tehlikesini Tanrının bir cezası olarak değerlendirmesinden dua ve tövbe etme uyarısı neticede ortaya çıktı. Sakson prensi Johann Friedrich'in emriyle 1541 yılında Martin Luther **"Türkler'e karşı duaya çağrıyı"** yazdı.[25] 1529 yılındaki her iki Türk yazılarında da sürekli olarak dua etme ve tövbe etme çağrılarında bulunmuştu: "Rahip ve hatipler tüm gayretlerini göstererek halkı tövbe ve dua için uyarmalıdır".[26]

2.2 Haçlı Seferleri Politikasına Karşı Çıkma

"Eğer biz bunu bize yazılı olarak aktarılan tarihten öğrenmek istemezsek, Hıristiyanların başına gelmemesi gereken zararı yaşayana kadar ve belaya karşı koyana kadar Türkler bize bunu kılıçla öğretecektir" diyor Martin Luther 1529 yılında yazdığı "Türkler'e karşı savaş hakkında" başlıklı yazısında[27] ve böylece 1096 yılından beri İslamla çatışmada batının temel unsuru olan haçlı seferleri politikasını onaylamıyor. Gerçi haçlı seferleri heyecanı çoktan tarihe karışmış, onun yerini haçlı seferi bitkinliği, uyuşukluk ve ilgisizlik almıştı. Fakat söz konusu olan "İslam'ın iktidarı" sorun olarak ortada duruyordu. Ortada kalan başka bir şey ise Müslümanlarla çatışmada uygulanacak olan strateji konusundaki uyuşmazlıktı. Haçlı seferleri politikasının taraftarları ve karşıtları sürekli olarak inatla bu konuda görüş bildirmişlerdi. Bunlar bir yandan Bemhard von Clairvaux, Joachim von Fiore, Jean Germain, Aeneas Silvio Piccolomini gibi konuşmayı iyi beceren haçlı seferi taraftarları, diğer yanda ise entel bir çözümün temsilcileri olan Petrus Venerabilis, Roger Bacon, John Wiclif, Johannes von Segovia, Nikolaus von Kues gibi kişilerdi.[28]

Peki Martin Luther'in tutumu neydi? Onun kendi ağzından dinleyelim: "... Eğer bir savaşçı

---

[22] [24] Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 129, 20-23; bkz. a.g.y. 129, 30-33: "Şimdi ne bir mucize, ne de kendini düzeltmeyen ve Tanrının sözünü şimdiye kadar olduğundan daha doğru şekilde saymayan Almanya üzerinde Tanrının özel bir merhametini görüyorum". - Türkler'e karşı duaya uyarı çağrısı (1541): WA 51, 594, 26-28: "Yani Türk de bizim hocamız, bizi yetiştirmesi, bize Tanrıdan korkmayı ve dua etmeyi öğretmesi gerekiyor, aksi taktirde kesinlikle şimdiye kadar olduğu gibi tamamen günah çukurunda çürüyeceğiz". - Dr. Martin Luther'in tüm yazılarının temel nedeni ve sebebi, Roma'da ki Papa'nın fermanı ile haksız yere lanetlense dahi, a.g.y., 443, 28-29: "Tanrı hiç işaretini, günah çıkarmayı, kavga etmeyi sormaz. O iyi bir yaşam istiyor". -Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y., 123, 16-18: "Bundan dolayı dua edebilen dua itsin ki böyle bir dehşet bizim başımıza hükümdar olmasın ve biz de Tanrının öfkesi olan böyle bir falaka ile cezalandırılmayalım": bkz. a.g.y., 124, 15-19; 129, 10-15. - Türkle'e karşı ordu vaazı, a.g.y., 180, 14-15: "Ama Türk aynı zamanda Tanrının falakası ve ayrıca Hıristiyanların ve Hıristiyan olmayanların ve sahte Hıristiyanların üzerine günahlarından dolayı gönderilmiş bir felaket olduğu için ..." - bkz. Ricoldus de Monte Crucis'in "Contra legem Saracenorum" eserinin Almanca çevirisinde Luther'in önsözü: WA 53, 274, 15-25. - Türkler'e karşı duaya uyarı çağrısı, a.g.y., 608, 24-32.

[25] WA 51, 577-625.

[26] 22 Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y., 117, 11-12; bkz. a.g.y., 117, 120-124. - Türkler'e karşı ordu vaazı. 185, 28-31; "Bundan dolayıdır ki kulak ver sevgili kardeşim, seni uyaralım ve ikaz edelim ki doğru Hiristiyan inancında kalasın ve senin günahların için ölmüş olan sevgili efendin ve kurtarıcın İsa'yı inkâr etmeyesin ve unutmayasın". - XXXVIII. ve XXXIX. Capitel Hesechiel vom Gog: WA 30/2, 225, 36: "Şimdi herkez bunu idrak etsin, Tanrıdan korksun ve Incil'e saygı göstersin ...".

[27] WA 30/2, 113, 16-18.

[28] krş. R. W. Southern. Das Islambild des Mittelalters (Ortaçağın İslam anlayışı)- Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz 1981, 29-73; N. Daniel. İslam and West. The Making of an İmage. Edinburg 19663.

olsaydım" diyor, "ve savaş meydanında da bir rahip görsem veya haçlı bayrağı, hatta haçın kendisi olsa dahi, şeytan beni kovalıyormuş gibi oradan kaçardım ..." [29] İsa adına savaş, haç işareti altında savaş, böyle diyor Luther, Mt 5 sayfa 38'de ve onu takip eden sayfalarda ifade edilen barış gerçeği ile bağdaşmaz.[30] Bu Türkler'e karşı her türlü savaşı ilke olarak yasaklamak ve menetmek anlamına gelmez diyor. Fakat Luther bunun için iki vazgeçilmez koşul öne sürüyor:

1.Böyle bir savaş imparator adına, onun hükümranlığında ve onun komutasında yapılmalıdır.

2.Böyle bir savaş ülkenin ve vatandaşlarının korunması için kendini savunması gerekliliğinin vazgeçilmez koşulu olmalıdır.[31] Luther Türkler'e karşı böyle bir savaşı değil bilakis "Hıristiyanlık adına Türkler'e karşı" [32] olan savaşı reddediyor. **Ona göre politik sorumluluk taşıyanlar bu tür bir savaşı Hıristiyan olarak değil idarenin görevi olarak yapıyorlar**: "... böyle öğüt ettim ve yine de herkesin Hıristiyan olmak için gayret sarfetmesi gerektiği, Türkler'den veya başkalarından acı çekmeye hazır olması gerektiği öğütünde bulunuyorum. Kimse Hıristiyan olarak veya Hıristiyanlık adı altında dövüşmemeli; bilakis bırakın dünyevi hükümranınız savaşsın. Aynı bayrak ve ad altında gerçek hükümranına bağlı bir bedenin dünyevi kulu olarak her şeyinle itaatkar şekilde yola koyulmalısın, Tanrı bunu istiyor senden ..."[33] Luther'in 1523 yılındaki "dünyevi kötülüğe ne kadar boyun eğilmesi gerekir"[34] başlıklı yazısında ortaya koyduğu iki ayrı güç öğretisi olan ruhani ve dünyevi gücün birbirlerinden tamamen ayrılması düşüncesi kuşkusuz haçlı seferleri politikasını reddetmesinde belirleyici olmuştu. **Bununla beraber diğer bir motif ise teolojik açıdan Osmanlı tehditini Tanrının bir cezası olarak değerlendirmesidir.** Geriye bakarak şu söylenebilir: Martin Luther'in, haçlı seferi stratejisinin dinsel nedenli ("ruhani") bir savaş şeklinde olmasını onaylamaması onun savaş karşıtlarının tarafında olduğunu gösteriyor, fakat politik nedenli ("dünyevi") bir savaşı politik iktidara sahip olanlara bağlaması ile de (bununla dünyevi emirlerin bağımsızlaşması ve ileride de serbestleşmesini *istiyor) askeri bir yöntemi (fakat* başka bir işaret altında) tamamen

---

[29]WA 30/2, 115, 1-3.

[30]bkz. Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 100, 5-8; a.g.e. 111,13-28; a.g.y., 111,32 -112, 8.

[31]Martin Luther tutumunu şöyle açıklıyor: "... Türkler'e karşı savaşmak isteniyorsa bu önce kralın emrinde, onun sancağı altında ve onun adına yapılmalıdır. Çünkü ancak o zaman herkes itaatla Tanrının yolunda olduğundan emin olabilir, biz biliyoruz ki, kral bizim gerçek hükümdarımız ve reisimizdir, kim ona bu durumda itaat ederse Tanrıya itaat etmiş olur, kim ona itaat etmezse Tanrıya itaat etmemiş olur. Kim ona itaatkar ölürse, iyi bir durumda kefaret etmiş olarak ölmüş olur, İsa'ya da inanırsa cennetlik olur ..., diğer yandan kralın davranışı saygılı, adaletli ve mütevazı olmalı, işini samimi şekilde yapmaktan başka bir şey düşünmemeli, kendi emri altındakilerin korumasındaki makam sorumluluğunu yapmalı ve onlarda kralın simgesi *altında* samimi olarak görevlerini yapmalı, itaat sorumluluğunu bilmelidir. Bu temiz yürekli davranışı, krallar ve prensler büyük şeref ve Un elde etsinler, topraklarını anırsınlar, öfke veya hırs gibi şeylerini tatmin etsinler diye Türkler'e karşı savaşmak anlamında algılamamalısın. **Çünkü bunlarda sadece çıkar vardır, adalet ve itaatkarlık yoktur, bundan dolayıdır ki Türkler'e karşı savaşta başarı bizim yanımızda olmamıştır"**: Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.e. 129, 35 - 130,31.

[32]a.g.e. 111, 1314.

[33]Türkler'e karşı ordu vaazı.^rg.y. 173,29 - 174, 2.

[34]WA 11, 245-281.

dışlamıyor.[35]

3. Luther'in Dinsel Güç Olan İslam'a Karşı Teolojik Gerekçeleri

Martin Luther dini faktör olan İslam'la sistemli bir şekilde uğraşmadı. Kendisinin 1529 yılındaki Türk yazıları öncelikle yine aynı zamandaki mektupları gibi politik olayları yansıtan, siyasete dayalı fırsat buldukça yaptığı çalışmalardan ibaret. **"Türkler'e karşı savaş hakkında"** başlıklı ilk yazısında Osmanlı tehlikesine karşı stratejik tutumunu ortaya koymaya çalışmış ve haçlı seferlerini reddetmişti, ikinci yazısı ise **"Türkler'e karşı ordu vaazı" birincisinden daha da farklı olarak Alman halkına Türk tehlikesine karşı dayanma çağrısını içeriyor.** Yazının amacı iki kısımdan oluşan içeriğinde kendini gösteriyor: "Bundan dolayı bu vaazı iki kışıma bölmek istiyorum, önce belli şeyleri öğretmek sonra da çatışmaya karşı uyarmak".[36] İlk kısım Luther'in dediği gibi "Türk'ün ne olduğunun ve kitaba göre ne sayılması gerektiğinin bilinmesi zorunluluğu"[37] açıklamasını vermeye yönelik. Bu kısım burada özel önem arzediyor.

3.1 İslam'ın Kıyamet İktidarı Olması Yorumu

Martin Luther Incil'deki kıyamet kehanetlerine dayanarak İslam'ı teolojik açıdan kıyametin iktidarı olarak yorumlamaya çalıştı. Bu, temelde çok da yeni birşey değildi. Müslümanların işgalinde olan 9. yüzyıl Ispanya'sındaki Toledo Piskoposu Eulogius ve Kordobalı Paul Alvarus İslam'ın hükümdarlığını Deccal'in kıyamete hazırlığı olarak yorumlamamış mıydı? Ve 12. yüzyılda Joachim von Fiore bu kıyamet hayallerini kendine özgü şekilde tekrar gündeme getirmemiş miydi? Hükümranlığını İspanya'da Almohadlar ve Filistin'de Saladinler tarafından güçlenmiş olarak gördüğü İslam ona göre Deccal'in aracı idi. Fakat bu da yetmedi, dahası da var: **Kıyametin Deccal'i ona göre halihazırda Roma'da yaşıyor ve Papalık tahtına çıkacak, yani kilisenin kendi içinden ve kucağından yetişecek ve İslam da bunun ön habercisi.**[38]

Martin Luther'in bu tür değerlendirmede bulunmasının arkasında yatan nedenler Marburg'da Melanchton ve Eisenach'da Friedrich Mykonius ile yapmış olduğu görüşmelerden çıkarılabilir. "Onlara daha yıllar önce Damel'in karanlık kâhinliklerinde Türk sıkıntısını önceden haber verdiğini bulan **Fransisken Papazı Johannes Hilten'in garip kehanetlerinden bahsetmişti**".[39] **Bundan etkilenen Martin Luther de kendi açısından İslam'ı kıyametin iktidarı olarak yorumluyor:** "Çünkü şeytan, Daniel'in 7. bölümde dediği gibi, kuşkusuz sadece Hıristiyanlığın dünya hükümranlığını değil aynı zamanda İsa'nın krallığını, onun kutsal kullarını ve üyelerini inançdan uzaklaştırmak için vasıta olarak Türk'ü seçiyor".[40] Burada artık sadece askeri güç

---

[35] Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 179, 15-24: "Hristiyanlar her şeyleriyle dünyevi hükümranlığa bağlı olduklarından ve her biri hükümranı tarafından Türkler'e karşı savaşmaya çağrıldığından, sadık ve itaatkar kullar olarak (şüphesiz her gerçek Hristiyan'ın yapacağı gibi) davranmalılar ve severek yumruklarını havaya kaldırmalı, gönül rahatlığıyla vurmalı, istedikleri kadar öldürmeli, yağmalamalı, zarar vermeli, çünkü ancak bu şekilde bir damar harekete geçirilebilir. Bu iş onların sadakat ve hizmetle sorumlu oldukları dünyevi hükümdarının görevidir ve Tanrı bu görevi ona ölene dek yüklemiştir; Römer 13. ve Titum 3. Bölüm"; krş. Röm 13,1 ve Tit 3,1.

[36] Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 161, 29-31.

[37] a.g.e. 161,32- 162, 1.

[38] krş. R. W. Southern. Das Islambild des Mittelalters (Ortaçağın İslam Anlayışı), a.g.y.22 ve devamı 32 ve devamı.

[39] WA 30/2, 149.

[40] a.g.e. 161, 26-29; bkz. Dan 7, 25. - Martin Luther'in, Hesechiel'in Gog'dan bahseten XXXVIII. ve XXXIX. bölümü ile ilgili yazısının önsözü; a.g.y. 223, 4-10: "Sanct Johannis'in vahyi İlâhisinin XX.

olan İslam değil aynı zamanda dinsel güç olan İslam söz konusu.

3.2 İç Düşmandan Dış Düşmana

Luther, Daniel'in kıyamet vizyonlarında Hıristiyan inancının düşmanlarını teşhis edebildiğini sanıyordu: "Çünkü bu yazı bize, Hıristiyanlığı kıyamet gününde yakıp yıkacak iki gaddar zalimden haber veriyor, biri hile, sahte ibadet ve öğreti ile gerçek Hıristiyanlık inancına ve kitaba karşı gelecek, Daniel 11. kısımda bundan bahsediyor, onun tüm Tanrılara ve ibadetlere karşı geleceği vs. (Dan 11, 36). Sanct Paulus bunu Thesalon vaazının diğer kısmında (2 Thess 2, 3) son Hıristiyan olarak nitelendiriyor. Bu yeterince bahsettiğimiz Papalık makamındaki Papa'dır, diğeri ise kılıcıyla ve görünüşüyle çok vahşi olan, Daniel'in 7. kısımda ve Christus Matthej'in 4. ve 20. kısımda, dünya da şimdiye kadar görülmemiş bir acı ve ızdırabın kehanetinde bulunduğu kısımdaki (Dan 7, 25) kişi, yani **Türk. Demek ki şeytan dünyanın sonu geleceği için Hıristiyanlığa bu her iki gücü ile önce en vahşi şekilde saldıracak ve bize cennete gitmeden önce son darbeyi vuracak".** [41] Böylece Martin Luther Hıristiyan inancını korkunç bir dış ve sinsi bir iç düşmanın pençesinde görüyor. Hıristiyanlık dış düşmana karşı silahlanmak için öncelikle iç düşmandan kurtulmalıdır.[42] Luther'e göre Papalık ve İslam aynı derecede Hıristiyanlık karşıtı bir konumda bulunuyor: "O'da (yani Türk'de) Papacıdır, çünkü yaptıklarıyla kutsal ve mutlu olacağını sanıyor, Hıristiyanlığı ve onun idaresini bozmayı, evliliği yok etmeyi günah saymıyor, Türk'ün şiddet ve kılıçla yaptığı bu üç şeyi Papa da yapıyor, fakat başka şekilde yani iki yüzlülükle".[43] Luther hem Papalık'ta hemde İslam'da aynı derecede Hıristiyan inancının düşmanlarını gördüğü için ikisine de karşı durmanın gerekliliğini savunuyor.[44] Daha 1520 yılındaki "Alman milletinin Hıristiyan soylularına Hıristiyanlığın durumunun düzeltilmesi hususunda"[45] başlıklı yazısında şöyle diyordu. "Türkler'e karşı savaşmak istiyorsak şimdi onların en az olduğu yer olan buradan başlayalım ..."[46]

---

bölümünde (Apk 20, 8) Gog tanımlanıyor ve Gog'un denizde kum gibi sayısız büyük bir ordu ile Hristiyanlığa karşı nasıl savaşacağı ve nihayetinde gökten düşen bir ateşle nasıl yok edileceği belirtiliyor. **Biz Türkler'i bu Gog olarak görüyoruz ve ben de burada böyle otururken Hesechiel'in 11. bölümünü yani XXXVII. ve XXXIX. kısımlarını çevirmeye niyet ettim Luther bu iki bölümde Hıristiyanların (= İsrail) Türkler (= Gog ve Magog) tarafından sıkıntılı bir duruma düşürüleceklerine ve Türkler'in Tanrının ceza mahkemesi ile de çöküceğine işaret ediyor**; bkz. a.g.y. 224, 34. -225, 8. Bu yorumu Luther'in \Venzeslaus Linck'e 7 Mart tarihli ve Nikolaus Hausmann'a 26 Ekim 1529 tarihinde yazmış olduğu mek- tublarda buluyoruz: WA 30/2, 220. Dipnot 4.

[41] Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 162,1-14

[42] krş. Veriegung Mart. Luther: WA 53, 396, 18-22: "Hıristiyanlığın dış düşmanı olan Mehmet'e karşı başarılı olmak istiyorsak ilk önce Deccal olan ve şeytanın yanında olduğu iç düşmanı dışlamamız gerekecek, bunu da pek çok tövbelerle ve efendimiz ve kurtarıcımız olan İsa'ya gerçek ciddiyetle ve temiz kalpler ile geri dönerek yapmalıyız

[43] Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 129, 1-5.

[44] a.g.e. 142, 27-30: **"Şimdi ne yapalım? Biri diğerinden daha dindar olsa bile Türkler'e karşı olduğu gibi Papalığa karşı da savaşalım mı? Evet, ikisine karşı da savaşırsak haksızlık olmaz, çünkü aynı günah aynı cezayı gerektirir".**

[45] \VA 6, 404-469.

[46] a.g.e. 427, 16 ve devamı - Luther, kendisinin Heretikler'den biri olarak nitelendirildiği Papa'nın 1521 yılında ki Evharistya fermanını Almancaya çevirirken 6. bölümde **Papa'yı Türkler'le karşılaştırmıştı. "O** Türkler'e ve Sarkenerler'e demir ve odun verilmesini lanetliyor, bununla Hıristiyanlığa yararlı okluğu

Luther Papalığı Hıristiyanlığın en kötü düşmanı saydığı için Deccal'in varlığını İslam'da değil onda görüyor: "Mehmet'i Deccal olarak görmüyorum, kendisi çok kaba ve ne inanç ne de akıl yürütebilecek belirgin kara bir şeytana sahip, Romalılar ve dinsizlerin yaptığı gibi dışarıdan Hıristiyanlığın peşine düşen putperest biri gibi... Fakat bizdeki Papa gerçek Deccal, yüksek, sinsi, güzel ve parlak bir şeytanı var ve Hıristiyanlığın tam merkezinde oturuyor ...".[47]

Joachim von Fiore'de buna benzer kıyamet vizyonları geliştirmemiş miydi? Deccal'in izini bulmak ortaçağın sonlarına doğru çok tutulan bir konu idi. ***Wiklif, Hus*** ve taraftarlarıda kendi zamanlarında Deccal'i bulmaya çalıştılar.[48]

Luther'in Papalık ve İslam'a karşı olan saldırgan tutumunu bu tarihsel akım içerisinde değerlendirmek gerekir. Luther'in yazılarına bakıldığında burada tekrar ortaya çıkan paralellikler daha da belirginleşiyor: "Türk de Papa gibi bir gün düşecek, çünkü hem Papa'nın hem de Türk'ün imparatorluğu, kehanetlerde "sahte peygamber" ve "hayvan" olarak nitelendirildiği üzere (Apk 15, 1) Tanrı'nın son iki öfkesi ve nefretidir, bunlar birbirlerine düşecekler ve ateşe atılacaklardır" (Apk 19, 20).[49]

3.3 Yapılan İslam Yorumunun Sonuçları

Türkler'in Avrupa sahnesinde ortaya çıkışı Martin Luther için sadece askeri bir soran değil aynı zamanda dinsel bir meydan okumadır.[50] **Gerçi kendisi Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)i beklenen Deccal olarak değerlendirmiyor, ancak onda ve onun dininde kıyametin kesin gücünü görüyordu.** Böylece de kıyametin başladığından hiç şüphesi yoktu.[51] Fakat

---

konusunda ciddi olduğunun dikkate alınmasını istiyor. Fakat eğer İsa başımızda olsaydı ayağa kalkıp gider Türkler'e İncil'i vaaz ederdi, **bunun içinde hayatını** ortaya koyardı: Bu, **Türklerle** mücadele etmenin ve Hristiyanlığı yaymanın ,ve korumanın Hıristiyanlık açısından doğru **yolu** olur. **Çünkü Türklerle bedensel çatışmaya girmek ne işe yarar? Türk ne kötülük yapıyor? Ülkeleri fethediyor, ama hükümranlığı geçicidir. Türk'ün bize yapmadığını yapan yani bizim bedenimizi ve ruhumuzu sömüren Papa'dan mı çekeceğiz!** *Türk herkesi kendi inancında özgür bırakıyor. Bunu Papa yapmıyor, bilakis kendi şeytani yalanlarını tüm Hristiyanlık dünyasına empoze ediyor. Bu durumda Papa'nın ordusunun verdiği maddi ve manevi zarar Türkler'inkinin on katıdır. Şayet kutsal kitaba göre İsa peygamberin kendisi Deccal'i devirmez ve Türkler de silinmezse, o zaman da Papaya yalvarılır".* Bulla Cene domini, Martin Luther tarafından çevrilen "kutsal hükümran olan Papa"ın Evharistya fermanı. 1522: WA 8, 691-720; Alıntı: 708, 27 - 709, 8.

[47]Verlegung Martin Luther. a.g.y. 394, 31 - 395, 5.

[48]krş. H. Preuβ. Die Vorstellungen vom Antichrist im spateren Mittelalter, bei Lulher und in der konfessionellen Polemik (Luther ve mezhep polemiklerinde ortaçağın son dönem Deccal anlayışı). Hıristiyan dindarlık tarihi ve Luther'in teolojisi hakkında makale. Leipzig 1906, 52 ve devamı.

[49]Vermanunge zum Gebet Wider den Türcken (Türkler'e karşı duaya uyarı çağrısı), a.g.y. 620, 26-30.

[50] krş. WA 30/2, 121. krş. W. Holsten. Christentum *und* nichtchristliche Religion nach der Auffassung Luthers (Luther'in görüşüne göre Hıristiyanlık ve Hıristiyan olmayan din). (Allgemeine Missions-Studien, Sayı 13). Gütersloh 1932, özellikle s. 126-144;

W. Nijenhuis. Luther en de İslam. Nederlands Theologische Tijdschrift 33 (1979) 195- 210; L. Hagemann. Christentum und İslam zwischen Konfrontation und Begegnung (Hıristiyanlığın ve İslamiyetin karşılaşması ve çatışması). (Religionswissenschaftliche Studien, Bd. 4). Altenberge 19943, 90-95. bkz. 127. dipnotta da verilen kaynakçalar.

[51]krş. Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 171, 18; Türkler'e karşı duaya uyan çağrısı. a.g.y. 614, 29-33; krş. 33. dipnot. *

nihayetinde Hıristiyan inancı galip geleceğinden[52] İslam'ın politik ve dinsel gücünün de sonunun gelmesinin gerektiğini *düşünüyordu.* ***"Türkler de dünya var olduğu sürece kendilerini devirecek birilerini bulacaktır".***[53] Martin Luther'in gözünde İslam, Deccal'i haber veren kıyamet gücü olduğundan Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem ve Kur'ân'a karşı polemiği de buna uygun olarak sert ve ağırdı.

"Fakat Papa nasıl Deccal'in kendisi ise. Türk de gerçek şeytandır" diyor Martin Luther "Türkler'e karşı savaş hakkında"[54] başlıklı yazısında. Johannes'e (8, 44) dayanarak Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem ile ilgili olarak "Şeytan yalancı ve katil biridir: Yalanları ile ruhları, cinayetleri ile de bedeni öldürüyor"[55] diyor: "Muhammed yalancı bir ruha sahip olduğundan ve şeytan da Kur'ân'ı ile ruhları öldürdüğünden O'nun da yola koyulup kılıcını da alarak bedenleri öldürmek için saldırması gerekiyordu ve böylece Türk inancı vaazlarla ve mucizelerle değil bilakis kılıç ve katliamla ilerledi ..." [56]

Muhammed ve Kur'ân'a karşı olan geleneksel polemikte bilinen iki suçlama konusunu Luther burada dile getiriyor:

1.Şeytan Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) in fitnecisi ve Kur'ân da onun eseri.''[57] **Bu sayede Kur'ân'da iddia edilen Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in peygamber olarak gönderilmiş olması gerçeği geçersiz kılınmalı ve Kur'ân'ın asıl sahibinin Tanrı olduğu görüşü çürütülmeli. Çünkü yalnız Tanrı Kur'ân'ın tek yazarı olarak (İslam'ın görüşü böyle) bu türde bir eser ortaya koyabilir. Bundan dolayı Kur'ân'dan daha üstün bir eser olamaz. Bu erişilemez olması sadece edebi güzelliğinde, Arapça yazımında, ritim ve üslubunda değil bilakis özellikle tanrısal kaynaktan gelmesinde yatıyor. Kur'ân Tanrının kendi sözü olduğundan orijinalliğinin şaşmaz işaretlerini kendi içinde taşıyor.**

---

[52] krş. WA 53, 394, 18: krş. 39. dipnotu R.W. Southern ile. Das Isiambild des Mittelalters (Ortaçağın İslâm anlayışı), a.g.y. 71.

[53]Peygamber Habakuk (1526): WA 19, 360, 16-17.

[54]Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 126, 1-2.

[55]a.g.y. 124,9-11.

[55] [56] a.g.y. 124, 12-17; krş. yine a.g.y. 126, 10-14: "Muhammed'in Kuran'ı yalan ruhlu olduğu için Hıristiyanlığın hakikati karşısında tutunamaz: O'nun böyle büyük ve güçlü bir katil olması ve herşeyi hakikat ve adalet görüntüsü altında yapması başka türlü nasıl olabilirdi?".

[56] [57] Bu suçlama hem bizans hem de latın kökenli İslam karşıtı polemiğin genelinde vardı. Bizans polemiği için krş. A.-Th. Khoury. Polemique byzantine contre l'İslam (VIIIe - XIIe). Leiden 19722, 345-352; Latin polemiği için krş. L. Hagemann. Der Kur'an in Verstândnis und Kritik bei Nikolaus von Kues (Nikolaus von Kues'in Kuran anlayışı ve eleştirisi). (Frankfurter Theologische Studien, Bd. 2J). Frankfurt 1976, 104-105. krş. latin gelenegi örneği olarak Martin Luther'in 1542 yılında Almancaya çevirdiği Ricoldus'un "Contra legem Saracenorum" yazısı. Ricoidus bu çalışmasının önsözünde şöyle yazıyor: "... in temporibus Heraclij insurrexit veritati et dei ecclesiae homo quidam diabolus primogenitus sathanae ... Mahometus, qui consilio et auxilio illius, qui mendax et mendacij pater est, iniquam et mendacij plenam, tamquam ex diuino ore prolatam legem composuit, quam quidem legem Alcoranum nominauit...": WA 53, 277, 16-20. Luther bu yeri şöyle çeviriyor: "Heraklit'in krallığı zamanında bu dünyaya bir insan geldi, bir şeytan ve şeytanın ilk çocuğu, hakikate ve Hıristiyan kilisesine karşı ... Mehmet isminde. O bunu insanlara aşıladı, tüm yalancıların babası ve yalancıların yardımcısı olarak bir kanun yayıyor,' yalanlarla dolu ve haksız, fakat Tanrının ağzından çıkmış gibi gösterdi ve buna da Kuran dedi...": WA 53, 276, 30-36.

2.İslam'ın yayılması savaşlar sonucu olmuştur. Bu tezi Hıristiyan olan İslam karşıtı polemikçiler tekrar tekrar savunmuşlardır.[58] Martin Luther de burada istisna yapmıyor: "... bu onların kanunlarında iyi bir tanrısal eser olarak nitelendiriliyor, yani yağmalamaları, katletmeleri, etraflarını yiyip bitirmeleri ve bozmaları ile Tanrıya hizmet ettiklerine inanmaları"[59] diye yazıyor. Luther burada İslam'ın, halk ağzında "kutsal savaş" diye nitelendirilen cihad teorisi ve uygulamasını kastediyor. Fakat cihad kelimesi etimolojik açıdan mümini "Tanrı yoluna" (Kur'ân böyle ifade ediyor[60]) götüren gayreti kastediyor: "Tanrı yolunda gayret sarfetmek" (al-cihad fi sebilillah). Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin Mekke'den Medine'ye yerleşmesinden kısa zaman sonra "Tanrı yolunda gayret sarfetmek" mümin olmayanlarla mücadelede savaş şeklinde somutlaşıyor ve etkinleşiyor. Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem), Mekke'den Medine'ye göçü (hicret) sonucu soyundan ve kabilesinden kopmuş olarak Medine'de kendisi ile beraber göç etmiş olan Mekkelileri ve yeni kazanılmış olan Medineli dindaşlarını "İslam Cemiyetine" (umma) bağlayarak yeni bir topluluk kurmaya çalıştı. Bu cemiyet komşu kavimlerde olduğu gibi varlığını aynı vasıtalarla güvence altına almıştı, yani Medine'de yeni oluşturulan Müslüman topluluğu, kaçınılmaz şekilde politik sahada savaş veren güç grubu olarak büyümüştü.

Luther'e göre İslam, şeytanın gücü olarak sadece Hıristiyan inancını[61] yok etmiyor aynı zamanda "onun tüm dünyevi idaresini de ortadan kaldırıyordu"[62], bu Luther için yukarıda ifade edilen suçlamalardan çıkan mantıksal sonuç idi: "Nasıl yalan inancın ve hakikatin manevi yapısını bozuyorsa, öldürme de Tanrının koyduğu tüm dünya düzenini bozuyor".[63] Luther kendisinin ruhani ve dünyevi güç şeklindeki ayırımını ve iki ayrı idare öğretisini haksız şekilde İslam'a da aktarıyor. Çünkü İslam kendini asıl oluşumu itibari ile orijinal olan bir din ve aynı zamanda politik bir topluluk olarak kabul ediyor: al-İslam din wa dawla. Dini, politik ve kültürel cemiyet birdir. **Devlet halkı Tanrı halkıdır, dini kanun (şeriat) devlet yasasıdır. Din ve devlet ayrılmaz şekilde birbirine bağlanmıştır**.[64] İran'daki gelişmeler bu anlayışı tasdik etmektedir.

3.Luther ayrıca İslam'ın evlilik hükümlerini de eleştiriyor: "Üçüncü nokta ise Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in Kur'ân'nın evliliğe hürmet etmemesi ..."[65] Kur'ân düzenli bir cinsel yaşam, evlilik ve aile yaşamı sağlamak için İslam toplumunda evlenme çağına gelmiş tüm kadın ve erkelerin evlendirilmesini emrediyor.[66] Bir erkeğin aynı zamanda evlenebileceği kadın sayısını Kur'ân dörtle sınırlandırdı",[67] fakat bunun koşulu erkeğin kadınlarına adil davranması, ki bu Kur'ân'a göre oldukça zor başarılabilecek bir şey.[68] Evliliğin dışında da

---

58 55 Yazısının 10. Kısmında Ricoidus bu konuya yaklaşımını şöyle açıklıyor: "Quam violenta sit lex Saracenorum": a.g.y. 341, 1. Luther şöyle çeviriyor: Mehmet'in kanunu korkunç, gaddar ve hiddetlidir": a.g.e. 340, 30; krş. "Tiirkler'e karşı savaş hakkında" yazısı ile. a.g.y. 122, 8-12; a.g.y., 124, 12-15.

59 Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 123, 31-34.

60 krş. Koran 61, 11; 9, 41.

61 krş. Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 123, 7 ve devamı; a.g.y. 126, 10-14.

62 a.g.y. 123, 20.

63 "a.g.y. 126, 14-16.

64 krş. L. Hagemann. Christentum und Islam zwischen Konfrontation und Begegnung,a.g.y. 45-49.

65 Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 126, 21 ve devamı.

66 krş. Kuran 24, 32.

67 krş. Kuran 4, 3

68 krş. Kuran 4, 129.

erkekler köleleri arasından seçtikleri metresleri ile de cinsel ilişkiye girebilirler.[69] Böyle bir evlilik ahlakı Luther'e göre evliliğin özünü tanımıyor, şayet "herkes istediği kadar kadın alırsa ... böyle bir yapı evlilik değildir ve evlilik de olamaz, çünkü hiç bir erkek Genesis 3'de Tanrının söylediği şekilde kadının düşüncesini almıyor ve hayat boyu kadının yanında olmayı düşünmüyor".[70]

4. İslam ile Teolojik Çatışmada Beliren Ayırıcı Hıristiyan Unsurlar

Luther İslam ile teolojik çatışmada beliren ayırıcı Hıristiyan unsurları "Türkler'e karşı ordu vaazında" özet olarak belirtiyor. Ona göre bu İsa'nın tanınması ile ilgili olan inançta yatıyor: "Ve Tanrımızın kendi oğlu olan İsa, kutsal ruhun karşıladığı, bakire olan Meryem Ana'dan doğma, Pontio Pilato zamanında acı çekmiş, çarmığa gerilmiş, ölmüş ve gömülmüş, cehenneme kadar inmiş, üçüncü günde ölümden kalkmış ve yeniden doğmuş, cennete yükselmiş, herşeye kadir Tanrı babanın sağ tarafında oturuyor, oradan ölüleri ve dirileri yargılamak için tekrar gelecek vs."[71] Luther'e göre Hıristiyanlıktaki asıl ayırıcı nokta burada ortaya çıkıyor: "Çünkü bu, bizim inancımızın bu maddesinde yatıyor, bundan dolayı adımız İsevilerdir, aynı şekilde İncil ile bağlanmış, vaftiz edilmiş, İseviliğe kabul edilmiş, aynı kutsal ruh tarafından günahlarımızın affı ile karşılanmış, ölümden uyanıp yeniden doğacak olan ve ebedi hayata kavuşacak olan bizler, çünkü bu yazı bizi Tanrının çocukları ve sonsuza kadar aynı şeyi paylaşacağımız İsa'nın kardeşleri yapıyor". [72] Hıristiyan teolojisinin kalbi olan İsa'ya inanma asıl ayırt edici kıstas ve Hıristiyan inancının "doruk noktasıdır." Çünkü "bu noktada" diyor **Luther "bizim inancımız yeryüzündeki diğer dinsel inançlardan ayrı bir özellik gösteriyor, çünkü Yahudiler'de, Türkler'de ve Sarakenerler'de bu yok ..."** [73]İsa'ya kelime-i şahadet getirmek Hıristiyan inancının asıl ifadesi olduğundan ve İslam da kendi açısından bu temel inancı kabul etmediğinden Martin Luther'e göre Hıristiyanlık ile İslam arasındaki teolojik ortaklık çok az, hatta tek bir inanç ifadesine kadar düşüyor: "Hangi dindar Hıristiyanın kalbi İsa'nın düşmanlarını görünce kararmaz, görüyoruz ki Türk, ölümden tekrar kalkacağımız inancımızı da yerde koymuyor".[74]

Luther'e göre İsa'ya Kur'ân'da verilen öneme rağmen kendisinin Tanrının oğlu olarak kabul edilmemesi düşündürücüdür. **"... Kur'ân İsa'yı ve Meryem'i hiç günahı olmayanlar olarak çok övüyor, fakat İsmail ve Yunus gibi kutsal bir peygamber olmasından başka bir şey söylemiyor, Tanrının oğlu olduğunu ve gerçek Tanrı olduğunu inkar ediyor".**[75]

Kur'ân'ın İsa'nın Tanrı oğlu olduğunu kabul etmediği tartışma götürmez. Kur'ân'da (4, 171) şöyle diyor: "Ey kitab ehli! Dininizde taşkınlık etmeyin. Allah hakkında ancak gerçeği söyleyin. Meryem oğlu İsa (Allah'ın *oğlu* değil) yanlızca Allah'ın peygamberi ..." [76] "Biz

[69]krş. Kuran 70, 29 ve devamı; 23, 5 ve devamı.

[70]Türklere karşı savaş hakkında, a.g.y. 126, 21-30; krş. Türkler'e karşı duaya uyarı çağrısı, a.g.y. 621, 17-18: "Türk, erkek ve kadını birbirinden çekip ayırıyor ve sanki inek veya danaymış gibi kadını veriyor veya satıyor". - "Bu hayvanlıktır ve düğün olarak görülüyor, fakat bu evlilik değildir" diye yazıyor Luther Ricoldus'un "Contra legem Saracenorum" yazısının çevirisindeki kenar notunda: WA 53, 320.

[71]Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 186, 3-8.

[72]a.g.y. 186, 15-17.

[73] a.g.y. 186, 15-17.

[74]Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 123, 7-9.

[75]a.g.y. 122, 2-5; krş. Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 168, 20.

[76]krş. Kuran 43, 59; 4, 172; 19,30.93; 5,17.72.116-117. Kuran 4, 157.

Meryem oğlu ve Allah'ın peygamberi İsa'yı öldürdük"[77] diye iddia eden (Kur'ân'daki versiyon böyle) Yahudilere karşın Kur'ân şöyle açıklama yapıyor: "Fakat onu (gerçekte) öldürmediler ve çarmığa da germediler ..."[78] Martin Luther'in İslam'ı neden bu derece olumsuz değerlendirdiğinin belirleyici asıl noktası burada yatıyor. Çünkü Luther için şahsen hayatının varlıksal manasını ve aynı zamanda teolojisinin odak noktasını oluşturan şey, yani İsa'nın çarmığa gerilip öldürülmesine[79] dayalı theologia crucis, hem çarmıkta acı çekmesinin pratikte vuku bulması hem de içeriği itibari ile babası olan Tanrıyı idrak etmeye sevk etmesinde yatan çarmığa gerilmiş olması İsa'nın. Kur'ân bu konuda hiç bir ipucu vermedi ve vermiyor. "İsa burada kurtarıcı değil, kral değil, günahların affı değil, ne lütuf ne de kusal ruh"[80] diye yakmıyor Luther. "Böylece ne baba, ne oğul, ne kutsal ruh, ne vaftiz, ne takdis merasimi, ne İncil, ne inanç ne de tüm Hıristiyan öğretisi ve yapısı, hiçbiri yok, çünkü Muhammed'in kendi öğretisi ve özellikle kılıç öğretisi var: Türk inancının aslı da budur ..."[81]

Buna rağmen Martin Luther'in İslam'dan olumlu yönler çıkarabilmesi Müslümanlarda kendisine bazı açılardan örnek teşkil eden davranışlar bulmasında yatıyor.[82] Fakat tüm bunlar onun açısından nihayetinde işin hakkaniyeti sahasına giriyor, "boş görüntü ve hiç bir işe yaramaz".[83] "Çünkü" diyor Luther "bu sahada da Hıristiyanlığını bulamazsın. Hıristiyanlığın dışında ve ona karşı olan böyle bir şey ne işe yarar?"[84]

5. Luther'in İslam'a İlgisi - Geriye Bakış

Türk tehlikesinin ortaya çıkması kuşkusuz Martin Luther'in kendisine yabancı olan İslam olayı ile uğraşmaya başlamasına asıl neden olan vesile idi. Uzun zaman Kur'ân'ı bizzat tanımak ve anlamak özlemi duymuştu, 13. yüzyılda yaşamış olan doğu misyoneri Ricoldus de Monte

---

[77] Kuran 4, 157.

V M

[79] "In Christo crucifixo est vera Theologia et cognitio Del. Nemo venil ad Patrem nisi per me. Ego sum ostium ete.": WA 1, 362, 18 ve devamı; krş. Jo 14, 6 ve Jo 10, 9. Konu ile ilgili olarak krş. R. Weiter. Das Theologieverstiindnis Martin Luthers (Martin Luther'in teolojik anlayışı) (Konfessionskundliche und kontroverstheologische Studien, Bd. XXXVI). Paderborn 1976, 22.

[80] Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 120, 9-11.

[81] 78 a.g.y. 122, 19-24.

[82] Martin Luther şu olumlu özellikleri de vurguluyor: "Türklerin diğer özellikleri arasında en esaslı olanı onların rahip ve din adamlarının vakarlı, cesur ve titiz bir yaşam sürmeleridir. **Onlara, bizim Papalıktaki din adamlarımız ve Papazlarımız yanında melek denebilir ve bunlarla mukayese bile edilemez** ... Diğer taraftan onların (Türklerin) kendi kiliselerinde sık sık ibadet için biraraya geldiklerini, özenli bir terbiye, sessizlik ve hoş davranışları olduğunu görürsün. Bizim kiliselerimizin hiç birinde böyle bir terbiye ve sessizlik bulunmuyor ... Üçüncü nokta olarak da Türkler'in Hıristiyan inancında değil Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in inancında ölen kendi azizlerine mukaddes ziyaretlerini ve anmalarını eksik etmediklerini, onları ne derece saydıklarını ve överek yükselttiklerini görürsün ... Dördüncü olarak da Türkler'de dış yaşam tarzlarına bakarak sert, cesur ve şerefli bir varlık olduklarını görürsün: Şarap içmiyorlar, bizim gibi aşırı derecede içki içip yemek yemiyorlar, basit ve süslü giyinmiyorlar, şaşaalı bina yapmıyorlar, çalım satmıyorlar, öyle basit yemin edip lanet okumuyorlar, kral ve sahiplerine karşı büyük bir itaat, terbiye ve onur gösteriyorlar ve orduları, bizim kendi Alman topraklarımızda oluşturmayı arzu ettiğimiz şekilde sağlam ve hareketlidir ...": Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 187, 1 – 190, 1.

[83] Martin Luther. a.g.y. 393, 23.

[84] Türkler'e karşı ordu vaazı, a.g.y. 190, 20-21.

Crucis'in "Contra legem Saracenorum" çalışmasının 1542 yılındaki çevirisinin önsözünde [85] böyle yazıyordu Martin Luther. Daha 1530 yılında söylemişti bunu: "Alkoranum vero etiam num frustra cupio legere".[86] Kendi söylediğine göre ancak oruç öncesi karnaval akşamında (21 Şubat) 1542'de bu noktaya gelebilmiştir: **"Ancak şimdi bu karnavalda Kur'ân'ı Latince gördüm, fakat çok kötü çevrilmişti, daha açık çevirisini arzu ederdim".** [87]Bu da, eğer Luther'i doğru anlıyorsak, onun 1542 yılında Kur'ân'ı ilk defa Latince yazılı olarak gördüğü ve okuduğu anlamına geliyor. Bu, onun daha da önce Kur'ân'ın Latince müsvette veya en azından bazı kısımlarına sahip olduğu 1529 yılındaki "Türkler'e karşı savaş hakkında" başlıklı yazısından ortaya çıkıyor. Orada şu okunuyor: "Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in Kur'ân'nın bazı kısımları elimde var, buna Almanca ister vaaz isterse nasihat densin, Papa'nın Deccetal'i dendiği gibi" [88]ve ilave ediyor: **"Herkes bunun ne kadar menfur bir kitap olduğunu görsün diye vaktim olduğunda bunu Almancaya çevireceğim".**[89] Bu gerçekleşmemiş bir plan olarak ortada kaldı. Böylece onun niçin 1529 yılında değil de, ancak 1542 yılında Kur'ân'ı okumaya başladığı sorusu ile karşılaşıyoruz. Tahminen de akla şu geliyor. Kırklı yılların başında tekrar birden ortaya çıkan Türk tehlikesi (2 Eylül 1541 yılında Budapeşte alındı) Luther'in artık Kur'ân ile uğraşmasına vesile oldu. 11 Ekim 1541 yılında "Türkler'e karşı duaya uyan çağrısı" yayınlandı ve 1542 yılının karnavalında onun "şimdi" Kur'ân'ı okuduğunu öğreniyoruz. Kur'ân'ı okuması ile de Luther'in İslam'a karşı polemiği daha da sertleşti. Kendisi Kur'ân'ı okuduktan sonra ve "bu kardeşimiz Richard kitabını uydurarak yazmamış, bilakis tamamen doğrudur"[90] yargısına varmış ve Ricoldus'un yukarıda ifade edilen tasvirinin hakikaten İslam'ın gerçek yüzünü gösterip göstermediği yolundaki şüpheleri de ortadan kalkmıştı. 1530 yılındaki değerlendirmesi çok farklı idi. O zaman yayınlamış olduğu "Libellus de, ritu et moribus Turcorum" başlıklı yazısının önsözünden kendisinin İslam hakkında iki yazılı eseri bildiği ortaya çıkıyor: Ricoldus'un yazılı eseri ve Nikolaus von Kues'in "Cribratio Alkorani" ("Kur'ân'ın tasnifi") başlıklı eseri.[91] Bu her iki çalışma hakkında da çok olumsuz bir yargıda bulunuyor: Amaçları saf Hıristiyanları İslam'dan soğutmakmış.[92] Her iki eser de Kur'ân'ın hoş olmayan kısımlarından çıkarılmış, nefret ürünü olan ve İslam'ı çürütecek güçte olmayan alıntılarmış.[93] Bu suçlamaların haksız, Ricoldus ve Cusanus için isabetsiz olduğunu burada daha da geniş şekilde ortaya koyamayız ve zaten bu da tartışma konusu değil."[94]

---

[85] WA 53, 272, 9 ve devamı.

[86] "Libellus de ritu et.moribus Turcorum" yazısının önsözü: WA 30/2, 205, 8.

[87]"WA53,272, 16 ve devamı.

[88] Türkler'e karşı savaş hakkında, a.g.y. 121, 30-31.

[89] a.g.y. 121, 31 - 122, 2.

[90] WA 53, 272, 18-19.

[91] "Hactenus enim cum vehementer cuperem nosse religionem et mores Mahomista- rum, nihil offerebatur quam quaedam confutatio Alkorani et item Cribratio Alkorani N. de Cusa": WA 30/2, 205, 4-7.

[92] "Videbatur sane tam ille Confutator quam Cribrator pio studio Christianos sinıpliciores velle a Mahometo absterrere et in Fide Christi retinere": WA 30/2, 205, 8-10.

[93] "Sed dıım nimio student quaeque turpissima et absurdissima ex Alkorano excerpere, quae ad odium faciunt et ad invidiam novere possint vulgum, et bona, quae in eo sunt, vei transeunt non confutata vel occulunt, factum est, ut parum fidei et autoritatis invenerint, quasi vel odio illorum vel impotentia confutandi sua vulgarint": WA 30/2, 205, 10-15.

[94] Ricoldus de Monte Crucis bu çalışmasının amacını "Contra legem Saracenorum" yazısının önsözünde şöyle veriyor: "Nunc autem est mihi intentio summa veritate con- fidenti capita et principaiia mandacia

Ancak göze çarpan nokta şu: On iki yıl sonra, yani Luther Ricoldus'un yazısını Almancaya çevirme işine koyulduğunda, bu 1542 yılının karnavalından sonra idi, daha doğrusu kendisi Kur'ân'ı bizzat okuduktan sonra tüm bu serzenişler söz konusu olmaktan çıkmıştı. Tam tersine: Luther daha önce Papa ile ilgili yaptığı ithamın şimdi Kur'ân'da da tasdik edildiğini görüyor.[95] Şimdiye kadar kimsenin "Muhammed'in inancının ne olduğunu öğrenmeye çalışmamasına, Muhammed'in Hıristiyan inancının bir düşmanıymış gibi gösterilmesiyle yetinilme- sine, fakat bilinmesi gereken nerede, nasıl ve hangi kısımlarda bunun ortaya çıktığının öğrenilmeye çalışılmamasına" [96] olan hayreti, Luther'in bu konuyu iyi bilmediğini gösteriyor.

Martin Luther'in niçin Cusanus'un değil de Ricoldus'un eserini Almancaya çevirdiğini açıklamak oldukça zor. Luther gerekçe olarak "Bu kitabı (daha iyisi olmadığı için) Almancaya çevirmeye gerekli gördüm ..."[97] diyor. Bu gerekçe konu itibariyle haklı değil. Çünkü Cusanus'un "Cribratio Alkorani" yazısı yoğun ve detaylı Kur'ân araştırmasının neticesinde ve aynı zamanda Hıristiyanlık ve İslam arasında bir anlayış köprüsü kurma ve Kur'ân'dan Hıristiyan inancına yönlendirmeler (nanuductiones) yapma denemeleri şeklinde olup, İstanbul'un düşmesinden doğan gergin durum da dikkate alındığında, kendi polemiği ve kilisenin kendini haklı çıkarma sanatı içersinde ılımlı ve o zamanki İslam karşıtı yazılar arasında da örnek teşkil eden bir eserdir. Luther'in ifade ettiği[98] gibi İslam'ın "nerede ve nasıl kısım kısım" Hıristiyan inancına baktığını öğrenmek için Cusanus'un "Kur'ân'ın tasnifi" eseri onun İslam'a karşı daha anlayışlı ve daha dengeli bir tutum takınması açısından kendisi için çok yararlı olurdu. Fakat politik yönden Osmanlı tehlikesi nedeniyle Martin Luther'in de diğerleri gibi Türk düşmanlığı korosuna katıldığı ve teolojik açıdan İslam'ı Papa türünde bir anlayışın eserdini olarak sert şekilde eleştirerek yargıladığı için, Hıristiyanlık ve İslam arasında uyum ve denge sağlamaya çalışan Cusanus'un yazısı gibi eserler onun hoşuna gitmezdi. Belki de Nikolaus von Kues'den bile "Papa'nın Herkül'ü"[99] olarak şüphe etti ve onu

---

iniquae legis huius ostendere et aliis fratribus causam exhibere, propter quam facillius ad deum reuocare possent huius impietatis haereticos": WA 53, 277 ve devamı. Burada "saf Hıristiyanları" Kuran'ın "en itici ve en saçma" yerlerinden alıntı yapılarak İslamiyetten soğutmak ya da nefret uyandırılmak istenmesi söz konusu değil. Bu suçlamalar "Cribratio Alkorani'nin" ön sözünde amacını açıklayan Cusanus'a da uymuyor: intentio autem nostra est praesu- posito evangelio Christi übrum Mahumeti cribrare et ostendere illa in ipso etiam libro haberi, per quae evangelium, si attestatione indigeret, valde confirmaretur, et quod, ubi dissentit, hoc ex ignorantia et consequenter ex perversitate intenti Mahumeti evenisse Christo non suam gloriam sed dei patris et hominum salutem, Mahumeto vero non dei gloriam et hominum salutem sed gloriam propriam quaerente": Crib. Alk. prol. 1 n. 10.
- "Ego ingenium applicui, ut etiam ex Alkorano evangelium verum ostenderem": a.g.y. 4, 8-9. - Cusanus'un amacı ile ilgili olarak krş. L. Hagemann. Der Kur'an in Verstandnis und Kritik bei Nikolaus von Kues. a.g.y. 69-71. - "Cribratio Alkorani" Heidelberg Cusanus yayınları serisinde sekiz ciltlik o/arak *yayınlandı:* Hamburg 1986.

[95] WA 5 3 , 272, 6-19.

[96] a.g.y. 272, 12-15.

[97]a.g.y. 272,30-31.

[98] a.g.y. 272, 14-15.

[99] krş. O. Menzel, Johannes Kymeus: Des Babsts Hercules wider die Deudschen (Almaniar'a karşı Papa'nm Herkül'ü). Cusanus-Studien (Cusanus-Araştırmaları)VI (Heidelberg 1941) 1-83.

bundan dolayı 1542 yılında hiç zikretmedi."[100]

Luther'in Kur'ân'ı okuduktan sonra İslam'a karşı sabitleşen antipatisi [101] onun, 1530 yılında daha da sert eleştirilen Ricoldus'un eserini artık Alman diline çevirmesi sonucunu doğurdu. Bu girişiminin nedenini şöyle açıklıyor: "Muhammed'(sallallâhü aleyhi ve sellem)in inancının ne kadar bozuk bir inanç olduğunun biz Almanlar tarafından iyice anlaşılması ve kendi Hıristiyan inancımızda daha da güçlenmemiz için".[102] İşte bu nedenden dolayı 1542'nin Ekim ayında, Robert von Ketton'un 1143 yılında Petrus Venerabilis'in emri üzerine hazırlamış olduğu Latince Kur'ân çevirisinin o zaman tartışmalı olan basımı için Bazel'deki konseye bir yazı ile başvurmuş ve bunun için çaba sarfetmişti.[103] "Kur'ân'larının ne kadar Tanrı belası, ne kadar bozuk, ne kadar umutsuz, yalanlarla ve uydurma efsanelerle dolu bir kitap olduğunu Hıristiyanlara göstermek sureti ile Muhammed'(sallallâhü aleyhi ve sellem)e ve Türkler'e bundan daha çok can sıkacak ve daha fazla zarar verecek (tüm silahlardan da fazla) şey olmaması beni buna sevketti.[104] Bu müdahalesi ile de nihayetinde 11 Ocak 1543 yılında eserin basımına izin verildi.'[105] Martin Luther'de buna bir önsöz yazdı.'[106]

6. Özet

Özetlemek gerekirse, Martin Luther'in İslam ile çatışmasında başlıca iki önemli faktör ön plana çıkıyor:

1-Avrupa'nın Müslüman olan Osmanlıların o zamanki askeri tehdidi altında bulunması.

2-Roma ile olan ve kendi mevcudiyetini belirleyen ihtilafı.

Luther'in yoğun İslam eleştirisi kendini bu psikolojik baskılar ışığında, yani dışarıdan askeri ve içeriden duygusal-teolojik baskıyla beliren bir yapıda gösteriyor. Joachim von Fiore'de daha vizyon, **Luther'de ise gerçek olan Papalık ile İslam arasında direkt bağlantı kurulması kötü ve çok üzücü sonuçların çıkmasına etki etmiştir.**

Çünkü Luther bununla kendi zamanında tahrip edilen ve bozulan Katolik inancının

---

[100] krş. R. Weier. Das Thema vom verborgenen Gott von Nikolaus von Kues zu Martin Luther (Nikolaus von Kues'den Martin Luther'e gizemli Tanrı konusu). (Buchreihe derCusanus-Gesellschaft Bd. 2) (Cusanus cemiyeti k i t ab serisi, cilt 2). Münster 1967, 61. - "Cribratio Alkorani" ("Kuran'm tasnifi") için dipnot 56'da verilen çalışmamıza da bakabilirsiniz; krş. ayrıca L. Hagemarm. Nikolaus von Kues im Gespiiich mit dem İslam (Nikolaus von Kues ile İslam konusunda mülakat) (Christlich-lslamisches Institut "Hıristiyan-İslam Ensitüsü": Abhandlungen "Araştırmalar" 1). Altenberge 1983.

[101] krş. W. Nijenhuis. Luther en de İslam, a.g.y. 195-210; krş. C. Umhau Wolf. Luther and Mohammedanism: MW 31 (1941) 161-177; R. Pfister. Reformation, Türken, İslam: Zwingliana 10 (1956) 345-375.

[102] WA 53, 272, 31 ve devamı.

[100] [103] krş. K. R. Hagenbach. Luîher und der Koran vor dem Rathe zu Basel (Bazel konseyi önünde Luther ve Kuran). Beitrage zur vaterlandischen Geschichte. Hg. von der historisehen Gesellschaft in Basel, IX (1870) 291-326.

[104] Luthers Brief an den Rath zu Basel (Luther'in Bazel konseyine mektubu). K. R. Hagenbach. Luther und der Koran vor dem Rathe zu Basel. a.g.y. 299.

[105] krş. WA 53, 561-569; bkz. W. Köhler. Zu Biblianders Koran-Ausgabe. Zwingliana 3/11 (1918) 349-350.

[106]krş. WA 53, 569-572.

görüntüsünü kendine has bir şekilde tırmandırarak İslam'a yansıtmış ve İslam'ı Papalık anlayışında olan imtiyaz mahsulü bir din olarak küçümsemiştir.

Luther'in İslam'ı Deccal'in kıyamet gücü olarak yorumlaması, onun İslam'a özgü inanç temeline ve inanç orijinalliğine bakmasını engellemiş, bakış açısı çoğunlukla İslam ile teolojik çatışmada ayırıcı Hıristiyan unsurlar olan "theologia crucis'de" odaklaşmıştır.

Not: Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin isminin geçtiği yerlerde salavatlar tarafımdan ilave edilmiştir. İhramcızâde İsmail Hakkı

Kısaltmalar

ARG Archiv für Reformationsgeschichte (Reformasyon tarihi arşivi).

CH Church History, New York-Chicago 1932.

DH H. Denziger, P. Hünermann: Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum. Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen (Kelimei Şahadetin ve kilise karar ve öğretilerinin el kitapçığı). Freiburg i. Br.-Basel-Rom-Wien. 199137.

h Heidelberger Cusanus-Ausgabe: Nicolai de Cusa Opera omnia iussu et auctoritate Academia Litterarum Heidelbergensis ad codicu fidem edita. Lipsiae 1932 sqq.; Hamburgi 1959 sqq.

MW The Müslim World. Hartford. 1911. (1947'ye kadar: The Moslem World).

NvKdÜ Schriften des Nikolaus von Kues in deutscher Überset- zung (Nikolaus von Kues'in Almancaya çevrilmiş eserleri). Hg. im Auftrag der Heidelberger Akademie der Wissenschaften, Philosophisc- he Bibliothek (Heidelberg bilim akademisi yayınları, felsefe kütüphanesi), Leipzig 1932 ve Hamburg 1949.

WA D. Martin Luthers Werke. Gesamtausgabe ("Weimarer Ausgabe"). (Martin Luther'in eserleri. Külliyat). Weimar 1883.

Kutsal Kitab (Tevrat ve İncil):

Kutsal Kitab için yapılan kısaltmalar Kudüs Kutsal Kitab'ındaki kısaltmalarının aynıdır. Yayınlayan D. Arenhovel, A. Deissler, A. Vögtle. Freiburg-Basel-Wien 1968, XIV-XV.

Kur'ân:

Kur'ân'dan yapılan alıntılar ve Kur'ân'a yapılan göndermeler Kur'ân'ın Almanca çevirisindendir. Paret, H.: Der Koran. Übersetzung (Çeviri). Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz 1966.

Kaynakça

Buchanan, H.: Luther and Turks. 1519-1529. ARG 47 (1956) 145-160.

Daniel, N.: İslam and the West. The Making of an Image. Edinburg 1966[3].

Ebermann, R.: Die Türkenfurcht. Ein Beitrag zur Geschichte der öffentlichen Meinung in Deutschland wâhrend der Reformationszeit. Halle 1904.

Forell, G.W.: Luther and the war against the Turks: CH XIV (1945) 256-271.

Hagemann, L.:

- Der Kur'an in Verstandnis und Kritik bei Nikolaus von Kues. Ein Beitrag zur Erhellung islamisch-christlicher Geschichte (Frankfurter Theologische Studien, Bd. 21). Frankfurt 1976.

- Nikolaus von Kues im Gesprâch mit dem İslam (Christlich- Islamisches Institut: Abhandlungen 1). Altenberge 1983.

- Christentunı und İslam zwischen Konfrontation und Begegnung (Religionsv/issenschaftliche Studien, Bd. 4). Altenberge-Würzburg 19943.

Hagenbach, K.R.: Luther und der Koran vor dem Rathe zu Basel. Beitrâge zur vaterlândischen Geschichte. Hg. von der historischen Gesellschaft in Basel, IX (1870) 291-326.

Khoury, A.Th.: Polemigue Byzantine Contre l'îslam (VIIIe - XIIIe s.). Leiden. 1972[2].

Köhler, W.: Zu Biblianders Koran-Ausgabe: Zwingliana 3/11 (1918) 349-350.

Lamparter, H.: Luthers Stellung zum Türkenkrieg. München 1940.

Lind, R.: Luthers Stellung zum Kreuz- und Türkenkrieg. GieSen 1940.

Luther, M.: D. Martin Luthers Werke. Kritische Gesamtausgabe. Weimar 1883 ("Weimarer Ausgabe" = WA).

Menzel, O.: Johannes Kymeus: Des Babsts Hercules wider die Deudschen. Cusanus-Studien VI (Heidelberg 1941) 1-83.

Nikolaus von Kues:

- Cribratio Alkorani (h VIII). Ed. L. Hagemann. Hamburgi 1986.

- Cribratio Alkorani - Sichtung des Korans. Lat.-clt. Parallelausga- be. Hg. von L. Hagemann / R. Glei. (Philosophische Bibliothek 420 a- c). Hamburg 1989-1993.

Nijenhuis, W.: Luther en de İslam. Nederlands Theologische Tijdschrift 33 (1979) 195-210.

Pare t, R.:

- Der Koran. Übersetzung. Stuttgart-Berlin-Köln-Mainz. 1966.

- Der Koran. Kommentar und Konkordanz. Stuttgart-Berlin-Köln- Mainz. 1971.

Pfister, R.: Reformation, Türken, İslam: Zwingliana 10 (1956) 345-375.

PreuB, H.: Die Vorstellungen vom Antichrist im spâteren Mittelalter, bei Luther und in der konfessionellen Polemik. Ein Beitrag zur Theologie Luthers und zur Geschichte der christlichen Frömmigkeit. Leipzig 1906.

Ricoldus de Monte Crucis: Contra legem Saracenorum. Th. Bibliander, Machumetis Sarracenorum principis eiusque successorum vitae, ac doctrina ipseque Alcoran ... His adiectae sunt sunt confuta- tiones multorum auctorum ... Haec omnia in unum volumen redacta sunt, opera et studio Theodori Bibliandri... Basel 1543; Zürich 15502,

II, 83-165. Dt. Übersetzung; Verlegung des Alcoran Bruder Richardi, Prediger Ordens, Anno 1300, Verdeutscht durch D. Martin Luther 1542: WA 53, 261-396.

Southern, R.W„: Das Islambild des Mittelalters. Stuttgart-Berlin- Köln-Mainz. 1981.

Umhau Wolf,C.: Luther and Mohammedanism: MW 31 (1941) 161-177.

Weier, R.:

- Das Thema vom verborgeneıı Gott von Nikolaus von Kues zu Martin Luther (Buchreihe der Cusanus-Gesellschaft Bd. 2). Münster 1967.

- Das Theologieverstândnis Martin Luthers (Konfessionskundli- che und kontroverstheologische Studien, Bd. XXXVI). Padernborn 1976.

Wolkan, R.(Hg.): Der Briefwechsel des Eneas Silvius Piccolonıi- ni. III. Abteilung: Briefe als Bischof von Siena, Bd. 1 (Österreichische Geschichtsquellen, Zvveite Abteilung, Bd. 68). Wien 1918.

Kaynak: Ludwig Hagemann, Martin Luther'in İslam Anlayışı, Özgün Adı: Martin Luther umd der İslam Çeviri: Dr. Kuthan Kahramantürk, 1. Baskı: İzmir, Nisan 2000

CEMİL MERİÇ İLE SOHBETLER

Cemil Meriç, Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli entelektüellerinden biridir. Halil Açıkgöz'ün kaleme aldığı ve 10 Kasım 1976- 13 Haziran 1987 yılları arasında yaptığı sohbetlerden oluşan "Cemil Meriç İle Sohbetler" adlı eser, Cemil Meriç'in düşünce dünyası hakkında değerli bilgiler veriyor. Cemil Meriç, vefat ettiği 1987 yılına kadar Türk düşüncesi hakkında çarpıcı tespitlerde bulunuyor. Bir döneme tanıklık etmiş bir entelektüelin, tespitleriyle sizleri baş başa bırakıyorum.

" 'Türkoloji' kelimesinden daha yüz kızartıcı bir kelime yoktur. Ruslar çıkarmıştır bu kelimeyi, ölü milletler için. Sümeroloji gibi. Bu kelime, Türk medeniyetini paranteze almak demektir. Bu müthiş yalanı bize de kabul ettirdiler. 'Türkoloji' Osmanlı'yı paranteze alan, atıl bırakan bir kelimedir. Neden bir Frankoloji yok da Türkoloji var? Biz ölü müyüz?"

" En kötü şey riyakârlıktır. Sosyalizm ıstırabın çığlığıdır. Ferdiyetçilik, liberalizm burjuvanın malıdır. Osmanlı ümmettir, fert yoktur, en adil idare"

"Osmanlı'da felsefe yoktur. İslam cemiyetinde felsefe yoktur aslında. Felsefesi ancak vahiydir İslam cemiyetinin. Felsefenin mevzuu ruh, madde, iman; İslamiyet bunu baştan halletmiştir. Felsefe şüpheyle doğar, Batı'da felsefe vardı da ne oldu? Neyi halletti?"

" Biz Tanzimat'tan sonra düşünmeye ve kelimelere mana vermeye başladık. Osmanlı yüz sene çalıştı ve bir düşünce zemini kuruldu. Tam gelişeceği ensede harfler değişti. Bir sene öncesine dahi yabancılaştık. Böyle bir felaket hiçbir milletin başına gelmemiştir. Harfler değişince tam bir anarşi doğdu. Anarşi oradan miras kalmıştır. Her kelime gündüz dikilir, akşam sökülür fidan gibi tutmaz olmuş. Bu şartlar altında ne yapılır? Kelimeleri muhafaza etmek lazım."

"Bir anayasa yaptılar. Bu anayasayı tatbik etmiyorsunuz diye adamları astılar. 27 Mayısta bir takım oyunlar oynandı. Baştakiler Halk partisiyle anlaştılar ve güya anayasa referanduma sunuldu. Tavır şuydu: ya bu adamları seçersiniz, ya biz başınıza bela oluruz. Tabii halk hiçbir şeyi bilmiyor. Dünyanın hiçbir demokrasisinde oynanmayan bir oyun oynanıyor: Temelli senatörlük ve 15 kontenjan senatörlüğü."

"İki yüzlülüğe ne lüzum var? Toplumculuk kelimesini dilimize sokan komünistlerdir. Bizimkiler ise sosyalizm manasında kullanıyorlar. Yanlış. Onlar da anladılar aslında toplumculuğun ne demek olduğunu. Hele milliyetçi- toplumculuk nasyonal sosyalizmin tercümesidir. Saklamak ve ikiyüzlülük niye?"

"Nurcular ve sosyalistler birbirini tanımalıdırlar. Türkiye'nin kurtuluşu buna bağlı. Ben şimdi bunu yapmaya çalışıyorum. Fakat bu fert işi değil. Nurcular sosyalistleri, sosyalistler de nurcuları okumuyor. Sağ kendi dışında hiçbir şey okumuyor. Çok garip bir hal bu."

"Rusya'dan gelen Türkçülerin hepsi Osmanlı'yı yıkmak için çalışan birer misyonerdir."

"Tanpınar arayan adamdır. Ve küçük tatminlerin adamıdır."

"Kadın bazı mesleklere girebilir. Mesela ilk mektep hocası olmalı. Lise hocası da olabilir. Doğum doktoru, çocuk doktoru da. Fakat her şeyden önce kadın anne olmalıdır. Ve anneliğe yakın meslekleri seçmelidir."

262 Yazılar

“Halk partisi hiçbir ideolojisi olmayan bir tahakküm partisidir."

“Türkçülüğün mümessillerinden hemen hepsi gayri Türk’tür. Mesela Ahmet Vefik Paşa’nın anası Rum’dur. Şemsettin Sami halis Arnavut’tur.”

“Batı medeniyeti istismar üzerine kurulmuştur. Kapitalizmin ahlakla hiçbir alakası yoktur, kar peşinde koşar. Dışarıda Uzak Doğu, Hindistan, Afrika , içeride işçi sınıfını sömürerek refaha ulaşmıştır. Sömürdüğü milletler ayaklandı. İçindeki içtimai sınıf uyandı. Böyle bir istismar rejimi sona erecekti bir gün. Haksızlıklar devam etmez evladım, bir gün gelir sona erer.”

“M.C. Kubilay gibi bir adamın anma yıldönümünü yapıyor. Bu kışkırtıcı ajan yüzünden binlerce adam asılmış. Tam bir tezatlar içinde Türkiye. Haydi Halk partisi yapar bunu, çünkü pisliğidir bu.”

“ Evvela ‘milli kültür’ olmaz, ‘milli irfan’ olur. Cumhuriyetin getirdiği kültürdür, yıktığı ise irfan.”

“Bunları sana söylüyorum: Dünyanın hiçbir devletinde İstiklal Marşı diye bir şey olmamıştır. Biz esir miydik de kurtardılar.”

“Tanpınar, Cenap’ın üçte biri kadar Fransızca bilmez. ‘Müstehzi, alaycı’ varken ne diye ‘ironik’ dersin be birader.”

“İnsan-ı Kâmilin romanı yoktur; roman kavganın mahsulüdür. İnsan-ı Kamil’in dünyasında kavga olmadığı için onun romanı da yazılmaz. O sadece yol gösterir, irşad eder, yanar ve yakar. Aşk ve vecd kaynağıdır.”

“Daha sonraki aydınlar tepeden inme bir ideolojinin temsilcisi oldular. Tepeden inme ideolojinin yani Avrupa’nın. Bu aydın ile halkın arasını açtı. Aydın artık ister öyle, ister böyle diktatoryanın temsilcisidir, ajandır aydın, inansa da inanmasa da ajandır. Konuştuğu dil, mefhumlar, teklifler ayrı. Zorla yaptırmaya kalktığı için de aksülameli davet etmiştir. Böylece aydına karşı kin ve nefret doğdu halkta.

Aydının halkla münasebeti köy ve kasaba öğretmenleriyle oldu. Harfler değişti. Kimse okuma yazmaz duruma düştü. Öğretmenlerde bir sömürgeye gider gibi gittiler. İlk işleri imama sövmek oldu. Halkın şuurunda garip bir aydın imajı teşekkül etti. Çok defa garip, bazı yalanları ezberlemiş sadece, köyü beğenmez, köylüyü beğenmez. Bir mürşid olmaktan uzak, sevimsiz bir insan. Halk aydın deyince, meseleleri başka, kendisinden uzak bir insan görüyor karşısında.”

“Aydın yaralıdır. Mesela bir Necibi ele alalım. 1938’lere kadar sefih bir adam. Sonra, Halk Partisi millet vekili yapmadığı için karşıya geçti. Kumarbazlığı, dolandırıcı olduğu muhakkak. Birkaç sene önce birkaç Fransız tanışmak istemiş. Perapalas’ta kafayı çekmişler. Sonra rezalet çıkmış tabi. Halk bunu kendinden kabul eder mi?....Necib’in tezadı şu: Genç yaşta Avrupa’ya gitti ve onun tahakkümünden kurtulamadı hiçbir zaman. Bu tabaka küçük yaşta aldığı din terbiyesi ile çatışıyor…. Necip bir tezatlar mahşeridir… Necip ise kendi tezatları içinde muzdariptir. Batı’dan bir türlü kopamamıştır. Necip bu yaşta dahi zamparadır; yaşayış prensipleri itibarıyla Avrupalıdır. Televizyona çıkıp maskaralıklar yapmasına lüzum yok. Bir trajedidir Necip.”

“Batı’nın teslim alamadığı tek kale: İslamiyet.”

“Devlet acze düşemez. Sokaklarında adam öldürülüyorsa, anarşi vardır. İktidar istifa edip bir kenara çekilmelidir. Ev yanarken ‘gel sana biraz tecvid okutayım’ diyebilir misiniz? Bu yangın sönsün bir kere. O devirde üstat Said-i Nursi hazretlerinin yaptığı hareket en ihtiyatlı davranıştır. İman noktasında tuttu işi. “

TİP tamamen MİT tarafından kuruldu. Kemal Sülker yüzde seksen polistir. Entelektüel sayılmaz Kemal Sülker. Bana “hatıralarımı yazsam, mezarımdan çıkarır bu adamlar” dedi. Çok namuslu bir zamanında, kafaları çektiğimiz bir sırada söyledi.”

“Cumhuriyetin en büyük hatası dinden uzaklaşmaktır. Din sevgidir, insanlıktır. Din damarlarımızdaki her kanda mevcuttur. Bundan tecrit edilen Türk insanı ayakta duramaz. Dilimiz de bir parça dinimizdir.”

Arapların bir sözü var: Var, sen kıyas eyle derler. Gökalp için hiç kimsenin münakaşa edemeyeceği bir madrabazlığını aldım. Türkiyat, Türkperestlik, Türköri kelimeleri üzerine yazdım. Hasta bir adamdı Gökalp. İntihara teşebbüs edecek kadar hasta.”

“Daha önce de söyledim: Hatıra yazmak bir müdafaadır. Tarih karşısında bir müdafaa. Sonra ben, hatırası olan bir adam da değilim. Ne valilik yaptım, ne bakanlık. Siyasiler yazmalı mutlaka hatıra. Bu, millete bir borçtur.”

“Bu seçimlerde solun son ittifakıdır bu. Ben CHP’de sol temayül göremiyorum. Yalnız Atatürkçüdür, tarihten kopmuştur. Konuştuğu dil, bizim dilimiz değildir. İdeolojik bir sol da yoktur. Türkiye’de sol, kulağına Moskova’nın fısıldadıkları soldur.”

“Bir gün Konya’ya gidiyordum. Trende aynı kompartımanda beraber olduğumuz bir üniversiteli genç: ‘sen bizden değilsin’ dedi. Çok tesir etmiştir bu hadise bana.

Sonra düşündüm. Bu çocuk kim? Bana niçin ‘ Bizden değilsin’ diyor. Ondan sonra fark ettim dünyamın, kendi dünyamın dışında da dünyalar var. İlk taşı atan bu çocuktur.”

“Vatan Partisi’nin kurucusu Hikmet Kıvılcımlı’ydı. Altı üyesi vardı, beşi polis.”

“Ben Yaşar Kemal’i sevmem. Nazarımda okuryazar bile değildir.”

“Şemsettin Sami(Ünlü Türkçülerden) aslında Türkçe bilmezdi. Kamus’u Türki’yi Rumca’dan çevirdi. Soyadı biliyorsun, Fraşeri’dir. Arnavut’tur kendisi ve Osmanlı’yı parçalamak için kitap yazmıştır adam”

“Uğur Mumcu’da bir şey yok. Sağa sola saldırır sadece. Gazeteci ve polemikçi olarak iyi. Kültüre değil, gevezeliğe dayanıyor. Niyeti de iyi değil kötü. Fakat zeki. Umumi kültürü çok zayıf.”

Cemil Meriç’in eserlerini okumaya meraklı olanlar öncelikle “Bu Ülke” adlı eserinden başlamalıdırlar. Bu eser Cemil Meriç’in fikirleri hakkında önemli bilgiler veren önsöz niteliğindedir.

http://www.degirmendergisi.com/koseyazisi.php?isl=oku&id=63

****

THE DEAD ZONE- Ölüm Bölgesi (1983)

Yönetmen: David Cronenberg

Senaryo: Jeffrey Boam, Stephen King

Ülke: ABD

Tür: Bilim-Kurgu, Gerilim

Vizyon Tarihi: 21 Ekim 1983 (ABD)

Süre: 103 dakika

Dil: İngilizce, Rusça

Müzik: Michael Kamen

Çekim Yeri: Niagara-on-the-Lake, Ontario, Canada

Oyuncular: Christopher Walken, Brooke Adams, Tom Skerritt, Herbert Lom, Anthony Zerbe

Özet

Üniversitede öğretim üyesi olan Johnny Smith (Christopher WALKEN) korkunç bir araba kazası sonrası beş yıl komada kalır. Uyandığında ise artık geleceği görebilme yeteneğine sahip olduğunu fark eder. Johnny bu yeteneği sayesinde yaşadığı bölgede birçok felaketi önleyerek yerel bir kahraman haline gelir. Ancak kayıp beş yıl içinde işini ve nişanlısını kaybetmiş ve artık tek varlık sebebinin, yeni yeteneği ve onun verdiği sorumluluklar olduğuna inanmıştır.

Smith bir süre sonra yerel bir politikacı ile tanışır. Amerikan başkanlığına aday olan Greg Stillson'un (Martin SHEEN) gelecekte dünyanın sonunun gelmesine neden olacağını görüp dehşete kapılan Johnny, bu adamın mutlaka durdurulması gerektiğine karar verir.

Stephen King'in bestseller romanı "The Dead Zone - Ölüm Bölgesi" Christopher \Valken, Brooke Adams ve Martin Sheen gibi önemli oyuncularla, David Cronenberg tarafından sinemaya aktarılmıştır. Film, Avoriaz Film Festivali'nin beş ödülünden üçünü kazanırken, Amerikan Edgar Allan Poe Ödülleri'ne de tam yedi dalda adaylık kazandı.

The Dead Zone, "Carrie" ve "Misery" ile beraber bugüne kadar çekilmiş en iyi Stephen King uyarlamalarından birisidir.

Ayrıca filmle "Tokalaşmanın arkaplanında olabilecek bir hususunda bilgisini öğrendiğiniz gibi" psişik vampirlerden korunmanın da gerekli olduğu kanısına da tekrar sahip olacaksınız.

Filmden:

Bay Başkan. Diplomatik bir çözüm bulduk. Bay Başkan Yardımcısı. Bay Genel Sekreter. Füzeler ateşlendi.

Johnny Smith : Eğer zamanı geri alıp Almanya'ya gidebilseydin, Hitler başa geçmeden önceki bir zamana ve şu anda bildiklerini bilseydin onu öldürür müydün?

Doktor Sam: Bu yüzden mi bana geldin John?

Bunu sormak için mi?

Seninle konuşmam lazım Sam. Bir olay daha gördüm. Evet. Devam et.

Stuart isimli bir çocuğa. Öğretmenlik yapıyordum. Onun boğulduğunu gördüm. Öldüğünü gördüm Sam. Ama sorun bu değil. İmgelemde göremediğim bir şeyler eksikti.

Ne demek istiyorsun?

Bilmiyorum. Boş bir nokta vardı. Ölü bir bölge.

Öncelikle şunu söyle, Çocuk boğuldu mu?

Boğulduğunu gördüğünü söyledin. Hayır, babası hokey oynamaya götürmek istedi. Vazgeçmesi için ikna ettim.

Çocuk yaşıyor. Evet, gördün mü?

Her şeyin ne kadar açık olduğunu gördün mü?

Geleceği sadece görmekle kalmıyorsun. Onu değiştirebiliyorum. Evet değiştirebiliyorsun. Kesinlikle. Evet John, işte bu. Bu senin ölü bölgen. Önsezilerinin sonuçlarını değiştirebilme imkanı. Bu çok etkileyici. Bunu not alayım.

Sorumun cevabına ne dersin Sam?

Ne?

Oh, Hitler ile ilgili olanı soruyorsun. Ne yapardın?

Bundan pek hoşlanmadım John. Nereye varmaya çalışıyorsun?

Ne yapardın?

Onu öldürür müydün?

Pekala. Sana cevap vereceğim. Ben bir tıp adamıyım. Benden hayat kurtarmam ve acıları hafifletmem beklenir. İnsanları severim. Buna rağmen, o pisliği öldürmekten başka seçeneğim olmazdı. Canlı kurtulamazdın. Önemli değil. Onu öldürürdüm.

PSİŞİK VAMPİRLER

Soru: Uzun zamandır enerjimin adeta emildiğini biliyordum işten eve döndüğümde yada herhangi bir etkinlikten sonra evime geldiğimde ölü gibi dönmemin nedenini birilerinin enerjimi emdiğinden olduğunun farkındaydım. İnsanlara temas etmeden bunu nasıl yapabileceğim. Zira gün içinde o kadar çok insanla tokalaşıyorum ki, tokalaşmadan da olmuyor acaba bu durumda ne yapmak gerek emilen enerjimi nasıl tekrar toplayabilirim.

Cevap:

Evet onlardan vampir diye bahsetmek gerek. Her yerde bulunabilirler, her ortamda, belki yanı başınızda, belki aynı evde, aynı iş yerinde, yeterince talihsiz ve yüksek enerjiliyseniz bunlardan birini kendinize arkadaş olarak seçmiş, onu kendinize çekmiş olabilirsiniz.

Çok fazla doğaüstüne çıkmaya gerek yok, spiritüel dünyanın bedenli/bedensiz varlıklarından, astral gezintilerin enerji sömüren kuyularına inmeden önce en büyük tehlikeyi yakınımızda aramalıyız.

Nedir bu enerji vampirleri ve ne yapar;

Size kısaca bir tanım yapayım;

Diyelim ki ....xx diye bir arkadaşınız var, bu ...xx arkadaş insanların yoğun olduğu kalabalık yerleri seviyor, her zaman çevresinde başka bireyleri istiyor, fakat genellikle negatif düşünceler içinde ve olaylara bakış açısı hep olumsuz yönde, onunla paylaştığınız her noktada, her eylemde sizi uç noktalara taşıyor ve normal düşünce tarzınızdan uzaklaştırıyor. Onunlayken düşünceleriniz her an karmaşaya düşebiliyor, var olan en yalın gerçekleriniz bile yön değiştirebilir bir hal alıyor.

Bunun yanında bu ...xx arkadaş karamsar olduğunuzda sizi avutmak yerine varlığındaki negativite ile daha da boşluğa düşmezi sağlıyor, neşeli olduğunuzda ani şoklarla öfke patlaması yaşamanızı veya bu mutlu hallerin içinde size gardınız düşürücü telkinler veriyorsa.

Onunlayken enerjinizin bir anda düştüğünü bariz olarak hissediyorsanız, tensel temaslarınızda sizden bir şeyin ona aktığını duyumsayabiliyorsanız, emin olabilirsiniz ki ağzından kanlar akan bir vampir gibi bu arkadaş da daha masum görünüşlü bir vampirdir. Hatta daha tehlikelidir çünkü diğerinin görünüşü ve uygulamak isteği eylem bariz, fakat işi subtil yapıdan hırsızlık olan bu arkadaşınki sinsicedir.

Bu tipleri kolay tanırsınız aslında, içten içe insana ihtiyaçları olduğunu bildikleri için genellikle kalabalık mekânları tercih eder ve bir çok kişiyle samimiyet kurma eğilimindedirler, bunu başarmak için birinin enerjisini öldüresiye veya kendilerini açığa çıkaracak kadar değil de azar azar çeker alırlar, kendinizi hasta gibi hissedersiniz, vücut ısınız düşmüş, kalbiniz onu ısıtmak için daha bir güçlü çarpmaya başlamıştır. Yanınızda olurlar fakat gözleri sürekli av peşinde, ilgileri başka yöndedir, anlattıklarınızın pek bir önemi yoktur önemli olan ne kadar sıkı düşünceler yaşayıp hangi uçurumdan aşağı düşerken sizin zayıflıklarınızdan ne kadar enerji çekecekleridir.

Zahir olan tehlikeleri algılamak Batın olanları algılamaktan çok daha kolaydır, bu yüzden Batın'ı anlamak ve etkisini hissetmek için bedensel uyanıklığınızı koruduğunuz gibi içsel olarak da uyanın. Bunu yapabileceğiniz çeşitli yollar var elbette bu da başka bir yazının konusu olsun.

Şimdilik açın gözlerinizi de bir bakın etrafınıza, yakınlarınıza, dostlarınıza, sevgilinize, hatta eşinize, onlarlayken neler hissediyorsunuz?

Vampirlik virütik olan zihinsel bir programdır

- Amacımız vampirleri kazanmak yada kaybetmek değil onları anlamak ve kendimizi korumak

- Kendinizin de vampirlik yaptığını fark ederseniz bu vampirlik yapmadığınızı düşünmenizden daha hayırlıdır.

- Yüzünüze gülüp arkanızdan konuşanlar menfaati bitince size sırtını dönen herkes

- Onlar sizinle aynı yerde çalışırlar entrikalarla ortalık karıştırırlar

- Hatta bu vampirler yatağınızda olabilir bir an sevimli sevgi dolu espriler yapan bir partnerken birden mesafeli soğuk bir yabancıya dönüşebilir...

- Vampirlerin genel özellikleri 'kişilik bozukluğu' sergilemeleridir.

- Kişilik bozukluğu bir kişinin gerçeklikten kopuk olarak kişisel deneyim ve davranış sergilemesidir.

- kişilik bozukluğu olan kişi kendini başkalarını ve olayları algılama ve yorumlama biçimi duygusal tepkilerinin yoğunluğu genişliği tutarlılığı uyumu verdiği sözleri yerine getirmedeki dengesizlikleri sınır kavramının olmaması şeklindeki davranış ve güdülerle gösterir..

-Düşünce ve Davranış Bozukluğuna ait 11 farklı tanı belirlenmiştir ama bunlardan 5 tanesi konumuza dahildir

- Anti-sosyal

- Dramatik

- Narsist

- Obsesif-kompulsif(saplantılı-takıntılı)

BİR VAMPİRİN ÖZELLİĞİ NELERDİR

- sevilmediğini istenmediğini sanır

- ben iyi değilim diğerleri iyi yada diğerleri kötü ama ben iyiyim(saplantılı olarak böyle düşünür)

- benim ihtiyaçlarım seninkilerden önemlidir

- kurallar diğer insanlar için geçerlidir

- hiçbirşey benim suçum değil diye düşünür

- bazen kimsenin göze alamadığı şeyleri yapmayı göze alırlar

VAMPİRLERİN TAKTİKLERİ

- yanlış yönlendirme
- karşısındaki kişinin zaaflarını tespit etmede doğal yetenek geliştirirler
- soyutlama yani 'sana bir şey söyleyeceğim ama kimseye söyleme' gibi
- Arzuları kullanır ve kolay empati kurar
- Bir seçim olmayan seçimler sunar 'ya..ya..' seçeneklerden biri imkansızdır olumsuz sonuca ulaşma korkusunun olumsuz sonucun kendisinden daha büyük bir korku yarattığını bilir..

VAMPİRİN YARATTIĞI HİPNOTİK DURUMLAR

- çok yetenekli ilgi çekici becerikli ve parıltılı görünür..
- onlarla konuşmak kolaydır
- sizi anlar görünür bazı falsolarını farketseniz bile sizi öyle olmadığına kolaylıkla ikna eder
- konuşmasında dramatik detaylar ünlemler kullanır ve pohpohçucudurlar
- ne kadar ilgi çekici olsalarda tutarsızdırlar
- konuşulan hiçbirşeyi denildiği gibi yapmaz sınırları zorlamayı sever ve sınırlama vampir için kısıtlamadır
- en önemli özelliği sizi öfkelendirir ve onunla beslenirler
- en savunmasız yerlere saldırırlar
- her duygusal psişiktir
- her psişik vampir- duygusal değildir
- değişken huyludurlar hızlıdırlar
- ne kadar haklı olsanız doğru olsanızda kanıtlasanızda vampire onu kabul ettiremezsiniz hatalarını ona gösteremezsiniz ve sizi ÇATLATIR...
- çünkü o gerçeklerle yüzleşirse ne yapacağını bilemez ve korkar bu yüzden yüzleşmek istemez seni delirtir
- çoğunlukla hayatının bir döneminde imkansız bir arzuya yönelir
- bu uğurda herşeyi yapabilir ve herşeyini yitirebilir
- çünkü gerçekle bağlantısını yitirmiştir
- aşırı dedikoducudurlar kulis yapmayı severler gerçekmiş gibi yalan konuşabilirler yalanları yüzlerine vurulduğunda bile algılıyamazlar bu sizi delirtir
- aşırı artistik olabilirler sizi inandırabilmek için her dramı sahneye koyarlar

VAMPİRLERDEN NASIL KORUNABİLİRİZ

- Kuralsız oldukları için kural koyun o zaman sızlanacaktır ama kararlı ve iradeli olmalısınız

- onun dramını izleyin ama içine girmeyin oyununun kadrosunda yer almayın

- konuşmalarından ziyade performansına bakın

- herhangi bir konuda karşıkarşıya kaldığınızda onun dedikleri değil objektif olanı tespit edip onunla pazarlık edin sürece müdahale ederse karşı çıkın

- çılgın bir fikir duyduğunuzda ayırt edin ikinci kez sorulan bir soruya cevap vermeyin (tekrarlatmayı severler)

DİĞER BAŞ ETME STRATEJİLERİ

- Onları ve hikâyelerini tanıyın kendi amaçlarınızı bilin.

Bu kişilerin ortaya koydukları dengesizlikleri zaten farkederiz ama herseferinde düzeleceğine dair kendimizi kandırırız ve değişeceklerini beklemek en büyük hata olabilir..Varsayımlar yapmadan nesnel gerçekliğe odaklanın...

- Sizi izole etmelerine izin vermeyin çünkü saplantılı arzulara sahip oldukları için size 'sır' verirler sizi en yakın dost ilan ederler ve sizi kullanırlar

akıllarındaki birşeyi kimseye söylememeniz konusunda sizi özel kılarlar durumu farkedin ve sır kabul etmeyin ve durumu diğer insanlarla paylaşacağınızı bildirin..

- Onların yapmadıklarını yapın sözlerine değil davranışlarına önem verin sizi hipnotize edebileceğini (konuşması dramı vs) aklınızdan çıkarmayın

- Onunla kazanamayacağınız savaşa girmeyin Vampirlerin tek öğrenme yolu davranışlarının sonucunu yaşamaktır..

Özellikle onu yaptıklarında ötürü KAYIRMAYIN... özellikle çocuğunuzsa iyice bu konuda kararlı ve bilinçli olun...

- Konuşmalarınızda onu yönlendirebilmek için 'ne nasıl ne zaman' gibi sınırları belirleyici cümleler kullanın huysuzluklarına aldırmayın vazgeçmeyin kararlı olun ana-babaysanız aranızda tutarlı olun

- kendi sınırlarınızı iyi belirleyin bazen hiçbir müdahalede bulunmadan uzaklaşmak en iyisidir

PSİŞİK VAMPİRLİK VE KENDİNİ KORUMA YÖNTEMLERİ

1- SAAT YÖNÜNDE AURA MASAJI

kendinizi rahat bir pozisyona getirin ve iyice gevşetin..

Sağ elinizi mide çakranızın 2-3 santim yukarısında tutarak saatin yönünde yavaş yavaş döndürerek oluşan enerjiyi hissedin..

Kademeli olarak elinizi ve döndürüşünüzü genişleterek üst göğüs ve alt mide seviyesine kadar dönen enerjiyi hissedin..

Bir süre daha devam ettikten sonra yavaşça elinizi yana bırakarak oluşan vorteksi deneyimlemeye devam edin..

2- SAATİN TERSİ YÖNÜNDE MASAJ

Aynı uygulamayı bu sefer sol elinizle başlatıp devam edin..

Her iki uygulama devam ederken aynı zamandada içsel merkezinizde güçlü bir jenaratörün devreye girdiğini ve merkezi aura bölgenizden başlayarak bedeninizin tamamında parlak yeni bir enerjiden oluşan güçlü bir kalkan oluşturduğunuzu hissedin...

3- YENİ ENERJİYİ KABUL ETME UYUMLAMA- OLUMLAMA

Auranızda oluşturduğunuz yeni enerjiyi dengeliyebilmek için önce her iki elinizin parmak uçları ile şakaklarınıza dokunarak varlığınızın tamamına yayılancanlı enerjiyi hissedin...

Bu esnada gözlerinizi kapatarak kendi olumlama cümlelerinizi söyleyin.. Örnek;

" Ben tamamen yeni bir enerji yüklendim ve güçlendim.. Varlığımın en iç kısmı artık dengede ve uyumlu. Güçlü bir enerji kalkanı ile sarılmış durumdayım korunuyorum ve güvendeyim"

Yöntem günlük olarak uygulandığında auradaki renkler daha canlı kılar ayrıca kırılma yada yırtık gibi aura zafiyetleri yakın zamanda yok olurlar ve ayrıca dışardan alınan psişik saldırıların aurada bırakmış olduğu hasarı onarır...

Bunların dışında 'okutma' 'kurşun dökme' 'abdest alma' uygulaması da en eski psişik negatif enerjiyi dönüştürme yöntemidir ve kurşun elementi auraya yapışmış olan negatif tortuları sıvı haldeyken içine hapseder ve su ile ve akabinde ateşte tekrar eritilerek negatif enerji dönüştürülür...

Bu konuda daha birçok yöntem var ama bu uygulama benim en pratik bulduğum yöntem ve gece yatağınıza yattığınızda rahatlıkla uygulayabilirsiniz...

Aklıma son anda gelen bir yöntem daha var kristal kuvars taşımak kolye olabilir bunu reiki ile programlayıp üzerinizde bulundurun..

KORUNMA

2 çeşittir, yukarıda yazdığımız gibi...

1-Korunma ağı kurmak.2-3'lü KOD kurmak... Bunları açıklayayım..

1-Koruma ağı en basit olanıdır ve sadece ana kaynaktan yani Allah Teâlâ katından koruyucu bir ışığın gelip Sizin enerjiniz ile birleşip etrafınızda adeta aurasal bir çember oluşturduğu imgelenir... Bu çember Size kanca atıp enerjinizi emecek psişik vampirin emme işlemini engeller ve çembere çarpan enerji geri kaynağına döner... Bu işlem her akşam yatarken ve özellikle sabah kalkıp halkın arasına karışmadan imgeleme yapılarak ve akli gözle görülerek yapılır, gün içinde de aktif olduğu imgelenir...

2-3'lü KOD kurmak...Bu sistemde dünyevi özünüz+ TANRI katından koruyucu ışık+ Madde ötesi Ana Özünüz... Bu 3'ü BİR edilip imgelenerek etrafınızda bir koruma çemberi oluşturulur. yukarıdaki gibi saldırıya geçen enerjiler yine bu çembere çarparak kaynağına geri döner...Bu işlem de akşam yatmadan ve her sabah halk arasına karışmadan yapılır ve gün içinde aktif imgelemesel desteklenir...

WHAT THE #$*! DO WE (K)NOW!? Biz Ne Bilebiliriz Ki? (2004)

Yönetmen: William Arntz, Betsy Chasse, Mark Vicente

Senaryo: William Arntz, Betsy Chasse, Matthew Hoffman

Ülke: ABD

Tür: Belgesel, Komedi, Dram, Fantastik, Gizem, Bilim-Kurgu

Vizyon Tarihi: 17 Mart 2006 (Türkiye)

Süre: 109 dakika

Dil: Almanca, İngilizce, İspanyolca

Müzik: Christopher Franke

Nam-ı Diğer: What the Bleep Do We Know!? | What the Bleep Do We Know!? | Sacred Science

Oyuncular Marlee Matlin , Elaine Hendrix, John Ross Bowie, Robert Bailey Jr., Barry Newman

Özet

Sadece ağızdan ağıza tavsiyelerle yayılarak gişe rekorları kıran (!f 06'da da gösterilen), kuantum fiziği kuramlarından yola çıkarak gerçek dediğimiz şeyin bambaşka biçimlerde düşünülebileceğini gösteren Biz Ne Bilebiliriz Ki?!'nin ardınan ikincisi geliyor. Film ilkinde olduğu gibi, depresyonla cebelleşen, hayattan, erkeklerden, işinden bıkmış olan Amanda'nın (Marlee Matlin) yaşadıkları etrafında dönse de, bu kez işin gerçek yıldızları kuantum dünyasını anlatan bilim adamları, araştırmacılar, gazeteciler ve mistikler. Kendi gerçek doğan hakkında ne kadar şey bilmek istiyorsun? İnsan olmak ne demek ve bu noktada kuantum fiziği yeni bir paradigma yaratmak için nasıl kullanılabilir? Dünyayı algılayış biçimimiz günlük hayatımızı nasıl şekillendiriyor? Bu ve benzeri soruları dünyanın önde gelen 16 tane bilim adamı, felsefeci, gazeteci ve mistiği bilinç, fizik, biyoloji, duygular ve bağımlılıklarla da ilişkilendirerek cevaplıyor. İkinci filmde yer verilen önemli yeni bilimsel keşifler ise kuantum fiziği, nörobiyoloji, insan bilinci ve günlük hayat arasındaki bağlantıları farklı bir şekilde düşünmemizi sağlıyor. Tavşan deliğinden aşağı bir girmeyi deneyin deriz, bakarsınız dünyayı bambaşka bir şekilde görmenize sebep olabilir.

Filmden

Başlangıçta Boşluk vardı.

Sonsuz olasılıklarla dolup taşıyordu.

Bunlardan birisi de Sensin

Neler oluyor ve neden buradayım?

"Nereden geliyoruz? "

"Kuantum Fiziği"

"Muazzam kuantum izotopları" " olasılıkların fiziğidir.

"Kuantum Mekaniğinin olası kıldığı " "Üstün Akıl" "Beyin, milyonlarca nöron ağı oluşturabilir." "Duygusal bir tepkidir " Beyin çevresinde gördükleri ile hatırladıkları arasındaki farkı bilmez.

Bütün macerayı biz yönetiyoruz. Çevremizdeki dünyayı gözlemlememizi sağlayan her ne ise Dünyayı gerçek olarak görmeye nasıl devam edebilirsin ki?

Onun gerçekliğini tayin eden öz, maddi değilken. Tüm gerçeklikler eşzamanlı olarak mı var?

Tüm potansiyel olasılıkların yan yana varolması mümkün müdür?

Siz hiç, bir başkası haline gelip de, kendinizi onun gözlerinden gördünüz mü?

Ve kendinize hiç nihai gözlemcinin gözleriyle baktınız mı?

Biz kimiz?

Nereden geliyoruz?

Ne yapmalıyız?

Ve nereye gidiyoruz?

Neden buradayız?

İşte, esas soru bu, öyle değil mi?

Gerçeklik nedir?

Geçmişte bana gerçekdışı görünen şeyler, şimdi bazı açılardan gerçek sandıklarımdan daha fazla gerçek görünüyor. Bunu açıklayamazsınız. Bunun içine dalıp giden bunu açıklamak için çok zaman harcayan kişinin gizemli labirentlerde ebediyen kaybolması olasıdır. **Kuantum fiziğini ne kadar incelerseniz o kadar gizemli ve hayret verici bir hal alır. Kuantum Fiziği, en öz ifade biçimiyle, Olasılıklar'ın Fiziğidir. Bunlar, bu sorular, dünyayı nasıl algıladığımıza dair sorulardır.** Dünyayı algıladığımız haliyle, gerçek hali arasında fark var mıdır?

Hiç düşündünüz mü; düşüncenin aslı nedir diye?

Sanırım, bugün çocuklarda gördüğümüz bazı şeyler, kültürümüzün yanlış bir paradigma içinde olduğuna ve düşüncenin gücüne itibar edilmediğine işaret ediyor. Her yaş, her kuşak, kendi varsayımlarını inşa eder. Dünya düzdür der, dünya yuvarlıktır der, vesaire Peşinen kabul ettiğimiz, doğru veya yanlış böyle yüzlerce varsayım vardır. Elbette, tarihteki vakaların çoğunda, bunlar doğru değildir. **Yani, tarihi rehber alırsak göreceğimiz odur ki; dünya hakkında kanıksadığımız şeylerin çoğu yanlıştır. Ama çoğu kez, ne olduklarını bile bilmeden bu hükümlerin içinde hapsoluruz. Bu bir paradigmadır.** ***Modern materyalizm insanları sorumluluk duygusundan uzaklaştırır. Çoğu kez din de aynısını yapar.*** Ama bence, kuantum mekaniğini yeterince ciddiye alırsanız sorumluluğu doğruca kucağınıza bırakıverir. Ve kesin, açık, rahatlatıcı yanıtlar vermez. Der ki "Evet, dünya çok büyük bir yer ve çok gizemli yanıt mekanizma değil ama sana yanıtı söyleyecek de değilim. Çünkü sen kendi kararını verebilecek yaştasın."

Her birey bir gizem midir?

Her birey bir muamma mıdır?

Kesinlikle öyledirler. Kendinize böyle daha derin sorular sormak, size dünyada varolmanın yeni yollarını açar. Taze bir nefes getirir. Hayatı daha neşeli kılar. Yaşamın gerçek püf noktası, bilgide değil, gizemde yatar. Ne #@*! Biliyoruz Ki!?

Öğrenmenin vakti geldi.

Neden aynı gerçekliği yaratıp duruyoruz?

Niçin hala aynı ilişkilere tutunuyoruz?

Neden tekrar tekrar aynı işlere giriyoruz?

Bizi çevreleyen bu sonsuz olasılıklar denizinde nasıl oluyor da durmadan aynı gerçeklikleri yaratıyoruz?

Mevcut seçenek ve imkânların farkında olmamamız şaşırtıcı değil mi?

Günlük yaşamımıza çok mu kaptırdık kendimizi?

Belli yaşam tarzlarına çok mu koşullandırıldık?

Ki hayatlarımız üzerinde kontrolümüz olmadığı fikrine kapılıyoruz?

Dış dünyanın, iç dünyamızdan daha gerçek olduğuna inanmaya koşullanmışız. Ama bu yeni bilim modeli, bize tam aksini söylüyor. Diyor ki **"İçimizde olan, dışımızda olanı yaratacaktır."** Kaya kadar sert bir maddi gerçeklik var fakat bu ancak bir başka maddi unsurla çarpıştığında varlık buluyor. O unsur biz de olabiliriz ve elbette böyle olmasından yanayızdır. Ama böyle olmak zorunda da değildir. Havadan uçup gelen tesadüfi bir taş da olabilir bu uçarken bu bulanık madde kütlesiyle etkileşime girer. Ve kuşkusuz onu özel bir varoluş durumuna sokar. Geçmişte bazı filozoflar derdi ki, **"Kayayı tekmelediğimde, parmağım acırsa, o gerçektir. Gerçek hissi verir. Bu da gerçeklik demektir."** Ama bu yine de bir deneyimden ibarettir, sadece o kişinin algısıdır. Bilimsel deneyler gösterdi ki; bir kişinin beyni, tomografi cihazı ya da bilgisayar teknolojisiyle izlenirken, onlardan belirli bir nesneye bakmaları istendiğinde, beynin belirli bölümlerinin aydınlanmaktadır. Sonra deneklerin gözlerini kapatıp bu kez aynı nesneyi hayal etmeleri istendiğinde, sanki o nesneye gözleriyle bakıyorlarmış gibi Bu da bilimcilerin şu soruyu sormasına yol açtı: Öyleyse gören kim?

Beyin mi?

Yoksa gözler mi?

Peki "gerçek" nedir?

Beynimizle gördüğümüz müdür?

Yoksa gözlerimizle gördüğümüz mü?

Hakikat şudur ki, beyin, çevresinde gördükleriyle hatırladıkları arasındaki farkı bilmez. Çünkü aynı nöron ağları ateşlenir. O zaman sorulur:

Nedir Gerçek?

Muazzam miktarda bilgi bombardımanı altındayız. Bedenimize duyu organlarımızla giren bilgiyi işliyoruz. Süzgeçten geçiriyor ve her adımda bilgiyi biraz daha eliyoruz. Nihayet bilincimize damlayan, işimize en çok yarayacak bilgi oluyor. Beyin saniyede 400 milyar bit bilgi işler, biz sadece 2,000'ini fark ederiz. Ayırdına vardığımız bu 2.000 bitlik bilgi de

sadece çevreye, bedenimize ve zamana ilişkindir. Buzdağının sadece tepesini gördüğümüz bir dünyada yaşıyoruz.

Uçsuz bucaksız Kuantum Buzdağının sadece bir kısmı. Hey?

Basılacak çok fotoğraf var mı?

– Hayır.

– Tembel seni! Neyse, sonra görüşürüz. Beyin 400 milyar bit veriyi işlerken biz ancak 2,000'inin farkındaysak bu demektir ki, gerçek her daim beynimize ulaşıyor fakat biz onu ayıklayamıyoruz. Gözler objektife benzer. Fakat asıl gören kayıt bandı beynin arkasındadır. Adı görsel kortekstir. Hemen burada, arkadadır. Bu kamera ve kayıt bandı gibi. Beynin, ancak görebildiği şeyi zihne nakşettiğini biliyor muydunuz?

Bu çok önemlidir. Örneğin bu kamera, benim etrafımda, burada olandan çok daha fazlasını görüyor. Çünkü onun bir amacı veya yargısı yok. Beyinde oynamakta olan tek film bizim görebilme yeteneğinde olduğumuzdur. Peki, kameralarımız, yani gözlerimiz, beynimizin bilinçli olarak yansıtabildiğinden fazlasını görüyor olmasın?

Beynimiz, sadece olası olduğuna inandığımız şeyleri göreceğimiz şekilde çalışır. Koşullanma sayesinde içimizde zaten var olan kalıpları eşleştiririz. Gerçek olduğuna inandığım harika bir öyküye göre:

Karayip adalarındaki yerliler Kolomb'un gemileri yaklaşırken onları hiç göremediler. Çünkü bu daha önce gördükleri hiçbir şeye benzememekteydi. Kolomb'un donanması Karayiplere vardığında, yerlilerin hiçbiri ufukta belirdikleri halde gemileri göremedi. Gemileri göremeyişlerinin sebebi, yelkenli gemilerin var olduğuna dair hiçbir bilgi ve deneyimin beyinlerinde bulunmayışıdır. Şaman, okyanusta dalgacıklar oluştuğunu fark eder. Ancak gemi falan görmez. Buna neyin neden olduğunu merak eder. Her gün kıyıya gider, bakar da bakar. Ancak bir süre sonra, gemileri görebilecektir. Gemileri görür görmez, herkese orada gemiler olduğunu anlatır. Herkes ona inandığı ve güvendiği için, onlar da gemileri görür.

Gerçekliği biz yaratırız. Biz gerçeklik üretme makineleriyiz. Sürekli gerçeklik etkileri oluşturuyoruz. Bir şeyi, daima belleğin aynasından yansıdıktan sonra kavrarız. Büyük bir hologram içinde yaşıyor olalım ya da olmayalım iyi bir yanıt veremediğimiz bir sorudur bu. Bilimin dünyamıza dair söyleyebileceği şeyler açısından çözmemiz gereken büyük bir felsefi sorundur bu bence. Çünkü bilimde biz her zaman gözlemciyizdir. Yani, eninde sonunda insan beynine gelip, ancak yaptıklarımızı görmemize ve algılamamıza izin veren şeyle kısıtlanmışızdır. Öyleyse tüm bunların büyük bir yanılsama olduğu düşünülebilir. Çünkü gerçekte dışarı çıkıp içeride ne olduğuna bakma imkânımız yok. Beyniniz, orada dışarıda olanla burada içeride olan arasındaki farkı bilmez.

'Dışarıda', 'içeridekinden' bağımsız, bir'dışarısı' yok. İyi misin?

Biraz önce çığlık attığını duydum da. Yine rüya mı gördün?

Bir Kızılderiliydin. Kolomb'un yoklukta beliren gemilerini izliyordun. O büyücü seni dürtüp duruyordu. Çok iyi! Hey, bu belki de geçmiş yaşamdır veya paralel gerçekliktir ya da gelecek yaşam. Gerçekçi ol! Ya da belki bu rüya sana gerçeği anlatmaya çalışıyordu. Sanırım bu, neyin gerçek olduğunu düşündüğüne bağlı.

Bir hayatın nasıl gideceği yönünde birçok seçenek vardır aslında. Bunlar, alt düzey kuantum etkilerine bağlıdır. İlk önce, atomaltı dünyadan bahsedelim. Sonra da bize gerçeklik hakkında ne anlattığına bakarız. Atomaltı dünya hakkında size söylemek istediğim ilk şey, çatlak fizikçilerin, küçük deneylerini yaparken ne haltlar döndüğünü anlamak için yarattıkları bir fantezi olduğudur. Küçük deneyler; yani küçük mekan ve kısa zaman aralıkları içinde büyük enerji. Böyle bir alemde insan kafayı üşütür tabii. Atomaltı Fiziği de olup bitene akıl-sır erdirmek için doğdu. Orada, Kuantum Fiziği denilen yeni bir bilime ihtiyacımız vardır. Konusunu, gerçeğe dair bütün tartışılabilir varsayımlar düşünceler, duygular ve sezgiler oluşturur. Madde, bizim uzun zamandır zannettiğimiz gibi bir şey değil. Bilimcilere göre, madde her zaman, durağan ve tahmin edilebilir olandır. Bütün atomların ve moleküllerin içerisindeki boşlukta parçacıklar önemsiz bir hacim işgal ederler. Temel parçacıklar. **Hacmin kalanı ise BOŞLUK. Görünen o ki, parçacıklar, bir belirip bir kayboluyorlar. Peki burada değilken nereye gidiyorlar?**

İşte size şaşırtmalı bir soru. Size iki yanıt vereceğim. Bir numaralı yanıt: İnsanların bu aynı soruyu sordukları başka bir evrene giderler. Parçacıklar bizim evrenimize geldiğinde, bu sefer onlar sorar

"Nereye gidiyor bunlar?"

"Zaman akışının gizemi" denilen büyük bir gizem vardır. Temel fizik yasalarımız 'geçmiş' ve 'gelecek' arasında, dikkate değer bir ayırım yapmaz. Örneğin, geçmişi hatırlayabilmemize rağmen geleceğe ilişkin benzer bir bilgisel erişimimizi olmayışı temel fizik yasaları açısından bir muammadır. Neden, "şimdiki eylemimizle geleceği etkileyebiliriz ama geçmişi değil" şeklinde düşünmemiz gerektiği de bu yasalar açısından muammadır. Geçmiş ve gelecek için farklı bilgisel erişimlere sahip olmamız, şu anki eylemimizle geleceği kontrol edip de geçmişi edemememiz bunlar hayatı deneyimlememizde öylesine temeldir ki bence bunları merak etmeyen birisinin bir ayağı herhalde çukurdadır.

Aslına bakarsanız, evrenin çoğunluğu boştur. Uzayı boş, maddeyi de katı olarak düşünmekten hoşlanırız. Ama aslında, maddenin özü yoktur. Tamamıyla cisimsizdir. Bir atomu ele alalım sert bir top gibi düşünürüz onu. Sonra da, "Şey pek de değilmiş" deriz. Yoğun maddeden oluşan, şu tam ortadaki minik nokta bir varolup bir kaybolan elektronların kabarık 'olasılık bulutu' ile çevrili. Ama sonra anlarız ki bu da doğru değil. Çok yoğun olduğunu düşündüğümüz çekirdek bile elektronlar gibi kolaylıkla bir varolup bir yok olmakta. Cisimsel olmayan bu madde hakkında söylenebilecek en somut şey daha çok bir düşünceye 'yoğunlaşmış bir bilgi zerresine' benzediğidir. Nesneleri oluşturan şey daha fazla nesne değildir. Nesneleri oluşturan, fikirler, kavramlar ve bilgidir. Dediğim gibi Asla dokunmaz! Elektronlar şarj yükleriyle diğer elektronları temastan önce iterler. Yani hiç kimse, hiçbir şeye dokunmaz. Haydi, koy çantanı yere. Kimse almaz. Dediğim gibi, burası benim saham. Sorun çıkmaz.

- Ne kadar oldu?

- Geç kalacağım. **Zamanda ileri doğru hareket ettiğimiz izlenimi yalnızca zihnimizdedir. Kuantum Kuramında, zamanda geriye doğru da gidebilirsiniz. Zamanda geriye gidebilirsin. Sorun ne?**

Hatırla. Boş o. Bütün bunları nereden biliyorsun?

Dr. Kuantum dergisi okurum. Herkes çocuk işi olduğunu düşünür. Ama gerçek. Onun sayesinde sahada harikalar yaratıyorum. Evet, her zaman harika çocuğu tek geçerim. Esrarengiz bir stili var. Dr. Kuantum herkeste var diyor. Herkes yapıyor bunu. Sürekli yapıyor. Her bir bakışıyla yapıyor. Bakmıyorken, bir dalga gibidir. Bakıyorken parçacık gibi. Bakmadığınızda, olasılık dalgaları vardır. Baktığınızda, yaşantı parçacıkları vardır. Katı olarak düşündüğümüz bir parçacık aslında süperkonum denilen haldedir. Olası konumlara saçılmış bir dalgadır bu. Aynı anda tüm bu konumlardadır. Ona baktığınız anda, bu olası durumlardan sadece birinin görüntüsünü verir. Kuantum süperkonumu, bir parçacığın iki ya da daha fazla yer ve halde eşzamanlı olarak bulunabileceğini ifade eder. Bu tuhaf kavram kuantum dünyasına damgasını vurur. Süperkahramanlar, süperkonumu kullanırlar. Dünya olası gerçekliğinden mahrumdur. Ta ki biz seçene kadar. Kahramanlar dilediğini seçer. Aynı anda birçok yerde olurlar. Olasılıkları hep birden yaşarlar. Sonra BİR'de buluşurlar. Soru şu: Tavşan deliğinde ne kadar derine inmek istiyorsun?

İyi atış. Bir sistem ya da nesne, aynı anda, iki veya daha çok yerde nasıl bulunabilir?

Çok kolay. Nesneleri şey olarak düşünmek dururken, çevremizdeki her şeyin birer nesne olduğunu düşünmeye alışkınsınız. Her şey benim katkım, benim seçimim olmaksızın zaten var. Böyle düşünmekten kurtulmalısınız. Onun yerine, kabul etmelisiniz ki, çevremizdeki maddi dünya bile sandalyeler, masalar, odalar, halı, kamera da dahil tüm bunlar, bilincin olası hareketlerinden başka bir şey değil. Ben de, gerçek deneyimimi açığa çıkartmak için an be an, bu olasılıklardan birini seçiyorum. Gerçekleştirmeniz gereken tek radikal düşünme tarzı budur. Ama bu öylesine de zordur ki. Çünkü eğilimimiz dünyanın kendi deneyimimizden bağımsız olarak zaten bulunduğudur. Değil işte. Kuantum Fiziği bu konuda çok açıktır. **Kuantum fiziğinin kaşiflerinden Heisenberg'in kendisi de atomun nesne olmadığını söyler. Sadece eğilimdirler. Yani, nesneler üzerine değil, olasılıklar üzerine düşünmelisiniz.** Hepsi bilincin olasılıklarıdır. Şu an ABD'deki birçok laboratuvarda görebilirsiniz çıplak gözle görülebilecek kadar büyük nesneler eşzamanlı olarak iki ayrı yerde bulunabilmektedir. Aslında bunun fotoğrafını bile çekebilirsiniz. Şimdi, bu fotoğrafı birilerine gösterseniz, diyeceklerdir ki: Çok güzel. Burada hoş renkli bir ışık kütlesi var ve bir parçası burada, diğer parçası şurada. İki noktanın fotoğrafını çekmişsin.

Ne olmuş yani?

" "İyi de bak, odacığın içine bakarsan görebilirsin" dersiniz. "Eh, iki şey görüyorum burada". "Yo, yo, iki şey değil o!" "Tek bir şey." "İki ayrı yerde aynı şey" Milletin şaşkınlıktan ağzı açık kalmayacaktır, buna eminim çünkü buna inanacaklarını sanmıyorum.

Kimse kalkıp da "Yalan söylüyorsun, bilimcilerin kafası karışmış" demez. O denli gizemli bir şey ki bu ne kadar muhteşem olduğunu bile anlayamıyorsunuz. Üstelik, hepiniz Uzay Yolu'nu bilirsiniz. "Işınla beni, Scotty" falan. Bütün bunlar gerçekten ne anlama geliyor?

Gerçekten de şöyle bir durup düşünmeniz gerekir. Aynı nesne, aynı anda iki ayrı yerde. Laboratuvardakiler de sonuca varmaya çalışırken öfkelenirler öğle yemeklerini yerler sonra evlerine giderler sanki ortada olağanüstü bir şey yokmuş gibi yaşamlarını sürdürürler. Çünkü elbette yapmanız gereken de budur. Ama yine de, hayret verici bu sihir, işte gözlerinizin önünde durmaktadır. Kuantum fiziği yalnızca olasılıkları hesaplar. Ama bunu kabul ettiğimiz an şu soru gelir akla: Gerçek deneyimi ortaya çıkarmak için kim veya ne bu olasılıklar arasından seçim yapar?

Hemen görürüz ki, işin içinde bilinç olmalıdır. Gözlemci yok sayılamaz. Kuantum Fiziği açısından, bir gözlemcinin ne yaptığını biliyoruz. Fakat gözlemcinin aslında kim veya ne olduğunu bilmiyoruz. Sanmayın ki bir yanıt bulmaya çalışmadık. Baktık. Kafanızın içine girdik. Ne kadar delik varsa hepsine baktık, gözlemci denen şeyi bulmak için, ama hiç kimse yoktu. Beyinde kimse yok. Kortikal bölgelerde kimse yok. Alt-kortikal bölgelerde, limbik bölgelerde hiç kimse yok. Gözlemci diye biri yok oralarda. Yine de, hepimiz, dışarıdaki dünyayı gözlemleyerek gözlemcilik yapmışızdır. Gözlemci midir?

Kuantum parçacıklarının akıl almaz, acayip dünyasını ve nasıl tepkide bulunduklarını anlamakta bu denli müşkül olan. Buna hala gözlemci denir mi?

Benim modellememe göre gözlemci, dört katmanlı biyo-beden giysisinin içindeki ruhtur. Yani, makinenin içindeki cin gibidir. Aracı süren bilinçtir. Etrafını gözlemler. Dört katmanlı biyo-beden giysisinde, çevredeki uyarıları toplayan her çeşit duyumsal alıcı vardır. Neredesin sen?

Burada bir stüdyo dolusu insan var fakat Tanrım, fotoğrafçı yok! Nerededir ki acaba?

Uzaylılar mı götürdü yoksa?

Ya da Loch Ness Canavarı mı?

Yoksa bir randevusu mu vardı?

Dünyanın cinayetler başkenti denilen Washington'da 1993 yazında büyük bir deney gerçekleştirildi. 100 ülkeden gelen 4.000 gönüllü gün boyu uzun süreler topluca meditasyon yaptılar. Bu büyüklükteki bir grup sayesinde Washington'daki suç oranında o yaz yüzde 25 azalma olacağı öngörüldü. Emniyet müdürü ise televizyona çıkarak "Bu yaz Washington'da suçların yüzde 25 azalması için bir metre kar yağması gerekir" dedi. Ancak sonunda polis de bu çalışmayı destekledi. Çünkü Washington'daki şiddet suçlarında yüzde 25 azalma görüldü. Bunu daha önce, daha küçük ölçeklerde gerçekleştiren 48 araştırmayı baz alarak öngörebilmiştik. Bu tabii ki merak uyandırır. İnsanlar, gördükleri gerçeklik dünyasını etkileyebiliyor mu?

Hem de nasıl! Her birimiz gördüğümüz gerçekliği etkiliyoruz. Hatta bundan kaçmaya çalışıp, kendimizi kurban rolüne koysak bile. Hepimiz bunu yapıyoruz. Nerede olduğunu söyle bana! İyi! Ama acele et lütfen, olur mu?

Bu mankenler canımı sıkıyor. On dakika! Bu sergi Japonya'dan Masaru Emoto'ya ait. Emoto, suyun moleküler yapısı ile onu etkileyen şeye büyük ilgi duydu. Dört elementten, etkiye en açık olanı sudur.

"SUDAN GELEN MESAJ"

Emoto, fiziksel olmayan etkinliğe yanıt verebileceği düşüncesiyle suya zihinsel uyarıcılar uyguladı ve mikroskop kullanarak bunları fotoğrafladı. Bu ilk fotoğraf Fujiwara barajından alınan suyun fotoğrafı. "Fujiwara Barajı - Önce" Aynı suyun bir Zen rahibi tarafından kutsandıktan sonraki fotoğrafı. "Fujiwara Barajı - Duadan sonra" Sonraki fotoğraflarda ise, Emoto, bazı kelimeler yazarak bunları saf su bulunan şişelere yapıştırdı. Ve bir gece bekletti. "Saf Su" İlk fotoğraf saf su fotoğrafıdır, suyun özü. İzleyen fotoğraflar, gördüğünüz gibi, birbirinden hep farklıdır. Bu sevginin gücüdür. "SEVGİ Çİ'Sİ" Şimdi ilerliyoruz, sırada,

"Teşekkür ederim". Bunu şişeye yapıştırdığı yeri de görebilirsiniz. Japonca okuyabiliyorsanız zaten anlamışsınızdır. "Teşekkür ederim"

Emoto, bütün bunlardaki itici güç olan düşünce veya niyete işaret eder. Bunun molekülleri gerçekten nasıl etkilediği bilinmemektedir. Su molekülleri hariç, tabii ki. "Beni Hasta Ediyorsun, Seni Öldüreceğim" Bu gerçekten de büyüleyicidir hele bedenimizin yüzde 90'ının su olduğunu aklımızdan çıkarmazsak. "SEVGİ Çİ'Sİ" Şaşırtıcı değil mi?

Eğer düşünceler suya bunu yapabiliyorsa kendimize neler yapabileceğini bir hayal etsene! Kesinlikle! Düşünce tek başına tüm bedeni değiştirebilir. Çoğu insan gerçekliği tutarlı ve sağlam bir şekilde etkileyemez çünkü bunu yapabileceklerine inanmazlar. Önce niyet eder sonra da vazgeçerler. Çünkü bunun saçma olduğunu veya yapamayacaklarını düşünürler. Sonra yeniden niyetlenip, yine vazgeçerler. Bu koşullarda, muhtemel etkisi de küçük olacaktır. Yapabileceklerine inanmadıkları için böyle olur. Suyun üzerinde yürüyebileceğinizi bütün varlığınızla kabul ederseniz. Ne olur?

Evet, yürürsünüz. **Bu, pozitif düşünce gibidir. Pozitif düşünce, harika bir fikir.** Ama çoğu zaman kullanma şekli; azıcık olumlu düşünce ile koca bir olumsuz düşünce kütlesini gizlemeye çalışmak anlamına gelir. Dolayısıyla pozitif düşünme olmuyor bu aslında, sadece sahip olduğumuz negatif düşünceyi maskelemek. Nesneleri düşünürken, gerçekliği olduğundan fazla somutlaştırırırız. İşte bu yüzden saplanıp kalırız. Gerçekliğin ayniliğine saplanıp kalırız. Çünkü gerçeklik somutsa, ben önemsizim; onu değiştiremem. Fakat gerçeklik zihin olasılığı ise o zaman hemen gelir sorum:

"Onu nasıl değiştirebilirim?"

"Onu nasıl daha iyi yapabilirim?

"Onu nasıl daha neşeli kılabilirim?

" Görüyor musunuz, kendi imgemizi nasıl da genişletiyoruz?

Eski düşünceye göre, ben bir şey değiştiremem çünkü gerçekliğin içinde hiçbir rolüm yok. Gerçeklik zaten orada. Nesneler, determinist kanunlara göre hareket etmekte. Belirli bir durumda ne yapacaklarını matematik öngörmekte. Bizzat deneyimleyen olmama rağmen, benim burada hiç rolüm yoktur. Yeni görüşe göre ise, evet, matematik bize bir şey verebilir. Bütün bu hareketlerin olasılıklarını verir. Ama bilincimde yaşayacağım gerçek deneyimi bize veremez. O deneyimi ben seçerim. Bu yüzden, kendi gerçekliğimi tam anlamıyla kendim yaratırım. Bu size, fizik falan bilmeyen bir Yeni Çağ'cının tumturaklı iddiaları gibi gelebilir. Ama kuantum fiziği bize bunu söylüyor.

– Hey, çekimler nasıl gitti?

– Berbat. Patronun aradı. Senin için endişelenmiş. Amanda, burada kalmama izin verdiğin için teşekkür etmek isterim. Biliyorum, bazen çok oluyorum. Hem, Bob'dan sonra zor günler geçirdin. Ama hep iyi davrandın bana. Yani, biliyorum bazen ortalığı berbat ediyorum ama sonra temizliyorum. Yine de pek senin tarzın değil bu.

– Bazen, düşünüyorum da aklımı başıma getiriyorsun.

– Ben mi?

Birilerine akıl fikir verdiğim gün başları dertte demektir. Neyse, sana bir şey yaptım. Teşekkür hediyesi olarak. Aç hadi! Resimlerini karıştırıp en beğendiklerimi seçtim. Çok zamanımı aldı, o kadar çok iyi olan vardı ki Burası çekeceğin tüm harika fotoğraflar için. Tuhaf bir gün geçirdim. Teşekkür ederim.

"Teşekkür ederim"

Hayatım nedir?

Neden senin hayatın?

Hayatın gayesi nedir?

"Beni Gıcık Ediyorsun, Seni Öldüreceğim"

Neden orada bir şey yok?

Gerçeklik nedir?

Gerçeklik nedir?

Düşünmeden edemiyorsun değil mi?

Eğer düşünceler suya bunu yapabiliyorsa hayal et düşüncelerimiz bize neler yapabilir! – Bütün bunlar

– Gerçekliğin içerdikleri arasında Düşüncenin aslı nedir hiç düşündünüz mü?

Düşüncenin bir özü var mı?

Sanırım, bu senin neyin gerçek olduğunu düşündüğüne bağlı. Dünya, gerçekliğin olası zaman dilimleridir biz seçinceye kadar. Kuantum alanında bütün gerçeklikler eşzamanlı olarak mı varolurlar?

Ben bağımlılığı, durduramadığınız her şey olarak tanımlıyorum. Orada gerçek anlamıyla farklı dünyalar var

Bizim yaşadığımız. Görmekte olduğumuz makroskopik dünya, hücrelerimizin dünyası. Atomlarımızın dünyası. Atom çekirdeklerimizin dünyası. Her biri farklı bir dünyadır. Kendi dilleri, kendi matematikleri vardır. Yalnızca daha küçük değil, her bakımdan farklıdırlar. Ama birbirlerini bütünlerler. Çünkü ben, atomlarım. Ama aynı zamanda ben, hücrelerim. Ve bu bedenim. Bunların hepsi doğru. Sadece farklı gerçeklik düzeyleri var. Bilim ve felsefe tarafından açığa çıkarılan en derin hakikat: Birlik İlkesidir. Gerçekliğimizin en derindeki çekirdek altı düzeyinde, sen ve ben biriz. "Biriz" Bir bir bir Sabah uyanır ve günümü, olmasını istediğim gibi, bilinçle yaratırım. Şimdi, bazen zihnim, yapılması gerekenlerin tümünü gözden geçirdiği için bilinçli olarak günümü yaratma noktasına gelmek biraz zamanımı alıyor. Mesele de bu zaten. Günümü tasarladığım zaman durduk yere ortaya çıkan, küçük açıklanamaz şeyler gerçekleştiğinde bilirim ki, bunlar benim yaratım sürecimin parçası ya da sonucudur. Bunu ne kadar çok yaparsam, beynimde o kadar çok nöron ağı inşa ediyorum. Bunun mümkün olduğuna inanıyorum. Bu bana güç veriyor ve ertesi gün için beni cesaretlendiriyor.

EN İYİLER SERGİSİ

Bağımlılık halinde, şahane bir fırsat yakalarız. Bu fırsat, karakterimizdeki soyluluğun cisimsizliği ile gündelik durumlar arasındaki farkı deşifre etmek fırsatıdır; bu karakteri açığa çıkaran üç boyutlu bir dünyada bedenlerimiz aracılığıyla. "Aziz Paul Kilisesi" Filipowski/Humansky Düğünü, 14:00 Düğünlerden nefret ederim. Bağımlılık dersinde göreceğimiz; kimyasal bir taşkın hissidir. Bedenimizde bir nehir gibi çağlayan, her çeşit salgı bezinden, kanallardan ve omur akıntısından taşan bir sel. Kimileri bu hisse cinsel fantezi der. Bir erkeğin uyarılması için tek bir cinsel fantezi yeterlidir. Diğer bir deyişle, buradaki tek bir düşünce bir erkeğin tahrik olması için yeterli olacaktır. Bunu yaptıran kendisinden başkası değildir. Tahrik eden de, olan da kendisi.

Selam, Amanda. Geldiğini fark etmemişim. Suçluyum. Düğün ha?

Yapma, Frank! İyi bir iş bu. Öyle bakacaksın. Bakacak ne var! "Kabul ediyorum!" Oldu bitti. Tanrım, Amanda! Hala geçmişte yaşıyorsun sen. Olmuş bitmiş şeylerdesin hala. Kiliselerden, düğünlerden, erkeklerden nefret ediyorsun. Artık buna bir çözüm bulmanı istiyorum. Gerek yok. Ben orada evlendim. Fotoğrafları ben çekmiştim, unuttun mu?

Görüşünü bulanıklaştıran bir yığın anın var senin. Amanda! Elimdeki en iyi teknik fotoğrafçı sensin, biliyorsun. Harika fotoğraflar istiyorum. Sana şöyle sıkı bir Polonya Düğünü gerek. Şu Katolik delikanlılara dikkat et?

Papazı mı kastediyorsun?

- Hadi git artık!

- Hoşçakal. Gençken, Tanrının ne olduğu hakkında sürüyle düşüncem vardı. Şimdiyse anlıyorum ki, o kavramın manasını anlayacak yeterli bilince sahip değilim. Filipowski/Humansky Düğünü, saat 14:00 Tanrı'ya Günahlarınızı İtiraf Ettiniz mi?

'Beni yaratan, buraya getiren, galaksileri biçimlendiren o büyük varlıkla ben, bir ve aynıyız'. Nasıl oldu da bu husus dinden çıkarıldı?

Çok zor olmadı. **Dinin ve çeşitli felsefi hareketin yüzyıllar boyunca ortaya attığı sorular hatalı çıktı. Çünkü şöyle başlamışlardı düşünmeye: Tanrı, bizden başka ve ayrı bir varlıktır. İbadet etmem, yakınlaşmam, boyun eğmem, memnun etmem ve yaşamımın sonunda kendisinden bir ödül beklemem gerekendir. Bu, Tanrı değildir. Bu bir küfürdür. Tanrı öylesine engindir ki. Bazı kısımları çoğu kısımları örgütlü dinle ilişkilendirilir.** Bu da beni irkilten ve dünyaya çok zarar verdiğini düşündüğüm bir şeydir. Kadınlara zarar vermiştir. Ezilen insanlara zarar vermiştir. Dünya Ticaret Merkezi'ne zarar vermiştir. Yine de, aynı noktada, büyük bilimin ta kendisi var elimizde. İsa'nın **"Bir hardal tohumu Cennetin Krallığından daha büyüktür"** sözlerini açıklamaya en çok yaklaşan ilim, bu mukayeseye uyacak yegâne bilim, kuantum fiziğidir. Şimdi elimizde ileri teknoloji var. Anti-çekim mıknatısları, manyetik alanlar, sıfır noktası enerjisi **Her şey var elimizde. Ama bir de Tanrı kavramının kaba batıl ve can sıkıcı bir sunumu mevcut. İnsanlar, sonsuz bir azap sunan bu kozmik etkenlerle tehdit edildiklerinde hemen yola geliverirler. Ama Tanrı böyle değil işte. Hele geleneksel Tanrı imgelerini, figürlerini bir sorgulamaya başlayın.** Millet sizi kuşkucu, Allahsız hatta düzen düşmanı olarak algılar. Tanrı, insanın en büyük zaafından daha büyük olsa gerek Ve tabii ki en büyük yetisinden de, hatta Tanrı, mutlak görkemiyle, doğaya öykünme yetimizi bile aşmalıdır. Böylesi ulu bir akılla karşı, hangi erkek ya da kadın günah işleyebilir?

Hangi küçük karbon birimi çıkıp da, yeryüzünde olsun, samanyolunda olsun, geri kalmış bölgelerde olsun, her şeye kadir Tanrıya ihanet edebilir?

İşte bu, mümkün değil. Tanrıyı kendilerince imgeleyenlerin egemenliği kibirin egemenliğidir.

Karşınızda Bay ve Bayan Richard "Buck" Filipowski! Beyin Düşüncelerini ateşlediğinde fırtınalı bir havayı andırır. Sinaptik yarık, fırtınayla yeryüzü arasındaki gök gibi, alıcı bölgedir. Gökteki felaket habercisi kara bulutu görürsünüz. Elektriğin damarlardan geçen kıvılcımlarını görürsünüz. Sonra da toprağa düştüğünü görürsünüz. Beyin tutarlı bir düşünceyi işlerken gök gürültülü bir fırtınayı andırır. Var mı burada düşünceyi gören?

Nörofizikte gördükleri, beynin farklı lobları arasında şiddetle esen bir fırtınadır. Bedende haritalanan bu bölgeler, kişinin holografik bir imgeye tepki verdiği yerlerdir. Öfke, cinayet, nefret. Şefkat, sevgi. Beyin çevresinde gördükleriyle hatırladıkları arasındaki farkı ayırt etmez. Çünkü aynı nöron ağları ateşlenir. Beyin nöron denilen minik sinir hücrelerinden oluşur. Bu nöronların, diğerleriyle birleşip nöron ağları oluşturan minik dalları vardır. Bağlandıkları her bölge bir düşünce veya anıya yuvadır. Beyin tüm kavramları **"Çağrışımlı Bellek Yasası"**na göre kurar. Örneğin fikirler, kanılar ve duygular; hepsi, nöron ağında inşa edilir ve birbirine bağlanır. Her birinin diğerleriyle olası ilişkisi vardır.

Aşk kavramı ve duygusu, örneğin büyük bir nöron ağı içinde depolanmıştır. Ama biz aşk kavramını başka birçok düşünceye de bağlarız. Bazıları aşkı hayal kırıklığı ile ilişkilendirir. Aşkı düşündüklerinde, ıstırap, keder, kızgınlık ve hatta hiddet anılarına maruz kalırlar. Hiddet, acıyla birleşebilir, oradan belli bir kişiye ve tekrar aşka bağlanır. **Dışımızdaki dünyayı nasıl görüyorsak öyle kalıplar yaratırız.** Ve öğrendiğimiz her yeni bilgiyle, bu kalıpları rötuşlarız. Nihayetinde yaptığımız; dış dünyanın ne olduğu hakkında kendimize bir öykü anlatmaktır. İşlediğimiz her bilgi, çevreden aldığımız her bilgi yaşadığımız deneyimlerle renklendirilir ve benimsenen her bir şeye bir de duygu atanır. Duygularımızı kontrol ederken sürücü koltuğunda kim oturuyor?

Biliyoruz ki birbirine bağlı sinir hücreleri birlikte ateşleniyor. Bir şeyi üst üste tekrarlarsanız, o sinir hücreleri uzun süreli bir bağ kuruyor. Gün be gün bir şeylere kızarsanız, gün be gün hüsrana uğrarsanız, gün be gün ıstırap çekerseniz, eğer yaşamınızdaki haksızlığa hak tanırsanız, o nöron ağını her gün ateşleyip, bobin sarar gibi sarıyorsunuz demektir. Bu nöron ağı artık diğer sinir hücreleriyle bir ilişkiye girmiştir ki buna kimlik denir. Şunu da biliyoruz ki, birlikte ateşlenmeyen sinir hücreleri ağdan kopuyor. Çünkü kimyasal üretime neden olan düşünme sürecini her yarıda kesişimizde kimyasal destek de kesiliyor ve bu sinir hücreleri uzun süreli ilişkilerinden kopuyorlar. Süreci bölmeye ve gözlemlemeye başladığımızda, yani dürtü ve otomatik tepkiyle değil de, etkileri bakımından gözlemlemeye başladığımızda, artık çevresine otomatik olarak tepki veren, beden-zihin bilinciyle hisseden bir kişi olmaktan çıkarız. İşte burdayız. İşte burdayız. Bu, duygular iyi veya kötüdür mü demek?

Hayır. Duygular vardır. Çünkü belleğin canlı kalabilmesi için kimyasal olarak desteklenmesi gerekir. **Duygu dediğimiz şey holografik olarak nakşedilen kimyasallardır.**

Evrenin en donanımlı eczanesi buradadır. Beynin hipotalamus denilen bir parçası vardır. Burası küçük bir fabrika gibidir. Burada belirli duygulara uygun belirli kimyasallar üretilir. Bu özel kimyasallara "peptid" denir. Bunlar küçük amino asit zincir dizileridir. Beden aslında, yapısını biçimlendirmek için 20 çeşit amino asit üreten bir karbon birimidir. **Beden bir**

protein üretim makinesidir. Hipotalamusta, peptid denen küçük protein zincirleri alırız. Sonra ruh halimize uygun düşen nöropeptidlere ya da nörohormonlara monte ederiz. Yani, öfke için kimyasal var, üzüntü için var, zulüm için var, şehvet için var. Aklınıza gelecek her ruh hali için bir kimyasal karşılık vardır. Ve bir duyguyu bedenimizde ya da beynimizde yaşadığımız anda hipotalamus hemen gerekli olan peptidi üretir ve onu kan dolaşımına salıverir. Kana karışır karışmaz peptid vücudun neresine gideceğini iyi bilir. Bedendeki her bir hücre şu alıcılarla kaplıdır. Bir hücre, yüzeyinde binlerce alıcıya sahip olabilir. Dış dünyaya açılmak gibi bir şeydir bu. Bir peptidin bir hücreye girmesi anahtar ile kilit gibidir. Alıcının olduğu yüzeye oturarak ona bağlanır ve kapı zilini çalar gibi hücrenin içine sinyal gönderir. Parti zamanı! Duygudan da fazlası Erişkinlikte, yol boyunca bir sürü arıza yaşamış kişiler olarak duygusallıktan ayrık bir alanda hareket ederiz. Ya da sanki bugün dünmüş gibi iş görürüz.

– Bu ne?

– Karışık.

……….

Gerçek nedir?

Nereden bileceğiz?

Nasıl oluyor da birileri çıkıp 'Ben ona aşığım' diyebiliyor gerçekten?

Mesela?

Bağımlısı oldukları duyguların beklentisine aşık olmasınlar sakın?

Çünkü ertesi hafta, beklentileri karşılamayan sevgili gözden düşebilir. Tanrım, kişisel gereksinim ve kimlik açısından duygusal görünüşümüzün manzarası nasıl da birden değişti?

…..

Biz duygularız. Duygular da biz. Duyguları ayrı tutamam. Sindiriminizi her açıdan düşünecek olursanız, büzgen kasların her açılıp kapanışında, hücre grupları beslenmek için içeri girer ve sonra dışarı çıkıp bir şeyleri iyileştirmek ya da onarmak üzere vücuda dağılırlar. Bunların hepsi duygu moleküllerinin (peptidlerin) etkisi altındadır. Yani bütün telaş bunun içindir. Duygular kötü müdür diye sorarsanız; duygular kötü değildir. Onlar hayattır. Yaşam zenginliğimizin renkleridirler. Sorun bizim bağımlılığımızda. Çoğu insanın ayırt edemediği şey, duygulara bağımlı olduklarını fark ettiklerinde

Korkuyla baş başayız hâlâ. Buradan bir çıkış yolu olmalı. Zihnimiz tam anlamıyla, bedenimizi yaratır. Her şey hücrede başlar. Hücre, protein üretme makinesidir. Ama talimatı beyinden alır. Alıcılar, duyarlılıklarına göre değişirler. Eğer bir alıcı, belirli bir ilaç ya da iç sıvısı tarafından uzun süre ağır bombardımana tutulursa, bayağı çekip kısalacaktır. Sayıca azalacaktır. Veya bir şekilde askıya alınıp, uyuşacak ya da etkisizleşecektir. Böylece aynı miktardaki ilaç ya da sıvı, daha az etki edecektir. Eğer hücreyi aynı tavır ve aynı kimyayla, her gün, tekrar ve tekrar bombalarsak, o hücre sonunda bölünmeye karar verecektir. Ve bir kardeş ya da yavru hücre ürettiğinde, yeni hücrenin, o belirli duygusal nöropeptidler için daha fazla alıcısı olacaktır. Ve vitaminler, mineraller, besinler için, hatta toksinlerin

<u>boşaltılması için bile daha az alıcısı olacaktır. Yaşlanma düzensiz protein üretiminin sonucudur. Biz yaşlanınca ne olur?</u>

Cildimiz esnekliğini kaybeder. Cildimizi esnek yapan elastin de bir proteindir. Enzimlerimize ne olur?

İyi sindiremeyiz.

Eklem sıvımıza ne olur?

Bunlar kireçlenip kırılganlaşan proteinlerdir.

Kemiklerimize ne olur?

İncelirler. Yani yaşlılık, yetersiz protein üretiminin sonucudur. Akla şu soru gelir, "gerçekten ne yediğimiz farkeder mi?".

Eğer hücre, 20 yıl duygusal istismara maruz kalıp da ihtiyacı olan besin için tek bir alıcısı bile kalmamışsa, iyi beslenmenin bir etkisi olabilir mi?

Tamam beyler

Şimdi yörüngemizde, hayat serüvenimizde yönümüzü doğrultmanın zamanıdır. Bu doğrultma ile yeni bir paradigmaya yollanacağız. Eskisini biraz daha genişletmek olacak bu. Kainatın sandığımızdan daha geniş olduğunu söyleyeceğiz. Ve kainat her zaman, düşündüğümüzden daha geniştir. Senden nefret ediyorum! Senden nefret ediyorum! Geri zekalı! Berbatsın! Şu haline bak! Şişkosun! Çirkinsin! Hiçbir halta yaramazsın! Yaşlanıyorsun! Senden nefret ediyorum! Şaşırtıcı değil mi?

Eğer düşünceler suya bunu yapabiliyorsa, düşüncelerimiz kendimize neler yapabilir! Hiç kimse gelip de size kendi güzelliğiniz hakkında, yeterli, aklı başında bir bilgi sunmamıştır. Tepeden tırnağa nasıl işlediğiniz hakkında da

Neden bağımlılıklarınız var?

Çünkü daha iyisine sahip değilsiniz. Daha iyisini hayal bile etmediniz. Çünkü kimse size daha iyiyi hayal etmeyi öğretmedi. Kötü biri olduğunu mu düşünüyorum?

Bence kötü biri değilsin. İyi biri olduğunu mu düşünüyorum?

Bence iyi de değilsin. Bence sen Tanrı'sın. Genellikle psikiyatri alanında, insanlara yeterince hareket serbestliği tanınmaz. Psikolojik sorun olarak yaftalanan sorunların pek çoğu aslında insanların yaptıkları berbat seçimlerdir. O yüzden farklı seçimler yapmaya yönlendirmeleri gerekir. Acaba "Seni Seviyorum" Diş macununu alabilir miyim?

Teşekkür!

Yok olmak derken, fiziksel olarak kaybolmaktan bahsetmiyorum. Kast ettiğim, beynin kişiliğimizle alakalı olan bölgesinden, insanlar, yerler, nesneler, dönemler ve olaylarla olan ilişkimizle alakalı bölgesinden dışarı çıkarız. Beynimizin, kimliğimizi, kişiliğimizi tekrar tekrar doğrulayan çağrışım merkezlerinde, biz yokuz. Dünyada yaşam süren ortalama insanlar, yaşamlarının sıkıcı ya da sönük olduğunu düşünürler. Çünkü onlara esin kaynağı olabilecek bir bilgi kazanmak için hiçbir girişimde bulunmamışlardır. Çevreleri tarafından öylesine hipnotize edilmişlerdir ki, medya aracılığıyla, televizyon aracılığıyla, idealleri yaşayan ve yaratan insanlar aracılığıyla

Herkesin ulaşmak için çırpındığı ama gerçekte kimsenin ulaşamayacağı fiziksel görünüm, güzellik ve yiğitlik tanımlarının hepsi birer yanılsamadır. Çoğu insan bunlara teslim olmuş ve vasat bir yaşam sürmekte. Ve yaşadıkları hayat, arzularını bastırmakta. Belki de başka biri olmak istiyorlar. Fakat bu arzu su yüzüne çıkıp da **"Daha fazlası var mı?", "Ben neden buradayım?", "Yaşamın amacı nedir?", "Nereye gidiyorum?", "Ölünce ne olacak?"** diye kendilerine sormaya başlayınca, sinir krizi geçirdikleri fikrine kapılabilirler. Gerçekte yaşadıkları, hayatlarına dair tüm eski kavramların dağılmaya başlamasıdır. Beynimizde yepyeni bir bölgeye ayak basmışızdır artık. Beynimizi yeniden tesis edip tam anlamıyla yeni bir kavrama bağlanırız. Bu da sonuçta, bizi içten dışa değiştirir. Düşüncemi değiştirsem, seçimlerim de değişir mi?

Seçimlerimi değiştirsem, yaşamım da değişir mi?

O zaman neden değişemiyorum?

Neye bağımlıyım?

Kimyasal olarak bağımlısı olup da yoksun olacağım şey nedir?

Hangi kişiye, zamana, nesneye ya da olaya bağımlıyım. Ve onu kaybetmek istemem çünkü bu kimyasal desteğin de kesilmesi anlamına gelir. İşte size insanlık dramı! Amanda, ben Bob. Umarım bu akşam gelebilirsin. Gerçekten görmek istiyorum seni. Seninle konuşmayı istiyorum. Bazı şeyleri halledebileceğimizi biliyorum. Samanyolunda, bu kadar dinin boyunduruğu altında yaşam alanı barındıran başka gezegen var mıdır acaba?

Neden böyle biliyor musunuz?

Çünkü doğru ve yanlışı belirleyen insan da ondan. Eğer bunu yaparsam Tanrı beni cezalandırır. Eğer öbürünü yaparsam, Tanrı beni ödüllendirecektir. Yaşamımızda takip edeceğimiz yolu dayatan zavallı bir tarif bu. Tabii vahim sonuçlarıyla birlikte. Çünkü aslında iyi veya kötü diye bir şey yok. Bu yolla, ancak yüzeysel yargılarda bulunuyoruz. Bu senin günahtan, ahlaksızlıktan ve fesattan yana olduğunu mu gösterir?

Hayır. Bu sadece, söz konusu şeye ilişkin ifadenizi ve anlayışınızı geliştirmeniz gerektiğini gösterir. Yaptığım bazı şeyler var ve biliyorum bunlar beni geliştiriyor. Bazı başka şeyler de var ki beni geliştirmiyor. Fakat bunlar ne iyi ne de kötüdür. Yaptıklarınız için sizi cezalandırmayı bekleyen bir Tanrı yok. İnsanları mahkum eden bir Tanrı yok. Herkes Tanrıdandır. Aynı zamanda, Tanrı, bizim yaşam deneyimlerimizin aşkın veya ulvi kısımlarını tanımlayan addır. Tanrının ne olduğu hakkında bir fikrim yok. Ama olduğuna dair bir deneyimim var. Tanrı denen varlık hakkında çok gerçek bir şey var. Ama bunu nasıl tanımlayacağımı bilmiyorum. Tanrıyı bir kişi ya da şey olarak düşünemeyi beceremem. Bir insandan Tanrıyı açıklamasını istemek, sanki bir balıktan içinde yüzdüğü suyu açıklamasını istemek gibi bir şey. Tanrı, bütün şeylerin özünün bir süper konumudur. **Sen üretim aşamasındaki bir Tanrısın. Bu yolu yürümelisin. Yalnız bir gün soyut olanı da bugün bağımlılık halini sevdiğin kadar sevmelisin.** Kendime yapacağım en büyük iyilik, bedenime yaptığım değil zihnime yaptığım olacaktır. Eğer bizler bilinçli olarak kaderimizi kendimiz çiziyorsak ruhsal açıdan, bilinçli olarak düşüncelerimizin gerçekliği ve yaşamı etkilediği fikrini kabul ediyorsak ki gerçeklik eşittir yaşam o zaman, günümü yaratırken elimde küçük bir anlaşma olacaktır. Derim ki, şu anı günümü yaratmaya ayırıyorum ve kuantum alanına

etkide bulunuyorum. Ben bunları yaparken eğer gözlemci beni baştan sona izliyorsa ve benim de ruhsal bir yönüm varsa, o zaman yarattıklarımla ilgilendiğini gösteren bir işaret ver bana ve bunları hiç ummayacağım bir şekilde karşıma çıkar ki bu tür şeyleri yaşayabilme yetisine sahip olduğuma şaşırsam da bunun senden kaynaklandığından hiç şüphem olmasın. Beynimiz, milyonlarca farklı şeye muktedirdir. İnsanlar, ne kadar harika olduklarını ve akıllarının ne kadar inanılmaz olduğunu öğrenmeliler. Pek çok şey yapabilen ve öğrenmemize yardımcı olan kafalarımız içindeki bu akıl almaz şey aslında değişip uyum sağlayarak bizi olduğumuzdan daha da iyi kılabilir. Kendimizi aşmamıza gerçekten yardımcı olabilir. Bizi varoluşumuzun bir üst düzeyine çıkarabileceği bir yol olabilir. Orada dünyayı, nesnelerle ve insanlarla olan ilişkilerimizi daha derinden kavrayabiliriz. **Beynimizin manevi bir tarafı olduğunu gösterebiliriz. Bu hepimizin erişebileceği ve yapabileceği bir şeydir. Ne istediğimizi kesin ve açık bir şekilde belirlemeliyiz ve ona öyle yoğunlaşıp odaklanmalı ve farkındalığımızı ona ayırmalıyız ki kendi izimizi, zaman mevhumunu kimliğimizi kaybetmeliyiz.** Ve bu deneyime kendimizi o denli bıraktığımız an ortaya çıkan resim, tek gerçek resimdir. Tam olarak ne istediğine karar veren herkes bu deneyimi yaşamıştır. İşte bu kullanımdaki kuantum fiziğidir. Gerçekliğin kanıtlanmasıdır. Etkin gözlemci budur. Bilinciniz, çevrenizdeki diğer bilinçleri etkiler. Maddi unsurları etkiler. Geleceğinizi etkiler. Siz geleceğinizi birlikte yaratıyorsunuz. Bu yarattıklarımla ilgilendiğini gösteren bir işaret ver bana ve bunları hiç ummayacağım bir şekilde karşıma çıkar ki bu tür şeyleri yaşayabilme yetisine sahip olduğuma şaşırsam da bunun senden kaynaklandığından hiç şüphem olmasın. Siz hiç, kendinizi bir başkasının gözlerinden gördünüz mü?

Ne başlangıç ama! Siz hiç, bir an öylece durup da nihai gözlemcinin gözleriyle baktınız mı kendinize?

Ben, sandığımdan daha fazlasıyım. Hatta bundan da fazlası olabilirim. Çevremi, insanları etkileyebilirim. **Uzayın kendisini etkileyebilirim Geleceği etkileyebilirim. "Willze'nin Ödüllü Hamburgerleri" Bunların hepsinden ben sorumluyum. "Bilinmeyeni Bilinir Kıl" Ben ve çevre birbirimizden ayrı değiliz. Birbirimizin parçasıyız. Hepsiyle bağlantılıyım ben. Yalnız değilim.** Evrendeki bu karşılıklı bağlantıyı, yani hepimizin birbirimizle ve en temel düzeyde de evrenle bağlantılı olduğumuzu bilmek sanırım maneviyat için çok iyi bir açıklama sağlıyor. İnancım o ki, buradaki gayemiz amaçlılık yetilerimizi geliştirmek Ve etkili birer yaratıcı olmayı öğrenmektir. **Yaratıcı olmak için buradayız. Bizler fikirler ve düşüncelerle mekana nüfuz etmek için buradayız. Bu hayata bir anlam katmak için buradayız.**

Kuantumun kendini tanımak seçim hakkınız olan yeri tanımak zihni tanımak için. Bakış açısı bu şekilde değiştiği zaman, kişiye aydınlanmış deriz. Kuantum mekaniği, insan doğasının içine örülmüş olan özgürlük olgusunu hesaba katar. Kuantum fiziği, en yalın ifadesiyle bir olasılıklar fiziğidir. Deneyimlerin esasını bize sunmak için şu temel soruyu sorar: Kimin olasılıklarıdır bunlar ve bu olasılıklar arasından kim seçer?

Buna, hem mantıklı hem de tatminkâr tek bir yanıt var: "Bilinç" tüm varoluşun temelidir. Bağımlılıklarımızın müdahalesi olmaksızın bilgiyi kovalamalıyız. Eğer bunu yapabilirsek, bilgiyi ve gerçeği açığa çıkarabiliriz. Ve bedenimiz bunu yeni biçimlerde, yeni bir kimyada, yeni hologramlarda, düşüncenin yeni yerlerinde en çılgın hayallerimizin de ötesinde gerçekleştirecektir. Bir gün hepimiz, Tanrı'nın yeryüzündeki elçileri düzeyine erişeceğiz. Buda gibi, İsa gibi. Cennetin Krallığı'na hoşgeldiniz. Yargı olmadan. Nefret olmadan. Sınama olmadan. Sadece olduğumuz gibi. Gerçek dediğimiz bu gerçekliği, cisimsizliğin gücüyle

eylemsizlikten, eylemden, kaostan çekip çıkararak şekillendirdik. Ve adına da madde dedik. Peki etkileri nasıl ölçeceğiz?

Yaşamın bir yerinde, bir şeyler değişti mi göreceğiz. Ve eğer değişmişse, hayatımızın ilmine varmışız demektir. Ki burada bulunmamızın tüm nedeni de budur. Buna öyle hemen itibar etmeyin. Sınayın ve doğru muymuş görün.

- Hey, demek döndün?

- Döndüm. Sorumu hala yanıtlamadın. Ne sorusu?

Tavşan deliğinde ne kadar derine inmek istiyorsun?

Bunu biraz düşünün bakalım. Adım David Albert. (Fizikte Felsefi Temeller Böl. Bşk. Columbia Ünv.) Kuramsal fizik dalında doktora yaptım. Kitapları: **"Zaman ve Şans" "Kuantum Mekaniği ve Deneyim"** Rutgers Üniversitesinde biyo-kimya okudum. Atlanta Life Üniversitesi şiroprakti okuluna gittim. Anatomi, fizyoloji nörokimya, nörofizyoloji ve genetik dallarında lisans üstü eğitimi aldım. Çıkacak olan kitabı **"Zihin Tiyatrosu: Beynin Çalışmasından Görüntüler"** Kuantum fiziğini inceliyorum. (Fizik Prof., Oregon Ünv.) Bazen dersler de veriyorum. Kuantum fiziği üzerine birçok kitabım var. **"Kendini Bilen Evren"** ve **"Ruhun Fiziği"** (Fizik Profesörü, Maharishi Ünv. Bilim, Teknoloji ve Kamu Yönetimi) Harvard'dan sonra Avrupa'ya, parçacık araştırması yapan CERN laboratuarına gittim, sonra da Stanford Fakültesi'ne katıldım. Oradaki çalışmam, birleşik kuantum alanı kuramlarının geliştirilmesiydi. Bu alanda 100 kadar yayınım oldu. Ama galiba en çok supersimetrik SU5 birleşik alan kuramıyla tanınıyorum. Kitapları **"Mükemmel Bir Hükümet için Rehber", "Bilinç Fizyolojisi"** Hayatımı anestezi uzmanlığından kazanıyorum ve her gün hastalarımı uyuttuğumda nereye gittiklerini (Anesteziyoloji ve Psikoloji Prof.) Neden orada olduklarını merak ediyorum. Anesteziye ve bilinç araştırmalarına ilgi duymamın nedenlerinden biri bu. Adım Miceal Ledwith. (Eski İlahiyat Profesörü, Maynooth Ünv.) Hayatımın büyük bölümünü ilahiyat profesörü olarak geçirdim. "Vakti Gelenden Mesaj" ve "Tanrıya Yükseliş: İçsel Ruh Yolculuğu" Ben Dr. Daniel Monti, psikiyatri ve insan davranışları uzmanıyım. Jefferson Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışıyorum. Kitapları **"Soy Gelişimi ve Yeni Ortaklık Kenti"** (Pennsylvania Ünv. Hastanesi Radyoloji ve Nükleer Tıp Bölümü) Beyin ve ruhsallık konusunda çalışmak çok ilgimi çekti çünkü gerçeklik, gerçeği kavrayışımız ve gerçeğin ne olduğu hakkında çocukluğumdan beri sorduğum sorularla yakından ilgiliydi. Büyüdükçe anladım ki, ruhsallık bazı açılardan bunları yanıtlamanın önemli bir parçasıyken, bilim de çok önemliydi. Sonuçta bu iki gücü biraraya getirmenin bir yolunu arıyorum. Kitapları: **"Tanrı, Neden Çekip Gitmez", "Mistik Akıl".**

Adım Candace Pert. (Islah edilmiş peptitlerin patent sahibi.) Georgetown Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesiyim. Kitapları: "Duygunun Molekülleri" ve "Bedeniniz, Bilinçaltı Aklınızdır" Burada büyük düşünürleri filme çekiyoruz. Bu odadaki herkes büyük bir düşünür. (Ramtha Aydınlanma Okulu) (Baş Öğretmen) Şimdi de onları düşündürüyoruz. Bu her zaman iyi bir numara olmuştur değil mi?

Fizik okusam da henüz kuramsal fizikçi sayılmam. (Psikiyatri doktoru) Şans gülerse, sınavlarıma köpek gibi çalışıp temel kuantum kuramını er ya da geç temel kuantum teorisini kuantum bilgi-işlemine uygulamayı umuyorum. (Psikoloji ve Din okutmanı) Bazı kitapları: **"Kuantum Beyni" ve "Boş Nefis"** Bölüm başkanlığını, mesleki ve idari komiteleri de bırakırsam (Emekli Profesör, Stanford Ünv., Madde Bilimi ve Müh.) Kendimi işime verebileceğim koskoca

bir zamanım olurdu. Tabii bütün yüksek mevkilerden ayrıldım ama bir şey feda etmelisiniz. Ailemi geçindirmek için tam gün çalışmaya devam etmeliydim. 250 bilimsel yayının ve kitabın yazarı, bazı kitapları: **"Şuurlu Yaratıcılık" ve "Bilim ve İnsan Dönüşümü"** Bilimcilerin nasıl da böylesine çatlak olduğunu soruyorsanız, sanırım ben çatlak gibi görünüyor olmalıyım. (Fizikçi, okutman ve yazar) Gerçekten ilginç bir soru bu. Yeterince uzun bir süre, ciddi biçimde bilimle uğraştıysanız, yeterince de derine indiyseniz ve hala kendinizi çatlak hissetmiyorsanız hiçbir şey anlamamışsınız demektir. Bazı kitapları: **"Duygu Maddesi: Bilim Ve Ruhun Yeni Simyası" "Kuantum Sıçrayışı"** Burada görüş bildiren gizemciler ve akademisyenler değindikleri konularda uzman oldukları için seçilmişlerdir.

Filmde ileri sürülen görüşlerin hepsine katılmak zorunda değildirler. Aynı şekilde filmi gerçekleştirenler de görüşmeciler tarafından ileri sürülen görüşlerin hepsine katılmayabilirler. Hemfikir olmak zorunlu değil, kişinin düşünmesi zorunludur.

Ne Biliyoruz Ki?

“Dr. MARKUS (1870-1944)- Osmanlıdan Cumhuriyete Geçişte Türk Yahudilerinden Görünümler”

... Arogon'lu Ferdinand'a nasıl akıllı bir kral denebilir? Evet, o Ferdinand ki, Yahudileri ülkesinden sürmekle, kendi ülkesini yoksul, bizimkini ise zengin kıldı...

SULTAN BAYEZİD II - 1492

... (Hahambaşı Hayim Nahum Efendi'ye) Bugün görüyorum ki, yetenek ve zekânız hakkında çok doğru bilgiler edindim. Memnuniyetimi size açıklamak istiyorum. Vatandaşlarımın sözünü ettiğiniz sadakat duygularına inanıyorum. Toplumunuzun bu konudaki duygularını daha da geliştirmeğe çalışma isteğiniz beni duygulandırıyor... Türkçeye kusursuz bir biçimde vakıf olduğunuzu görüyorum. Zira derin bir belagatle konuşuyorsunuz. Uzun yıllar bu makamınızda kalmanızı dilerim.

SULTAN ABDÜLHAMİD II - 1909

... (Hahambaşı Hayim Nahum Efendi'ye) Hepimiz Yahudilerin Osmanlı İmparatorluğuna kesinlikle sadık olduklarına inanıyoruz. Çok yeteneklidirler. Bütün dünyada ilerleme sağladıklarını ve uygarlığın gelişmesinde büyük katkıları olduğunu biliyorum. Yahudilerin, ülkemizin refahı için çalışmaya karar verip onu gerçekleştirmeleri yeterlidir. Başka ülkelerde yaşayan Yahudilerin de faziletleriyle ülkemize gelmelerini çok arzu ediyoruz. Tutumumuzu, Avrupa'daki dindaşlarınıza, Yahudi Birliği ve diğer Yahudi topluluklarına bildirin.

MECLİS-İ MEBUSAN VE ÂYAN REİSİ
AHMED RIZA BEY - 1909

... Unsuru hâkim olan Türklere tevhid-i mukadderat etmiş sadık unsurlarımız vardır ki, bilhassa Museviler, millete ve vatana sadakatlerini ispat ettiklerinden şimdiye kadar müreffehen imrar-ı hayat etmişler ve bundan böyle refah ve saadet içinde yaşayacaklardır.

ATATÜRK - 1923

BİR GÖÇ SERÜVENİ

Kayıpların hüzünle anıldığı matem gününden, günün batışı ile bağımsızlık sevincine ve etkinliklerine geçmek İsrail'de yıllardır tekrarlanan bir uygulamadır. Kutlama törenine 12 kabileyi temsilen 12 meşalenin yakılması ile başlanır. Bu meşalelerden birini Türkiye'den göç etmiş insan hakları savunucusu üst düzey bir yargıcın yakması gurur vericidir.

1992 yılında gazetemizin kurucusu **Avram Leyon**'un manevi oğlu **Moşe Grosman**, 700 sayfayı aşan, oldukça kalın bir araştırma kitabını; “***Dr. MARKUS– Osmanlıdan Cumhuriyete Geçişte Türk Yahudilerinden Görünümler***”i imzalayarak bana vermek nezaketinde bulundu.

Daha çok belgesel bir önem taşıyan bu yapıtın bir bölümünde ODTÜ Felsefe Bölüm Başkanı olarak görev yapmış olan **Prof. Dr. Teo Grünberg**, Aşkenaz Cemaati Hahambaşısı ve Musevi Lisesi'nin kurucusu, dedesi **Rav David Markus**'u ve çocuklarının yaşamlarını anlatır.

Markus'un çocuklarından **Edward Gedalya**, 20 yaşında Türkiye'den Almanya'ya göç etti. 1933'de Naziler iktidara gelince İngiltere'ye sığındı.

Prof. Teo Grünberg'in annesi **Rifka** 1985 yılında Ankara'da vefat etti.

Benami Markus, sağır ve dilsiz olarak doğdu, 1980 yılında İstanbul'da bir kalp krizi sonucunda yaşamını yitirdi.

Hemda Hakim, evlendikten sonra İsrail'e göç etti ve yaşamını orada geçirdi.

Ruhama Mayer de Benami Markus gibi sağır ve dilsizdi; Almanya'ya göç etti ve kendi gibi bir sağır dilsizle evlendi. İkinci Dünya Savaşı'nda Auschwitz'de can verdi.

Hayman Markus, 20 yaşında şeker hastalığından öldü; karısı ve kızı Naziler tarafından katledildiler.

Minna Yudith Grünberg'in üç çocuğu oldu: **Tamara, Dolly** ve **Eddy**. Minna'nın eşi **Levi Grünberg** yakalandığı gırtlak kanserinin tedavisi için 1944 yılında ailesi ile birlikte Kutsal Topraklara göç etti. Ancak ameliyat olmasına rağmen kısa bir süre sonra vefat etti. Kızı Dolly ise Kudüs Üniversitesi'nde hukuk tahsili gördü ve **Shmuel Dorner** adlı bir avukat ile evlendi.

Rav David Markus'un aile ağacından bu kısa kesit, 20. yüzyılın ilk yarısında Yahudilerin acılarla dolu serüvenlerini gözler önüne sermektedir; zoraki göçler, kaçışlar, başarılar ve başarısızlıklar, Holokost'ta yitirilen yaşamlar.

Şalom Gazatesi
Yakup BAROKAS

Prof. Dr. TEO GRÜNBERG ANLATIYOR

DEDEMİN YAŞAM FELSEFESİ

Geçen, mektubumda karakterini anlatmıştım. Din adamı olmasına karşın her türlü yobazlıktan uzak, son derece aydın, hoşgörülü ve insancıl bir yaşam felsefesi vardı. En yüksek değeri, geniş anlamda ilim ve irfan idi. İşte bana öğütlediği, bir yandan insanperver olmak, öte yandan İLİM ve İRFAN yolunda ilerlemekti. Aslında doğrudan doğruya öğüt vermekten kaçınırdı. Kimseye «Şunu, bunu yap.» demezdi. Hep dolaylı olarak telkinlerde bulunurdu ki bu türlü telkinler direkt öğütlerden çok daha etkili olurdu. Ben dedemin etkisinde daha ilkokul çağında onun yolunda yürümeyi istedim. Onu hep ideal bir model olarak gördüm. Babasına tapan annem Rifka Berta Grünberg, beni bu yola sevketmekte çok etkili olmuştur, ilim ve irfana bu denli önem veren dedem, «hazır bilgiyi» küçümserdi. Nitekim ben küçük yaşlarımda tarih ve coğrafya konuşunda çok bilgiliydim. Bir sürü ayrıntıyı (Bugünkü bilgi yarışmalarında şampiyon olmayı sağlayacak derecede) bilirdim. Oysa ki dedem, bu bilgilerimi takdir edeceği yerde benimle alay eder, bu türlü bilgilerin değersiz olduğunu ima ederdi. Demek ki, kendisi hazır bilgiye değil araştırmaya değer verirdi... Başım ağrıyıp şikâyet ettiğim zaman **«Başın ağrıyorsa, Talmud oku, geçer.»** diye bir sözü çok yinelerdi. Ben de gerçekten çocukluğumdan beri, hastalanınca okuyup çalışarak moralimi düzeltmişimdir. Dedemin açık olarak öğütlediği tek nokta, dil öğrenmekti. **«Kaç dil**

öğrenirsen o kadar insan olursun» der, birçok dil öğrenmenin yararları ile ilgili örnekler verir masallar anlatırdı.

Hiçbir zaman bir şeyden şikâyet ettiğini anımsamıyorum. Tam tersine çok sofu olan eşi Sara Hinda Markus'un, çocuklarının ve torunlarının dine uymayan davranışlarından durmadan şikâyet etmesinden çok tedirgin olurdu. Dedemin bu konuda Stoik ahlâk veya Spinoza'nın ahlâkını izlediği söylenebilir. Bana, Talmud'ta adları geçen «Hillel» iie «Şamay» adlı iki ünlü hahamdan sözederdi. Musevi olmayan biri, Museviliğin ne demek olduğunu «öğrenmek için Şamay ile Hillel'e ayrı ayrı gitmiş. Kendilerinden Musevi dinini tek bir cümleyle anlatmasını istemiş. Sabırsızlık ve çabuk kızma özelliği ile ün yapan Şarpay, adama bağırarak onu kovmuş. Sabır ve hoşgörüsü ile ün yapmış Hillel ise: «Sana yapılmasını istediğini başkasına yap» tümcesiyle yanıt vermiş.

'İşte dedemin yaşam felsefesi, Şamay'ın tersi olan Hillel'inkidir. Dedem; dini,, birtakım ibadetlerden çok, Hillel gibi insancıllık olarak anlıyordu,

Daha önce de söylediğim gibi dedemin iki yönü beni etkilemiştir

1— Ahlâki yönü : Mutlak dürüstlük ve insanperverlik (Çocukken «Teo gibi doğruyu söyler» derlerdi yakın çevremde).

2 — En yüksek değer olarak ilim ve irfanı saymak: Ben gerçekten bu yolda ilerledim. (Ankara'dan Mektuplar. 19.5,1987).

Yıl 1900..., Aylardan Aralık... Uzaklardan gelen bir gemi hızını yavaşlatarak Constantinople'a yaklaşıyor. Burası, Sultan II. Abdülhamid'in ülkesi... Galata Köprüsünün çevresindeki irisi ufaklı vapurların bacalarından çıkan dumanlar, gri gökleri daha da koyulaştırıyor... Yeni bir yüzyılın ilk yılının san günleri... Otuz yaşındaki- DAVİD FEİVEL ŞRAGI MARKUS bilmediği, tanımadığı insanların çağrısıyla bu ülkeye gelirken büyük işler başaracağını Türk Yahudi toplumunun ilerlemesine kültürel Bilinçlenmesine ve de 1492'den beri süregelen Aşkenaz Sefârat sürtüşmesini yok edecek tohumları atacağını mutlaka bilmiyordu.

Yoel adli yoksul bir terzinin üç oğlundan biriydi David... Çocukluğundan beri görüştüğü teyzesinin kızı Sarah Hindd ile evlendiğinde kendisi on dokuz, teyzesinin kızı on beş yaşındaydı... İşte böyle, her şeye çok erken başlamıştı. Otuz yaşında Coristantinople'un "yolunu tutarken «Rabbi» sıfatını taşıyordu...

Acaba burada kendisini neler bekliyordu? Kendisinden önemli görevler beklendiği kesindi. 30 Aralık 1900 tarihli gün Constantinople'a vardığında, kendisinden beklenenlerin çok daha fazlasını vereceğini

O bilemiyor, düşünemiyordu.

Sh:24-26

Kaynak: "Dr. MARKUS (1870-1944)- Osmanlıdan Cumhuriyete Geçişte Türk Yahudilerinden Görünümler" Moşe Grosman, As Matbaacılık A.Ş. – 1992, İstanbul

KARAMSARLIK KORKAKLIKTIR: TEO GRÜNBERG

ODTÜ'den dışarı çıkmayan felsefeci **Teo Grünberg** hoca Felsefe profesörü Teo Grünberg, Prof. Dr. İonna Kuçuradi ile birlikte felsefenin önemli isimlerinden biri. Türkiye'de modern mantık derslerini başlatan, kurumsallaşmasını sağlayan, bu nedenle TÜBA Hizmet Ödülü alan Grünberg, kendine özgü biri. Alman kökenli, Musevi bir ailenin çocuğu olan Grünberg, ODTÜ'nün simgesi durumunda. En son dokuz yıl önce oğlunun nikâhı için İstanbul'a giden Grünberg, ODTÜ'den hemen hiç çıkmıyor, seyahati sevmiyor. Eşi Raşel de, derslerine bile giren en büyük yardımcısı. 74 yaşında yaşındaki Grünberg üç ciltlik ''Sembolik Mantık El Kitabı''nı yeni yayımladı.

Hatada ısrar eden dinOzordur

Bir söyleşinizde, 'İnsan bir düşünceye ne kadar inanırsa inansın yanlış olabileceğini aklından çıkarmamalı' diyorsunuz. Bu yaklaşımınız Türkiye'deki genel eğilimlere epeyce ters değil mi?

- İşte herkes felsefeyi böyle anlamıyor. Felsefeyi eleştirel düşünce ile adeta özdeşleştiriyorlar. Dogmatik felsefeden yana olanlar benden uzaktırlar, onlarla alışverişim yoktur. Felsefe, insanın devamlı hatalar yapabileceğini, yanılgılara düşebileceğini gözönünde tutarak bunlardan kurtulmanın yolunu araştıran bir çabadır. Üstelik insanlar aslında hatalarından öğrenirler. Hata yapmazsak ilerleme olmaz. Hatalardan korkmamak lazım. Ama hatalarda ısrar edersek kötü tabii. Kötü olan hataya düşmek değil hatada ısrar etmek.

BEN DEĞİŞİMİ SAVUNUYORUM

Her olaya böylesine geniş bir hoşgörüyle bakabiliyor musunuz?

- Ben günlük yaşamımda bunu uyguladım. Muhakkak hatalarım oluyor ama farkına vardığım anda düzeltiyorum. Felsefenin bir nevi ana görevi budur. Felsefe bütün insan uğraşılarında hata öğelerini araştırıp bu disiplinleri bu hata ögelerinden arındırma çabasıdır. İşte bu da eleştirel düşünmedir; yapıcı eleştiridir.

İnsan, fikirlerini değiştirmeli mi? Yoksa istikrarlı biçimde aynı fikirleri mi savunmalı? Ne dersiniz?

- Ben değişimi savunuyorum. Dünyanın en büyük bilim adamlarının, düşünür ve felsefecilerin ömürlerinde çalışma yaşamlarında ayrı ayrı dönemler olduğunu, sürekli olarak değiştiklerini görüyorum.

EINSTEIN BİLE HATA YAPTI

Türkiye'de iki kavram var; dinozorluk ve döneklik. Her iki kavramı da farklı kesimler yüceltiyor. Sizce bu kavramlar doğru kullanılıyor mu?

- Değiştirmek zorunluluğu yoktur. Sırf değiştirmek için değiştirmek anlamsızdır. Ama niye değiştiriyor? İşte hatadan dolayı. En büyük dahiler bile hata işliyor. Einstein son döneminde başarısız çalışmalar yapmış. En büyük dahilerin de hataları olabiliyor. Ama bu hatalar ortaya çıktığında 'Ben yaptım öyle kalacak' derse işte o kötü. O zaman dinozorlaşmış olur. Ben bu yaşta bile hálá hatalarımı görünce kendimi değiştiriyorum.

Kendinizden, bu değiştirme uğraşından hoşnut musunuz?

- Çok. Ama moda diye sırf vitrin değiştirir gibi değiştirmek de hatadır. Önemli olan vitrini değil özünü değiştirmektir.

Felsefeye ilginiz nasıl başladı?

– 1950'de kimya mühendisliğinden mezun oldum. Ondan sonra babamın işlerinde ona yardımcı oldum ama istemeye istemeye. Bu arada çeşitli bilim dallarında kendi kendimi yetiştirdim, onların arasında felsefe ve mantık da vardı. **Dedem Marcus da Bonn Üniversitesi'nde felsefe profesörüydü.** Şimdi oğlum da felsefeci.

Peki babanız?

–Babam felsefeci değildi, ticaretle uğraşıyordu. Türkiye'de doğmuştu.

Nasıl oldu da felsefe dersleri vermeye başladınız?

– 10 sene benim için boşa geçti. Nihayet hayatıma yeni yön veren İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden Doçent Hüseyin Batuhan ile tanışmam oldu. 'Sizin gibi kendi kendini bu alanda yetiştiren bir kimse bizim bölümde ders vermeli' dedi. Ben de sevindim ticaret ile ilgimi kestim. Uzman olarak ders vermeye başladım.

ODTÜ FİLDİŞİ KULE DEĞİL

Sizden önce modern mantık dersleri veriliyor muydu?

– Daha önce Atatürk'ün Almanya'dan getirdiği 50 bilim adamından biri olan Prof. Hans Reichenbach, bu dersi okutmuş. Ben bu dersi aynı bölümde 1960'da tekrar vermeye başladım.

Ders kitaplarını da siz mi hazırladınız?

– Evet. Bütün liselerde, üniversitelerde benim yazdığım kitaplar okutuluyor. 10 sene boyunca lise öğretmenlerine özel yaz kursları verdim.

Size modern mantık derslerinin kurucusu diyebilir miyiz?

– TÜBA'dan ''modern mantık dalının kurumsallaşması''na katkılarım nedeniyle hizmet ödülü aldım. Şimdi Türkiye'nin her köşesinde benim yetiştirdiğim onlarca yüzlerce insan bu dersi okutuyor.

İstanbul Üniversitesi'nden ne zaman ayrılıp ODTÜ'ye geldiniz?

– 1960-66'da İstanbul'da çalıştım. Ondan sonra ODTÜ'ye geldim, geliş o geliş, bir daha dönmedim. Bilkent'te, en çok Ankara Üniversitesi DCTF'de ders verdim. Ama asıl üniversitem ODTÜ'ydü. ODTÜ Felsefe Bölümü'nü ben kurdum, kurucu başkanı oldum. 1994'te yaş haddinden emekli oldum. Ama Allah'a çok şükür sevgili üniversitem ODTÜ'de hálá ders veriyorum.

ODTÜ'nün simge isimlerinden biri olmuşsunuz. ODTÜ dışında özel yaşamınızın renklerini sorabilir miyim?

– Özel yaşamım, özel olmayan kamusal yaşamımdan ayrılmaz. Ayırmam ben iki hayatımı. Eşim Raşel de yardımcımdır, kitaplarımın provalarını okur, tashihlerini yapar. İmtihan kağıtlarını okumama yardım eder. Bazen dinleyici olarak derslerime gelirdi. Hatta bölümü yeni kurduğumuz zaman sekreterimiz yoktu, eşim fahri sekreter oldu.

Sürekli kampüste mi yaşıyorsunuz?

– Ancak mecbur olunca doktor kontrolü için. Çok şükür şimdi ODTÜ'de güzel bir sağlık merkezi var. Artık oraya gidiyoruz. Beş yıl ODTÜ lojmanlarında oturdum. 25 yıldan beri de ODTÜ'nün bitişiğinde ODTÜ sitesinde oturuyorum. Bütün alışverişimi burada yapıyorum.

Bu kadar steril bir ortamda yaşamak sizi Türkiye'den koparmıyor mu?

– Burası bir fildişi kule değil. ODTÜ'yü bir nevi Türkiye'nin özeti gibi görüyorum. Anadolu'nun her köşesinden gençler ODTÜ'ye geliyor, burada kalmakla yurdu dolaşmış olduğuma inanıyorum. Pek seyahat sevmem. İstanbul'a oğlumun nikahına gitmiştim. Demek ki dokuz sene olmuş. Uçağa bindim ama pek sevmem, fobim var.

İonna Kuçuradi, dünyanın çeşitli ülkelerinde düzenlenen felsefe kongrelerine katılıyor. Siz uçak korkusundan mı gidemiyorsunuz?

– Evet o gidiyor. İonna Hanım'la aynı dönemde İstanbul Üniversitesi'nde kariyere başladık. O, Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü kurdu, ben de ODTÜ felsefeyi kurdum.

İonna Kuçuradi ile Türkiye'de felsefenin iki önemli ismisiniz. Ancak farklı alanlarda yoğunlaşmışsınız.

– Evet o insan hakları konusunda yoğunlaştı. Benim alanım fen bilimlerinin felsefesi ve mantık. Felsefenin iki ayrı, hatta zıt kutbundayız.

Felsefe, son 40 yıl içinde Türkiye'de nasıl bir noktaya geldi?

– Çok büyük ilerleme oldu. Kaldı ki Türkiye'de felsefe hiçbir zaman ihmal edilmemiş. Osmanlı zamanı da felsefeye önem veriliyordu, mantık okutuluyordu. Türkiye'de felsefenin temeli güçlü.

Türkiye'nin geleceğinden umutlu musunuz?

– Genel bir umutsuzluk, karamsarlık ile karşılaşıyorum. Bunu kınıyorum, yanlıştır, bozgunculuktur. Umutsuzluğa kapılmak insanlığa sığmaz. Karamsarlık korkaklıktır. Gemi nasıl olsa batacak diye kendimizi bırakırsak gemi mutlaka batar ve biz de ölürüz. Ama tehlike karşısında çaba sarfadersek gemiyi de, kendimizi de kurtarabiliriz.

Aynı karamsarlığı öğrencilerde de gözlüyor musunuz?

– Hiç olmazsa benim gördüğüm gençlerde karamsarlık yok. Eyvahhh yandık bittik diye karamsarlık edebiyatı yaparsak hakikaten batarız.

Bir yandan da herşeyin kötü gittiğini kabul ediyorsunuz...

–Ama göreli. Yani ben daha kötüsünü de gördüm.

FELSEFE HAYATIN PUSULASIDIR

Daha kötü ne olabilir ki?

– Savaş yıllarını gördüm. Bir yerde duydum, İsmet Paşa'nın cebinde küçük ajanda varmış. Ünivesite mezunlarının komple listesini gerektiğinde görevlendirmek için cebinde tutuyormuş. Şimdi binlerce mezunumuz var. Bir ilerleme yok dersek kendimize haksızlık etmiş oluruz. Her şey güllük gülistanlık dersek de yanlış olur. İkisi de aynı derecede sonumuzu getirir.

Gençlere felsefeyi sevdirmek için ne yapmak gerekli?

– Felsefeyi sevdirmek hocasına bağlı. Ben sevdirdim. Atatürk, 'Akıl ve mantıkla çözülmeyecek mesele yoktur' der, felsefenin bir tanımı da akıl ve mantığa dayanarak her türlü sorunu çözmenin yollarını araştırmak. Onun için felsefenin belli bir konusu yoktur. Felsefeyi yaşamın bütün alanlarına uygulama olanağı vardır.

Felsefeyi, yaşam rehberi ya da bir yaşam boyu yol gösterecek bir pusula olarak görüyorsunuz anlaşılan.

– Sürekli yolumuzu yitirme tehlikesi karşısında bir pusulaya gereksinmemiz vardır, bu pusula mantık ve felsefedir.

Okullarda felsefeye önem verilmesinin ne gibi yararları olur?

– Kusurlarımızdan biri yüzeyde kalmak, derinliğe inmemek. Felsefede, eleştirel düşünme dışında bir de temellendirmek önemlidir. Felsefe herşeyin temeline inmeyi gerektirir, işi budur. Lise ve üniversitelerde felsefe ve mantığa önem verilmesi, bütün dalları olumlu etkiler, yüzeyselliğin aşılmasına katkıda bulunur.

TÜKÜRDÜĞÜMÜ YALAMASINI BİLİRİM

Bir meziyetim varsa eleştiriye açık olmaktır. Yani tükürdüğümü yalamasını bilirim. Ben böyle inatçı değilim. Öğrenciler hata bulunca bazı hocalar üzülür. Ben ise coşarım, çok sevinirim, 'Demek ki öğrencilerimi iyi işledim' derim. Hatamı bulan öğrencimi kutlarım. Devamlı olarak uyarırırım, beni denetlemelerini isterim.

ODTÜ'DEKİ MC DONALD'S EYLEMİ

Eylemi sigara üreticilerine karşı yapsalardı daha yararlı olurdu. Peki neden kolaya karşı eylem yapmadılar? Halbuki o da zararlı. Bu gibi eylemler objektif olarak sağlığa zararlıysa yapılmalı. Ayrıca bir eylemin çok iyi gerekçelendirilmesi lazım...

Ben Türkiye'de doğdum. Almanca benim için İngilizce ve Fransızca öğrenmek gibiydi. Annem, babam da Türkiye vatandaşıydı. Düzenli yaşarım. Her sabah yedide kalkar, kahvaltımı yaparım. Yemeklerimi sabit saatlerde alırım. 12.30'da öğle yemeği, 16.00'da ikindi kahvaltısı, 19.30'de akşam yemeği yerim. 22.30'da da yatarım.

Faruk BİLDİRİCİ

http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2001/07/01/307350.asp

COCA COLA PEPSİ'DEN NİYE NEFRET EDER?

Hzl: JACK MINGO
Alemada, California

Sağlıklı olsun ya da olmasın, iş dünyasında her zaman rekabet vardır. Hatta, bazen iş, kin tutmaya kadar gider. **Ama, Coca Cola ile Pepsi'nin ki kadar, taraflara kök söktürmüş ikinci bir rekabet örneği bulmak güçtür.** Bugün, kan davası şeklinde süren rekabetin geçmişi, yıllar öncesine kadar uzanır.

Rekabet nasıl mı başladı? Bunun cevabı, soruyu kime sorduğunuza göre değişir. İsterseniz, öyküyü başından anlatalım.

1886'nın Mayıs ayı... Atlanta'dayız... İç savaştan yorgun ve moralsiz çıkan Güney, teselliyi dini fundementalizmde ve yeni ilaçlar keşfetmekte aramaktadır. Kuzey'in **"her şeye iyi gelen"** çeşit çeşit mucizevi iksirleri, az da olsa alkol içerdiğinden, İncil'in söylediklerine sıkı sıkıya bağlı Güney, bunlara pek itibar etmez. Zaten, Güney'in ilaç yapımcıları, alkolün yerine geçecek, sağlıklı, tehlikesiz ve ahlaki açıdan hiçbir sorun yaratmayan yeni maddeyi keşfetmişlerdir bile. **Adı, kokaindir.**

Bu arada, Atlantalı eczacı John Styth Pemberton, dini bütün Hıristiyanların baskısı sonucunda, kendi icadı olan **"Fransız Coca Şarabı-Beyin İçin İdeal Tonik"** ilacında değişikler yaparak, içine, alkol yerine, onun yerini tutacak bir diğer maddeyi koymak üzere çalışmalar yürütmektedir.

Sonunda istediği maddeyi bulur. Bu, Afrikalı kölelerin Amerika'ya getirilirken yanlarından ayırmadıkları ve iyi bir kocakarı ilacı olarak nam salmış kola tohumudur. Pemberton, kola tohumunu, koka özüyle karıştırır ve bu iki güçlü uyarıcıyı bir araya getiren ilk kişi olur. İyi bir **"beyin toniği"** yaptığına inanmaktadır. Ama, tadı tek kelimeyle korkunçtur. Yaşlı eczacı, evinin arkasındaki avluda, 30 galonluk (1 galon= 0.45 litre) bakır kazanların içinde çeşitli maddeleri (bilumum yağlar, bitki özleri ve değişik otlar) aylarca karıştırarak deney yapar ve sonunda, bu berbat tadı ortadan kaldıracak bileşimi elde eder.

Coca-Cola henüz karbonatlı bir meşrubat değildir. Tatlı, kıvamı yoğun ve kahverengi renkli bir şurup niteliğindedir. Pemberton, bu şurubu, boş bira şişelerine doldurmakta ve Atlanta'daki eczanelere şişesi 25 cent'ten satmaktadır. Eczaneler de, **"Alkolsüz, Zihin Açıcı"** olarak tanıttıkları meşrubatı, şişesiyle olduğu gibi, küçük dozlar halinde, bazen de içimini kolaylaştırmak için suyla karıştırarak pazarlamaktadırlar. Coca-Cola, anti-alkol histerisine kapılmış Güneyliler için, hem alkolsüz bir meşrubat, hem de güvenilir bir kocakarı ilacı olmuştur.

O yaz, Atlanta'da, Coca-Cola satan dükkânlardan biri olan Jacob's Drug Store'da, Cola tarihi açısından çok önemli bir olay yaşanır. Müşterinin biri, Cola'nın sertliğinden şikâyetçidir. Dükkân sahibi Willis E.Venable'e, çok susadığını söyler ve kendisinden, elinde tuttuğu şişedeki Coca-Cola'yı acilen suyla karıştırmasını ister. Dükkân sahibi, suyun dükkânın arka bölmesinde olduğunu, acelesi varsa, su yerine, hemen yanında duran sodayla karıştırabileceğini söyler. Müşteri, müşkülpesent biri değildir. **"Olur"der. Köpüren karışımdan bir yudum alır ve "çok hoş" der "...etikette yazdığı gibi suyla içmektense, sodayla içmek çok**

daha iyi." Müşterinin sözü bütün kasabaya yayılır, ahali, artık, Coca-Cola'yı köpüklü içmek istemektedir.

Pemberton şaşkındır. Bugüne kadar, Coca-Cola'yı **"başağrısı, histeri, melancoli vb"** gibi her çeşit sinir hastalığına iyi gelen bir ilaç olarak pazarlamıştır. Ama, eğlencelik bir içecek olarak hiç düşünmemiştir. Neyse, fırsatı kaçırmaz, daha doğrusu üzerine atlar.

Etiketteki "suyla karıştırabilir" ibaresini değiştirir ve tıbbi niteliklerinin sayıldığı bolümün yanına küçük bir ekleme yapar: **"Coca-Cola, aynı zamanda, lezzetli, insanı neşelendiren, serinleten ve güçlendiren bir meşrubattır."**

Aynı yaz, Atlanta'da içki karşıtı ilk yasalar çıkmaya başlamıştır. Coca-Cola'nın üretimi, yılda 25 galondan, gelecek yıl 1.049 galona çıkacaktır. Bu başarının ardında, Pemberton'un pazarlama çabaları olduğu kadar, "Coke" adını koyan, reklam ve promosyon faaliyetlerini yürüten ve bugünce kullanılan Coca-Cola logosunu yapan, Pemberton'a maddi destek sağlayan Frank M.Robinson da vardır. Robinson zeki bir girişimci ve iyi bir satıcıdır. Pemberton'a gayrimenkul satmak isterken tanışmışlar, ama Pemberton, ona, **"ideal beyin toniği"** fikrini satmıştır. Robinson, şirketin el değiştirmesine rağmen, emekliliğine kadar, tam otuz yıl boyunca Coca-Cola'da kalacaktır.

Her derde deva beyin toniğinden bol bol içmesine rağmen 1887 yılına gelindiğinde Pemberton'un sağlığı bozulmaya başlamıştır. Gerçi, Coca-Cola'nın satışları iyidir ama Pemberton'u zengin edecek düzeyde de değildir. Mütevazı bir para karşılığında, hisselerini, Cola ile sodayı karıştıran Willis Venable'a satar. Pemberton'un Coca-Cola yapımında kullandığı ve özenle sakladığı, şirketin devri sırasında Venable'e verdiği liste, Coca-Cola'nın hangi maddelerden yapıldığı konusunda ipucu vermektedir: ***Limon özü, ıhlamur özü, hindistancevizi yağı ve suyu, koka yaprağı suyu, vanilya, sitrik asit, portakal suyu ve kafein.***

Pemberton 16 Ağustos 1888'de, yoksulluk içinde ölür, mezar taşı bile yoktur (Ölümünden 70 yıl sonra, Coca-Cola şirketi, varoluşunu borçlu olduğu Pemberton için bir mezar taşı diktirir). Ölmeden önce de, elindeki son hisseyi zengin bir eczacı olan Asa Candler'a satar. Candler, iki ortağının da yardımıyla, bütün hisse senetlerini Venable'dan ve diğer yatırımcılardan satın alır, şirketin varı, yoğu ve gizli reçetesi kendisinin olur. Bütün bu iş için 2.300 dolar harcamıştır.

Candler dini-bütün bir Hıristiyandır ve Coca-Cola'nın çok işlevli bir ilaç olduğuna bütün kalbiyle inanmaktadır. Ama, öte yandan da, Frank Robinson ile birlikte, Pemberton'un formülünü değiştirip, tadını iyileştirmek ve raf ömrünü uzatmak için çalışmalarını sürdürür. Pemberton'un reçetesinden sadece kola yaprağı ve tohumu ile kafeine dokunmayacaklardır.

Birkaç yıl sonra, toplumda antikokain histeri doruğa çıktığında, Candler yeni formülünü bulmuştur. Artık, içinde kokain bulunan bir ürünü satmak mümkün değildir. Gazeteler, kokain içip, insanüstü bir güce sahip olduktan sonra doymaz bir şehvet duygusuyla sağa sola saldıran çılgına dönmüş zencilerin öykülerini sık sık yazmakta ve asparagas ırkçılığın en güzel örneklerini vermektedirler. **Kokain içeriyor olması nedeniyle, argoda, Coca- Cola'ya birçok yeni isim takmıştır. Coke yerine "soğuk esrar", "kurusıkı tabanca" denilmekte, Coca-Cola satan yerler ise "uyuşturucu dükkânı" ya da "afyoncu" diye adlandırılmaktadır.** 1903 yılında, Coca-Cola bileşiminde, kokaini alınmış koka yaprağı kullanılmaya başlanır. (Coca-Cola'nın bileşiminde hâlâs bu tür zararsız koka yaprakları kullanılıyor. Şirket, yaprakları

ABD'nin tek yasal tıbbi kokain imalatçısı olan ve New Jersey'de bulunan Stepan Kimya Şirketi'nden alıyor.)

Bu arada, Amerikan-İspanyol Savaşı şırasında Küba'da görev yapan Benjamin Franklin Thomas adında bir asker, Kübalıların, şişelenmiş olarak satılan Pina Fria adlı bir meşrubatı içtiklerini görür. Coca-Cola ise Küba'da yoktur. **"Niçin Coca-Cola da şişelenip, uzak yerlere dağıtılmasın"** diye düşünür. Amerika Birleşik Devletleri'ne döndüğünde, ortağı Joseph Whitehead ile birlikte Candler'a giderler ve Coca-Cola'nın şişeleme hakkını satın alırlar.

Şirket efsanesine göre ise, Candler, kendisine şirketin kârlarını katlayacak gizli bir formülü olduğunu söyleyen bir tanıdığına (yani Thomas) büyük paralar öder. Adam, paraları cebe atınca, Candler'ın kulağına yavaşça eğilir ve gizli formülü fısıldar: **"meşrubatları şişele".** Candler, bu öneriyi yerine getiremez. Çünkü şişeler ters çevrildiğinde patlamaktadır. İki taraf mahkemelik olur. Doğru ya da yanlış, bir başka hikâyeye göre de, Candler, tongaya basmamış, Thomas ve ortağı ile yaptığı anlaşmaya, şişelerin patlaması durumunda bundan kendisinin sorumlu olmayacağı konusunda bir madde koydurmuştur. Öte yandan, Thomas ve Whitehead'ın bir şişeleme fabrikası kuracak kadar paraları yoktur. Bunun yerine, bölgesel düzeyde, şişeleme "franchise"ları satmaya başlarlar.

Candler, hem iyi bir Hıristiyan, hem de iyi bir işadamı olduğu için ülkenin bütün güneyinde içkinin yasaklanması için yürütülen lobi faaliyetlerine aktif olarak katılır. 1907 yılında, 994 yönetim biriminden 825'inde alkol yasaklanır. **Ülke çapında uygulanacak olan Ulusal Alkol Yasağı'na 13 yıl kalmıştır. Ve bütün bu süre boyunca, Coca-Cola satışları patlar.**

Başarı, taklit edilmeyi beraberinde getirir. 1916 yılında, Coca-Cola avukatları 153 taklit isim saptamışlardır. Aralarından bazılarını sayalım: **Cafe-Cola, Afri-Cola, Charcola, Co-Co-Co-lian, Dope, Kola-Kola, Pau-Pau Cola, King-Kola, Fig-Cola, So- la-Cola, Candy-Cola, Toca-Cola, Cold-Cola, Kos-Kola, Cay-Ola, Coke-Ola, Koca-Nola, Kel-Kola, Kaw-Kola, Co-Kola, Kola- Nola, Caro-Cola ve Coca-Kola.** 1926 yılına kadar geçen süre içerisinde, Coca-Cola'nın avukatı Harold Hirsch, ismi ya da logoyu taklit ettiği gerekçesiyle 7 binden fazla firmanın ticari yaşamına, mahkeme aracılığıyla son verdirmiştir. Hafta başına, ortalama bir dava düşmektedir. Hirsch, işi, Coca-Cola'nın rengini tanımlamaya kadar vardırır: "Karamela rengini andırır koyu kahverengi meşrubat imal eden, imalatını kırmızı fıçıda pazarlayan her kuruluş..." için şirket dava açacaktır. Şirket, öte yandan, özgün bir şişe tasarımı üzerinde çalışmaktadır. Thomas'ın tanımıyla, **"Coca-Cola şişesi karanlıkta bile fark edilmeli, kırıldığında bile, bir bakışta, bunun bir Coca-Cola şişesi olduğu anlaşılmalıdır."**

Sayısız şişe tasarımı beğenilmeyip çöpe atılır. Sonunda, Indiana'lı C.J.Root Company'nin çizdiği tasarımda mutabık kalınır. Giderek incelen, sonra çıkıntı yapan şişe, sanatsal açıdan güzeldir ama tasarımcılar ciddi bir botanik hatası yapmışlar, şişeye koka meyvesinin şeklini vermek yerine, kakao meyvesinin şeklini vermişlerdir.

Bugünkü "dolgun etek" şişe (bu isim 1914'teki kısa süren modadan kalmıştır) ise büyük başarı kazanmıştır. **Endüstri tasarımcısı Raymond Loewy, tasarımı "mükemmel" bulmuştur. "Fazlaca kadınsı" biçim, erkeklerin olduğu kadar kadınların da hoşuna gidecektir.** Şişelemeciler de tasarımdan memnundur. Her şeyden önce, aşırı kaim cam sayesinde, şişenin içinde ne kadar kola olduğu anlaşılmamaktadır. Ve daha önemlisi, şirket, taklitçilere karşı önemli bir silah elde etmiştir.

PEPSİ DÜNYAYA GELİYOR

Yeni şişe tasarımına ve Avukat Hirsch'in birbiri ardına açtığı davalara rağmen, yeni bir kola serpilip gelişir.

Coca-Cola gibi, Pepsi-Cola da Güneylidir ve eski bir Güneyli subay tarafından formüle edilmiştir. Olayın kahramanı **Caleb B.Brabham, babası iflas edince tıp fakültesini bırakmak zorunda kalır.** 1893 yılında, Kuzey Carolina, New Bern'de eczacılığa başlar, başarılı da olur. Çünkü, iyiden iyiye gözden düşmüş "saloon'lara alternatif oluşturacak, alkolsüz meşrubat satan bir dükkânı vardır. Brabham, tıp fakültesinden öğrendiği bilgileri de işin içine katarak, diğer birçok eczacı gibi, iksirler ve her derde deva ilaçlar hazırlamaya başlar.

Coca-Cola'nın piyasaya çıkmasından sonra hazırladığı bileşim hayli ünlü olur. Ülsere ve diğer mide hastalıklarına iyi geldiği söylenen **"Brad's Drink",** vanilya, bazı egzotik baharatlar, şeker ve kola özünün ilginç bir bileşimidir. İçecek, önce, yerel düzeyde üne kavuşur. 1902 yılında Pepsi-Cola adını alır ve meşrubat büfelerinde satılmaya başlanır. 1904'te hisse satışına başlar ve Coca-Cola'nın franchise sistemini taklit ederek Pepsi'yi şişeleyip piyasaya sürer. 1909 yılına gelindiğinde, 24 eyalette 250 birimde şişe dolumu yapılmaktadır. Brabham servet sahibi olmanın eşiğindedir. Birinci Dünya Savaşı her şeyi değiştirir. Hızla fırlayan şeker fiyatları ve emek maliyetleri, şirketi sıkıştırır. **1922 yılında Pepsi Company iflas eder, Brabham da New Bern'deki eczanesine geri döner.**

Şirketin alameti farikasını ve mal varlıklarını Roy C.Megargel adında bir Wall Street zengini alır ve Richmond'da yeni Pepsi şirketini kurar. Ama, Megargel'in de soluğu şirketi sürdürmeye yetmez. Yeterli sermayesi yoktur ve Pepsi 1932 yılında bir kez daha kapanmanın eşiğine gelir.

Şirketin yeni sahibi, Long Island'da şekerleme üreten Loft Inc.'in patronu Charles Guth'dur. Guth, sahip olduğu 115 meşrubat büfesi için her yıl satın aldığı 31 bin galon CocaCola karşılığında, şirketin kendisine herhangi bir indirim yapmamasına fena halde bozulmuştur ve Coca-Cola'ya kin gütmektedir. Kendi meşrubat şirketine sahip olma fikri bu yüzden cazip gelir. Pepsi'nin haklarını 10.500 dolar karşılığı satın alır ve Long Island'da yeni bir Pepsi şirketi kurar. Megargel'i de "pasif ortak" olarak yanına almayı ihmal etmez. Meşrubatı da kendi damak zevkine göre yeniden formüle eder ve büfelerinde Pepsi satışına başlar.

Bu gelişme üzerine, Coca-Cola, önce "gizli ajanlarını" Loft'un büfelerine gönderir. Arkasından da dava açar. Gerekçe ilginçtir: "Müşteriler Coca-Cola istediklerinde, kendilerine Pepsi Cola verilmektedir." Guth boyun eğmez, "Coca-Cola'nm çalışanları tedirgin ve rahatsız ettiği" gerekçesiyle karşı dava açar. Gelecek yıllarda tekrar ve tekrar seyredeceğimizi bir oyunun ilk sahneye konuşudur bu.

Bunun yanısıra, Pepsi-Cola şirketinin başka sorunları da vardır. Meşrubat sadece Loft'un büfelerinde satıldığından satış yetersiz kalmakta ve işletme zarar etmektedir. Guth, işletmeyi elden çıkarmaya karar verir ve ezeli düşman Coca-Cola'ya, şirketi mütevazı bir fiyatla satmak istediğini söyler. Coca-Cola hayatının hatasını yapar ve Guth'a sırtını döner.

Bu arada, şirket ortağı Megargel, Guth'u, kendisine borçlu olduğu gerekçesiyle mahkemeye verir. Guth'da, Megargel'in elindeki bütün hisseleri 35 bin dolara alır ve şirketin yüzde 91'inin hissesine sahip olur. Paranın önemli bir kısmı, Guth'un şekerleme şirketi Loft'un fonlarından karşılanmıştır.

Guth, Pepsi-Cola'yı, bu kez kullanılmış bira şişelerine yeniden dolum yaparak piyasaya sürer. Bira şişeleri, Coca-Cola şişesinin iki misli hacimdedir ve iki misli fiyata satılmaktadır. Bu arada, 1929 Büyük Bunalımı kapıdadır ve insanlar için kola içmek lüks haline gelmiştir.

Guth, fiyatı yarı yarıya indirir ve reklama başlar: Aynı fiyata, Coca-Cola'nın iki misli hacminde Pepsi-Cola satılmaktadır. Pepsi satışları artar. Bu arada, Guth, Pepsi ile uğraşmaktan şekerleme şirketini ihmal etmiştir. Hisse senedi sahipleri isyan eder ve Guth yönetim kurulu başkanlığından çekilir.

Şirketin yeni başkanı hesaplan inceletir ve Guth'un, Pepsi'yi, Loft'un fonlarıyla finanse ettiğini ortaya çıkartır. Guth mahkemeye verilir. Atmosferi hayli yüksek, fırtınalı bir davadan sonra, mahkeme, Pepsi-Cola'nın asıl sahibinin Loft şirketi olduğuna karar verir. 1939 ilkbaharında Guth'a 300 bin dolar ödenir ve eski patron kapı dışına konur. Loft'un hisse sahipleri, milyonlarca dolar değerinde ve hızla gelişen bir çokuluslu şirketin yeni patronları olurlar.

Coca-Cola, Pepsi'nin büyümesinden korkuya kapılır ve savaş yeniden başlar. 1938 yılında, Coca-Cola, "Cola" adının kendine ait olduğu ve marka tescilinin ihlal edilmiş olduğu gerekçesiyle Pepsi'yi dava eder. Duruşmanın ilk gününde, Coca-Cola'nın avukatları, mahkemeye, diğer marka tescili ihlali davalarını nasıl kazandıkları hakkında yüzlerce sayfa hukuki belge getirerek büyük bir şov yaparlar.

Pepsi de boş durmaz. Coca-Cola'nın eski defterleri karıştırılır ve şirketin Cleo-Cola adlı bir meşrubat şirketinin genel müdürüne, işini bırakması karşılığında 35 bin dolarlık çek verdiği ortaya çıkartılır. Konuşan, Genel müdürün dul karısıdır. Artık koz Pepsi-Cola'nın avukatlarındadır. Mahkemeye beklenen soru sorulur: "Acaba Coca-Cola rüşvet mi vermiştir?" Coca-Cola'nın avukatları cevap için iki günlük süre isterler. Dava sabah görülmüştür. Aynı gün öğleden sonra Coca-Cola'nın Genel Müdürü Robert Woodruff, Pepsi-Cola'nın genel müdürü Walter Mack'ı telefonla arar. Aralarındaki konuşma ilginçtir: **"Mr. Mack, bu dava işini bir an önce çözmemiz gerekli diye düşünüyorum. Ne dersiniz?"**

"Olabilir, ama bir şartla."

Walter Mack, kâğıt ve kaleme sarılarak bir metin kaleme alır: "Ben, Coca-Cola şirketinin Genel Müdürü Robert Woodruff, Pepsi-Cola'yı ticari bir marka olarak tanıdığımızı ve bundan böyle, bu konuyla ilgili kendisine ABD sınırları içerisinde dava açmayacağımızı belirtirim." Woodruff, metni imzalar, Pepsi'nin, Coca Cola'nın ticari bir marka olarak tanıdığına ait bir metni de Mack imzalar. Her şey yoluna girmiş gibidir.

Ama ateşkes uzun sürmez. Amerika Birleşik Devletleri içerisinde hukuki yollara gitmeyeceğini belirten Coca-Cola, davaları diğer ülkelere kaydırır. Kanada'daki davada, mahkeme, önce Coca-Cola lehine karar alır ama yüksek mahkeme bu kararı reddederek Pepsi'yi haklı bulur. Coca-Cola pes etmez, Kanada, İngiliz Commomvealth üyesi olduğu için, davayı İngiltere'deki Commonwealth mahkemesine götürür.

Pepsi Genel Müdürü Woodruff Mack, sonradan o günleri anarken **"Coca-Cola'nın işi son derece zordu"** der "...çünkü savaş yıllarıydı ve İngiltere'ye avukat göndermek imkânsız gibiydi. Commonvvealth yüksek mahkemesinin bildirdiği tarihte, Coca- Cola'nın avukatlarının orada olamayacağı belliydi." Oysa, Pepsi, turnayı gözünden vurmuş, avukat olarak, başkanlık yarışından yenik ayrılmış, ülkenin güçlü adamı Wendell Willkie'yi tutmuştur. Willkie, savaşla ilgili görüşmeler yapmak üzere, Amerikan Hava Kuvvetleri'ne bağlı bir

bombardıman uçağıyla İngiltere'ye gider ve Commomvealth Yüksek Mahkemesi'nde Pepsi'yi temsil eder. Mahkeme beklenebileceği gibi, "cola"nın bu tür meşrubatlar için genel bir terim olduğu konusundaki Pepsi görüşü doğrultusunda karar verir ve iki şirkette barış içinde birlikte yaşamalarını temenni eder.

Ama, bu temenni hiçbir zaman gerçekleşmeyecektir. Davalar ve karşı davalar son bulmuş olsa da, iki şirket pazarda siyasi bağlantılarının da yardımıyla birbirlerine sataşmayı sürdürürler. (Pepsi'nin genelde Cumhuriyetçi Parti, Coca-Cola'nın ise Demokrat Parti içinde siyasi bağlantıları vardır).

Coca-Cola, İkinci Dünya Savaşı sırasında, kendisini neredeyse yarı kamu kuruluşu ilan eder ve **"kahraman askerlerle"** onlara cephane üreten işçilere moral ve enerji verme gerekçesiyle, pazarım devlet hesabına bütün dünyaya yayar. **"Savaşta öncelikli mal"** ilan edilen Coca-Cola, mühimmat ve yiyecekle birlikte gemilere yüklenip askerlere dağıtılır. Savaştan sonra ise, Avrupa'yı yeniden imar etme projesi çerçevesinde, yaşlı kıtada, yine devlet hesabına yeni Coca-Cola fabrikaları kurulur. (Garip ama gerçek: Savaş boyunca sıkı bir vatansever olarak görünen Coca-Cola'nın şişelemesini, Nazi hükümetiyle ilişkisi olan uluslararası iş çevrelerinin aracılığıyla, Nazi Almanyası yapar.)

Pepsi Genel Müdürü Mack'e göre, Meşrubat ve Tütün Kurulu'na danışmanlık yapan Coca-Cola görevlilerinden biri, savaş sırasında hem şirketini fena halde kayırmış, hem de Pepsi'nin aleyhine olacak kararlar almıştır. Örneğin, verdiği direktiflerden biriyle, 1941 yılında, şeker kullanan firmalara, bir yıl önce kullandıkları şeker miktarının sadece yüzde 80'ini almalarına izin verilir. Bu, iyi organize olmuş, başarılı bir şişeleme örgütlenmesine sahip olan Coca-Cola'yı etkilemez. Oysa 1941 yılında, Pepsi daha şişeleme organizasyonunu yapamamıştır. Savaştan sonra, Pepsi-Cola, Coca-Cola'yı şeker istihkakını ihtiyacın üzerine çıkarmaya çalışmakla suçlar.

Coca-Cola, Demokratlar üzerindeki etkisini artırırken, Pepsi, Cumhuriyetçilere oynar. Ünlü senatör Joe McCarthy Pepsi'den 20 bin dolar alır ve Senato'daki adı **"Pepsi Cola Kid"**e çıkar. Yirmi yıl kadar sonra, Pepsi, başkanlık seçimini kaybeden Richard Nixon'ı şirketin baş hukukçusu yapar. (Konspirasyon teorileri meraklıları not alsın: Nixon 22 Kasım 1963'te, Pepsi-Cola şirketinin bir toplantısına katılmak üzere Dallas'ta idi.) Şirket, daha sonra, Nixon'ın başkan seçilmesi için bir servet harcayacaktır.

Pepsi ve Coke, mücadeleyi, reklam dünyasında, sloganlarla ve çeşitli pazarlama oyunlarıyla sürdürdüler. İki taraf da, görkemli reklam kampanyalarına imzalarını attılar. Örneğin, Pepsi, 1930'larda, yeni bir buluş olan gözyüzüne yazı yazma haklarını satın aldı ve hemen hemen tüm kentlerin göğünü Pepsi yazısı ile donattı. Coca-Cola, imaj olarak Amerikan kuramlarına bağlılığı seçerken, Pepsi gençliğe ve yeniliklere açık bir kimlik yaratmaya gayret etti. **Pepsi, 1950'de formülünü değiştirdi ve pazarda daha aranır hale geldi.**

Cola savaşları bugün de devam ediyor.

Sh:31-41

Kaynak: Coca-Cola'nın Formülü Nasıl Bulundu? Orijinal adı: How the Cadillac got its fins, Türkçesi: Behiç Gürcihan, Bu kitap daha önce Malboro'nun Kovboyu Nasıl Cinsiyet Değiştirdi? Üçüncü Basım: Haziran-2008, İstanbul

Business bilgelerinden öğütler

"Business" bilgeliği sonuçta, sabotajı yerinde kullanabilme yeteneğidir.

Thornstein Veblen, 1857-1929

Art arda üç kere doğru tahmin yapın, o konuda uzman olarak tanınırsınız.

Lawrence J. Peters

Sendikalar, bir zamanın bastırılmış garipleri, şimdinin kışkırtılmış zalimleri olarak, bencil çıkarları bastırılması gereken kurumlardır.

John Maynard Keynes, 1883-1946

Her ne kadar, tüccarlar zevk için dahi olsa, ender olarak bir araya gelseler de, bir araya geldiklerinde konu dönüp dolaşır ve halka karşı, fiyatları yükseltmek için nasıl bir danışıklı döğüş ayarlanabileceği konusuna gelir.

Adam Smith, 1723-1790

FUNDAMENTALİZM

Fundamentalizm aslında intihal bir kavram. Laiklik, sekülarizm ve benzerleri gibi. Haçlı savaşları sırasında ve sonrasında müslümanların adı “Muhammediler” idi. Emperyalizm döneminde ise müslümanlara reva görülen tabir **“medenileşmemiş”, “medenileşmeye muhtaç unsurlar”** şeklindeydi. Yine bu tabirlerin bir devamı ve modemizme muhalefet eden ve direnen kitleler olarak adları **“İrtica ve mürteci”**ye çıktı. Pozitivizme direnen her müslümanın adı bundan böyle mürteci, gerici ve yobazdı. Batı’da neşvü nema bulan bu kavramlar Cengiz Aytmatov’un tabiriyle akültürasyona uğramış mankurt elitlerin elinde ve dilinde kendi insanına alabora edildi. Batı''da uydurulmuş ve Batı cemiyetlerini tanımlayan sosyolojik kavramlar yabancılaşmış yerlilerin eliyle İslami cemiyetlere maledilmiştir. Bunların sonuncusu da fundamentalizmdir. Samuel Huntington'un ortaya attığı Medeniyetler Çatışması teziyle de fundamentalist olarak tanımlanan müslümanlar Batı’nın karşısında mevzilendirilmişlerdir. Müstafi NATO Genel Sekreteri de bu kavramı istiare ederek güvenlik konseptinde SSCB’nin çökmesiyle boşalan **“düşman tanımı”**nın karşısına yerleştirmiştir. Böylece hiç bir ülkede henüz zafer elde etmemiş olan, Cezayir’de, Mısır’da ve her yerde zulüm gören sözümona fundamentalist müslümanlar dünyanın tek silahlı uluslararası örgütü NATO’nun düşmanı olup çıkıvermiştir.

İran Devrimi, Mehmet Ali Ağca’nın Papa’ya suikastından sonra Batı topluluklarında müslüman imajı karşıt imajıyla bütünleşmiştir. Hâlâ hatırlarım, 1979 ya da 1980 yılındaydı. Bonn’dan Köln’e doğru giden bir banliyö trenine binmiştik. Yanımda da Tebliğ Cemaati’ne mensup bazı sarıklı şahsiyetler vardı. Banliyö treni Küba Büyükelçiliği’ne yakın bir istasyonda durunca, dışarıda bir şahsın bize düşmanca gösterilerde bulunduğunu fark ettik: İçimizden birisi banliyö treninin kapılarının kapalı olduğunu bildiği halde muziplik olsun diye onu düelloya davet etti. Adamcağız saldırganlık olsun diye trenin kapılarına hücum etmişti. Tren hareket etti saldırgan dostumuz da çar naçar ricat etmek zorunda kaldı!

“Sakallılardan korkun!”

Bu manzaralar Batı’da münferid hadiseler olmaktan çıkarak bazı ülkelerde Fransa gibi devlet politikası haline geldi. Mesela Hollanda’da yayınlanan Onze Wereld (Bizim Dünya) adlı dergi: **"Yeşil tehlike Hollanda topraklarında derinlere kök saldı”** ifadesini kullanıyor. Bilindiği gibi Batı’nın eski fobisi komünizmden dolayı kırmızı renkti. Komünizmin çöküşünden sonra NATO dahi tatbikatlarında düşman renk Olarak yeşili seçmişti. Bu anlamda Hollandalı bir gazetenin düşman olarak yeşili simge olarak seçmesi yadırgayıcı olmaktan çıkıyor. **Onze Wereld gazetesine göre terörist ile fundamentelist aynı anlama geliyor.** Ve bir zamandır artık fundamentalizm Hollandalılar nezdinde elfazı galizeden biri olarak kullanılıyor. Dergi de Bessam Tibi’nin çözümlemesinden hareketle Hollanda’da yaşayan sakallı, alkol kullanmayan ve domuz eti yemeyen erkek ve tesettüre riayet eden müslüman kadınları fundamentalist olarak tanımlıyor.

1992 yılı başlarında Hollanda İçişleri Bakanlığı’na bağlı istihbarat teşkilatı (BVD) bir rapor yayınlamış. Raporda Güney Avrupa ve Kuzey Afrika’dan Hollanda’ya gelen göçmenlerde bir fundamentalistleşme akımı başgösterebileceği ve bunun neticesinde de yerli halk ile yabancılar arasında uyum probleminin artacağına dikkat çekiliyor. Buna rağmen Onze Wereld

dergisi istihbarat teşkilatlarının öngörülerinin yanlış çıktığını ve tehlikenin fundamentalizmden değil de uyuşturucu kaçakçısı yabancılardan geldiği hatırlatıyor. Yine de dergi Hollanda genelinde fundamentalistlerin olduğunu ve bunların vakti geldiğinde şiddet kullanmaktan kaçınmayacaklarını iddia ediyor.

"Kem söz sahibine yakışır"

"Kötü söz sahibine aittir" diye dilimizde güzel bir deyim vardır. Buradan yola çıkarak bu fundamentalizm adındaki kötü tanınım sahipleri aslında bu sözün gerçek muhataplarıdır. Bir konuşmasında Malezya Başbakan Yardımcısı ve kendisine gelecekte Mahathir Muhammed'in halefi olarak bakılan Enver İbrahim: **"Batılılar aynada önce kendilerine bir baksınlar. Bize insan haklarını öğretmeye kalkıyorlar, önce kendi tarihlerine baksınlar"** diyor, yerden göğe kadar haklı olarak. Tesettürlü hanımının Amerikan kameralarının odak noktası haline geldiği Enver İbrahim fundamentalizmin bir müslüman için değil bir Hıristiyan için kullanılması gerektiğine dikkat çekiyor. Enver İbrahim başkalarının tanımlamalarıyla kendisini tarif etmesi yerine kendisini kendi değerleriyle tarife çalışıyor: **"Ben bir müslümanım. Ne fundamentalist ne de laikim,"**

Ümit Meriç'in dediği gibi sosyoloji ilminin tarafsız olmadığı bugün sosyologlar tarafından itiraf edilmektedir. Öyleyse taraflı kavramlarla kendimizi ne diye tanıyalım. Kur'anı Kerim'de de **"Allah onları müslümanlar olarak adlandırdı"** deniliyor. İslam kisvesine giren müslümandır ve bu kisve içinde samimi olan da mümindir. Ayrıca Batılılar'ın ürettiği ve bizim kullandığımız kavramlar beynelmüsliminde kargaşalara sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı laik basın ikide bir İslam'da reformizm olup olmadığını sorgulamaktadır. Enver İbrahim 10 Ekim 1995 tarihinde ABD'de vermiş olduğu bir konferansta fundamentalizm gibi terimlerin müslümanları etkilemek için Samuel Huntington gibi Amerikan akademisyenleri tarafından ısrarla kullanıldığını hatırlattı. İsveç'de yapılan İsmet Abdulmecid gibi isimlerin katıldığı bir konferansta da tebliğciler Huntington'un huzurunda bu tezi çürütmüşlerdir. Enver İbrahim müslüman ülkelerin hemen hepsinin laiklik yarışına girdiklerini, bunun da farklılıkları artırdığına dikkat çekiyor ve Batılılar'a lisanı haliyle **"Bize gölge etmeyin başka ihsan istemeyiz"** demektedir. Enver İbrahim Asya'da İslam ve Konfüçyüs kültürlerinin disipline, toleransa ve çalışmaya dayandığını bunun da bölgedeki gelişmelerin anahtarı sayılması gerektiğini vurguluyor.

Batı kamuoyunun İslamiyet ve müslümanlarla ilgili değerlendirmelerinin peşin hükümlere dayandığından gerçeklerle bağdaşmadığına dikkat çeken Roman Herzog, bunun da ancak yoğun diyalog ve ortak çalışmalarla ortadan kalkabileceğini söyledi. Almanya'nın önde gelen siyasi, kültürel, ekonomi ve sosyal üst kuruluşlarının idarecilerine birer mektup göndererek, bilhassa Almanya'da yaşayan farklı kültür ve inanç mensuplarının birbirlerini daha iyi tanımak ve anlamak için yapılması gereken faliyetlerin neler ve nasıl olmasını sorduğunu ve bu konuda fikir, görüş istediğini belirten Herzog, Alman kamuoyuna yaptığı çağrıda, **"Farklı kültür ve dinlere karşı saygılı olmamız gerektiğini kafamıza iyice yerleştirmeliyiz"** dedi.

Fundamentalizm yakıştırmasına karşı çıkanlardan biri olan Almanya Cumhurbaşkanı Herzög, **"İslam ve müslümanları düşman görmekten ısrarla kaçınmalıyız. Bunları düşman gibi göstermek isteyenlere gereken cevabı verebilmemiz için şimdiye kadar ihmal edilen diyalogları geliştirmek zorundayız"** derken, bu çerçevede 1995 yılının son ayı Aralık'ta Almanya'da faliyetlerde bulunan İslami teşkilatların üst kuruluş yetkililerine biraraya gelme

çağrısında bulunduğunu ifade etmiştir. **"Batı, İslamiyet ve müslümanlarla ilgili tutulduğu fundamentalizm hastalığından biran önce kurtulmanın yollarını aramalıdır"** diyen Cumhurbaşkanı Herzog, kimsenin de farklı kültür, din, inançlarla ilgili korkular yaymaya hakkının olmadığını ve olmaması gerektiğine dikkat çekerek, bu tür peşin hükümlerin yıkılmasının en iyi yolunun karşılıklı diyaloglar olduğunu söyledi. **"İslamiyet ve müslüman denince akla gelen şiddet yanlısı radikaller ile fundamentalizm! anlıyoruz. Bu değerlendirme kesinlikle isabetsiz"** diyen Herzog, Batı'nın bilhassa İslam ve müslümanlarla ilgili kafa yapısını değiştirmesi gerektiğini söyleyerek, dostça yaşamın herşeye değeceğine dikkat çekiyor.

Fundamentalizmin Batı'ya ait bir kavram olduğunu söylemiştik. Özellikle 19. yüzyılda ABD'de bazı Protestanların, Darvin teorisine mukabil harfi harfine Kitabı Mukaddes'teki yaratılış bölümüne sadık kaldıklarını ve bundan dolayı kendilerine fundamentalistler yani temelciler adı verilmişti. Şimdi de aynı eğilim ABD'de güçlenerek sürüyor. Hatta ABD'deki ilmi kuruluşlar arasında bilim ve dini değerleri meczetme eğilimleri giderek artıyor. Sadece **ABD'de 50 milyondan ziyade Amerikalı çocuklarına Darvin teorisi yerine dini telakkilerin telkin edilmesini istemektedir.** **ABD'de bugün 2300 okulda Darvin nazariyesi değil de dini öğretiler telkin edilmektedir.** Keza sadece Califomia'da 12 üniversite Darvin'in evrim ve tekamül nazariyesi yerine dinin görüşlerini öğretmektedir. **Nur Vergin**'in de belirttiği gibi aslında fundamentalizm kelimesi Semantik kaymaya uğramıştır. Ve bugün fanatik anlamında kullanılmaktadır. **Bazen Fransızlar fundamentalist yerine entegrist, İranlılar ise Tendro lafzını kullanmaktadır. Bu ifade de tahkir ve istihfaf ifade etmektedir.** Şeriat ulvidir ve böyle bir imajdan münezzehtir. Amaçları İslam'ı lekelemek, ancak kafirler istemeseler de Allah nurunu tamamlayacaktır.

Mustafa Özcan
6.11.1995
Yenibosna

Sh:7-12

Kaynak: Mustafa ÖZCAN, Fundamentalizm, Klavuz Kitaplar, İklim Yayınları, Kasım 1995, İstanbul,

BİR YABANCILAŞMA TASARIMI OLARAK YAŞAR KEMAL

Mahmut ÇETİN

1.Yalan mesajların Yaşar Kemal'i

Yaşar Kemal'in vefatı üzerine başsağlığı mesajları ardı ardına yayınlanıyor.

Sol ve bölücülerin matemini anlıyorum.

Sağ seçkinlerin başsağlığı mesajlarını dinliyorum. Mesajlarda **Yaşar Kemal**'in **barış sevdası**'ndan **eşkıya İnce Memed**'in yüceltilmesine kadar birbirinden saçma görüşler yer alıyor.

Bugün bize ışık tutan hocamız **Cemil Meriç**…

Okuyoruz **Cemil Meriç**'i: "Bizi helak eden ne ahlaksızlık, ne bencillik ne kafamızın ağır işlemesi. **Felaketimizin kaynağı kültür yokluğu**."(Bu Ülke)

Buradaki '**kültür yokluğu**'nu sıradan '**kültürsüz**'lükle karıştırmayalım.

Meriç'in söylemek istediği bir nevi '**kültür laikliği**' içinde oluşumuz. Sorun inandıklarımızın yaşamaya dönüşmemesi. **İnancı ayrı, hayatı ayrı algılıyoruz**.

Devam ediyor **Cemil Meriç**: "Bir öğrenci kayıtsızlığı içindeyiz. Hoca tanımadığımız için yardım görmemize imkan yok. **Kendini yığın haline getiren bir millet payidar olamaz**. Tek kaygısı para olan bir yığın yaşayamaz."(Bu Ülke)

2.Bir Boğaz'daki Aşiret tasarımı olarak Yaşar Kemal

Cemil Meriç, **Abdülkadir Gölpınarlı**'yı anlatırken joker bir cümleyle hükmünü söyler: "**Neyi yıkacağını iyi görür**!" (Cemil Meriç ile Sohbetler, Halil Açıkgöz, Doğu Kütüphanesi)

Tersine iman sahibi **Boğaz'daki Aşiret**, neyi yıkacağının farkındadır.

Yaşar Kemal, '**neyi yıkacağını**' sınıfsal olarak göremezdi. Ama **Boğaz'daki Aşiret** ona yeni bir misyon biçti.**Yaşar Kemal** gün gün tasarlanmış bir fenomen haline geldi.

Tarih boyunca **Tevhid** ile **Şirk** savaş halindedir. **Yaşar Kemal**, **Şirk**'in kalemşörüdür ve **Şirk** cephesinin beyni**Boğaz'daki Aşiret**'in tasarımıdır.

Yaşar Kemal, **Çukurova**'da kendi halinde bir folklor derlemecisi iken ona ilk kancayı takan **Boğaz'daki Aşiret**'ten **Abidin Dino** olmuştur.

Dinolar'ın **Çukurova**'da büyük toprak gaspları vardır. **Abidin Dino** ile **Yaşar Kemal** oradan tanışır.

Yaşar Kemal'in dönüşümü **Abidin Dino**'nun el atmasıyla başlamıştır.

Önce Abidin Dino sonra Memet Fuat

İsmet Özel; **Adam Sanat**'ın **Memet Fuat Özel Sayısı**'nda, **Nazım Hikmet**'in üvey oğlu eleştirmen **Memet Fuat**'ı **Hegel**'e benzetir. Bu sıradan bir tespit değildir.

İsmet Özel'e göre **Hegel** felsefede neyse **Türk Edebiyatı**'nda **Memet Fuat** o.

İsmet Özel'in işaretinden hareketle **Memet Fuat'ın Yaşar Kemal** yorumuna geliyoruz.

Ne diyor **Memet Fuat**, **Yaşar Kemal** için okuyalım: "Yaşar Kemal her şeyini, aralarından çıktığı insanlara,**kökleri binyılların ötesine ulaşan büyük bir kültürü** ona sebil eden halkına borçludur."(Yazko Edebiyat s.9)

Bu satırları tercüme edince **Yaşar Kemal**'e biçilen rolün **Mezopotamya** üzerinden '**kökleri binyılların ötesine ulaşan büyük bir kültür**'ün yeniden inşası olduğunu anlıyoruz. Bu sözler **Yaşar Kemal**'in: "Kürtlerin zengin bir kültürleri vardır. Büyük Anadolu kültürlerinin kalıtçısıdırlar."

Yaşar Kemal'in dilinde **Yörükler** figüran rolündedir. Asıl **Yaşar Kemal**, **Ahtamar Kilisesi**'nde fanileşen ve Yezidi interlandında eriyen **Yaşar Kemal**'dir.

Rasih Nuri İleri'den Mehmet Ali Aybar'a kartvizit getirir

Abidin Dino, Rasih Nuri İleri, Mehmet Ali Aybar, Memet Fuat ve dolayısıyla Nazım Hikmet

Boğaz'daki Aşiret sadece akrabalık bağlarıyla birbirini yönlendirmez. **Sol**'un diğer isimleri de onlarla birlikte, onların sayesinde kozasını örmüştür. **Fuat Uğur**'un deyişiyle şebeke 2. el, 3. el türevlerini oluşturmuştur.

Akrabadan **Rasih Nuri İleri** bir kartvizitle **Yaşar Kemal**'i **Aybar**'a gönderir. **Yaşar Kemal** acemi er, **Aybar** yedek subaydır.

Aybar tanışmalarını şöyle anlatır: "Kayseri Orduevi'nin bahçesinde güneşleniyordum. Posta, 'Bir er seni görmek istiyor' dedi. Ve az sonra uzun boylu, esmer, zayıf, buruşuk giysileri ile acemi bir er dikildi karşıma. Ne istiyorsun soruma yanıt yerine koynundan bir kart çıkartıp uzattı. **Kart, Rasih Nuri'dendi**. Ve karşımdaki delikanlının **adı Yaşar Kemal'di**. Ertesi gün Niğde'ye sevk edilecekmiş, Kayseri'de kalmak istemiş. Neden Kayseri? Yörükler üzerinde bir inceleme yapıyormuş. **Pertev Boratav'la çalışıyormuş**."

Yaşar Kemal'e sevdiği sanatçılar sorulduğunda "**Nazım Hikmet'i severim**" diyerek söze başlar. Her işe **Nazım Hikmet** referansıyla başlamak **Sol**'un ritüelidir.

Cemil Meriç, **Yaşar Kemal**'i tasarlayan şebekenin farkındadır: "Bu zeki Anadolu çocuğunu, azgın bir graphoman yapan **mesuliyetsiz tenkitçilerle reklâm esnafı**."

Graphoman, yazma hastası demek.

Cemil Meriç'in **Yaşar Kemal** üzerine düşüncelerini özetleyelim. **Cemil Meriç**, '**Demirciler Çarşısı Cinayeti**' ve '**Yusufçuk Yusuf**' romanları üzerinden hareketle görüşlerini ortaya koyar: "Demirciler Çarşısı Cinayeti, gerçek bir cinayet: Şuura, idrâke, zevke ve Türk diline karşı işlenmiş bir cinayet." (Hüseyin Tuncer)

Yusufçuk Yusuf'un romanla en uzak bir münasebeti olmadığını söyler.

(Mağaradakiler)

3.Yaşar Kemal'in yayıncıları

Yaşar Kemal'in eserleri şimdi **Yapı Kredi Yayınları** tarafından yayınlanıyor. **Yapı Kredi Yayınları**'nın ilk sahibi **Mehmet Emin Karamehmet.** Şimdiki sahibi ise **Koç Ailesi**.

Fikirsiz burjuvazi yabancılaşıyor.

Koç Ailesi'nin bir yanı **Kırımlı** bir yanı **Hacı Bayram soyu**… Ama **Karamehmet** ve **Koç Ailesi**, yabancılaşmaya kaynak sağlıyor.

Önceki yayıncılarından biri **Adam Yayınları** idi. **Adam Yayınları** Ermeni kökenli **Nazar Büyüm**'ün sahibi olduğu bir yayınevi idi. **Nazar Büyüm**, **Yaşar Kemal**'i ayıya benzetir, '**Büyük Ayı**' diye yüceltir: "**Yaşar Kemal bizim Büyük Ayı'mızdır. Yolumuzu aydınlatıyor.**"

Yaşar Kemal de değişik dönemlerde yayıncılık yapar. 12 Mart 1971 sonrasında **Ant Yayınları**'nı **Doğan Özgüden** ile birlikte kurarlar. Yayınladıkları popüler kitaplardan biri '**Gerilla Günlüğü**'dür. Şehir eşkıyalığını özendirir.

4.O bir Nobel aday adayı

Eğer **Yaşar Kemal** hakkında olumlu bir şeyler bulmaya çalışırsak, bunlardan biri onun **Nobel Edebiyat Ödülü**'nü ala-ma-masıdır.

Bu kadar ihanetle **Nobel Edebiyat Ödülü**'nü alamamasının nedeni araştırılmalıdır.

O hep bir potansiyel **Nobel**aday adayı olarak yaşadı ve öldü.

5.Tilda'dan İsrail'in kuruluş şenliklerine

Yaşar Kemal'in evlilikleri bile bir tasarım eseridir.

Yaşar Kemal'in ilk eşi **Tilda Hanım**, **Abdülhamit Han**'ın sertabibi musevi **Jak Paşa**'nın torunudur.

Yaşar Kemal, 1952 yılında eşiyle birlikte **İsrail** devletinin kuruluş yıldönümü etkinliklerine katılmak için **İsrail**'e gider.

Yaşar Kemal'in ikinci hanımı ise profesör **Ayşe Baban**'dır. **Yabancı Sermaye Derneği**'nin genel sekreterliğini yapmıştır. **Ayşe Baban**, meşhur **Babanzade** ailesinden.

Babanzadeler, **Osmanlı**'ya ilk isyan eden Kürt beyliklerindendir. Süleymaniyelidirler.

6.İnce Memed'den PKK'ya isyanın rasyonalize edilmesi

Yaşar Kemal, yazarlık serüvenindeki iki ustasından birinin **Charlie Chaplin** olduğunu söyler.

Charlie Chaplin yani **Şarlo**.

Yaşar Kemal'in şovmen yönünü **Şarlo**'dan aldığını kendisinden öğrenmiş oluyoruz.

Yaşar Kemal'in eserlerinde başta **İnce Memed** olmak üzere eşkıyalar şov yaparken, jandarma baskıcı sistemin zabitidir.

Aynı çarpık bakışla **PKK**'yı rasyonalize eder: "Bir takım okumuş, üniversiteye bile gitmiş Kürt gençleri dağa çıktılar. On yıllardır dağdalar. Dağdakilerle Türk Ordusu kıyasıya savaşıyor."

Devlet'in terör örgütü **PKK** ile savaşını **Yaşar Kemal** şöyle yorumlar: "**Şimdi Türkiye'de dünyanın en aşağılık savaşı yapılıyor**. 'Aşağılık olmayan savaş da olur muymuş' diyeceksiniz. Bana göre olmaz ya bugünlerdeki **Türk Devletiyle Kürt halkının savaşı dünyanın en aşağılık, en kirli, en pis savaşıdır**."

Devlet, **Kürt Halkı**'yla değil, terör örgütüyle savaşıyor.

Evet bu savaş dünyanın en aşağılık savaşı. Ama aşağılık tarafı terörle mücadele eden **Devlet** değil, elbette **PKK** terör örgütüdür.

7.Hatime: İsyanın rasyonalize edilmesinden Türklük ve İslam'a hakarete

İsyanın rasyonalize edilmesini onaylamak intihardır!

Şu sözler **Yaşar Kemal**'in: "Tarihimiz, coğrafyamız özellikle kanlı: Bizim yakın tarihimizde kanlılık, **Türklük ve müslümanlığın, kendi varlığından başka bir şeye izin vermemesinden kaynaklanıyor.**"

Yaşar Kemal, eşkıyayı kahramanlaştırarak **Devlet** otoritesini yıkmaya çalışır. Ona göre suçlu da **Türklük** ve **İslam**'dır.

Kemal Tahir'i **Sol**'dan kopartan **eşkıya yüceltmesi** ve tarih düşmanlığıdır.

Tarık Buğra daha serttir. Türkçe'nin **yerel şive**'yle söylenmesinin nereye varacağını anlamıştır. Bu yüzden **Sol**'dan kopmuştur.

Kemal Tahir ve **Tarık Buğra** gibi akıl sahiplerini örnek almazsak, **Cemil Meriç**'in ifadesiyle kendimizi '**yığın**' haline getirmiş oluruz.

Kendimizi '**yığın**' getirdiğimiz sürece **Bu Ülke**'de bizi kendi kimliğimizle yaşatmazlar.

Ülkemizin bölünmesi bile, akıbetimiz karşısında küçük mesele kalır.

Eğer **kendilikbilgisi** üzerinden '**değişerek devam**' edemezsek, akıbetimiz **mankurtlaşmak** olur.

Virginia Woolf buyurur: "**Hiçbir öncelik bizim kendimiz olma önceliğinden daha öncelikli değildir.**"

http://www.sondevir.com/medya/296294/bir-yabancilasma-tasarimi-olarak-yasar-kemal.html

CİN

Hzl: Şahap Nazmi COŞKUNLAR

Sosyoloji ve Etimoloji üzerindeki sekiz, on önemli eseriyle dünya çapında şöhret kazanan Londra Üniversitesi Cemiyet İlimleri Profesörü Filozof Edward Westermarck'ın «İslâm Medeniyetinde eski putperestlik, cahiliyet devrinden sızıp yaşayagelen inançlar» mealindeki kitabının «Cin» ve «Nazar Değmesi» kısımları birer broşür halinde basılabilmiştir.

★

En büyük mürşid'in, yol gösteren'in ilim olduğu anlaşılmadığı sürece bütün İslâm âlemi ayakaltında kalmıştı. Şimdi müsbet ilim kafasını işleten bütün İslâm memleketleri sür'atle ilerlemeye başladılar.

★

1962 yılı fikri, İçtimaî, ahlâkî, İktisadî kalkınmanın yeni ve verimli, plânlı, sebatlı bir hamle başı olmasını yürekten dileyelim.

1/1/1962 Ş. N. C.

Müellifin en mühim eserlerinden ikisi :

Westermarck, Edvard Alexander (1862 - 1939).

The origin and development of the Moral ideas, by Edward Westermarck. 2 ed. London, Macmillan and, C., Iknted; 1924 — 26. 2 V. 23 cm.

Westermarck, Edward Alexander, (1862 - 1939).

Pagan Survivais in Mohammedan civilisation by Edward Westermarck... London Macmillan and co., limted 1933. VIII, 190. P. illus 22 cm.

Bütün Müslümanlarda pek umumî ve göze çarpan; bir duygu vardır ki o da **« Cin korkusu»** dur.

İtikadlarınca cin, insandan evvel yaratılmış, göze görünmez bir cins mahlûktur. Fas sultanlığı adiyle tanınmış olan Marok ülkesinde cin dedikleri şey hakkında ne düşünüldüğünü, neler öğrendiğimi hulâsa, özet olarak anlatacağım:

Cin esasen topluluk bildiren isimlerden ise de Fas'ta Arapça çoğul olan «cünun» sözü tekil olarak kullanılıyor. **«Fas'ta Âyin ve İtikat» (Ritual and Belief in Marocco)** kitabımda göstermiştim ki Fas (cünun) u Doğu cinlerine köklerin (esasların) hepsinde ve dal budağın (teferruatın) birçoğunda benzemektedir.

Cinlerin asıl vatanları tam manasıyla yer altıdır; fakat onlar hiçbir yere bağlı değildirler, ille yer güzüne çıkmayı pek severler, orada insanlarla münasebet te bulunurlar ve kendilerini onlara pek çok şekillerde gösterirler. En çok insan suretinde görünürler. Halk arasında, meselâ çarşıda, insan kıyafetine girmiş pek çok cinler vardır. Birçok adamlar bilmeyerek yanlışlıkla bir, (cinniyye), yani cin 'karısı' ile evlenebilirler! Bu kadın bir müddet için ona karşı

çok iyi eş olabilir, hattâ ona servet -kazandırır; fakat nihayeti ergeç onu ya öldürür ya delirtir, aklını kaybettirir.

Cin kadın umumiyetle kocasından başkasına görünmez bununla beraber ben bunlardan bir tanesini gördüm: Bir Bedevi köyünün öğretmeninin karısı bana geldi, kocasının döğdüğünden şikâyet etti. Bundan dolayı o adamı tekdir ediyordum. Adam pek ciddî bir tavırla bana eğildi, fısıldar bir sesle şöyle dedi: Bana darılmayın; o, kadın değildir, (cinniye) dir!

Pek sık olarak cinler hayvan şeklinde görünürler. Keçi, eşek, deve, .kedi, köpek, kaplumbağa, kurbağa, yılan ye daha birçok diğer hayvanlar şeklinde... .Eğer bir Faslı- gece vakti kazarâ bir kediye vuracak olursa bu kedinin hemen bir başka mahlûk şekline gireceğinden şüphelenir. Bu sebepten dolayı karanlıkta bir köpeğe taş atmak tehlikelidir. İlle çarşıda güneş doğmadan evvel birçok emlerin' köpek şekline girip orada toplandıklarını herkes bilir. ,

Cinler her ne kadar görülemezse - de birçok hallerde sesleri işitilebilir. Varlıkları garip, âdete uymayan, uğursuz ve tehlikeli bir takım hâdiselerle meydana çıkar. Kum ve tozları direk gibi (sütun şeklinde) kaldıran kasırgaların sebebi bir cindir. Akan yıldızlar (şihab) lar gökteki bir nöbetçinin cinlere attığı ok' tur; çünkü cinler kötü insanlara yardım maksadıyla oralara sokulup meleklerin: konuştukları şeyleri dinlemek ve büyücülere lâzım olan-gizli sırları çalmak isterler.

Karanlıkta birisinin ayağı bir şeye dokunursa hiç kimse şüphe etmez ki bir (cin) e çarpmış olmasın, .Birisi uyurken dişlerini ; gıcırdattı mı belli ki cinler onunla temasa geçmiştir.: Birisi çok yiyip te hâlâ doymaksa muhakkak vücudunda bir cin vardır ve yediğinin bir kısmını yutmaktadır.

Cinlerin kendilerini en çok gösterdikleri saha sağlık alanıdır. Bilhassa âni olan rahatsızlıklara ihtilâclâra, sara nöbetlerine ve inmeli (felçli) lere, româtizma ve sinir ıstıraplarına ve delilik nöbetlerine onlar sebep olur; kolera ve çiçek gibi salgın hastalıkları da yaparlar. Bütün bu hallerde cin, arzusunu ya şikârının, avının, vücuduna girerek, yahut dışardan çarparak, bazan da, salgın hastalıklar da okla vurarak yerine getirir,

Bazı vakalar sadece, cin'in. vücuduna, delâlet ettiği halde, diğer bazıları da vardır ki yolsuz ve uğursuz halleriyle ânı ve korkunç çarpmalara, sadmelere -sebep olur. Meselâ birisi yemekten evvel Bismilllâh (Allahın adiyle) demeyi ihmal ederse cinler ve şeytanlar onunla beraber yer.

Eğer gece aynaya bakarsanız bir cingözünüze girebilir, gözü iltihaplandırır, ağrıtır. Hiddetlenen veya bir şeyden fazla korkan şahıs cin tarafından çarpılmağa daha ziyade maruz kalır, işte bundan dolayı uyuyanı birden bire uyandırmak fenadır. Yavaşça, nazikçe, küçük parmağının ucuyla veya avuç içi ile dokunmalı ve (Elhamdülillah) cümlesini zikretmelidir; böyle olmazsa tehlikeli bir korkuya çarpılabilir. ,

Bazı sınıf insanlar cinlerin hücumuna daha ziyade uğrarlar. Yeni doğmuş çocuklar ve loğusa kadınlar büyük bir tehlike içindedir. Gelinler, güveyler de öyledir. Bazı (cinniyye) ler çocukları diğer bir çocukla değiştirmeğe gelir. Diğer bâs, cinin bilhassa gelinleri kaçırmak ihtisasıyla tanındığını söylerler. Zenciler, büyücüler, caniler, ve kasaplar cünun tarafından bir düzüye yoklanır. Câniler ve kasaplar döktükleri kan dolayısıyla... Zira kan her şeyden ziyade cin getirir.

Hayvanlardan, ağaçlardan başka cinlerle münasebette olan birçok yerler vardır. Birçok mağaralarla, su membaları cinlerin tanınmış olan durak yerleridir. Zaten her su az çok telkin değildir. Ateşleri, ocakları ziyaret ederler., Eğer birisi başını ocağa yakın bir yere koyup uyursa cin çarpmasına maruz -kalması pek muhtemeldir.

Evde cinin çok uğradığı yer eşiktir. Hiç kimse eşiğe oturtmağa izinli değildir. Çünkü oturanların ya kendisi hastalanır yahut ev halicinin ve o eşiğin üzerinden geçirilen gelinin başına belâlar gelir. Ev Efendileri, sahipleri denilen cinler daimî surette eşik üzerinden girip çıkarlar. Her evin, hattâ her yerin cinden bir sahibi vardır., Bunlar iyi iseler ev halkı mes'ut olur; fena iseler her nevi felâkete uğrayacaklar ve çok geçmeden öleceklerdir.

Bazı evler öyle bir derecede cinlenmiştir ki orada kimse oturtmağa- cesaret edemez.

Yeryüzünde cinlerin en çok miktarda oldukları ve faal bulundukları zaman «Vakti asır», ikindi namazından sonraki vakittir. Günün bu saati onların sabahlarıdır, yani ayağa Kalktıkları zamanlarıdır. Bu sırada birçok hareketlerden çekinilecek veya mahsus ihtiyatlı hareket edilecektir. Kaç defa (Vakti asır) ikindi vakti girdiği için cinler hakkındaki konuşmalarımı der hal kesmeğe mecbur olmuştum.

Bir gün yerli kâtibimle bu mevzu üzerinde konuşurken biraz gecikmiştik; kâtip çok endişe ile rahatsızlandı. Ve bu rahatsızlık, hizmetçinin yeni boşalan çay bardağını kırmasına kadar devam etti! Hizmetçi bu suretle kendi tabirince (felâket) in önüne geçmişti!

Bu adamların şahıslarına, mallarına hu kadar fena- ve tehlikeli olan cinlere karşı kendilerini muhafaza etmek için ellerinden geleni yapacakları gayet tabiîdir. Şu veya bu tarzda birçok araçlar keşfetmişlerdir ki bunlar la bu görünmez mahlûklar kendilerinden uzak tutulmuştur. Bu araç (vasıta) ları bu amaç (Hedef) için kullanmakta bükmüyorlar.

«Cünun» (Cinler) karanlığı sever ve ziyadan korkar. O halde loğusa kadından, yeni doğan çocuktan, gelinden, güveyden, henüz gömülmemiş cenazelerden., .onları uzaklaştırmak için kandil yakmak bir vasıtadır ve çaredir. Tuz dan nefret ederler; onun için sayısız denecek kadar çok vesilelerle tuz, cinlerden koruyan bir vasıta olarak, kullanılır. Demirden, bilhassa çelikten korkarlar. Katran ve barut, kokusundan kaçarlar. Katran yalnız onların tecavüzüne karşı bir koruma-vasıtası (vaaki) koruyucu olarak değil çok defa cinlerin yaptıkları hastalıkların tedavisi .-için (şâfi) olarak da ;-kullanılır. Cinlerin barut kokusundan korkmaları, -mağrib (Fas Emirliği ve havalisi) yerli düğünlerinin en aşikâr hususiyetini gösterir, pek göze çarpan bir vasıfları olan, ardı arası kesilmeksizin silâh atma âdetlerinin membaını - büyük ölçüde aydınlatır. (Güneydoğu düğünlerinde de çoktur.) Fakat tüfek, gürültüsü aynı zamanda insanı sağırlaştıran sert çalgıları ve kadınların kulağı delen gürültüleri cinsinden bir maksada da hizmet 'eder.

Cinlerin boğulmalarının veya uzaklarda kalmalarının temini için bir takım, maddeler kullanılır:

Şap, kenevir, sedef çiçeği. (Rue, biberiyeden kokulu bir ot. Römarin, Rosmary), kişniş tohumu, ödağacı, Gum, ac, aselbend, Benzoin,. kına vesaire.... .

Bu- maddelere, bir kısmının kendi tad ve kokularının veya dumanlarının sertliğin den, bir kısmının da onlara atfolunan tabiat, dışındaki özelliklerinden dolayı faydalanmak, için müracaat olunur,

Tuzun hususiyeti yalnız keskin çeşnisinden dolayı değil kuvvetten düşmeyi tanzim eder esrarlı bir özelliği olduğundandır,:

Demirin dünyanın başka birçok memleketlerinde ki ruhlara olduğu gibi cinlere de korku verdiğine bakılırsa bu ruhların esasen eski taş devrikle ait bulunduğunu, yeni madenin onlara kin ve nefrete lâyık müzir bir şey göründüğünü, Taylor la beraber, kabul etmeğe ciddî sebepler mevcut, olduğu görülür.

İnsanları tehdit eden cinlere karşı koruyucu veya onları uzlaştırıcı çarelerin hiçbirisine Kur'an'ın mukaddes kelime ve ayetleri kadar tesirli nazariyle bakılmaz. Öyle cinler var ki, tuzdan .da çelikten, de korkmazlar,; fakat hepsi mukaddes kelimeden korkarlar. Bir istisnası, var Cinci hocaları, kâtipleri . '(Scribe). Bunlar dindar, halim, selim mahlûklardır,.. İnsana en küçük bir fenalık , yapmayı düşünmezler.

Cinlerin zararlarını önlemek için   nihayet pek umumî surette; tatibik edilen usul (kurban) usulüdür.

Bir ev yapıldığı, yeni bir çadır kurulduğu, yahut eski, yer değiştirildiği, bir kuyu kazıldığı zamanlarda yapılan (âyin) lere ait birçok misaller, zikredebilirim. Bu kurban en çok bir belânın kaldırılması   maksadını güder (istihdaf eder), fakat bir kısmı hediyedir, yâni cinlere yemek ziyafeti demektir. Bir vücuda girmiş olan, (cin ,tutmuş insanların vücudundan) cini sürüp çıkarmak için de ekseriya kurbanlara ve hediyelere baş vururlar.

***

İnsanlarla cinler arasındaki münasebetlerin daima böyle hoşa gitmeyen bir tarzda olduğu ve insanların bunları daima uzakta bulundurmak veya kaçırmak meylinde olacakları zannedilirse aldanılır. **Birçok durumlar olur ki tersine olarak insanlar onları çağırırlar ve yardıma davet ederler.** Onlardan bir hırsızlığın failini ye istikbalin nasıl olacağını öğretmelerini beklerler gizli hâzineleri keşfetmelerini isterler. Sihirbazlığa ait bazı teşebbüslerde onları celbederler. **Bu işin tekniğini, usul ve kaidesini bilen bir yazıcıya ihtiyaç vardır. O da daha kendini bilmemiş (baliğ, ergin olmamış) bir erkek çocuğun iştirakine lüzum gösterir.**

Bir defa Fas'ta hırsızlığın vukubulduğu bir mahalde bu ameliye yapılmıştı: Yazıcı, çocuğun sağ elini yıkıyor, sonra içinde beyaz ve siyah aselbend yanan bir mangalın üzerine uzatıyor ve açık avucunun ortasına biraz siyah mağrip (Fas ve dolayları) mürekkebi döküyor. Bundan sonra gene sağ eliyle çocuğun alnına dokunuyor mürekkebe gözlerini dikmesini tembih ediyor ve sihirli söz makamımda Kur'an'dan ezber bir parça okuyor, sonra soruyor :

—Bir şey görüyor musun?

Eğer cevap menfi «Olumsuz» ise okumağa tekrar başlıyor ve çocuk «görüyorum» deyinceye kadar bu ameliyeyi takibediyor ;

— Ne görüyorsun?

— Bir takım adamlar...

— Onlara söyle ki bize silâhlı kuvvet lâzım!

Çocuk dediği gibi söylüyor ve atlı bir takım askerler mürekkebin içinde görünüyor!

— Onlardan rica et, hırsızı getirsinler!...

Çocuk söylüyor ve eğer gözünün önüne getirilen hırsızı tanırsa adını kâtibe söylüyor . Kâtip çocuğa avucundaki mürekkebi hokkaya' döktürüyor ve bulaşığı kalmasın diye çocuğun avucunu kendisi dikkatle yalıyor. Eğer çocuk mürekkepte görünen hırsızı tanımazsa kâtip gördüğünün eşkâlini soruyor. (Bu, yüksek sesle olmamalıdır) ve eşkâli, çalınan şeyin sahibine bildiriyor; o halde şimdi ikiden biri: Ya mal sahibi yapılan tarife göre hırsızı tanır; o zaman ameliyat bitmiştir.

Yahut da tanımaz. Bu takdirde kâtip cin lisanından birkaç kelime ile Kur'andan bir parça demek olan bir büyü (sihir, tılsım) yazar. Bu büyü kutu, taş gibi ağırca bir şeyin altına konur. Bu tedbir, çalman şey nerede ise orada sabit kalmasını temin edecektir. Sonra kâtip mal sahibine ilk kurulacak muayyen bir pazar yerine gitmesini söylüyor. Mal sahibi orada çalman şeyi veya bir kısmını bulacaktır. Yazıcı bir başka tılsım (büyü) daha yazar; bununla bazı cinleri teşvik eder ki çalan adamı kandırsınlar ve o şeyi satmak için o günlerde pazara götürmeğe sevketsinler... İşte bu, insanların arzularını yaptırmak için cinleri çağırıp kullandıklarına bir misaldir ve bütün geçmiş Evliyaların emirlerini icra edecek ve keramet göstermelerine yardım edecek müslüman cinlerden muntazam çalışan emirerleri, hizmetçileri vardır.

Sh:1- 9

Din tarihi yazanlar umumiyetle dinî hâdiseleri çok dar kalıplara dökmek hatasına düşüyorlar, «Atalara tapma» mezhebine mi totemciliğe mi ait olduğu karıştırılıyor. Cin mefhumu büyük bir ölçüde genişlemeğe meyleder. Cin fikri insanlara bilhassa korku telkin eden sebepler yüzünden garip ve esrarlı hâdiseleri izah için icad edilmiştir.

Cinlerin bilhassa temas ettiği yerlerin aynı zamanda vahşî hayvanlara da en çok uğradığı yerler olduğu iddia ediliyorsa da bu fikri vakıalara kat'iyyen uymuyor. Başlıca durakladıkları yerler ormanlar olsa da,., gördük ki tesirli bir manzarası olan, her hangi bir tarzda bir sürpriz veya korku ilham eden yerlerle fazla temas ediyorlar. İnsanların, pek az gayrı tabiilik, her hangi bir küçük olağanüstülük gösteren hâdiseler karşısında derhal cinlerin mevcudiyetini hissetmekten ve her şeyi onların faaliyetlerine yormaktan (atfetmek) ten geri durmadıklarını da görüyoruz.

Cinler sık sık hayvan şekillerine giriyorlarsa da bu, fikrime hayvanlarla cinler arasında zatî bir münasebet olduğundan değil, cinlerin faal kuvveti temsil etmelerinden ve canlı şeyler arasında hayvanların en esrarlı mahlûk olmalarındandır. İşaret etmeğe değer ki görünüşü bize fena tesir yapan mahlûklar — yılan ve sair yerde sürünenler hemen daima «tebdili kıyafet» etmiş cinler olarak tanınır. Gelinlerin, damatların cinlerin hücumuna daha fazla maruz olmaları itikadı bir cihetten bunların yeni bir hayata girmeleri hâdisesinden — tekrar evlenen dul erkek ve kadınlar aynı musibete uğramazlar, çünkü evlenme onların halinde yeni bir şey değildir — diğer cihetten cinsî münasebete kirliliğin ve bazı ahvalde fenalığın esrarlı-sebebi gözüyle bakıldığından, evlenmenin "hususî karakterinden ileri gelmiş olsa gerektir. Eşiğe cinlerle bulaşık nazariyle bakılması,• başka bölgeleri» başka cinlerinin bir eve, aydınlıktan karanlığa, ilk girişlerinde, hurafeci (batıl fikirlere saplanıp kalan) halkın duymağa müsteid bulundukları «uğursuzluk» hissinden ileri gelmesi muhtemeldir. Hasılı - şeâmet, uğursuzluk hissi cinlerin varlığı itikadının daima -esasım ‘teşkil ettiği görülmektedir.

Bu sebepten cinler diğer esrarlı, kuvvetlere bağlanmıştır. Fas memleketinde cinlerin -üstüne atılan uğursuzlukla [uğruab] bas dedikleri gayri şahsî felâket, kuvvetlerinin fenalıklarını

birbirinden ayırmak kabil değildir hattâ Bas'ın cünun olduğunu söylediklerini de işittim. Cin itikadıyla nazar değmesi, kötü göz- 'korkusu sıkı sıkı bağlıdır. İnsanların bu türlü düşmanlarının .-sebebiyet ver dikleri felâketler de aynı geniş ölçüdeki ve böylece birçok sınıfları daha hususî surette ona maruzdur. Büyükler onlara karşı kullanılır**.-. Meselâ-hem-cinlere- hem de kem göze (nazar değmesi - isabeti ayn) e karşı yardımına. koşulan Kur'ân-ı Kerim âyeti' aynıdır**; : Cezayir deki Ause'te bir yazıcı Mister Hilton Simpsonu memleketinde yaşayıp giden fikirler hakkında 'tenvir -ediyor; ki şu suretle Hulâsa edilebilir: «ne -vakit gözden "bir takdir ve beğenme bakışı çıkarsa ona hemen-bir cin katılır, o, imrenilesi şeye kadar nazarla beraber gider. İşte o-şahsa -veya o şeye gelen musibetin sebebi bu cin dir ve halk ona-nazar' değdi der.

'Cinlerle (Bereket) veya (mübarek) liğin, evliyalığın da sıkı bir münasebeti - vardır. Bunlar üzerinde hüküm süren evliyaların hizmetlerindemüslüman cinler vardır. Ve **Mevlây Abdulkadir** (O Cezayirden Osmanlı İmparatorluğu çekildikten sonra Fransızlara karşı İstiklâl Savaşı yapan zat: Emir Abdülkadir- (1807 —.1883) **hem evliyaların hem cinlerin sultanıdır.** Ricalullah tabiri «Allahın adamları» manası da gelir ki içinde evliyalar ve müslüman cinler vardır. Ye mübarek cinlerle evliyalar arasındaki hudud hemen hemen silinmiştir, Azgın delilere cin çarpmış nazariyle bakılır; halbuki kimseye taarruz etmeyen, yarı deliler, Meczuplar 'evliya gibi hürmet görür. Bazı hayvan cinsleri Baraka, (bereket) li ise ya: cinler tarafından kendilerine temas pâyesi verilmiştir, **yahut bunlar şekil değiştirmiş cinlerdir. Her ne kadar «cünun» sık sık kedi halinde görünürse de gene kedilere (Bereke, mübareklik) izafe olunur. Kurbağaya da bazı bazı mübarek denilir.** Birçok defalar da cinlenmiş sayılmış veya kendisi cin itibar edilmiştir. Bir evde veya çadırda bulunan yılan cin de olabilir evliya da... Eğer yılan bir sandûka, mezar içinde bulunursa vefat eden evliyadan birinin ta kendisi olduğuna hükmolunur.

'Mübarek ağaçlar ve cinli ağaçlar da vardır. Bazı ağaçlara., insanların bir kısmı da cinli, cine uğramış, yani «iyi saatte olsunlar» la bulaşık tutmuştur. Bununla beraber birçok yerler ve kırlar vardır ki — kayalar, mağaralar, pınarlar, deniz — cinlenmiş sayıldıktan kadar evliyalarla da iş birliği etmiş, ermiş farz edilir. Mukaddes yerlere cin gece uğrar ve filân zatın hakikaten bir evliya ile münasebette bulunduğu veyahut sadece orada bulunan cinlerle ilgili olduğu zannedilir,

(Bereke) (Baraka) gibi «bas» gibi cinler de böylece esrar âlemine aittirler. Bunlar tabiatta bilinmeyen şeylerin şahıs halinde tasavvur edilmesinin yahut bilinmeyen her vakanın hayalî sebepleridir. (Uğurlu, uğursuz cinler)

Diğer müslüman ahalî arasında Cin meselesi aynıdır ve eski Arapların cine hürmetlerinin şimdiki haleflerinin itikatlarından farklı olmadığını kabul etmek için birçok sebepler vardır. Hattâ isimleri bile bu fikri telkin eder.

Nöldeke ve Wellhausen cin kelimesinin (örtülü), karanlık, manasına gelmek ihtimali olduğunu (göstermişlerdir.

Cin umumiyetle (ferd) olmak cihetinden eksikltir. Onların ayıran vasıfları ekseriya soy ve kabile halindedir. Türlü kabilelerinin çeşitli dinleri türlü fikir durumları birbirinden başka şart altında ve başka günlerdedir. Şahsî isimleri olan cinler de vardır. Mübareklik fikrini; hastalık ve saire fikrini taşıyan cinlerin isimleri cin davetinde ve büyü işlerinde çok ehemmiyet alır fakat bütün fertler şahsî hiçbir farkı haiz olmayan pek hayalî ve karanlık mahlûklardır..,

Ferdî isimler taşıyan ve umumiyetle cin adı altında toplanan diğer bir takım ruhlar muayyen bir karaktere ve açıklığa (vuzuha) maliktirler: Bunlardan birisi Ghöla. Gule, Ghul dır ki Afrika ve şark müslümanları arasında geniş bir surette tanınmıştır. (Gulyabani) eski Arap edebiyatında ve halk hikâyelerinde en tehlikeli mahluk, insan yemeğe çok haris dişi cin, Dev olarak zikredilmiştir.

Diğer çok enteresan dişi ruh da Ayşe (Âisha Qandîsha) denilen cinniyedir ki şimalî Fas sahillileri arasında buldum. Bu orta yaşlı güzel yüzlü bir kadın suretinde görünüyor. Ayağı keçi ve eşek ayaklarıdır. Yahut kadın bacakları üstünde sarkık memeli bir keçi şeklinde göründüğü de olur. Çok şehvete düşkündür bilhassa yakışıklı delikanlıları baştan çıkarmaktan hazzeder. Farkı az olanlar müstesna, cinlerin az çok bir birinden ayrı şahsiyetlere malik olanlarından bu cihet ten temayüz eder. Diğer müslüman memleketlerin tasvirlerinde Aişe Kandişe adını zikredildiğini işitmedim buna rağmen onun adı muhakkak şarka mensuptur, Qedesha Kenanî «Canaanitish» mezhebinde fahişeler mabedinin adıdır. Âdı da, evsafı da bumi Ashtart (Fransızlardaki şekliyle Astarté) mezhebine bağlıyor ve mevkiini tesbit etmiş oluyor. O, nehirlerde, sularda, denizde yaşar, Âstarté de mahsul darlığın sebebi olan su ile işbirliği yapmıştır. Adı (sulanmış olmak) manasına gelen bir kök söze (maddei asliyeye) dayanır. Ve îlâhî, bir esasa işaret olarak tefsir edilir. Finike müstemlekelerindeki çeşme ve derelerde birçok periler mabudeler «nympfas» yalnız Astarte'nin türlü şekilde görünüşünden, tecellilerinden ibarettir.

İşte bu faraziye, Ayşe Kandişe meselesindeki Mağrip itikadına uygun gelir. Onların itikadında açık bir destekleme ve tasdik sahası bulur. Âstarte yalnız Kenanlı (Arzı Kenan) halkı tarafından değil Musevîler ve Finikeliler tarafından da sevildi, tapıldı, (perestiş edildi)- Finike' müstahdemlerinde fuhş ilâh! hizmette dinî bir yol gibi, kabul edilmişti. Meselâ Karaca'da Astarte mezhebinin mensuplarından bazı kadınlardan bahsedilir. Kartaca müstemlekesi ahalisi Fas'ta mevcuttur. Bu müstemleke ahalisinin en eskileri Hanno, Scylasc'm Thoymiaterion'u şimdi pek muhtemeldir ki Rabat şimalinin mehdiyesi olsun.

Fas'ın her hangi bir kabilesinden ziyade tam. oralarda komşulukta yaşayan Beni Âlisen kabilesinin canlı Bedevileri arasında bu Âişe Kandişe ve kocası Hammu *Qaiyu inancını bulmaklığım belki sadece tesadüften ibaret değildir. Bundan dolayı bu fettan Âişe Kandişe'nin eski aşk mabudesi olduğunu, Büyük Âstartenin fena şöhretli mağrip cinniyesi derecesine düştüğünü farz etmekte büyük hakkımız olduğunu zannediyorum. Haşmetli, görkemli (Şatafatlı) bir mabudun hazin, acıklı akıbeti. Bu tahmin bizi şu faraziyeye götürür: Ayişenin kocası Hamu Kayu (Hammu Qaîyu) ihtimal Kartacalıların Mabudu (Tanrısı) Hamandır!

Sh: 16-23

Not : Ahlâk ve din sosyolojisinde birçok eser ve ihtisas sahibi olan Prof. Westermarck'ın 6 bölümlük kitabının başındaki değerli giriş yazısı «Nazar Değmesi İnancı» kısmının başında basılmıştır. (Çeviren)

(Bu meşhur incelemenin ikinci kısmı da «Nazar Değmesi» adıyla ve aslındaki resimlerle yayınlanmıştır»)

PDF sini aşağıda sunduk.

Kaynak: Westermarck, Edvard Alexander (Londra Üniversitesi sosyoloji Profesörü), İslâm Medeniyetinde Puta Tapma Devrinden Artakalan Ve Kalıntı Halinde Yaşayagelen İtikadlar, Birinci bölümü, Çeviren : Şahap Nazmi Coşkunlar, 1962, Ankara

CİNLERİ YAKMAK VAR MI?

Hzl: Prof. Dr. Ali Osman ATEŞ

["Cinleri yakıyorum" diye okuma yapan cincilerin olduğunu duymuşsunuzdur. Bu meselesinin aslı olup olmadığı üzerine yapılan araştırma yazılardan birkaçı sitede yayınlandı.

İSLÂMA GÖRE CİN ÇARPMASI TEŞHİS VE TEDAVİ USULLERİ

• İSLÂM İNANCINDA CİN

Fakat Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden gelen hadislerde yakma mevzusunun olmadığı; Kur'ân-ı Kerim'de şeytanın kıyamete kadar mühlet verilenlerden olduğu bildirilmesi hasebiyle, cinlerde melekler gibi mühlet verilmişlerdendir. Melekler ve cinler kıyamete kadar ölmeyecek varlıklardır. Cinlerin çeşitli sebepler ile tahvil olmaları ile ölme vakalarına benzeyen değişimleri yorumlanmasında, yanlışa varan hükümler, medyum/cinci piyasasında **"cin yakmak"** illüzyonunun giderilmesi için konu irdelendi. "Cin yakma"nın yerine "çıkarma"nın veya psikolojik iknanın doğruya yakın kullanım olacağı tespit edilmiştir.

İhramcızâde İsmail Hakkı)

AKIL HASTALIKLARININ CİNLERLE İLİŞKİSİ

Yahudi ve Hristiyanlarda, delirme vakalarının cinlerden meydana geldiğine dair bir kanaatin mevcut olduğunu, İncillerde Hz. İsa'nın bir mucize olarak cinleri kovmak suretiyle delileri iyileştirdiğinden söz edilir. (Yuhanna, 8/48,49; 10/19-21; 17/19-20; Luka 4/41; 7/28-34; 11/ 14-22; Matta, 4/24; 9/32-34; 11/11-19; 12/22-29; Markos 3/2027; 16/9.)

Birtakım İslâmî rivayetlerde de, bazı delilerin okunmak suretiyle tedavi edildiğinden bahsedilmektedir. Ancak bu rivayetlerin çoğunda, ashabdan bazılarının bu işlemi yaptığı nakledilmektedir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin bizzat okumak suretiyle cinleri kovup, delileri tedavi ettiğinden söz eden rivayetlerin sayısı çok azdır. Sahih hadis kaynaklarımızda ise, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin böyle bir uygulamasından bahseden rivayete rastlanılamamıştır. Dolayısıyla İslâm'da bu konuya, Hristiyanlık'ta Hz. İsa hakkında yer verildiği oranda bir ağırlık tanınmadığı anlaşılmaktadır. Dârimî'nin İbn Abbâs'tan (radiyallâhü anh) naklettiği bir rivayete göre, bir kadın Rasûlullâh sallallâhü

aleyhi ve sellem'e çocuğunu getirmiş ve "Bu çocuğumu cin çarpıyor, sabah akşam onun aklını, alıyor ve üzerimize pisliyor" diye şikâyet etmiştir.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de bu çocuğun göğsünü sıvazlamış ve dua etmiştir. O zaman çocuk derhal kusmuş ve içinden "siyah köpek yavrusu gibi" bir şey çıkarak koşup gitmiştir. [Dârimî, Mukaddime 4, (Sünen,I, 11-12)]

Ancak, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin deli çocuğu iyileştirdiğinden bahseden Dârimî'nin yukardaki rivayeti zayıftır. Rivâyetin senedinde yer alan râvîlerden Ferkad b. Ya'kûb es-Sebhî hadis âlimleri tarafından tenkit edilmiş, sika olmadığı, hafızasının zayıf olduğu, münker rivayetler naklettiği bildirilmiştir. Yine bu râvînin Ahkâm ve Sünnet'te delil olmadığı zikredilmiş, kendisi güvenilir hadisçilerden kabul edilmemiştir. (Zehebî, Mîzânü'l- I'tidal, III, 345-346; I.Hacer,T.Tehzîb,IV,483-484.)

Hadis âlimleri, yukardaki rivâyetin senedinde yer alan Hammâd b. Seleme hakkında da ihtilâf etmişlerdir. Yaşlandığında hafızası bozulduğu için el-Buhârî tarafından kendisinden rivâyetin terkedildiği kaydedilmektedir. (I. Hacer, T. Tehzîb, II, 12.) Ayrıca Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme çocuğunu getiren kadının ve tedavî edilen çocuğun kimliği de meçhûldür. **"Siyah köpek yavrusu gibi bir şey"** olup, çocuğun içinden çıkarak koşup giden şey" de müphemdir. Bu araştırmamızın ileri safhalarında da görüleceği üzere, çeşitli milletlerin gelenek ve kültürlerinde yer aldığı gibi, Câhiliye araplarında da "Siyah" rengin uğursuz sayıldığı, cin ve şeytânlara, kötü varlıklara, mahiyeti anlaşılama yan, insan bilgisinin ve idrakinin ulaşamadığı, iradesinin hükmedemediği yerlere bu rengin nisbet edildiği görülmektedir. Nitekim Eski Mısır Dinindeki telakkiye göre, cinler, kara vücutlu insan şeklinde yaratıklar olup, Ra nin düşmanı sayılırlardı.(M.S. Şahin, TDV. Islâm Ans. Cin Maddesi, VIII, 5.) Bu durumun günümüzde de böyle olduğu gözlenmektedir. Dilimizde de, **"Kara Şeytan", "Kara Yılan", "Kara Dinli", "Kara Kâfir",** gibi kullanımların mevcut olduğunu görmekteyiz. Halen Astrofizik'te de, ilmin yeni keşfettiği, ancak henüz sırlarına vâkıf olamadığı, yıldız, gezegen, galaksi, ışık vs. her şeyi yutan, yok eden uzay boşluklarına da **"Kara Delik"** denilmesi ilginçtir. Bu da insan ruhunun, mahiyetini anlayamadığı, sırrına eremediği, kendi denetimi ve bilgisi dışındaki karanlık bölgelerden ve karanlıklardan hoşlanmadığını, siyah rengi sevmediği şeylere nisbet ettiğini göstermektedir. Tarih boyunca İranda, Turan'da, dünyanın çeşitli bölgelerinde kara renk kötülükler ve kötülükleri temsil eden güçler için' kullanılmıştır. Bu durumun Câhiliye dönemi Arabistan'ında da mevcut olduğunu görmekteyiz. Nitekim Araplarca Karakarganın, siyah köpeğin, siyah renkli akrep ve yılanın uğursuz ve şerli

sayıldığını bazı rivayetlerden anlamaktayız.(Krş. Müslim, Südre, 16; E. Dâvud, Salât, 110/702; Tirmizî, Salât, 253/338; I. Mâce, ikâmet, 38/952; 146/1245; Aynî, Umdetü'lKârî, X, 179.)

Müfessirlerden Mücahidin de, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin **"...Kırmızı ve siyahlara peygamber olarak gönderildim"** (Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 145.) şeklindeki hadisinde geçen (Siyahlar) lafzını cinler olarak açıklaması konumuz açısından ilginçtir. Hâlbuki bu lafız pek âlâ siyah renkli zenci ırkı olarak anlaşılabilir. Gerçekte de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme hem beyazlar, hem de zenciler iman etmişlerdir. Dolayısıyla bu ifade İslâm'ın evrensel boyutunu, beyaz ırka ya da sadece Araplara mahsus bir din olmadığım ortaya koyar. Ancak Câhiliye dönemine nisbeten yakın dönemlerde yaşayan Mücâhid ve benzeri âlimler sanıyoruz ki, farkında olmayarak eski kültürün tesiri altında kalarak böyle bir açıklamaya yönelmişlerdir. Ki bu yorum, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin cinlere de peygamber olarak gönderilmiş olması açısından pek isâbetsiz de olmamıştır. Bu yüzden, ed-Dârimî'nin yukardaki rivayetinde **"Siyah köpek eniği gibi bir şey"** şeklindeki ifâdesiyle de cin kast edilmektedir. Gerek bu ifadede, gerekse kara köpek, karakarga, siyah akrep, siyah yılan hakkındaki yukarıda zikredilen rivayetlerde, Câhiliye döneminin siyah rengi şer ve uğursuz sayan anlayışının tesiri açıkça ortaya çıkmaktadır.

Dârimi, aynı olaydan bahseden bir başka rivâyeti Câbir'den (radiyallâhü anh) nakletmiştir. Bu rivâyet olaya biraz daha açıklık getirmektedir. Buna göre, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemle beraber bir sefere çıktıklarında, bir kadın Resûlullâh'a başvurarak, **"Ey Allah'ın Elçisi! Bu oğlumu şeytân her gün üç kere tutuyor"** dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem çocuğu aldı ve onu bineğinin ön tarafına kucağına oturttu. Sonra üç kez: **"Uzaklaş ey Allah'ın düşmanı, ben Allah'ın Elçisiyim"** buyurdu. Sonra da çocuğu kadına verdi. Yolculuğu bitirerek oraya uğradıklarında, o kadın çocuğuyla beraber Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin huzuruna çıktı. Yanında iki tane koç getirmişti. **"Yâ Resûlallah! Hediyemi kabul et. Seni hakla gönderen Allah'a yemin olsun ki, daha sonra (çocuğumu tutan şeytân) bir daha geri gelmedi"** dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de **"O koyunlardan bir tanesini kabul ediniz"** buyurdu. (Dârimî, Sünen, I, 10-11 (Mukaddime 4), Krş. Ahmed b. Hanbel- Müsned, IV, 170-171.)

Görüleceği üzere aynı olaydan daha ayrıntılı olarak bahseden bu nakilde, daha önce kaydedilen rivayetteki "Siyah köpek eniği gibi bir şeyin çocuğun içinden çıkıp, fırlayıp gitmesi" ifadesi yoktur. Üstelik bu olayı anlatan Câbir radiyallâhü anh olayı bizzat görmüştür. Dârimî'nin ilk rivayeti naklettiği İbn Abbâs'ın radiyallâhü anh ise, olaya bizzat şahid olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Dârimî'nin bu ikinci rivayeti de kanaatimizce sahih değildir. Hadisin isnâdında yer alan râvîlerden Ubeydullah b. Musâ b, Ebil-Muhtâr ile İsmâîl b. Abdilmelik hadis âlimleri tarafından tenkid edilmişlerdir. Ubeydullah b. Musâmn müfrit Şiflerden olup,

zabtının zayıf olduğu, münker şeyler naklettiği kaydedilmiş, İsmail b. Abdilmelik'in de hafızasının zayıf olduğu, münker rivayetler naklettiği bildirilmiştir. (Krş. I. Hacer, T. Tehzîb, I, 201; IV, 36-37.) Dârimî'nin, yukarda kaydedil len son rivayetine mutabık olan Ve Ahmed b. Hanbel tarafından Ya'lâ b. Mürre'den nakledilen bu konudaki iki rivayetin de (Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 170-171.) bu hususta delil olamayacağı anlaşılmaktadır. Çünkü bunlarda yer alan râvîlerden Abdurrahman b. Abdilaziz el-Ümâmî (v.162) ile Minhâl b. Amr el-Esedî hadis âlimleri tarafından cerhedilmişlerdir .(Zehebî, Mîzânü'l-rtidâl, II, 577; IV, 192; I. Hacer, T. Tehzîb, III, 289; V, 548.)

Konumuzla ilgili olarak İbn Mâce'nin kaydettiği iki rivayet vardır. Bunlardan ilki, Ebû Leylâ el-Ensârî'den radiyallâhü anh nakledilmiştir. Buna göre, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin yanma bir bedevi gelerek, 'hasta bir erkek kardeşim var', demiştir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, 'kardeşinin hastalığı nedir?' diye sorunca bedevi de: 'Kardeşimde bir çeşit delilik var' dedi. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de bedeviye, 'Git, onu bana getir' buyurmuştur. Bedevi kardeşini getirdikten sonra, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, şifaya kavuşması için Allah'a sığınarak ona Fâtiha, Bakara sûresinin başından dört âyet, ortasından, (وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ) âyetiyle, Ayetü'l-Kürsî, Bakaranın son üç âyeti, Al-i îmrân sûresinden bir âyet (شَهِدَ اللّهُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ وَأُوْلُواْ الْعِلْمِ قَآئِمَاً بِالْقِسْطِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) A'râf sûresinden (إِنَّ رَبَّكُمُ اللّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُدَبِّرُ الأَمْرَ مَا مِن شَفِيعٍ إِلاَّ مِن بَعْدِ إِذْنِهِ ذَلِكُمُ اللّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلاَ تَذَكَّرُونَ) âyeti, Mü'minûn sûresinden(وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ) âyeti, Cin sûresinden (وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا), Saffat suresinin başından on âyet, Haşr"sûresinin sonundan üç âyet, İhlâs ve Muavvizeteyn sûrelerini okudu. Bedevi de şifâya kavuştu ve hiç bir sıkıntısı kalmadı.(Ibn Mâce, Tıb, 46/3549.) Ancak bu rivâyet de sahih değildir. Rivayetin senedinde yer alan râvîlerden Yahya b. Ebî Hayye Ebu Cenâb elKelbî el-Kûfî (v.147) hadis âlimleri tarafından şiddetle tenkid edilmiştir. Yâhya el-Kattân, onda rivayeti helal saymamış, hemen hemen bütün hadis âlimleri onun zayıf bir kimse olduğunu, münker şeyler naklettiğini, tedlîs yaptığını, meşhûr sika kimselerden işitmediği şeyleri işitmişcesine naklettiğini,. metrûk olduğunu kaydetmişlerdir. (Zehebî, Mîzânü'l-Î'tidal, IV, 371; Ibn Hacer, T.Tehzîb,VI,I 2.9-130.) Hâfızası zayıf ve bu yüzden metrûk bir ravînin, bahsettiği hastalığa bir reçete mahiyetinde okunduğunu ileri sürdüğü bu âyetleri nasıl hatırında tuttuğu doğrusu ilginç bir husustur. Duymadığı şeyleri sika kimselerden duymuş gibi nakleden bu zâtın, bu rivayeti de uydurmuş olabileceği ister istemez hatıra gelmektedir. Bu sebeple bu rivayetin de konumuzla ilgili olarak delil olamayacağı açıktır. Bu rivâyeti yine Ebu Cenâb el-Kelbî vâsıtasıyla kaydeden el-Hâkim'in, **"Bu hadis mahfuz ve sahihtir"** şeklindeki görüşüne katılmak da mümkün değildir,

İbn Mâce'nin kaydettiği diğer rivayet ise, Osman b. Ebi'l-Âs'tan (radiyallâhü anh) gelmektedir. Buna göre Osman (radiyallâhü anh), Tâif valiliğine tayin edildiği dönemde, namazda kendisine bir hal olmaya başladığım, ne kıldığım bilemez duruma geldiğini, bunun üzerine kalkıp Medine'ye gittiğini, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme durumu arzettiğini nakletmektedir. Rasûlulâh, Osman b. Ebi'l-Âs'tan durumu öğrenince: 'Anlattığın şey şeytândır, onu bana yaklaştır' buyurdu. Osman (radiyallâhü anh) da, Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem)'in yanma vararak diz çöktü. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem mübarek eliyle onun göğsüne vurdu ve ağzının içine tükürdü ve: 'Çık, ey Allah'ın düşmanı' buyurdu. Bu işi üç defa tekrarladı. Sonra da 'Git vazifenle meşgul ol' buyurdu. Osman (radiyallâhü anh):

‘Hayatıma andolsun ki, ondan sonra şeytânın bana sokulduğunu zannetmiyorum’ dedi.(İbn Mâce, Tıb, 46/3548.) el-Hâkim, bu rivayetin isnâdının sahih olduğunu söylemiştir. Bu durumda bu rivayetin metninin problemli olduğu ortaya çıkıyor. Aynı konuyla ilgili olarak Müslim’in de, Osman b. Ebi’l-As’tan radiyallâhü anh naklettiği bir rivayet vardır ve bunun daha sahih olduğu açıktır. Bu hadise göre, Osman b. Ebil-As radiyallâhü anh, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme: ‘Yâ Rasulallah! Şeytan benimle namazım ve kıraatim arasına perde oldu. Namaz ve kıraatimi karıştırıp, beni onlarda şüpheye düşürüyor’ dedi. Rasülullah (sallallâhü aleyhi ve sellem): ‘Bu, Hınzeb denilen bir şeytândır. Onu hissettiğin zaman, hemen Allah’a sığın ve sol tarafına üç kere tükür’buyurdu. Osman b. Ebi’l-As (radiyallâhü anh): ‘Ben, bu tavsiyeyi yaptım ve Allah o şeytânı benden giderdi’ dedi.(Müslim, Selâm, 68; Krş. Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 216.)

Görüleceği üzere daha güvenilir durumda olan Müslim’in naklinde, İbn Mâce’nin rivayetindeki “Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem eliyle onun göğsüne vurdu ve ağzının içine tükürerek, ‘Çık ey Allah’ın düşmanı’ dedi. Bu işi üç kere tekrarladı” ifadesi yoktur. Buna göre Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, Osman b. Ebi’l-Âs (radiyallâhü anh)’a sadece Allah’a sığınmasını ye sol tarafına üç defa tükürmesini emretmiştir. Her iki rivayet de aynı olayı anlatmaktadır ve isnadı sahihtir denilmesine rağmen, İbn Mâce’nin rivayetini nakleden râvîlerin zabt yönünden kusurlu oldukları ortaya çıkmaktadır. Çünkü olayı gerçek yönüyle zaptedip nakledememişlerdir. Ayrıca İbn Mâce’nin mezkûr rivayetinde Osman b. Ebi’l-As (radiyallâhü anh), “Ömrüne yemin etmektedir”. Rivayete göre bu olay, kendisinin Tâif valiliği esnasında meydana gelmiştir. Bu da, İslâmın tebliğinin hemen hemen tamamlandığı, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ömrünün son zamanlarına rastlamaktadır. Çünkü Tâif, Mekke’nin Fethi’nden sonra kuşatılmıştır. İşte Osman b. Ebi’lAs (radiyallâhü anh), böyle bir dönemden bahsetmekte olduğu rivayette “Ömrüne yemin etmektedir”. Halbuki bu bir Câhiliye dönemi alışkanlığıdır (Bkz. Abdürrezzak, Musannaf, VIII, 470; Necîramî, Eymânü’l Arab, s. 31.) ve Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbını Allah’tan başka şeylere yemin etmekten sakındırmıştır.(Buhârî, Eymân, 4,5; Müslim, Eymân 1-6; E. Dâvud, Eymân 4/ 3248-3251; Tirmizî, Nüzur ve’l-Eymân 8/1533-1535; Nesâî, Eymân, 4/3762-3766.) Bu açıdan İbn Mâce’nin rivâyeti metin yönünden de problemlidir. Müslim’in rivâyetinin ise, bu olayı daha iyi zabtettiği ortaya çıkmak-tadır. İbn Mâce’nin rivâyetiride yer alan ve Osman b. Ebi’l-As (radiyallâhü anh)’a aid olduğu zikredilen, “…Bundan sonra şeytânın bana sokulduğunu sanmam” ifadesi de üzerinde durmaya değer problemli bir sözdür. Kur’ân-ı Kerîm’den ve hadislerden her insanın şeytândan bir yoldaşı olduğu ve onu saptırmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Nitekim Kur’ân-ı Kerîm’de, “Yanındaki şeytân: Rabbimiz! Ben onu azdırmadım, fakat kendisi derin bir sapıklıktaydı, der” (Kâf, 50/27.) buyurulmaktadır. Bazı hadislerde de her insanın beraberinde bir şeytân bulunduğu, buna Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin de dâhil olduğu, ancak O’nun (sallallâhü aleyhi ve sellem.) Allah’ın yardımıyla şeytânın şer ve fitnesinden korunduğu bildirilmektedir. (Müslim, Münâfıkîn, 69/70; Nesâî, işret, 4/3949; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 257.) Bu durumda, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden başkasının şeytânın şer ve fitnesinden emniyette olmadığı anlaşılıyor. Çünkü Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, yukarda Kaydedilen hadisten anlaşıldığı üzere, kendisini kıskanan Hz. Âişe ye, “Ne oldu Yâ Âişe, şeytânın mı geldi?” demiştir. (Müslim, Münâl’ıkîn, 70; Nesâî, işret, 4/3949; Ahmed b. Hanbel, Müsned, VI, 115.) Bu sebeple Osman b. Ebi’l-Âs radiyallâhü anhın, bundan sonra bir daha şeytânın kendisine sokulmadığına dair sözünü sahih kabul etmek mümkün görünmüyor. Müslim’in bu

konudaki rivayeti yukarda kaydedilen görüşümüzü desteklemektedir. Buna göre, Osman b. Ebi'l-Âsin (radiyallâhü anh) şeytândan korunma konusunda bir garantisi yoktur, bunun için de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem kendisine, "Onu hissettiğin zaman hemen Allah'a sığın" buyurmuştur.(Müslim, Selâm, 69,.) Oşman radiyallâhü anh da, şeytânın vesvesesini hissettiği zaman bu tavsiyeyi yerine getirmiş ve Allah kendisini 6nun şerrinden korumuştur. Sonuç olarak, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Osmân b. Ebi'l-Âs radiyallâhü anh'tan şeytânı çıkarıp, kovduğuna dair İbn Mâce rivayetinin sahih olmadığı, aynı konuyu anlatan Müslim'in rivayetinin daha güvenilir olduğu anlaşılmaktadır. Bu sebeple yukardan beri kaydedip değerlendirmeye çalıştığımız bu rivayetlere güvenilerek bu konu hakkında kesin bir kanaate varmak doğru olmamalıdır. Ancak durum böyle olduğu halde, Turan Dursun bu konuyu ilmî bir değerlendirmeye tâbi tutmak yerine istismar etmeye yönelmiştir. Turan Dursun bu konuda şunları söylüyor:

"Yine toplumumuzda, özellikle Anadolu'da 'Cin çıkarmalar' görülür. Saralı ya da deli cinciye getirilir. Cinci hocamız da başlar hastadan cinleri çıkarmaya. Hastanın karşısında kendince bildiği bir takım duaları okurken; bir yandan da 'Uhruc, Uhruc, Uhruc...' der durur. Uhruc, Arapça bir sözcük, 'Çık' demek. Hoca, cin taifesine seslenir bu sözle 'Hadi gel çık bu hastadan. Çık, çık/çık! anlamında, hoca cin çıksın diye hastayı döver de. Kami az, kimi çok... dayak olur ille de! Biliyor musunuz bu tedâvi yöntemi nereden kaynaklanıyor? Açıkça belirteyim: Peygamber ve arkadaşlarından. Yalan' ve 'iftira' diyemezsiniz. İşte kaynağı, hem de İslâm dünyasından en güvenilirlerden... "(T. Dursun, Din Bu, II, 270-271'.) Turan Dursun bu sözlerinden sonra da delil olarak bizim yukarda incelediğimiz ve sahih olmadıklarını ilmî delilleriyle ortaya koymaya çalıştığımız Dârimî ve İbn Mâce'nin Sünenlerinde kaydettikleri rivayetleri sıralıyor. Üstelik gerçek böyle olmadığı halde bunların "İslâm dünyasında en güvenilirlerden" olduğunu iddia ediyor. 'Yalan ve iftira diyemezsiniz" diyerek, kendisinin bu konuda yalan ve iftiraya başvurmadığını söylüyor. Ancak, ortaya atılmış iftira ve yalanlara itimad ederek bunların aslını araştırmayan, İlmî tetkike tâbi tutmayan, üstelik bunlara ideolojik maksadlarla bir takım görüşler bina eden kimsenin yalan ve iftirayı ilk defa ortaya atandan ne farkı vardır? O da o kimseye suç ortaklığı etmektedir. Bu rivayetlerin güvenilir olmadığı ortadadır ve İslâm dünyasında bunları güvenilir sayacak bir tek ilim adamı da yoktur. Kur'an ve sahih hadislerde ne cin çıkarma vardır, ne de cin çıkarmak için hastaya dayak atma vardır.Bunlar daha önce de belirttiğimiz gibi toplumda yaşayan, ancak kaynağı İslâm değil, aksine Bâbil, Asur, Yahudilik, Hıristiyanlık, Câhiliye dönemi olan uygulamalardır. Hristiyanlık'ta hastadan cin çıkarmak için başvurulan yöntemler çok meşhurdur ve kaynağı İnciller'dir.(Krş. Matta, 4/24; 9/32-34; 12/22-29; Luka, 1/32-34; 4/41; 8/1-3; 11/14-22; Markos 3/20-27; 16/9.) Ortaçağ Batı dünyası, içine şeytân girmiş diye hastaları meydanlarda diri diri yakıyordu. Söz gelimi Fransa'da sadece I. Fransuva (1515-1547) devrinde, yüz binden fazla akıl hastası "içine şeytân girmiştir" diye meydanlarda diri diri yakılmıştı.(A. Songar, Kimlik Bunalımı, 10.2.1994 Türkiye Gazetesi, Sohbet Köşesi.)

İslâm'dan önce, toplumda bu işi meslek edinmiş, bu işten menfaat sağlayan bir takım kimselerin mevcut olduğu İlmî delilleriyle ortadadır.(Müslim, Selâm, 14; Tirmızî, Siyer 9/1557; E. Dâvud, Tıb, 19/ 3896-3897; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 210.) Onun için Turan Dursun'un, "Bu tedavi yöntemi nereden kaynaklanıyor? Açıkça belirteyim: Peygamber ve arkadaşlarından" ifadesi, mesnedsiz, delilsiz bir iddiadır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem ve arkadaşlarının cin

çıkarmak için hastayı dövdüklerine dair bir tek güvenilir rivayet yoktur. Onların cin çıkarmak için, "Uhruc, Uhruc, Uhruc" dediklerinin, cinleri hastadan kovmaya çalıştıklarının da aslı yoktur. Bu konuda Turan Dursun'un delil diye gösterdiği, şeyler Câhiliye dönemi inancı -ve uygulamalarıyla karışmış, İslâm'ın aydınlık ve berrak bakış tarzını yansıtmayan asılsız rivayetlerdir. Ötedenberi bu işi meslek edinmiş, menfaatperest bazı kimseler tarafından yaptıkları işe meşrûiyet kazandırmak için ortaya atılmadıklarını kim garanti edebilir? Bu açıdan, toplumumuzda yer alan cin çıkarma metodlarını Turan Dursun'un iddia ettiği gibi İslâm'a maletmek doğru değildir. Bunlar Anadolu kültüründe, Anadolu İslâmlaşmadan önce de çok yaygın olarak vardı. Burada yaşayan Hristiyan halktan bu konuyla ilgili bazı malzemenin, müslüman halka da geçtiğini, bu malzeme ve uygulamaların olabildiğince İslâmî kimliğe büründürülmeyen çalışıldığını tahmin etmek zor bir husus değildir. (Bayat, Türk Dünyasında Özellikle Anadolu Tıbbî Folklorunda Akıl Hastalıklarının Tedavî Yolları ve Kaynakları, s. 64-65.) Nitekim S. Süleyman el-Hüseynî'nin Kenzü'l-Havas adlı eserinde yer alan şu ifadeler bu görüşümüzü teyid etmektedir:

"Cin ve şeytânın musallat olduğu bir adamı onların tasallutundan, sataşmalarından kurtarmak istersen, ism-i A'zam'ın hayır hâtemini o musibete uğramış olan adamın alnına yaz. Ve "Yâ Rab! Bu Esma-i şerife hürmetine bu adamı halâs buyur' diye dua etmekle beraber, azîmet-i şerifeyi oku. Biiznillahi Teâlâ halâs bulur." (el-Hüseynî, Kenzü'l-H avas, I, 40; Krş. I, 60; II, 250, 265.)

S. Süleyman el-Hüseynî'nin İsm-i A'zam hayır hâtemi dediği şekil ya da yazı şudur ve yazının baş ve sonundaki Siyon yıldızı bunun kaynağı hakkında vermektedir: (Bkz. S. .Süleyman el-Hüseynî, Kenzü'l-Havas, I, 38-39.)

İbnü'l-Hâc et-Tilemsânî ise, yukardaki İsm-i A'zam hâtemi denilen şeklin Hz. Süleyman'ın mührü olduğunu iddia etmektedir. (Tilemsânî, Şumûsül-Enyâr, s. 106, 114-115.)

Turan Dursun, İslâm âlimlerinden İbn Kayyım el-Cevziyye (v.1350) ile İbn Teymiyye'nin (v.1328) bu konuyla ilgili, fakat kendi çağlarının görüşlerini yansıtan ve hatalı olduğu günümüzde ortaya çıkan fikirlerini de naklediyor. Onların cin çıkarma ile ilgili olarak hastaya dayak atılması lazım geldiğini söylediklerini, cin çıkarma ile ilgili hadisler olduğunu kaydettiklerini naklediyor. Yine onların, sar'a ve benzerî hastalıkların cin ve şeytânlardan ileri gelmediğini söyleyerek, bir takım tıbbî açıklamalar ileri süren doktor ve düşünürlere "câhil ve dinsiz" dediklerini kaydediyor.(T. Dursun, Din Bu, II, 271.) Kaydettiğimiz gibi, dinden olan şeylerle olmayan şeylerin iyi ayırdedilmesi gerektiği açıktır. Karşıdaki insanı dinsizlikle itham etmek için dinden olan hususların net ve kesin bir şekilde ortaya konması gerekir. Bu konuda dinî yön şu olabilir: Cin ve şeytân vardır. Bunların mahiyetleri ne ise ona imân etmek gerekir. Kur'ân ve hadisler, bir takım ruhsal sorunların ve bunlara bağlı maddî rahatsızlıkların giderilmesinde moral açıdan yararlı olabilir. Şifâ Allah'tandır, bu açıdan Kur'ân da mü'minler için bir şifâdır, faydalıdır. Bu tür hastalara okunacak âyet ve duâlar bu yönüyle fayda verebilir. Kaldı ki, günümüzde İngiliz doktorlar, depresyona giren kişilere, ilaç kullanmak yerine şiir okumalarını tavsiye etmektedirler. Bu konuda Bristol Üniversitesi bünyesinde yürütülen bir araştırmada, Wordswörth, Keats veya Browning gibi şairlerin bazı mısralarının, ruhsal sıkıntıları olan kişiler üzerinde ilaçtan daha olumlu etkiler meydana getirdiğinin görüldüğü bildirilmektedir. Bu edebî reçetenin, İngiltere'de her yıl yatıştırıcı ilaçlar için yapılan 117.5

milyon dolardan fazla harcamayı azaltabileceği belirtilmiştir. İngiliz Tıp Birliği başkanı Dr. Alexander Macara, bu araştırmanın eczacılık sanayii hoşlanmasa da, şiirin her türlü ilaçtan daha etkili ve müzik gibi şifa verici olduğunu ortaya koyduğunu kaydetmiştir.(Zaman Gazetesi, 17.2.1994.) Tıp otoriteleri sıradan şiirlerin bile bu konuda hastalara yararlı olduğunu ortaya koyarken, Allah katından gönderilmiş, eşsiz mucize Kur'an'ın bu korkuda inananlara şifa kaynağı olup olmadığını, tartışmanın ne kadar yersiz olduğu ortadadır. (Fazla bilgi için bkz. Çetin, Kur'ân'da Şifâ Kavramı, DEÜ. ilâh. Fak. Der. İzm. 1992, sayı: VII, s. 72-75.) Kısacası, geçmişte bazı İslâm âlimlerinin yaptığı gibi bir takım asılsız ya da zayıf rivayetlere dayanarak, sar'a ve deliliğin cinlerden olduğuna inanmayanları dinsizlikle suçlamak doğru olmâsa gerektir. Bundan 6-7 asır önce, ellerindeki imkân ve zamanın tıb bilgisine, içinde yaşadıkları çağın kültürüne bağlı olarak, delilik ya da sar'a hastalığının cinlerden meydana geldiğini, hastaya dayak atılarak bu cinlerin çıkarılabileceğini ileri süren İbn Kayyım elCevziyye ya da İbn Teymiyye'nin bu konudaki görüşlerini din sanarak, bunları İslâm'a mâletmenin yanlışlığı ortadadır. Turan Dursun bu konuda insaflı davranmamaktadır. Tarihî, sosyal bir takım gelişmeleri gözardı etmekte, çağının telakkisine göre davranan İbn Kayyım ya da İbn Teymiyye'yi ayıplamaktadır. Acaba Turan Dursun, İbn Kayyım ya da İbn Teymiyye'nin devrinde yaşasaydı bu konuda hangi görüşe sahip olurdu, doğrusu insan merak ediyor.

Bu konuda buraya kadar yaptığımız değerlendirmelerden, Resûlullâh'ın bir özelliğini inkâr ettiğimiz sanılmamalıdır. Ancak biz, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin bu yönünün, yani onun delileri iyileştirdiğinin, ya da İslâm'ın, deliliğin cinlerden meydana gelip gelmediği, bir takım ruhsal rahatsızlıkların (deliliğin) okumakla tedavî edilip edilmeyeceği konusundaki görüşünün ne olduğunun gerçek delillere dayanması gerektiği kanaatindeyiz. Günümüzde Tıbbın bu konuda herkesçe bilinen bir tutumu vardır ve şimdiye kadar karşılaştığımız ya da görüşlerine başvurduğumuz tıp otoriteleri, bu konuda[1] menfî bir tutum içinde olup, ruhsal sorunları olan hastaların halk kültüründe mevcut olan ve kaynağım dinden aldığı kabul edilen "Okunma Yoluyla Tedâvî" metoduna başvurmalarını tavsiye etmemektedirler. Bazı Tıp otoriteleri, piyasada mevcut *cinci ya da muskacıların kendilerine gelen hastalan muska vs. yollara başvurarak, aslında Psikoterapi'de de kullanılan "Telkin" metoduyla tedavi etmeye çalıştıklarını, bunun, geçici bir iyileşme sağlasa bile kesin bir tedavî yerine geçmesinin mümkün olmadığını, çünkü Psikoterapi'de hastanın iyileşmesi için sadece telkin metoduna değil, ilaç vs. gibi diğer tıbbî metodlara da başvurulduğunu dile getirmektedirler. Kısacası, günümüzde bu konuda Din ile Tıp barışık görünmemektedir. Bu durum ise, toplumda zaman zaman yanlış uygulamalara yol açmaktadır. Gerek Tıp sahasında, gerekse Din sahasında halkımızın yanlış bilgi sahibi olması, acıklı sonuçlara yol açmakta, hastalar tedâvîde geç kalarak mağdur olmaktadırlar. Tıbbî tedaviye ihtiyacı olan hastalarımız yanlış kapılarda dolaşmakta, ameliyat ve âcil müdahale gerektiren durumlarda bile sanki Dindenmiş gibi bir takım hurafelerin peşinde koşmakta, muskacı ve üfürükçü denilen, ne tıbbî açıdan ne de dinî açıdan yeterli bilgisi olmayan bir takım kimselerden medet beklemektedirler. Bu durum, gerçek bir dinî bilgiye sahip olmayan fakat dindar olan, ekonomik açıdan dar gelir düzeyinde olan kırsal kesimlerimizde, ya da şehirlerimizin dinî bilgiden yoksun bazı kesimlerinde çokça görülmektedir. Kırsal kesimde, yaşayan halkımız tabib yerine, daha kolay ve masrafsız görülen üfürükçüye giderken, şehirlerimizde gelir düzeyi yüksek, tıp kültürü yerinde, fakat dini bilgisi zayıf olanlarımız da bir takım ailevî ve kişisel sorunları için, sihir büyü yaptırarak problemi kolayca çözmek gayesiyle üfürükçülere başvurmaktadırlar. Bu bir toplum gerçeği

olup, Tıp otoritelerinin böyle uygulamaları kabul etmemesi, böyle bir tedavî yöntemi yoktur görüşüne sarılması, ya da dinî otoritelerin üfürük-müska işlerinin İslâm'da mevcut bulunmadığını, sihir/büyü vs. yapmanın haram olduğunu belirtmesi yeterli olmamakta, bu konuda toplum gerçeğini değiştirmemektedir. Cesaretle söylemek gerekirse, halkımızın başvurduğu bu yol, yani sihir/büyü/ilâç yaptırmak, ya da bilgisiz, istismarcı bazı kimselere muska yazdırmak veya okunmak suretiyle tedavi olmaya, bir takım ruhsal sorunlardan kurtulmaya çalışmak bir ihtiyaçtan kaynaklanan toplumsal bir hadisedir. Dinimizin bu konudaki gerçek görüşünün açık ve kesin bir şekilde gerçek delilleriyle ortaya konulmaması ya da bu görüşün halkımıza iyi öğretilmemesi, memleketimizde tıp otoritelerinin ve tıbbî uygulamaların kişinin ruhsal yapısını göz ardı edercesine, insanı sadece bedenden ibaret sayar bir tutuma bürünerek, iğne-ilaç-ameliyat üçgeninde takılıp kalması, hastaların ruhsal ihtiyaçlarına, manevî-iç dünyalarına yönelmemesi, bedenin tedavisinde moral değerlerden yararlanma, stres, ruhsal baskı ve gerilimlerden kurtulmada bu değerlerden yardım sağlama yollarına başvurmaması bu sahada bir boşluk meydana getirmiştir. Ne yazık ki, Tıbbın doldurmadığı bu boşluğu üfürükçüler ve bilgisiz muskacılar doldurmaktadır. Amerika ve Avrupa ülkelerinde her hastahanede bir papaz, râhib ve rahibe, hastaların ve hasta yakınlarının dua edip, Tanrı'dan yardım isteyecekleri, ibadet edip rahatlayacakları bir kilise mevcutken, memleketimizde Tıp Fakültelerinde bile ölümcül hasta sahiplerinin, can pazarına düşmüş hastalarımızın Allah'a yalvarıp, yardım isteyecekleri, stres ve gerilimlerden kurtulup rahatlayacakları küçücük birer mescid bile yoktur. Hastahanelerimizde, hastalara ve hasta yakınlarına gerekli telkinlerde bulunup, ruhsal gerilimlerden kurtulmalarını sağlayacak yüksek kültür ve bilgi seviyesine ulaşmış din adamlarımız zaten yoktur. İnsanımız bu konuda bir mahrumiyet ve ihtiyaç içerisindedir. Halbuki bu durum, halkımızın bu tedavi kurumlarına daha fazla bağlanmasına, güvenmesine sebep olacağı gibi, maddî açıdan daha fazla yardım yapılmasına da vesile olabilir. Ayrıca hastahanelerimiz ruh ve bedeni birlikte mütalaa ederek, ameliyat, iğne-ilaç, ağrı, sancı, ızdırap yeri gibi katı ve yavan algılanmaktan çıkarak, şefkat ve merhametin coştuğu, sevinç ve acıların paylaşıldığı, insanımızın ruhsal yönden de güçlendirildiği, zorluklara karşı direncinin artırıldığı, sabrın öğretildiği kurumlanınız olabilir. Bu açıdan tıp otoritelerimiz ve sağlık kurumlanınız tek taraflı tedaviyi ön plana çıkarıcı bu katı tutumdan vazgeçmeli, Avrupa ve Amerika gibi ülkelerdeki uygulamaları benimseyerek, tedavide ruhsal değerlerden de yararlanmalıdır. Çünkü insan bir bütündür ve bu bütün ruh ve bedenden meydana gelir.

Artık günümüzde birçok bedeni rahatsızlığın (Psikosomatik hastalıklar) ruhsal sorunlardan, stres ve gerilimden meydana geldiği bilinmekte ve dünyanın tıp otoritelerince kabul edilmektedir. Kanser, şeker, ülser vb. rahatsızlıklar bu konuda en belirgin örneklerdir. Artık bu durumu, halkımızın en az tıp bilgisine sahip bir ferdi bile öğrenmiştir. Çünkü haberleşmenin son derece yaygınlaştığı, TV. kanallarının arttığı, her eve televizyonun girdiği bir devirde yaşıyoruz. Bu sebeple Din ve Tıp bu konuda barışık bir konuma girerek, halkımızın bu ihtiyacına cevap vermelidir. Bu boşluk doldurulmalı, halkımız çoğu Bâbil, Asur devrinden kalma bir takım malzemeyle faaliyet gösteren üfürükçü ve büyücülerin kapısından ve çağdışı hurafelerden medet beklemekten kurtarılmalıdır. Din ve Tıbbın bu konuda barışabilmesi için gerek Tıp ilminin verilerinin, gerekse Dinin bu konudaki görüşünün gerçek yönüyle ortaya konması gerektiği açıktır. Tıp ve Din bu konuda birbirinden ayrılamaz, bunlar birbirini tamamlayıcı bir bütündür. Tıpsız din olmadığı gibi, dinsiz tıp da olamaz. Tıbbın bu konudaki tutumu bizim sahamızın ve yetkimizin dışındadır. Biz sadece sosyolojik ve

psikolojik bir ihtiyacı, bir problemi ortaya koymaya çalıştık. Burada bize düşen, dinimizin bu konudaki görüşünü ortaya koymaya çalışmak, bunu yaparken de sahih delillere dayanmaktır. Bu sebeple Tıp, herşeye materyalist açıdan bakmayı bırakırken, din de bu konuda gerçek verilerini ortaya koymalıdır. Halkımız da bütün hastalıkların okunmakla ya da muska yazdırmakla iyi olacağı, tıbbî tedaviye gerek olmadığı düşüncesinden vazgeçirilmelidir. Muskacı ve üfürükçüler, ya da el altından ruhsal sorunları olan hastalan okuyan kimseler, akıl hastalıklarının cinlerden meydana geldiğini söylemekten yaz geçmelidir. Tabiblerimiz de, ruhsal sorunları olan hastaların mutlaka ilaç ya da diğer fizikî m'etodlarla tedavi edilebileceği kanaatini sorgulamalıdır. Halkımız, çevresinde "okunma-telkin" yoluyla tedavi olup iyileştiğini, bayılmalardan, krizlerden kurtulduğunu, fakat tıbbî yöntemlerden çare bulamadığım söyleyen kimselerle sık sık karşılaşmaktadır. Bunları yok farzetmenin sonucu değiştirmeyeceği ortadadır; İlim bunları ele almalı, incelemeli, aslını ortaya çıkarmalıdır. Bunlar gerçekse, bir takım insanların hiçbir tıbbî tedaviye başvurmaksızın, sadece bazı kimselere okunmakla nasıl iyileşebildiklerini, bu sıkıntılardan kurtulabildiklerini araştırmalıdır.

Kaynaklarımızda ashâbdan bazılarının akıl hastalarını iyileştirdiklerine dair bir takım rivayetler mevcuttur. Bunlar incelendiği zaman, ashâbdan "rukye" yaparak delileri tedavi eden kimselerin bu işi müslüman olmadan önce de yaptıkları anlaşılmaktadır.(Krş. Müslim, Selâm, 14.) Nitekim Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel'in kaydettikleri bir rivayet böyle bir durumu ortaya koymaktadır:

"Âbi'l-Lahm'in kölesi Umeyr'den radiyallâhü anh: 'Efendilerimle beraber Hayber gazasında bulundum. Rasûlullah'la konuşarak, benim köle olduğumu söylediler... Sonra Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e bir muska gösterdim. O muska ile akıl hastalarım afsunlardım. Onun bazı kısımlarını atıp, bazı kısımlarını muhafaza etmemi emretti."(Tirmizî, Siyer 9/1557; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 210.)

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin, Umeyr'in radiyallâhü anh muskasından çıkanp atmasını istediği şeylerin şirk kokan unsurlar olduğu açıktır. Ayrıca rukye uygulamasının ilk defa Resûlullâh tarafından ortaya konmadığı, bu işin bir meslek halinde daha önceleri de mevcut olduğu yukardaki rivayetten anlaşılmaktadır. Bu durumda, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in ashabdan daha önceleri de bu işi yapan yetenekli kimseleri denetledikten sonra onların bu konudaki faaliyetlerine izin verdiği ortaya çıkmaktadır. Peygamberiniz zamanında bir meslek durumunda olan "Rukye"nin, bugünkü Psikiyatri ve Psikoterapi'ye benzediği tahmin edilmektedir. Aşağıda kaydedilen rivayetten de anlaşılacağı gibi, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem bu meslek adamlarının ücret almalarına dâ karşı çıkmamış, hekimliği teşvik etmek istemişti:

"Ilaka b. Sıhar es-Selîtî'den. Kendisi Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e gelerek müslüman oldu ve Rasûlullah'ın yanından geri dönerken bir kavme uğradı. Onların yanında demire bağlanmış bir deli vardı. Delinin ailesi kendisine: 'Bize bildirildiğine göre, senin sohbetinde bulunduğun şu zât hayır getirmiş, senin yanında bu deliyi tedavi edecek bir şey var mı?' diye sordu. Ilaka da deliye Fâtiha ile efsun yaptı, o da iyileşti. Bunun üzerine kendisine yüz koyun verdiler. Ilaka, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e gelerek yaptığı efsunu haber verdi. Rasûlullah: 'Bundan başka birşey söyledin mi?' diye sordu. Ilaka da: 'Hayır' diye cevap verdi. Bunun üzerine Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem: 'Onların sana verdiğini al. Allah'a' yemin olsun ki, bâtıl efsun karşılığında aldığına yiyen nice insanlar var,

andolsun ki sen hak olan bir efsun karşılığında aldığını yiyorsun" buyurdu.(E. Dâvud, Tıb, 19/3896.)

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in yukardaki hadisteki "...Bâtıl efsun karşılığında aldığını yiyen nice insanlar var" sözü, o dönemde bu işin bir meslek olduğunu, müslümanların dışında da bu işle geçinen bir takım yetenekli kimselerin mevcut olduğunu göstermektedir. Nitekim bir başka hadiste Abdullah b. Mes'ûd'un hanımının bir yahudiye rukye yaptırdığı nakledilmektedir.(E. Dâvud, Tıb, 17/3883; Krş. I. Mâce, Tıb, 39/3530; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 381.) Ebû Davud'un bu konudaki diğer rivayetinde, Ilaka'nın radiyallâhü anh deliyi üç gün sabah-akşam, Fâtiha okuyarak efsunladığı, her üfleyişinde delinin bağdan çözülür gibi olduğu nakledilmektedir.(E. Dâvud, Tıb, 19/3897.) Günümüzde de, . biyo enerji yoluyla birtakım hastalıkları ilaçsız-ameliyatsiz tedavi ettiğini ileri süren gayr-ı müslim doktorların veya el ya da herhangi bir araçla hastaya bir müdahalede bulunmadan, akrebin zehirini vücuda dağılmadan, soktuğu yerden dışarı çıkartan bazı müslüman kimselerin varlığı basın ve televizyondan öğrenilmektedir.

Bu durumda o dönemdeki rukye uygulamasının mahiyetini iyi anlamak gerekmektedir. Bazı hadislerden, rukyenin bünyesinde hem duayı, hem de tıbbî tedavi yöntemlerini taşıdığı anlaşılmaktadır. Çünkü ashâbın her birinin rukye yapamadığı, bu işi ötedenberi bu sahada uzmanlaşmış kimselerin yaptığı ortaya çıkmaktadır. Yılan ve akrep sokması olaylarında ashâbın uyguladığı rukyenin böyle olduğu açıktır.(Bkz. Buhârî, Meğazî 41; Tıb, 55; Müslim, Selâm 61-63; Ahmed b. Hanbel, Müsned, V, 271; Dârimî, Sünen, I, 32 (Mukaddime, 11).) İnsana zarar verebilecek her hastalığın, ya da zararlı bir hayvanın tesirini ortadan kaldırmak için yapılan okuyup-üfleme, el sürme veya yazı yazıp üstüne asma türünden yapılan işleme "Rukye" denilmektedir. Türkçemizde buna efsun veya nüsha (muska) adı verilmektedir. Bu açıdan dua maksadıyla okunan âyetler de bir çeşit rukyedir. Ashâbın rukyeden anladığı da tılsım değil, duâdır. Bu sebeple bazı ruhsal rahatsızlıklara yapılan rukyelerin moral değeri unutulmamalıdır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin izin verdiği rukye ve dualar, hastayı ruhsal açıdan dengeye getirici, rahatlatıcı, stres ve gerilimden uzaklaştırarak tedavi edici bir rol oynamış olmalıdır. Ayrıca, İslâm'ın izin verdiği rukyelerin şirk özelliği taşımadığı, şifayı Allah'tan beklemeyi telkin edip, hastaya ümit aşıladığı unutulmamalıdır. Çünkü şifâyı veren Allah'tır. O, dilerse kullarına şifa verir. Günümüzde Ruh Hekimliğinin sahasına giren akıl hastalıklarının cinlerin müdahalesiyle çıktığına ve bunların hepsinin okunmak suretiyle tedavi edilebileceğine inanmak doğru olmasa gerektir. Öyle olsaydı tarih boyunca tüm ruh hastalıkları okumak ya da muska yazdırmak suretiyle tedavi edilirdi. Halbuki İslâm'ın Hukûk sahasında delilerle ilgili olarak getirdiği birtakım hükümler mevcuttur. Bunlarda delilerin cezâi sorumluluktan muaf tutuldukları anlatılmaktadır.(Buhârî, Hudûd, 22; Talâk 11; Müslim, Hudûd 22; E. Dâvud, Hudûd,16,24; Nesâî, Talâk,21; I. Mâce, Talâk 15; Muvatta, Ukûl, 3.) Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de delilikten Allah'a sığınmıştır.(E. Dâvud, Salât, 367/1554; Nesâî, Istiâze 36, 48; Ahmed b. Hanbel, Müsned II, 89; III, 192.) Diğer bir hadislerinde de delilerin mescidlerden uzak tutulmasını istemişlerdir.(I. Mâce, Mesâcid, 5.) Rukyelerle veya diğer metodlarla delilerin kesin olarak tedavisi mümkün olabilseydi, delilerle ilgili olarak yukarda kaydedilen hadislerde yer alan hususlar söz konusu olmazdı. Ayrıca önemli bir husus da şudur ki, gerek Câhiliye dönemi Araplarında, gerekse Yahudi ve Hristiyanlarda bir çok akıl hastalığının cinlerden kaynaklandığına dair bir inanç mevcuttur. Bu kanaat halkımız arasında da yaşamaktadır. Ancak bu tür rahatsızlıklara cinlerin sebep olduğuna dair elimizde ne tıbbî ne de dinî açıdan güvenilir deliller yoktur.

Yukarıda da arzedildiği gibi, deliliğe cinlerin sebep olduğundan, ya da onların kovulmasıyla delinin iyileştiğinden bahseden sahih hadise rastlanılamamıştır. Dârimî'nin konumuzla ilgili olarak kaydedilen mezkûr rivayetleri ise sahih değildir.(Bkz. Dârimî, Sünen, 1,10-11 (Mukaddime 4).) Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin, delilere rukye yapılmasına izin verdiğinden bahseden diğer rivayetlerde ise, cinlerin kovulmasından, hastadan cin çıkarılmasından ya da deliliğe cinlerin sebep olduğundan bahsedilmemektedir. Bu hadislerde bahsedilen rukye, bünyesinde tıbbî tedaviyi de bulundurmuş olmalıdır. Delilere yapılan rukyeden bahseden hadislerden, bu rukyenin bir duadan ibâret olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan eldfe mevcut sahih hadis kaynaklarında hu konuda ciddî bir bilgi olmadığı halde, bazı zayıf rivayetlere dayanarak akıl hastalıklarına cinlerin sebep olduğunu söylemek doğru olmamalıdır. Câhiliye döneminin, Yahudi ve Hristiyanların, kısacası önceki kültürlerin bu konudaki inanç ve kanaatlerinin, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem dönemi ve sonrası bazı müslümanlara da etki ettiği, bu tesirin bazı uydurma ya da zayıf rivayetlere de yansıdığı gözden, uzak tutulmamalıdır. (Bkz. Bayat, a.g.m., s. 59-65.) Cin, bir defa gaybî ve mübhem bir varlıktır. Bu durumda, onlar hakkında Kur'ân ve Sünnetin bildirdiklerinin dışında şimdilik başka bir bilgi kaynağımız mevcut değildir. Kur'ân ve sahih hadislerde ise, onların deliliğe sebep oldukları, akıl hastalıklarında rol oynadıkları açık ve kesin bir şekilde bildirilmemiştir. Vaktiyle anlaşılan, aletsiz, olarak gözle görülemeyen fakat günümüzde tesirleri, faydalı ve zararlı yönleri bilinen X, Röntgen, ultraviyole ışınları, kızıl ve mor ötesi ışınlar, kozmik ışınlar, lazer, zararlı ve tahrip edici şualar ve benzerleri de, gözle görülmeyen şeyleri kasdetmesi açısmdarr bu "Cin" lafzının kapsamında ifade edilmiş olmalıdır. **Çünkü insanoğlu, tarihi boyunca karşılaştığı bir takım hastalıkları, bunların mahiyetini ve sebebini bilemeyince, bu anlamda bilerek veya bilmeyerek cinlere ve şeytânlara maletmiştir.** Belki de o dönemlerde herhangi bir sebeple zararlı ışınlara maruz kaldığı Niçin organları tahrib olan, felce maruz kalan kimselerin bu durumunu yine cinlerden ve şeytânlardan bilmiş, bu kimselerin cinler ya da şeytânlar tarafından "çarpıldığını" ileri sürmüşlerdir. Kısacası insanoğlu, tarihi boyunca mahiyetini bilemediği, hakkında kesin bilgi sahibi olamadığı şeylere "Cin" demiştir. Günümüzde artık ilim âlemince sebebi bilinen bir takım rahatsızlıkları da vaktiyle cinlere ve şeytânlara maletmişlerdir. Bu durumun bilhassa Ortaçağ Avrupasında böyle olduğunu ilim adamları haber vermektedirler. Geçmişte, cinlerin, şeytânların sebep olduğu söylenilen bir takım rahatsızlıklar, günümüzde ilaçla tedavi edilebilmektedir. Yine bazı ruhsal rahatsızlık-ların musiki yolu ile tedavi edilebildiğini, Ruh hekimlerinin musikiye de yer verdiğini görmekteyiz. .(Bu konuda bkz. 0. Şevki Uludağ, Beşbuçuk Asırlık Türk Tababeti Tarihi, s. 136-143; M. Sâdık riğitbaş, Musiki ile Tedâvî; s. 248 vd., Ayhan Songar, Pisikiyatri, s. 2-3; Ruhi Kalender, Ruh Hastalıkları Tedâvîsinde Musiki, AÜÎFD. sayı: XXI, s. 271-281.) **Geçmişte akıl hastaları, Avrupa'da "İçine şeytân girmiştir" diye meydanlarda diri diri yakılırken, müslümanlar bunları hasta kabul edip, musiki vs. yollarla tedavi etmeye çalışıyorlardı.** Edirne ve İstanbul'da inşa edilen Bîmarhâne'lerde akıl hastaları zamanına göre en modern metodlarla tedavi edilip, av etleri ile beslenerek, musiki ile ruhları dinlendiriliyordu.

(Songar, "Türkler ve Ruh Hekimliği", Türk Dünyası Araştırmaları, Ağustos 1979, s. 42-44; "Kimlik Bunalımı", Türkiye Gazetesi, Sohbet Köşesi, 10.2.1994.)

Akıl hastalarının tedavisinde kullanılan bestelerin makamlarının, ritimlerinin geçmişte tekkelerimizde söylenilen ilâhî ve zikirlerin makamlarını çağrıştırması çok ilginçtir ve burada Kur'ân-ı Kerîmin bir âyetin hatırlamamak mümkün değildir:

"Onlar ki Allah'a inanmışlardır ve kalbleri Allah'ı anmakla yatışır, iyi bilin ki, kalbler ancak Allah'ı zikretmekle sükûn bulur."(Ra'd, 13/28.) Demek ki, ruhsal rahatsızlıklarda musikinin tedavi edici bir rolü vardır. İlaçların, dinlenmenin, iyi beslenmenin, şiir okumanın, stres ve baskılardan kurtulmanın, maddi sıkıntıların giderilmesinin iyileştirici bir rolü vardır. Bu açıdan bütün ruhsal rahatsızlıkları, sebebini araştırmadan cin ve şeytândan oluyor diye hükme bağlamak, zannediyorum ki, mikropların, X, röntgen vs. ışınların bilinmediği çağların çaresizliğine yapışmaktır. Musikînin, ilacın, nasıl iyileştirici fonksiyonu varsa, duânın, Kur'ân okumanın, Allah'a sığınmanın da bir insan için iyileştirici, moral verici bir rolünün olduğu muhakkakdır. Bu konuda Hamdi Yazır'ın "Cin Çarpması" halikındaki görüşlerine katılmamak mümkün değildir:

"...Bunlar, insanlık tarihi boyunca aslına vâkıf olunamamış, gizli sebeplerden meydana gelen bir takım hastalıklar olduğu için cin ve şeytânlara nisbet edilerek, 'Cin tutmuş, şeytân çarpmış' denilegelmiştir. Bu tür hastalıkların cin ve şeytâna nisbet edilmesi hakikat mi? mecâz mı? meselesi münakaşa konusu olmuştur..."(Yazır, Hak Dini, II, 957.)

Bazı kimseler, Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan ribâ hakkındaki âyeti delil göstererek, şeytân ya da cin çarpmasının gerçek olduğunu ileri sürmüşlerdir, İlgili âyette Cenab-ı Hak şöyle buyurmaktadır:

"Fâiz yiyen kimseler ancak şeytânın dokunup çarptığı kimselerin kalktığı gilbi kalkarlar. Bu onlann: 'alış-veriş de fâiz gibidir' demelerinden ötürüdür. Oysa Allah, alış-verişi helâl, faizi haram kılmıştır..." (Bakara, 2/275.)

Günümüzde Yeryüzünde faiz yiyen, tefecilik yaparak insanları sömüren bir yığın kimse mevcuttur. Böyle kimseler bizden önce de mevcut bulunmaktaydı. Ancak bunların cin ya da şeytân çarpması gibi bir rahatsızlıkları söz konusu olmadığı gibi, sar'a, akıl hastalığı gibi rahatsızlıkları bulunan kimselerin de fâiz ile meşgul olmadıkları, nzıklarını başka mesleklerden temin ettikleri görülmektedir. Halbuki âyette, faiz muamelelerini alış-veriş gibi kabul eden kimselerin, bu fiillerine bir karşılık olmak üzere, şeytân çarpan kimse gibi kalkacaklarına işaret edilmektedir. Halbuki bazı kimseler, fâiz yedikleri, riba muameleleri yaptıkları halde, âyette bahsedilen durumla karşılaşmamaktadırlar; O zaman bu durumun dünyada değil, Ahiret'te söz konusu olacağı ortaya çıkmaktadır. Kısacası âyetten, faiz yiyen kimselerin Kıyamet Gününde, şeytân çarpan kimse nasıl kalkarsa öyle haşredilecekleri anlaşılmaktadır. Nitekim ilk devir müfessirlerinden de bu şekilde nakledilmiştir.(Taberî, Câmiu'l-Beyân, III, 102; Râzî, Mefâtîhu'l-Ğayb, VII, 89; Krş. M. el-Gazâlî, es-Sünnetü'n-Neveviyye Beyne Ehii'l-Fıkh ve'l-Hadîs, s. 95.) Diyânet işleri Başkanlığı tarafından

hazırlattırılarak, yayımlanan Kur'ân-ı Kerim mealinde de ilgili âyete bu doğrultuda mana verilmiştir:

"Faiz yiyenler Mahşer'de ancak şeytânın çarptığı kimselerin kalktığı gibi kalkarlar..."(Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı, Haz: H. Atay-Y.Kutluay, (D.Iş.Başk.) s. 46.)

Bu durumda da bu âyet, akıl hastalıklarının cin ya da şeytân çarpmasından kaynaklandığına dair bir delil olmamalıdır. aralarında **Şafiîlerden Kaffal'ın da bulunduğu bazı İslâm âlimleri, cin ve şeytânların insanları çarpmaya kudretlerinin olmadığı, sar'a, çarpılma (felç) ve benzeri hastalıkların onlardan değil, Cenab-ı Hakkın bu konuda koymuş olduğu tabii kanunlar gereği meydana geldiği görüşündedirler.**(el-Ferrâ, el-Mu'temed, s. 174; Râzî, Mefâtîh VII, 89; Cebecî, CinŞeytân, s. 111.) F. Râzî de, cin ve şeytânların insandan çarpmaya, akıllarını gidermeye kudretlerinin olmadığını kaydetmiş ve onlarda bu güç olsaydı, şiddetli düşmanı oldukları insan neslinin çoğunu, kendilerine aşırı düşman oldukları âlimleri, faziletli kimseleri, zâhidleri çarpıp delirtmeleri gerekirdi. **Halbuki onların bu konuda herhangi bir güçleri yoktur. Kur'ân'ın bildirdiğine göre şeytân da 'Benim sizin üzerinizde herhangi bir gücüm yoktu' diye itirafta bulunmuştur,** (İbrahim, 14/22.) demektedir.(Râzî, Mefâtîh, XIV, 54.) Bu durumda, cinlerin insanları çarpıp delirteceğine dair kanaat, önceki kültürlerden geçmiş olmalıdır. Hristiyanların bu konudaki inançları ve uygulamaları ilim adamları tarafından dile getirilmektedir. Câhiliye döneminde de bu tür inançların halk arasında yaygın olduğu bazı rivâyetlerden anlaşılmaktadır. Nitekim İslâm geldiği sıralarda, insanları cinlerin çarpacağına, yeni doğmuş çocuklara zarar vereceğine dair halk arasında yaşayan ve Câhiliye döneminden kaldığı anlaşılan bir inanç olduğunu, bu dönemde halkın yeni doğmuş bir çocuğu cinlerin çarpmasından korumak için yastığının altına ustura koyduklannı görmekteyiz. Böyle bir olayla karşılaşan Hz. Âişe radiyallâhü anha usturayı atmış ve oradakileri bu davranıştan menederek, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin bu tür bâtıl şeylerden hoşlanmadığım bildirmişti.(Buhârî, el-Edebü'l-Müfred, II, 314-315, no: 410/912.) Yine, müşrikler Hz.Peygamber'e "delidir" diye iftira ettikleri zaman, bunu duyan Ezd kabilesinden Dımâd adlı bir. zâtın Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e gelerek, "Ben, cin çarpmasına nefes ederim" diyerek, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e de "Nefes etme" teklifinde bulunduğunu, ancak Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemle konuştuktan sonra O'nu (sallallâhü aleyhi ve sellem) deli zanneden Dımâd'ın müslüman olduğunu bilmekteyiz.(Müslim, Cum'a, 46/868; Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 302.)

Ayrıca Eski Mısır halkının, cinlerin delilik ve sar'a gibi hastalıklara sebep olduklarına dair inançları konumuz açısından ilginç bir husustur. Asurlular'ın ise, cinlerin zararından çocukları korumak için boyunlarına afsunlu tabletlerden muskalar astıkları kaydedilmektedir. Çin'de ise, birçok zihnî ve bedenî hastalıklar cinlerden bilinir ve Taoist rahipler cinlerin kötü etkilerinden korunmak için muskalar, tılsımlar, afsunlar, tütsüler, okuma ve üflemeler ve bazı talimatlarla tedbirler almaktaydılar.(M. S. Şahin, TDV. Is. Ans: Cin Mad. VII, 5-6.) Bu konuda daha

fazla söz söylemek şimdilik gücümüzün ve ilmimizin dışındadır. Ancak bu husustaki birçok problemin sahanın uzmanı olan Tıpçılar ile İlâhiyatçılar tarafından elele çözüleceğine inanmaktayız.

Sh: 176-204

BULAŞICI HASTALIKLAR VE CİNLER

Cin kelimesi, örtmek gizlemek anlamına gelen (جن) kökünden türemiştir ve gözle görülmeyen varlıklara bu ad verilmiştir. Melekler, cinler, kabirde bulunan cenâzeler, ev yılanları bu ad altında zikredilmiştir.(ibn Manzûr, Lisânü'l-Arab, XIII, 92-101.) Henüz doğmamış çocuğa da, anne rahminde gizli olduğu için aynı kökten "Cenîn" denilmektedir. Mikro dünyayı bilgimizin sahasına sokan mikroskobun henüz keşfedilmediği, mikropların varlığının ilim dünyası tarafından tanınmadığı bir dönemde, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem tarafından onların varlığına işâret edilip tesirlerinden bahsedildiğini bazı hadislerden anlıyoruz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'den nakledilen bu hadislerde kullanılan "Cin/Şeytan" kelimesiyle mikroplar kasdedilmektedir: "Câbir'den radiyallâhü anh. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: 'Kapları döndürün, Kırbaların ağızlarını bağlayın. Kapıyı kilitleyin. Kandili söndürün. Çünkü şeytân hiçbir kırba bağını çözemez. Hiçbir kapıyı açamaz ve hiçbir kap kacak ağzını açamaz'. "(Müslim, Eşribc 96; E. Dâvud, Eşribe 22; Tirmizî, Et'ıme 15; Ahmed b. Hanbel, Müsned, İÜ, 301, 306, 319, 386; I. Mâlik, Muvatta, Sıfatü'n-Nebî 10/21.) Diğer bir hadislerinde de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem evlerde bırakılan çöplerin şeytânların toplantı yeri olacağını bildirmiştir.(Abdürrezzak, Musannaf, XI, 32.) Ebu Mûsâ el-Eş'arî'den nakledilen bir başka hadisde de Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, ashâbın Tâûn hastalığı hakkında sorduklan bir soruya, "Cinlerden olan düşmanlarınızın dürtmesidir, ki o bütün şehîdlerde vardır' buyurmuştur.(Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 395.) Diğer bir rivayette ise Resûlullâh (s.a.v.), "O (dürtme yarası), müslümamn şehâdetidir"(Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 413.) buyurmuştur.

Böylece burada da Tâûn diye nitelendirilen bulaşıcı hastalığa sebep olan mikropları "Cin" lafzıyla ifade etmişlerdir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem diğer bir hadislerinde, Tâûndan ölen mü'minlerin şehid olduklarını haber vermişlerdir.(Buhârî, Cihâd, 30; Tıb, 30; Müslim, İmâre, 166; Ahmed b. Hanbel, Müsned, IV, 185.) Diğer bir sözlerinde de Tâûn hastalığının bulaşıcı olduğuna işaret ederek, "Bir yerde Tâûn hastalığı çıktığını duyduğunuz zaman oraya girmeyiniz" (Buhârî, Tıb 30; Müslim, Selâm 92-94, 98,100.) buyurarak, müslümanların bundan korunmalarını istemişlerdir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin yukarıdaki hadiste Tâûn hastalığı hakkında sorulan soruya (وخز) lafzıyla işaret ederek, bunun bütün şehidlerde mevcut olduğunu bildirmesi, bu hastalıktan Ölen müslümanların da mızrak* ya da kılıç yarasıyla şehid olanlar gibi olduklarını ifade etmektedir. Çünkü kılıç ya da mızrak yarasına da (طعن) lafzıyla işaret edilmektedir. Burada (وخز) lafzı da mızrak veya benzeri bir şeyle dürtmek anlamına gelmektedir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin Hadislerinde bahsettiği Tâûn hastalığına günümüzde Veba denilmektedir. Vebanın, insanlık tarihinin en korkunç salgın hastalıklarından olduğu bilinmektedir. Kayda değer ilk salgın VI. yüzyılda olmuş ve 50 yıldan fâzla sürmüştür. Tarihte milyonlarca kişinin ölümüne yol açan, salgınlar yapan bu hastalığa Yersinia Pestis adlı bir bakteri sebep olmaktadır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin hadisinde, "Sizin cinlerden olan düşmanlarsınız" lafzıyla kasdettiği bu

bakteriler insan vücuduna girince, akut olarak yüksek ateş, tansiyon düşmesi, şok, lenf bezlerinde şişme, zatürree ve abselere, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ((وخز) Dürtmesidir) şeklinde ifade buyurdukları gibi, iç kanamalara sebep olur. Nebî (sallallâhü aleyhi ve sellem), mızrak ya da kılıç dürtmesi nasıl ki bütün şehidlerde dıştan açılan yaralara ve kanamalara neden oluyorsa, Tâûn denilen Veba hastalığında da bu bakterilerin adeta mızrak veya kılıçla dürtmüşcesine iç kanamalara sebep olduklarına işaret etmişlerdir. Ağır bir zatürree sebep olan ve insandan insana öksürme, aksırma yoluyla hızla bulaşan bu tehlikeli hastalık konusunda Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in bir çeşit karantina uygulanmasını emretmesi, bu hastalığın bulaşıcı özelliğini bildiğini göstermektedir. (Doktorumuz Tıp Ansik. VII, 2428-2429.) Buna benzer hadislerde Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in kullandığı "Cin/Şeytan" kelimesiyle mikropları kasdettiği açıktır. Mikrobun ilim dünyasında henüz keşfedilmediği dönemde Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in, onlara bazı özellikleriyle işâret etmesi ilginçtir. Câbir'den radiyallâhü anh nakledilen diğer bir hadiste ise Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Kabı örtün, tulumu da bağlayın. Çünkü senede bir gece Veba iner. Yanından geçtiği kapağı olmayan her kabın veya üzerinde bağı bulunmayan her tulumun içine muhakkak bu vebadan iner." .(Müslim, Eşribe, 99.) Sonuç olarak, mikropların çıplak gözle görülmemeleri sebebiyle Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in onlara "cin/şeytân" lafızlarıyla işaret ettiğini görmekteyiz. Resûlullâh'ın hadislerinde işaret ettiği diğer bir özellikleri, onların insan sağlığı açısından zararlı olmalandır. Ki Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'in, yiyecek ve içecek kaplarının ağzının kapatılmasına dair emirlerinden bu durum ortaya çıkmaktadır. Hadiste işaret edilen bir diğer özellikleri ise, onların çöplüklerde, atık maddelerde çoğaldığıdır. (Abdürrezzâk, Musannaf, XI, 32.) Bu da günümüz biliminin mikropların üremesi ve çoğalmasıyla ilgili olarak tesbit ettiği bir gerçektir. Hadiste işaret edilen bir başka özellikleri de, bulaşıcı hastalıklara da (veba/tâûn vs) onların sebep oldukları hususudur. Bizim burada varmak istediğimiz sonuç, yukarda zikredilen örneklerden de, anlaşılacağı gibi hadislerde ve bazı İslâm literatüründe kaydedilen ''Cin" kelimesi ile sadece bildiğimiz özel manası ile Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem'e ve önceki Peygamberlere imân eden, erkeği, dişisi, mü'mini, kâfiri olan cinlerin kas de dilmediğidir. Bu durumda "Cin" kelimesi ile göze görünmeyen, fakat mevcudiyeti bir takım eserleriyle anlaşılan' geniş bir varlıklar âleminin kasdedildiği ortaya çıkmaktadır. Buna göre, gözle görülmemeleri açışından, mikroplar da birer cindir.(Ahmed Hulusi, cinlerle ihtilât ederek farkında olmadan onların emri altına girmiş bulunan bazı kimselerin, "Cinler mikroplardır" şeklinde yorumlar yaparak, onları inkâr ettiklerini söylemektedir. Yukarda kaydettiğimiz hadislerin ışığında, bu iddiaya katılmak mümkün değildir. Krş. A. Hulusi, Din-Bilim Işığında Ruh-InsanCin, s. 84, 98-99.) .

Sh: 205-208

CİNLERİN İNSANLARIN EMRİNE GİRMESİ MÜMKÜN MÜDÜR?

Bâzı İslâm âlimleri, cinlerin Hz. Süleymân'a hizmet etmeleriyle ilgili âyetleri delil olarak alarak, cinlerin diğer insanlara da boyun eğip, onların emrinde bulunmalarının mümkün

olduğunu ileri sürmüşlerdir.(Şiblî, Ahkâm, s. 120-122; Garâib, s. 113-114.) Bu konuya ilgili olarak, îlmü'l Azâim adlı bir ilim dalının meydana getirildiği de öne sürülmektedir. Cinlerin Hz. Süleyman'a boyun eğmelerinden bahseden âyetler şöyledir:

"**Dalgıçlık yapan ve bundan başka işler gören şeytânlardan da onun buyruğu altına verdik. Onların hepsini gözetiyorduk."**(Enbiyâ, 21/82.)

"Süleyman'ın, cinlerden,-insanlardan ve kuşlardan meydana gelen ordusu toplandı. Hepsi toplu olarak gidiyorlardı."(Nemi, 27/17.) .

"Rabbinin izniyle yanında iş gören cinleri onun buyruğu altına verdik ki, bunlar içinde buyruğumuzdan çıkan olursa ona alevli ateşin azabını tattırırdık. Süleyman için, o ne dilerse, mabedler, heykeller, büyük havuzlara benzer çanaklar ve taşınması güç kazanlar yaparlardı. Ey Dâvud ailesi! Şükredin, kullarımdan şükredenler pek azdır."(Sebe, 34/12-13.)

"Bunun üzerine Biz de, istediği yere buyruğu ile kolayca giden rüzgârı, bina kurup, dalgıçlık yapan şeytânları, demir halkalarla bağlı diğerlerini onun buyruğu altına verdik. "(Sâd, 38/36-38.)

"Süleyman: Ey cemaat! Bana teslim olmalarından önce, hanginiz o kraliçenin tahtını yanıma getirebilir? dedi. Cinlerden bir ifrît: Sen yerinden kalkmadan önce sana onu getiririm, buna karşı güvenilir bir güce sahibim, dedi."(Neml, 27/38-39.)

Cinlerin insanlara boyun eğmelerinin mümkün olduğunu savunan âlimlerin delil gösterdiği yukardaki âyetler, Hz. Süleyman'la ilgilidir ve bu işin sadece ona mahsus olup, daha sonra gelen kimselere böyle bir imtiyazın verilmediği Kur'ân-ı Kerim ve hadislerden anlaşılmaktadır. Kanaatimizce bu durum, cinlerin insanlara itaat etmelerinin mümkün olduğunu ileri süren ve bu görüşlerine yukarda kaydettiğimiz âyetleri delil gösteren âlimlerce gözardı edilmiştir.'Kur'ân-ı Kerîm'de, Hz. Süleyman'ın bu konuda şöyle dua ettiğinden bahsedilmektedir:

"Süleyman: Rabbim! Beni bağışla, bana benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümranlık ver, şüphesiz Sen daima bağışta bulunansın, dedi."(Sâd, 38/35.)

İnsanların, cinlerin, rüzgârın, hayvanların emrine verilmeleri sebebiyle onun bu duasının kabul edildiği yukarda kaydedilen âyetlerden anlaşılmaktadır. Verilen bu imtiyaz ve hükümranlığa kendisinden sonra kimsenin ulaşmaması konusundaki dilek ve duasının da kabul edildiğini Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemden gelen bazı hadisler ortaya koymaktadır. Bu konuda Ebu Hureyreden gelen hadislere göre, Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Cin taifesinden bir ifrît dün gece namazımı bozmak için bana apansızın hücum etti. Fakat Allah Teâlâ beni ona karşı galip getirdi de hemen onu boğdum. Sabah olunca hepiniz onu göresiniz diye, Mescidin direklerinden birinin yanı başına bağlamak istedim. Fakat sonradan kardeşim Süleyman'ın (aleyhisselâm) şu duasını hatırlayarak vaz geçtim: 'Ya Rab! Bana, mağfiret et ve bana öyle bir mülk ver ki, o, benden başka hiç kimseye lâyık olmasın. Şüphesiz bütün dilekleri ihsan eden Sensin Sen!"(Buhârî, Salât, 75; Enbiyâ, 40; Müslim, Mesâcid, 39; Ahmed b. Hanbel, Müsned II, 298.)

Bu konuda Ebü'd-Derdâ'daıı radiyallâhü anh gelen bir hadis de şöyledir:

“Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem ayağa kalktı. Biz de Ondan işittik. ‘Senden Allah’a sığınıyorum’ diyordu. Sonra üç kere, ‘Seni Allah’ın lânetiyle lânetliyorum’ dedi ve sanki bir şey atıyor gibi ellerini uzattı. Namazdan çıktıktan sonra, ‘Yâ Rasûlullah, Sen namazdayken söylediğin bir söz duyduk ki, bundan evvel onu söylediğini hiç işitmemiştik’ dedik. Buyurdu ki: ‘Allâhın düşmanı İblîs yüzüme çarpmak için elinde ateşten bir şihab olduğu halde geldi. Bunun üzerine ben üç defa, ‘Senden Allah’a sığınırım’ dedim. Bundan sonra da, ‘Seni Allah’ın lanetiyle lanetlerim’ dedim. Bu da üç defa oldu, fakat çekilmedi. Sonra onu yakalamak istedim. Vallahi kardeşimiz Süleymân’ın duası olmasaydı, muhakkak bağlanmış olacaktı da Medine halkının çocukları onu oyuncak edeceklerdi”(Müslim, Mcsâcid, 40.)

Hz. Süleymân’a verilen bu hükümranlık konusunda Kitâb-ı Mukaddes’de bir kayıt vardır ve burada şöyle denilmektedir:

“Ve Allah dedi: ... Hikmet ve bilgi sana verildi. Ve Ben sana öyle zenginlik, mal ve şeref vereceğim ki, senden önce olan krallarda onun benzeri yoktu, ne de senden sonra onun benzeri olacaktır. ”(II. Krallar, 1/11-12.)

Sonuç itibariyle, Hz. Süleyman’ın emrine verilen cin ve şeytânların, ondan sonra başkalarının emir ve hizmetine verilmesinin söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem için bile böyle bir durum söz konusu olmadığına göre, bunun diğer sıradan insanlar için mümkün olabileceğini ileri sürmek doğru olmasa gerektir. Çünkü âyet ve hadislerde cinlerin Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem’in emrine verilip, Ona da Hz. Süleyman’a yaptıkları gibi kaleler, mabedler, havuzlar vs. yaptıklarından bahsedilmemektedir. **Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin cinlerden hizmetçileri yoktu, Mescid-i Nebeviyye’yi ashabıyla beraber bizzat kendisi çalışarak inşa etmişti.** Düşmana karşı korunmak için Medine’nin etrafına kazılan hendekte bizzat kendisi de kazma-kürek çalışmıştı. Ev işlerini de hanımları ve kendisi görmüştü. Bu husus gözden uzak tutulmamalıdır. Günümüzde ve daha sonraki asırlarda müslümanlar, cin ve şeytânları kendilerine boyun eğdirip, onları çalıştırmayı hayal etmek yerine, kendileri çalışmayı öğrenmeli, Dünya ve Ahiret’te hor ve zelil olmaktan kurtulmalıdırlar. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin yukarda saydığımız davranışlarında, ümmeti için bu konuda gerekli olan uyan vardır. Müslümanlar, cehâlet, hurâfe ve saflık içinde, tarlasının burçağını yoldurduğunu, ekip biçtirdiğini ileri süren, yerin altında gizli altın ve gümüşlerin, hâzinelerin yerini cinlerden öğrendiğini iddia eden cinci denilen yalancı kimselerin kendilerinde kudret ve üstünlük olduğunu göstermek için ortaya attıkları sözlerine kanmamaktır. Aksine kafa ve gönüllerini Kur’ân’ın aydınlığına açmalı, bu tür hayalî şeylerden medet beklemekten vaz geçerek çalışmalı, Batı’nın ilerlemesini, İslâm âlemine üstün olmasını sağlayan ilmin verilerin kulak vermelidir. Cinlerden yerin altındaki hâzinelerine yerini öğrenmeyi bekleyeceklerine, yerin altındaki cevherleri, madenleri, petrolü keşfedip, Yeryüzüne çıkartarak zenginleşmek ve zilletten kurtulmak için bunların İlmî yollarını öğrenip ve tatbik etmelidirler.

Açık olarak kaydetmek gerekirse, Hz. Süleyman’ın Kur’ân-ı Kerim’de haber verilen durumu hariç, dünya kuruldu kurulalı cinlerin insanlara itaati söz konusu olmamalıdır. Elimizde bunun aksini ortaya koyacak deliller bulunmamaktadır. Cinlerin insanlara itaati, onların tabiatlarına da aykırıdır. Onlar kendi arzularıyla insanın emrine girmemişlerdir. Kur’ân-ı Kerîm’den, onların Hz. Süleymân’ın emrine de kendi istekleriyle girmediklerini anlıyoruz: **“Rabbinin izniyle yanında iş gören cinleri onun buyruğu altına verdik ki, bunlar içinde buyruğumuzdan çıkan olursa ona alevli ateşin azabını tattırdık. ”**(Sebe, 34/12.)

Yukardaki âyetten, cinlerin Hz. Süleyman'ın emrine girmelerinin ancak Allah'ın izin ve müsaadesiyle, yani emriyle mümkün olduğu anlaşılıyor. O zaman, cinleri emirleri altına aldığım iddia eden insanların bu konuda kendilerinin iddialarında doğru olduklarını ortaya koyacak delilleri nelerdir? Allah'ın izin vermediği bir şeyi yapmaya imiktedir olduklarını nasıl iddia edebiliyorlar? Âyette, cinlerin Hz. Süleyman'ın emrine, Allah'ın buyruğuyla girdikleri, buna itaatsizlik edenlerin alevli bir ateşle cezalandırıldıkları haber veriliyor. Demek ki cinler isteseler de Hz. Süleyman'ın emrinden çıkamazlardı, aksi takdirde azab olunarak imhâ ediliyorlar, ya da zorla itaate sokuluyorlardı. Aşağıda kaydettiğimiz âyette de cinlerin zorla Hz. Süleyman'ın emrine verildikleri ve o vefat edinceye kadar bu durumdan kurtulamadıkları bildirilmektedir: **"Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, ancak değneğini yiyen kurt onun vefâtını farkettirdi. O, ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şayet cinler görülmeyeni bilmiş olsalardı alçak düşüren bir azabın içinde kalmazlardı."**(Sebe, 34/14.)

Şu halde, Allah'ın zorla Hz. Süleyman'ın buyruğuna verdiği, ondan sonra da kimsenin emrine vermediğini Peygamberleri Süleyman (aleyhisselâm) ve Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin diliyle haber verdiği cinleri, başkalarının buyruğu altına verdiğini iddia etmek büyük bir yalan olmalıdır.

Cinlerin kendi istekleriyle insanoğluna itaati ta ilk baştan beri söz konusu değildir. Çünkü onların büyükleri olan İblîs, Hz. Âdem yaratıldığı zaman, Cenab-ı Hakk ın ona boyun eğmesi konusundaki emrini dinlemeyerek, isyan etmiş, büyüklük taslayarak kafirlerden olmuştur. Bu durum Kur'ân-ı Kerîm'in çeşitli âyetlerinde haber verilmektedir. Bu hususta Yüce Allah şöyle buyuruyor:

"Rabbin meleklere, 'Ben, balçıktan, işlenebilen kara topraktan bir insan yaratacağım. Onu yapıp ruhumdan üflediğimde ona secdeye kapanın' demişti. Bunun üzerine İblîs'in dışındaki bütün melekler hemen secde ettiler. O secde edenlerle beraber olmaktan çekindi. Allah: 'Ey İblîs! Seni secde edenlerle beraber olmaktan alıkoyan şey nedir?' dedi. O: 'Balçıktan, işlenebilir kara topraktan yarattığın insana secde edemem' dedi. 'Öyleyse defol oradan! Sen artık kovulmuş birisin. Doğrusu Hesâb Günü'ne kadar lânet sanadır.' dedi. İblîs, 'Rabbim! Beni hiç olmazsa, tekrar dirilecekleri güne kadar ertele' dedi. Allah Teâlâ: 'Sen, bilinen gün gelene kadar bırakılanlardansın' buyurdu. 'Rabbim, beni saptırdığın için, andolsun Yeryüzünde fenalıkları onlara güzel göstereceğim, hâlis kulların bir yana, onların hepsini saptıracağım' dedi. Allah Teâlâ'da şöyle buyurdu: 'Benim gerekli kıldığım dosdoğru yol budur, kullarımın üzerinde senin bir nüfuzun olamaz. Ancak sana uyan sapıklar bunun dışındadır. Ve Cehennem hepsinin toplanacağı yerdir. O Cehennem 'in yedi kapısı olup, her kapıdan onların girecekleri ayrılmış bir kısım vardır. Allah'a karşı gelmekten sakınanlar ise, Cennetlerde pınar başlarındadırlar.' Oraya güven içinde, esenlikle girin' denilir."(Hicr, 15/28-46; Bu konuda diğer âyetler için bkz. Bakara, 2/34-38; A'râf, 7/11-25; îsrâ, 17/61-65; Kchf, 18/50; Sâd, 38/71-85; Tâhâ,.20/116-125.)

İslâm âlimleri yukarda kaydedilen âyetlerdeki (سجد) kelimesi ile, Hz. Adem'e ibadetin değil, ona itaat ve boyun eğmenin kasdedildiğini söylemektedirler. [Taberî, Câmiu'l-Beyân, I, 228; Râzî, Mefâtîhu'l-Gayb, II, 212; Kurtubî, el-Câmi li'l-Ahkâm, I, 291.) Bu durumda, yaratıldığı günden beri insana karşı büyüklenen, kendisini üstün gören İblis ile onun soyu olan cinlerin, kendi istek ve arzularıyla bazı insanların emrine girdiğini, onlara hizmet ettiğini ileri sürmek boş bir iddia olmaktan öteye gidemez.(Ahmed Hulusi, Tevrât, Zebur, İncil ve Kur'ân'ın her bir kelimesinin 4u süflî, 4'ü ulvî olmak tizere 8 hizmetlisi olduğunu, bunların belli sayıda tekrarlanmasıyla cinlerle irtibat kurularak, onları itaat altına

almanın mümkün olacağını söylemektedir. Kitab ve Sünnet'ten herhangi bir deliline rastlayamadığımız bu iddiya katılamıyoruz. Krş A. Hulusi, Din-Bilim Işığında Ruh-însan-Cin, s. 136, 140-141.)

Nitekim bu konularda yazılan ve halkın elinde dolaşan kitaplar, İslâm'dan önceki milletlerin inanç, gelenek ve kültürlerinden geçmiş asılsız şeyler ve hurafelerle doludur. Bunlar, Yıldıznâme, Gizli İlimler Hâzinesi vb. adlarla insanların ellerinde bulunan mecmualardır. Yıldıznâme denilen kitaplardaki bilgilerin yıldızlara tapan Sâbiîler'den geçen hurafelerle dolu olduğunda şüphe yoktur. Gizli İlimler Hâzinesi denilen kitaplar da, Bâbil, Asur, Sümer, Hitit, Eski Mısır vs. kültürlerden geçmiş safsatalarla doludur. Söz gelimi, İbnü'l-Hâc et-Tilemsânî el-Mağribî'ye (v. 737) ait olduğu söylenen **"Şumûsü'l-Envâr ve Künûzü'l-Esrâr"** adlı kitapta cinlerin insanlara hizmet etmelerinden bahseden bir bölüm vardır. Burada, bir insanın cinleri itaatına alması için gerekli olan hususlardan bahsedilmektedir. Ancak bu zâtın, bu konuda yazdığı ilk cümlede saçmalamaya başladığı görülmektedir. İbnü'l-Hac et-Tilemsânî, söz konusu cümlesinde şöyle demektedir:

"Allâh sana merhamet etsin, bil ki ey hevesli, muhakkak ki ben, gizli, rumuzlu Mushaf'ı tedkîk ettiğimde, onda cinlerin hizmet etmelerini sağlayan bu on iki yolu buldum. Onların her birisi için sırları ince olan Süryânice büyüler vardır..." (et-Tilemsânî, Şumûsü'l-Envâr, s. 115.)

İbnü'l-Hâc et-Tilemsâni'nin yukarda kaydettiğimiz cümlesinde, cinleri insanların itaatine almayı sağlayan büyülerin Süryânice olduğunu söylemesi ve bu işlemi yapmak için okunacak şeylerin ve cinlerin isimlerinin Süryânice olması, bu hurafelerin kaynağının İslâm değil, Hristiyan Süryanî kültürü olduğunu göstermektedir. Bu da bu konudaki, büyü, sihir ve hurafelerini Bâbil, Asur, Eski Mısır, Süryanî vs. kültürlerden geçmiş olduğuna dair yukardaki görüşümüzü doğrulamaktadır. İbnü'l-Hâc et-Tilemsânî de, Süryanî kaynaklarından aldığı bu malzemeyi, aralarına biraz İslâmî kültür karıştırmak suretiyle kitabına doldurmuştur. Kendisinin, Şiî ya da Bâtıniye mezhebinden olması kuvvetle muhtemeldir. Çünkü cinleri itaate almak için on iki yol olduğundan bahsetmektedir. Bu da onun Şiîliğin îsna Aşeriye (on iki imam/İmâmiye) koluna mensup olabileceğini düşündürtüyor. Gizli, şifreli Mushaftan bahsediyor, bu da kendisinin bâtınî kökenli olabileceğini hatıra getiriyor. **Halbuki Kur'ân apaçıktır, ortadadır, onun saklısı gizlisi, şifrelisi, insanlardan saklanılan bir yönü yoktur. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, onu Allah Teâlâ'dan aldığı gibi tebliğ etmiştir. O'nun (sallallâhü aleyhi ve sellem.) vazifesi de sadece tebliğdir. Bu husus bizzat Kur'ân-ı Kerim'in ifadeleriyle sabittir.** Aksini iddia etmek, peygamberlerin tebliğ sıfatına aykırıdır ve insanı sapıklık ve küfre götürür. Bu açıdan Kur'ânın mıi'minlerin bildiği manasından başka anlamı olmadığı gibi, onun müslümanların bazılarına bildirilip çoğundan saklanan gizli yönleri, şifreleri vs. de yoktur. O, bir sihir ya da büyü kitabı değildir. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de, bir sihirbaz ve büyücü değildir. Kur'ân, insanları aydınlığa, berraklığa, sağlam düşünmeye, hayatı ve eşyayı gerçek yönleriyle tanımaya sevkeden bir kurtuluş rehberidir. Bunların aksini iddia etmek saçmalıktır. Bu hususta Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan korur. Doğrusu Allah kâfirlere yol göstermez."(Mâide, 5/67.)

"Allah'a itaat edin, Peygamber'e itaat edin, karşı gelmekten çekinin; eğer yüz çevirirseniz bilin ki, Peygamberimize düşen sadece açıkça tebliğ etmektir. "(Mâide, 5/92.)

“Peygamber’in görevi sadece tebliğ etmektir. Allah, sizin açıkladıklarınızı da gizlediklerinizi de bilir.”(Mâide, 5/99.)

“Kur’ân’ı şeytânlar indirmemiştir. Bu onlara düşmez, zaten güçleri de yetmez. Doğrusu onlar valiyi dinlemekten uzak tutulmuşlardır.”(Şuara, 26/210-213)

“Ey Muhammed Öğüt ver, Rabbinin nimetiyle Sen, ne kâhinsin ne de delisin.”(Tür, 52/29)

CİNLER KAYBOLAN YA DA ÇALINAN ŞEYLERİ BİLEBİLİR Mİ?

Kur’ân-ı Kerim’in çeşitli âyetlerinde gaybı Allah’tan başkasının bilemeyeceği haber verilmektedir:

“Gaybın anahtarları O’nun katindadır, onları ancak O bilir. Karada ve denizde olanı bilir. Düşen yaprağı, Yerin karanlıklarında olan taneyi, yaşı kuruyu -ki apaçık kitap’dadırancak O bilir.”(En’âm, 6/59.)

“Göklerin ve Yerin gaybı Allah’a aittir.”(Nahl, 16/77.)

“De ki: ‘Göklerde ve Yerde gaybı Allah’tan başka bilen yoktur.”(Nemi, 27/65)

“O, gaybı bilendir, gaybma da kimseyi vâkıf kılmaz.” (Cin, 72/26)

“Ona Rabbinden bir mucize indirilmeli değil mi?, diyorlar. De ki: ‘Gayb Allah’ındır. Bekleyin, ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.” (Yunus, 10/20)

Bu âyetlerin ışığında gaybı Allah’tan başkasının bilmesinin mümkün olmadığı ortaya çıkmaktadır. Yine Kur’ân-ı Kerîm’den, kendisinden başkasının vâkıf olması mümkün olmayan gaybı, Allah’ın dilediği peygamberlerinden bazılarına bildirdiğini öğrenmekteyiz:

“...**Allah size gaybı bildirecek değildir, fakat O, peygamberlerden dilediğini seçip, ona gaybı bildirir.”** (Âl-i Imran, 3/179.)

Kaynaklarımızda yer alan bazı hadislerde de, Allah’ın, peygamberlerin dışında dilediği bazı kullarına da ilham ettiği haber verilmektedir. Nitekim bu konuyla ilgili olarak Hz. Âişe ve Ebu Hureyre’den bazı rivayetler gelmektedir. Hz. Âişe’den nakledilen hadise göre Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

“Sizden önceki ümmetler içinde bir takım Muhaddesûn (Kendilerine Allah tarafından söz söylenilen/ilham edilen) kişiler var olagelmiştir. Eğer benim ümmetim içinde de bunlardan bir kimse bulunursa, Ömer b. el-Hattab muhakkak onlardandır.”(Müslim, Fedâilu’s-Sahâbe, 23.)

Ebu Hureyre’den gelen rivayette ise Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem

“Sizden önce gelip geçen insanlar içinde İsrailoğulları’na mensup öyle kimseler vardı ki, onlar Peygamber olmadıkları halde kendilerine (Allah tarafından) söz söylenilirdi. Eğer ümmetim içinde de bunlardan bir kimse bulunursa, o da Ömer’dir.” (Buhârî, Fedâilü Ashâbi’n-Nebî, 6.) buyurduğu haber verilmektedir.

Burada konumuz, insanların gaybı bilip bilemeyecekleri, hususu değildir. Yukardaki âyetlerde gaybı Allah’tan başkasının bilemeyeceği, Peygamberlerinden dilediğini gayb konusunda bilgilendirdiği açıkça anlatılmaktadır. (Gayb konusunda ciddi bir araştırma için bkz. Halis Albayrak, Kur’ân’da Insan-Gayb ilişkisi, s. 238-248.) Peygamberlerin dışında diğer bazı kimselere de ilhâm yoluyla bazı hususları bildirdiği yine yukardaki hadislerden anlaşılmaktadır. Ancak keşf ve

ilham türünden olan bu haberlerin peygamberlerin vahiy yoluyla aldıkları haberlere denk olamayacağı açıktır. Bunlar, dinde hüccet olmadıkları gibi, bunların delil olarak alınıp, hüküm çıkarmada kullanılması, bunlarla amel edilmesi caiz değildir. Bunlar sadece ilgili kişiyi bağlar, başkaları bunların doğruluğunu tasdik etmeye zorlanamaz.

Cinler de gaybı bilme konusunda insanlardan farklı durumda değildir. Onlar da gaybı bilmezler, bilgileri de gördükleri şeylerle sınırlı olup, geleceği ve meydana gelen olaylardan kendilerine gizli kalan şeyleri bilemezler. Cinlerin gök katlarına çıkarak, meleklerin konuşmalarını dinleyip kulak hırsızlığı yapmamaları, çaldıktan haberleri kâhinlere iletmeleri Allah tarafından yasaklanmış, Gökler şihâblarla korunmuştur. Kur'ân-ı Kerim'de yer alan âyetlerden, kulak hırsızlığına teşebbüs eden cinlerin şihâblarla imhâ edildiği anlaşılmaktadır. Bunun hikmetinin, gaybdan haber verdiklerini ileri süren kâhinlerin, peygamberlik taslayarak insanları saptırmalarına engel olmak olduğu açıktır.

Hz. Süleyman'ın vefatında bahseden bir âyet, cinlerin gaybı bilmediklerini açıkça ifade etmektedir:

"Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, ancak değneğini yiyen kurt onun vefâtını cinlere farkettirdi. O, ölü olarak yere düşünce ortaya çıktı ki, şayet cinler görülmeyeni bilmiş olsalardı, alçak düşüren bir azâb içinde kalmazlardı." (Sebe, 34/14)

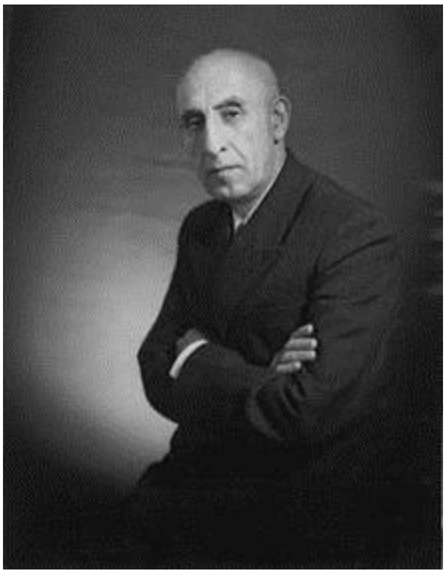
el-Âlûsî, bu âyetin tefsiriyle ilgili olarak, gaybın sadece istikbalde meydana gelecek olaylara tahsis edilemeyeceğini, vukua geldiği halde kişinin bilgi sahibi olamadığı şeylerin de gaybın muhtevasına girdiğini söylemektedir.(el-Âlûsî, Rûhu'l-Me'ânî, XI, 124.)

İslâm öncesi çağlardan günümüze kadar bir takım kimseler, cinlerle irtibat kurduklarını, kendilerinin dostu olan ya da emirleri altına girmiş olan cinlerin onlara bir takım gaybî haberleri bildirdiklerini iddia edegelmişlerdir. Ancak Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, Kâhin denilen bu kimselerin verdikleri haberlere inanılmamasını emrederek, onlara bir şey sorulmasını yasaklamışlardır: **"Kim ki bir kâhine, ya da arrâfa gider ve onun sözlerini tasdik ederse, Hz. Muhammed'e indirilene küfretmiş olur."**(Ebu Dâvud, Tıb, 21/3904; Tirmizî, Tahâret, 102/135; Ibn Mâce, Taharet, 122/639.) Bu durumda," ister yıldızlara bakarak, ister cinle konuşarak, isterse remil yoluyla gaybdan haber verdiğini iddia etsin, kâhine, müneccime, arrâfa bir şey sormak, onların, kaybolan ya da çalınan şeylerin yerleri hakkında söylediklerini tasdik etmek şiddetle yasaklanmış oluyor. Bu yüzden de cinlere, çalman şeyler hakkında soru sormak caiz olmadığı gibi, onlardan alındığı iddia edilen haberlere inanmak da doğru olmaz. Cinlerden alındığı ileri sürülen bu tür haberler şer'î ve hukukî bir delil olamaz. İslâm'ın bu tür konularda delîl/beyyine olarak kabul ettiği husus, âdil kimselerin şahitliğidir. Bu açıdan, günümüzde bir takım şahısların, cinlerle irtibatlı, olduğunu söyleyen kimselere başvurarak, onlardan yitik, kayıp ve çalınan şeyler hakkında bilgi istemeleri apaçık bir hatadır. Sorularına karşılık olarak aldıkları cevapların da şer'î/hukukî bir delil olması da söz konusu olamaz. (Bkz. M. el-Hamîd, Rudûd alâ Ebâtîl, s. 210-212.)

Sh: 252-267

Kaynak: KUR'ÂN VE HADİSLERE GÖRE CİNLER-BÜYÜ, Prof. Dr. Ali Osman ATEŞ, Beyan Yay. ,1995, İstanbul

MUHAMMED MUSADDIK

İran Başbakanı	
Görev süresi 28 Nisan 1951 – 16 Temmuz 1952	
Hükümdar	Muhammed Rıza Pehlevi
Vekil	Ahmed Zirakzade
Yerine geldiği	Hüseyin Ala
Yerine gelen	Ahmed Kavam
Görev süresi 21 Temmuz 1952 – 19 Ağustos 1953	
Hükümdar	Muhammed Rıza Pehlevi
Vekil	Hüseyin Fatemi
Yerine geldiği	Ahmed Kavam
Yerine gelen	Fazlullah Zahidi
Kişi bilgileri	

Doğum	16 Haziran 1882 Tahran, İran
Ölüm	5 Mart 1967 (84 yaşında) Ahmedabad, İran
Partisi	Millî Cephe
Eşi	Zia od-Saltane (1901-1965)
Dini	İslam
İmzası	

Muhammed Musaddık (Mossadeq (yardım·bilgi) Farsça: محمد مصدق) (**d.** 16 Haziran, 1882; Tahran, İran Şahlığı, **ö.** 5 Mart, 1967; Tahran, İran Şahlığı), İran'daki İngiliz petrol tesislerinin millileştiren ve başbakanlığı sırasında (1951–1953) Şah Muhammed Rıza Pehlevi'yle büyük bir iktidar çekişmesi içine giren İranlı siyasi önder. 1951 yılında İran Başbakanlığına geldi ve 1953 yılında darbe ile görevden uzaklaştırıldı.

Hayatı

İranlı bir devlet görevlisinin oğluydu. İsviçre'de Lozan Üniversitesi'nde hukuk doktorasını tamamladı. 1914'te İran'a döndükten sonra Fars iline vali olarak atandı. Rıza Han'ın (sonradan Rıza Şah Pehlevi) 1921'de düzenlediği darbeyle yönetimde güçlü bir konuma gelmesinden sonra, önce maliye bakanlığı, ardından da kısa süreyle dışişleri bakanlığı görevinde bulundu. 1923'te Ulusal Danışma Meclisi'ne seçildi. Rıza Han'ın 1925'te kendisini şah ilan etmesine karşı çıkması bütün görevlerinden uzaklaştırılmasına neden oldu.

Rıza Şah'ın 1941'de oğlu Muhammed Rıza Pehlevi lehine tahttan çekilmek zorunda kalmasının ardından, siyasi yaşama dönerek yeniden meclise seçildi (1944). Sovyetler Birliği'ne İran'ın kuzeyinde petrol çıkarma ve arama hakkı tanınmasına karşı başarılı bir muhalefet hareketi yürüttü. Ardından İngilizlere ait Anglo-Iranian Oil Company Ltd.'nin İran'daki tesislerinin millileştirilmesi çağrısında bulunarak, milliyetçi çevrelerde büyük saygınlık kazandı. Musaddık'ın hazırladığı İran petrollerinin millileştirilmesini öngören yasa tasarısı 1951'de meclisten geçti ve şah, meclisin bu kararıyla daha da güçlenen Musaddık'ı başbakanlığa getirmek zorunda kaldı.

Millileştirme kararı İran'da giderek derinleşen bir siyasi ve ekonomik bunalıma yol açtı. Musaddık ve önderlik ettiği Ulusal Cephe Partisi, halk arasında güçlenmeye devam ettiyse de, yönetimde güçlü bir konumu olan elitlerin ve Batılı güçlerin Musaddık yönetimine tepkileri yoğunlaştı. İngilizler çok geçmeden İran petrol pazarından çekildiler. Musaddık'ın İran petrolü için yeni pazarlar bulmada karşılaştığı güçlükler ekonomik sorunları derinleştirdi.

Musaddık'la ciddi bir iktidar mücadelesi içine giren şah, Ağustos 1953'te başbakanı görevden alma girişiminde bulundu. Ama Musaddık yanlılarının başlattığı kitlesel sokak gösterileri karşısında İran'dan kaçmak zorunda kaldı. Musaddık'ın muhalifleri olaydan birkaç gün sonra ABD'nin de desteğinin alındığı iddia edilen bir darbe düzenleyerek Musaddık'ı yönetimden uzaklaştırdılar ve şahın ülkeye dönmesini sağladılar. Darbe ile olan ABD ilgisi 2000 yılında ABD eski dışişleri bakanlarından Madeleine Albright tarafından kabul edilmiştir, daha sonra ise ABD başkanı Barack Obama 4 Haziran 2009'da Mısır'da yaptığı konuşmada bu ilgiyi resmen doğrulamıştır.[1] Son olarak 2013 yılında Amerikan Merkezi Haberalma Örgütü CIA darbedeki sorumluluğunu resmen kabul etmiştir.[2] Vatana ihanet suçundan üç yıl hapse mahkûm edilen Musaddık, hayatının geri kalan bölümünü ev hapsinde geçirdi. İran'daki petrol tesisleri ise İran hükümetinin denetiminde kaldı. Musaddık 1967'de evinde göz hapsinde iken ölmüştür.

Erişim: http://tr.wikipedia.org/wiki/Muhammed_Musadd%C4%B1k

İSLÂM İNANCINDA CİN

Hzl: A. Saim KILAVUZ

İnsanlar tarih boyunca Tanrı dışında görülmeyen, olağanüstü başka varlıklara da inanmışlar, çeşitli devirlerde ve coğrafi bölgelerde bu varlıkların iyilerine ve kötülerine değişik isimler vermişlerdir. Bu varlıklar bazen tanrılaştırılmış veya ikinci dereceden tanrısal varlıklar olarak görülmüş, bazen da İnsanî özellik ve nitelikler içinde düşünülmüştür. Hatta Hıristiyanlık ve Yahudilikte bile birbirine karıştırılmıştır. **İslâm dininde Allah, melek, şeytan, cin ve peygamberin nitelikleri ve konumlan tam olarak belirlenmiş olduğundan bir karışıklığa meydan verilmemiştir.** Ancak zaman içerisinde müslümanların Kitap ve sahîh sünnetteki bilgilere dört elle sarılmak yerine, yabancı kültürlerden İslâm toplumuna intikal etmiş bulunan yanlış bilgilerle bilgilendikleri, çoğu hurafe olan bu tip yanlış bilgi ve kanaatlerin, Kur'ân-ı Kerim ve sahîh sünnetin ortaya koyduğu esasların yerine geçirildiği görülmüştür. Bu durum günümüzde de devam etmektedir. **Bir grup insan pozitif bilim adına cinleri inkar ederken, bunun tam karşısında yer alan bir başka grup da ki bunların bir bölümünün dini hayatla uzaktan yakından ilgisi yoktur.** Maddeden ve modern hayattan bunaldıkları için bu tip manevî şeylere eğilim göstermektedirler cinlere olduğundan fazla değer ve önem atfetmekte, dinin yasak saydığı alana girmektedir. Biz bu çalışmamızla Kur'ân-ı Kerim ve sahîh hadislerin ışığı altında cinleri incelemeye, ifrat ve tefritten uzak ve eleştirel bir yaklaşımla, bu konuda fikir beyan edenlerin görüşlerini değerlendirmeye çalışacağız. Başarı Allah'tandır.

Kaplıkaya, 1994
A. Saim KILAVUZ

Birinci Bölüm

CİN KELİMESİNİN SÖZLÜK VE TERİM ANLAMI, CİNLERİN DİĞER GÖRÜNMEZ VARLIKLAR ARASINDAKİ YERİ

Arapça bir kelime olan cin, sözlükte örtmek, örtünmek, gizli kalmak ve gölgelemek anlamındaki cenn kökünden türeyen bir isim olup, tekili olan cinnî, "örtülü ve gizli şey" manasına gelir. Terim olarak, '"duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, İlahî emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kafir gruplarından oluşan, lâtîf, ruhanî manevî varlık türü" anlamına gelir[107]. Cin topluluğuna "cinne" denilir.[108] Aynı kökten türetilmiş olan ve kendisini örten, duyulardan gizlenen anlamındaki "can" kelimesi, cinlerin atası ve cin anlamında kullanılmıştır[109]. Gül, ifrît ve si'lât adıyla bilinen

[107] Cin kelimesinin sözlük ve terim anlamı için bkz. Râğıb el- Isfahanı, el-Müfredât, s. 138-139; İbn Manzûr, Lisânu'l-arab, XIII, 92-95; Asım Efendi, Kâmûs Tercemesi, IV, 581; Zebîdî, Tâcu'l-arûs, IX, 165.

[108] Bu kelime bazı ayetlerde geçmektedir. Bkz. Hûd 11 /119; es-Secde 32/13; en-Nâs 114/6.

[109] Bu konuda geniş bilgi için bkz. A. Saim Kılavuz, Cân, DİA, VLI, 139-140.

varlıklar cinlerin çeşitli türlerini oluştururlar[110]. Eski Araplarda, aşağılık veya çok hareketli cin yahut insanla cin arası yaratık, “Hin” kelimesiyle ifade edilmiştir[111]. Bu kelime Türkçeye de geçmiş olup, muzip, açıkgöz, uyanık ve cin fikirli kişi için “Hin oğlu hin” denilir. Farsçada cin karşılığında peri ve dîv (dev) kelimeleri kullanılır.

Bazı Şarkiyatçılar, İncillerde ve diğer eski kitaplarda geçtiğini göz önünde bulundurarak, cin kelimesinin Latince kökenli “genie” veya “genius” kelimelerinden alınarak Arapçaya intikal ettiğini ve gizlenmek anlamına gelen “ictinan” kelimesinden türetilmesinin uzak bir ihtimal olduğunu ileri sürmüşlerdir[112]. Hâlbuki lügatler başta olmak üzere İslâmî kaynakların tamamı ve müslüman araştırıcılar bu kelimenin Arapça asıllı olduğunda görüş birliği içindedirler[113]. Nitekim Araplar “karanlığı ile herhangi bir şeyi örttü ve gizledi” veya “hava karardı” anlamında “cenne aleyhi’l-leyl” veya “cenne’l-leyl” derler. Cinler de gözle görülemeyen, duyulardan gizlenmiş varlıklar olduğu için bu ismi almıştır. Ayrıca Arapçada delilik ve deli anlamlarına gelen cinnet ve mecnûn kelimelerinde de aynı kökte bulunan göze görünmezlik ve örtme anlamlarıyla ilgi vardır. Çünkü delinin aklı cinnet hali ile sanki perdelenmiş gibi olmaktadır. Ağaçlarıyla altındakileri gölgeleyen ve örten bahçeye cennet, kişiyi koruyan kalkana micenne veya cünne, ana rahmindeki gözle görülmeyen çocuğa cenîn, bedenin içindeki. kalbe cenân denilmesi de[114] cin kelimesinin Arapça kökenli olduğu görüşünü desteklemektedir. Nitekim W. M. Watt’ın da dediği gibi cin kelimesi Binbir Gece masallarının İngilizce tercemesinde “genie” olarak kullanılmış ve bu şekliyle İngilizceye girmiş olmalıdır. Çünkü cin denilen ruhanî varlıklara inanma eski Arap kozmolojisinin bir parçasıdır[115].

Cin kelimesinin biri genel diğeri özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel[5] anlamına göre insan türünün karşıtı olan görünmez varlıklara cin denilir. Buna göre melekler ve şeytanlar da cin sözünün kapsamına girerler.

Ancak bu durumda melekler ile cinler arasında özellik ve genellik sözkonusudur. Görülmeyen varlık anlamında her melek cindir fakat her cin melek değildir. Özel anlamda ise görünmez manevî varlıkların bir kısmına cin denilir. Çünkü görünmez varlıklar:

a. Hayırlı olan, Allah’ın emrinden çıkmayan ve insana iyi şeyler ilham eden melekler,

b. İnsanı aldatan şerre yönelten şeytanlar,

c. Hem hayırlıları hem de şerlileri bulunan cinler olmak üzere üç gruba

---

110 Bkz. Kazvînî, Acâibu’l-mahlûkât, II. 236-2.37; Demiri, Hayâtu’l- hayevân, I, 555-558; II, 32-37,130-134.

111 Hanry Lammans, Ferâidü’l-luğa, I, 58.

112 Bkz. W. M. Macdonald, Cin, İA, ÜT, 192-193.

113 Ahmed Muhammed Şakir, İslâm Ansiklopedisinin Arapça tercemesi olan Dâiratü'l-maârifi’l-islâmiyye'nin “cin” maddesine yazdığı bir dipnotta, cin kelimesinin Latince “genius” kelimesinden alınmış olduğu görüşünün delili olmadığı gibi bir araştırmaya dayanmadığım söyler. Bkz. Dâiratü’l-maârif, VII,
m.

114 1 nolu dipnottaki kaynaklara ek olarak bkz.Şiblî, Garâibu ve Acâibu’l-cin, s. 19; Elmalılı, Hak Dini Kuran Dili, VII, 5382- 5384.

115 W. M. Watt, Modem Dünyada İslâm Vahyi (trc. Mehmet S. Aydın), s. 62.

ayrılmaktadır.[116]

Bununla birlikte gözlerle görülemedikleri için meleklerin de cinden sayılması fikri bu konuda çeşitli karışıklıklara sebep olduğu için meleklere mutlak olarak cin demek yerine, onların cinlerden ayrı bir tür olduğunu belirterek cin kelimesinin insan ve melek dışındaki üçüncü bir varlık türünün adı olarak kullanılması, böylelikle meleklerin özel anlamdaki cin kavramıyla karıştırılmaması gerekir.[117] Çünkü Kur'ân-ı Kerimde Cenabı Hakkın kıyamet günü inkarcıları toplayacağı, sonra meleklere hitaben "bunlar mı size tapıyordu?" diye soracağı, meleklerin **"hâşâ, bizim dostumuz onlar değil, sensin. Onlar bize değil cinlere tapıyorlardı. Çoğu onlara inanıyorlardı."** diye cevap vereceği bildirilmekte [118], meleklerin cin olmadığı açıkça ortaya konulmaktadır. Yine Kur'ân-ı Kerimde cinlerin haber dinlemek için göğü yokladıkları sonra bundan men olundukları ifade edilir.[119] Meleklerin ise kulak vererek haber çalmak gibi bir şeye ihtiyaçları yoktur. Onlar Allah neyi emrederse onu yapan varlıklardır. Ayrıca meleklerin nurdan, cinlerin ateşten yaratıldığı [120]; meleklerin masum olup cinlerin günah işledikleri; melekler yemez içmez [121], erkeklik ve dişilikle nitelenmezken [122], cinlerin yiyip içtikleri [123], erkeklik ve dişilikle nitelendikleri [124] ve meşhur görüşe göre İblisin zürriyetinden oldukları [125] gözönünde bulundurulursa meleklerle cinlerin ayrı varlıklar olması sözkonusudur. Yeri gelmişken belirtelim ki, İblis, isyan ederek Rabbinin buyruğu dışına çıkmış inkarcı cinlerdendir. **"Hani biz meleklere: Adem'e secde edin, demiştik. İblis hariç olmak üzere onlar hemen secde eltiler. İblis cinlerdendi. Rabbinin emrinden dışarı çıktı."**[126] ayeti onun cinlerden olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Gerçi **"Hani biz meleklere secde edin demiştik. İblis hariç hepsi secde ettiler. O yüz çevirdi ve büyüklük tasladı böylece kafirlerden oldu."**[127] ayetinde İblisin meleklerle birlikte zikredilmesinden hareketle onu meleklerden sayma eğiliminde olanlar varsa da [128] durum böyle değildir. Çünkü bir önceki ayet İblis'in cinlerden olduğunu kesin bir biçimde ifade etmektedir. Ayette İblisin meleklerle birarada zikredilmesinin sebebi, onun Allaha ibadet ederek derecesini yükseltmiş ve manen melek seviyesine çıkmış olmasıdır. Allah Taâlâ tağlîb (çoğunlu-dikkate alma) kuralı gereğince, çoğunluğu melekler teşkil ettiği için bu şekilde emretmiştir.[129] Ayrıca İblis meleklerden istisna edilirken, istisna edilen varlığın (müstesna = İblis), kendisinden istisna edilen (müstesna minh=melekler)den ayrı bir cins olması yani istisnanın "istisna-ı munkatı"'kabul

---

[116] Râğıb el-Isfahânî, Age, s. 138-139.
[117] Râzî, Mefatîhu'1-ğayb, I, 82.
[118] Sebe'34/40-41.
[119] el-Cin.72/8-9.
[120] Müslim, Ziihd, 60; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, VI, 153,168.
[121] Hûd 11/69-70.
[122] ez-Zuhruf43/19.
'7 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 32; Müslim, Salât, 150.
[124] er-Rahmân 55/56.
[125] Demîrî, Age, i, 298-299.
[126] el-Kehf 18/50.
[127] el-Bakara 2/34,
[128] Bunların kimler olduğu hakkında bkz. Bağdadî, Usûlü'd-dîıı, s, 296-297; Demîrî, Age, I, 298.
[129] Teftâzânî, Şerluı'l-akâid (İslâm Akaidi, hzr. Süleyman Uludağ), s. 305; Alımed Muhammed Şakir, Age, VII, 111.

edilmesi Arapça kurala göre caiz ve mümkün görülmüştür.[130] Ayrıca İblis günah işlerken, meleklerin günah işlemedikleri, Allah'ın emrini yerine getirdikleri [131], meleklerde üreme sözkonusu değilken, İblisin zürriyetinin olması[132] hususu da İblisin melek olmadığını göstermektedir.

İkinci Bölüm

KUR'ÂN-I KERİM VE HADİSLERDE CİN

KUR'ÂN-I KERİM'DE CİN

Kur'ân-ı Kerim'de cinni ifade etmek için cân, cin ve cinne kelimeleri kullanılmıştır. Cân kelimesi iki yerde yılan[133], beş yerde de cin anlamını ifade eder.[134] Kur'ân-ı Kerim'de on defa zikredilmiş olan cinne beş yerde cünûn (delilik) anlamında kullanılırken[135], üç yerde cin topluluğu anlamında kullanılır.[136] "Allah ile cinler arasında da bir soy birliği uydurdular. Andolsun cinler de kendilerinin hesap yerine götürüleceklerini bilirler."[137] ayetinde iki defa geçen cinne kelimesinin melekleri mi yoksa cinleri mi ifade ettiği konusunda ihtilaf edilmiştir. Müşriklerin, melekleri Allah'ın kızları kabul etmesini[138] bu sebeple Allah ile melekler arasında nesep uydurmalarını göz önünde bulunduranlar anılan ayetteki cinne ile meleklerin kastedildiği görüşündedirler. Diğer bir grup ise, aynı müşriklerin meleklerin analarının cinden şerefli kadınlar olduğunu söylediklerini, böylelikle bu cinlerle Allah arasında bir nesep uydurduklarını göz önüne alarak ayetteki cinne kelimesinin melekleri değil cinleri ifade ettiği görüşündedir.[139]

Cin kelimesi Kur'ân-ı Kerim'de yirmi iki defa geçer.[140] Bunların hepsinde de melek ve insan olmayan üçüncü bir cins varlık kastedilir. Şeytan ise Kur'an'da seksen sekiz yerde geçmektedir. Bunlardan birinde ins şeytanı anlamında kullanılır.[141] Bir yerde ins ve cin şey-tanları birlikte zikredilir.[142] Seksen altı yerde şeytan ile cin şeytanı kastedilir. Kur'an'da ins ve

---

[130] Bkz. Bağdâdî, Age, s.297; İbıı Manzur. Age, XIII, 98; Zebıdî, Age, IX, 165; Ahmed Muhammed Şakir, Age, VII, 111. Mutezile kelamcısı ve müfessir Zemahşerî, ilgili ayetteki istisnanın muttasıl bir istisna olduğunu söylemekle beraber munkatı istisna sayılmasının da caiz olduğunu belirtir. Bkz. el- Keşşâf, 1,273.

[131] en-Nahl 16/50; el-Enbiyâ 21/26-28; et-Tahrîm 66/6.

[132] el-Kehf 18/50.

[133] en-Neml 27/10; el-Kasas 28/31

[134] el-Hicr 15/27; er-Rahmân 55/15,39,56,74.

[135] el-A'râf 7/184; el-Mü'minûn 23/25,70; Sebe' 34/8,46.

[136] Hûd 11/119; es-Secde 32/13; en-Nâs 114/6.

[137] es-Sâffât 37/158.

[138] es-Sâffât 37/149-153E; ez-Zuhruf43/19; en-Necm 53/27-28.

[139] Bu görüşler için bkz. Alî cl-Bûlâkî, Ta'kîbât ala ba'zı mâyunşeru ve yuzâu, Mecelletu' 1-Ezher, EL, sayı 7, s. 1039. Zemahşerî, ayetteki cinne kelimesi ile meleklerin kastedildiğini, meleklerle cinlerin aynı cinsten varlıklar olduğunu söyler. Çünkü genel anlamıyla cin kelimesi melek, cin ve şeytanı kapsamına almakta ve görünmez varlık anlamını ifade etmektedir. Bkz. el- Keşşâf, IH, 355.

[140] Bkz. M. Fuâd Abdülbâkî, el-Mu'cemu'l-müfehres, cin mad.

[141] el-Bakara 2/14.

[142] el-En'âm 6/112.

cin genellikle birbirinin karşıtı olarak birlikte zikredilmiştir.[143]

Kur'ân-ı Kerim'de verilen bilgilere göre, cinnin atası veya cin demek olan cân, insanın yaratılışından önce, insana görünmeyen, gözeneklerden nüfuz ederek zehirleyen ve yakan ateşten (nârı semûm)[144] veya herşeye karışabilen, nüfuz gücüne sahip saf ateşten (mâric)[145] yaratılmıştır. Yine Kur'ân-ı Kerim, kafirlerin cinleri Allaha ortak koştuklarım, körükörüne O'na oğullar ve kızlar uydurduklarını[146], Allah ile cinler arasında bir soy bağı icad ettiklerini[147], cinlere taptıklarını ve inandıklarını[148], halbuki insanların ve cinlerin ancak Allah'a kulluk için yaratıldığını[149], her iki gruba da Allah'ın ayetlerini anlatan ve kıyamet günü konusunda uyaran peygamberler gönderildiğini[150], fakat bazı cinlerin ve insanların diğerlerini saptırdığını bildirerek[151], Cehennem için birçok cin ve insan yaratıldığım[152], Cehennem'in tamamen cin ve insanlarla doldurulacağını ifade eder[153].

Kur'ân-ı Kerim'den edinilen bilgilere göre, Kur'ân-ın bir benzerini ortaya koymak için insanlarla cinler birbirlerine yardımcı olarak bir araya gelseler bile bunu başaramayacaklar[154]; Allah'ın verdiği güç olmadan hiç bir cin ve insan topluluğu, göklerin ve yerin çevresini aşıp geçemeyecektir[155]. Cennette de hiç bir insan ve cin tarafından dokunulmamış eşler bulunacaktır[156].

Hz. Süleyman'ın, cinlerden, insanlardan ve kuşlardan oluşan bir ordusu bulunduğu[157], cinlerin onun buyruğu altına verildiği, onun için mabetler, heykeller, büyük havuzlara benzer çanaklar ve taşınması güç kazanlar yapmak gibi ağır ve meşakkatli işlerde kullanıldığı[158] Kur'an'da haber verilmektedir. Hz. Süleyman, Sebe melikesinin tahtını getirmek istediğinde cinden bir ifritin o henüz yerinden kalkmadan tahtı getireceğini ve bu güce sahip olduğunu söylemesi[159] cinlerin büyük bir güç ve sürate sahip olduğunu, çeşitli şekillere girebilecek ve ağır işleri görebilecek şekilde yaratıldıklarını göstermektedir. Ayrıca Kur'an'da, Hz. Peygamber Kur'an okurken cinlerin kendisini dinlediği[160] bildirilmekte, onun "**İnsanlardan ve**

---

[143] Msl. el-En'âm 6/112,128; el-A'râf 7/38,179; Hûd 11/119; el-lsrâ 17/88; es-Secde 32/13; Fussılet 41/25,29; el-Ahkâf 46/18; ez- Zâriyât 51/56; er-Rahmân 55/33,39,56,74; el-Cin 72/5; en-Nâs 114/6.

[144] el-Hicr 15/27.

[145] er-Rahmân 55/17.

[146] el-En'âm 6/100.

[147] es-Sâfî'ât 37/158.

[148] Sebe' 34/41.

[149] ez-Zâriyât 51/56.

[150] el-En'âm 6/130.

[151] Fussilet 41/29.

[152] el-A'râf 7/179.

[153] Hûd 11/119; es-Secde 32/13.

[154] el-İsrâ 17/88.

[155] er-Rahmân 55/33.

[156] er-Rahmân 55/56, 74.

[157] en-Neml 27/17.

[158] Sebe' 34/12-13.

[159] en-Neml 27/39.

[160] el-Ahkâf 46/29-30; el-Cin72/l.

cinlerden Allah'a sığınırım" demesi emredilmektedir[161]. Allah'ın buyruğuna karşı gelerek küfre düşmüş cinler olan şeytanlardan, Cenabı Hakk'ın gökte var edip süslediği burçları koruduğu fakat haber çalmak isteyen olursa da parlayan bir ateşin (şihab) onu kovaladığı[162], şeytanların yüce âlemi asla dinleyemeyecekleri, her taraftan kovularak atılacakları, hele bir söz kapan olursa delici bir alevin onun peşine düşeceği[163] Kur'an'da bi dirilen hususlar arasındadır.

Anılan ayetlerden başka Kur'ân-ı Kerim'de cinlerden bahseden müstakil bir sure de vardır. Hicretten üç yıl önce Mekke'de indirilen ve Cin suresi adıyla bilinen sure yirmi sekiz ayetten müteşekkildir. Kur'an'nın yetmiş ikinci suresi olan bu surede, Kur'an dinleyen ve onun üstün belâğatı ile yüce gerçeklerinden etkilenip imana gelen cinlerin ilahı vahye duydukları hayranlık dile getirilirken vahyin etkili gücü ve çarpıcı özelliği ortaya konulmakta, Kur'an ayetlerinin ihtiva ettiği iman gerçeklerinin cinleri bile etkileyip yola getirdiği gözler önüne serilmektedir.[164] Aşağıda mealini verirken görüleceği gibi surenin muhtevası, Allah'ın birliği, yüceliği, gizli-açık her şeyi hakkıyla bildiği, cinler hakkında abartılmış bilgi ve inançların yanlışlığı ve asılsızlığı, Kur'an vahyinin cinler üzerindeki etkisi ve ahiret hayatının kesin olduğu gibi hususlardır.

Bismillahirrahmanirrahim

Rahman ve Rahim Olan Allahın Adıyla

1,2. (Rasûlüm) de ki: Cinlerden bir topluluğun (benim okuduğum Kur'an'ı) dinleyip de şöyle dedikleri bana vahyolundu: "Gerçekten biz, doğra yola ileten harikulade güzel bir Kur'an dinledik te ona iman ettik. Artık kimseyi asla Rabbimize ortak koşmayacağız.

3. Gerçek şu ki, Rabbimizin şanı çok yücedir, O, ne eş ne de çocuk edinmiştir.

4. Doğrusu bizim sefih (ve beyinsiz) olanımız, Allah hakkında saçma şeyler söylüyormuş.

5. Hâlbuki biz, gerek insanlar gerekse cinler Allah hakkında asla yalan söylemezler sanmıştık.

6. Şu da gerçek ki, insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazı kimselere sığmıyorlar da, onların taşkınlıklarını artırıyorlardı.

7. Onlar da sizin sandığınız gibi, Alalım hiç kimseyi tekrar diriltmeyeceğini sanmışlardı,

8. Doğrusu biz (cinler) , göğü yokladık, fakat onu sert bekçilerle, alev hüzmeleriyle (şihab) doldurulmuş bulduk.

9. Halbuki (daha önce) biz ' onun bazı kısımlarında (haber) dinlemek için oturacak yerler (bulup) otururduk. Fakat şimdi kim dinlemek isterse, kendisini gözetleyen bir alev hüzmesi (şihab) buluyor.

10. Bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü murad edildi, yoksa Rabbleri onlara bir hayır mı diledi?

---

[161] en-Nas 114/1-6.
[162] el-Hicr 15/16-18.
[163] es-Sâffât 37/6-10.
[164] Enııı Işık, Cin Suresi, DİA, VIII, 10.

II. Gerçekten bizlerden salih olanlar da var olmayanlar da. Türlü türlü yollara ayrılmışız.

12. Artık şu gerçeği kesinlikle anladık ki, biz yeryüzünde bulunsak ta Allahı aciz bırakamayacağız, başka yere kaçmakla da elinden kurtulamayacağız.

13. Doğrusu biz o hidayet rehberi (Kur'ân-ı) işitince ona iman ettik. Kim Rabbine iman ederse, artık ne ecrinin eksikliğe uğratılmasından ne de haksızlık edilmesinden korkar.

14. İçimizde Allaha teslimiyet gösteren (müslim)ler de var, hak yoldan sapanlar da var. Teslimiyet gösteren kimseler, doğru yolu arayanlardır.

15. Hak yoldan sapanlara gelince, onlar cehenneme odun olmuşlardır."

(Allah Taâlâ cinlerin bu sözlerini Hz. Peygambere vahyedip haber verdikten sonra şöyle buyurmaktadır)

16,17. Şayet doğru yolda gitselerdi, bu hususta kendilerini denememiz için onlara bol su verirdik. Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse, (Rabbin) onu gitgide artan çetin bir azaba uğratır.

18. Mescitler şüphesiz Allah'ındır. O halde Allah ile birlikte başkasına dua etmeyin.

19. Allah'ın kulu, O'na yalvarmaya (namaza) kalkınca, neredeyse onun etrafında keçe gibi birbirlerine geçeceklerdi.

20. (Rasûlüm) de ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam.

21. De ki: Doğrusu ben (kendiliğimden) size ne zarar verme ne de fayda sağlama gücüne sahibim.

22. De ki: Gerçekten (bana bir kötülük dilerse) Allaha karşı beni kimse himaye edemez. O'ndan başka sığınacak varlık ta bulamam.

23. (Benim yaptığım) ancak Allah katından olanı, O'nun gönderdiklerini tebliğdir. Artık kim Allah ve Rasûlüne isyan ederse, muhakkak ki, ona içinde ebedi kalacakları cehennem ateşi vardır.

24. Sonunda tehdit edilip durdukları şeyi gördükleri zaman, yardımcısı en zayıf, sayıca en az olan kimmiş, bileceklerdir.

25. De ki: Tehdit edilegeldiğiniz şey yakın mıdır? Yoksa Rabbim onun için uzun bir süre mi koyar, ben bilmem.

26. O, bütün ğaybı bilir, gaybına kimseyi muttali kılmaz.

27. Ancak (bildirmeyi) dilediği peygamber bunun dışındadır. Çünkü O, bunun önünden ve ardından gözcüler salar.

28. Ki böylece onların, Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin. Allah onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmış ve herşeyi bir bir saymıştır.

Yukarıdaki mealde görüldüğü gibi surenin ilk yarısını teşkil eden ilk onbeş ayetteki cinlerin diliyle ifade edilmiş olan dinî gerçekler, ikinci yarısında (16-28. ayetler) ya doğrudan ilahî ifadeler şeklinde veya Hz. Peygambere söyletilmek suretiyle tekrar dile getirilir. İlk bakışta aynı şeyleri tekrar eder nitel ilete görünen bu ikinci grup ayetin surede yer alışı, vahiy bilgisinin cinlerin elde ettikleri de dahil-her türlü bilgi ve habere üstünlüğünü vurgulama ve

sıradan bir bilgi olmadığını belirtme hikmetine bağlı olmalıdır. Nitekim ilk çağlardan beri cinlerden bilgi toplamak peşinde koşanlar ve bu uğurda ömür tüketenler, bütün insanlığın değil bir tek insanın hidayetine yetecek kadar bilgi birikimi elde edememişlerdir.

Ortaya koydukları bazı bilgi kırıntıları ise son derece çelişkili ve tutarsız şeylerden ibarettir.[165]

Cinler, duyu organlarıyla algılanamayan manevî varlıklardır. Melek inancında olduğu gibi onlar hakkında tek bilgi kaynağı vahiydir. Bu sebeple kelam âlimlerine göre cinlerin varlığı sadece vahiy yoluyla bilinip isbat edilebilir. Hiçbir etki altında kalmadan düşünebilen insan aklı da cinlerin varlığım imkansız görmez.. **Bunun içindir ki, varlıkları tartışma götürmeyecek tarzda Kur'an'la sabit olduğundan cinlerin varlığını inkar edenlerin küfrüne hükmedilir.** Kur'ân-ı Kerim'de cinlerle ilgili ayetleri ve muhtevasını inkar da aynı hükmün kapsamında düşünülür. Çünkü böyle bir şey tevatüren sabit dinî bir akideyi inkâr anlamına gelmektedir. Ancak cinlerle ilgili hadisler tevatür derecesine ulaşamamış meşhur veya âhâd haberlerdir. Bunların muhtevasını inkar eden ise kafir sayılmaz.

HADİSLERDE CİN

Hadislerde de cinlerle ilgili bazı bilgiler bulunmaktadır. Bu hadislerden birinde meleklerin nurdan, cinlerin herşeye karışabilen nüfuz gücüne sahip saf ateş (mâric) ten yaratıldığı belirtilir.[166] Bazı hadislerde her insanla birlikte cin veya şeytandan bir arkadaşının bulunduğu bildirilmiş[167], Hz. Peygambere "**Senin de mi ey Allah Elçisi?"** diye sorulması üzerine

"Evet, ancak Allah ona karşı bana yardım etti de ben onun şerrinden emin oldum." veya **"o müslüman oldu da bana hayırdan başka bir şey emretmiyor."** cevabını vermiştir.[168] Hadiste geçen cinlerin, Kur'ân-ı Kerim'de cin şeytanları olarak kendilerinden söz edilen[169] kötü cinler olması muhtemeldir.

Bir kısım hadislerde de cinlerin yiyip içtikleri azıklarının kemik ve tezek artığı olduğu, bu sebeple kemik ve tezek artığı ile istinca edilmemesi gerektiği[170]; Kur'an okumanın cinlere karşı etkili olduğu, onların semadan haber çalmalarını engellediği haber verilmektedir.[171] Rasûl-ü Ekrem'in bir münacatında insanların ve cinlerin ölümlü olduğu ifade edilmektedir.[172]

Peygamber Efendimiz, cinlerin ve şeytânların gök haberlerini çalınca, haberi alanın hemen altında olana, o da alttakine, nihayet en alttakinin de sihirbaz ve kahinin kalbine bu haberi ilka ettiğini, bazen alev hüzmelerinin (şihab), çalman bilgi diğerlerine ulaşmadan yetiştiğini, bazen da bilgilerin kahinlere kadar ulaştığını, kahinin de buna yüz yalan kattığım, gökten işittiği doğru söz sayesinde de kahinin yalanlarına inanıldığını bildirmiş kahinlerin cinlerden yararlandıklarını haber vermiştir.[173]

---

165 Emin Işık, Ag. madde, VII, 11

166 Müslim, Zühd, 60; Ahmed b. Hanbel, Age, VI, 153,168.

167 Müslim, Salât,260; Sıfatü'l-münâfıkîn,69; Ahmed b. Hanbel, Age, VI,115.

168 Müslim, Sıfatü'l-münâfıkîn, 69.

169 el-En'âm 6/112.

170 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 32; Müslim, Salât, 150; Timıizî, Tefsîru'l-Kur'ân, 47.

171 Buhârî, Ezân, 105; Tefsîr, Sûre: 72/1-2; Müslim, Salât, 149.

172 Buhârî, Tevhîd, 7; Müslim. Zilor, 67.

173 Bkz. Buhârî, Tefsîr, Sûre: 34/1.

Bir başka hadiste, O'nun namazını bozdurmak isteyen cin taifesinden bir ifriti yakaladığı, ashabına göstermek için mescidin direklerinden birine bağlamak istediği, fakat Hz. Süleyman'ın "**Ya Rab bana mağfiret et ve benden sonra kimseye nasib olmayacak bir mülkü bana bağışla"**[174] dediğini hatırlayarak bundan vaz geçtiği ve ifriti serbest bıraktığı bildirilmiştir.[175] Anılan hadisten, cinnin görülebilecek bir yapıya bürünebildiği anlaşılmaktadır. Bir diğer hadis ise insanlardan bir grubun cinlerden bir gruba taptıklarım, sonunda cinler müslüman olunca, insanların hala cinlerin önceki dinine tutunup kaldıklarım ifade eder.[176]

Çeşitli rivayetlerden anlaşıldığına göre cin heyeti Hz. Peygambere muhtemelen birden fazla gelmiştir. Cin heyetinin, Mekke, Hacûn ve Bakı' de geldiğinde, Hz. Peygamberin yanında İbn Mes'ûd'un, Medine'nin dışında geldiğinde Zübeyr b. El-Avvâm'ın, bazı seferlerde geldiğinde de Bilâl b. El-Hâris'in bulunmakla olduğu nakledilmiştir.[177]

"Cin Kıssası" adıyla şöhret bulan Hz. Peygamberin cinlerle olan görüşmesi şöyle cereyan etmiştir: Hz. Peygamber Tâif dönüşünde veya daha güçlü bir ihtimale göre Tâiften Mekke'ye dönüp birkaç sahabiyi yanına alıp Sûkı Ukâz'a doğru giderken[178], gökten haber almalarına engel olan şeyin ne olduğunu tesbit için gönderilen cin heyeti, Nahle'de Hz. Peygamberi sabah namazı kılarken bulmuşlar, O'nun namazda iken okuduğu Kur'ân-ı işitince de, semadan haber almalarına engel olan şeyin bu olduğunu anlayarak namazdan sonra kavimlerine korkutucu olarak dönmüşler[179], "**Ey kavmimiz doğru yola ileten harikulade güzel bir Kur'an dinledik te ona inandık. Artık kimseyi Rabbimize asla ortak koşmayacağız.''**demişlerdir.[180] Bu rivayet bazı hadis kaynaklarında "Rasûlullah cinlere ne Kur'an okumuş ne de onları görmüştür" cümlesiyle başladığından[181], sözkonusu olayda Hz. Peygamberin, kendisinden Kur'an dinleyen cinleri görmediği anlaşılmaktadır. Ayrıca Cin Suresinin başında olayın Hz. Peygamberin ağzından "ûhıye ileyye=bana vahyolundu" şeklinde ifade edilmesi de Rasûli Ekrem'in cinni görmediğini, cinnin kendisini dinlediğinden haberdar olmadığım, bu hususun vahiyle kendisine bildirildiğini göstermektedir.[182] Cin Suresi nazil olduktan sonraki olaylarda ise Peygamber Efendimiz, cinlerle birlikte gidip onlara Kur'an okumuştur. İbn Mes'ûd'tan rivayet edilen bir hadiste, bir gece Hz. Peygamberin kaybolduğu, ashabın sabaha kadar merakla beklediği, sabah olunca Hira tarafından teşrif ettikleri, kaybolmasının sebebi sorulduğunda da cin taifesinin davetçilerinin geldiğini, kendisinin de yanlarına varıp Kur'an okuduğunu söylediği, sonra da ashabını götürüp cinlerin izlerini ve yaktıkları ateşin kalıntılarını gösterdiği anlatılır.[183] Hz. Peygamberin cinleri görüp görmediği konusundaki rivayetlere ileride temas edilecektir.

---

174 Sâd 38/35.

175 Buhârî, Salât, 75; Müslim, Mesâcid, 39.

176 Buhârî, Tefsîr, Sûre: 17/8.

177 Şiblî, Age, s. 69. Ayrıca bkz. Demîrî, Age, I, 291.

178 Bkz. Ahmed Naim, Tecrîd-i Sarih Tercemesi, II, 761.

179 el-Ahkâf 46/29-31.

180 el-Cin 72/1-2.İlgili kıssa için bkz. Buhârî, Ezân, 105; Tefsir, Sûre: 72/1-2; Müslim, Salât, 149.

181 Müslim, Salât, 149; Tirmizî, Tefsîr, 70.

182 Ahmed Naim, Age, D, 766-767; Kamil Miras, A. esr, X, 46-48.

183 Müslim, Salât, 150.

Üçüncü Bölüm

İSLÂM DÜŞÜNCESİNDE CİN

Cinlerle ilgili ayet ve hadislerin yorumu ile bu konuda nakledilen çeşitli rivayet ve olaylar İslâm literatüründe kendine has bir yer işgal etmiş, ayrıca cinlere ve şeytanlara tesir edip onları itaat altına alma yollarını konu edinen bir ilim dalı da teşekkül etmiştir. İslâm kaynaklarında cinlerin mevcudiyeti ve mahiyeti, özellikleri, insanlarla ilişkileri, peygamberleri, ahiretteki durumları gibi hususlar onlarla ilgili tartışmaların ana konularını oluşturmuştur.

CİNLERİN MEVCUDİYETİ VE MAHİYETİ

Eski AsurBabil, Eski Yunan, Roma, Çin, Japon, Hind, Türk ve Cahiliye Arab toplumlarıyla, Eski İran dinleri, Yahudilik ve Hıristiyanlıkta varlıkları şöyle veya böyle kabul edilmiş bulunan[184] cinlerin mevcudiyeti konusunda eski filozoflar da fikir beyan etmişler, bir grup felsefeci mücerred (soyut) varlıkların, cüz'î şeyleri idrakinin ve gözle görülmelerinin imkânsızlığını ve akılla isbat edilemeyişlerini ileri sürerek cinlerin varlığını inkar etmiş, duyu ve akıl yoluyla idrak edilemeyen her şey gibi cinleri de yok saymış, bir kısmı da varlığını kabul ederek onlardan "ervâhı suflîyye" veya çeşitli konularda tasarruf ve tesir kabiliyeti olan ervâhı mücerrede" diye söz etmiştir. Bu ikinci gurup ruhların zayıf olmaları sebebiyle daha çabuk hareket ve icabet ettiklerini, halbuki felekî ruhların kuvvetli olmaları sebebiyle hareket ve icabetlerin zayıf olduğunu söylemişlerdir.[185]

İslâm Filozoflarından Fârâbî ve İbni Sînâ'ya Göre Cin

İslâm filozoflarından Fârâbî, insanların aksine cinleri konuşmayan (ğayrı nâtık) ve ölmeyen (ğayrı mâit) canlılar olarak kabul eder. O, canlıları dört guruba ayırır:

a. Konuşan ve ölen canlı varlık yanı insan,

b. Konuşan fakat ölmeyen canlı varlık yanı melek,

c. Konuşamayan ve ölen varlık yani hayvan.

d. Konuşmayan ve ölmeyen canlı yani cin[186]

Farabi kendisine yöneltilen "siz cinni konuşmayan varlık diye tanımlıyorsunuz. Halbuki Kur'ânı Kerim'de cinlerden bir topluluğun Kur'an dinleyip te **"Gerçekten biz harikulade güzel Kur'an dinledik"** [187] dedikleri ifade buyruluyor. Bu ikiside birbirleriyle çelişik değil mi?

Konuşmayan nasıl dinler ve nasıl söyler?

Sorusuna şöyle cevap vermiştir.

"Canlı canlı olmak konumu ve özelliği ile işitebilir ve söyleyebilir. Çünkü söylemek (kavl) ve telaffuz etmek, konuşmak (nutk) denilen ayırt edici özellikten ayrı bir şeydir.

Farabi cinnin ölmez olması hususunda ise, iblisin, Cenabı Hakk'tan insanların tekrar

---

[184] Önceki din ve toplumlardaki cin telakkileri için bkz. M. Süreyya Şahin, Cin, DİA, VIII, 5-8.
[185] Bkz Râzî, Age; I, 79; XXX, 148E; Tehânevî, Keşşâfu ıstılâhâti'l-fünûn, 1, 261-262.
[186] Fârâbî, Mesâilu müteferrika (el-Mecmu içinde), s. 90-91
[187] el-Cin 72/1.

dirilecekleri güne kadar süre talep etmesini ve Allah Teâlâ'nın bu mühleti vermesinden söz eden ayeti [188]delil getirir.[189]

Elmalı Hamdi Yazır'ın dediği gibi[190] ayetle istidlal eksiktir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'in bir başka yerinde İblis'e bilinen bir vakte kadar mühlet verildiği ifade edilir.[191]

Verilen bilgilerden de anlaşıldığına, göre Farâbî cinnin varlığını inkâr etmemiş ancak konuşmayan ve ölmeyen canlı demekle isabet edememiştir. Bunun yerine ölen, gizli canlı deseydi yanılmamış olurdu.

İbn Sînâ da cin kelimesine **"çeşitli şekillere girebilen, şeffaf yapılı ve konuşan lâtîf canlı"** anlamını vermiştir. Ancak O'na göre bu tarif, cinnin varlık olarak mahiyetini açıklığa kavuşturmayıp, sadece cin isminin kavram olarak ne anlama geldiğini göstermektedir.[192] Fahreddin er-Râzî ile onun görüşüne katılan bazı âlimler, İbn Sînâ'nın bu açıklamasından hareketle, onun, cinnin sadece adını kabul edip dış dünyadaki varlığını inkar ettiği sonucuna varmışlardır.[193] Buna karşılık Elmalılı M. Hamdi Yazır, haklı olarak, İbn Sînâ'nın, mahiyetleri hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olunamadığı için cinlere ait gerçek bir tarifin yapılamayacağına işaret etmek üzere söylediği bu sözden cinlerin varlığını inkar ettiği sonucunun çıkarılamayacığını belirtmiştir.[194]

Kelamcılara Göre Cin

Daha önce de söylediğimiz gibi kelam âlimlerine göre cinlerin varlığı sadece vahiy yoluyla bilinip ispat edilebilir. Akıl da, duyu organlarının verilerine dayanan pozitif bilimler de cinlerin varlığı veya yokluğu konusunda bir şey ileri süremezler. Çünkü cinler gözlem ve deneye dayanan pozitif bilimlerin ilgi alanı dışında kalan fızikötesi varlıklardır. Hiç bir etki altında kalmadan düşünebilen insan aklı, cinlerin varlığını imkânsız görmez. Aklın caiz ve mümkün gördüğü cinlerin mevcudiyeti, tartışma götürmeyecek şekilde Kur'an'la sabit olduğundan cinleri inkar edenlerin küfrüne hükmedilir.

Cinlerin varlığım kabul eden kelamcılar onların Kur'an'da da ifade edildiği gibi[195] "nârı semûm" ve "mâric min nâr'dan yaratıldığını söylemişlerdir. Nârı semûm, insana görünmeksizin gözeneklerden nüfuz ederek zehirleyen, öldüren ve yakan ateş veya ateşin alevi diye tefsir edilirken, mâric min nâr ise saf ateş, ateşin siyahı ile karışmış olan alev olarak anlaşılmıştır. Buna göre cin, insan yaratılmadan önce, çalkalanıp duran, her şeye karışabilen, elektrik gibi nüfuz gücüne sahip bir ateşten yaratılmıştır.[196] Bu konuda bir başka görüş, meleklerin ateşin nurundan, cinlerin alevinden, şeytanların da dumanından yaratıldığı şeklindedir.[197]

---

188 el-A'râf 7/14-15
189 Fârâbî.. Age. s. 91.
190 Elmalılı, Age, VII, 5387.
191 el-Hıcr 15/38; Sâd 38/81.
192 İbn Sînâ, RisâletüT-hudûd (Tis'u resâil fı'l-hikme ve't-tabîiyyât içinde), s. 90.
193 Bkz. Râzî, Age, XXX, 148; Tehânevî, Age, I, 262.
194 Elmalılı, Age, VII, 5387.
195 el-Hicr 15/27; er-Rahmân 55/17.
196 Elmalılı, Age, VI, 4670.
197 Kazvînî, Age, D, 233-234.

Kelamcıların, cinlerin mahiyeti konusundaki görüşlerini iki noktada toplamak mümkündür:

a- Cinler kendi başına kaim olan gayrı maddi cevherlerden oluşur. Ne cisimdirler, ne de cisimlere hulûl etmiş cismani varlıklardır. **"Ne cisim, ne de cismanîdirler"** şeklinde nitelenmeleri onların Allah'a denk ve benzer olmalarını gerektirmez. Çünkü ne cisim ne de cismanî olmak, bir olumsuzluk (selb)tur. Selbı sıfatlarda müşterek olmak, hakikat ve mahiyette müşterek olmayı zorunlu kılmaz.[198] Bu görüşü benimseyenlerden biri olan Gazzâli'ye göre melekler, cinler ve şeytanlar gayrı maddî cevherden oluşmaları açısından birbirlerine benzemekle birlikte araz oluş noktasında aralarında benzerlik bulunan renk, ilim ve kudretin tür olarak birbirlerinden ayrı oluşları gibi farklılık arzederler.[199]

b-Cinler maddî cevherlerden oluşmuştur ve cisimdirler. Ebu'l Hasan el-Eş'arî ve Bâkıllânî başta olmak üzere bu görüşü benimseyen Eş'arilerin çoğunluğuna göre, hayat için bünye şart olmadığından her şeye gücü yeten Allah, cinleri duyularla idrak edilebilen bünyeleri olmaksızın yaratmıştır.[200] Hayat için bünyeyi şart koşan mutezile alimleri, cinleri basît ve rakîk cisimler olarak nitelemiştir.[201] Hanbelî alimlerden Ebû Ya'lâ el-Ferrâ'ya göre cinler rakîk veya kesîf olabilen bileşik (müellef) cisimlerdir.[202] Bir başka Hanbelî alimi İbn Teymiyye'ye göre cinler emir ve nehye muhatap olan, hür irade ile iş yapan, akıllı ve canlı varlıklar olup, insan vb. varlıklarla kaim araz ve sıfat cinsinden şeyler değildirler.[203] Tarihçi ve toplum bilimci İbn Haldûn ise bu konuda selefi bir tavır sergileyerek, duyularla algılanamadıklarından ve neye delalet ettikleri bilinemediğinden Kur'an'da geçen melek, ruh, cin gibi kavramların mütesabihattan kabul edilmesi gerektiğini söylemektedir.[204]

Çağımızda Cin Konusunda Ortaya Atılan Yeni Görüşler

Çağımızda her şeyi madde, deney, pozitif bilim verileri ve duyular âlemiyle açıklamaya çalışan, fizikötesi alem ve varlıkları, bu arada cinlerin varlığını da inkar eden materlayalist ve pozitivist yaklaşımların yanında, onların mevcudiyetini kabul edip, mahiyetleri ve nitelikleri konusunda yeni bir takım açıklamalar getiren görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşlerin başlıcaları şunlardır:

a-Cinler, vaktiyle bir gezegende yaşayan daha sonra bu gezegenin komşu gezegenin çekim gücüyle dağılması sebebiyle üzerindeki hayatın kalıntılarıyla yeryüzüne gelmiş varlıklar olup, insandan önceki tekamül safhasının yaratıklarıdır. Yeryüzündeki cin kavmi fesat çıkartmış ve kan dökmüş sert mizaçlı varlıklardır. Bu görüşe göre "cannı ateşten bir mâricden yarattık"[205] ayetindeki mâric, ateşten katılan demektir. Bu deyim, karbon bileşimlerinin ilki olan karbon asidini ifade eder. O halde cinler, karbon asidinden yaratılmıştır.[206] Bu görüş Cin suresi 72/89 ayetlerinin tevili zorlanarak delillendirilmek istenmiştir.

b-Cinler, maddeye nüfuz edici ve dumansız ateşten yani ışınlardan ezelde yaratılmış,

---

198 Râzî, Age, XXX, 148; Elmalılı, Age, VII, 5388.

199 Gazzâli, el-Madnût;u' 1-kebîr, s. 16.

200 Râzî, Age, XXX, 149 vd.; Teftâzânî, Şerhli' l-makâsıd, IH, 368; Elmalılı, Age, VE, 5389-5390.

201 Râzî, Age, XXX, 151 vd.;Şiblî, Age, s.28.

202 Şiblî, Age, s. 28.

203 İbn Teymiyye, Mecmûu'l-fetâvâ, XIX, 10.

204 İbn Haldûn, Mukaddime (trc. Süleyman Uludağ), II, 1096.

205 er-Rahmân 55/15.

206 Bkz. Sadettin Evrin, Çağımızın Kur'an Bilgisi, I, 254-256.

varlığını ve canlılığını ruhtan alan varlıklardır. Cinnin, kendi varlığını bilmesi, perisperiye (rûhi hayvânî) bürünmesinden itibaren olmaktadır. Bu da bir anlamda cinlerin doğumu demektir. Mutlak manadaki ölümleri kıyametle meydana gelecek olan cinlerin, basit ölümleri, kendileri için belirlenmiş sürenin sonunda perisperilerinden soyunmaları tarzında olmaktadır. Yine bu görüşe göre cinlerin kendi öz zamanlarına göre altmış-yetmiş yıl olan ömürleri insanlara göre bin yıla yakın olduğundan, insanların bilmediği bazı şeyleri bilmeleri mümkündür. Onlar geçmiş bir takım olayları bilebilirler. Bu da seyyal bir yapıya sahip olmaları ve maddeyle kayıtlı bulunmamalarındandır. Cinlerin yapıları çok gelişmiş olmakla beraber düşünce ve şuur açısından insandan geridirler. **Ruh çağırma denilen şey bazı insanların cinlerle temas kurmasıdır.**[207] UFO (Unidentified Flying Objects=Bilinmeyen Uçan Objeler) veya onlarla gelen kişiler görüntüsünü» veren varlıklar cinlerdir.[208] Bu görüşte yer alan cinlerin ezelde yaratıldığı fikri ile doğum ve ölümlerinin olduğu fikri bir çelişki oluşturmaktadır. Ayrıca cinler, insanlar gibi sonradan yaratılmış (hadis) varlıklardır. Bu görüşün, cinlerin varlık ve canlılığını kendisinden aldıkları şey olarak ileri sürdüğü ruh da kelamcılara göre sonradan yaratılmıştır, ezelî değildir.[209]

c-Maddeyi son derece yoğun bir enerji, enerjiyi de son derece seyrek bir madde olarak ele alan bir görüşe göre cinler akıllı enerjidirler. Enerjinin ölümlü olması sebebiyle ölürler. Cinler, maddî unsurlarla uğrama biçiminde teğetleştikleri gibi, melekût alemle de teğetleşebilirler ve bu yolla Melei A'lâ'yı dinleyerek geleceği öğrenmek isterler. Fakat cinlerin bu mekanizması Kur'an'da da ifade edildiği gibi yasaklanmış[210], dinleme mevkilerinde kendilerini izleyen ve gözetleyen sert bekçiler olan kozmik şihaplar oraya gelen cinleri yakmıştır.[211] **Bu görüşe göre de dünya atmosferinde gözüken UFO'lar cinlerdir. Uzaylılar uydurması da cinler tarafından tezgahlanmaktadır.**[212]

d-Cinler ateşin siyahıyla karışmış olan alev (mâric)den, bir başka ifade ile ışınların biraz daha yoğunlaşıp maddeye yaklaşmış şeklinden yaratılmıştır. Bu görüşe göre yaratılış sırası melek, cin, insan şeklindedir. Melek tamamen soyut ruhtur. Ruhun hiçbir maddî özellik almayıp ancak belli bir' şekle (kalıba) sokulmasıyla melek yaratılmıştır. Biraz maddeye yaklaşmakla birlikte ruhanî tarafı fazla olan varlık ise cindir. Ruhanî ve maddî yönü dengeli biçimde yaratılan varlık ise insandır. Melek tamamen soyut ruh olduğundan ve maddî hiç bir yönü bulunmadağından kötülüğe eğilimi yoktur. Cin lâtîf cisim olmakla birlikte maddî yönü dolayısiyle iyi ve kötülüğü eğilimi olan fakat madde ve ruhanîyeti dengeli olmadığı için kötülük ve hafiflik taralı ağır basan varlıktır. Yaptığı işler kendi şuurlarına dayandığından dolayı sorumludurlar.[213]

e-**Cinler, bazı hastalıkların sebebi olan mikroplardan ibarettir.**[214]

Yukarda zikrettiğimiz cinlerin mahiyetlerinin karbon asidinden, ezelde var edilen ışınlardan,

---

[207] Bkz. Ahmed Hulusi, Din-Bilim Işığından Ruh İnsan Cin, s. 61- 72.

[208] Ahmed Hulusi, Age, s. 171-176.

[209] Bkz. Harpûtî, Tenkîhıı'l-kelâm, s. 147-148; A. Saim Kılavuz, Anahatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelama Giriş, s. 237-238.

[210] es-Sâffât 37/8-10.

[211] M. Hans Ayberg, Arzdan Arşa Sonsuzluk Kulesi, II, 69-72, 85- 86, 122-123.

[212] M. Hans Ayberg, Agv% D, 70.

[213] Süleyman Ateş, İnsan ve İnsanüstü Ruh Melek Cin İnsan, s. 19-20.

[214] Reşîd Rızâ, Tefsîra'l-Menâr, III, 96; VTI, 319; VII, 364.

UFO'lardan ve enerjiden yahut mikroplardan ibaret olduğu tarzındaki görüşler, İlmî bakımdan henüz temellendirilememiş bazı teoriler, faraziyeler ve yorumlar niteliğindedir. Zira duyular ötesi varlıklardan olmaları sebebiyle sadece nakil yoluyla doğru bilgi edinebile-ceğimiz cinlerin mahiyeti hakkında nasslarda ateşten yaratıldıklarının ötesinde bir bilgi mevcut değildir. **Bu konuda müslümanın inanması gereken şey, cinlerin ateşten yaratılmış olmasıdır.** Onun dışındakiler yorum ve şahsi görüşlerden ibadettir. Bazı Haşviyye mensupları hariç tutulursa[215] İslâm âlimlerinin hemen hepsine göre mükellef yaratıklar olan cinler, mükellefiyetin üstesinden gelebilmeleri için şuur, idrak ve irade gücüne sahip olmaları gerekir ki, bu hususu çağımızda ileri sürülen cinlerin karbon asidi, enerji, ışın, mikrop vb. şeylerden ibaret olması hususuyla bağdaştırmak mümkün görünmemektedir. Çünkü anılan şeylerde şuur, idrak ve iradeden söz edilemez.

CİNLERİN MÜKELLEFİYET VE SORUMLULUKLARI

Bazı Haşviyye mensupları hariç İslâm âlimlerinin hemen hepsine göre cinler şuur, idrak ve irade sahibi oldukları için mükellef ve sorumlu yaratıklardır.[216] **"Ey cin ve insan toplulukları size ayetlerimizi anlatan, bugünle karşılaşmanızdan sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?"**[217] **"Cinleri ve insanları ancak bana kulluk etmeleri için yaratmışımdır."**[218] **"Ey insan ve cin toplulukları sizin de hesabınızı ele alacağız."**[219] mealindeki ayetler cinlerin yükümlü olduklarını gösterir. Bu yükümlülük sadece Hz. Peygamber dönemi için değil, önceki cin ümmetleri için de sözkonusudur.[220]

Kur'an'da verilen bilgilere dayanılarak cinlere peygamber gönderildiği noktasında İslâm âlimleri arasında ittifak bulunmasına rağmen bu peygamberlerin insan veya cin türünden oluşu hususunda görüş ayrılıkları vardır. Bir görüşe göre cinlere gönderilen peygamberlerin cin türünden olması gerekir. Çünkü insan ve cin topluluklarına içlerinden peygamberler gönderildiğine işaret eden ayet[221] ile gönderildiği topluluğun meleklerden değil insanlardan oluşması sebebiyle insan topluluklarına yine kendi türlerinden peygamber gönderildiğini bildiren ayet[222] buna delildir. Bu görüşe göre insanın insanla ünsiyet etmesi için nasıl ki, insanlara kendi türünden olan birisi peygamber olarak gönderildiyse, Allah'ın hikmeti, cinin peygamberinin onlarla ünsiyet etmesi için cinden olmasını gerekli kılar.

Alimlerin çoğunluğu ise cinlere kendi türlerinden peygamber gönderilmediği, insanlara gönderilen peygamberlerin aynı zamanda cinlerin de peygamberleri olduğu görüşündedir.[223] Bir başka görüşe göre de cinler arasından uyarıcılar seçilmiş, onlar da insanlara gönderilen peygamberlerden aldıkları bilgileri cinlere tebliğ etmişlerdir. [224] Kur'ân-ı Kerim'de çeşitli

---

215 Bkz.Şiblî, Age, s. 49.

216 Râzî, Age, XXVm, 232 vd.; XXX, 153; İbn Teymiyye, Age, IV, 233-234;Şiblî, Age, s. 49; Demîrî, Age, I, 292.

217 el-En'âm 6/130.

218 ez-Zâriyât 51/56.

219 er-Rahmân 55/31.

220 Bkz. el-Ahkâf 46/18.

"7 el-En'âm 6/130.

222 el-lsrâ 17/94-95.

223 Her iki görüş için bkz. Râzî, Age, XHI, 195; İbn Teymiye, Age, IV, 234;Şiblî, Age, s. 50; Demîrî, Age, I, 301; Tehânevî, Age, I, 265.

224 Bkz. Râzî, Age, XIII, 195; Demîrî, Age, 1, 301.

milletlere gönderilen peygamberlerin kendi içlerinden seçildiği ve kendi dillerini konuştuğu önemle vurgulandığına[225], “Ey cin ve insan toplulukları! Size içinizden peygamberler gelmedi mi?”[226] mealindeki ayetin mevcudiyetine bakarak cinlere gönderilen peygamberlerin kendi türlerinden olduğu tarzındaki görüşü tercih etmek mümkündür.

Hz. Peygamberin cinlere de gönderilmiş bir peygamber olduğu için “Rasûlu’s-sekaleyn iki topluluğun peygamberi” ünvanını alması ve özellikle cin suresinde görüldüğü ve cinlerin ağzından **“ Ey kavmimiz Allah’ın davetçisine (Muhammed’e) uyun”** [227] ayetinde ifade edildiği üzere, Rasûli Ekrem’in vahyinin cinleri de kapsaması O’na has bir meziyet olarak kabul edilebilir.

CİNLER ĞAYBI BİLEBİLİR Mİ?

İslâm âlimleri şu ayetlere dayanarak cinlerin mutlak ğaybı bilemiyecekleri görüşündedirler.[228]

“Ğaybın anahtarları Allah’ın yanındadır. Onları O ’ndan başkası bilmez. ”[229]

“Süleyman’ın ölümüne hükmettiğimiz zaman, onun öldüğünü, ancak değneğini yiyen bir ağaç kurdu gösterdi. (Sonunda yere) yıkılınca anlaşıldı ki, cinler ğaybı bilselerdi, o küçük düşürücü azab içinde kalmazlardı.”[230]

“O, (Allah) bütün ğaybı bilir. Ğaybına kimseyi muttali kılmaz.”[231]

Mutlak ğaybı bilemeyen cinlerin, uzun süre yaşadıkları ve meleklerden haber sızdırabildikleri için[232], insanların bilemediği mutlak ğayb kapsamına *girmeyen* geçmiş veya hale ait bazı hususlara vakıf olmaları mümkündür.

CİNLER YER, İÇER VE EVLENİRLER

İslâm âlimlerinin çoğunluğu cinlere ilişkin çeşitli ayet ve hadisleri yorumlayarak cinlerin insanlar gibi doğan, yiyip içen, evlenip çoğalan, ölen[233] ve hatta insanlarla ilişki kurabilen[234] varlıklar olduğu kanaatındadır. Cinlerin yemek kokularıyla, kemik vb. yemek artıklarıyla yahut hayvan dışkısıyla beslendiği rivayet edilirse de [235], kendilerine özgü bir tarzda beslendiklerini söylemek daha uygundur. Kaynaklar cinlerin insan şeklini alabildikleri gibi hayvanlardan yılan, kedi, köpek ve inek şekline girebildiklerini, dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle dağlık yerlerde, harabelerde, denizlerde, çöllerde, çöplüklerde ve mezarlıklarda yaşadıklarını kaydeder.[236]

---

225 el-Bakara 2/129,151; Îbrâhîm 14/4.
226 el-En’âm 6/130.
227 el-Ahkâf 46/31.
228 Râzı, Age, I, 89.
229 el-En’âm 6/59
230 Sebe’ 34/14.
231 el-Cinn 72/26.
232 Buhârî, Tefsîr, Sûre: 34/1; Müslim, Salât, 149; Tirmizî, Tefsîr, Sûre: 34.
233 Râzî, Age, I, 83;Şiblî, Age, s. 43 vd., 48.
234 Şiblî, Age, s. 85 vdd., 95. Cinlerin insanlarla ilişki kurması vb. konulan hayal; bu konularda fikir yürütmeyi sınırı aşmak kabul eden alimler de vardır. Bkz. Ahmed Muhammed Şakir, Age,
235 Şiblî, Age, s. 43 vdd.
236 Şiblî, Age, s. 31-32, 36-39; Demîrî, Age, I, 293-295

CİNLER GÖRÜLEBİLİR Mİ?

İslâm bilginleri **"Şeytan ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler"**[237] mealindeki ayete dayanarak cinlerin aslî şekilleriyle görülmesinin mümkün olmadığı, çünkü Allah'ın, insanların gözünde böyle bir idraki yaratmadığı kanaatindedirler.[238] Hadislerde cin bahsinde zikrettiğimiz bir hadisle[239] ilgili olarak söylediğimiz gibi aslî şekilleriyle görülemeyen cinler eğer görülebilecek bir yapıya bürünürlerse insanlar onları görebilirler. İmam Şâfiî'nin yukarıdaki ayete dayanarak, cin gördüğünü söyleyen birine tazir cezasının uygulanması gerektiğini söylediği[240], bazı hadisçilerin de böyle bir iddia sahibinin adalet (dürüstlük) sıfatını kaybettiğine hükmettikleri nakledilir.[241] Mutezile kelamcıları, lâtîf cisimlerden oluşmaları sebebiyle cinlerin fiilen görülemeyeceğini, ancak cisimlerinin yoğunluğu arttırılır veya insanların görme gücü kuvvetlendirilirse görülmelerinin teorik olarak imkansız olmadığını kabul etmişlerdir.[242] Ancak onlara göre böyle bir şeyin peygamberlerden sonra vukua gelmesi mümkün değildir. Mümkün olsaydı peygamberlerin mucizesinin anlamı kalmazdı. Nitekim Kur'ân-ı Kerim'de Süleyman (aleyhisselâm) kıssasından söz edilirken, insanların cinleri gördüğü yorumuna götürecek ifadeler[243] bulunmaktadır.[244]

Hz. Peygamberin okuduğu Kur'ân-ı cinlerin dinlediği konusunda fikir birliği içerisinde olan İslâm âlimleri, O'nun cinni görüp görmediği konusunda ihtilaf etmişlerdir.[245] İbn Abbâs'a atfedilen bir rivayeti[246] göz önünde bulunduranlar görmediği; İbn Mes'ûd'a atfedilen bir rivayeti[247] göz önünde bulunduranlar ise gördüğü kanaatındadırlar. Muhakkik âlimler bu konuda şu görüşü benimserler: Hz. Peygamberin cinle görüşmesi bir defa olmuşsa, İbn Mes'ûd rivayeti tercih olunur. Çünkü İbn Abbâs o sırada çok küçüktür, henüz memeden kesilmemiştir. Olay kendisine anlatılmış, o da rivayet etmiş olabilir. İbn Mes'ûd olaya bizzat şahittir. Yahut da Hz. Peygamber cinlerle birkaç defa bir araya gelmiştir. İlkinde Nahle'de onları görmemiş, okuduğu Kur'ân-ı cinlerin dinlediği vahiyle kendisine bildirilmiştir. [248] Sonraki seferlerde İbn Mes'ûd'un dediği gibi Hz. Peygamber onları görmüştür.[249] İbn Abbâs'a atfedilen rivayete vb. dayanarak Hz. Peygamberin cinleri hiç bir zaman görmediği sonucu çıkarılmamalıdır. Miraçta Rabbini gördüğü bazı âlimlerce kabul edilen ve en büyük meleklerden biri olan Cebrâîl ile sürekli görüşen Hz. Peygamberin cinleri ve şeytanları görmüş olması da tabiidir.[250]

---

[237] el-A'râf'7/27.
[238] Bkz, Râzî, XIV, 54.
[239] Buhârî, Salât, 75; Müslim, Mesâcid, 39.
[240] Şiblî, Age, s. 35; Demîrî, Age, I, 297.
[241] Şiblî, Age, s. 35.
[242] Râzî, Age, XIV, 54;Şiblî, Age, s. 34-35.
[243] en-Neml 27/38-39; Sebe' 34/12-13.
[244] Bkz.Şiblî, Age, s. 34-35.
[245] Râzî, Age, XXX, 152-153;Şiblî, Age, s. 54-69; Elmalılı, Age, VII, 5391-5395.
[246] Buhârî, Tefsîr, Sûre: 72; Müslim, Salât, 149; Ahmed b. Hanbel, Age, I, 252.
[247] Müslim, Salât, 150; Tirmizî, Tefsîr, 47.
[248] el-Cinn 72/1.
[249] Ahmed Naim, Age, E, 766-767.
[250] Bkz. Elmalık, Age, VII, 5394.

CİNLERLE İNSANLAR ARASINDAKİ ETKİLEŞİM

Cinlerin insanlarla ilişkileri ve birbirlerine karşı etkileri hususunda da âlimler arasında görüş birliği yoktur. Ehli Sünnet âlimlerine göre insanlarla cinlerin birbirlerine tesir etmeleri mümkündür. Zira Kur'an'da, faiz yiyenlerin kıyamet günü şeytanın çarptığı kimselerin kalktığı gibi kalkacakları belirtilmiş[251] bir hadiste de şeytanın insan bedeninde kanın dolaştığı gibi dolaştığı bildirilmiştir.[252] Hz. Peygamberin, cinlerin insanlar üzerindeki etkilerinden kurtulmak ve onları tesirsiz hale getirmek için bazı ayetler okunmasını tavsiye etmesi de insanların cinlerin faaliyetlerine karşı kendilerini savunabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. **Ebu'l Yüsr el-Pezdevı gibi bazı sünnî alimler, cinlerin sadece vesvese vermek sureti ile insanlara etkili olabileceğini kabul ederler.**[253] Mutezileden Kâdî Abdulcebbâr gibi bazı âlimler sünnî görüşü paylaşırken[254], büyük bir kısmı da batıla çağırması ve vesvese vermesi dışında inananlar üzerinde şeytanın hiç bir hâkimiyetinin olmayacağını ifade eden ayetlerden[255] hareketle cinlerin insanlar üzerindeki etkisini kabul etmemiştir.[256]

Cinlerin ve şeytanın insanları etkilemesine engel olmak için Kur'ân-ı Kerim'de Allah'a sığınılması emredilmiş' [257] Peygamber Efendimizin de bu ve benzeri durumlarda Felak ve Nâs surelerini okuyarak Allah'a sığındığı[258]; Âyetü'l Kürsî'yi[259], Bakara suresini!'[260]„ Bakara suresinin son iki ayetini (Amene'r Rasûlü)[261]. Mü'min suresinin ilk üç ayeti ile Âyetü'l Kürsî'yi birlikte okumayı[262] ve abdest almayı tavsiye ettiği bilinmektedir.[263]

Halk arasında yüz felci rahatsızlığına maruz kalanları cinlerin çarptığı kanaatinin İlmî ve dinî hiç bir dayanağı olmadığı gibi, eski kitaplarda sar'a (epilepsi) hastalığına yakalanmış kişilerin cinlerin tasallutu sebebiyle hastalandığına dair rivayetlerin de[264] dinî ve ilmî bir dayanağı yoktur. Bu tür bilgi ve rivayetler artık geçerliliğini kaybetmiş yanlış bilgilerdir. Bilim ve teknolojik gelişmeler ışığında fızikîbiyolojik birer rahatsızlık olduğu anlaşılan yüz felci ve sar'a hakkında böyle değerlendirmelerde bulunulmasının sebebi o dönemin zihniyeti ve olayları maddî alem verileriyle açıklama imkanı bulunamayınca manevî varlıklar olan cinlerin etkisiyle izah etme eğilimi olabilir.

Cinlerin insanları etkilemesi söz konusu olduğu gibi, insanların da cinleri etkilemesi söz konusudur. Kur'an'da, cinlerin gök haberlerini almalarına engel olan şeyi tesbit maksadıyla

---

251 el-Bakara 2/275.

252 Buhârî, Ahkâm, 21; Bed'ül-halk, 11; Ebû Dâvûd, Savm, 78.

253 Pezdevî, Usûlü'd-dîn (Ehl-i Sünnet Akaidi, trc. Şerafettin Gölcük), s. 326.

254 Bkz.Şıblı, Age, s. 135.

255 İbrahim 14/22; eıı-Nahl 16/99.

256 Cinlerin insanları etkilemesi konusundaki görüşler için bkz. Eşari, Makâlâtu'l-islâmiyyîn, II, 434-4.35; Râzî, Age, 1, 82-83, îbn Teymiyye, Age, XXIV, 276-277, Yahya Hâşim, Mevkıiu'l- müslim min nıüşkilâü'l-cınn, Mecelletü'l-Ezher, İL, sayı: 6, 1068-1069.

257 el-A'râf 7/200; Fussilet 41/36.

258 Tinnizî, Tıbb, 16;Ahmedb. Ilanbel, Age, IV, 144, 146.

259 Buharı, Vekâle, 10; Fedâilu'l-Kur'ân, 10; Tinnizî, l'edâilu'l- Kıır'ân, 2; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 14.

150 Dârimî, Fedâilıı'l-Kurân, 13.

261 Tinnizî, Fedâilu'l-Kur'ân, 3; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 14.

262 Tinnizî, Fedâilu'l-Kur'ân, 2; Dârimî, Fedâilu'l-Kur'ân, 14.

263 Ahmed b. Hanbel, Age, IV, 226.

264 Bkz. Sâbûnî, Mâturîdiyye Akaidi, s. 102;Şiblî, Age, s. 134 vd.

gönderdikleri heyetin Kur'an dinleyerek etkilendiklerini söylemeleri[265] ve hadislerdeki benzeri şeyler[266] bunun delilidir.

Cinlerle insanların karşılıklı etkileşimi konusunda çağımızda ortaya çıkan görüşlere göre cinler enerjik yapıları ve maddeyi etkileme güçleri sebebiyle insanları etkileyip yanıltabilirler.[267] Bu da beynin zayıf anında ilgili merkeze belirli oranda elektrik verilerek tahrik edilmesi sonra da hakimiyet sağlanarak cinnin kişiye görünmesi ve dilediğini yaptırması şeklinde olur [268] İnsan da okuduğu şeylerle elektromanyetik dalgalar yayarak cinleri etkiler ve onları kullanarak büyü yapar. Cin istenileni yapmazsa yanar.[269] Ancak burada çağımızdaki bu tip görüşlerin henüz İlmî bakımdan temellendirilmiş olmadıklarını söylemek durumundayız.

Cinlerin insanlar üzerinde etkili olabileceğini benimseyenlerin bir kısmı bunun daha çok sihir ve büyü faktörlerinde ortaya çıktığını söyleyerek emlerin bu nevi işlerde kullanılabileceğini ileri sürerler. Manaları anlaşılmayan "havâss" ve ''azâmi"[270] türünden bazı metinlerin okunması yoluyla cinlerden faydalanma girişiminde bulunulmasına hüddâmcılık, bu işte kullanıldığı söylenen cinlere hüddâm, bu işlerle meşgul olanlara hüddâmlı (cinci) denilir.[271] Ancak önde gelen âlimlerin çoğunluğu cinlerin tesirinden kurtulmak ve ona maruz kalmamak için Kur'an okuma dışında herhangi bir yola başvurulmasını tasvip etmemişlerdir. Ruh çağırma ise bir cin çağırma işi olarak kabul edilmiştir. Hüddâmcılık ile ruh çağırma arasındaki fark, ruh çağırmada cinin hakimiyet kurması hüddâmcılıkta ise insanın cinni kullanması ve etkisi altına alması şeklinde açıklanmıştır.[272] **İslâm dininin ana kaynaklarında bulunmayan azâim ve havâssa dair bilgiler daha çok Mısır, İran, Türk ve Hind bölgelerinde yaşayan eski kültürlerden müslümanlara intikal etmiş ve halk arasında yaygın bir şekilde benimsenen inançlar halini almıştır.**[273]

CİNLERİN AHİRETTEKİ DURUMU

İslâm âlimleri cinlerden kafir olanların Kur'an ayetlerinden hareketle[274] Cehennem'de azap göreceğinde ittifak etmelerine rağmen mümin olanlarının Cennet'le mükafatlandırılmaları konusunda farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. **"Rabbine karşı durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır."**[275] ayetini gözönünde bulunduran ve içlerinde İbn Abbâs, Şafiî, Mâlik, İbn Ebî Leylâ, Ebû Yûsuf ve İmam Muhammed gibi alimlerin de bulunduğu çoğunluğa göre İlahî buyruklara itaat eden mümin cinler cennete girecektir. **Ebû Hanîfe ve Leys b. Sa'd gibi diğer bazı âlimler ise mümin cinlerin cehennemden kurtulmak suretiyle mükafatlandırılmış olacağı,**

---

265 el-Ahkâf 46/29-31; el-Cinn 72/1-2.
266 Buhârî, Ezan, 105; Tefsir, Sîıre: 72.
267 M. Hans Ayberg, Age, II, 69
268 Ahmed Hulusi, Age, s, 91-92.
269 Ahmed Hulusi, Age, s. 143-S45.
270 Cinlere ve şeytanlara tesir edip onları itaat altına alma yollarını konu edinen ilme ılmu'l-azâim adı verilmiştir. Bkz. Süleyman Uludağ, Azaim, DİA, IV, 299-300.
271 Bkz. Türk Ansiklopedisi, Cin. XI, 10.
272 Bkz, Süleyman Uludağ, Ag. Madde.
273 Bkz. D.B.Macdonald, Cin, ÎA, İH, 192-193; Türk Ansiklopedisi, Cin, XI, 10.
274 el-Cinn 72/15. Ayrıca şu ayetlere de bkz: Hud 11/119; es-Secde 32/13.
275 er-Rahmân 55/46.

fakat cennete giremeyeceği[276] ve nihayet hayvanlar gibi yok edileceği görüşündedirler. Cinlerin, Cennet'in yakınında veya A'râfda bulunacaklarını söyleyenler de vardır.[277] Mümin cinlerin Cennet'e girmeyeceğini söyleyen grup, Hz. Peygamberi dinleyip kavimlerine dönen cinlerin "Allah'ın davetçisi (Muhammed'e) uyun. O'na iman edin ki, Allah ta sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi acı bir azaptan korusun." [278] derlerken Cennet'e girmekten söz etmediklerini sadece acı azaptan korunmaktan söz ettiklerini ileri sürerler. **Ayrıca Cennet'le ilgili olarak Kur'an'da ve hadislerde yer alan birçok nassın cinlere dair herhangi bir ifade taşımaması bu ikinci görüşü desteklemektedir.**

LİTERATÜR

Kelama ve tefsire dair eserlerde, ayrıca hadis şerhi mahiyetindeki kitaplarda yer yer temas edilen cin konusunda, müstakil eserler de yazılmıştır, Bunların en meşhuru, Hanefi alimlerden Bedruddîn eş-Şiblî (öl. 769/1367) nin "Âkâmu'l mercan fi ahkâmi'lcân" adlı eseridir (Kahire, 1326). "Ahkâmu'l cân" (Beyrût, ts.) ve ''Garaibu ve Acâibu'l-cin" (Kahire, 1982) adlarıyla da yayımlanan eser, Muhammed Ferşad tarafından **"Cinlerin Esrarı"** adıyla Türkçeye de çevrilmiştir (İstanbul, 1974), Kitapta cin ve şeytan konularıyla ilgili ayetlerle hadislerden başka çeşitli rivayetlere de yer verilir. Bazı zayıf ve uydurma rivayetlerle israiliyyat türünden bilgileri ve artık geçerliliğini yitirmiş görüşleri de ihtiva eden eser, yüzkırk bab ve bir hatimeden meydana gelmiştir. Kitapta yer alan başlıca konular şunlardır:

Cinnin varlığı ve bu konudaki ihtilaf, ne zaman yaratıldıkları, ateşten yaratıldıkları, cisimleri, 'sınıfları, çeşitli şekillere girebilmeleri, meskenleri, herkesin cinden bir arkadaşının olması, yiyip içmeleri, aralarında nikahlanmaları ve üremeleri, mükellef olmaları, cinden peygamber gönderilip gönderilmediği, Hz. Peygamberin peygamberliğinin cinleri de kapsadığı, Hz. Peygamberden Kur'ân dinledikleri ve O'nunla görüşmeleri, Ahiretteki durumları, cinnin arkasında namaz kılmanın hükmü, cinlerle cemaat oluşturulup oluşturulamayacağı, cinni öldüren insanın durumu, cinnin insanla nikahlanması, çift cinsiyetlilerin cinlerin çocukları olduğu, cinnin hadis rivayet etmek, insana tıp öğretmesi, insandan korkması, insanın cinni kullanması, Kur'ân-ın cinni etkilemesi, cinnin sar'alı kişinin bedenine girmesi, Ammâr b, Yâsir'le boğuşması, ceylanların yürüyen cinler olduğu, insin cinne tapması, İblis meleklerden midir?, İblis'in, ateşten yaratıldığım ileri sürerek Adem'den daha hayırlı olduğunu iddia etmesindeki hatası, vesvesenin mahiyeti, hangi kötü amellerin İblis'e daha sevimli geldiği, onun cemaate muhalefet edenle beraber olduğu, tahtının deniz üstünde bulunduğu vb.

Şiblî'nin bu eserinden başka Ebû Hilâl el-Kûfî'nin "Ahbâru'lcin"[279]; Şa'rânî'nin "Keşfu'lhicâb ve'rrân an vechi es'ileti'l-cân"[280]; selefi bir anlayışla kaleme ' alınmış olan Ömer Süleyman el-Eşkar'ın "Âlemü'l-cin ve'şşeyâtîn" (Beyrût, 1985); Abdulkerim Ubeydat'm "Âlemü'l-cin fî dav'i'lkitâb ve'ssünne" (Riyad, 1985); Ahmed Hulusi'nin "Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin" (İstanbul, 1992, 9. bs.); Süleyman Ateş'in "İnsan ve İnsanüstü, Ruh Melek Cin İnsan" (İstanbul, 1985); Lutfullah Cebeci'nin "Kur'ân-ı Kerim'e Göre Cin-Şeytan" (Konya, 1989) adlı

---

276 Her iki görüş için bkz. Râzî, Age, XXVIII, 33; İbn Teymiyye, Age, IV, 233-234; IX, 306-307; Demîrî, Age, I, 289; Aliyyü'l- kârî, Şerhu'l-fıkhı'l-ekber, s. 132.

277 Bkz. Bâcûrî, Tuhtetü'l-mıirid, s. 107.

278 el-Ahkâf 46/31.

170 Bağdatlı İsmail Paşa, İzâhu'l-meknûn, I, 41.

280 Kâtip Çelebi, Keşfu'z-zunûn, I, 1488.

kitapları da bu konuda yazılmış eserler arasında sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Beyrût, ts.
Ahmed Hulusi, Din-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin, İst. 1985.
Ahmed Muhammed Şâkir, Cin, Dâiratü'l maârifı'l islâmiyye, Beyrût, ts.
Ahmed Naim Kamil Miras, Sahîhi Buhârî Muhtasarı Tecrîdi Sarîh Tercemesi, Ankara, 19601973.
Ahmet Saim Kılavuz, Cân, DİA, İst. 1993.
Anahatlarıyla İslâm Akaidi ve Kelama Giriş, İst 1987.
Alî el Bûlâkî, Ta 'kîbât alâ ba 'zı mâ yunşeru ve yuzâu, Mecelletü'l Ezher, IIL, Sayı:7, Kahire, 1976.
Aliyyü'lKârî, Şerhu 'l fıkhı 'lekber, Kahire, 1375/1956. Asım Efendi, Kâmûs Tercemesi, İst. 1305.
Bâcûrî, Tuhfetü 'lmürîd alâ cevhereti 't tevhîd, Beyrût, 1403/1983.
Bağdâdî, Usûlu 'ddîn, İst. 1346/1928.
Bağdatlı İsmail Paşa, îzâhu 'l meknım, İst. 1971.
Buhârî, el Câmiu 'ssahîh, İst. 1979.
Dârimî, es Sünen, Beyrût, ts.
Demîrî, Hayâtü'l hayevân, Kahire, 13891390/19691970.
Ebû Dâvûd, esSünen, Beyrût, ts.
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İst. i 936-1939.
Emin Işık, Cin Suresi, DİA, İst. 1993.
Eş'arî, Makâlâtü 'l islâmiyyîn, İst. 1929-1930.
Fârâbî, Mesâilu müteferrika (elMecmû' içinde), Mısır;
1325/1907.
Gazzâlî, el Madnûnu 'l kebîr, Kahire, 1309.
Harpûtî, Tenkîhu'l kelâm fi akaidi ehli'l islâm, İst.1330.
Hanry Lammans, Ferâidü'lluğa, Beyrût, 1889.
İbn Haldûn, Mukaddime (trc. Süleyman Uludağ), İst.19821983.
İbn Manzûr, Lisânu 'larab, Beyrût, ts. ibn Sînâ, Risâletü 'l-hudûd (Tis'u resâil ff 1hikme ve'ttabîiyyât içinde), Mısır, 1326/1908.
İbn Teymiyye, Mecmûu 'lfetâvâ, Riyad, 1381.
Katip Çelebi, Keş/ü 'zzunûn, İst. 1971.
Kazvînî, Acâibu 'l mahlûkât ve ğarâibu 'l mevcûdâi (Demîrî'nin Hayâtu'l hayevân's içinde), Kahire, 1390/1970.
Muhammed Fuâd Abdulbâkî, el Mu cemu'l müfehres li elfâzi 'lkur 'âni '¡kerîm, Beyrût, 1952.
M. Hans Ayberg, Arzdan Arşa Sonsuzluk Kulesi, İst. 1987.
M. Süreyya Şahin, Cin, DİA, İst. 1993.
Müslim, elCâmiu 's-sahîh, Mısır, 13741375/19551956.
Pezdevî, Usûlü 'ddîn (Ehli Sünnet Akaidi, trc.
Şerafettin Gölcük), İst. 1980 Râğıb elIsfahânî, el-Müfredât fi ğarîhi 'l kur 'ân, Mısır, 1970.
Râzî, Mefâtîhu 'lğayb, Kahire, ts.
Reşîd Rızâ, Tefsîru'lmenâr, Kahire, 19591960.
Sâbûnî, el-Bidâye fi usûli'ddîn (Maturidiyye Akaidi, trc. Bekir Topaloğlu), Ankara, 1979.
Sadettin Evrin, Çağımızın Kur'an Bilgisi, Ankara, 1973. Süleyman Ateş, İnsan ve İnsanüstü Ruh Melek Cin İnsan, İst. 1985.
Süleyman Uludağ, Azâim, DİA, İst. 1991.
Şiblî, Ğarâibu ve Acâibu 'l-cin (Âkâmu'l mercan li ahkâmi'l cân), Kahire, 1982.
Teftâzânî, Şerhu '1akâid (İslâm Akaidi, hzr. Süleyman Uludağ), İst. 1980.
Şerhu 'lmakâsıd, Beyrût, 1989.
Tehânevî, Keşşaftı ıstılâhâti 'l fünûn, Beyrût, ts.

Tirmizî, es-Sünen, Kahire, 1381/1962.
Türk Ansiklopedisi, Cin, Ankara, 1963.
W. M. Macdonald, Cin, İA, İst. 1963.
W. M. Watt, Modern Dünyada İslâm Vahyi (trc. Mehmet S: Aydın), Ankara, 1982.
Yahyâ Hâşim, Mevkıfu 'l müslim min müşkilâti 'l-cin, Mecelletü'lEzher, İL, Sayı:6, Kahire, 1977.
Zebîdî, Tâcu'larûs, Beyrût, ts.
Zemahşerî, el-Keşşâf Beyrût, ts.

Kaynak: İSLÂM İNANCINDA CİN, Prof. Dr. A. Saim KILAVUZ , [U.Ü. İlâhiyat Fak. Öğ. Üyesi] 1994

TANRIYI BİLMENİN İMKÂNI VE MAHİYETİ

Hzl: Mehmet Sait REÇBER

Tanrı hakkındaki bilgimizin en temelde ve önemli ölçüde akli sezgilerimize dayandığını düşünmek oldukça makul ve savunabilir görünmektedir. Ancak bu olgu Tanrı'ya ilişkin bir bilginin başka yollarla elde edilebileceği imkânını ortadan kaldırmaz. Dolayısıyla, Tanrı'ya ilişkin bilgimizde akli ve tecrübi sezgilerin birbirini desteklediğini; akıl ve tecrübenin bu bağlamda deyim yerindeyse birbirini tamamladıkları, makul bir görüş olarak dile getirilebilir.

Bu çalışmada, Tanrı'yı bilmenin imkânı çerçevesinde, felsefi ve teolojik agnostisizmin (bilinemezciliğin) temel iddialarını eleştirel bir açıdan irdelemeye çalışmaktadır. Bu bağlamda Tanrı hakkındaki bilginin imkânını açık ve etkili bir şekilde yadsıyan Kant'ın görüşleri üzerinde ayrıntılı bir şekilde durulmuş ve bu görüşlerin temel dinamikleri eleştirel açıdan irdelenmiştir.

Kant'ın iddiaları, "Tanrı'yı bilmek" noktasında, epistemolojik bir haklıçıkarımın geleneksel iki temel yolu olan a priori (akli) ve a posteriori (tecrübi) yolunun da kapalı olduğunu göstermeyi hedeflemektedir. Kant'ın bu temel eleştirisine karşılık, Tanrı'nın bilinebilirliğini tecrübeye ve akıla dayanarak savunan yaklaşımlar üzerinde durulmuştur.

Tanrı'ya ilişkin herhangi bir yargının bilgisel değeri felsefi ve dinî açıdan büyük önem arz etmektedir. Öyle ki, Tanrı'nın gerek varlığı ve gerekse O'na ilişkin bir tasavvur açısından dile getirilen yargıların bilişselliği (yani, onların Tanrı'nın gerçekliğiyle ilişkili olması) temel birtakım epistemolojik sezgilerden bağımsız olarak düşünülemez. Bir yargının epistemolojik açıdan değeri veya bilişselliği o yargının doğru olduğuna ilişkin bir gerekçenin varlığına bağlıdır. Buna göre, **"Tanrı vardır" veya "Tanrı her şeyi bilendir"** şeklindeki teolojik önermelerin bilgisel değeri önemli ölçüde doğruluklarına dair yeterli bir gerekçenin bulunup bulunmadığına bağlı kalacaktır. Bu tür önermelerin doğru olduklarını bilme imkânımız var mı? Varsa, bu doğruluğu ne şekilde veya hangi yollarla tanıyabiliriz?

Bu ve benzer sorulan bir derecede (de olsa) tatmin edici bir şekilde yanıtlamanın önemi sadece felsefi bir arayışın ilgi alanıyla sınırlı olmasa gerek. Dinî açıdan bakıldığında, gerek Tanrı'nın varlığına veya tasavvuruna ilişkin bir yargının bilişselliği büyük önem arz etmektedir. Tanrısal gerçeklikle hiçbir şekilde örtüşmeyen/bağdaşmayan birtakım inançlara (önermelere) dayandırılmış bir dinî inancın veya imanın tatmin edici olabileceğini düşünmek pek mümkün görünmemektedir. Bu durumda, dinî inancın Tanrısal gerçeklikle olan (olması gereken) ilişkisinin gerekçelendirilmesi gerçekçi (realist) bir Tanrı ve din anlayışı bakımından kaçınılmazdır. Bir başka ifadeyle, bir inancın Tanrısal gerçekliğe referansla neden doğru veya yanlış olduğu noktasında serd edilebilecek bir gerekçe konunun epistemolojik boyutunun önemini ortaya koyacaktır. Epistemolojik [bilginin doğası, kapsamı ve kaynağı ile ilgilenen felsefe dalıdır. Bilgi felsefesi olarak da adlandırılmaktadır.] sezgilerden bütünüyle soyutlanmış bir Tanrı tasavvurunun dinî inanç ve yaşantı açısından doğurabileceği sıkıntı belki de, **"bilinmeyen bir Tanrı"**ya inanmanın ve ibadet etmeninin imkânı ve değerinin ne olabileceği sorusuyla ilişkilendirilerek daha iyi anlaşılabilir.

“Tanrı’yı bilmek mümkün müdür?” şeklindeki bir soruya verilebilecek bir yanıt çözümlemesel açıdan en az iki önemli kavramın, yani ‘Tanrı’ ve ‘bilgi’ kavramlarının yeterli bir açılımını gerekli kılmaktadır. Ne var ki bu iki kavrama ilişkin tam bir içerik sel belirlemede bulunmak pek kolay görünmemektedir. Tanrı kavramı noktasında sergilenen ve sergilenebilecek farklı yaklaşımların bir benzerinin bilgi kavramı noktasında da tezahür ettiğini söylemek abartılı olmayacaktır. Aslında bunun, felsefi çözümlemenin doğasından kaynaklandığı da düşünülebilir. Tanrı kavramı noktasında gözlemlenen en önemli farklılıkların başında kuşkusuz, Tanrı’yı bir zat (kişi) olmak bakımından bir dizi özsel sıfatlarla (bilgi, güç, irade vb.) niteleyen teistik dinler ile bu tür nitelemelere yer vermeyen teistik olmayan dinlerin tasavvurları yer almaktadır. Tanrı kavramına ilişkin bir irdelemeyi teistik dinlerle sınırlasak bile, bu dinler arasında, önemli ve belki de aşılmaz birtakım farklılıkların varlığını koruyacağı açıktır. Kaldı ki bir dinin kendi içinde de felsefi ve kelamî açıdan farklılaşan Tanrı tasavvurlarına rastlamak mümkündür. Öyle ki aynı teistik düşünce geleneğindeki bir **“iman edilen Tanrı”** tasavvuru ile **“felsefi/metafizik/mistik Tanrı”** anlayışlarının her zaman birebir örtüştüğünü söylemek mümkün görünmemektedir.

Ancak bu felsefi ve kelami farklılıklara rağmen teistik dinlerin Tanrı tasavvurları arasında önemli sayılabilecek bir örtüşümden de söz edilebilir. Örneğin, zaman zaman farklı semantik ve ontolojik sezgilere rağmen teistik dinlerin hepsi Tanrı’yı her şeyi bilen, her şeye gücü yeten, mutlak iyi, mutlak irade sahibi, kendinden başka bütün varlıkları hür iradesiyle yaratan, varlığı için kendinden başka hiçbir şeye dayanmayan, ezelî, ebedî vb. niteliklere sahip maddi-olmayan bir varlık (zat) olarak tasavvur etmektedirler. Biz de Tanrı’nın bilinip bilinemeyeceği konusundaki tartışmamızda genel olarak böyle bir teistik tasavvuru esas alacağız.

Diğer yandan, bilginin imkânı ve mahiyeti konusundaki sorular da felsefenin bilinen ilk dönemlerinde yer alan bir dizi tartışmalara kadar uzanmaktadır. İlk dönemlerden günümüze kadar uzanan ve bilginin bir şekilde imkânsızlığını savunan kuşkuculuğun iddiaları bir yana, bilginin imkânını varsayan yaklaşımların onun neliği ve kaynağı konusunda ileri sürdükleri görüşlerin arasındaki farklılıkların realizm, idealizm, rasyonalizm, ampirizm vb. felsefi ekollerin oluşumuna kaynaklık ettiği bilinmektedir. Bilginin inancı içerip içermediği bir tartışma konusu olmakla birlikte, **“doğru inanç”**ın bilgi için yeterli olmadığı Eflatun’dan günümüze kadar yapılan bilginin tanımına ilişkin tartışmalarda neredeyse temel bir kabul hâline gelmiştir. Ancak “doğru bir inanç”ın bilgiye dönüşmesi için gerekli olan “artı öge”nin ne olduğu veya olması gerektiği de epistemolojide yine hep tartışmalı olmuştur. Çağdaş epistemolojide çoğu kez “haklı-çıkarım/haklılaştırma” veya ‘güvence’ olarak adlandırılan bu unsurun neliği hâlâ tartışma konusudur. Aynı şekilde, dinî inancın epistemolojik haklı-çıkarımsal temeline dair tartışmalar günümüz din epistemolojisinde temelselcilikten fideizme varan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Ancak, biz bu çalışmamızda doğrudan “dinî inanç" veya ‘iman’ın haklı-çıkarımsal temeline ilişkin çağdaş epistemolojik tartışmalara girmekten ziyade, dikkatimizi değişik açılardan “Tanrı'nın bilinebilirliği” noktası üzerinde yoğunlaştıracağız. Bu bakımdan dinî inancın makul (rasyonel) bir inanç olup olmadığı, böyle bir inanç olabilmesi için delile ihtiyaç duyup duymayacağı, iman ve akıl ilişkisi gibi günümüz din felsefesinde oldukça tartışmalı olan konular üzerinde hemen hemen hiç durmayacağız. Bu amaçla, evvela, Tanrı’yı bilmenin imkânı çerçevesinde felsefi ve teolojik agnostisizmin (bilinemezciliğin) temel iddialarını

eleştirel bir açıdan irdelemeye çalışacağız. Bu bağlamda Tanrı hakkındaki bilginin imkânını açık ve etkili bir şekilde yadsıyan Kant'ın görüşleri üzerinde ayrıntılı sayılabilecek ölçüde duracak ve bu görüşlerin temel dinamiklerini eleştirel açıdan irdelemeye çalışacağız. Kant'ın eleştirilerinin daha sonraki bölümlerde ele alacağımız konulara bir tür öncelik teşkil ettiğini düşünüyoruz. Öyle ki Kant'ın iddiaları "Tanrı'yı bilmek" noktasında, epistemolojik bir haklı–çıkarımın geleneksel iki temel yolu olan a priori ve a posteriori yolunun da kapalı olduğunu göstermeyi hedeflemektedir. Bu temel eleştiriye karşılık olarak, üçüncü bölümde, Tanrı'nın tecrübeyle bilinebilirliğini a posteriori gerekçelere veya değişik açılardan geniş anlamda tecrübeye dayandıran yaklaşımları; dördüncü bölümde de, yine Tanrı'nın a priori bir yolla veya geniş anlamda (doğrudan veya çıkarımsal olarak) akılla bilinebilirliğini savunan yaklaşımlar üzerinde duracağız.

Bir şeyin bilinebilirliği noktasındaki epistemolojik haklıçıkarı mın tabiatının önemli ölçüde bilgiye konu olan veya olduğu iddia edilen varlığın tabiatı tarafından belirlendiğini söylemek yerinde olacaktır. Felsefe tarihinde bir bakıma gelenekselleşmiş rasyonalizm (akılcılık) ve ampirizm (tecrübecilik) ikilemini bir an kenara bıraktığımızda, bir önermenin haklı–çıkarımı (yani, doğru olduğuna dair ileri sürülen gerekçenin) için değişik dayanaklardan söz edilebilir. Örneğin, mantıksal veya matematiksel bir önermenin haklı–çıkarımsal temelinin a priori (akli), doğa bilimlerine ait bir önermenin haklı–çıkarımsal temelinin a posteriori (tecrübi) ve kendi benliğimize ilişkin bir doğruluğun da sezgisel bir haklı–çıkarıma dayandığını düşünebiliriz. Bu anlamda bilginin kaynaklarının farklılaşmalarına paralel olarak biliş tarzları da değişiklik arz etmektedir. Konuya, Tanrı'yı bilmek açısından yaklaştığımızda, ilgili epistemik haklı–çıkarımsal iddiaların bilginin bu farklı kaynaklarını/biliş yollarının bir çoğunu (a priori, a posteriori, sezgisel vb.) kapsadığını; dolayısıyla, Tanrı'yı bilmek konusundaki yaklaşımların birden fazla epistemolojik düzlemde ele alınmasının kaçınılmazlığını dile getirmek gerekir. Öyle ki Tanrı'ya dair epistemolojik bir iddia kendini tecrübi, akli, sezgisel vb. değişik bir haklı–çıkarımsal temellere dayandıra bilmekte ve söz konusu bilginin mahiyeti de buna bağlı olarak farklılaşabilmektedir.

İmkân ve mahiyet kavramları aynı şeyi ifade etmeseler de bir biriyle çok yakından ilişkili ve hatta birbirini, bir yerde, karşılıklı olarak gerektiren kavramlardır. Eflatunculukta olduğu gibi, mahiyetleri varlıklara ilişkin ezelî 'özler' olarak kabul edecek olursak, mahiyetlerin ezelî imkânlara delalet ettiklerini düşünmemiz gerekir. Bu bağlamda mahiyet ve imkân bir yerde birlikte varolan şeylerdir. Yine de bu kavramlardan birisinin diğerine herhangi bir öncelik oluşturup oluşturmadığı tartışmalı olabilir. Ancak, elinizdeki kitabı Tanrı'yı Bilmenin İmkânı ve Mahiyeti olarak adlandırırken bu mülahazaları göz önüne almakla beraber, imkân ve mahiyetle ilgili bir teknik tartışmanın ötesinde söz konusu iki kavrama denk düşen şu iki soruyu yanıtlamaya çalıştık: Tanrı'yı bilmek mümkün müdür? Eğer mümkün (yani, imkânsız değil) ise, böyle bir bilginin mahiyeti nedir? Burada bilginin mahiyetinden kastımız, onun a priori, a posteriori, sezgisel, doğrudan veya çıkarımsal vb. epistemik niteliklerden hangisine (veya hangilerine) sahip olduğudur.

Tanrı'yı bilmenin imkânı ve mahiyetini irdelerken zaman zaman kelami birtakım bağlamlara göndermelerde bulunmakla beraber daha çok felsefi bir çerçevede kaldık. Yine konuyu ele alırken herhangi bir felsefi sınırlamaya gitmemekle birlikte sonuçta Batı felsefesi ağırlıklı bir yaklaşım ortaya çıktı. Bu biraz da doğal olsa gerek. Çünkü Tanrı'yı bilmeye ilişkin

epistemolojik bir tartışma çerçevesinin daha çok bilgi odaklı olan modem Batı felsefesiyle belirlendiğini düşünmek pek yanlış olmayacaktır.

Sh: 7-11

Araştırmamız boyunca üzerinde durduğumuz konulara ilişkin yaptığımız irdelemeler ve değerlendirmeler çerçevesinde varılan birtakım temel noktaların üzerinde durmak istiyorum. Evvela bilginin neliği ve bilmenin koşulları üzerinde durarak (öner mesel) bilginin doğru inancı gerektirdiği hâlde bunun yeterli olmadığını ve bu yüzden çoğunlukla "haklı-çıkarım" denilen bir gerekçelendirmeye de ihtiyaç duyduğunu gördük. Bu bilgi anlayışının birtakım sorunlar (Gettier sorunu) içerdiğini dikkate almakla birlikte bu sorunların makul bir şekilde çözümlenebilmektedir. Bu durumda üç temel unsur insan bilgisi açısından kaçınılmaz görünmektedir: 'inanç', 'doğruluk' ve 'haklı-çıkarım'. Doğruluk ile haklı-çıkarımın aynı şey olmadığını fakat bir önermenin doğru olduğunu düşünmenin en temel dayanağının sağlanan haklı-çıkarım sal kanıt veya gerekçe olduğunu gördük. Dolayısıyla, doğruluk ve haklı-çıkarım birbirinden ayrı şeyler olmakla birlikte epistemolojik açıdan çoğu kez örtüşmektedir ve bu anlamda birbirleriyle yakından ilişkilidir. Ancak burada haklı-çıkarımsal bir gerekçenin her zaman doğruluğu garanti edemeyeceğini ve yine doğru olan bir şeyin haklı-çıkarımsal bir gerekçeyi aşabileceğini feslim etmek gerekir. Yani haklı-çıkarım doğrunun ve bütün doğruların imkânını tüketemediği gibi, doğruluğu da her zaman zorunlu kılmamaktadır. Bu bağlamda karşımıza çıkan önemli noktalardan biri de her öner mesel doğruluğun aynı varlık/referans düzleminde ele alınamayacağı; önermesel doğrulukların farklılıkları ile onlara ilişkin biliş tarzında farklılaşmalarda bir paralellik olduğudur.

İman olgusuna epistemolojik açıdan baktığımızda onu salt bir önermesel inanca ve bilgiye indirgemenin birtakım güçlükler doğurabileceğini gördük. İmanın salt bilgisel boyutu aşan değişik boyutlarının olabileceği doğru görünmekle beraber, nihai bir çözümlemede önermesel bir inanç ve bilgiye dayanması gerektiğini (fakat, muhtemelen yeterli olmadığını) ve sık sık iddia edilenin aksine 'iman' ve 'bilgi'nin birbirleriyle bağdaşmayan şeyler olmadığını söyleyebiliriz. Ancak bu konu her hâlükârda daha ayrıntılı bir irdelemeye ihtiyaç duymaktadır.

Tanrı'ya ilişkin bir bilginin imkânı konusunda menfi tutum sergileyen yaklaşımları metafiziksel ve teolojik agnostisizm başlıkları altında ele aldık ve genel olarak ilkinin daha çok Tanrı'nın varlığı İkincisinin ise, O'nun mahiyeti konusunda bilinemezci bir tutum sergilediğini gördük. Her iki yaklaşımda bir dizi eleştiriyle karşı karşıya kalmaktadır. Tanrı'nın varlığının bilinebileceğini iddia etmekle beraber, mahiyetinin bilinemeyeceğini öngören teolojik bir agnostisizmin karşılaştığı belki de en önemli sorun, ne olduğu hakkında bir şey söyleyemediğimiz bir varlığın varolduğunu söylemenin ne anlam ifade edebileceği sorusudur. **Öyle görünüyor ki, "nasıl bir varlık" sorusu "böyle bir varlık gerçekten var mı?" sorusuna kavramsal/mantıksal bir öncelik arz etmektedir.** Teolojik agnostisizm ayrıca Tanrı'ya atfedilen birtakım niteliklerin tam olarak ne anlama geldikleri ve neye referansta bulundukları noktasında da başarılı görünmemektedir.

Teolojik agnostisizmden bir ölçüde ayrımlamak için "felsefi agnostisizm" olarak adlandırdığımız ve daha çok Kantçı eleştiri çerçevesinde ele aldığımız yaklaşımın en belirleyici özelliği genelde metafizik alana ilişkin bir bilinemezciliğe bağlı olarak Tanrı'nın gerek varlığı ve gerekse mahiyeti hakkında bilinemezci bir tutum sergilemesidir. Bu

bağlamda Kant, Tanrı hakkındaki bir bilgiye ne akli ne de tecrübi düzlemde imkân tanımaktadır. Kant'ın metafiziksel ve teolojik bilginin imkânına karşı tutumu felsefesinin dayandığı temel çerçeve ve varsayımlarla yakından ilgilidir.

> Numen (Noumenon) veya Ding an sich, yani "kendinde olan şey", **Kant felsefesinde fenomenin ötesindeki bilinemez ve tanımlanamaz "gerçeklik", "gerçek bilgi"** manasındadır. Bilginin imkânı ya da imkânsızlığına yönelik düşünceler çerçevesinde, özne'nin ilişki kurduğu nesnenin görüntüsünün ardındaki gerçek özünü tanımlama çabası olan numen, somutun ifade bulduğu "fenomen"'in karşıtı olup, varoluşsal özü ifade eder. Herhangi bir varlığın algımızdan bağımsız, kendi içinde oluşur.

Noumena ve phenomena [olağanüstülük] ayrımına dayanarak bilgiyi zaman ve mekan çerçevesinde tecrübemize konu olan phenomena ile sınırlandırması, üzerinde ayrıntılarıyla durduğumuz üzere, oldukça tartışmalı olabilecek birtakım varsayımlara dayanmaktadır. Gerek böyle bir ayrımın Kantçı çerçevedeki epistemolojik meşruiyeti ve tutarlığı, gerekse bilginin sadece fenomenal düzlemle sınırlı olduğu eleştiriye açık ve haklı bir şekilde reddedilebilecek iddialar gibi görünmektedir. Kant'ın Tanrı kavramına ilişkin bir gerçekliğe pratik akıl düzleminde yer verip, bu düzlemi epistemolojik bir çerçevenin bütünüyle dışında tutmasının ne kadar tutarlı olduğu da ayrı bir konudur. Ancak her hâlükârda bilgi ile tecrübe arasında kavramsal (analitik/zorunlu) bir bağın olmadığı açıktır; bilginin tanımında tecrübe dayanması gerektiği gibi bir öge bulunmamaktadır. Dolayısıyla, tecrübe varsayımına dayalı bu bilgi anlayışı kendi başına metafiziksel ve teolojik bilginin imkânını yadsımak için yeterli görünmemektedir. Diğer yandan, Kant'ın metafiziksel ve teolojik bir bilginin imkânını akli düzlemde yadsıması da aynı ölçüde, kendi içinde tutarlı olup olmadığının ötesinde, tartışmalı görünmektedir. Bu durumda Kantçı bir epistemolojik çerçeveyi esas alarak Tanrı hakkındaki bilginin imkânını yadsımak tatmin edici olmayacaktır.

O hâlde Tanrı hakkındaki bir bilginin imkânsızlığına dair herhangi bir a priori gerekçe bulunmamaktadır. Ancak bu durum müspet anlamda Tanrı hakkındaki bir bilginin imkânını ortaya koymak için yeterli değildir. Bu imkânı farklı tecrübi ve akli yollarla temellendirmeye çalışan birçok yaklaşımla karşılaşmaktayız ki bunlar bir bakıma Kantçı eleştiriye birer yanıt olarak da değerlendirilebilirler. Bu bağlamda evvela Tanrı hakkındaki bir bilginin tecrübi imkânına baktığımızda karşımıza din epistemolojisinde önemli bir yer işgal eden dini/mistik tecrübe çıkmaktadır. Fakat din epistemolojisinde önemli olduğu kadar tartışmalı da olan bu tür bir tecrübenin Tanrı hakkındaki bir bilgiye haklı-çıkarımsal bir zemin sağlamasının önünde birçok sorun bulunmaktadır. Bu sorunların başında geleni böyle bir tecrübenin teistik ve teistik olmayan birçok farklı kültürde ortaya çıkması ve bu yüzden böyle bir tecrübeyi salt teistik bir bağlamda değerlendirmenin zorluğu yer almaktadır.

Böyle bir tecrübeyi teistik geleneklerle sınırladığımızda da maalesef sorunlar ortadan kalkmamaktadır. Tanrı'nın doğrudan tecrübeye konu olması, gerek felsefi ve gerekse teistik birtakım varsayımlar (Tanrı'nın zaman ve mekânda yer alamayacağı vb.) açısından mümkün görünmemektedir. Alstoncı "görünme kuramı"na bağlı "Tanrı'yı algılamak" yaklaşımı, duyusal-olmayan bir dinî tecrübenin imkânını Tânrı'nın sıfatlarının tezahürü ve tecrübesiyle yorumlamak noktasında bir açılım sağlasa da başka sorunlar doğurmaktadır. Söz konusu Tanrısal sıfatların veya fiillerin tecrübesinin gerçekten Tanrı'ya ilişkin olup olmadığı sorusunun ötesinde, öyle görünüyor ki, böyle bir tecrübe ona öncelik eden kavramsal (a priori) bir çerçeveden veya yorumlamasal öğelerden bağımsız değildir. Kuşkusuz bütün

bunlar söz konusu dinî tecrübenin bilişsel olmadığı veya olamayacağı anlamına gelmez. Ne var ki, başka türlü desteklenmediği/gerekçelendirilmediği sürece bilişsel olduğunu düşünmek için de bir neden görünmemektedir.

Benzer şeyler Tanrı hakkındaki bir bilginin "mistik tecrübe" olarak adlandırılan yaklaşım için de söz konusudur. Böyle bir tecrübenin önündeki en önemli sorun yine değişik kültürlerde farklı yorumlara konu olacak şekilde ortaya çıkması ve çoğunlukla ifadeye dökülemeyecek derecede kavramsallaştırmaya imkân vermeyen çok özel bir tecrübe oluşudur. Bu tecrübenin bilişselliği açısından özne-nesne ayrımının korunup korunmadığı bir yana, böyle bir tecrübenin çözümlenmesinin önündeki zorluk onun teistik bir yorumunu da zayıflatmaktadır. Böyle bir yorumun mümkün olduğunu düşünsek bile bunun da, yukarıda değindiğimiz, tecrübeyi önceleyen birtakım a priori öğelerden bağımsız olamayacağını rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu durumda, görüldüğü gibi, Tanrı'yı tecrübeyle bilmeyi, yani O'nu doğrudan tanımayı tecrübeyi önceleyen birtakım a priori öğelerden (Tanrı'ya ilişkin tanımlamasal bir içerikten) bağımsız olarak düşünmek gerçekten zordur. Aslında böyle bir şeyin sadece dini/mistik bir tecrübe için değil, bir ölçüde bütün tecrübemiz için geçerli olduğunu düşünebiliriz: Tecrübesel bir tanıma kavramsal bir çerçeveden, tanımla masal birtakım içeriklerden bağımsız olamaz. Öyleyse, dini/mistik bir tecrübeyi önceleyen bir kavramsal çerçevenin varlığı kendi başına böyle bir tecrübenin bilişsel olmadığını düşünmek için yeterli görünmemektedir.

Görüldüğü gibi, Tanrı'nın tecrübe yoluyla doğrudan bilinmesi/tanınması şeklindeki bir bilginin imkânı önemli ölçüde onu önceleyen kavramsal çerçeve, a priori öğeler veya koşullara bağlı görünmektedir. Bu durumda, böyle bir çerçevenin ve ihtiva ettiği unsurların epistemolojik statüsü ve değeri büyük bir öneme sahiptir. Peki ama, böyle bir çerçevenin haklı-çıkarımsal temeli ne olabilir? Bu soru Tanrı'ya ilişkin a priori sezgilerin ve buna bağlı bir bilginin öneminin altını çizmektedir. Özellikle mistik tecrübenin bazı yorumlarında böyle bir tecrübenin meta-epistemolojik unsurları/koşulları bağlamında Tanrı ile insan arasındaki benliksel (ruhsal) bir ilişkiye dikkat çekildiğini gördük. Bu başlı başına ele alınması gereken bir konudur. Ancak, bununla yakından ilişkili olarak, insan benliğinin doğası olan aklın (veya zihnin) Tanrı hakkında doğuştan veya a priori bilgiye sahip olduğu iddiası felsefede ve teistik geleneklerde önemli bir yere sahiptir. Ve bu düşünce bizi Tanrı hakkındaki bir bilginin haklı-çıkarımsal öğesinin akli (a priori) imkânı sorusuyla baş başa bırakmaktadır.

Felsefede ve teistik geleneklerde hatırı sayılır bir yere sahip olan böyle bir yaklaşımın önemli savunucularından birinin Descartes olduğunu gördük. Ona göre, insanın zihninde tecrübeden veya ona bağlı bir çıkarımdan kaynaklanmadığı aşikar olan ve aynı zamanda açık-seçik bir şekilde kavranan "Mükemmel Varlık" fikri vardır. İnsan zihninin bir uydurması da olmayan böyle bir kavram, Descartes'a göre, ancak bu tanımlamaya denk düşen, yani gerçekte varolan Mükemmel bir Varlık (Tanrı) tarafından konulmuş olabilir. Descartes'ın Tanrı bilmek konusundaki bu düşüncesi aklın O'na ilişkin doğrudan bir sezgi yoluyla bilinebileceğini hedeflemektedir ve bunun epistemik güvencesi de böyle bir fikrin tıpkı matematiksel veya geometrik doğrularda olduğu gibi doğrudan açık ve seçik bir şekilde kavranışıdır. **Nasıl ki bir üçgenin açılarına ilişkin bilgimiz açık ve seçik olup söz konusu doğruları zorunlu kılıyorsa, "Mükemmel Varlık" fikri de aynı şekilde Tanrı'nın gerçekten varolduğunu zorunlu bir bilgi yapmaktadır.**

Descartes'ın bu düşüncesi temelde bir kanıt olması açısından çıkarımsal bir karakterde olan ontolojik kanıta doğrudan dayanmamakla birlikte onunla yakından ilişkili görünmektedir. Böyle bir iddianın desteklenmesi veya çürütülmesi Tanrı kavramının doğru bir çözümlemesinin O'nun varlığına götüreceği sezgisine dayanan ontolojik kanıtın geçerliliğine ve tatmin ediciliğine bağlıdır. Ontolojik kanıt, bilindiği gibi, en tartışmalı ve belki de en çok eleştiriye uğrayan kanıt olmakla birlikte hâlâ kesin bir şekilde çürütülmüş değildir. Ve gördüğümüz gibi, başta Kant'ın eleştirileri olmak üzere ontolojik kanıta yöneltilen eleştiriler yanıtlamaz türden değildir. Bu da ontolojik kanıtın temel sezgisinin hâlâ makul bir şekilde korunabileceğini/savunulabileceğini göstermektedir. Nitekim çağdaş felsefede bu kanıta ilişkin ciddi canlanma buna örnek gösterilebilir.

Aklın Tanrı hakkındaki bilgisinin imkânı sadece onun doğrudan veya tümden-gelimsel çıkarımla erişebileceği bir bilgiyle sınırlı görünmemektedir. A posteriori olarak adlandırabileceğimiz birçok teistik kanıt Tanrı'ya ilişkin bir bilginin tecrübeye dayalı (akli) bir çıkarımını hedeflemektedir ve bunların başında da teleolojik kanıt gelmektedir. Evrende değişik düzlemlerde karşılaşılan tasarımsa l bir nizam ve gayeden bir tasarımcısının olduğu sonucuna varmayı amaçlayan bir akıl yürütmeye dayanan teleolojik kanıt oldukça güçlü bir sezgiye dayanmasına karşılık özellikle Darwinci bir evrimcilik düşüncesi ve sonrasında ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak özellikle çağımızda yapılan değişik tasarımsal bulgular (büyük ölçekli fizikokozmolojik oldukça hassas dengeden hücre vb. şeylere ilişkin biyokimyasal araştırmaların bulguları) evrenin akıllı bir tasarımın sonucu olduğu kanısını zayıflatmayıp, aksine güçlendirmiştir. Evrendeki düzen ve gayenin bir tasarımın eseri olduğu hipotezi onun tamamen rastlantısal ve bir yerde tam olarak açıklanamadığını ileri süren bir yaklaşımdan daha açıklayıcı, dolayısıyla daha rasyonel görünmektedir.

Ancak bunu kabul etsek de yani evrendeki tasarımdan onun bir tasarımcısı olduğu sonucuna varsak da, böyle bir tasarımcının, teizmin ileri sürdüğü Tanrı olduğu sonucunun yeterince temellendirilemediği Hume ve Kant'tan bu yana sık sık dile getirilen eleştirilerin konusudur. Buradaki temel eleştiri birçok açıdan sınırlı gözleme konu olan bir tasarımdan sınırsız ve sonsuz olmak noktasında mükemmel sıfatlara sahip olduğu iddia edilen bir varlık olan Tanrı'ya gidilemeyeceğidir. Bu eleştiri bir yerde haklı görünse de yanıtlanmayacak türden değildir. Her şeyden önce bu, duyu tecrübesiyle elde edilen tümevarımsal bilginin eksikliğinden kaynaklanan bir sorun olarak görülebilir. Kategorik ve tümel doğruların bilgisini nasıl ki doğrudan ve tam olarak duyu tecrübesinden elde edemiyorsak, aynı şekilde Tanrı'yla ilgili tam bir bilgiyi duyu tecrübesine konu olan bir tasarımdan çıkarsamamız istisnai bir kusur olmasa gerektir. Dolayısıyla, öyle görünüyor ki, tümevarımsal bir bilgi bağlamındaki böyle bir eksiklik (duyu tecrübesine bağlı diğer bilgi alanlarında olduğu gibi) Tanrı hakkındaki a priori sezgilerimizle tamamlanabileceği gibi, böyle bir tümevarımsal bilgi de söz konusu a priori sezgilerimizi güçlendirecektir.

Sonuç olarak, Tanrı hakkındaki bilgimizin en temelde ve önemli ölçüde a priori sezgilerimize dayandığını düşünmek oldukça makul ve savunabilir görünmektedir. Ancak bu olgu Tanrı'ya ilişkin bir bilginin başka yollarla (tecrübenin değişik verileri, değişik tümden gelimsel veya tümevarımsal çıkarımlarla/akıl yürütmelerle) elde edilebileceği imkânını ortadan kaldırmaz. Dolayısıyla, Tanrı'ya ilişkin bilgimizde bu iki sezginin (a priori ve a posteriori) birbirini desteklediğini; akıl ve tecrübenin bu bağlamda deyim yerindeyse birbirini tamamladıkları, makul bir görüş olarak dile getirilebilir.

Sh: 179–184

Kaynak: Mehmet Sait REÇBER , Tanrı'yı Bilmenin İmkânı ve Mahiyeti, AVRASYA Yay.1. Baskı: Mayıs 2004, Kızılay ANKARA

HALK KÜLTÜRÜNDE NAZAR, NAZARLIK İNANCI VE BUNLARA BAĞLI UYGULAMALAR

Yard. Doç. Dr. Nilgün ÇIBLAK[281]

Bütün toplumlarda yaygın olarak görülen nazar inancının kökeni, Neolitik çağlara kadar uzanmaktadır. Girit'te, Aşağı Mısır'da, Malta'da, Kuzey Fransa'da ve Britanya'da Bronz çağına ait, balta şeklinde yapılmış nazarlıklar (amuletler) bulunmuştur. Araştırmalar sonucunda, eski dönemlerden itibaren Batı'da ve Doğu'da büyünün ve nazarın kötü etkilerine inanma ve bunlara karşı tedbirler alma bilgisinin köklü olduğu görülmüştür (Koşay, 1956: 86). Aynı şekilde uğursuz gözlerden gelen fenalığı ortadan kaldırmak için Mısırlılar, Fenikeliler, Yunanlılar ve Romalılar tarafından el şeklindeki muskaların kullanıldığı tespit edilmiştir (Westermarck, 1961:10).

Geçmişten günümüze varlığını sürdüren bu inanış, ülkemizin hemen her köşesinde günlük hayatın içerisinde ve bütün etkinliğiyle varlığını devam ettirmektedir. Bugün halk arasında, nazara karşı mavi boncuk, delikli taş, nal, yumurta kabuğu gibi çeşitli nazarlıklar kullanma, hocaya muska yazdırma, kurşun dökme vb. çeşitli pratikler yapılmaktadır. Ancak bu tür uygulamalar, bâtıl inançlar arasında yer alması dolayısıyla dinimizce haram kılınmıştır.

Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin ***"Nazar'dan Allah'a sığınınız. Çünkü göz (değmesi) gerçektir."*** hadisinden de anlaşılacağı üzere İslâm dininde nazarın varlığı kabul edilmiştir, fakat nazardan korunmak için nazar boncuğu ya da muska taşımak vb. pratikler uygulamak yasaktır. Bununla ilgili olarak İbn-i Mes'ud'dan alınan bir hadiste ***"(Ağrıları, dertleri gidermek için ne olduğu meçhul şeylerle muska yazarak) afsun yapmak, (nazar'ı ve sair belâyı gidermek için) boncuk takmak, kadınların kocalarına kendilerini sevdirmek için sihir yapmak şirktir."*** denilmektedir. Bunun yanı sıra Allah, insanlara Felâk (113. Sûre) ve Nâs (114. Sûre) sûrelerinde büyücülerin kötülüklerinden, cinlerden, vesvecinin şerrinden kaçarak kendisine sığınmayı öğütlemiştir (Çelik, 1974: 168).

Kur'an-ı Kerîm'de ve çeşitli hadislerde, nazara karşı Tanrı'ya sığınmanın gerekliliği belirtilmesine karşılık halk arasında kem gözlerden geldiğine inanılan kötülüklere karşı çeşitli büyüsel işlemlere başvurulmaktadır. İnsanların, Tanrı'nın kâdir olduğuna inanmalarına rağmen tufan ve deprem gibi felâketlerden, hastalıklardan, acılardan korunmak için büyüye ve çeşitli nazarlıklara sarılması, halk yaşamında büyünün köklü bir yerinin olduğunu göstermektedir. Halk, bütün yeni dinî inançlarına rağmen eski geleneklerine bağlıdır (Çelik, 1974: 156). Diğer deyişle kökeni ilkel dönemlere uzanan eski inanışlardan bazıları, şekil değiştirerek yeni din içerisinde varlığını devam ettirmekte, kişilerin günlük yaşamını ve davranışlarını etkisi altına almaktadır.

Bu çalışmada geleneksel halk kültürümüzde yaşayan ve hem sözlü gelenekten hem de yazılı kaynaklardan tespit edilen nazar ve nazarlıkla ilgili çeşitli inanışlar ve ilgili uygulamalar üzerinde durulacaktır.

Türkçede bakış anlamına gelen Arapça kökenli nazar kelimesi, bakışlarında zararlı güç bulunan bazı insanların bu özellikleriyle bir kişiye, bir hayvana ya da bir nesneye bakmakla

---

281 Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

canlı üzerinde hastalık, sakatlık, hatta ölüm; nesne üzerinde sakatlanma, kırılma gibi olumsuz bir etkinin meydana gelmesi şeklinde açıklanmaktadır (Boratav, 1997: 103–104). Eskilerin **"isabet-i ayn"** adını verdikleri nazar inancı, bugün ***"nazar değmek, nazara gelmek, nazara uğramak, göze gelmek, göze uğramak, göz değmek, kem göz"*** gibi deyimlerle ifade edilmektedir.

Nazarın, sağlıklı ve gürbüz çocuklara; güzellikleri ve hünerleriyle dikkati çekenlere; akıllı, zeki olup derslerini başarıyla veren öğrencilere; mesleğinde başarılı olanlara; yeni ev, araba alanlara; kısmeti açık olanlara; mutlu çiftlere vb. kişilere ayrıca iyi ürün veren tarla, bağ ya da bahçeye; güzel görünümlü, hoş kokulu bitki ve çiçeklere; iyi süt veren ineklere; herkes tarafından beğenilen bir ev eşyasına vb. varlıklara daha çok değdiğine inanılır. Bu tür özelliklere sahip canlı ya da cansız varlıklara karşı, herhangi bir kimsenin kıskançlık dolu gözlerle bakması, nazarın meydana gelmesine neden olur.

Nazarı değen kişiler, söz konusu özellikler kendilerinde bulunmadığı için kıskançlık duygusuna kapılırlar. Bu bakımdan halk arasında, değerli varlıklarını ellerinden alacak tehlikeli kuvvetin, kötü niyetli kişilerin bakışlarından geleceği inancı oluşur. Öte yandan nazar, kıskançlık gibi kötü duygulardan gelebileceği gibi kişinin yakınlarına duyduğu aşırı sevgiden de kaynaklanabilir. Bu tür nazardan en çok çocukların etkilendiğine inanıldığı için, anne ve babaların çocuklarına karşı aşırı sevgi göstermeleri ya da düşkünlükleri pek hoş karşılanmaz. Bu inanış gereği halk arasında "İnsana sevdiğinin nazarı daha çok değer" sözü yaygın olarak kullanılır.

Nazarın halk hayatındaki yerini belirlemek için, nazara inanan kaynak kişilerin anlatılarından birkaç örnek vermek yararlı olacaktır.

"Köyde gözleri çok güzel bir kız vardı. Bu kıza 'Gözüne sürme mi çekmişsin?' diyen yaşlı Emine Teyze'nin nazarı değdi. Bu sözün ardından kızın gözleri şişti, yüzünde yaralar çıktı. Komşu kadın bunun nazar olduğunu anlayıp Emine kadının ocağından gizlice kül aldı. Genç kız bu külü, suyla karıştırıp gözüne, yüzüne sürünce iyileşti." (K.6)

"Yeni ev alan komşumuza hayırlı olsun ziyaretinde bulunduğumuz bir sırada Zeynep Abla, ev sahibine duyurmadan 'İnsanlarda ne şans var.' dedi. Saatinde evin üç pencere camı çatlayıp kırıldı." (K.5)

Uzun yıllar çocuğu olmayan komşumuz Zehra'nın çok güzel ve çok sağlıklı bir kızı oldu. Hastaneye gelen eltisi, çocuğu çok beğenmiş, çok sevmiş. Kadının bu aşırı sevgisinden çocuğa nazar değmiş. Çocuk ertesi gün hiçbir şey yokken aniden ölmüş." (K.5)

"Bizim 15 tane ineğimiz vardı. İçlerinden birisi çok güzel ve büyüktü, çok fazla da süt veriyordu. Kaynanamın eniştesi bu ineği gördüğünde 'Bu ne güzel inek' deyip yemesi için ineğin önüne armut döktü. İneğimiz armutları yerken içlerinden birisi boğazında kaldı ve oracıkta öldü. İneğimize eniştenin nazarı değdi." (K.11)

"Babamın teyzesinin bahçesinde çok güzel ve çok meyve veren bir kayısı ağacı vardı. Birgün komşu kadınlardan birisi, teyzemi ziyaret etmiş ve bu ağaca uzun uzun bakmış. Teyzemler, ertesi sabah ağacı ikiye ayrılmış bir şekilde bulmuşlar." (K.11)

"Yeni aldığım çay fincanı, daha ilk kullanışımda kırıldı. Bu durum, o an odamda bulunan bir arkadaşımın nazarı sonucu meydana geldi. Çünkü kendisinin, fincanıma hayran hayran baktığını gördüm." (K.24)

Bu anlatılardan da anlaşılacağı üzere inanışa göre; kişi, kendisinde bulunmayan bazı özellikleri ya da mal-mülk gibi zenginlik unsurlarını gördüğünde başkalarına gıptayla karışık kıskançlık duygularıyla bakmakta, dolayısıyla bu kişilerin gerek kendilerine gerekse sahip oldukları ev, bağ-bahçe, hayvan gibi değerli mal varlıklarına ya da küçük eşyalarına zarar verebilmektedir. Bunun yanı sıra III. anlatıda olduğu gibi, insanlar bazen kendilerinin veya yakınlarının çocuklarına karşı besledikleri sevgilerini aşırıya varan davranışlarla göstermeleri sonucunda da nazar değdirebilmektedir.

Nazarla ilgili anlatıların sayısını arttırmak mümkündür. Bu anlatılar göz önünde bulundurulduğunda; nazarın genellikle kırsal çevrelerde ve yoksul insanlar arasında yaygın olduğu görülür. Bu insanlar arasında çok değer taşıyan at, inek, ev, bahçe gibi unsurları ya da çok sevdiği çocuklarını kaybetme korkusu, sürekli bir tedirginlik yaratmakta ve kötü gözlü kişilerin bakışlarına karşı önlemler almaya sevk etmektedir. Öte yandan öğrenim durumu yüksek olup da ekonomik açıdan daha iyi şartlara sahip kişiler arasında da, yoksul kesim kadar olmasa da, nazar inancının bulunduğu dikkati çekmektedir. Üniversitede araştırma görevlisi olan bir kaynak kişiden derlenen son anlatı, bu duruma güzel bir örnektir.

Üniversitede ya da lisede okuyan gençlerle yaptığımız görüşmeler sonucunda ise; bunlardan bir kısmının nazara inandığını bir kısmının da bu tür olayları boş şeyler olarak gördüğünü tespit ettik. Nazara inanmayan gençler, olayların asıl nedeninin başka sorunlardan kaynaklanmakla beraber halkın bunları nazarla açıkladığını ifade etmektedir.

İncelemelerimizden yola çıkarak nazara en çok kadınların inandığını, bunu erkeklerin ve gençlerin takip ettiğini söyleyebiliriz. Kadınların da özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel yönden alt seviyede olanları ile yaşlı kesimi arasında nazarın yaygın olduğu görülmektedir. Bu insanlar, felâketlerle, hastalıklarla, herhangi acı bir olayla karşılaştıklarında yoksulluktan kaynaklanan çaresizlik nedeniyle nazara ve nazarla ilgili büyüsel işlemlere sarılmaktadır.

Kaynak kişilerden edinilen bilgilere göre; nazar, gözle ya da sözle olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Gözle nazar, kişinin karşısındaki canlı ya da cansız herhangi bir varlığa kem gözle bakmasıyla meydana gelir. Sözle nazarda ise kişinin beğenisini ya da imrenmesini sözle ifade etmesi gerekir. Buna göre yukarıda verilen I, II ve IV no.lu anlatıda nazar sözle; V ve VI no.lu anlatılarda ise gözle değmiştir. Dolayısıyla nazarın gözle mi yoksa sözle mi meydana geldiği, ancak kişinin dikkatli bakışı veya hayranlık dolu sözleri tespit edilebildiğinde anlaşılır.

Halk arasında özellikle mavi gözlü ya da gök gözlü insanların nazar gücünün daha kuvvetli olduğuna inanılır. Ancak yeşil gözlü veya çakır gözlü kişilerin nazarının değdiği de söylenir. Bunların yanı sıra Şanlıurfa'da uzun çeneli insanların; Mardin'de ise kısa boyluların nazarı da yaygındır. Kendisinde nazar gücü bulunanların; kötü niyetli, aç gözlü, kıskanç, görünümü saf ancak içi kötü, gözü başkalarında olan kişiler olduğu belirtilir.

Kaynak kişilerden ve yazılı kaynaklardan edindiğimiz bilgilerden yola çıkarak Türkiye'de nazarla ilgili pratikleri; "nazar değmeden önce yapılan uygulamalar" ve "nazar değdikten sonra yapılan uygulamalar" olmak üzere iki ana başlıkta toplayabiliriz.

NAZAR DEĞMEDEN ÖNCE YAPILAN UYGULAMALAR

Halk arasında nazar değmeden önce gerek canlı gerekse cansız varlıkları nazardan korumak amacıyla çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

NAZAR MUSKASI

Küçük çocukları ya da yetişkinleri nazardan korumak için alınan tedbirlerden birisi; hocaya ya da bir din adamına "nazar muskası" hazırlatmaktır. Kur'an'ın bir veya birkaç suresi yahut çeşitli duaların bir kâğıda yazıldıktan sonra bunun üçgen şekline getirilip yedi kat muşambaya sarılmasıyla yapılan muska, bir bez kılıf içerisinde omuzda, boyunda ya da koyunda taşınır. Yatarken kullanılan yastığın altına konulduğu da olur. Bazı kaynak kişiler ise, muskanın özellikle vücudun sağ tarafında taşınması gerektiğini belirtir. Diğer taraftan muskayı hazırlayan hocaya emeğinin karşılığı olarak kişinin ekonomik durumuna göre bir miktar para ya da buğday, arpa, un gibi yiyecek türünden hediye vermek de âdettir.

Kaynak kişilerden alınan bilgilere göre; Kahramanmaraş, Adana, Mersin, Elazığ ve Mardin'de hayvanlar için de nazar muskası yapılmakta ve bu muska, hayvanın boynuna, boynuzuna ya da barındığı yerin uygun bir köşesine asılmaktadır. Yine Kahramanmaraş'ta mahsulü bereketli olan tarlanın ortasındaki ya da kenarındaki bir ağaca muska bağlandığı da görülmektedir.

Nazar muskasının yedi kat muşambaya sarılması; muskanın dış faktörlere maruz kalmasını engelleyerek etkisini ya da gücünü zayıflatmamak için gerekli bir uygulamadır. Bu işlemin yedi kez yapılması da dikkate değerdir. **3, 5, 7 gibi sayılar**, gerek İslâmiyet öncesi gerekse İslâmiyet sonrası dönemlerde kutlu ve uğurlu kabul edilmiş, kendilerine birtakım mistik

anlamlar yüklenmiştir. Burada da muskayı daha etkili kılmak amacıyla söz konusu sayının kutsal mistik özelliğinden yararlanıldığı görülmektedir.

Muskanın, vücudun sağ tarafında taşınmasına dikkat edilmesi ise; dinle ilgili olup halk arasında kişinin sağ omzunda iyi amelleri yazan sol omzunda ise kötü amelleri yazan meleklerin bulunduğuna, dolayısıyla sağ tarafın iyi sol tarafın kötü güçlerin etkisinde kaldığına inanılmasıyla ilgilidir.

İslâm dininin büyü, fal, boncuk, muska gibi şeyleri yasaklamasına karşılık Kur'an'ın ve herhangi bir bölümünün nazardan, hatta diğer bazı kötülüklerden korunmak amacıyla kullanılmasının çeşitli nedenleri vardır. Bunları sırasıyla; Kur'an'ın, Tanrı buyruğu olarak, doğaüstü kudretin sözü (kelâmı) olarak kabul edilmesi; kendilerini hem dinin hem de büyünün etkisinden kurtaramayan kişilerin, büyüyü dinî inançlarla karıştırarak kullanmaları; bu inanış gereği Müslüman, Hıristiyan ya da Yahudi toplumlarında, büyücülükle uğraşan insanların Kur'an, İncil ve Tevrat gibi kutsal kitapların sözlerini, Tanrı, melek, peygamber vb. adları büyü sırasında kullanmakta herhangi bir sakınca görmemeleri; bu işten maddî kazanç sağlayanların bu tür inançları desteklemeleri şeklinde olmak üzere dört grupta toplayabiliriz (Çelik, 1974: 167-169).

MAŞALLAH

Halk arasında herhangi bir özelliğiyle göze batan bir kişinin, bitkinin, çiçeğin, hayvanın kısacası canlı cansız varlıkların hayranlıkla övülmesinin ardından, nazar değme olayının meydana gelmemesi için, "maşallah", "Nazar değmez inşallah" gibi sözlerin söylenmesi istenir.

Bu konuyla ilgili olarak; "Balıkesir'de yeni doğan bebeği görmeye gelenlerin "maşallah" dememesi halinde, bebeğe nazar değmesinden korkularak misafirlerin bu konuda uyarılmaları, bazen bununla ilgili küçük çekişmelerin yaşanması" olayı örnek gösterilebilir (Çelik, 1974: 173).

Bunun sözle ifade edilmesinin yanı sıra bazı kişilerin, maşallah yazılı altın veya gümüş takıları, çocuklarının omzuna iliştirdikleri, boyunlarına ya da bileklerine taktıkları görülür. Hatta yeni iş yeri açanlar, ev alanlar, yeni evli çiftler, nazardan korunmak için, maşallah yazılı bir levhayı, resmi ya da bir süs eşyasını gelenlerin rahatlıkla görebileceği bir yere asarlar. Geçimlerini kamyon, minibüs şoförlüğü yaparak sağlayan bazı kişilerin de araçlarının arkasında, camlarında nazar sonucu gelebilecek herhangi bir kazaya uğramamak için maşallah levhasına ya da yazısına rastlamak mümkündür.

Bu yolla maşallah kelimesinin, beğenme duygusunu yansıtmakla birlikte kıskançlıktan kaynaklanan nazara karşı kişileri ve diğer varlıkları koruduğuna inanılır.

NAZARLIK

Nazarlık, nazarı uzaklaştırdığına ve etkisiz kıldığına inanılan mavi boncuk, yedi delikli boncuk, kendiliğinden delinmiş taş, sarımsak, kartal pençesi, hurma çekirdeği, yumurta kabuğu, kurban gözü, geyik boynuzu, çörek otu, kuru karanfil, üzerlik vb. nesnelere verilen genel addır (Akalın, 1993: 247). Bunlardan bir kısmı üstte taşınmakta bir kısmı hayvanlara bağlanmakta, bazısı da evlere veya bağ-bahçeye, tarlaya asılmakmaktadır.

Nazar Boncuğu

Halk arasında kıskançlık dolu ya da kötü niyetli bir bakışın etkisini ortadan kaldırmak için yaygın olarak "nazar boncuğu"nun kullanıldığı görülür. Mavi renkli olup üzerinde göz resimleri ya da çeşitli göz şekilleri bulunan bu boncuk, çocukların kundağına, omzuna, yastığına iliştirilir; büyüklerin de isteğe bağlı olarak boyunlarına, bileklerine hatta yüzük şeklinde olmak üzere parmaklarına ya da kıyafetlerinin görünecek bir yerine takılabilir.

Nazar boncuğu sadece kişilere değil evlerin girişine; otomobil, kamyon, otobüs gibi taşıtlara; hayvanların boyunlarına, boynuzlarına, alınlarına ya da barınaklarına; bitki ve çiçeklere hatta iyi mahsul veren bağ-bahçenin bir köşesine de asılabilir. Nazar değmesi durumunda nazar boncuğunun kem gözleri üzerine çekerek çatladığına inanılır.

Aşağıdaki anlatı nazara karşı, nazar boncuğunun etkisini göstermesi bakımından güzel bir örnektir:

"Kısa bir süre önce oturma odamızın takımlarını değiştirmiştik. Üst kat komşularım hem hayırlı olsun hem de sohbet etmek için bana gelmişlerdi. Herkes yeni takımları çok beğendiğini söyledi, sohbetler edildi, yemekler yenildi. Bir süre sonra komşum Necmiye Hanım eşinin erken geleceğini söyleyip kalktı. Onu diğer misafirlerimle birlikte kapıdan uğurladıktan sonra içeri girerken top patlaması gibi bir ses duyduk. Salona girince sehpanın üstündeki mermerin ikiye bölündüğünü vitrinin içindeki nazar boncuğunun da paramparça olduğunu gördük." (Çobanoğlu, 2003: 198).

Boncuğun özellikle göz şeklinde olması; J. Frazer'in büyü kanunlarından biri olan "benzeşim kanunu" ile açıklanabilir. İlkel insanların birbirine benzer şeylerin aynı olduğunu düşünüp korunma çareleri olarak kötü şeylerin aynısını ya da benzerini kullanmaları, eşyanın veya canlıların benzerine yapılan bir şeyin aslı üzerinde de aynı etkiyi bırakacağına inanmaları, büyücülüğün benzeşim kanunu olarak tanımlanabilir. Kötü gözlerin tehlikesinden korunmak için göze benzeyen nazarlıkların kullanılması da aynı düşünceden kaynaklanmaktadır (Çelik, 1974: 177).

Nazar boncuğunun rengi mavidir, bu rengin etkili ve güçlü bakışa sahip gök gözlü kişilerin gözlerinden gelen ışınları kendine doğru çekerek nazarı etkisiz hale getirdiğine inanılır.

Diyarbakır ve çevresinde mavi renkli nazar boncuklarının yanı sıra gösterişli, parlak boncuklardan yapılmış kolyelerin, bileziklerin de nazara karşı kullanıldığı görülür (K.13). Bunlar dikkati kendilerine çektiği için kem gözlülerin bakışından kişiyi korumaktadır.

Nazara karşı mavi boncuk kullanma, Türklerin eskiden beri uyguladıkları bir yöntemdir. Eski Türkler "boncuk-moncuk" adını verdikleri değerli ve tılsımlı taşı, kişinin veya atın boynuna, hatta sancağın tepesine takarak kötü ruhlardan ya da kötü gözlerden korunmak istemişlerdir. Bu koruyucu boncuğun mavi olması; Türkler arasında mavi gözlü kişilere çok seyrek rastlanması ve mavi gözlerin olağanüstü güce sahip olduğuna inanılmasıyla ilgilidir. Bu inanış gereği özellikle çocuklarını mavi gözlü kişilerden saklama gereği duymuşlardır (İnan, 1963: 3138). Böylelikle mavi gözlerden gelebilecek herhangi zararlı etkilerden korunmaya çalışmışlardır. Günümüzde de mavi gözlülerden çekinme ve onların kem bakışlarını etkisiz kılmak için mavi boncuk kullanma eskiden olduğu gibi yaygın bir şekilde varlığını devam ettirmektedir.

El Şekli

Halk arasında madenden yapılmış el şeklindeki nesneler de nazarlık olarak kullanılmaktadır. Mersin ilinde evlerin hemen girişine, üzerine insan gözü çizilen ya da mavi göz boncuğu yapıştırılan, bakırdan yapılmış bir elin asıldığı görülür.

Beş parmağı açılmış el resminin nazara karşı bir korunma aracı olarak kullanılması, dünyanın çeşitli yerlerinde görülen yaygın bir gelenektir. Ülkemizin birçok köşesinde de köy evlerinin duvarlarında el resimlerine rastlanmaktadır. Bununla "elemtere fiş, kem gözlere şiş", "beş parmağım gözüne" sözleriyle de anlam kazandığı üzere, kötülük getirmesi ihtimali olan gözleri, oyma tehdidi ile korkutmak ve eli, nazara uğrayacak kişi ile zarar verecek kişinin bakışı arasına koyarak bir engel oluşturmak istenmiştir. (Boratav, 1997: 122). Göze yöneltilen sivri şeylerle kötü bakışlara karşı çıkılmak hedeflenmiştir.

Nal

Tokat'ın köylerinde nazarlık olarak at ve eşek nalı sıkça kullanılır. Nalın bulunmadığı durumlarda nal şeklindeki madenlerden ya da üzerine mavi boncuk yapıştırılmış plastik nallardan yararlanılır. Bunlar genellikle evlere, arabalara asılır. Asıl eşek veya at nalları da birkaç boncukla beraber hayvanların boyunlarına takılır (Çelik, 1974: 182).

Adana, Mersin, Hatay, Şanlıurfa ve Gaziantep illerinde de evlere at nalının asıldığı görülür.

Nazarlık olarak kullanılan nal, şekil bakımından kimi zaman kaşlarla beraber bir göze benzetilir (Çelik, 1974: 183). Dolayısıyla kem gözlerin bakışını kendi üzerine çekerek nazarı önlediğine inanılır.

Kaplumbağa Kabuğu

Gaziantep, Kahramanmaraş, Elazığ ve Mersin'de evlerin bahçesinde herkesin görebileceği bir yere kaplumbağa kabuğu asılır. Aynı şekilde Mersin ve Osmaniye'de bağ-bahçedeki mahsulleri nazardan korumak için buralara da kaplumbağa kabuğunun asıldığı görülür .

Kaplumbağa kabuğunun şekil bakımından göze benzemesi nazarlık olarak kullanılmasında etkili olmuş olabilir (Boratav, 1997: 121).

Hayvan Kafatası

Mersin, Hatay ve Diyarbakır'da mahsulleri nazardan korumak için bağ-bahçe ya da tarlanın içine bir sırık üzerinde at, eşek, koyun, inek, köpek gibi hayvanlardan birinin kafatası dikilir . Elazığ'da ekinler için bir hayvan kafatası ya da bunun yerine insan kılığındaki bir korkuluğun kullanıldığı görülür . Osmaniye'de ise tarlanın içinde kafatasıyla beraber bir de dikenli çalı asılır.

İskelet halindeki hayvan kafatası ile insan şeklindeki korkuluk, dikkati kendi üzerlerine çekerek nazarı etkisiz hale getirmektedir. Bunların yanında bir de dikenli çalının kullanılması, el şeklindeki nazarlık örneğinde olduğu gibi, kötü gözlere sivri şeyler yönelterek tehlikeli bakışlara karşı koymak düşüncesiyle ilgili görünmektedir.

Kaynaklardan edinilen bilgiye göre; eski Türklerin de bostanlarını nazardan korumak için bağ-bahçelerine bostanlık korkuluğu ya da kazıklara geçirilmiş at kafatası diktikleri tespit edilmiştir. Kuzey Kafkas Türkleri, mahsullerini yetiştirdikleri alanlara, sırıklara geçirilmiş at kafası dikmiştir. Yine Türkistan'da Kazak-Kırgızlarda, Başkurtlarda nazar ve kötü ruhlara

karşı korunma tılsımı olarak at kafası kullanılmıştır. Başkurtlar özellikle arı kovanlarının bulunduğu yerlere bunlardan koymuşlardır. Çuvaş Türkleri de bağ ve bostanlarına at kafası asmıştır. Kurban edilen hayvanların kafataslarını asma geleneği, Göktürklerde de 8. yüzyılda görülmüştür (İnan, 1963: 3138). Türkiye'de bu geleneğin bugün de, İslâmiyet öncesi dönemlerde olduğu gibi, nazardan korunma amacıyla çeşitli yerlerde kullanıldığı dikkati çekmektedir.

Koç Boynuzu

Mersin'de evlerin kapısına nazara karşı koç boynuzu asılır .

Koç boynuzunun sivri uçları, tehlikeli bakışlara karşı koyması bakımından önem taşımaktadır.

Çan

Diyarbakır'da hayvanları nazardan korumak için boyunlarına çan bağlanır .

Boyuna asılan çan, ses çıkardıkça dikkati kendi üzerine çekecek ve bu yolla hayvanı kötü bakışlardan koruyacaktır.

Delikli Taş

Mersin'de ortası delik bir taş bulunup boyuna asılırsa, o kişiye nazar değmez; bu taş eve asıldığında hem o evde yaşayanlar hem de ev nazardan korunmuş olur . Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta da özellikle yeni evlerin önüne kendiliğinden delinmiş taşlar asılır .

Delikli taş da dikkati üzerine çeken nazarlıklardan biridir.

Civa

Hatay'da bazı kişiler nazardan korunmak için yanlarında civa taşır. Nazar değmesi durumunda civanın karardığına ve bu yolla kişiyi nazardan koruduğuna inanılır .

Çukurova yöresinde ise civa küçük bir şişeye konularak üstte taşınır. Eğer civayı taşıyan kişi göze gelirse, şişe kendiliğinden patlar ve civa dağılır (Tosunbaş, 1976: 7807).

Kem gözlerin bakışını üzerine çeken civanın kararması ya da içinde bulunduğu şişeden dağılması, kişinin nazardan korunmuş olduğuna işarettir.

Şap (Seğe)

Şap da kötü bakışları kendisine çeken nazarlıklardan biridir. Adana, Mersin ve Hatay'da, şap bir beze sarılarak üstte taşınır ya da evin bir köşesine asılır. Şap kötü niyetli bakışlara maruz kaldıkça kendiliğinden erir .

Yumurta Kabuğu

Yumurta kabuğu, özellikle çiçekleri ve bitkileri nazardan korur. Adana, Mersin, Hatay ve Mardin'de bir yumurtanın içi boşaltılıp kabuğu çiçeklerin ya da bitkilerin dalına asılır. Bazen bu kabuğun yanına mavi boncukların bağlandığı da olur .

Yumurta kabuğu da kötü bakışları üzerinde toplayan bir nazarlık çeşididir.

Çeşitli Bitki, Ağaç Dalı, Yiyecek ve Birtakım Nesnelerden Yapılan Nazarlıklar

Adana'da karaçalı adı verilen bitki, iğde dalı ve sarımsak başı, bezin içine sarılır ve üstte taşınır .

Osmaniye ve Afyon'da iğde ağacının dalından ve çekirdeğinden bilezik ya da kolye yapılıp takılır .

Kahramanmaraş'ta iğde ağacının dalı kesilir, çentiklerle süslenip içi delinerek ipe dizilir ve bitki ya da çiçeğe asılır .

Gaziantep ve Mersin'de üzerlik (yüzerlik) otunun taneleri ipe dizilerek boyuna ya da bileğe takılır .

Hatay'da bir miktar zencefil, sarımsak, soğan ve tuz beze sarılarak üstte taşınır .

Gaziantep'te soğan, sarımsak kabukları ile üzerlik otu bir bezin içinde sarılı olarak üstte taşınır .

Çorum'da cepte bir miktar çörek otu taşınır .

Diyarbakır'da dikenli bir ot evin duvarına asılır .

Afyon'da ham incir koparılır ve iki üç tane mavi boncukla beraber bir ipe dizilip çocukların omzuna asılır .

Mersin'de evlerin kapısına buğday başağı asılır .

Diyarbakır'da evin giriş kapısının üstüne buğday ve arpadan bir tutam yapılıp asılır .

Kahramanmaraş'ta bir miktar çörek otu ile sarımsak beze sarılarak hayvanların boynuna asılır .

Mersin'de tuz, soğan ve sarımsak kabuğu ile tavuk pisliği bir beze sarılarak üstte taşınır .

Mardin'de diken, iğne, iplik ve hayvan pisliği bir beze sarılıp nazar boncuğu ile beraber evin dış kapısına asılır .

Osmaniye'de tavuk ya da güvercin pisliği bir beze sarılarak eve asılır . Kaynak kişilerin eskiden beri büyüklerinden gördükleri şekilde uyguladıklarını

söyledikleri bu yöntemler, kötü bakışa karşı gelmek ya da nazarı çektiğine inanılan nesnelerle nazarı önlemek amacıyla başvurulan büyüsel pratikler arasındadır.

DİĞERLERİ

Halk arasında bazı kişilerin gerek kendilerini gerekse hayvanlarını nazardan korumak için birtakım davranışlarda bulundukları görülmektedir. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- Mersin'de güzel çocukların yüzüne is sürülür .
- Gaziantep'te gösterişli çocukların yüzüne kül sürülür .
- Diyarbakır'da killi toprak sulandırılarak çamur haline getirilir ve hayvanların alınlarına sürülür .

- Kahramanmaraş, Hatay ve Mersin'de nazar değmemesi için iç çamaşır ters giyilir .
- Hatay'da giysi altına çengelli iğne takılır .
- Mersin'de nazar değdireceğinden korkulan kişi ile karşılaşıldığında konuşmaya ondan önce başlanır .
- Hatay'da nazarından korkulan kişilerin sözleri ya da bakışlarından sonra el parmakları çıtlatılır veya hissettirilmeden kalça kaşınır .
- Kahramanmaraş'ta nazarı kuvvetli kişilerin oturduğu yere kendisi gittikten sonra tükürülür .
- Diyarbakır'da nazarı kuvvetli olan misafirlerin ayakkabı ölçüleri gizlice bir iple alınır ve onlar gittikten sonra bu ip yakılarak kokusu evin her köşesine gezdirilir .

Bu ve buna benzer büyüsel işlemlerin temelinde aslında belirli nedenler bulunmaktadır. Buna göre gösterişli ve güzel çocukların yüzlerine is ya da kül ile boyama, aynı şekilde hayvanların alınlarına çamur sürme; onlara pis, çirkin veya korkutucu bir görünüm vererek kötü gözlü kişilerin bakışından korumak için yapılmaktadır. Bazı kişilerin iç çamaşırlarını ters giymesi ise büyük ihtimalle nazar değme durumunu tersine çevirmek bir başka deyişle kötü bakışları sahibine yöneltmek içindir. Çengelli iğnenin de, civa ya da şap gibi, nazarı kendisine çektiğine, sivri ucuyla da kötü bakışlara karşı geldiğine inanılmaktadır. Nazar değdireceğinden şüphe edilen kişiyle karşılaşıldığında ondan önce konuşmaya başlamak da aslında yine bu bakışlara karşı gösterilen bir savunmadır. Nazarı kuvvetli kişilerin oturduğu yeri tükürme de bu kişilerin gücünü pisleme, kötüleme, aşağılama ile yok etme isteğinden kaynaklanmış olmalıdır. Nazarı güçlü kişilerin ayakkabısını ölçmede kullanılan ipin yakılıp kokusunun evde dolaştırılmasıyla da hem nazar değdirebilecek kişinin bu gücünü ortadan kaldırmak hem de evin içinde gizlenmesi mümkün kötülükleri kovmak istenmektedir.

NAZAR DEĞDİKTEN SONRA YAPILAN UYGULAMALAR

Halk arasında neşeli ve sağlıklı çocukların birdenbire hastalanması, sürekli ağlaması, iştahtan kesilmesi; bazı kişilerin baş ağrısı, vücut kırgınlığı, halsizlik, iç sıkıntısı gibi şikâyetlerde bulunması; evli çiftler arasında sık sık kavgaların yaşanması; yeni alınan bir aracın kaza yapması; beklenmeyen ölüm olaylarının gerçekleşmesi; evdeki herhangi bir eşyanın kırılması ya da bozulması; tarla, bağ ve bahçedeki ürünün her zamankinden daha az olması; çiçeklerin sararıp solması, bazen kuruması; hayvanların huysuzluk yapması, eğer süt veriyorsa sütünün azalması, aniden hastalanması ya da ölmesi vb. çeşitli olaylar, nedeni her ne olursa olsun, nazar değmesi olarak açıklanır. Bu gibi olayları engellemek için çeşitli nazarlıkların kullanılmasının yanı sıra özellikle insanlarda ve hayvanlarda meydana gelen söz konusu olumsuzluklardan kurtulmak, bir başka deyişle onları iyileştirmek için birçok büyüsel işlem de yapılır.

Nazar değmesi durumunda birtakım büyüsel işlemlerin niçin yapıldığı sorusu kaynak kişilere yöneltildiğinde; bunları atalarından, büyüklerinden öğrendikleri, nazara iyi geldiği görüldüğü için kendilerinin de kullandıkları cevabı alınmıştır. Bu işlemlere rağmen insan ya da hayvanın iyileşmemesi ya da ölmesi sonucunda ise nazarın çok kuvvetli olduğu, söz konusu canlı varlığın içine kadar işlediği için artık herhangi bir şeyin yapılamayacağı, bunların vadelerinin

yetmiş olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla gerçekleştirilen büyüsel işlemlerin yetersizliğiyle ilgili herhangi bir inanış söz konusu değildir.

Türkiye'de nazar değmesi sonucunda yapılan bu büyüsel işlemleri şu şekilde sıralayabiliriz:

KURŞUN DÖKME

Nazara karşı kurşun dökme, halk arasında yaygın olarak uygulanan bir gelenektir. Bu işi her köyde ocak adı verilen ve hastalığı (burada nazarı) tedavi etme gücüne sahip kişiler yapmaktadır. Ocak, anadan kıza "el vermek" suretiyle aktarılabilmektedir.

Kurşun dökme işi, farklı yerlerde birbirine benzer şekillerde yapılmaktadır. Kurşun, bir kepçenin ya da küçük bir tavanın içine konup ateşte eritilir. Diğer taraftan hasta dizüstü oturtulur ve başına bir tülbent örtülür. Eritilen kurşun, birtakım dualar ya da çeşitli sözler eşliğinde, hastanın başının üstünde tutulan içi su dolu kaba boşaltılır. Kurşunun suyun içinde aldığı şekillere bakılarak nazarı değdirenin cinsiyeti, fiziksel özellikleri vb. hakkında yorumlarda bulunulur. Kurşunun ateşte eritilip suya dökülmesi işi, üç kez tekrarlanır. Daha sonra kaptaki suyla hastanın yüzü üç kez yıkanır ve bu su ayak basılmayan bir yere dökülür. Nazar ocağına, emeğinin karşılığı olarak bir miktar para verilir.

Gaziantep'te kurşunun eritildiği ateşin üstüne üzerlik otu, soğan kabuğu ve bir miktar tuz da atılır, bunların kokusu bütün odayı kaplar. Kurşunun döküldüğü sudan hastaya içirilir, ellerine ayaklarına da sürülür. Kalan su, bir dört yol ağzına dökülür ve suyu döken kişi arkasına bakmadan geri döner. Kurşun dökme işi, genellikle çarşamba, perşembe ve cuma olmak üzere üç gün arka arkaya yinelenir .

Şanlıurfa'da ise bu işlem bir kez o da kutsal kabul edilen cuma günleri yapılır .

Siirt'te kurşunun suyun içinde aldığı şekle bakarak nazar değdiren kişi bulunmaya çalışılır. Eğer bulunabilirse bu kişinin saç teli gizlice alınıp yakılarak kokusu nazar değenin içine çektirilir, bunun nazara iyi geleceğine inanılır. İçine kurşun dökülen su, üç yol ağzına dökülür. Kurşun dökme işlemi, üç çarşamba arka arkaya yinelenir .

Diyarbakır'da ise kurşunun dökülmesi sırasında "Elemtere fiş kem gözlere şiş", "Nazarı çürüsün", "Nazarı değenlerin gözü çıksın" şeklinde sözler söylenir. Kurşunun suda patlama sesleri çıkarması ise nazarın çok şiddetli olmasına yorulur .

Tekirdağ'da bir tasın içine üç parça kömür, birkaç ekmek parçası, biraz su konur. Bu tas hastanın başı üzerinde tutulur, eritilmiş kurşun da "Benim elim değil Ayşa Fatma Anamızın eli" denilip besmele çekilerek içine dökülür. Kurşun parçaları, kömürün üzerinde şekil alırsa hastalık tehlikeli, ekmeğin üzerinde olursa hafif demektir. Suya dökülen kurşun tek parça halinde kalmaz, dağılarak parça parça şekil alır. Eğer ince ince iğne gibi olursa hastanın sancısı, ağrısı şiddetli; dağınık halde olursa hastalık hafif geçer. Bazen kurşunun bir tabut halinde ya da hepsi bir arada top halinde görüldüğü de olur. Böyle durumlarda hastalığın çok ağır olduğu anlaşılır. Kurşun üç kez baş, üç kez karın, üç kez de dizlerin üstünde dökülür. Kurşun dökme işi tamamlanınca hastaya bu sudan üç yudum içirilir. Ardından hastanın başından kaşık atılır. Kaşığın açık tarafı yukarı doğru gelecek şekilde düşmesi hastanın iyileşeceğine, ters düşmesi ise ağırlaşacağına işarettir. Daha sonra bu tas dışarı çıkarılır, içindeki ekmek kedi veya köpeğe yedirilir, suyu da yine bunların üzerine dökülür. Tas, birkaç gün dışarıda bırakılır. Kurşun ise bir beze sarılarak üç gün hastanın yastığının

altında tutulur, bu süreden sonra denize veya dereye atılır (İşçiler, 1962: 2718). Halk arasında suyun bütün kötülükleri, pislikleri alıp götürdüğü inancı yaygındır.

Mersin'de kaptaki suyun içine bir miktar demir para, üç dört tane demir kaşık ile biraz da tuz konur. Buradaki para daha sonra ocaklıya verilir. Kurşunun suyun içinde aldığı şekil sala (tabuta) benzerse hastanın öleceğine inanılır. Kaptaki su daha sonra ayak değmeyen bir yere dökülür ve arkaya bakılmadan geri gelinir .

Kaptaki suyun ayak değmedik yerlere dökülmesi, üzerinde dualar ya da çeşitli büyüsel sözler söylendiği için kutsal kabul edilmiş olmasından kaynaklanabilir. Yine bu suyun üç ya da dört yol ağzına dökülmesi, hastaya bu yollardan geleceğine inanılan şifa, güç ve enerji beklentisidir. Suyu dökenin arkasına bakmasının yasaklanması ise hastalığın geri gelip tekrar kişiye geçmesini engellemek için yapılan bir uygulamadır.

Kurşun dökme sırasında bazı pratiklerin üç kez yinelenmesi ise, halk arasında 3, 5, 7 vb. sayılara yüklenen kutsal ve mistik anlamla ilgilidir. 3 sayısı inanışa göre; yapılan işlemin etkisini ve gücünü arttıracaktır.

KÖZ SÖNDÜRME

Köz söndürme, kimin nazar değdirdiğini bulmak amacıyla hastanın annesi, ablası, teyzesi gibi yakınları tarafından yapılan bir uygulamadır. Nazar değdiren kişinin bu yolla tespit edilmesi, kimi zaman hastayı iyileştirme amaçlı bazı büyüsel işlemleri de beraberinde getirmektedir.

Trabzon'da genişçe bir kap, su ile doldurulur, ocaktan alınan közler, o gün eve gelen ve kendisinden şüphe edilen misafirlerin isimleri tek tek söylenip "Nazar ettiyse batsın" denilerek suya atılır. Her bir misafir için ayrı ayrı suya atılan köz parçalarından hangisi "cızzz" diye ses çıkarır ya da kömür halinde suyun dibine batarsa o kişinin nazar değdirdiğine inanılır. Nazar değdirenler birden çok ise en çok ses çıkaran ve en dibe inen köz sahibi, keskin nazarcı olarak kabul edilir. Bu işlemler sırasında kömürlerin birbirine karıştırılmamasına özen gösterilir. Bu yolla nazar değdiren bulunduktan sonra onun hakkında nazarcıdır yargısına varılıp kendisinden sakınılmaya başlanır. Kaptaki közler, iyice söndükten sonra içindeki suyun bir kısmı hastaya, üç sabah aç karnına içirilir, sonra yüzüne gözüne sürülür, ağrıyan yerleri yıkanır. Üçüncü günün sonunda kalan su, içindeki kömürle beraber hasta tarafından, dışarıda aşağı doğru eğilip yanlarına açtığı bacakları arasından arkaya bakmadan geriye doğru savrulur. Nazarın bu su ile savrulup gittiğine inanılır (Yılmaz, 1968: 5010).

Adana'da suya atılan her köz için bir isim söylenir. Közün suyun üstünde kalması ismi söylenen kişinin nazarının değmediğine, dibine batması ise nazar değdirdiğine işarettir.

Mersin'de ise hangi isim söylendiğinde suya atılan közden güçlü bir cızırtı sesi gelmişse o kişinin nazar değdirdiğine inanılır. Bu işlemin ardından kaptaki sudan hastaya içirilir, vücuduna serpilir ..

Közün suya atılmasıyla ortaya çıkan seslerle, nazarın bozulacağına ve kem gözlerin patlayacağına inanılır.

TÜTSÜLEME

Halk arasında nazar değen kişileri iyileştirmede kullanılan bir başka yöntem tütsü yakmaktır. Tütsü için genellikle üzerlik otu, bunun yanı sıra çörek otu, tuz, kuru karanfil vb. kullanılabilir.

Osmaniye'de bir tavanın içine biraz köz, bunun da üzerine üzerlik konur. Üzerlikten çıkan duman hastaya koklatılır, ardından evin içinde dolaştırılır .

Adana'da içine üzerlik konulan bir tava ağzı kapalı olarak ateşte tutulur. Üzerlik patlamaya başlayınca tava ocaktan indirilip kapağı açılır ve böylece çıkan dumanın nazara uğramış kişiye doğrudan yönelmesi sağlanır. Bebekler, küçük çocuklar, tütsünün üzerinden geçirilir veya tütsü kabı onların etrafında dolaştırılır. Daha sonra bu kap evin içinde gezdirilerek kalan son dumanla ev tütsülenir. Evin tütsülenmesiyle nazarın ortadan kaldırılmasının yanı sıra bir köşede saklanmış olan cinlerin de üzerlik tütsüsü sayesinde evden kaçacağına inanılır (Akalın, 1993: 257).

Ali Rıza Yalman'dan edinilen bilgiye göre Tarsus'ta (Mersin) en az yedi tane üzerlik, üç tane çörek otu, üç tane kekik otu ve üç tane tuz parçası alınıp bir miktar balmumu ile iyice ezilip hamur haline getirilir, ardından ateşe atılarak buğusu çıkartılır. Bu buğu ile hastalar, nazara uğramış, cine periye tutulmuş kişiler tütsülenerek iyileştirilmeye çalışılır (Yalman, 1977: 495).

Yine Mersin'de bir miktar közün üstüne üzerlik ve nazar değdiren kişinin elbisesinden gizlice alınan bir parça atılır ve bunların dumanı hastaya koklatılır, birazı evin içinde gezdirilir (K.12).

Gaziantep'te üzerlik ve bir miktar tuz bir kabın içinde ateşe konur. Kimi zaman üzerlik otu ve tuzun yanında soğan ve sarımsak kabukları da tütsülemede kullanılır (K.7).

İstanbul'da üzerlik, çörek otu, kuru karanfil, kâbe süpürgesi, günlük hepsi bir arada tütsü için kullanılır (Bayrı, 1955: 1107).

Diyarbakır'da ise siyah susam ateşte kavrulur ve kokusu hastaya koklatılır, ardından evin içinde dalaştırılır .

Afyon'da üzerlikle yapılan tütsünün nazar değen hayvanların iyileştirilmesinde de kullanıldığı görülür. Burada tütsü üç defa hayvanın etrafında gezdirilir, altından geçirilir .

Tütsü için genellikle üzerliğin kullanılması, dumanının bol olması ve tohumlarının yanarken çatlayıp ses çıkarmasından dolayıdır. Çıkan bu seslerle nazarı değen kişinin nazarının bozulacağına ve gözlerinin patlayacağına inanılmaktadır. Bu inancın tütsüleme sırasında söylenen; "Azara bozara / Kem gözler karara" ya da "Hazara huzara / Öküz gelmiş pazara / ...'ye nazar edenin / İki gözü bozara" vb. tekerlemelerde de ifade edildiği görülmektedir (Akalın, 1993: 257).

Tütsü, Türk topluluklarında eskiden beri tedavi ve büyü, nazar gibi çeşitli tehlikelerden korunma amacıyla uygulanan bir gelenektir. Nitekim Aksu şehrinde bir şaman ayinini izleyen S. Malov, bu ayini yöneten bakşının yaptığı tütsü ile kötü ruhları kovarak hastayı iyileştirmeye çalıştığını belirtmiştir (İnan, 1986: 111-112). Bugün de özellikle kırsal çevrelerde çeşitli bitkilerin tütsüleme yoluyla nazarın tedavisinde ya da evin içindeki kötü ruhların kovulmasında kullanıldığı görülmektedir.

TUZ DOLANDIRMA

Nazara uğrayanların iyileştirilmesinde uygulanan bir başka yöntem tuz dolandırmadır.

Aydın'da kendisine nazar değen kişinin annesi, kız kardeşi vb. bir yakını ya da akrabası, avucunun içine bir tutam tuz alır, bu tuza bir kez "Fâtiha" üç kez de "İhlâs" sûresini okur, ardından tuzu hastanın başının etrafında üç kez dolandırıp ocaktaki ateşe atar. Ateşe atılmadan önce ise başta hasta olmak üzere orada bulunanlara bu tuzdan birer kez yalatılır. Ocakta yanan tuzdan çıtırtı sesleri gelir (K.19).

Kahramanmaraş ve Elazığ'da bu işi yörenin yaşlı kişisi yapar ve tuz ateşe atılırken "Gözü değenin gözleri yansın" denilir (K.3, K.10).

Sivas'ta ise tuz ateşe atılmadan önce üç kişiye yalatılır (K.17).

Burada da üzerlik otunun ateşte "pat pat" ses çıkarmasında olduğu gibi, tuzun da çıtırtı sesleriyle yanması, nazar değirenin gözlerinin yandığına işarettir. Bazı yörelerde tuzun okunması, dinî ve büyüsel işlemlerin bir arada uygulandığını göstermesi bakımından önemlidir.

DİĞERLERİ

- Gaziantep, Malatya ve Hatay'da nazar değdiren kişinin ocağının külünden gizlice alınır, bu kül suyla karıştırılıp nazara uğrayana içirilir.
- Adana, Mersin, Osmaniye, Malatya ve Diyarbakır'da nazar değdirenin elbisesinden gizlice bir parça alınıp yakılır, bunun dumanı hastaya koklatılır .
- Malatya'da nazar değdiren kişinin haberi olmadan kapısından bir kıymık alınıp yakılır, bunun kokusu hastaya koklatılır .
- Gaziantep ve Mersin'de nazarcı kişinin bastığı topraktan alınıp nazara uğrayana yalatılır .
- Mersin'de nazarcı kişinin evinden gizlice tuz alınıp ateşte yakılır (K.18). Yine bu ilde, nazar değdiren kişinin abdest aldığı su, habersizce alınır, nazara uğramış olanın üzerine serpilir .
- Sivas'ta nazar değdiren belli ise, ocağından gizlice kül alınır ve nazara gelen hayvanın içtiği suya atılır .
- Mersin'de nazara gelen hayvanlar, bir ırmaktan üç kez geçirilir .

Nazar değdiren kişinin haberi olmadan ocağındaki külünden, evindeki tuzundan,

üstüne bastığı topraktan, kapısından veya elbisesinden bir parça alınıp yakılması, dumanıyla hastanın tütsülenmesi ya da abdest alınan sudan üstüne serpilmesi; J. Frazer'in ortaya koyduğu büyünün "temas kanunu"yla açıklanabilir. Bir defalığına da olsa bir kere birbirleriyle temas etmiş şeylerin uzakta olsalar dahi yine temas halinde düşünülmesi olayı büyücülükte bu kanunla açıklanabilir (Çelik, 1974: 178). Bu kanuna uygun olarak nazara uğramış olan kişinin iyileştirilebilmesi için nazarcının herhangi bir eşyasından yararlanılmaktadır.

Nazara gelmiş hayvanların ırmaktan geçirilmesi de, daha evvel de değinildiği üzere, halk arasında suyun temizleyicilik, arındırıcılık özelliğinin bulunduğuna inanılmasıyla ilgilidir.

SONUÇ

İnsanoğlu, eski dönemlerden günümüze kaza, hastalık, ölüm ya da herhangi olumsuz bir etki yarattığına inandığı nazardan korunmak için çeşitli yöntemlere başvurmuştur. Bununla ilgili olarak halkımız tarafından da nazara karşı koymak için "koruyucu" özelliği bulunan çeşitli nazarlıkların yanı sıra "iyileştirici, tedavi edici" birtakım büyüsel işlemler yapılmaktadır. Söz konusu nazarlık ve büyüsel işlemler, kimi zaman dinî unsurların etkisinde uygulanmasına karşılık genellikle eski geleneklere bağlıdır. Bir başka deyişle kökü eski inanışlara dayanmakta olup yüzyıllardır ataların uyguladıkları, onlardan görünüp öğrenildiği şekliyle sürdürülmekte ve bunların tartışmasız nazara iyi geldiğine inanılmaktadır.

Günümüzde nazar inancının ekonomik, sosyal ve kültürel yönden az gelişmiş kesimlerde yaygın olarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Öte yandan öğrenim durumu yüksek ve ekonomik açıdan daha iyi durumda olanlar, günlük yaşamlarında geleneksel yani kırsal çevrelere oranla daha akılcı yolu benimsemiş olsalar da, nazara inanmakta, günlük eylem, davranış ve tutumlarında, çok yoğun olmasa da, bu inancın etkisini taşımaktadırlar. Dolayısıyla nazar ve nazarlık inancı, hemen her kesimde yaygın olarak geçerliliğini korumaktadır.

Kaynakça

Akalın (Şükrü Halûk), 1993, "Üzerlik", *II. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu 20-22 Kasım 1991 Adana, Bildiriler,* Adana, Çukurova Üniversitesi Basımevi, s.247-260.

Bayrı (Mehmet Halit), 1955, "İstanbul Folkloru: Nazar ve Nazarlık", *Türk Folklor Araştırmaları,* Y.6, C.3, S.70, Mayıs, s.1107-1108.

Boratav (Pertev Naili), 1997, *100 Soruda Türk Folkloru,* 4. b., İstanbul, Gerçek Yayınevi. Çelik (İsmail), 1974, "Nazar, Nazarlık ve İlgili Büyüsel İşlemler", *B.Ü.F.K., Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı 1974,* s.155-184.

Çobanoğlu (Özkul), 2003, *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları,* Ankara, Akçağ Yayınları.

İnan (Abdülkadir), 1963, "Nazarlıklar", *Türk Folklor Araştırmaları,* Y.15, C.8, S.169, Ağustos, s.3138.

İnan (Abdülkadir), 1986, *Tarihte ve Bugün Şamanizm,* III. b., Ankara, TTK Yayınları.

İşçiler (Salim Sami), 1962, "Tekirdağ'ında İnanışlar: Kurşun Dökme, Nazar Okuma, Yakı", *Türk Folklor Araştırmaları,* Y.13, C.7, S.154, Mayıs, s.2718.

Koşay (H. Z.), 1956, "Etnoğrafya Müzesindeki Nazarlık, Muska ve Hamailler", *Türk Etnografya Dergisi,* S.1.

Örnek (S. Veyis), 1966, *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki,* Ankara, A.Ü. DTCF Yayınları. Tosunbaş (Müyesser), 1976, "Çukurova'da Nazardan Korunma Pratikleri", *Türk Folklor Araştırmaları,* Y.28, C.17, S.328, Kasım, s.7807-7809.

Westermack (Edward), 1961, *Nazar Değmesi İnancı,* Ankara, Yeni Matbaa.

Yalman (Ali Rıza), 1977, *Cenup'ta Türkmen Oymakları,* II, Haz. Sabahat Emir, Ankara, KB Yayınları.

Yılmaz (Salih), 1968, "Akçaköy Folkloru: Gözalmak ve Közsöndürmek", *Türk Foklor Araştırmaları,* Y.19, C.11, S.228, Temmuz, s.5009-5010.

Kaynak Kişiler

Sözlü kaynakların künye bilgisi, "adı-soyadı, doğum tarihi ve yeri, öğrenim durumu, mesleği" şeklinde sıralanmıştır.

K.1: Kamuran Taylan, 1955, Viranşehir / Şanlıurfa, ilkokul, ev hanımı.

K.2: Cemile Yağız, 1940, Gaziantep, yok, ev hanımı.

K.3: Döne Cacık, 1948, Çınarlı Köyü / Pazarcık / Kahramanmaraş, yok, ev hanımı.

K.4: Yurdagül Özsaraç, 1952, Çorum, ortaokul, ev hanımı.

K.5: Nurcan Teker, 1960, Hatay, lise, ev hanımı.

K.6: Vesile Girgin, 1930, Siirt, yok, ev hanımı.

K.7: Nevin Akgöz, 1964, Adana, lise, ev hanımı.

K.8:Aybeniz Teker, 1969, Mersin, lise, ev hanımı.

K.9: Behiye Demir, 1946, Midyat / Mardin, yok, ev hanımı.

K.10: Nedime Şenci, 1944, Elazığ, yok, ev hanımı.

K.11: Gülay Hiçyakmazer, 1963, Malatya, lise, ev hanımı.

K.12: Atiye İlik, 1937, Silifke / Mersin, ilkokul, ev hanımı.

K.13: Habibe Bayram, 1947, Diyarbakır, ilkokul, ev hanımı.

K.14: Emine Kara, 1950, Toprakkale / Osmaniye, ilkokul, ev hanımı.

K.15: Ali Şanlı, 1940, Mersin, lise, memur.

K.16: Mehmet Ali Horoz, 1927, Hatay, ilkokul, emekli.

K.17: Fatma Korkmaz, 1923, Sivas, ilkokul, emekli.

K.18: Ayşe Karcı, 1922, Sıraköy / Tarsus / Mersin, var, çiftçi.

K.19: Ayşe Akıcan, 1966, Aydın, ilkokul, ev hanımı.

K.20: Emine Özdoğan, 1965, Mersin, ilkokul, ev hanımı.

K.21: Sevim Abdioğlu, 1956, Batman, ilkokul, ev hanımı.

K.22: Fadime Ersoy, 1968, Dinar / Afyon, ilkokul, ev hanımı.

K.23: Fadik Madcan, 1935, Gülşehir / Nevşehir, yok, ev hanımı.

K.24: Filiz Yaşar, 1979, Mersin, üniversite, arş. gör.

Kaynak: Nilgün ÇIBLAK, (2004), "Halk Kültüründe Nazar, Nazarlık İnancı ve Bunlara Bağlı Uygulamalar", Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR), S.15, ss.103-125.

DECCAL Hakkında "BİR ÖNSEZİ"

"Eski bir istihraç"

Amerika Suud'a da girecek,

Medine'nin yakınına inecek

Üç füzeyle şehri boşalt diyecek..

Bunu da gözleyin aziz kardeşim..

Medine'den kalkıp Şam'ı vuracak..

Peşinden Mısır'ı pat avlayacak..

İran'la bir daha kapışamayacak.

Bunu da akılda tutun kardeşim..

Suriye'ye girip fesat salacak..

Hatay Arabındır deyip çatacak..

Türk kürt oyunuyla çok oynayacak..

Lut kapısı onun sonu kardeşim.

Son cihan savaşı Hatay da olur..

Müslüman milletler tek vücut olur.

Amerika kendi kendini vurur..

Bu dünya felaha çıkar kardeşim.

Ola ki yakında bir deprem ola..

Akdağ, Fırat üzerine yıkıla..

Altında tonlarca altın buluna..

Bu millet refaha çıka kardeşim.

388 Yazılar

Hong konk diye Çinde bir yer bulunur.,

Arapda Dubai şehri bulunur.,

Batıda da bir yer suya gömülür...

Dünyanın da sonu başlar kardeşim.

Yakın gelecekte deniz yükselir.

Arzın çok yerleri biter silinir.

İngiliz'e gökten taşlar dökülür..

İnsan şekli bozulacak kardeşim

İngiliz bu yurdu bölemeyecek..

Bu kutsal toprağa giremeyecek..

Türk, İran, Suud Pakistan anlaşıp,

Savunmayı başaracak kardeşim..

Sabredin bu yağma biter yakında..

Amerika sulh koymadı dünyada..

P.K.K ve hizbullah emri altında..

Bu ülkeye kan kusturdu kardeşim..

Akşam sabah Ruslar Müslüman olur..

Dünyanın ahvali başka hal alır.

Batıda da iman eden çoğalır..

Bunları da seziyorum kardeşim..

Belki bu Şabanda güneş tutulur.

Ramazan on beşte ay da tutulur..

Bu tutulma takvim hesap dışıdır.

Kıyamet haberi budur kardeşim..

Dabbetülarz petrol bulunmasıydı.

Ye’cüc Me’cüc Cengiz istilasıydı..

Güneşin batıdan doğma olayı..

İcadların keşfi idi kardeşim.

Deccal ikiyüzlü zındık olacak

Hiçbir sözü doğru kullanamayacak.

Dağa taşa fuhuş kavga yayacak..

Amerika budur bilin kardeşim.

Deccalin bineği demir olacak..

Kırk günde dünyayı arşınlayacak..

Irak’a girip de parçalayacak..

Tarif Amerika görün kardeşim..

Irak Kürtleriyle, Yahudi halkı,

Deccala gönüllü asker olacak..

İ.M.F,-C.F.R- Dünya Bankası..,

Cehennemdir dikkat edin kardeşim..

Deccal İMF'yle girer bir yere..

Ardından soygunlar başlar habire..

Halk ayrılır zengin fakir ikiye..

Kötülükler sarar arzı kardeşim.

Amerika rüzgarlara hükmeder..

Meyveyi sebzeyi oynar bin eder.

Film sanayisi kan fuhuş eker..

Deccali izleyin güzel kardeşim.

Amerika insan bile kopyalar..

Newyork'tan Basra'ya kırk günde koşar,

Bir ayağı şarkta biri garptadır..

Deccal bu ha., unutmayın kardeşim..

Nalet deccal sağ sol fitnesi attı..

Yirmi bin gencimiz toprağa gitti..

Peşinden P.K.K. zulmü başlattı..

Otuz bin insan da öldü kardeşim...

Ne büyük Devletmiş benim Devletim..

P.K.K. harbiyle dünyayı yendi..

Gençlerimiz şehit, bütçemiz çöktü..

Şükür ayaktayız güzel kardeşim.

Deccal ömrü toplam yüz sene olur..

Kırk yılıysa ateş dönemi olur..

Sonraları on ikiye bölünür..

Eriye eriye biter kardeşim...

Dünyadaki her kötülük ondandır.

Gıdası da bölme fuhuş ve kandır.

Ashabı Kehf dağa erken koşandır..

Dağlar koruyucu oldu kardeşim..

İbrahim Peygamber Türk kızı aldı..

Cariyeydi adı Kayruka kaldı.

Bir kız oldu yine Türkle evlendi.

Bu nesile kürt diyoruz kardeşim

Bediüzzaman da baba bir diyor..

Müjdesi var deccal ayıramıyor..

Artık kürt deyip de kandıramıyor..

İngiliz oyunu bitti kardeşim.

Korkuyorum her sır dışa vurulmaz..

Bilesiniz İslam dünyadan kalkmaz..

TV hileleri imanı yılmaz..

Biz severek İslam olduk kardeşim.

Amerika yere göğe hakimdir..

Kamera tek gözü onun gözüdür..

Rengi ise patlak üzüm rengidir..

Daha ne işaret olsun kardeşim..

Onun azgın ömrü kırk yıl olacak..

1966 çıkacak..

2006 da dostlar kopacak..

392 Yazılar

Bekleyin de görün güzel kardeşim..

Amerika çöker dünya düzelir.

Kötülükler biter iyilikler gelir..

Yeryüzü insanı selamet bulur..

Bunu da hesaba katın kardeşim..

15 yıl öncesi Rusya bir devdi.

Allah hışım verdi yere serildi.

Dünyadan firavun nemrutlar gitti..

Her zalimin ömrü biter kardeşim..

Bu depremler artık hiç durmayacak..

Yerler yarılıp da hortumlaşacak..

Köy kasaba şehir toptan yutacak..

Kader işte ahir zaman kardeşim..

Öyle yağmur olacak ki felaket..

Bir saat içinde bir yer gidecek..

Yerler yarılıp da ateş bitecek..

Arabın denizi yanar Kardeşim...

Alnında K.F.R. diye yazacak

Okur yazar olan tez anlayacak..

En büyük düşmanı cami olacak..

Onun girmediği yer kalmayacak..

İstisnası Mekke ile Medine..

Onun da dağında karargah kurar..

Arab'ın krala suikast olur.

Deccale bahane çıkar kardeşim...

13.3.2003/Sultanahmet – İstanbul
Av. Yaşar Metahanoğlu[1]

---

[1] Yaşar METAHANOĞLU, Bizim Köy Konak ve Malatya Destanı, 2006, İstanbul
(Seneler önce tesadüfen karşılaştığım ve bir daha göremediğim Yaşar Beyin hediye ettiği kitabındaki istihraçlarından bir tanesidir.)

BEREKETLİ HİLAL YA DA MÜNBİT HİLÂL'İN GELECEĞİNDE "ARAL"LAŞMA

Bereketli Hilal ya da **Münbit Hilâl** (İngilizce: *Fertile Crescent*), Ortadoğu'da, Batı ve Ortadoğu uygarlıklarının doğduğu bölge. Terimi ilk kez ABD'li doğubilimci ve arkeolog James Henry Breasted kullanmıştır.

Bereketli Hilal, kışları yağmurlu, yazları kurak geçen Akdeniz ikliminin egemen olduğu, hilal biçiminde, oldukça bitek bir alandan oluşur. Güneyde Arabistan Çölü ile kuzeyde Doğu Anadolu dağlık bölgesi arasında yer alır. Eski Babil toprakları ile hemen yakınındaki Elam'dan (bugün İran'ın güneybatısı) Dicle ve Fırat ırmakları ile Asur topraklarına kadar uzanır. Zağros Dağlarından, batıda Suriye üzerinden Akdeniz'e, güney yönünde de Filistin'in güneyine kadar olan toprakları içine alır. Mısır'ın Nil Vadisini de bu bölge içine sokanlar vardır; çünkü buradaki Sina Çölü, Mezopotamya ve Suriye'de sürekliliği bozan öteki çöllerden daha büyük değildir.Bölgede iyi ürün alabilmek, hatta tarım yapabilmek için sulama zorunludur.

Daha geniş kapsamıyla Bereketli Hilal, Eski Ahit'in Tekvin bölümünde ağırlıklı yeri olan bölgeyle örtüşür; Eski Yunan ve Roma uygarlıklarına kaynaklık eden Babil, Asur, Fenike gibi ülkeleri de içine alır. Bilinen en eski kültürün Bereketli Hilal'de doğduğu yolundaki bu eski inanç, 1948'den bu yana radyokarbon araştırmalarıyla da doğrulanmıştır. Bugün, en geç MÖ. 9 bin dolaylarında bölgenin yerleşik tarıma ve köy yaşamına geçtiği, hemen ardından da sulu (cıvık) tarımın başladığı bilinmektedir.

Orta Asya'daki Aral Gölü'nün kuruması tarih boyunca insan eliyle meydana gelen en büyük doğal afetlerden birisi.

Pamuk rekoltesini artırabilmek için Sovyetler Birliği döneminde yapılan plansız sulama projeleri, dünyanın en büyük dördüncü gölü olan Aral'ın yüzde 90'ını kurutup çöle çevirdi.

Aral'ın kuruyup çöle dönmesi sadece 40 yıl aldı. Bir zamanlar teknelerin yüzdüğü yerde şimdi çorak toprağın ortasında paslanmış gemi kalıntıları var.

Eskiden 60 bin kilometre karelik bir alanı kaplayan Aral yer yer 40 metre derinliğe ulaşıyordu.

Şimdiyse bu heybetli doğa harikasının sadece yüzde 10'u geriye kalmış durumda.

<iframe width="854" height="510" src="https://www.youtube.com/embed/rTmN56cXiTw" frameborder="0" allowfullscreen></iframe>

İRAN'IN BORCU: Netanyahu, İran İle İsrail'in Mücadelesini Nasıl Kaybediyor?

Hzl. ALUF BENN

İsrail'in İran Şah Rejimiyle eski ortaklığı tamamen de ortadan kalkmış değil. EAPC halen mevcut ve petrol boru hattını, limanları ve depolama konteynırlarını çalıştırmaya devam ediyor. Hükümet ise, şirketin faaliyetini ve finansal raporlarını gizliyor - görünen o ki, İran'daki faal durumda olmayan ortaklarının ortaklıktaki rollerinden dolayı daha fazla para talep etmesinden korkuyorlar.

THE IRANİAN DEBT: How Netanyahu is losing Israel's real battle with the Islamic Republic

With billions of dollars hanging in the balance, Israel and Iran have been waging legal war in Swiss courtrooms since 1981 – while conducting behind-the-scenes contacts over an ever-growing debt to the National Iranian Oil Company. http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/.premium-1.637468

23 Ocak 2014, Perşembe günü, İranlı–İsviçreli avukat Homayoon Arfazadeh için son derece mutlu bir gündü. Merkezi Cenevre'de bulunan ve üyesi olduğu hukuk şirketi Python and Peter, kendisini "tam partnerliğe" terfi etti ve uluslararası hakemlik alanında bir uzman olarak başarılarını da bu şekilde takdir ettiğini göstermiş oldu. Keza başarılı bir haftaydı. Terfiinin açıklanmasından iki gün önce, kendisi ve firmanın kıdemli ortağı Wolfgang Peter, en önemli müşterisi İran Ulusal Petrol Şirketi NIOC lehine İsviçre'nin Federal Yüksek Mahkemesi'ndeki bir davayı kazandı. Mahkeme, İsrailli paravan şirketlerin İranlılara Şah döneminden beri kalan eski bir borcu ödemeleri gerektiğine karar verdi ve İsrail'in bu konuda hazırladığı temyiz başvurusunu reddetti. On iki yıl kadar önce, Arfazadeh, **"İsrail'in En İyi Bahsi: Gerçek Adalet mi Uluslararası Hukuk mu?"** başlıklı, çok kapsamlı bir yasal metin yayımladı. Şimdiyse, ortağıyla birlikte, yasal platformda İsrail karşısında küçük bir zafer kazandı.

Lozan federal mahkemesinde hâkimler kuruluna başkanlık etmiş olan Hakim Katherine Klett, İsraillilerin parayla satın aldıkları İsviçreli bir avukat olan Daniel Guggenheim'ın öne sürdüğü argümanları şiddetle reddetti. Klett, borçların ödenmesi gerektiğinde ısrarcı oldu ve İsrail ile İran arasındaki siyasi meselelerin mahkemeyi zerre kadar ilgilendirmediğini söyledi.

Uğranan zarar, pahalı olduğu kadar iğneleyiciydi de. İsraillilere, İranlıların mahkeme maliyetleri olan 90.000 frangı (104.000 dolar) ödemeleri, ayrıca federal mahkemeye de ilave 80.000 frank daha ödemelerini emretti. Tek teselli ise, tam borcun toplanmasının şu an için ötelenmesiydi – ta ki ödemenin, İran'a karşı İsviçre'nin yaptırımlarını ihlal edip etmeyeceği netlik kazanana dek. İsrail'in mahkemede uğradığı yenilgiden bir gün sonra Başbakan Benjamin Netanyahu, Davos'taki Dünya Ekonomik Forumu'na katılmak üzere İsviçre'ye geldi. Katılımcıların dikkati, grubun yeni üyesi olan Iran cumhurbaşkanı Hasan Ruhani'ye odaklanmıştı. Ruhani, geçtiğimiz yaz döneminde seçimlerden zaferle çıktığından beri ülkesinin yeni ılımlı yüzünü tanıtmak üzere burada boy gösteriyordu. Beklendiği gibi, –rakibinin gördüğü destekten ve genel itibariyle yarattığı iyimser algıdan hayal kırıklığına uğrayan– Netanyahu, uluslararası topluluğu **"Ruhani'nin İran'ın aldatma şovunu sürdürdüğü"**

konusunda uyaran bir açıklamada bulundu ve ekledi: **"İran'daki Ayetullah rejiminin hedefi, nükleer silah üretme programlarından geri adım atmaksızın üzerlerindeki yaptırımları hafifletmektir ve Ruhani'nin gülücüklerinin arkasına saklanmaktadırlar."**

Açıklamada, İran rejiminin yaptığı yanlış şeyler bir bir sıralanıyordu: "nükleer proje" yürütmekten İnternet'e erişimin engellenmesine dek. **Bununla birlikte, Ayetullahların temsilcilerinin ellerinde yeni yeni güçlendirdiği yargısal mağlubiyetinden hiç söz etmedi.**

İsrailli üç enerji şirketi – Paz, Delek ve Sonol– petrolü kullandılar; ancak İranlılar bunun karşılığındaki bedeli almadılar. Bu mesele, halihazırda "küçük tahkimin" ana kalbini oluşturuyor.

İsrail ve İran, yıllardır "petrol alanında tahkim" süre- cindeler ve bu süreç, tahminen milyarlarca dolar üzerinde yaşanan bir anlaşmazlığa dönüşüyor. Kudüs, söz konusu tahkimi büyük bir hassasiyetle ele alıyor – sanki tüm bunlar bir derin devlet sırrıymış gibi. Bu zamana dek hükümet, İranlılara karşı yürütülen yasal mücadeleye resmi olarak atıfta bulunmaktan imtina etti. Bu konudaki her bir gelişmenin, üst düzey güvenlik sağlamada yetkili bir grup kişi, yasal uzman ve güvenlik yetkilileri tarafından en üst şekilde ele alındığını düşünebiliriz. Benzer bir gizlilik İran'da da hüküm sürüyor – Tahran'daki yetkililer, İsviçre mahkemesinde kazandıkları zaferi davulla zurnayla kutlamadılar. Her iki taraf da, karşılıklı tehdit ve kınamaları savurmayı; iki ülkenin resmi temsilcileri arasında temasın sürdürüldüğü –şimdiye dek bilinen– tek kanal konusunda ise sessizliklerini korumayı tercih ediyorlar. Haziran 2013'te, İsrail Hukuk Merkezi Shurat Hadin'in başkanı olan avukat Nitsana Darshan-Leitner, Kudüs Eyalet Mahkemesi'nde dış işleri ve adalet bakanlıkları aleyhine dava açtı ve İran ile tahkim meseleleri konusunda bilgi talep etti. Bakanlıklar, söz konusu talebi kısa ve öz bir şekilde reddettiler ve söz konusu dava şimdilerde, gizlilik kararı eşliğinde Yargıtay'da görülüyor.

Ancak Tahran ve Kudüs'teki resmi sessizlik, toprakları üzerinde bir tahkimin gerçekleştiği İsviçrelileri bağlamıyor. Lozan'daki Yüksek Mahkeme'nin geçtiğimiz yıl ve bir önceki yıl sonuca bağladığı iki karar, yargısal ihtiyatın ufak ayrıntılarını ortaya çıkarıyor.

İsviçre'nin yasal geleneğine göre, tarafların isimleri yargı kararlarında yer almıyor ve davalardan birinde de İsrail, bu isimlerin tamamen gizli kalmasını açık bir şekilde talep etti. Yargıç Klett bunu duyunca nahoş bir kahkaha attı ve İran ile İsrail arasındaki yasal meselenin meşhur bir uluslararası dava olduğunu ve uluslararası tahkim konusunda yayınlar yapan hukuk dergilerinde bundan sık sık söz edildiğini söyledi. Ayrıntılı kararlar, kimin ve neyin müdahil olduğunu açık bir şekilde gösteriyor. Belgeler dikkatle incelendiğinde, İsrail'in yasal stratejisinin son birkaç yılda, Netanyahu göreve geri döndüğünden beri, değiştiği görülüyor. Ondan önce İsrail, teknik ve prosedüre ilişkin argümanları öne sürerek ayak direyen bir tutum benimsemişti.

Aslında, altı yıl önce İsrail davalardan birinde ödeyeceği borca dair bir avans vermişti. Ancak, Netanyahu döneminde İsrail militan bir yaklaşım sergilemiş ve İran'ın nükleer projesine karşı küresel mücadelenin parçası olarak bir ödeme yapmayı reddettiğini açıklamaya çalışmıştı. İsrail'in hukukçuları ise, İsviçre mahkemesinde kamu diplomasisine dair argümanlar öne sürdüler ve İranlı liderlerin ***"İsrail'i dünya haritasından silme"*** yönündeki çağrıları hakkında borcu iptal etmenin yeterli gerekçesi olarak söz ettiler.

İsviçreli hakimler, ne bundan ne de İsrail'in İranlı davacıları, Zaire'nin devrik diktatörü Mobutu Sese Sekoya veya sanat hırsızlarına benzetme girişiminden etkilenmediler. Son dört yılda, İran'a yönelik dayatılan uluslararası yaptırımlar temelinde, iki taraf da yasal mücadelelerini bir üst düzeye çıkardılar. Tahran'daki karar alma süreçleri saydam olmadığı için, bunun İran'daki lider kadro tarafından alınan ve yaptırımların sertliğini test edip İsrail'i küçük düşürmeye yönelik kasti bir politika mı, para koparmaya dönük umutsuzca bir çaba mı, yoksa yasal mücadeleye çok alışıp bunu durdurmak istemeyen yetkililer ve hukukçuların alışkanlığı olup olmadığı net değil.

Net olan şu ki, İranlılar, karşılarında bir dava olduğuna, tahkimin kendi lehlerine sonuçlanacağına ve İsrail'den devasa paralar elde edeceklerine inanıyorlar. Aynı şekilde, İsrail tarafının kaybetmek konusunda çok endişeli olduğu, dolayısıyla zaman kazanmak için her türlü çabayı ortaya koyduğu ve finansal uygunluğa dair kapsamlı bir tartışmayı engellediği de net bir şekilde ortada. Son birkaç yıldır Kudüs'teki yargısal hazırlıklar, İran'a karşı boykotun kurallarının resmi olarak sertleşmesiyle paralel bir şekilde gerçekleşti. Bu sürecin öncüleri ise Netanyahu ve Maliye eski Bakanı Yuval Steinitz idi. Bu yeni mevzuat, İsrail'in İran'a yönelik uluslararası yaptırımlara bir katkısı olarak sunuldu. Amaç, nükleer projeyi durdurmaktı. Ancak, İsrailli karar alıcıların, petrol tahkimine ilişkin finansal tehditten haberdar oldukları ve bu tehdidi ortadan kaldırmak üzere yaptırımları kullanmaya çalıştıkları da gün gibi ortada.

Tartışma, İsrail ile ortak anlaşmalardan kaynaklanan parayı alması için İran Ulusal Petrol Şirketi NIOC'un öne sürdüğü iki iddia etrafında dolaşıyor. Keza iki ülke arasındaki ilişkiler 1979 yılındaki İslam Devrimi'nden sonra kopunca, bu paralar da dondurulmuştu. İddialardan biri -hatta "büyük tahkim" de denebilir- İran'ın İsrail'de bir petrol boruhattı inşa etmeye ve petrol tankerlerinden oluşan bir filoyu kullanmaya dönük ortak projedeki ekonomik kardan payını almasıyla ilgilidir. Bu tahkim, halihazırda Küresel Tahkim Gözden Geçirme Raporu'na göre 7 milyar dolar civarında. Muhtemelen, İran Ulusal Petrol Şirketi NIOC hukukçuları da bu konuda bir hesaplamaya gitmişlerdir. İkinci iddia ise, ki buna "küçük tahkim" de denebilir, çok daha basit. Devrimin arifesinde İranlılar, İsrailli üç enerji şirketine ham petrol sattılar: Paz, Delek ve Sonol.

İran ve İsrail, Şah döneminde yakın bağlarını korudular. Bu kapsamda; askeri ve istihbarat işbirliği, İran petrolünün İsrail'e ve İsrail'in silahlarının İran'a satışı, her düzeyde görüşme, Sovyetler Birliği'ne karşı Soğuk Savaş'ta ABD'ye yardım etme ve Orta Doğu'daki radikallere karşı -Cemal Abdel Nasır'dan Yaser Arafat'a dek- ortak bir tavır benimseme yer alıyordu. Bununla birlikte, her ne kadar El Al sürekli olarak Tahrana uçsa da ve binlerce İsrailli İran'ı ziyaret edip orada çalışsa da, iki ülke arasındaki ilişkiler her zaman için gizli şekilde yürütüldü. Tahran ve Ramat Gan'daki iki büyükelçilik, resmi statü olmaksızın ve herhangi bir bayrak asmadan çalıştılar. İranlılar her zaman için İsrailli muhataplarına, Arap devletlerinden İsrail ile işbirliği yapmamaları konusunda baskı gördüklerini, dolayısıyla düşük profil benimsemeleri gerektiğini söylediler. **İsrail, bu taleplerini kabul etti; keza kendisi de bugün Arap devletleriyle olan bağlarını gizlilik içerisinde yürütüyor.**

Şah, İsrail-Mısır barış sürecini teşvik etmede rol oynamış; İsrail ile birçok önemli güvenlik anlaşması imzalamıştı. Başbakan Menachem Begin ise, kendisini Şubat 1978'de gizlice ziyaret etmişti.

20 yıldan uzun süredir, 1950'lerin ortasından Şah'ın devrilmesine dek olan sürede İran, İsrail'in başlıca petrol tedarikçisiydi. Tedarik hattı, 1957 yılında İsrail Tiran Boğazları üzerinden Kızıldeniz'de seyrüsefer özgürlüğü kazandığında konsolide edildi. İran petrolünü taşıyan tankerler, Eilat limanında yüklerini boşalttılar; Hayfa'daki rafinerilere giden bir boruhattı üzerinden de petrol akışı sağlandı. İranlıların Eilat-Hayfa boru- hattı projesinde kısmi bir ortaklıkları vardı. Bu projenin başında Avrupa'da yaşayan iki Yahudi işadamı bulunuyordu: Fransa'dan Baron Edmond de Rothschild ve Cenevre'den banker Yehuda Assia.

İran'ın gizliliği sürdürmedeki ısrarı, İsrail'i yabancı şirketler üzerinden çalışmaya ve İran Ulusal Petrol Şirketi NIOC ile (veya o dönemde İran'da çalışan herhangi bir yabancı petrol şirketiyle) doğrudan sözleşme imzalamamaya zorladı. Üç İsrailli enerji şirketi, merkezi Cenevre'de bulunan bir paravan şirket üzerinden ham petrol satın aldı. Şirketin ismi SPTM (Societe des Petroles et des Transports Maritimes) idi ve genellikle ondan Sopetrol diye söz edilir. Cenevre'deki Registrar of Companies belgelerine göre, Sopetrol 1955 yılında kuruldu ve artık faal değil. 1999 yılında şirketler sicilinden silindi. Bununla birlikte, resmi adresine göre, şu anda dava edilen şirket, paravan bir şirket: "c/o Daniel Guggenheim, avukat," adresinde geçiyor ve bu kişi, İsrail'i "küçük tahkim"de temsil ediyor. Guggenheim aynı zamanda, tasfiye süreçlerinin başladığı 1996 yılına kadar şirketin tek müdürü.

Her ne kadar artık faal olmasa da, söz konusu şirket tahkimde ve mahkeme belgelerinde varlığını sürdürüyor ve devlet adamları ile hukukçuları halen meşgul ediyor. 1967 yılındaki Altı Gün Savaşları, İsrail ve İran'ı birbirine daha da yakınlaştırdı; hatta tarihçi Ami Gluska'nın söylediğine göre bu savaşların başlamasını Şah tetikledi. İran'ın petrol ihracatının önemli bir kısmının geçtiği Süveyş Kanalı, seyrüsefere kapatıldı. İsrailliler, Şah'ı, iddialı bir projede onlara katılmasının gerekli olduğu konusunda ikna ettiler. Proje; Eilat'tan Ashkelon'a dek geniş bir boruhattı oluşturmaktı ve bu proje, "karayolu köprüsü" işlevi görecek; Süveyş Kanalı'nın kapalı güzergahının yerini alacaktı. Bu yol üzerinden İran petrolü Avrupa'daki müşterilere ulaşacaktı. **İsrail boruhattını ve ona eşlik eden tesisleri inşa edecekti; İran da petrolü sağlayacaktı. Her iki taraf da yatırımın faydalarından nasiplenecekti.**

29 Şubat 1968 tarihinde, birkaç ay süren yoğun müzakereler ve bir Alman bankasından fon bulunduktan sonra, Tahran'da İsrail'in finans bakanı Pinhas Sapir ile İran Ulusal Petrol Şirketi NIOC'un genel müdürü Manuchar Akbal arasında bir "katılım anlaşması" imzalandı. Anlaşmanın şartlarına göre -ki anlaşmanın tam içeriği halen açıklanmadı- İsrail hükümeti 49 yıllık bir imtiyaz, vergi muafiyeti ve gecikmeyi telafi etmeye dönük planlama ve inşaat desteği vermeye razı geldi. Boruhattına, finansmanına ve petrol kaynaklarına ilişkin olarak basına yansıyan raporlara sansür uygulandı.

Proje, rekor denebilecek bir zamanda uygulandı: 1969 yılı sonunda, petrol boruhattından akmaya başlamıştı. İsrail, Ashdod'da ikinci bir rafineri inşa etti ve hattın her iki ucuna da depolama tankları yerleştirdi.

Arap boykotu ve İran'ın endişeleri bir kez daha tarafları, Kanada ve Panama'ya kayıtlı şirketler üzerinden faaliyette bulunmaya zorladı. İki şirket de aktifti: Eilat-Ashkelon Boruhattı Şirketi (EAPC), İsrail içerisinde petrol taşıma ve depolamadan sorumluydu; Trans-Asiatic Oil,

Ltd. adlı şirket de petrolün taşınması ve pazarlanmasından. **İranlılar, şirketlerin yönetim kurullarına kendilerinden yetkili atamadılar ve İsrailli ve Yahudi-Avrupalı personelden, onları temsil etmelerini talep ettiler.** **Uluslararası deniz taşımacılığı şirketleri projede Arap boykotundan dolayı yer almayı reddedince, Trans-Asiatic adlı şirket, tanker filosunun önemli bir kısmını (23 tanesini) kiraya verdi ve ortaklık çöktü.** 1973 yılındaki Yom Kippur Savaşı'nın arifesinde zirve noktasına ulaştıktan sonra proje, Süveyş Kanalı'nın yeniden açılmasıyla birlikte ivme kaybetti. Trans-Asiatic şirketi, Avrupa'da, İran petrolü için müşteri bulmakta hayli zorlandı. Boruhattından geçen petrolün büyük kısmı, İsrail'e gidiyordu veya İsrail'in Sina yarımadasındaki yönetimi sırasında çalıştırdığı Mısırlı petrol kuyularından gelmişti.

Daha sonra yapılan çalışmalar -örneğin Kudüs'teki Hebrevv Üniversitesi'nden Prof. Uri Bialer'in çalışmaları ve gazeteciler Yuval Elitzur ve Eliahu Salpeter'in "Oil Plots" (Petrol Komploları) adlı kitabında ortaya koydukları- şu sonuca vardı: boruhattı-ve-tankerler projesi ekonomik bir başarısızlıktı; ancak İran petrolünün İsrail'e tedarik edilmesini güvence altına aldı.

Son varılan petrol tedariği anlaşması, 18 Ekim I977'de NIOC ile Cenevre'deki bir İsrailli şirket arasında imzalandı. Taraflar arasındaki ilişkiler o dönemde üst bir düzeydeydi: **Şah, İsrail-Mısır barış sürecini teşvik etmede rol oynamış; İsrail ile birçok önemli güvenlik anlaşması imzalamıştı.** **Başbakan Menachem Begin ise, kendisini Şubat 1978'de gizlice ziyaret etmişti ve bu ziyaret, iki ülkenin liderleri arasındaki son toplantı olmuştu.** İran'daki İslami protestolar dalgası hemen sonra başladı; Şah, ülkesi üzerindeki denetimini yitirdi ve Ocak 1979'da da devrildi.

Bir ay sonra, Ayetullah Humeyni'nin İslam Cumhuriyeti iktidara geldi; İsrail ile bağlar koparıldı ve İran, Yahudi devletinin azılı bir düşmanı haline geldi, İsrail'i "küçük Şeytan" ve "Siyonist rejim" olarak yaftalamaya başladı. Şah'ın devrilmesi, petrol ortaklığından sorumlu yetkililere sürpriz oldu. Aralık 1978'de, Tahrandaki gerilim zirve noktasındayken, Trans-Asiatic, Sea Rover isimli bir tankeri 10 yıllığına kiraya verdi. Görünen o ki, Trans-Asiatic'in yöneticileri Şah'ın rejiminin devam edeceğini ve ticaretin normal şekilde süreceğini düşünmüşlerdi. İran tarafı da kısmen görevini son dakikaya dek devam ettirdi: İran'dan beş petrol sevkiyatı, 1978 yılı sonunda Eilat'a ulaştı. Samuel Segev'in "The Iranian Connection" (İran Bağlantısı) adlı kitabına göre, İran petrol şirketi İsrailli müşterilerine 120 günlük kredi vermişti. Ancak ödemenin zamanı geldiği sırada Tahran rejimi değişmişti.

İsrailli üç enerji şirketi - Paz, Delek ve Sonol- petrolü kullandılar; ancak İranlılar bunun karşılığındaki bedeli almadılar. Bu mesele, halihazırda "küçük tahkimin" ana kalbini oluşturuyor. Haaretz'in daha önce aktardığı gibi, söz konusu dava, Maliye Bakanlığı'nın muhasebe uzmanına bırakılmış durumda. Boruhattındaki ve tanker filolarındaki ortaklık, İran devriminin ardından sona erdi. İran petrolü artık İsrail'e akmıyordu; alternatif enerji kaynakları bulmuştu. Trans-Asiatic, büyük bir zarar ederek kiraya verdiği gemileri sattı ve boruhattı o zamandan beri kapasitesinin çok küçük bir kısmıyla çalışıyor. Son on yılda EAPC, ters yönde akış projesini tamamladı - petrol artık güneye doğru, yani Ashkelon petrol limanından Eilat'a pompalanabiliyordu. Böylelikle Azerbaycan petrolü, Asya'daki müşterilere satılabilecekti. Ancak bu proje de fiyaskoyla sonuçlandı.

Geçtiğimiz ay, bakım çalışması sırasında boruhattından milyonlarca litre petrol sızıntısı yaşandı ve bu durum, Eilat'ın kuzeyindeki Evrona'nın doğal kaynaklarına ciddi bir şekilde zarar verdi. Bu olay, EAPC ve operasyonları üzerindeki gizlilik perdesinin kaldırılması

yönünde halkın çağrılarını tetikledi. Bu çağrılar, TheMarker'dan Avi Bar-Eli'nin makaleleriyle, çevreye verilen zararın ardından zararın telafisi için açılan davalarla ve İsrail Çevre Koruma Birliği isimli bir STK'nın, şirketin gizliliğinin kaldırılması yönünde Yüksek Adalet Divam'na yaptığı başvuruyla desteklendi.

Sızıntının zamanlaması özellikle EAPC açısından oldukça kötüydü; çünkü imtiyaz sözleşmesini 40 yıl daha uzatmayı isteyip istemediğini hükümete 25 Mart gününe kadar haber vermesi gerekiyordu. Keza iki yıl içerisinde mevcut sözleşme sona erecekti. Sözleşmenin koşullarına yönelik halkın getirdiği eleştiriler, şirketin faaliyetlerine dair saydamlık ve daha sıkı denetim talepleriyle birleştiğinde, mevcut düzenlemeyi yenilemek çok daha zorlaştı. Hükümetin, şirketi millileştirmek ile NIOC ile dostane olmayan ortaklığını devam ettirmek arasında bir tercihte bulunması gerekiyordu.

14 Ekim 1994 tarihinde, İranlılar İsrail'e karşı "yüce tahkimi" başlattılar. Bir hakem belirlediler ve İsrailden de bir tane atamasını istediler. Bu dönem, Oslo Anlaşmaları sürecinin zirve noktasıydı.

Humeyni İran'ı ilk yıllarını, rejimi konsolide etmeye ayırdı: ilk olarak Şah rejiminden kalan artıklar şiddetli bir şekilde tasfiye edildi; daha sonra da Irak'ın işgal girişimi geri püskürtüldü. 1980 yılında, İran, petrol üretimini millileştirdi; keza o zamana dek NIOC ile yabancı şirketlerden oluşan bir konsorsiyum arasında bölünmüş durumdaydı. Alenen yapılan nefret açıklamalarına rağmen, İran'ın yöneticileri, ABD ile üçlü bir işbirliği düzeneği içerisinde **İsrail'den silah ve yedek parça satın aldı ve tüm bunlar bir tür "İrangate" skandalına dönüştü. Sonuçta, İranlılar aynı zamanda Saddam Hüseyin'in kimyasal silahlarından korunmak için gaz maskesi de satın aldılar.** Ancak Irak'la savaşın en hararetli olduğu zamanlarda bile Tahran'daki bazı yetkililer, İsrailli enerji şirketlerinin sahip olduğu borcu anımsadılar. 1981 yılı Ekim ayında, Haaretz, İran'ın İsrail'e I milyar dolarlık dava açacağına dair ilk haberi yayımladı. İranlıların herhangi bir acelesi yoktu. 1977 yılındaki tedarik anlaşmasına göre,

taraflar İran yasalarıyla bağlıydılar ve ortaya çıkacak herhangi bir anlaşmazlık, Tahran'da üç tahkim görevlisinden oluşan bir mahkeme önünde görüşülecekti. 27 Temmuz 1985 tarihinde, NIOC, merkezi Cenevre'de bulunan Sopetrol isimli bir şirkete karşı tahkim davası başlattı.

1991 yılında, davacılar, İsrailli enerji şirketleri Paz, Delek ve Sonol'ün isimlerini de davalarına eklediler. Görünen o ki, söz konusu şirketin faaliyetlerini durdurduğunu ve artık onlara bir kuruş bile ödeyemeyecek hale geldiğini görmüşlerdi. Büyük, karlı şirketlerin ceplerine elini daldırmaktan daha iyisi mi vardı!

Belgelere göre, İranlı hakemler işlerini son derece yavaş bir şekilde görüyorlardı. Ancak 3 Mart 1999 tarihinde İsrailli enerji şirketlerinin dava dosyasına eklendiğini açıkladılar ve borç meselesine karar vermeleri de iki yıl daha aldı. 8 Haziran 200l'de ise, yani davanın açılmasından neredeyse 16 yıl sonra, hakemler, Sopetrol ve üç İsrailli şirketin NIOC'a 97 milyon dolar (30 milyon dolar esas para, 66 milyon dolar faiz ve yaklaşık l milyon dolar da dava giderleri) ödemesi gerektiğine hükmetti. İsviçreli şirket kararı temyize götürmedi ve İran'daki mahkeme ile temas kurmaya çalışmadı – her ne kadar, İsrailli şirketlerin aksine, kimse onun İslam Cumhuriyeti'ndeki mahkemelere başvurmasını engellemese de. Bu gelişmeler ise, İsrail'de sır gibi tutuldu. Enerji şirketlerinin çıkardıkları mali raporlarda, toprağı kirlettikleri için onlara açılan on binlerce şekellik her dava veya doğalgaz istasyonu sahipleriyle yaşanan ticari anlaşmazlıklar bıkıp usanmadan listeleniyor; ancak İranlılara olan eski borçtan veya Tahran'la halihazırda yürütülmekte olan tahkim sürecinden hiçbir şekilde söz edilmiyordu. Öte yandan, İranlılar, yasal mücadeleleri için çok daha iddialı bir hedef buldular. İsrailli enerji şirketlerine yönelik tahkimin sonuçlarını beklerken, NIOC şirketi direktörleri aynı zamanda kayıp boruhattı ve İsrail'le tanker filosu ortaklığından olan hisselerini de talep ettiler.

Burada da, "küçük bir tahkim"in çok ötesine giden, daha karmaşık sorunlarla karşı karşıya kaldılar. Bu davadaki sanık, İsrail hükümetinin ta kendisiydi – tarafsız bir ülkedeki bir şirket değil. İran'ın Kudüs'teki Maliye Bakanlığı'na belgeleri gönderecek bir büyükelçisi de yoktu. İkinci sorun ise, prosedürel nitelikteydi. **1968 yılındaki katılım anlaşmasında, anlaşmanın bağlayıcı niteliğinden söz edilmemiş ve ortaklar arasındaki anlaşmazlıkların çözümü için karmaşık bir usul ortaya konmuştu.** Eğer bir anlaşmazlık yaşanırsa ve taraflar bunu dostane bir şekilde çözemezlerse, her bir taraf, kendisini temsilen bir hakem atayacaktı.

İki hakemin bir karara varmasının mümkün olmadığı veya üçüncü bir hakem atanmasında hemfikir olmadıkları durumda ise, taraflar, merkezi Paris'te bulunan Uluslararası Ticaret Odası'nın başkanından ilave bir hakem atamasını talep edeceklerdi. Söz konusu usul, İran ile İsrail arasındaki yasal anlaşmazlığın tam kalbinde yer alıyor şimdilerde... İsrail, söz konusu durumu, boş prosedürlerle zaman kazanmak için kullanıyor.

"Yüce Tahkim", "Küçük Şeytan"a karşı

14 Ekim 1994 tarihinde, İranlılar İsrail'e karşı "yüce tahkimi" başlattılar. Bir hakem belirlediler ve İsrail'den de bir tane atamasını istediler. Bu dönem, Oslo Anlaşmaları sürecinin zirve noktasıydı. Filistin Yönetimi, İsrail'in Gazze Şeridi'nde boşalttığı toprakları ve Jericho'yu yönetiyordu; İsrail ve Ürdün bir barış anlaşması imzalamak üzereydi; Körfez devletleri ve Kuzey Afrika ülkeleri, bölgesel ekonomik konferanslarda yer alıyorlardı ve topraklarında

İsrail'e temsil ofisleri açmışlardı; Amerikan başkanı Bili Clinton ise İran'ın müttefiki olan Suriye'ye, tarihi bir ziyaret yapmak ve İsrail'in barış karşılığında Golan Tepeleri'ni iade edeceği süreci ilerletmek üzereydi.

O anda sanki İran ABD'nin ve onun bölgedeki vasilerinin elinde stratejik bir bozgun yaşayacakmış gibi göründü; ve İsrail-Arap barış süreci geri dönülmez bir noktaya vardı. **İsrail'in o dönemki liderleri, Yitzhak Rabin ve Shimon Peres idi. Her ikisi de Şah'ın eski dert ortakları ve İrangate sırasında Humeyni İran'ıyla gizli temaslar kurulmasını tahrik eden kişilerdi.** Onlara göre, İran, barış süreci ve bölgesel güvenliğin önündeki en büyük tehditti ve, beklenildiği gibi, İran'ın tahkim talebini net bir şekilde reddettiler. İsrail, resmi düzeyde, davacının taraflar arasındaki anlaşmazlığın özünü net bir şekilde tanımlamadığını ve bu tahkime öncül oluşturacak herhangi bir diyalog kurulmasını iddia etti.

İsrail'in reddetmesinden etkilenmeyen İranlılar ise, işlerini kararlılıkla sürdürdüler. Bundan sonraki adım, 22 Ağustos 1995 tarihinde Paris'teki Uluslararası Ticaret Odası'nın (ICC) başkanından İsrail'i bir hakem atamaya ikna etmesini talep etmekti. Prosedürel anlamdaki bir dizi gecikmenin ardından, ICC başkanı, İran'ın talebini kabul etti. İsrail, kararı temyize götürdü ama başarısız oldu; ye 29 Mart 2001 tarihinde Paris Temyiz Mahkemesi, İsrail'e, bir hakem ataması yönünde talimat verdi. İsrail buna karşı çıktı ve bu karşı çıkışını desteklemek üzere iki yasal görüş sundu: bir tanesinde Fransız mahkemesinin bu davadaki yetkisini reddediyor; diğerinde de İran ile İsrail arasındaki kavga devam ettiği sürece bir hakemin atanmasının imkansız olduğunu iddia ediyordu.

Sızıntının zamanlaması özellikle EAPC açısından oldukça kötüydü; çünkü imtiyaz sözleşmesini 40 yıl daha uzatmayı isteyip istemediğini hükümete 25 Mart gününe kadar haber vermesi gerekiyordu, sözleşme sona erecekti.

Hâkim buna karşı çıktı ve Kasım 200l'de İsrail adına bir hakem atadı. İsrail, Fransa Yüksek Mahkemesi'ne temyiz başvurusunda bulundu; ancak bu başvuru süreci durdurmaya yetmedi. Aralık 2003'e, İsrail, tahkimin Cenevre'de gerçekleşmesini önerdi. İranlılar kabul ettiler. Daha önce haber verildiği gibi, İsrail'in birinci hakemi, Adalet eski Bakanı Haim Zadok oldu. Onun 2002 yılında ölümünden sonra yerine avukat Avigdor "Dori" Klagsbald kendi. Kendisi, halen bu görevdedir. Firmasının vvebsitesinde ise şöyle yazar: "Dr. Klagsbald, İsviçre'de gerçekleşen uluslararası bir tahkimde İsrail Devleti adına hakemdir."

TheMaker'da Avi Bar-Eli'nin yaptığı bir söyleşide ise, Klagsbald'ın yılda 500.000 dolar civarında bir ücret aldığı öğrenilmiştir. Yossi Melman'ın Haaretz'de 2006 yılında yayımlanan bir raporunda, EAPC'ın Kudüslü avukat Elhanan Landau'yu görevlendirdiği belirtilmiştir. Kendisi, geçmişte Maliye Bakanlığı'nın İran davasında dışarıdan yasal danışmanlığını yapmıştı. Landau öldüğünde yerine ortağı Zvi Nixon geldi. Onun şirketi de, İsrail ile ilgili yasal işlemlerde EAPC'yi temsil ediyordu. Nixon, websitesinde gururla, "uluslararası tahkim, petrol ve doğalgaz projelerinde geniş bir deneyimi olduğunu" açıklamaktadır.

24 Aralık 2003 tarihinde ise, NIOC, hakemlere resmi başvurusunu sundu. İranlılar; İsrail'den 800 milyon dolar ödemesini talep ediyorlardı. Bu meblağın içinde, yaptıkları hesaplamalara göre, 1968 katılım anlaşmasıyla bağlantılı varlıkların değerinin yarısı -petrol boruhattı ve yardımcı tesisler, ayrıca satılmış olan tanker filosu- ve beklemedeki "bir başka tahkimle" bağlantılı tazminat vardı, söz konusu meblağın o zamandan beri milyarlarca dolara tırmandığı düşünülüyor. İsrail'in 23 Nisan 2004 tarihinde sunduğu, savunma mahiyetindeki

belgede ise, hakemlerden, bu talebi üç sebeple reddetmeleri talep ediliyordu: İsrail'in hakeminin atandığı sürece muhalefet; İranlı hakemin iyi niyetli olmayışı ve bu davaya prensipte yapılan itiraz.

İsrail, NIOC'un tazminat talebine, devrimden sonra anlaşmanın tek taraflı olarak ihlal edildiği gerekçesiyle bir karşı-iddia gönderdi. Talep edilen tazminat miktarı, İsviçre mahkemesinin belgelerinde telaffuz edilmedi. **1 Şubat 2005'te ise, İsrail, Fransa'daki yasal mağlubiyetten zarar gördü.** Yüksek Mahkeme, hakem atanmasına ilişkin temyiz başvurusunu reddetti ve kararını yayımladı. Karar, ticari basına geniş bir şekilde yansıdı. Versay Üniversitesi'nden uluslararası tahkim alanında tanınmış uzman Prof. Thomas Clay'a göre; verilen karar, **"büyük tahkim kararlarının tapınağına ait".**

Fransız hakimlerin iddiasına göre; İranlı şirketin hakları ihlal edildi; çünkü iki ülke arasındaki düşmanlıktan dolayı ne İran ne de İsrail'deki mahkemelere başvurulması mümkün değil. Hakimlerin kararına göre; bir hakime -bir hakeme de- erişim hakkı, uluslararası düzenin bir parçası ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de yer alıyor. Hakimlerin görüşlerine göre; anlaşma yetkiyi merkezi Paris'te bulunan ICC'ye verdiği için Fransız mahkemeleri, bu davada karar alma yetkisine sahip. Kararın alınmasından hemen önce Fransa'daki ilgili yasa, bu ilkeyi içerecek şekilde değiştirildi. O dönemde Netanyahu, Ariel Sharon'un hükümetinde maliye bakanıydı ve bu yüzden de EAPC ve İran ile tahkim meselelerinden sorumluydu. Ancak, kamusal faaliyeti, Gazze'de savaşa son verilmesi ve (Bachar komitesi üzerinden) bankalardan tasarruf fonlarını almaya odaklanmıştı. İran davası veya İsrail'in Fransız mahkemesinde yaşadığı mağlubiyet hakkında herhangi bir kamusal açıklama yapmamıştı.

Her ne kadar dava muameleleri açıkça gerçekleşse de ve alınan karar, ilgili basın organlarında yaygın bir şekilde yer bulsa da Benzeri bir sessizlik Tahran'da söz konusuydu. Yossi Melman'ın 2006 yılında kaleme aldığı ve tahkim işlemlerinin kısmi açıklamasını içeren bir makaleye yanıt olarak, İran, dava muamelelerinin varlığını inkâr eden ve ilgili raporun **"temelsiz ve tamamen uydurma ürünü olduğunu"** iddia eden resmi bir açıklamada bulundu. 18 Aralık 2006 tarihinde ise, yani İran'ın inkârından yaklaşık 10 gün sonra, hakemler, yıllar boyunca aralarında belge değişimi yaptıktan sonra, ilk sözlü toplantıda bir araya geldiler. Klagsbald, İranlı muadiliyle birlikte oturup, gündemin ilk maddesini tartışmaya açtı: İsrail'in, mahkemenin yetkisini sürekli inkar etmesi. Parasal iddialara dair kapsamlı tartışma, usul meselesinin çözüleceği zamana dek ertelendi. 10 Şubat 2012 tarihinde hakemler İsrail'in Klagsbald'ın zoraki atanmasına karşı çıkmasını reddeden ilk kararlarını verene kadar işler yavaş ilerledi. Mahkeme, İranlı hakemin iyiniyetli hareket etmediği yönünde İsrail'in iddiasına herhangi bir atıfta bulunmadı; bu meselenin gelecekte ele alınacağını belirtti.

"Büyük tahkimde" hakemlerinin uygunluğuna dair kararı beklerken İranlılar bir kez daha "küçük tahkimi" gündeme getirdiler. İsviçre'nin hazırladığı belge, Ehud Olmert'in başbakan, Roni Bar-On'un ise maliye bakanı olduğu dönemde gerçekleştirilen temasları ele almıyor. Bununla birlikte, net olan bir şey var ki o da Mart 2009'da, yani görevlerinin bitimine yakın İranlılar, merkezi Cenevre'de bulunan İsrailli bir paravan şirketten ilk ödemeyi almalarıdır. İki yıl sonra İranlılar, borcu toplamayı tamamlamaya kalkıştılar.

Zamanlamaları ise ilginçti. 19 Ocak 201 I tarihinde İsviçre Federal Konseyi, İran'a yönelik uluslararası yaptırımlara katıldı. Bu yaptırımlar dahilinde, para transferlerine dair kısıtlamalar vardı, iki ay sonra, 11 Mart günü NIOC Cenevre'deki Borç Toplama Ofisi'nden, İranlı

hakemlerin 2001 yılındaki kararı temelinde, yıllık yüzde 5 oranında bir faiz eşliğinde 94 milyon İsviçre frangı değerinde Sopetrol'e bir ödeme talimatı yapmasını talep etti. Paravan şirket, bu ödemeye karşı çıktı. Sopetrol ve İsrailli enerji şirketleri, yukarıda ismi geçen Daniel Guggenhein tarafından temsil ediliyorlardı. Kendisi, uzmanlığı bankacılık yasaları ve ticaret yasası olan Cenevre'deki küçük bir hukuk şirketinin sahibiydi. Ancak, İsrail ile olan bağlantısı, paravan şirketin temsilinden de öteye uzanıyor. Kendisi, Bona Terra isimli bir yardım vakfının başında bulunuyor ve bu vakıf, tarım alanında çalışmak isteyen genç Yahudilere hibeler veriyor. Vakıf, bir aile dostu tarafından kuruldu ve Guggenheim, yönetimini babası Prof. Paul Guggenheim'den miras aldı. Babası, uluslararası hukuk alanında dünya çapında tanınmış bir otoriteydi.

Vakıf, Negev ve Arava'daki tarım projelerine –örneğin ***"atıklardan yola çıkarak koyun ıslahı"*** ve ***"hurma atığından arak denen içkinin üretimi"*** gibi– her yıl yüz binlerce şekel bağışta bulunuyor. 8 Haziran 2011 'de ise, NIOC, Cenevre'deki Birinci Derece Mahkemesi'ne bir dilekçe sundu ve ödemenin yapılmasını talep etti. Guggenheim, paravan şirket adına buna karşı çıktı; İranlı hakemlerin petrol borcuna dair kararlarının İsviçre'de uygulanamayacağını iddia etti.

25 Eylül 2012 tarihinde ise, mahkeme, NIOC'un dilekçesini kabul etti; vorcun İsviçre'de toplanabileceğini ileri sürdü. Her iki taraf da, bir sonraki merci olan Cenevre'deki Adalet Mahkemesi'ne temyiz başvurusunda bulunmak için harekete geçtiler: İsrailliler borcu ödemeye yeniden karşı çıktılar; İranlılar ise onlarca milyon frank değerindeki faiziyle birlikte ödemeyi talep ettiler. Aynı zamanda, İsrail'de yasal anlamda gerçekleşen düzenlemeler, İsviçre'deki mahkeme işlemleri üzerinde etkiler doğurdu.

31 Temmuz 201 l tarihinde, uluslararası yaptırımların ardından Maliye Bakanı Yuval Steinitz **"düşman ile ticaret"** talimatnamesi imzaladı ve İran'ı "düşman bir devlet" olarak sınıflandırıp, ülkenin nükleer ve füze projelerine müdahil olmuş İranlı kurumlar ve bireyleri içeren uzunca bir liste yayımladı. NIOC'un ismi listede açıkça zikredilmemişti; ancak talimatname, düşman devletlerle her türlü ekonomik faaliyeti yasaklamaktadır. Knesset bir yıl sonra İran'ın nükleer projesine karşı mücadeleyle bağlantılı özel bir yasa geçirdi ve kısıtlamalar ile yasaklamaları daha da genişletti.

Her iki tahkimde –"küçük" ve "büyük"– görev alan İsrailli avukatlar, Stenitz'in talimatnamesinin anlamının **"İsrail'in İranlılara tek kuruş para ödeyemeyeceği"** anlamına geldiğini iddia etmede zaman kaybetmediler. Avukatlar, Cenevre'deki mahkemeye, eğer Paz, Delek ve Sonol'un NIOC'a borç ödeyeceklerse, bunun düşman devletlere ödeme yapmayı yasaklayan İsrail yasalarına aykırı olacağını açıkladılar. Yaptırımlar rejimi, enerji şirketlerinin sahipleri olan Zadik Bino, Yitzhak Tshuva ve David Azrieli'yi on milyonlarca İsviçre frangı para ödemekten korudu. Ancak, Steinitz bir adım daha ileri gitti. 14 Aralık 2011 tarihinde, Maliye Bakanlığı'nın muhasebe uzmanı Michal Abadi- Boiangiu – ki kendisi aynı zamanda **"düşmanların mülklerinin sorumlusu"** unvanını taşıyor- avukat Guggenheim'a resmi bir mektup gönderdi ve mektupta, Cenevre'deki paravan şirketin de İranlılara borç ödemesinin yasaklandığını, çünkü şirketin **"İsrail'in çıkarları tarafından denetlendiğini"** belirtti. Şimdilerde yasal mücadele zirve noktasına ulaştı: Lozan'da bulunan İsviçre Federal Yüksek Mahkeme. Söz konusu kurum, İsrailli muadilinden farklı: ceza hukuku, medeni hukuk gibi alanlardaki uzman birimlerden oluşuyor ve yargıçlar, son derece açık ve kanuna aykırı olmayacak bir şekilde siyasi temelde atanıyor.

Hukuk Dairesi'nden Judge Klett, sol eğilimli ve anti-kapitalist Sosyal Demokratik Parti'yi temsil ediyor. Parti, İsviçre'nin Avrupa Birliği'ne katılımını savunuyor. Yüksek Mahkeme'deki görüşmelerin öncesinde İsrailli yasama heyeti, **"oldukça kapsamlı"** bir dosya hazırladılar. Judge Klett'in ileri sürdüğü gibi, söz konusu dosya, İran İslam Cumhuriyeti'ne yapılan herhangi bir ödemenin uluslararası yaptırımlar rejimi normuna ters düşeceği argümanını desteklemeye yönelikti. Dosyada, Birleşmiş Milletler ve AB'nin İran'a yönelik yaptırımlarına atıfta bulunan birçok belge yer alıyor; İran ile İsrail arasında geçmişteki işlemlere dair ayrıntılı çizelgeler, ortak sözleşmeler ve paravan şirketlerin bilgileri ye ismi verilmeyen ancak çok bilgili bir İsrailli profesörün fikri bulunuyor.

İlk dava Lozan'a 14 Mart 2012 tarihinde, İsrail'in petrol boru hattı mülkiyeti ve tankerlere ilişkin **"büyük tahkim"**deki hâkimlerin yetkisi aleyhine yaptığı başvuru şeklinde geldi. Temyiz başvurusunun kabulü; süreci durduracak ve İsrail'i düşman bir devlete milyarlarca dolar para ödemek gibi bir kâbustan kurtaracaktı. İsrail hükümetinin avukatları olan Dominique Brown-Berset ve Dominique Ritter (Cenevre'deki Brown & Page'den) İsrailli yasama uzmanının fikrini sundular. Uzmanın ismi, ilgili kararda açıklanmadı. Buna göre; Fransız yargıçlar, NIOC'un Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde korunduğunu iddia ederek hatalı bir karar vermişlerdi. Prosedüre ilişkin argümanlarla -zaten bunlar da Fransa'da reddedilmişti- yetinmeyen avukatlar, "yeni kanıt" olarak ise, Steinitz'in açıkladığı talimatlar ve işlemlerin çizelgesini sunmuşlardı. NIOC, temyiz başvurusuna 7 Mayıs 2012 tarihinde yanıt verdi; bir kez daha bunu reddettiğini açıklayıp mahkemeden, hakemlerin yetkisini tanımasını talep etti. İsviçre'deki hâkimler hızlı çalışıyorlar. 10 Ocak 2013 tarihinde, yani temyiz başvurusu hazırlandıktan sonra dokuz ay bile geçmeden, Hakim Klett ve kurulun diğer dört üyesi, İsrail'in itirazlarını reddeden bir kararı imzaladılar ve hakem atanma usulüne ilişkin herhangi bir kusur olmadığına hükmettiler. Hakim Klett, İranlılarla 1968 yılında imzalanan orijinal anlaşmanın İsrail tarafından yorumlanış biçiminin yanlış olduğunu ileri sürdü. Buna göre; tahkim devam edecekti ve İsrail, sadece usulleri değil meselelerin özüne ilişkin de bir açıklama yapmak zorunda kalacaktı.

Kararın en sonunda ise, "fiyat etiketi" konmuştu: İsrail hükümetinin İsviçre yasaları çerçevesindeki en yüksek mahkeme maliyetlerini ödemesi gerekiyordu; keza "tartışmadaki mevzu bahis miktarın önemi, maksimum mahkeme ücretini almayı gerekçelendiriyordu." İsrail'e, İranlı petrol şirketine yaklaşık 285.000 dolara karşılık gelen 250.000 İsviçre frangı, mahkemeye ise 200.000 frank ödemesi talimatı verildi. İran tarafının avukatları Wolfgang Peter ve onun meslektaşları ise, İsraillilerin yasa ekibini yönlendirmişti. İsviçre mahkemesinin kararı, İsrail'deki 2013 genel seçimleri öncesinde verildi; ancak seçmenlerin, giderek kabarma tehlikesi olan borç ve Lozan'da hükümetin İranlılar karşısında yaşadığı hukuki fiyasko konusunda herhangi bir malumatları yoktu. Üç gün sonra, haftalık Bakanlar Kurulu toplantısı sırasında Netanyahu, **"İran'ın nükleer güce kavuşmasını önlemek, başbakan olarak benim ana hedefimdi ve halen de öyle"** şeklindeki vaadini tekrarladı. Netanyahu, İran karşısında **"hem uluslararası düzeyde, hem de İsrail'in harekete geçme yeteneği düzeyinde"** eyleme geçmenin gerekli olduğunu söylemiş ve "eğer kazanırsak, ki seçmenlerin güvenine inanıyorum" bu yolda ilerlemeye devam edecekleri vaadinde bulunmuştu.

İsviçre'de birkaç hafta sonra açıklanan yargı kararının tamamı bile İsrail'de çok fazla yankılanmadı. 18 Mart 2013 tarihinde Netanyahu, yeni hükümetini Knesset'te tanıttı. Steinitz, Stratejik ve İstihbarat Meseleleri Bakanlığı'na kaydırılmıştı; ve EAPC dosyası, petrol

konusundaki tahkimlerle birlikte, yeni finans bakanı Yair Lapid'in sorumluluğuna geçmişti. "Büyük tahkim" bir kez daha unutulmaya bırakılmış; tarafların ve avukatların gizliliği sürdürme taahhüdü yüzünden susturulmuştu. Ancak, aynı zamanda, "küçük tahkim" davasına ilişkin açık davalar, enerji şirketlerinin borçları da dahil olmak üzere, hız kazanmıştı. **22 Mart 2013 tarihinde, Cenevre'deki Adalet Mahkemesi, her iki tarafın başvurularını reddetti ve İsraillilerin, İranlıların talep ettiği faiz bedelini ödemelerine gerek olmadığı, sadece 94 milyon franklık asıl borcu ödemelerinin yeterli olduğu yönünde bir karar verdi.** Bununla birlikte, bu karara müdahil olan herkes açısından şurası oldukça açıktı: bu karar, Lozan'daki Yüksek Mahkeme'ye doğru bir geçiş aşamasıydı sadece...

İsrail Yüksek Mahkeme'ye başvurusunu 7 Mayıs 2013 tarihinde yaptı. İsviçreli paravan şirket ve onun İsrailli yöneticileri, borcun ödemesinin iptal edilmesini ve aynı zamanda bir karar verilene veya gözden geçirilmek üzere bir alt mahkemeye geri gönderilene kadar ertelenmesini talep ettiler. Bir sonraki gün, avukat Guggenheim, İsrail'i ziyaret etti ve Be'er Sheva'daki Negev Ben-Gurion Üniversitesi'nin yıllık yönetim kurulu toplantısına katıldı; Bona Terra Vakfı'nın başkanı olarak yardımsever şapkasını taktı. Üniversitenin başkanı Prof. Rivka Carmi, kendisine Kibbutz Sde Boker'deki tören sırasında bir takdirname sundu ve İsviçre Çevre ve Enerji Araştırmaları Enstitüsü'ne bir ithaf yapıldı.

Arava'daki çiftçilerin Siyonist bağışçısı, Lozan'daki mahkemede İranlı-İsviçreli avukatla karşı karşıyaydı. Sunduğu argümanlar, Başbakan Netanyahu'nun BM'deki konuşmalarının hukuki bir versiyonu gibiydi: Yaptırımlar rejimine uygun olarak İran'a mali kaynakların gitmesinin engellenmesi, **"uluslararası hukukun önemli bir ilkesidir,"** demişti. İranlı liderlerin beyan ettiği gibi, İsrail, İran'a **"İsrail'i dünya haritasından silmeye yönelik"** nükleer bir saldırı gücü geliştirmede yardımcı olacak olan fonları durdurmak için çalışıyordu. İsrail'in tavrı, yaptırımlara ilişkin BM ve AB'nin ilke kararlarıyla da destekleniyordu. Bu yoruma göre; borcun NIOC'a ödenmesi, uluslararası hukuka ve İsviçre hükümetinin tavrına aykırı düşecekti.

İsviçreli hâkimler ise, bundan etkilenmişe benzemiyorlardı. Diplomatik argümanlar kabul edilemez, diye yazmışlardı kararlarında, çünkü İsrail, bu argümanları bir alt mahkemede dillendirmemişti ve argümanları da mantıklı değildi. **"Uluslararası politikaya ve özellikle de İsrail Devleti ile İran İslam Cumhuriyeti arasındaki mevcut anlaşmazlığa ilişkin bazı soyut endişeleri temel alıyordu,"** diye yazmıştı yargıçlar...

Yargıçlara göre, mahkeme, İsviçreli bir şirketin 34 yıl önceki petrol sevkiyatının ödenmemiş faturalarından kaynaklı bir durumda İranlı bir şirkete borcunun İsviçre'nin bugünkü dış politikasıyla alakalı olduğunu anlamıyordu. Başvuru reddedildi ve İsrail'den mahkeme masraflarını ödenmesi talep edildi. Ancak yargıçlar yine de İsraillilere, tarihi borcu ödemekten kaçınmak için küçük bir "açılım noktası" da bıraktı. Bu paranın İranlılara transfer edilmesinin, İsviçre hükümetinin de taraf olduğu uluslararası yaptırımlar rejimine ters düşebileceğini yazdılar ve buna göre Bern'deki Ekonomik İşler Devlet Sekretaryası'na incelemesi için kararın bir nüshasını gönderdiler. Bu bağlamda, mahkeme, dolaylı olarak İsrail'in davasının bir kısmını kabul etti ve küçümsercesine bir red kararı verdi. Bir yıl önce alınan karar, anlaşmazlığı sonlandırmadı. İsrail ve İran, boruhattı ve petrol tankerlerine ilişkin olarak "büyük tahkimi" sürdürüyorlar. Cenevre'deki Borç Toplama Ofisi'nin İsrail'in yaptırımlar hukukuna tabi enerji şirketlerinden **"küçük tahkime"** ilişkin tüm borcu nasıl toplayacağı da henüz netlik kazanmadı. İranlılar, her halükarda, şu an için parayı elde edemeseler de, yargı kararlarını kendi lehlerine kazanacaklar.

İsrail'in İran Şah Rejimiyle eski ortaklığı tamamen de ortadan kalkmış değil. EAPC halen mevcut ve petrol boruhattını, limanları ve depolama konteynırlarını çalıştırmaya devam ediyor. Hükümet ise, şirketin faaliyetini ve finansal raporlarını gizliyor - görünen o ki, İran'daki faal durumda olmayan ortaklarının ortaklıktaki rollerinden dolayı daha fazla para talep etmesinden korkuyorlar. Son yıllarda İsrail, NIOC karşısındaki yasal mücadele konusunda çok fazla çaba harcadı ve Fransız ve İsviçre mahkemelerindeki mağlubiyetler onun hevesini kırmadı. İranlılar da, yasal zaferlerini ekonomik başarılara dönüştürmedeki başarısızlığa karşın- benzeri bir kararlılık sergiliyorlar. Her iki taraf da, işleri sessiz sedasız tutmayı ve mahkeme işlemlerini propaganda amaçları doğrultusunda kullanmamayı tercih ediyorlar. Onlar için en elverişli olan şey ise; halka yönelik tehditleri kullanmak, korku politikası uygulamak, efendice ve avukatlar yoluyla da konuşabileceklerini ortaya çıkarmamaktır.

İsrail halkı ise hiçbir şeyden haberdar değil; keza liderleri, yıllardır İslam Cumhuriyeti'nin ulusal petrol şirketiyle yürüttükleri -ve öngörülebilir bir gelecekte de sürdürmeye devam edecekleri- sessiz irtibatı onlardan gizliyor. (İsrail, Haaretz)

Kaynak: Kaynak: http://www.haaretz.com/news/diplomacy-defense/.premium-1.637468

10 Şubat 2015 / TURQUİE Dıplomatıgue

איראן תתבע מישראל להחזיר לה מיליארד דולר

-2. X 1981

הכספים נותרו בארץ מעסקות משותפות לשתי המדינות בתקופת השאה

מאת סופר מיוחד

נציגי חברת הנפט הלאומית האיראנית (נשיונאל איראניאן אויל קומפני) מכינים עתה הגשת תביעה נגד ממשלת ישראל להחזרת כספים ורכוש שנשארו בישראל מעסקי הנפט המשותפים בין החברה לישראל. התביעה תסתכם בכמיליארד דולר בערך נוכחי. באחרונה בדקו נציגי היועצים המשפטיים של החברה האיראנית את המצב החוקי בישראל, בעיקר את השאלה מיהו הגוף המחזיק בכספים שנגדו יש להגיש את התביעה. נראה, כי התביעה תוגש לבית הדין לבוררויות מסחריות בפאריס.

עד להפיכת חומייני באיראן היתה חברת הנפט הלאומית האיראנית שותפה בחמישים אחוזים בקו צינור אילת-אשקלון, ובמיכליות את [redacted]

חלק מהתביעה שמכינים האיראנים נועדה לקבלת הרכוש שהושקע בצינור ובמיכליות. חלק אחר של התביעה נוגע לאשראי שנתנה איראן לחברה שרכשה את הנפט. האיראנים נתנו אשראי של 90 יום תמורת הנפט שמכרו, ואשראי זה היה ביום המהפיכה כ-350 מיליון דולר. לאחר המהפיכה הופקדו כספים אלה בחשבון של החשב הכללי באוצר. שוויים של כספים אלה היום הוא לפחות פי שניים. ההערכה היא, כי שווי התביעה הכוללת של האיראנים תגיע למיליארד דולר.

תביעות-נגד

גורמים ישראלים שהתבקשו להגיב אמרו, כי נגד התביעה האיראנית יש לישראל תביעות-נגד בסכומים גדולים. בגלל הפרת החוזה על-ידי חברת הנפט האיראנית נאלצה ישראל לרכוש נפט במקומות אחרים ובמחירים גבוהים יותר. ישראל תתבע לקזז את ההפסדים שנגרמו לה כתוצאה מהפרת החוזה בהוצאות לרכישת נפט עד היום. נוסף לכך גרמה הפרת החוזה להשבתת הצינור ופיחות ערכו לאפס וישראל תטען, כי על האיראנים לכסות את מלוא ההפסד.

אותם גורמים רואים חשיבות רבה בעצם הגשת התביעה, שכן עד כה ניסו האיראנים לטעון כי השותף לעסקי הנפט עם ישראל היה השאה האיראני ומשפחתו. עתה ייאלצו להצהיר, כי השותף היתה חברת הנפט הלאומית האיראנית.

İran'ın niyetleri... Haaretz'in '1981 tarihli raporu.

ALMANYA'DA ALEVİLİK ANABİLİM DALI AÇILDI

"Almanya'nın Sesi Radyosu"

Dünyada ilk kez Alevilik anabilim dalı Hamburg Üniversitesi'nde açıldı. ***Üniversitede Dersler 2015 Yılı Ekim Ayında Başlayacak.*** Hamburg Üniversitesi Dünya Dinleri Akademisinde Alevilik Anabilim Dalı açıldı. Açılış 2012 yılında kentteki İslam cemaatleri temsilcileri ve Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF) ile imzalanan **"hak eşitliği anlaşması"** kapsamında oldu. Üniversitede dersler 2015 Ekim ayında başlayacak. Hamburg Üniversitesi Dünya Dinleri Akademisi Alevilik Anabilim Dalı Başkanlığı'na etnolog ***Dr. Handan Aksünger*** atandı. Münster Üniversitesi'nde Etnoloji ve Sosyoloji alanında eğitim gören Aksünger uzun yıllardan beri dinlerarası diyalog kapsamında Alevilik üzerine araştırmalar yapıyor. Hamburg Üniversitesi Eğitim Fakültesi salonunda resmi tören düzenlendi. Aksünger tören öncesi açılan Alevilik kürsüsünün dünyada ilk olmasına dikkat çekerek, gerek teolojik eğitim gerekse Aleviliğin bilim olarak araştırılması bakımından önemli olduğunu söyledi.

"Aleviliğin hem sözlü hem yazılı tarihi araştırılacak"

Aksünger, ***"Alevilik hem sözlü tarihiyle hem de yazılı tarihiyle birlikte araştırılacak. Bu yapılırken de teolojik olarak öğretmen adaylarına din dersi verilecek. Aleviler kendilerini nasıl görüyorsa, bilim olarak bu şekilde yola çıkacağız. Aleviliğin çıkış noktası insan merkezli. 4 Kapı 40 makam insanın kamilleşmesi esasına dayanır. Aleviliği aynı zamanda İslam dininin çatısı altında sıkıştırmadan, kendine özgü yaşam biçimi ve inançlarıyla antropolojik olarak araştıracağız. Aleviliğin dinamik olması bir avantaj. Üniversitedeki eğitimimiz sırasında Kur'an da dâhil olmak üzere farklı kaynaklardan yararlanacağız. Aleviliğe tek yönlü bakmak istemiyoruz. Aleviliğin sistematik olarak kendine özgü yapısından hareketle disiplinlerarası araştırmaya çalışacağız"*** dedi. ***Dünya Dinleri Akademisi Dierktörü Prof. Dr. Wolfram Weise,*** farklı dinleri bir üniversitede okuma imkânının bilimsel açıdan gerekli, toplumsal açıdan da kaçınılmaz olduğunu ifade etti. Hristiyanlık konusunda bilimsel analizlerin din bilimlerinde olduğunu; Yahudilik, İslam, Budizm, Alevilik ve diğer dinler için de varolmasının bir eşitlik sorunu olduğunu ifade eden Weise, çoğulcu toplumlarda dini çoğulculuğun da gözardı edilmemesi gerektiğini söyledi.

Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu (AABF) Başkanı Hüseyin Mat, Aleviliğin üniversitelerde bilimsel açıdan araştırılmasının önemli olduğunu ifade ederken, **"Bu gelişim dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan Aleviler için de bir örnek teşkil etmektedir. Almanya'daki Aleviler bütün taleplerini elde etmiştir. Aleviliğin sözlü tarihinin yazılı tarihe dönüştürülmesi bakımından da bugün bir köprü oluşturuluyor. Köprünün temeli bugün burada atılmış oldu. Umarım bu gelişme Türkiye'ye de örnek olur"** diye konuştu. Hamburg Üniversitesi **Dünya Dinleri Akademisi Direktör Yardımcısı Prof. Dr. Ursula Neumann,** çoğulcu toplumlarda dinler ve disiplinlerarası bilimsel eğitimin önemini vurgulayarak, Aleviliğin İslam'ın bir parçası olup olmadığı şeklindeki tartışmalardan ziyade Aleviliğin **"çok yönlülük ve çeşitlilik inanç pratiğiyle"** değerlendirilmesi gerektiğini vurguladı.

Üniversitede Alevilik kürsüsünün resmi açılışında bulunan İslam Şurası Başkanı Dr. Mustafa Yoldaş, Aleviliğin ilim olarak ele alınması açısından bugünkü gelişmeyi pozitif bulduğunu söylerken, ideolojik yaklaşımlardan kaçınılması gerektiğini söyledi. Yoldaş, **"Alevilik üzerindeki sisin kalkması gerekiyor. Aleviler kendilerini nasıl görmek istiyorsa, o pencereden**

bakmalı. Alevilik ile İslam arasında inançsal farklılıklar yok. Alevilik Türkiye'de de tarihsel olarak araştırılmalı" dedi. Süryani ve Yahudi cemaati temsilcileri de, uzun zamandan beri verilen mücadele sonucunda Hamburg'da imzalanan devlet anlaşmasının bütün dinler açısından büyük bir kazanım olduğunu belirtti. ***Almanya'da yaklaşık 800 bin Alevi kökenli vatandaş yaşıyor.*** **Alevilerin Türkiye'de ise 15 milyon ile 20 milyon arasında olduğu belirtilirken, Alevilik resmi olarak tanınmıyor**. (31.01.2015)

Kaynak: 10 Şubat 2015 / TURQUİE Dıplomatıgue

THE ART OF THE STEAL (2013) Dolandırma Sanatı

Oyuna nasıl gelinirin resmine bakmak ve replikleri için seyredilmesi gereken bir film. Her objenin birer aldatma/aldatılmada kullanıldığı ve temel ilkelerinin neler olduğunu fark edeceğiniz bu yapıt, hoş bir zaman geçirtirken, düşünce dünyanıza birçok şeyler katabilir.

Bir repliğini paylaşmak gerekirse:

> Kimse palavra sıkmıyor. Bunun Neye benzediğini söyleyeyim, Claudius'a benziyor. Bence gelmiş geçmiş en büyük Roma imparatoru. Claudius döneminin en zalim hükümdarlarını nasıl alt etti, biliyor musun?
>
> Katil ruhlu, manyak aile fertlerinin hepsinden nasıl uzun yaşadı?
>
> – Nasıl?
>
> **– Aptala yattı. Aptala yattı ve hepsini kandırdı.**

İyi seyirler.

Yönetmen: Jonathan Sobol

Senaryo: Jonathan Sobol

Ülke: Kanada, ABD

Tür: Komedi, Suç

Süre: 90 dakika

Dil: İngilizce

Müzik: Grayson Matthews

Çekim Yeri: Hamilton, Ontario, Canada

Oyuncular: Kurt Russell, Matt Dillon, Jay Baruchel, Kenneth Welsh, Chris Diamantopoulos

Özet

Üçüncü kıdem bir motorsiklet yiğidi ve yarı düzeltilmiş sanat hırsızı Crunch Calhoun (Kurt Russell), bir dolandırıcılık işine girmeyi ve güvenilmez kardeşi Nicky (Matt Dillon) ile son bir karşı sanat hırsızlığı yapmayı kabul eder. Eski takımı bir araya getiren Crunch, paha biçilmez bir tarihi kitabı çalmak için bir plan yapar, ancak başarılı hırsızlık Nicky tarafından ortaya çıkarılmış bir başka daha riskli plana gider. Onur, intikam ve kardeşlik bağının anlatıldığı bu dolandırıcılık filminde planları yanlış gidince, birbirlerinin farklı hedeflerini fark edemezler.

Filmden

(Not alta yazıyı bütün olarak konulmuştur. Dikkatinizi çekecek yeler karartıldı)

Tecrübeli suçlular, hapiste geçen zamandan sadece iki günün hatırlandığı söyler. İçeri girdiğin gün ve içeriden çıktığın gün.

WRONKI HAPİSHANESİ (POLONYA) Ama bir Polonya hapishanesine girseydiler bunu söyleyemezlerdi. Çünkü arkadaşım, Varşova ceza sisteminde geçen sürenin bir saniyesini bile unutamazsın. Eyvah. Ve oraya ne yaptığın için girdiğin ve çıktığında ne yapacağın aklından hiç çıkmaz. Ve kime ne yapacağın. Sanırım ihanete uğramadan bir gerçeği anlayamıyorsun, dünyada asıl geçer akçe para değil Güven. Selam. Herhalde üstte yatacağım, ha?

Çünkü güveniniz yoksa Eyvah. geriye ne kalır?

VARŞOVA (3 GÜN ÖNCE)

Son bir büyük iş diye bir şey yoktur ama Polonya'da buna yaklaşmıştık. Tezgahımızda standart bir temel kullanarak temiz bir soygun yapacaktık. İlk gereken, bir hedef.

STASH "HEDEF"

Stash Bartkowiak da tıpkı diğerleri gibiydi Zengin, yolsuz ve kesinlikle tehlikeli. Stash, birkaç küçük çaplı hırsız tarafından Oslo galerisinden aşırılan çalıntı bir Gauguin'i almıştı. Ve elbette, tablonun gerçek olup olmadığını doğrulatmak istiyordu. Ama yardım istediği Nicky Calhoun'un nasıl biri olduğundan habersizdi. NICKY "FİKİR ADAMI"

Nicky Calhoun benim üvey kardeşim. Ekibe bir fikir adamı gerekir, bizimki de Nicky'ydi. Paddy MacCarthy ise adres defterimizdi,

PADDY "ADRES DEFTERİ" yani ihtiyacımız olabilecek herkesi tanıyan adam.

GUY "ÇİZİKÇİ"

Guy de Cornet ise kalpazanımızdı. Tanıdığım en iyi çizikçi. Bir zamanlar, bizim iş kolundaki herhangi birine en iyi şoförün kim olduğunu sorduğunuzda, size garanti ediyorum, duyacağınız isim Crunch Calhoun olurdu.

CRUNCH "ŞOFÖR"

Bunun hızlı kullanmamla hiçbir ilgisi yoktu, tamamen güvenle ilgiliydi. Çünkü güven olmazsa, kargaşa çıkar.

- Ceketini sevdim.

- İnsan giyiminden belli olur. Bu söz oradan geliyor. Bilemiyorum Nicky. Guy'e baksana. Şu havalı beyaz taytından tek belli olan sünnetsiz olduğu. Modadan anlamıyorsunuz.

– Şişkolar. Tiplere bak.

– Şişkolar mı?

– Hatunlar bayılıyor – Çocuklar! İşte orada! Laboratuvarda görüşürüz Crunch. Resimlere dokunmayın çocuklar. Hepsinde alarm var. Vay be! Eşofmanları beğendim. Beyler, sizi Profesör O'Connor'la tanıştırayım. Doktor, bunlar bizim çocuklar. Dediğim gibi, Dr. "O" ketum adamdır. Hem de çok beyler.

– Paul Gauguin. Tahitian Beach, 1893.

– Tablo çalıntı. Peki gerçek mi?

– Göreceğiz. Yoğunluk taraması lazım.

– Yoğunluk taraması ne?

Ben de bilmiyorum ama doktor en iyisini bilir. Pekala, harika. Adamın teki bir maymunla bara girer. Bu da ne?

Ne var?

– Hayır, hayır, hayır – Ne var?

Biraz daha kırmızı. Hayır, yapma Guy, lütfen. Kalpten gideceğim. Bire bir aynılar. Çerçeveleri değiştir yeter! Benim işim la nécessité soit toujours parfaite! Kahretsin Guy! Yapma, aynılar! Değiştir gitsin! İşim mükemmel olmalı! Beş dakikan var. "Mario'yu arıyorum" dedim. Çocuk demez mi, "Napoli'de bin tane Mario var." "Evet ama benim aradığım suçlu" dedim. "O zaman 2000 tane var" dedi. Guy. Guy Guy! Zamanında dönmezsem Nicky ile Paddy'yi gebertirler! Guy, on saniyen var. O kadar. On! Dokuz, sekiz, yedi, altı Beş Yerleştir. üç, iki, bir. Şimdi! Seni manyak! Hadisene! Ağzına sıçayım! Ben de tabii Türk fahişeye dedim ki "İki tane alayım." İçinizde Ukraynalı var mı?

Yok mu?

Peki o zaman. Hadisene! Tamam, tamam Şimdi! Gerçek bir Gauguin beyler. Paha biçilmez. İnanamıyorum. Milyonlarca dolarlık tablo var ve biz hiçbir şey yapmıyoruz.

– Takılma oğlum.

– Burası Polonya. Canımızın istediğini yaparız. Bak Nicky, Gauguin buradaki beş salon dolusu tablodan daha değerli Ve hepsinde alarm takılı. Dalga mı geçiyorsun?

Alarm falan yok. Alarm varmış. Bay Bartkowiak, efendim parmağınız mı kanıyor?

Beyler, dağılalım. Berlin treni. Sabah 10.00. Kargalar kahvaltısını etmeden. Kahretsin! Gazla! Gazla. Hadi. Al. Sen ne Sen ne Yanlış tarafa gidiyorsun! O kaza bir lütuftu. Stash onu öldüremeden polisler geldi. Üç fahişeyle çürük kavunun hikayesini anlatmış mıydım?

Sadece tabloyu geri istiyoruz. Bir tablo, tek tutuklama. Sen ya da bir başkası. Avrupa'da sabıkan var, yani 20 yıl ceza alırsın. Anlaşalım, tamam mı?

Tablo ve bir günah keçisi. Herhalde Nicky için kolay bir hesaptı. O yirmi yılla karşı karşıyaydı, bense sabıkasızdım.

1 TUTUKLAMA + 1 TABLO NICKY'YE 20 YIL!

Bunun için onu suçlayamam. 0 TUTUKLAMA + 1 TABLO CRUNCH'A 7 YIL Ama nefret edebilirim. Eyvah. 7 YIL SONRA (İYİ HALDEN 5 BUÇUK) Sonra eve döndüm. Eski hayatıma geri dönemezdim. Güven yok olmuştu. Ekip dağılmıştı. Ve herkes kendi yoluna gitmişti. Bir kızla tanıştım. Güvenebileceğim biriyle. LOLA "CAZİBE" Öyle olmasaydı bile son zamanlarda yatağımı paylaştığım en kötü insan sayılmazdı. Ama Francie'ye güvenebilirdim.

FRANCIE "ÇIRAK"

Francie, pikabımın jant kapaklarını çalmaya çalışırken yakaladığım bir delikanlıydı. Başkası olsa herhalde polis çağırırdı ama ben ona iş verdim. Çünkü insan bazen riske girmeli.

Hey Crunch. Hazırlan. Yarın kalabalık toplamak istiyorsak bugün düşmen lazım. Hayır, bir daha olmaz.

İçim sızlayarak söylüyorum Crunch ama bu insanlar sadece kafanı yardığını görme umuduyla geliyor. **Motorunla kaza yapmalısın. İşin bu.** Yüz seksen sekiz dikiş. Yirmi altı kırık kemik. On iki parçalanmış motor. Üç koma. İki kez resmi olarak ölü ilanı.

- 700 dolar veririm.

- Eşi benzeri olmayan Crunch Calhoun! Sesli söyleyeyim çünkü kulaklarıma inanamıyorum. 700 dolar için bile bile dalış yapıp hayatımı tehlikeye atmamı mı bekliyorsun?

- Bin iki yüz.

- Yedi yüz.

- Bin yüz.

- Altı yüz.

- Sekiz yüz.

- Anlaştık. Ambulans çağır. Hanımlar ve beyler, ateş çemberinden geçmeye hazırlanan Crunch için bir dakika sessizlik. Pazarlık nasıldı?

Bari 1000 de. Hayır, 800 dolar. Yapma Crunch. Kaza yapmaman için sana 800 veririm. 800 doların varsa sana fazla maaş veriyorum demektir. Yapma dostum.

- Bir şey olmaz Francie.

- Ayrıca "Şans cesurların yanındadır."

– O kimin lafı?

– Vergilius'un. Tabii. Affedersiniz bayım. Gönüllü olarak üstünüzü aratır mısınız?

– Bu taraftan lütfen.

– Şansına küs koçum. Teşekkürler. Temel kural, geçen seferki gibi. Konuş dediğimde konuşacaksın, demediğimde konuşmayacaksın.

Havlama bana. Köpeğin değilim. Konuş dedim mi?

Öyle dediğimi hatırlamıyorum da. Topluma olan dillere destan borcumu ödeyene kadar daha kaç kere senin işini yapmam gerekiyor?

Uyarıyorum, beni aptal durumuna düşürürsen seni ezerim.

– Yandın galiba.

– Biraz.

– "İyi polis, kötü polis" ile başlayacağız.

– Ben polis değilim ki. Peki. "İyi polis, ne diyorsam yap ulan" olsun mu?

– Sen de polis değilsin.

– Düzeltiyorum. Interpol'deki "Pol" polis anlamına geliyor. O zaman silahın nerede?

Silaha ihtiyacım yok. Çok daha tehlikeli bir şeyim var. Bir suç işlenirken gerçek polisi çağırmak için çalacağın bir düdük mü?

Hayır. Aslında bir kalem. Ve onunla şartlı tahliyeni geri çevirebilirim. O yüzden çeneni kapat ve ne diyorsam onu yap.

Sıçtığımın tablosu nerede göt herif?

"FEVRİ" BICK

Ben Ajan Bick. Bu da iş arkadaşım Samuel Winter. WINTER "MUHBİR" Sam'i tanıyorum. Sam, Kirli Harry'yle ne işin var?

Profesyonel sporcuları geri zekalı çocuklarla eşleştirirler ya?

– Evet.

– Onun gibi bir şey. İki hafta önce, bu tablo, Georges Seurat'ın Model, Rear-view'u Mexico City'de bir resim koleksiyoncusundan gözetimimiz altındaki bir kadın tarafından çalındı. Bu kadını hiç görmedim.

– Dünden önce.

– Beni soytarı falan mı sandın?

Soytarılar komik olmaya çalışır. Senin kendi halin komik. Kapa gaganı, şu çantayı aç. Adı Tio Puño Loco. Anlamı "Çılgın Yumruk Amca." Şimdi izninizle, su kayağına gitmem Otur!

- Winter, bu "noktasalcılık" değil.

- Her tablo bir hikaye anlatır. Bütün iyi sanat eserleri bir hikaye anlatır. Bu iki hikaye anlatıyor. Diyelim ki Nicky'yi gümrükte çevirdiler, sadece bu işe yaramaz şeyi görürler, altındaki şaheseri değil. Asetat solüsyonu üstteki akrilik tabakayı gevşetir. Onu soyduğunuzda altındaki orijinal yağlı boya tablo kalır.

- Bu ne lan?

- Olağanüstü bir resim. Koleksiyonumda olduğu için çok mutluyum. Pekala beyler Size iyi günler.

- Seurat nerede?

- Çoktan gitti.

- Sunny?

- Evet?

- Nasıl geçti?

- Geçti işte. Şansına küs koçum.

- Parayı verecek misin?

- Al bakalım.

- Biraz hafif.

- Açsana. "Özür dilerim " "Sana metal boruyla vurduğum için özür dilerim." Bu da Crunch, hayatım, buzumuz bitmiş. Tamam.

- Sağ ol Crunchie.

- Adios millet. Buz mu?

Buz için elli dolar mı?

Kış mevsimindeyiz. Crunch, kadın artık çabalamıyor bile.

- Mutlu eş, mutlu hayat, değil mi?

- Öyle diyorsan. Bilemiyorum Francie. Gençken tarih yazacağımı sanırdım, oturup okuyacağımı değil. Büyük adam olacağımı sanırdım. Tamam, Büyük İskender gibi geleneksel anlamda büyük değilsin. Ama şey gibi büyüksün Şey gibi Büyük bir adamsın. Büyük adamlar birkaç yüz dolara bilerek kaza yapmaz. Büyük adamlar kaderlerini ellerinden kaçırmaz. Ben bir ara Ben kaderimi elimden kaçırdım Francie. Muhtemelen başından beri karşımdaydı ve ben Onu kaçırdım. Aman ya, moralimi bozdun. Bütün keyfim kaçtı. Ne yapacaksın?

Sigortacılığa falan mı başlayacaksın?

Kapa çeneni de biraz neşelen Allah aşkına.

– Ben bakarım.

– Dennis Calhoun musun?

– Sen kimsin?

– Ben Sunny ya. Belli oluyor. Crunch, gözü bantlı bir adam seni görmek istiyor.

– Sakin ol.

– Kardeşin nerede lan?

Pes edip evime dönecektim ki Nicky'nin bir ağabeyi olduğunu söylediği aklıma geldi. Hadisene! Aman yarabbi. Korsan mısın, nesin?

Hey, beni dinle! Nicky'nin nerede olduğunu bilmiyorum, tamam mı?

Onunla çalıştığını söyledi. Uzun zaman önce. Bak Yatak odasında 300 dolarım var. Al, senin olsun. Gerçi belki altın sikkeyi tercih edersin de Ben korsan değilim! Nicky'yle konuşmuyorum bile. Ondan nefret ediyorum. Şöyle yapacağız. Otuz bin doları ve o sıçtığımın tablosunu istiyorum. Ne tablosu?

– Seurat.

– Ne?

– Seurat! – Ne?

Georges Seurat, cahil herif! Yenilikçi Fransız Postempresyonalist. Noktacılığın babası. İşte o Georges Seurat, maymun suratlı. 30 bini ve tabloyu istiyorum, yoksa kafana sıkarım! Hey – Crunch, her şey yolunda mı?

– Evet.

– Neler oluyor?

– Hiç. Ne?

Korsanın biri kafama silah dayadı. Banyodayım. Sence ne oluyor Francie?

İyi be. Sorduğum için kusura bakma! 30 bini almadan şuradan şuraya gitmem. Kusura bakma Sinbad ama o misket tabancasının kurşun atacağını sanmam. O yüzden istiyorsan tetiği çek ama tablo bende değil. Nicky de yok, 30 bin dolar da! Dışarıdaki motor kimin?

Dur biraz.

– Bu ne be?

– Ne oluyor?

– Nicky geri döndü.

– Ne?

Ben de öyle.

- Ne oldu ya?

- Kader. Kaderim beni buldu.

- Paddy amca.

- Nasılsın evlat?

Hayatta mısın?

Ne zaman işe dönmeye hazır olduğumu merak ediyordun. Hazırım.

NIAGARA ŞELALESİ

- Vatandaşlık?

- Bir sürü.

- Beyan edecek bir şeyiniz var mı?

- Sadece sana olan ölümsüz aşkım güzelim. Kenara çek. Hey Paddy?

- O ne?

- Seurat. Gerçek olmaya yakınsa bile Paddy bundan çuvalla para kaldırır. Gerçek. Paddy'nin benim için ona müşteri bulmasını umuyordum.

- Selam, ben Nicky.

- Biliyorum. Tabii. Ağabeyimle konuşmam için biraz izin verir misin?

E Yara izi nereden?

Motosikletten mi?

- Hayır.

- Tamam o zaman. Sen Francie olmalısın. Paddy MacCarthy. Ama sen sadece Paddy amca de. İçeride münakaşa mı var?

Kim galip?

Sadece "Francie" kelimesini anladım. Kavga ediyorlar, değil mi?

Bu ikisi birbirine çok benziyor.

- Hiç benzemiyorlar.

- Anneleri farklı. Ülkenin farklı yerlerinde büyüdüler. Babaları her yere tohumunu saçardı. İğrenç. Yaşlanıyorsun Crunch. Hiç bu kadar kolay devrilmezdin. Bak, geçmişi unutmak için bir özür istiyorsan

Özür mü?

- Beni hapse attırdın be.

- Aynen öyle.

– Sana borçluyum.

– Evet. Beş buçuk yıl borçlusun. Ama şu anda sadece işe geri dönmek istiyorum. Peki o zaman. İşe geri dönelim. Senden özür dilemiş sayılırım.

– Birbirinize iyice giriştiniz mi?

– Keşke bu ifadeyi kullanmasan. Şimdi işe koyulabilir miyiz?

Hayır Paddy. Nicky'nin o tabloyu satmasına yardım etmeyeceğim. Bunun Nicky'nin tablosuyla bir ilgisi yok. Dennis, bu arada o senin kardeşin ve bir gün onu affetmen gerekecek. Lütfen bana Dennis deme. Nicky, Dennis'e yaptığının bedelini ödeyeceksin.

– Bunu bizzat sağlayacağım.

– Bedel ödemek istiyorum. Yine de Nicky'yle çalışmam Paddy. Hayır demeden önce hikayeyi bir dinle evlat.

– Kıssadan iyi bir hisse çıkabilir.

– Ne kadar büyük bir hisse?

– Bir buçuk milyon dolar.

– Tanrım. İki hafta önce kapım çalındı.

İKİ HAFTA ÖNCE PEDER "ARACI"

Julius Friedman.

– Bu ismi duydun mu?

– Sadece hikayeler duydum.

JULIUS FRIEDMAN "ALICI"

Bu adamın koleksiyonundakiler bilinecek olsa, 100 büyük resim hırsızlığı çözülür. İnan bana. Gözlerimle gördüm. Sonra Friedman bana Gutenberg İncili'ni duyup duymadığımı sordu. M.S. 1440 Gutenberg 1440'ta matbaayı icat eder. Her şey değişir. İlk bastığı kitap Gutenberg İncili'dir, kitapların Mona Lisa'sı. Dünyanın en değerli kitabı. Geri sar.

– Gutenberg İncili'ni çalamayız.

– Gutenberg İncili'ni çalmayacağız. Gutenberg'in bastığı ikinci kitap Kilise inançlarının epey dışındaydı. Adı Gospel According to James. O bir efsane.

JAMES "İSA'NIN KARDEŞİ"

Kilise, Konstantin öncesinden beri onun incilini gömmeye çalışıyor. Friedman'a göre, bu yüzden Gospel According to James daha da paha biçilmez. Yani havalı kitabını aşırıp teslim edeceğiz ve ganimetten payımızı alacağız. Ama sorun şu ki, kitap zaten çalındı. Geçen ay Amsterdam'daki Vanderloos Galerisi'nde adamımız az kalsın onu

pencereden çıkarken gören bir polis tarafından yakalanıyordu. Böyle havalı ve meşhur bir kitabın aşırıldığından benim nasıl haberim olmadı?

Çalındığını kimse bilmiyor. Sahtesiyle değiştirdik. Kayıp olduğunu kimse anlamayacak Cumartesiye kadar. Biz burada devreye gireceğiz. Kitabı uçakla Avrupa'dan Kanada'ya götürmüşler. 11 Eylül'den beri uçakla Amerika'ya bir şey getirilemiyor. Buradan geçip Montreal'den Detroit'e gitmesi gerekiyormuş. Ama şoför açgözlülük yapıp İncil ile birlikte bir miktar haşhaş da sızdırmaya çalışmış. Böylece adamımızı tutukladılar, İncil'i depoya koydular ve cumartesi günü bir eksper getirtecekler. Ama o İncil'i gören her eksper Gutenberg'in orijinali olduğunu anlar. Yani Gospel According to James o kadar çok kilit altında tutulacak ki Julius Friedman bir daha onu rüyasında bile göremeyecek. İncil'i alıp Detroit'e götüreceğiz. Bir buçuk milyon dolarımızı alacağız. Mesele bundan ibaret çocuklar. Şaka yapıyorsun herhalde. Birincisi, GospelAccording to James diye bir şeyi hiç duymadım. İkincisi, uluslararası bir sınır istasyonunu soyacak donanıma sahip değiliz. Bakın! Nöbetçiler var. Her yer kamera kaynıyor. Bunun için aylarca plan yapmak ve bizde olmayan beceriler gerekiyor! Boş verin! Biz A Takımı değiliz beyler. Bu işi başarma şansımız sıfırın altında. Adam gibi bir iş bulduğunu sanmıştım. Ben yokum.

- Hey Crunch.

- Bırak evlat. Ben hallederim. Gidelim evlat.

- Efendim, beni dinleyin, bu iş olacak.

- Ne olacak?

Paddy burada, Nicky burada, Crunch'ın yaşadığı şehirde tesadüfen mi toplandılar?

Crunch'ın para sıkıntısı olduğunu biliyoruz. Efendim, bunun Seurat'la ilgisi var. Ülkeye yarım günlük mesafedeki her giriş noktasına gözetim emri vermelisiniz. Komple gözetim ekipmanı, adam ve silah lazım. Bak, ateşli silah alman mümkün değil. Tamam. Silah olmasın. Yapma! Bekle! Sakin ol, biraz asabisin. Evet, hapishane insanı bu hale getiriyor. Ayrıca "Polonya Hapishanesi" kulağa geldiği kadar eğlenceli değil. Affedersiniz. Bunu hala yaptığına inanamıyorum.

- Neyi?

- Bunu. Paslanmamamı sağlıyor. Dinle Uzun lafın kısası paraya sıkıştığını biliyorum. Diyelim ki kendimi kötü hissediyorum ve gönlünü almak istiyorum. Paddy'yle bu işi yaparsak kendi payımın %10'unu sana veririm. "Seni kazıkladığım için özür dilerim" parası.

- Merhaba küçük kız. Adın ne?

- Robin. Öyle mi?

Ne tatlı. Ağzından çıkan her şey boş.

- Bunu nasıl söylersin?

- Bilmem. Dokuz yaşında küçük bir Çinli kızı çarptığın için olabilir mi?

Kurallarımız olmalı Nicky! Asla dürüstleri ve fakirleri çarpma.

Asla parayı onurundan üstün tutma.

Asla ve asla ailene ihanet etme!

Belki de gece rahat uyumak için kendimize söylediğimiz yalanlar bunlar.

Belki de kendimizi haydutlardan ve gangsterlerden üstün hissetmek için söylediğimiz yalanlar.

Ama ben bu boktan yalanlara inandım Nicky! Sense bu boktan yalanları ezip geçtin.
Ve artık ayaklarına bok bulaştı.
Sen Senin Ayakların boka battı. Benzetme boka sarıyor.

- Olabilir. Ne demek istediğimi anladın. Senin gönlünü almak için ne yapmak lazım?

Senin güvendiğim tek tarafın bir çıkarın olduğunda hırslı ve sinsi bir pisliğe dönüşmen.

- Çıkarım falan yok.

- Senin hep bir çıkarın vardır. Hep arayıştasın, hep gözlerin fel fecir okuyor. Mesele para mı sanıyorsun Crunch?

Sana bir şey söyleyeyim. İyi düşün. Bu işi daha ucuza kapatabilirdim. Salon

BASAMAĞA DİKKAT EDİN

Yemek SALONU Özür dilemesi değiştiği anlamına gelmez. Sarhoş olmayı sevmenin alkolik olduğun anlamına gelmediği gibi. Kahretsin. Lola. Lola. Nick. Evet. Hey. Uza. Crunch'la konuşmam lazım.

- Onunla ne işin var?

- Nicky işten vazgeçtiğini söyledi. Evet.

- Ben de yeniden girdiğini söyledim.

- Boş ver. Tekin bir iş değil. Crunch! Paraya ihtiyacımız var. Faturaları nasıl ödeyeceğiz?

Vay be! Dişli hatun.

- Onu sen mi ikna ettin?

- Hayır. Crunch'ın buna ihtiyacı var. Bana ihtiyacı var. Kardeşler arasında bir şey. Sen anlamazsın. Bak, bildiğim tek şey, o benim dostum ve sana ihtiyacı yok. 800 dolara kaza yapmasına engel olacak birine ihtiyacı var. Kendine iyi bak. Tamam. Yapacağım. Ama bunu benim yöntemimle yapacağız.

- Aklında ne var?

- Biraz gürültü çıkaracağız diyelim. Motosiklet. Sonra motosiklet girecek. Aynı anda Francie Francie Truva Atı dev seramik Truva Atı'ndan en az üç dakikalık oksijenle çıkacak. Paddy nöbetçileri halledecek ama önce tavandan inip dar kostümünü değiştirecek. Nicky Parmaklık Nicky de önceden 1,5 kiloluk Amerikan patlayıcısıyla ana kapıyı patlatmış olacak. 4,25 dakikada girip çıkacağız. Bu herhalde dünya tarihinin en berbat fikri.

- Sadece bir bilgisayarcı lazım! - Crunch, bilgisayarcı falan yok! Tavandan dar giysili hırsızlar sarkarken güvenlik görevlisi her şeyi güllük gülistanlık sansın diye tekrarlanan video görüntüleri gönderebilecek biri yok! Bu arada bence Paddy amcanın tayt giyebileceği günler geçti. Truva Atı fikrine gelince nereden başlayacağımı bilmiyorum. Bence o çok havalıydı. Pardon, sen kimsin?

Çırağım. Büyücü mü oldun?

Hadi oradan Nicky. Bakın, Peder'ın içeride bir adamı var. Kim olduğunu öğrenmeliyiz. Paddy amca, Peder'ı arayıp adamın ismini öğren. Bana Ponch deyin. Ben Nicky. Paddy, Francie ve Crunch. Çok boktan takma isimler. Çikolatalı gofret gibisiniz. Twix nerede?

Bir dakika, Crunch Calhoun mu?

Olamaz! Oğlum. Seni bir kere Buffalo'da altı arabanın üstünden atlarken gördüm. Hayatım değişti. Peder 10.000 dolara bize yardım edebileceğini söyledi. İlgi çekici ama olmaz. Hayır. Peder'e bildiklerimi bunun iki katına anlattım. Ve o kadar sinirlerim gerildi ki bir hafta yemedim, sıçmadım, uyumadım. Size yardım edemem. Yardım etseydin Yardım etseydim bu işi unutmanızı söylerdim. 12 kamera var. On iki tane. Yani bir düzine kamera.

- Depoda var mı?

- Hayır ama onun dışında her yerde var. Üç nöbetçi, bir yedek jeneratör. İmkansız.

- Bunu kabul edemem.

- Etmek zorundasın Snickers. Her zaman bir yolu vardır. Pekala, bakın. Peder'e söylediğimi size de söyleyeyim. Bir eksper çağırdık. Kadın cumartesi 10.00'da gelecek. Beni bir daha aramayın. "Kadın" dedin. Kim bu "kadın"?

- Hangi kadın?

- Eksper. Olga bilmem ne Long. Olga bilmem ne Long mu?

Olga Panofsky-Cienfuegos mu?

Öyle bir şey. Görüşürüz Crunch. Bir dakika Olga bilmem ne Long kim?

Yanıp kül olmuş bir köprü. Bir içim suydu. Uçkuru Düşük Amca sağ olsun, ona hayatta yanaşamayız. Bir dakika. Neden?

İhtiyar Zampara MacCarthy hem onunla hem kız kardeşiyle yattı. O da bir içim suydu. Çok yazık. Olga biraz paraya yardım ederdi. O da rahibe sayılmazdı. Hayır, kesinlikle değildi. Arayabilecekleri en az on eksper vardı, gidip onu aramışlar. Paddy yarısını düdüklemiştir. Boş verin. Her zaman başka bir yol vardır. Düzüşen yaşlılardan bahsetmeyi kesebilir miyiz?

- Tamam. Planımızı buldum.

- Hayır. Sadece bir plan buldun. Bu bir diktatörlük değil Nicky. Bir kalpazan lazım. Kirli Ernie'yi arayalım. Kirli Ernie mi?

Hayır, kalpazan lazımsa Guy'i ararız. Fransa'da saat kaç?

- Guy, selam, ben Nicky.

- Seni tanımıyorum Nicky.

- Orospu çocuğu suratıma kapattı.

- Bana ver. Selam Guy. Selam Crunch! Yok ya. Kusura bakma. Benim Fransızcam bu kadar. Önemli değil. Fransızca konuştuğunda kulağımda eşek anırır gibi oluyor. Paddy'nin telefonundan arıyorum, kısa keseceğim. İş yapmak ister misin?

- Çalışıyor musun?

Paddy'yle mi?

- Evet. Nicky'yle mi?

Buraya gelirsen her şeyi açıklarım.

- Amerika'ya mı?

- Amerika sayılmaz. Kanada'ya. Küçük Amerika.

INTERPOL'U ARA

Tamam, fırlatmak mı istiyorsunuz?

Fırlatın! Hiç umurumda değil! Hadisene! Pekala. Ona dikkat edin. Hayır, yapmayın, tamam mı?

Onu arayabileceğinizi gösteren bir belge görmek istiyorum! Hayır, dokunma ona. 2000 dolar değerinde! Açıkla. Önce Nicky, sonra Paddy, şimdi de Guy. Bir şeyler dönüyor. Saçma! Sen de biliyorsun! Sen de biliyorsun!

- Hani 10-32'miz vardı?

- 10-32 mi?

Beni sayılarla etkilemeye mi çalışıyorsun?

Sana etkileyici bir rakam söyleyeyim, 52. Çaldığımı söyledikleri milyonların sayısı. Ben sana bir rakam söyleyeyim, bir. Tek bir işi halletmeme yardım edersen

kurtulursun. Çocuklarımın üzerine yemin ederim. Çocuklarını gördüm. Onlarsız daha rahat bir hayat sürersin. Amcığın tekisin. Bir metrelik vajina gözünün içine baksa yine tanımazsın sen. Suratına yumruğu

Hadisene. Interpol.

- Interpol mü?

- Hayır, hayır. Bakma.

- Bu kesinlikle tesadüf olamaz.

- Bu tesadüf olamaz. Ne yapacağız?

Planımız ne?

- Onunla konuşacağım.

- Hayır.

- Benimle konuşur. Seninle konuşmaz.

- Hayır dedim! Interpol gerçek miydi?

- Bacağımı kesip atacak halim yok.

- Beş dakika.

- Uza Francie.

- Crunch - Yürü.

- Peki, tamam.

- Crunch - Sam?

Bizim jenerasyon artık emekli olmalı. Karşı tarafa çalıştığını duyunca inanamamıştım.

- Bari dinleme cihazı takmadıklarını söyle.

- Hayır. Dinleme cihazı takmıyorlar.

- Ayrıca güzel sanat eserleri görebiliyorum.

- E Sence orada ne kaynatıyorlar?

- Hala sanat için yapıyorsun, ha?

- Annem alıştırdı. Durumumuz hep kötüydü ama elinden geleni yapardı. Hem barmaid'lik yapar hem çocuklara bakardı. 10, 11 yaşlarındayken beni Londra'daki V & A Müzesi'ne götürdü. Ve aklımı başımdan alan bir obje gördüm. Tek bir yeşim taşı parçasından oyulmuş bir kadeh. Sadece bir kadehti Ama mükemmeldi. Her şeye farklı bakmama neden oldu. Turner, Monet, Vermeer Onlar sayesinde gözlerim açıldı. Sanatla karşılaştığımda beni saran bir his, bir tamamlanma hissi duyuyordum. Ama sahip olmak istemeye başlayınca başım derde girdi. Ya sen?

– Sen neden yapıyorsun?

– Para için.

En azından dürüstsün. Kime güvenebileceğini bilmek her zaman güzel. O tabloyu bulacağım. Senin ya da kardeşinin başını derde sokmak için değil. Sadece elimde tutmak istiyorum. Bir şey soracağım. Sing Sing hapishanesine girdin mi hiç?

Hayır. Çünkü orada seni becermek isteyen bir sürü adam tanıyorum. Bana asılıyor musun?

Seni

Hadisene! – Seni görmek bir zevkti.

– İyi gördüm seni Sam. Interpol mü?

Sıçtığımın Interpol'ü mü?

Hapse falan girmem ben! Bana göre değil! Şu kolları görüyor musun?

Bu cılız solucanlar hapiste tecavüze karşı koyamaz. Francie, annemin üzerine yemin ederim, sana bir şey olmayacak.

– Emin olamazsın.

– Güven bana. Bak Döndüğümden beri herkesten çok yanımda oldun. Söylemeyi kolaylaştırmak için sonuna "lan" katmam gerekecek ama Seni seviyorum lan.

– Tamam, sıra bende.

– Herhalde bu Guy. Guy şimdi indi ve küçük bir sorunumuz var.

– Interpol.

– Tamam. Ayak uydururuz. Tamam mı?

Evet?

Nasıl bir dolap çevirdiğini merak ediyorum.

– Ben de seninkini merak ediyorum.

– Orta yolda buluşmalıyız. Önce ne yapacağız?

– Önce, bir kopya lazım.

– Nasıl görünmesi gerekiyor?

Gözü yanıltacak kadar iyi. Dıştan bire bir, içi önemli değil. Dört günün var. Crunch, Truva Atı fikrinle dalga geçtiğim için özür dilerim çünkü işe yaradı. Kopya kitabı bize özgü bir Truva Atı'na saklayacağız. Dikkat çeken bir şeye. Paddy, bir şeyler bulmaya çalış. Aklımda şahane bir şey var. Bilmem, ne diyorsunuz?

Kendimi hem güvende hem de korkmuş hissettiriyor. Çoğunlukla korkmuş. Tuhaf. Sanki insanı takip ediyor.

SANATÇI: MAUVE KLAMINSKY İSİM: AZAT/DUDAK

Önce okşuyorsun. Çok sert yaparsan çatlar. Çok yumuşak yaparsan dokunuşuna boyun eğmez. Tam kararında. İşte buradasın. Sonra nöbetçileri kontrol altına almalıyız. Ama nasıl?

Bu sınır istasyonunda her şeyi denetlediklerini söyledin. Aynen öyle. Giren ve çıkan her şeyi. Ne kopyayı sokabiliriz ne de orijinali çıkarabiliriz. O yüzden bizim yerimize onların sokmasını sağlayacağız. Lekelenmiş itibarımızı bir kez olsun menfaatimize kullanacağız. Crunch başlama düdüğünü çalacak. Belgesiz sanat eserlerine standart olarak 30 gün el konur. Crunch sabıkalı bir resim hırsızı olduğu için gerekli belgeler olmadan resim taşıdığını görünce çalıntı olmadığından emin olmak için derhal satın alındığı galeriyi arayacaklar. Ama Crunch sahiplik belgesini gösterene kadar bu bir işe yaramayacak, ki belge bizde var. Ve nerede saklandığını biliyoruz. Tosbağa deliğe girdi. O ne demek lan?

Dev vajina sınır istasyonuna geldi işte be. Crunch'ın sabıkası yüzünden Interpol çağrılacak. Ama hiçbir suç işlenmediği için bize dokunamazlar. Bu ne böyle?

Bir metre boyunda ve gözünün içine bakıyor. Peki o gün Interpol'ü ne yapacağız?

Bizi izliyor olacaklar, bir çare bulmalıyız. İstasyonda takas gerçekleşirken Francie ile ben dikkatlerini dağıtacağız. Ama en önemlisi, Olga bilmem ne Long'un icabına bakmalıyız. Paddy?

O biraz zor olacak. Olga'yla aramız bayağı limoni. Randevuyu kaçırmalı. Ama daha da önemlisi bize o formlar lazım. Belge olmazsa erişim de sağlayamayız. Yarın başlarım. Olga, sevgilim. Hayır. Hayır, hayır, bana bunu yapamazsın. Unutmak yıllarımı aldı. Benim için öldün. Öldün sen! Senden af dilemiyorum. Beni Tanrı affetsin, işi bu. Beni kontrol edemezsin. Hiç birlikte olmamalıydık. Senden nefret ediyorum. Kalbimi kırdın, ruhumu lekeledin. Hadi oradan. Hayır sevgilim. Sen git. Hazır mıyız?

Gidelim! Doğal davranmaya çalış. Ne demek istediğini anlamıyorum. Bak burada kimler var. İki fail, bir kırmızı kutu. İçinde kesin bir şey var. Başlıyoruz.

- Harekete geçtiler.

- Sağ ol. İyi ki söyledin. Bariz olanı gözüme sokmaya devam et lütfen. Arabayı çalıştırıyorsun - Tamam. Yeter.

- Vitese alıyorsun. Seni suratından ve boğazından bıçaklamayı o kadar istiyorum ki. Herhalde sihirli kaleminle. Niagara Şelalesi Cumartesi sabahı 10.00'da Guy sınır istasyonuna girecek. Dostum, takım elbise giy lütfen. Alınma ama kaşar bir elfe benziyorsun. Ne "Elf" ne?

İstasyona bir gün önce Olga sandıkları bir kadından telefon gelir. Gelemeyeceğim ama meslektaşım Philippe'yi gönderiyorum. Merhaba. Galiba dişim kırıldı.

OLGA PANOFSKY-CIENFUEGOS sanat restorasyon ve değerlendirme şti.

Olga bir gün önce sınırdan olduğunu sandığı bir adamdan telefon alır. Hizmetinize ihtiyacımız kalmadı ancak yine de ücretinizi ödeyeceğiz.

ONAYLANDI - Ne durumdayız?

- Guy diğer hatta. Tamam, içerideyim. Nerede olduğunu nasıl anlayacağım?

Pembe ve bir metre boyunda. Fransızsın, bulursun. Ponch'un dediği gibi, odada güvenlik kamerası olmadığından, Guy takas yapabilir. Tamam. Bir saatimiz var. Çorapları aldın mı?

Aldım tabii.

- Bir tane mi?

- Bir çift diyor.

- Bir çift mi?

- Evet. Pantolona da bir çift denir. Kusura bakma Bay Tepeden Bakan, hayatım külotlu çorap almakla geçmiyor.

- File mi?

- Evet. Bunları kafamıza geçirirsek waffle'a benzeriz. Aman ne güzel. Yürü, gidelim. Galeri Evet?

Bitti. Crunch, sıra sende. Hayır. Bir terslik var. Pekala, başlıyoruz. Ne yapıyorsun?

Bu işler böyle yürür. Failler harekete geçince, polis de geçer. Sana küçük bir tüyo, "fail" suçlu demek. Bana bir kere olsun güven. Motoru çalıştırma. Ne yapıyoruz biz?

Neden seni dinliyorum?

Dikkatini dağıtıyorlar. Quebec havaalanındaki gibi. Sınır. Sınırdalar. Bizi takip etmeyi bıraktılar. Cevap ver. Hadi, cevap ver. Nicky - cep sessiz İki dakika kaldı. Hadi! Ben tamamım. Deniyorum

Deniyorum Ben Ben Hey! İşte geldi. İşte geldi. Aferin sana Crunch! Eski günlerdeki gibi. Beni polise servis ettiğin eski günler mi?

Yoksa tek gözlü bir korsanın motorumu çaldığı eski günler mi?

Sakin olun beyler. James'e içelim.

- James'e!

- James'e! Ve Nicky'ye. Dillere destandı. Şimdi sen selam ver Guy. Adam dört günde 500 yıllık şaheserin kopyasını yaptı. Sendeki yetenek bende olacaktı evlat. İlham verici bir çabaydı, kabul. Ama bir Yves Chaudron değilim. Kim Kim Yivs Şovrov da kim?

- Gitme Crunch. Hoşuna gidecek.

- Bu hikayeyi dinledim. Çişim geldi. Yapma Crunch.

- Bir dakika. Yves Şmobo kim ya?

- Sana Yves Chaudron'u anlatayım. Onunki tam bir ilham öyküsüdür. Özendiğim her niteliğe sahipti. Bir usta, bir efsane. O kadar yetenekliydi ki, çalışması melekleri bile ağlatırdı. Tarihin en büyük resim hırsızlığının ardındaki tek gerçek yetenekti. Mona Lisa'nın çalınmasının. Hikaye 1911'de Paris'te başlar. Chaudron'la değil, bir İtalyan'la. Perugia adında yoksul bir marangoz, hırsızlıktan birkaç ay önce Louvre'da sözleşmeli çalışmaktadır. Her sıradan işte olduğu gibi birçok sıradan şey öğrenir. Giriş ve çıkışların yerleri, nöbetçilerin isimleri ve vardiyaları gibi. Ancak bir faydası yokmuş gibi görünen bu bilgilerin oldukça önemli hale geleceğinden habersizdir. Çünkü Perugia'nın sözleşmesi bittiğinde alınyazısı devreye girer. Kader, Perugia'nın omzunu dürter. Eduardo de Valfierno, bir suç dehası. Valfierno, Perugia'dan 30.000 dolara Mona Lisa'yı çalmasını ister, o dönem bu miktar bir milyona denktir, yani bir marangozun asla geri çeviremeyeceği bir tekliftir. Hırsızlık macerası kendi içinde bir maceradır. Kısacası, şansın, kurnazlığın, miskin güvenliğin ve İtalyan olmanın berbat dezavantajının yardımıyla başarılı olur. Marangoz Mona Lisa'yı çalar ve hırsızlık dünya çapında haber olur. Söz verdiği gibi Mona Lisa'yı temin eder. Valfierno da parayı temin eder. Ama tuhaf bir talepte bulunur. Denizaşırı ulaşımını ayarlayana kadar resmi bir süre daha saklamasını ister. Perugia kabul eder ve bekler, bekler, bekler. Onun hikayesi burada biter. Şimdi Yves Chaudron'un hikayesini anlatacağım. Hırsızlıktan altı ay önce Valfierno, dünyanın en büyük kalpazanı Yves Chaudron'u, Mona Lisa'nın altı mükemmel kopyasını yapmakla görevlendirir. Bu, sadece Chaudron'un başarabileceği olağanüstü bir görevdir. Valfierno daha sonra Amerika'ya gidip en hırslı altı resim koleksiyoncusunu bulur ve hepsine şu soruyu yöneltir: "Mona Lisa birden piyasaya düşse 300.000 dolar verir miydiniz?

" Altısına da sorar, altısı da "Evet" der. İşte o zaman Valfierno, Perugia'ya Mona Lisa'yı çalması için para verir. Daha sonra Chaudron'un mükemmel kopyalarını gönderir ve 1,8 milyon dolar gibi akıllara zarar bir servet edinir.

ARJANTİN 1912

Yani ihtiyacı olan sadece hırsızlık haberiydi, Mona Lisa değil. Ona göre, tablonun hiçbir değeri yoktu. İşte Mona Lisa'nın çalınma hikayesi bu. ***Bu hikayeyi ilk kez küçükken dinlemiştim. O zaman bile böyle müthiş bir şeyi başaracak yeteneğe sahip olmak istiyordum. O yüzden bu işi yapıyorum. Ben kadınlar için yapıyorum.*** Yarına içelim, Peder malını alacak, biz de hak ettiğimiz mükafatı.

- Yarına! - Yarına! Hadisene. Aman yarabbi. Ağzımda kül tablası, akü asidi ve striptizci parfümü tadı E, Detroit'e gidiyor muyuz?

Peder'la işimizi bitirmeyecek miyiz?

Evet, doğru. Cümbür cemaat arabaya sığışıp tereyağından kıl çeker gibi Amerika'ya gireceğiz, ha?

Buraya gelirken beni mimlediler bile.

- Evet, beni de.

- Beni de. Beni de sevdikleri söylenemez, tam olarak ne planladın?

Bize sabıkasız biri lazım. Francie, iş sende. Bende mi?

Ciddi misiniz?

Bu zımbırtıyı niye takıyorum?

Çünkü Interpol tipini biliyor. Peki, ama Amişler atlı arabaya falan binmez mi?

Sen ilericisin. Bu işi beceremem! İyi rol kesmen lazım Hoss çünkü sana ihtiyacımız var. Bak Francie, The King's Speech filminde değilsin. Gel buraya. İki repliğin var "Detroit'e gidiyorum" ve "Beyan edecek bir şeyim yok." Sen bu işi becerirsin.

- Onunla orada buluşurum.

- Öyle mi?

Evet. Birinin Peder'la işi bağlamak için Detroit'te olması lazım. Nicky, ben de seninle geliyorum. İkimiz de bagaja saklanacağız. Bagaja mı?

Ben bagaja saklanmam. O zaman kimse Detroit'e gitmiyor. Çünkü para eline geçtiğinde yalnız olursan bir daha yüzünü bile görmeyiz. Öyle olsun. Tamam. Bagajı aç Francie. Ne yapıyorsun?

Sahi, ne yapıyorsun?

Umarım öğrenmek zorunda kalmazsınız. Peki efendim. Ama izin verirseniz Efendim, çok yaklaştık. Biz Hayır, sahada olmamam gerektiğinin farkındayım ama bu Tamam. Evet. Anlaşıldı mı?

Hoşça kal. Tamam. Baştan başlayacağız, tamam mı?

Birinci madde Resim - Bunun için mi maaş alıyorsun?

- Kapa çeneni! Hayatının ellerinden kayıp gittiğini hissettiğin oluyor mu?

Seninle aynı odada durmaya bile tahammül edemiyorum! Tamam. Tamam Francie. Bir fikrim var. Bence o İncil'den çok daha fazla para kazanabiliriz. Elimizde tutup Peder'dan daha çok isteyerek mi?

Hayır, ona teslim etmeyeceğiz bile. Peki. O zaman nasıl zengin olacağız, anlamadım. Guy'in Mona Lisa'yla ilgili anlattığı hikaye aklıma bir fikir getirdi. Bu işte bir benzerlik var. Harika. Benzerlik. İlgilenmiyorum. Sırf inadından fikri es geçme.

- İlgilenmiyorum.

- Bir dinle! Paddy amca en az 10 alıcı daha bulur. Guy'e her biri için bir kitap kopyalatırız. Galeriyi arayıp kitaplarının çalındığını bildiririz. Haber gazeteye çıkar ve tak. Bu arada 10 alıcıya 10 kopya göndeririz. Hepsi de orijinalin kendilerinde olduğunu sanır. Bundan mükemmel plan mı olur?

Bence kitap başına yarım milyon kazanırız. Hayır, iki katı. Ne kadar eder, biliyor musun?

- On milyon.

- Aynen öyle.

A.B.D.'YE GİDEN KÖPRÜ

Evet arkadaşlar. Geldik, sesinizi çıkarmayın, tamam mı?

Sakin ol! İki cümle! "Detroit'e gidiyorum!" "Beyan edecek bir şeyim yok!" Tamam, biliyorum! Normal davran. Normal ol. Normal davran. Sakin bir tip ol. Sen sakin bir tipsin Francie. Sakin bir herifsin sen. Bu iş bana göre değil. Vatandaşlık. Adım Francie Tobin! Çok güzel evlat. Nereye gidiyorsun?

Kanada! Yanlış yöne gidiyorsun. Kanada geldiğim yer. Gittiğim Detroit gittiğim yer Yani Memleketim olan Kanada değil.

- Beyan edeceğin bir şey var mı?

- Hayır. Yok Hem de hiç. Sakalın düşüyor. Çünkü Ben bir oyunda oynuyorum.

- Oyunun adı ne?

- Witness! Müzikal. Witness, ünlem işareti. Beyan edecek bir şeyin olmadığından emin misin?

Oyun berbat.

- Bagajda bir şey var mı?

- Hayır! Beyan edecek bir şeyin olmadığından emin misin?

Pardon?

Sizce bagajımda kaçakçılar mı var?

Hayır! Şu an arabamın bagajında iki Amerikalı hırsızla sınırınızı geçmeye çalışıyorum. Lütfen! Lütfen bakın. Görün. Bagajımda olup biten suç faaliyetlerini görün! Bagajı açın bayım.

- Bagajı

- Bagajı aç. O zaman Nicky, Nicky, Nicky! Tamam. Aldım. Aldım. Üç deyince.

- Evlat, uyuşturucu?

- Yok, almayayım. Hayır, yani şu an kafan mı Neyse, bagajı aç lütfen.

– Peki, tamam.

– Bir İki, üç. Evet, açıyorum Pekala. Görünüşe göre geçebilirsin. Bir şey söylemem lazım.

– Predator 2'yi beğendim.

– Evet, Predator 2 fena değildi.

– Kötü değil.

– İdare eder.

– Danny Glover. Kötü iş yapmaz.

– Doğru.

– Bol şans.

– Tamam. Teşekkürler. Oyuncuyum ya, o yüzden. Hadisene, berbattı! – Geberteceğim onu.

– Sıranı bekle. Hadi! Onu öldürelim! – Bir daha böyle işler yapmam! – Mal herif! – Hayır, hayır! – Dur! Bu ne lan! Yapma! – Ağzına sıçayım! – Dur! – Hey, başardık! – Manyak mısın sen?

İkinizin de ağzına sıçayım!

– Bok ettin lan.

– Bok ettim! Tamam, tamam, tamam! – Çocuğa vurmayacağım, söz.

– Tamam.

– Pislik! – Bunu niye yaptın?

Ağzına sıçayım! Yapmasan olmazdı. Şimdi memnun musun?

Göt herif! – Lütfen! – Göt herif. Selam dostum. İşler nasıl?

Kesat be dostum. Burası neresi?

Ofisi üçüncü katta. Galiba bütün bina için üç bin vermiş. Fazla vermiş. Bu çok büyük bir fırsat. Kendim için yapmıyorum. Zaten zenginim, biliyorsun. Senin için yapıyorum. Bu teslimatı yaparsak tonla para kaldırırız. Ve beş dakika sonra eve döneriz. Bir sebep göster. Tek bir sebep göster. Peki. Kopyaların parasını nasıl ödeyeceğiz?

Guy bir tanesini 10 bine yaptı. Bu kopyaların karbonla yaş tespitini ve eksper incelemesini geçmesi lazım. Kitap başına 10 binden, 100 bin eder. Ben karşılarım.

– Kenarda 100 binin mi var Nicky?

– Evet. O zaman buraya kadar. Çok büyük bir iş olabilirdi. Tarih yazabilirdik. Lanet olsun. Tamam, aşağı inip konuşalım. Kitap başına bir milyon. 10 milyon dolar beyler.

– İlgilenir misin?

– Herhalde ilgilenirim.

– Harika.

– Paddy amca?

On alıcı bulabilirim. Belki daha fazla. Hayır, 10'da kalalım. Açgözlülüğe gerek yok.

– Guy, ne zaman başlayabilirsin?

– Bugün. Şimdi. Belki üç hafta sürer Hayır, bir ay. Sadece para lazım. Tamam, 100 bin hazır. Hayır, hayır. En az 750.000. Bir tanesini 10.000'e yapmıştın. Hayır. Kapağını 10.000'e yaptım. Sayfalar ince iş. Karbonla yaş tespitini ve profesyonel incelemeyi geçmesini istiyorsanız, 750.

– Karbonla yaş tespiti şart mı?

– Bizim alıcılarımız için, kesinlikle lazım. Olacak iş değil. Hadi geri götürelim. Pekala, bak Ben 300.000 bulabilirim, ama Ne?

Birkaç gün sürer. Hala 450 lazım.

– Ben 100.000 koyarım.

– Ben de 100. Tamam. 500 oldu. Hala 250 eksik. Evet. Tamam, sabah evde oluruz.

– Bunu yarın hallederiz.

– Tamam.

– Crunch.

– Ne?

– Ne kadar paran var?

– Hiç yok. Evini ipotek ettirmek için bundan daha iyi bir neden Hayır, hayır. Ettirmem.

– Hayır, ev olmaz. Tek varlığım o.

– Bu işi başarırsak 10 tane ev alırsın. Bak dostum, ben Bilemiyorum. Bak, düşünmem lazım. Lola'ya sormak istiyorum. Fazla oyalanma. Kaybedecek vaktimiz yok. Bana kaybedilen zamandan bahsetme Nicky.

– Ne istediğini biliyorum.

– Güzel. Çünkü onunla konuşman gerekecek. Sana hayatta o kadar para vermez.

– Evet ama sana verir.

– Bana mı?

Sana güveniyor. Ve dünyanın her yerinden para havale edeceğiz. Hiçbir arama listesinde olmayan sadece sensin.

– Francie de değil.

– Francie altı haftadır banyo yapmadı. Hadi. Onu ikna edebilir misin?

Bu hiç içime sinmiyor. Kadın seni zorluyor Crunch. Muhtemelen Nicky'yle yatıyordur. Ağır ol. Sakinleş Francie, yapma. Gel, gidelim. Adam yüz binlerce dolarını söğüşlüyor Crunch. Korkaklar ecellerinden önce defalarca ölür. Cesurlar ise bir kez ölür.

– Jül Sezar'dan mı?

– Evet! Nicky hakkında ne düşündüğünü biliyorum, inan bana. Ama bu Hepimiz bununla hatırlanacağız. Of Tanrım. Hiç vakit kaybetmiyorsun. Ne diyebilirim ki?

Heyecanlıyım. Tamam. Harika, hepimiz buradayız. Yarından itibaren irtibat kurmayacağız. O arada Paddy satışları yapmış, Guy da kitapları tamamlamış olacak. Crunch göndermeye hazır olacak. Lola da para işini halledecek. Bir ay içinde Amsterdam'la irtibata geçeceğiz, haber yayılacak, kitapları göndereceğiz ve zengin olacağız. Peder bayağı kızacak.

– Peder'la ben ilgilenirim.

– Sana telefonunu veririm. Nicky, şunu söylemem lazım. Bana bir şekilde kazık atacaksan, bu vazgeçmek için son şansın. Bunu almazsan her şeyi affederim. Hepsini olmamış sayarım. Crunch, olanlar için çok özür dilerim. Tamam, her şeyi batırdım. Keşke en başa dönebilsem. Ama dönemem. Yolumuza devam etmek zorundayız. Hep büyük bir şey yapmak istedin, hepimiz öyle. Bu bizim şansımız. Hadi oğlum, bu işi birlikte yapalım, iki kardeş gibi. Tamam, varım. Pekala.

– Hepimiz için, ha?

– Evet! Hak ettiğimiz mükafatı almaya. Gerçekten nefes kesici. Hay aksi. Baksana Midge. Bozukluğun var mı?

– Kirli Ernie.

– Hey! Nicky! – Gel bir sarılayım! – Sarılmayı sevmem Ernie. Midge, sen biraz git. Otelde görüşürüz. Dikkatli ol Ernie. Bu şehirdeki fahişeler pek temiz olmaz.

– Hey! O benim karım.

– Affedersin Ernie. Galiba Avrupa modası bizden çok daha ileride Şaka yaptım be dostum. Kadın fahişe. Planın ne?

Pekala. Gospel According to James'in 10 kopyasını yapacaksın, tamam mı?

Aynı anda Guy de Cornet de o binada aynısını yapıyor olacak. Hayır. O herif midemi bulandırıyor. Çalışması çok gösterişçi Boş ver onu. Kendi işine odaklan.

- Bu, binanın anahtarı.

- Tamam. Guy'in kitapları mükemmel olacak. Karbonla yaş tespitini, eksper analizini falan geçecek. Ama seninkilerin o karbon saçmalığını geçmesine gerek yok. İnandırıcı dursunlar yeter. Çok daha ucuza gelir. Ama neden?

Neden Guy'in kitapları için onca masrafa giriyorsun?

Neden?

O partiyi neden yaptırıyorsun?

Çünkü onlar ellerindekini göndermeden senin yaptığın 10 kopyayı alıcılara göndermeyi planlıyorum. Böylece onlardan beşte bir pay alacağıma, parayı seninle bölüşeceğim. Anladım. Aile ayrı, para ayrı, öyle mi?

Evet, sana aileyle ilgili iki çift laf edeyim. Crunch'ın biraz beyni olsaydı o da aynısını yapardı. Evet ama sen bizimkileri teslim ettikten bir hafta sonra o kendininkileri teslim edince onu çarmıha gererler. O Fransız piçi Guy'i de. Ama sonra senin peşine düşer dostum. Ben buralarda olmayacağım. Efendim?

Nicky, hala Peder'ın numarasını istiyor musun?

Mesajla gönder Paddy. Tamamdır.

- Ne var?

- Merhaba Peder. Ben Nicky Calhoun. Ne?

Nicky Calhoun mu?

Beni ne diye arıyorsun?

Sadece kitabınızın elimizde olduğunu ve biraz gecikme olacağını söylemek istedim.

- Gecikme mi?

- Evet. Teslimat zamanında. Bir ay falan sürebilir. Neden bahsettiğini bilmiyorum. Bir daha arama. Sizi görmeye geleyim, o zaman konuşalım. Ne dersiniz?

Peder?

Yokum. Mesaj bırakın. Peder, gecikme için yine özür dilerim. Yüz yüze konuşmak için Detroit'e geliyorum. Peder?

Galiba bütün bina için üç bin vermiş. Böyle meşhur bir kitabın aşırıldığından benim nasıl haberim olmadı?

Julius Friedman. Bu ismi duydun mu?

Paddy cep aranıyor Hadi Paddy. Hayır demeden önce hikayeyi bir dinle evlat. Kıssadan iyi bir hisse çıkabilir. Paddy MacCarthy. Mesaj bırakın, sizi arayayım. Hadisene! - Gospel According to James'i duymadım - Özel bir İncil Geçen ay Vanderloos Galerisi'nde - Vanderloos Galerisi.

- Bir hırsızlık ihbar etmek istiyorum. Anlamadım. Burası karakol değil. Hayır, hayır. Koleksiyonunuzdaki bir kitap. Gutenberg Matbaası tarafından basılmış bir İncil.

- Galiba yanılıyorsunuz.

- Hayır, hayır. Gospel According to James kitabı sahte. Kontrol edin.

- Yapamam.

- Neden?

Burası heykel müzesi. Kitap ya da tablo sergilemiyoruz. Sadece heykel sergiliyoruz. Peder'ın içeride bir adamı var Cumartesi günü bir eksper getirtecekler - Paddy, adamın ismini öğren

- Bana Ponch deyin. Üzgünüz. Aradığınız numara kullanılmamaktadır. Görüşürüz Crunch!

- Arayabilecekleri

- Hadisene! en az on eksper vardı, gidip onu aramışlar. Olga bilmem ne Long.

- Alo?

- Ben Nicky Calhoun.

- Paddy'yi gördünüz mü?

- Ne?

- Paddy'yi gördünüz mü dedim?

- Birkaç gün önce gitti. Ya İncil?

Gümrükten İncil'e bakmanızı istediler mi?

- İncil mi?

- Sıçtığımın Gospel According to James'i! - Ona bakmanızı istediler mi?

- Ne?

İşte Mona Lisa'nın çalınma hikayesi bu. Hayatımın en güzel beş buçuk yılını çaldın Nicky. Nicky, Dennis'e yaptığının bedelini ödeyeceksin. Bunu bizzat sağlayacağım.

- Peder'la ben ilgilenirim.

- Sana telefonunu veririm.

- Efendim?

- Nicky, Peder'ın numarasını istiyor musun?

Tarih yazabilirdik. Lütfen mesaj bırakın. Lola, aç telefonu. Beni ara! Bir sorunumuz var! Yani ne demek istiyorsun?

Bana güvenmiyorsun. Sana güvenmiyor değilim. Yapma. Herkes bana palavra sıkıyor. Kimse palavra sıkmıyor. Bu Neye benzediğini söyleyeyim, Claudius'a benziyor. Bence gelmiş geçmiş en büyük Roma imparatoru. Claudius döneminin en zalim hükümdarlarını nasıl alt etti, biliyor musun?

Katil ruhlu, manyak aile fertlerinin hepsinden nasıl uzun yaşadı?

- Nasıl?

- Aptala yattı. Aptala yattı ve hepsini kandırdı. Sevdiklerini bile. Bick. Tamam. Alo?

4-26 mı?

Tamam. Bunu ne zamandır planlıyorsun?

Lola'nın küçük jakuzi partisini hatırlıyor musun?

Büyük adamlar kaderlerini ellerinden kaçırmaz. Ben kaderimi elimden kaçırdım Francie. Muhtemelen başından beri karşımdaydı ve ben

USTALARIN HIRSIZLIKLARI

Onu kaçırdım. Yani avanak ben hariç herkes işin içindeydi. İnsanlar tahmin edilebilir Francis, sen, ben. Öyle olmasaydı, vaktimizi diğerlerinin ne manyaklıklar peşinde olduğunu düşünerek geçirirdik. Sadece bir heykeli bıraktım. Sonra geri aldım. Fikri kafasına sokup geri kalanı hayal gücüne bıraktım. Cumartesi sabahı 10.00'da Guy sınır istasyonuna girecek. Guy diğer hatta. Tamam, içerideyim. Evet

- Arama emriniz var mı?

- Arama emrine ihtiyacım yok. Polis değilim. Ama bunlar polis. Dominick Calhoun, bize arama için muhtemel gerekçe sunan bir bilgi aldık. Bakın, burada ne var. Georges Seurat. Model, Rear-view, 1887. Noktacılık dönemi. Çok güzel. Şu küçük noktalara bayıldım. Çok sanatsal.

- Getirdin mi?

- Evet.

- Senin hatun nerede?

- Gelecek Paddy. Kadında 750 bin dolarımız var. Bilemiyorum mon frère, belki de, nasıl derler Komplocu bir kaltaktır. Beyler, kız bir şey yapıyor, tamam mı?

Bana bir sürprizi olduğunu söyledi. Sadece geç kaldı. Gitmeliyiz. Kaçalım. Crunch, seni seviyorum dostum. Yanında olduğumu da biliyorsun. Ama bence karı çekip gitti. Peşinde bir polis konvoyuyla şu köşeden dönebilir evlat.

- Süper ya.

- Ne?

Ama bu Sizi barda kavga ederken görmüştüm. Acaba öyle miydi?

sonra onu sigorta olarak tutabileceğini söyledi Şimdi sana parmak sallayacağım. Peki. Ben de kolumu kaldırırım Peki, tamam. Yani Nicky'yi 300 bin dolarından etmek için mi bunca zahmete girdin?

300 bin mi?

Şuna 20 milyon desene sen. Hikaye burada ilginçleşiyor. İki hafta önce, bu tablo, Mexico City'de bir resim koleksiyoncusundan çalındı. Kader Francie. Kaderim beni buldu. Benim için bir şey bulmanı istiyorum. Paddy amca rahatlıkla 10 alıcı daha bulur. On alıcı bulabilirim. Belki daha fazla. Yani ihtiyacı olan sadece hırsızlık haberiydi. Ben Paddy MacCarthy. İlgilenebileceğiniz bir parça buldum. Çok güzel. Seurat nerede?

Georges Seurat, cahil herif! Yenilikçi Fransız Postempresyonalist. Noktacılığın babası. İşte o Georges Seurat! - Bunun Seurat'la ilgisi var.

- Bunun Nicky'nin tablosuyla bir ilgisi yok. Gerçek olmaya yakınsa bile Paddy bundan çuvalla para kaldırır.

- Hala 450 lazım.

- Ben 100.000 koyarım. Ben de 100. Hepimiz bununla hatırlanacağız. On kopya, yedisi çoktan yollandı. 20 milyon dolar. Bu soygun muhabbetini sevdim.

- Dikkat et! O orijinali.

- Bir dakika, gerçeğini sakladın mı?

Interpol Nicky'nin odasındakinin sahte olduğunu biliyor mu?

- Interpol ellerindekini gerçek sanıyor.

- Sadece elimde tutmak istiyorum. Onunla yaşamaya ne dersin Sam?

Çok isterim. İlk gördüğünde gerçek olsa da olmasa da gerçek diyeceksin. Yüzde yüz gerçek. Hadi bakalım mavililer! Takım elbiseli, hadi! İyiler sağ olsun. Kesinlikle. Arkadaşlar, sizinle çalışmak bir zevkti. Başardın Dennis. Dillere destan olacak, ha?

Ya okunmaya değer bir şey yaz, ya da yazılmaya değer bir şey yap. Hepsini tek bir yere harcamayın. Tecrübeli suçlular, hapiste geçen zamandan sadece iki günün hatırlandığı söyler. İçeri girdiğin gün ve içeriden çıktığın gün. Son gününüzü de ancak sizi bekleyen bir şey varsa hatırlarsınız. Bir cüzdan. Tahliye edildiğiniz gün postanızı kontrol edemezler. Bu da sabah geldi. Yeni onaylandı.

- Kimden?

- Yazmıyor. Asla emin olamadım ama inancım vardı. Güvenim vardı. Güveniniz yoksa, geriye ne kalır?

Ne tablosu?

- Seurat.

- Ne?

Georges Seurat, cahil herif! Yenilikçi Post-Fransız Empersonalist. Noktacılığın Hadisene! Postempresyonalizm'in yenilikçi babası. Noktacılığın babası. Yenilikçi Fransız Postempresyonalist. Ve noktacılığın babası. Yenilikçi Post-Fransız Empersonalist. Ettiğim repliklerin içine edenin babası. Kanka! İşte o Georges Seurat, cahil herif! Yenilikçi Fransız Postempresyonalist. Bilmem nenin babası O adam işte. Yenilikçi Fransız Postempresyonalist. Noktacılığın babası. İşte o Georges Seurat, maymun suratlı. Yenilikçi Fransız Postempresyonalist. Aman ya, moralimi bozdun. Nesin sen, Eeyore mu?

Nesin sen, Morrissey mi?

Nesin sen, Willy Loman mı?

- Bütün keyfim kaçtı.

- Keyfin mi kaçtı?

Senin için bile Francie, keyif kaçırıcı biri olamam. Kapıya mı baksam acaba?

Ben bakarım. Ben bir oyunda oynuyorum.

- Öyle mi?

Adı ne?

- Amiş Kedileri.

- Adı ne?

- Kediciğimi Yumrukla. "Kediciğimi Yumrukla" mı?

- Adı ne peki?

- Cats.

- Bildiğimiz The Cats mi?

- The Cats. Cats veya The Cats.

- Pekala. Sakallı mı oynayacaksın?

- Evet. Kesat be dostum.

ANKARALI ÂŞIK NİYAZİ DEMİRÖRS'ÜN HAYATI VE ESERLERİ

2 Ocak 1927'de Ankara'da dünyayı şereflendiren Aşık Niyazi Hazretleri, ilk, orta ve lise tahsillerini Ankara'da tamamlayarak önce askerlik görevi için, 1951 senesindeyse asaleten ordu mensubu olmuş, yüzbaşı rütbesine kadar yükselmiştir. Geçirdiği kalp rahatsızlığı sonucu, ordudan malûlen emekli olan Aşık Niyazi Hazretleri, Milli Savunma Bakanlığında sivil olarak görevini sürdürerek oradan emekli olmuştur. Kadriye Hanımla olan evliliğinden Handan, Ahmet, Ömer Ulvi adlarında üç çocuğu dünyaya gelmiş, 8 Aralık 1973 tarihindeyse kalp rahatsızlığı sonucu bizleri tarifsiz acılara gark ederek sonsuzluk âlemine göç etmişlerdir. Bu göç, her ne kadar bizim gözümüzden cisim olarak kaybolmasıyla gerçekleşmiş gibi görünse de, Aşık Niyazi Hazretlerinin öte âleme asıl göçü, 1956 yılının aralık ayında Efendisi **YOZGATLI ULVİ DURAK ERDENİLGEN HAZRETLERİ** ile karşılaşıp ona biat etmesiyle başlamış ve Tevhit İlmi öğrenimi sonunda icazetini almasıyla son bulmuştur, çünkü Tevhit (İlm-i Ledün), kişileri daha dünyada yaşarken Allah'a döndürmekle, onları zaten bu dünyadan göç ettirmektedir.

Evet, Aşık Niyazi Hazretleri, 1956 yılında 29 yaşında Tevhid İlmi öğrenimine adım atarak mana âlemine doğmuş, madde âlemini terk etmiştir. Bundan sonraki yaşamı, cisim görüntüsü altında mana âleminde devam etmiştir. **Gözden kaybolan, cismidir, ruhu mana âleminin doruklarında ilelebed yaşayacaktır.**

Aşık Niyazi Hazretleri 1956'da başladıkları mana yolculuğunu, iki sene gibi kısa bir zamanda tamamlayarak Ulvi Durak Erdenilgen Hazretlerinin vefatından sonra 1958 yılında mürşitlik görevini üstlenmiş, 8 Aralık 1973 tarihine kadar da pek çok talebesi olmuştur. Yaklaşık otuz beş kişi olan talebelerinin çoğunluğu Ankara ve İstanbul'daydı. Vefatından önce, yalnız bir tek kişiye, ilk talebelerinden olan **ÇORUMLU MEHMET İLHAMİ DOĞMUŞ HAZRETLERİ**ne verdiği icazet ile mürşitlik yetkisi vermiştir.

Aşık Niyazi Hazretleri Üçüncü Devre Melâmiliği kuran **SEYYİD MUHAMMED NURÜL ARABİ HAZRETLERİ**nin getirdiği kurallarla bizleri eğitmiştir.

ESERLERİ:

Aşık Niyazi Hazretleri tasavvuf âlemine

"ALLAH AŞKI HER ŞEYDEN ÜSTÜNDÜR" (1962)

"ARANILAN SEVGİLİ (Hazret-i Mevlâna Şems-i Tebrizî Hazretlerini Şam'da Niçin Aradı?)"(1965)

"KÂBE YOLU AŞK YOLUDUR"(1969)

isimli üç eser kazandırmıştır.

"ALLAH AŞKI HER ŞEYDEN ÜSTÜNDÜR"

"Allah Aşkı Her şeyden Üstündür" isimli eser şu ana başlıklarla incelenebilir:

- **Tevhit İlminin (İlm-i Ledün, Hakikat ilmi) Melâmi Mesleğinde öğrenim ve yaşanma tarzı ve Melâmilik hakkında bilgiler.**
- **Tevhit İlmi ile ilgili sohbet ve fikirleri.**

· **Kendisine ait olan şiirler (Dîvan).**

Erişim: http://www.allahgercegi.com/

İLİMLERDE VE TABİAT KANUNLARINDA ZORUNLULUK VE ZORUNSUZLUK ÜZERİNE Prof. Dr. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY'LA

Emile Boutroux, bugün hâlâ bizim ders kitaplarımızda en büyük değişmez gerçek olarak okutulan ve meşhur Fransız kimyacısı Lovaisier'in koyduğu «bir şey yoktan varolmaz, vardan yok olmaz» prensibine 1874'de karşı çıkmıştır.

Muhammed Sarıtaş: Efendim, sizin «Emile Boutroux'da Zorunsuzluk Doktrini» adıyla hazırladığınız doçentlik teziniz aydınlar arasında ciddî yankılar yaptı. O sebeple konunun daha geniş kitleler tarafından kolaylıkla anlaşılmasını sağlayacak bir şekilde ele alınmasının, tartışılmasının isabetli olacağını düşünüyoruz. Bu çerçevede «Zorunsuzluk Doktrininin mahiyetini özetleyebilir misiniz?

Süleyman Hayri Bolay: Evvelâ sizin ve Yazarlar Birliği'nin bu hususdaki alakanıza teşekkür ederim. Tezimin yayınlanma imkânı olursa, daha geniş bir alâka uyandıracağına ve Türkiye'de ilmin yapısı, meydana gelişi ve muhtevası açısından derinliğine inme imkânını hazırlayacağına, inanıyorum. Bundan yüz on sene kadar önce Fransa'da ortaya atılmış olan bu tez çok geç de olsa Türkiye'de yeni ve büyük akisler uyandıracak özelliktedir. Zorunsuzuk doktrini denilen şey, evvelâ ahlâkî yönden bizi ilgilendiriyor. Çünkü, **Emile Boutroux**'nun bundaki esas maksadı, 19. asırda Batı dünyasında ortaya çıkmış mutlak determinist ve mekanist felsefelerin, insanın serbest hareket etme, davranma hürriyetini İlmî kanunlara bağlama arzu ve gayesine karşı çıkmak idi. Çünkü, meselâ Fransız fizikçisi ve astronomu Laplace, bin sene sonra kâinatın herhangi bir yerinde ne olabileceğini, şimdiden bazı verilere dayanarak tayin etmenin mümkün olabileceğini ileri sürecek kadar mutlak bir determinizmin ve mekanizmin içine giriyordu. Bu determinist ve mekanist anlayış biyolojide, ona bağlı olarak psikolojide, daha sonra sosyolojide ve diğer ilim dallarında hâkim olmaya başladı. Öyle ki, pozitivizmin bir kolu olan bu **scientiste (siyantist ilimci)** anlayış, bunu daha da ileri götürerek meselâ en büyük temsilcisi olan **Ernest Renan'ın «İlmin Geleceği»** adlı kitabında ifade ettiği gibi, **«yarının âmentüsünü ilim yazacak»** diyor. Bu ilimci anlayış, ahlâkın da, dinin de, sanatın da, İlmî kanunlarla tabiat ilimlerinin esaslarıyla kurulabileceğini ve onlara dayanılarak yeni bir ahlâk, yeni bir din, yeni bir sanat meydana getirebileceğini ileri sürdü. Yani bunlar, değerler sahasını ilimle tanzim etmek kafasındaydılar. Boutroux'nun esas karşı çıkmasındaki maksat budur. Fakat o ahlâk sahasında zorunsuzluk vardır, diyebilmek için bunu maddî âlemden, tabiatın içinden alarak ve tabiat ilimlerinin yapısını inceleyerek ahlâkî sahaya kadar çıkardı. Bunun için de tabiatta meydana gelen, fiziğin mekaniğin, matematiğin, biyolojinin, kimyanın, fizyolojinin meşgul olduğu sabalarda da zorunluluk değil, zorunsuzluk olduğunu isbat için uğraşmıştı. Onun için mantık, matematik, mekanik, fizik, kimya ve biyoloji ona bağlı olarak fizyoloji, zooloji, psikoloji ve sosyolojinin yapılarını inceledi. Bunların elde ettikleri, buldukları ve evrensel veya cihanşümûl dedikleri kanunların ne derece geçerli olup olamayacağını araştırdı ve ondan sonra da tabiat kanunlarının zorunlu olamayacağını, kendi yapılarında böyle bir şey olmadığını, insanın fert olarak iç âlemini bunlara dayanarak tanzim etmenin mümkün olamayacağını, cemiyet hayatını ve dolayısıyla sosyolojiyi de buna dayandırmanın mümkün olmadığını ortaya koyduğu bu tezini 1374'de 28 yaşındayken yazdığı ***«De La Contingence Des Lois De La Nature»*** yani ***«Tabiat***

Kanunlarının Zorunsuzluğu Hakkında» adlı küçük ve muhtevalı kitabıyla ortaya koydu. Büyük akisler uyandırdı kitap o zaman. Devrin tanınmış ilim adamları ve filozofları önce şaşırdılar. Çünkü kendilerinin determinist anlayışlarına karşı çıkılıyordu. Fakat Boutroux, aradan geçen zamanda, yani 1874'den 1892'ye kadar olan aşağı yukarı 20 senelik zamanda bu fikrini geliştirdi ve 1892-93 yıllarında Sorbonne'da vermiş olduğu dersleri doğrudan doğruya çağdaş felsefe ve ilimde tabiat kanunu fikrine tahsis etti. Bunu da sonradan bir kitap hâline getirdi. Bu arada biz bu saydığım sekiz ilmin mâhiyetlerinin, muhtevalarının, meydana gelişlerinin incelendiğini ve tabiat ilimlerinin ve ondan sonra da onların bulmuş olduğu kanunların zorlayıcı olamayacağını, insanların değer sahasına, inanç sahasına sanat sahasına bunların müdahale edemeyeceğini ortaya koydu. Ondan sonra ahlâka dair kitaplar yazdı, konferanslar verdi, ve onlarda da bu meseleyi işledi. Hattâ Almanca'dan tercüme ettiği, o devrin meşhur felsefe tarihinin önsözünde, tarihte dc ***«Contengance»*** yani zorunsuzluğun olduğunu ileri sürdü. O kadar geniş ve derin bir tesir yaptı ki bu, meselâ matematikte, fizikte, biyolojide ilimlerin yapısını tcnkid eden ilim adamları çıktı. 20-30 senelik araştırmalar neticesinde matematiğin yapısını, fiziğin ve biyolojinin yapısını ve diğer ilimlerin yapısını tenkid eden büyük kitaplar yazıldı. Meselâ Pierre Duhem bunlardan birisi. Bir katolik bu adam, koyu bir katolik. Ama **«Le Systéme Du Monde» yani «Âlemin Sistemi»** adlı 10 ciltlik kitabında, tâ ilk çağlardan itibaren fiziğin geçirdiği safhaları incelemiş ve Rönesans'a kadar getirebilmiş. Gazzalî'ye de yer vermiş kitabında ve buradan fiziğin bulduğu kanunlara mutlak surette bağlanılamayacağını, bunların zorunluluk taşımayacağını ortaya koymuş. Bunun gibi Louis Couturat, G. Milhaud ve benzeri âlim filozoflar —ki hepsi, Boutroux'nun talebelerindendir— bunlar Ecole Normale Superieure'de, yani Yüksek Muallim Mektebi denilen —Türkiye'de de bunun benzerini yapmaya çalıştılar, sonradan bozdular— yerde yetişmiş kimseler. Bergson yine O'nun talebelerinden. Hem de Ecole Normale Superieure'den. Bir de ahlâkî sahada da en büyük tesiri —birçok kimselere olmakla beraber— «aksiyon felsefesi»nin kurucusu olan Maurice Blondel'de görüldü. Blondel'in tezi 1897'de ortaya kondu. Meselâ Edmond Goblot determinizmi müdafaa ediyor ama, Mantık adlı büyük kitabının önsözünde Emile Boutroux'nun kendisine nasıl tesir ettiğini ve ondan nasıl istifade ettiğini açıkça beyan ediyor ; Diğer tesir ettiği biri de Emile Boutroux'nun, sonra kayınbiraderi olan, dünyaca meşhur matematikçi Henri Poincarre'dir. Ondan sonra, yine devrinin militan katolik matematikçi ve fizikçisi olan Edovard le Roi, Henri Poincare'nin arkadaşı. Poincare onun fizikte, matematikteki buluşlarını takdir ediyor, ama dindarlığından ve katolikliğe bağlı militan olarak bir takım görüşler ileri sürmesinden rahatsız oluyor, ilmin değeri meselesinde ona karşı çıkıyor. Henri Poincare'nin **«İlmin Değeri»** kitabı Edovard Le Roi'ya cevaptır. Edovard Le Roi da ona cevap vermiştir. Ama, meselâ Poincare'nin Türkçe'ye tercüme edilmiş olan yanılmıyorsam, **«Son Düşünceler»** kitabının baş tarafında bir makalesi var, tabiat kanunlarına dair. ***Orada diyor ki, Boutroux tabiat kanunlarının zorunsuz olduğunu ileri sürüyor.*** Ondan sonra da bir matematikçi, bir jeolog, bir astronom, bir fizikçi olarak zorunsuzluğun mümkün olamayacağını söylüyor. Ama makalenin sonunda, **«biz tabiattaki değişiklikleri ânında göremeviz, belki asırlar sonra farkederiz.** Bizim bildiğimiz ve her yerde hâkim zannettiğimiz bir tabiat kanununda bir değişiklik olursa bu çok sonraları farkedilebileceği için burada zorunsuzluktan bahsedilebilir. Neticede Emile Boutroux'yu kısmen, bir ilim adamı olarak tasdik etmek zorunda kalıyor. Hasılı tesirleri çok derin ve çeşitli olmuştur. Nitekim aynı Poincaré aynı kitapta iki makale halinde ilmi ahlâkın olamayacağını, ilmin determinist, ahlâkın ise hürriyetçi olduğunu aynı tesirle müdafaa ediyor.

M.S.: Emile Boutroux'nun, sistemini ortaya koyarken takibettiği yol nedir? Sistemini hangi esaslara dayanarak ortaya koyuyor?

S.H. Bolay: Emile Boutroux, demin de söylediğim gibi, bir defa devrinin hâkim olan tabiat ilimlerindeki kanunları, onların yapısını incelemiştir. Hareket noktası budur. Yani onların yapısını inceleyerek onların zaaf noktalarını tesbit etmiştir.

Emile Boutroux, bugün hâlâ bizim ders kitaplarımızda en büyük değişmez gerçek, en büyük ilmî hakikat olarak okutulan ve meşhur Fransız kimyacısı Lavoisier'in koyduğu «bir şey yoktan varolamaz, vardan yok olamaz» prensibine 1874 de karşı çıkmış.

Niye?

Böyle kat'i bir şey olamaz, diyor. Biz kâinatın hangi noktasını ne ile tesbit etmişiz; ne ile müşahede edip orada ne ile yeni kanuniyetler bulmuşuz ki, bizim bulduğumuz şeyin kâinatın her yerinde geçerli olduğunu iddia edebilelim?

Bu, değişmeyi önleyen bir şeydir, diyor. Halbuki kâinatta değişmeyen şey, sadece değişme kanunudur. Öyleyse herşey değiştiğine göre, **«hiçbir şey değişmez» demek veya «yoktan hiçbir şey varolmaz, var olan hiçbir şey yok olmaz»** demek doğrudan doğruya âlemdeki, varlıklardaki gelişmeyi, değişmeyi önleyici, inkâr edici tarzda bir iddia olur. Yani buna benzer esasları tâ matematikten başlayarak somut ilimlerin buldukları, hepsinde geçerli kabul ettikleri kanunları, meselâ maddenin değişmezliği kanunu, enerjinin değişmezliği kanunu gibi kanunları inceleyerek onları irdeliyor. Ondan sonra onların geçerlilik derecesini münakaşa ediyor. Bunu da yapabilmek için, tabiatıyla, tabiat ilimleri dediğimiz ilimlerin konusunun neler olduğunu, neye dayandığını, neyi incelediğini, nerelere ulaşmak istediğini ortaya koyuyor. Dolayısıyla mücerret olarak maddenin yapısından başlayarak cansız âlemi dört tabakaya ayırıyor.

Buralarda, cansız âlemde olmakla beraber, basamaklar görülür. Biz şöyle baktığımız zaman maddeyi cansız olarak görüyoruz, ama o farklılıklar görüyor. Meselâ bir canlıda en basit hücrenin yapısına baktığımız zaman, hattâ protoplazmaya baktığımız zaman onda, çok basit bir hâdise olarak, canlılık alâmeti olarak, irkilmeyi görüyoruz. Bu onu cansızdan ayıran en büyük özellik oluyor. Ondan sonra da tek hücrelilerden çok hücrelilere, sonra bitkilere, insanlara doğru basamak basamak geliyor ya, bunun gibi cansız âlemi de dört tabakaya ayırıyor. Ondan sonra canlılar alemini dört tabakaya veya basamağa ayırıyor. Toplam sekiz basamak. Yalnız bu arada bir şeye temas edeyim. ***Takiyettin Menguşoğlu, Felsefeye Giriş*** adlı kitabında ve ***Nikolai Hartman***'a dair hazırladığı doçentlik tezinde ileri sürdüğü bir takım fikirlerinde, dolaylı veya doğrudan, bence Emile Boutroux'dan istifade etmiştir. Söylemek istediğim şudur: Nikolai Hartman'ın müridi olarak, onun yanında doktora yapmış, onun fikirlerini benimsemiş, yeni ontolojinin kurucusu Nikolai Hartman'dır demiştir. Halbuki biz Emile Boutroux'un kitaplarında, bilhassa 1874'de vermiş olduğu bu tezde bu tabakaların daha zengin olarak mevcut olduğunu görüyoruz. Hattâ bu tabakalarda geçerli olan kanunların Nikolai Hartman'ın tesbit ettiği, kitaplarında ileri sürdüğü kanunların aynısı olduğunu görüyoruz.

M.S.: Yeni ontoloji, fenomenolojik bir yapı gösteriyor. Siz bu durumun Emile Boutroux'dan kaynaklandığını mı ileri sürüyorsunuz?

S.H. Bolay: Evet, ben bunu esas olarak Boutroux'da görüyorum. Nikolai Hartman ondan almıştır, diyorum. Hattâ bunu **kollokyumda [** Bilimsel bir sorunu incelemek veya siyasî, ekonomik, diplomatik sorunları tartışmak için yapılan akademik toplantı, konuşu, bilimsel toplantı.] **Bedia (Akarsu) hanıma söyledim. Bedia hanım «doğrudur, Emile Boutroux'dan istifade etmiştir»** dedi. **Ama bunu ne Hartman zikrediyor, ne de Takiyettin Mengüşoğlu.. Bakıyorum, zorunsuzluk tarifi Boutroux'nun aynısı. Materyalizme, Pozitivizme, Marksizme yönelttiği tenkitler de Boutroux'nunkinin aynısı.** Fakat Boutroux'nun lâfı yok. Bu, ya bilerek yapılıp inkâr ediliyor yahut da bilmeden alınıyor. Benim burada esas olarak söylemek istediğim, onun bu varlık tabakalarına dayanarak hürriyetin olduğunu ortaya koymaya çalışmasıdır. Çünkü ona göre her tabaka, âdeta ayrı bir kapalı kutudur. Yani birinden birine geçiş vardır, ama biri diğerinin daha gelişmiş şeklidir ve dolayısıyla orada bağımsızlık vardır. Şimdi eğer böyle demese Emile Boutroux, aşağıdaki maddî tabakaların, bilhassa Marksizmin altyapı anlayışından bakacak olursak, yukarıdaki üst tabakalar yani manevî aleme ait tabakaları bunların tayin etmesi, belirlemesi, determine etmesi lâzım gelir. Boutroux, bunu önlemek için her tabaka kendisinden bağımsızdır, diyor. Her tabakanın kendine has kanuniyeti vardır, dolayısıyla biri olmadan diğeri olmayabilir, ama kendi içinde müstakil yaşarlar, diyor.

TABİAT KANUNLARININ MAHİYETİ

M.S.: Peki kendi içlerindeki kanuniyetler, hürriyetin sağlanmasına nasıl imkân veriyor?

S.H. Bolay : Şimdi hürriyet bakımından durum şöyle. Alt tabakalarda, yani cansız âleme ait dört tabakada kozalite veya sebeplilik kanununu kabul ediyor. Yalnız Boutroux'nun determinizmi tarifiyle zorunluluk tarifi farklıdır; ikisini ayırıyor. Biz ise aynı gibi görüyoruz. Hâlbuki o, baştan kendi anlayışının kavramlarını sağlam olarak koyuyor. O, bir şeyin olduğundan başka bir şey olamamasına zorunluluk diyor. Misâl verecek olursak, ateşin aslı yakmaktır, başka türlü olamaz. Vasfının peşinden gitmeye mahkûmdur. Bu bir zorunluluktur. Eğer ateş yakmazsa veya yakmadığı bir hâl olursa, bu istisnaî bir hâldir. Orada zorunsuzluktan bahsetmek icap eder. Neden böyle oluyor? Şimdi maddî âlemde zorunsuzluk değil, sebep netice münasebetine dayanan determinizm vardır, ama bu determinizm satıhtadır. Yani hâdiselerin derinliğine inildiği zaman orada da determinizm yoktur. O bunu gayet enteresan şekilde izah ediyor; tabiat kanunlarını, olaylar ve olgular selinin yardığı bir nehir yatağına benzetiyor. Olgular seli nehir yatağını yarmış olmakla beraber, nehir o yatakta akar. Yani tabiat kanunu olgular selinin gösterdiği istikamette yürür demek istiyor. Buradan nasıl bir sonuç çıkıyor? **Bizim kafamızda tâ ilkokudan beri yerleştirilmiş bir kanaat var: Tabiat kanunu tabiatın içine konulmuştur. Tabiat olayları, onun dışına çıkamadan ona göre cereyan eder. Boutroux bunun aksini iddia ediyor. Tabiat kanunu varlıkların, eşyanın içine konulmuş değildir. Tabiat kanunu, olayların akışına göre, ilim adamının yorumundan ve kafasından onu formülleştirmesinden ibarettir.**

M.S.: Burada, tabiat kanununu, kavram ve realite arasındaki ilişkide mi arıyor?

S.H. Bolay : Evet, tabiat kanunu ilim adamının tabiata sorduğu sorudur, bu soruya aldığı

cevabı beğenmezse değiştirir, diyor. **Şimdi böyle olunca aşağı tabakada zorunluluk gibi görünen şey, yukarıya doğru çıktıkça tamamen zorunsuzluğa kendisini terkediyor. Canlılar âlemine gelince, orada daha da çok zorunsuzluk hâkim olmaya başlıyor.** Çünkü fizik kanunlarıyla biyoloji kanunları bir değildir. Veya fizik kanunlarıyla kimya kanunlarını siz biyolojik sahaya, canlılar sahasına tatbik edemezsiniz. Çünkü Ona göre meselâ fizyoloji, biyoloji, sosyoloji, psikoloji müsbet ilim olamaz. Niye? Müsbet ilim olabilmesi için, müsbet ilmin ölçüsü olan matematiğe yaklaşmalıdır. Yani bulduğu kanunu matematik kat'iyyet içinde, matematik terimlerle ifade edebilmelidir. Bu fizikte mümkün olabilir, kimyada mümkün olabilir; fakat sosyolojide, psikolojide, biyolojide mümkün olamaz. Çünkü biz, hücrenin yapısındaki kendi kendine değişiklikleri ânında yakalıyamıyoruz. Hücrenin içine girdiğimiz zaman protoplazmanın irkilme hâdisesi var. Bu canlılık alâmeti olarak görülüyor. Bugünün bazı meşhur biyologları ısıyı canlılık alâmeti olarak görüyorlar. Şimdi hücreye bakıyoruz. Bunların âdetâ bir takım kodlamalarla hareket ettiği, canlının ona göre değişiklikler geçirdiği ileri sürüldü ve kabul de edildi. Şimdi devamlı bu kadar çok değişebilen şeylerde sabit olarak bir şeyi yakalayıp onun üzerine bir kanuniyet getirmek âdeta imkânsız görünüyor. **İşâret etmek istediğim nokta şudur** : **Boutroux bu belirsizliği, bu yakînî olarak bilememeyi, bu endeterminizmi** [indeterminizm: Belirlenmezcilik.] **Alman fizikçisi Werner Heisenberg'den elli sene önce işâret etmiştir.** Kitabındaki ifade aşağı yukarı Boutroux'nunkinin aynısıdır. Ondan elli sene sonra Heisenberg'in fizikte atomun iç âlemi için ortaya koyduğu belirsizliği o biyolojik âlem için ifade etmiştir ve diğerlerine onu teşmil etmiştir. **Nitekim Heisenberg bunu ortaya koyduktan ve o hususta Nobel Ödülü aldıktan sonra bir takım biyologlar o fikri tekrar biyolojik âleme tatbik etmişlerdir. Atomların iç âleminde endeterminizm vardır, determinizm yoktur.** Biz atom çekirdeğinde veya atomun içerisinde elektronun hızını tesbit edeceğiz diye uğraşırken yerini kaybediyoruz, yerini tesbit edelim diye uğraşırken hızını kaybediyoruz. Dolayısıyla burada bir belirsizlik var. Biyolojide bu daha çoktur. Çünkü, atom biyolojideki gibi, hücredeki gibi canlı bir unsur değildir. Dolayısıyla Boutroux buradan hareket ederek fizyolojinin, psikolojinin, sosyolojinin müsbet ilim olamayacağını söylüyor. Yani İlmî metodlarla, tecrübe metodlarıyla bizim gözümüzden kaçacak bir hayli hadise olacaktır, diyor.

DETERMİNİZM VE HÜRRİYET

M.S.: Siz determinizmin daha alt seviyede mevcut olduğunu söylediniz. Bununla her halde insanların yaşadığı olaylar ve olgular dünyasını kastediyorsunuz. Böylece olaylar ve olgular bir determinizm içinde telâkki edilmiş oluyor. Olaylar ve olgular plânında bir determinizm ilişkisi içine giren insan, nasıl hürriyetine kavuşacak?

S.H. Bolay: Aslında Boutroux'nun maksadı tabiat ilminin felsefesini yapmak değildir. Bu ilimlerin mâhiyetini, yapılarını araştırıp tenkit etmesi, kendi koyacağı ahlâk felsefesine dayanak bulmak içindir. Yani tabiat ilimlerinin ahlâkî sahaya karışamayacağını, inanç sahasına, din sahasına, sanat sahasına karışamayacağım ifade edebilmek veya bu husustaki fikrine inandırabilmek için tabiat ilimlerinin tabiat sahasında, cansız varlıklar sahasında yaptığı işleri tahkik ederek geliyor. Oradan da kendine göre bir takım hükümler çıkarıyor. Orada determinizmi kabul etmesi, tabiatıyla olayları inkâr etmemesi açısından mühimdir. Olayları ve tabiattaki cansız, maddî varlıklar sahasında ilmin meşgul olduğu olguları idare eden, önceden tesbit edilmiş tabiat kanunları değildir, olayların kendisidir. O nehir yatağında olduğu gibi istikametini değiştirdiği zaman tabiat kanunu da değişmiş olacaktır. Bu, aradan

çok zaman geçtikten sonra farkedilebilir. Meselâ Boutroux'ya göre tabiatta öyle hadiseler vardır ki, hiç mühimsenmez, fakat neticesi çok büyük olur. Meselâ bir kuşun gagasından düşen bir buğday tanesi karlı dağlarda büyüyerek vadileri dolduran ve tıkayan bir çığ hâline gelebilir, bunun gibi, tabiatta da göremediğimiz, mühimsemediğimiz öyle küçük hadiseler vardır ki, bunlar ileride çok büyük değişikliklere sebep olur, diyor. Yani O'na göre olgular kanunlara hakimdir. Kanun dediğimiz şeyler —daha önce de ifade ettim— âlimin kafasındaki yorumdur. İnsanın kafasında da zorunsuzluk vardır. **Mantığın işleme ve zihnin çalışma tarzı da zorunsuzdur.** Yani orda da ilmin kanunlarının zorladığı bir istikamette değil, insanın binbir şıkkı düşünerek ortaya koyabileceği bir istikamette yürüme vardır. Yani insanın cehdi şuuru ve iradesi orada hâkimdir. Şimdi kısmi bir determinizmi ve başka tabakalarda kabul ettiği determinizmi yukarı tabakalarda, hele insan sahasında kabul etmiyor. **Çünkü Boutroux'ya göre tek hücreliden, protoplazmadan, bitkiden, hayvandan insana kadar olan sahalarda determinizm azalıyor.** Burada tabiat kanunlarının tesirleri gittikçe azalırken, hürriyet gittikçe çoğalarak insanda son haddine varıyor. Niye? Çünkü insanın ruhu hürdür, insanın zihni, insanın iradesi hürdür. İnsan artık orada tabiat kanununun mevcudiyetinin tesirinde değildir. Daha doğrusu cemiyette ve insanın kendi varlığında tabiat kanunu geçerli değildir. Orada insanın kendi kafasıyla, bulduğu ve uymak zaruretini hissettiği kanunlar vardır. Bunlar ahlâkî kanunlardır. Burada bu ahlâkî kanunlara cemiyetteki olaylar ve tabiattaki olaylar tesir etmezler. Bu ahlâkî kanunlar insanı dışardan zorlayan kanunlar olarak değil, kendi koyduğu kanunlar olarak insanın vicdanen kendisini ona uymaya mecburiyet hissettiği için zorunluluk taşırlar.

M.S.: İnsanın yer aldığı varlık tabakasında olay ve olguların değişkenleri iradeyle ini sevk ve idare ediliyor?

S.H. Bolay: Tabiî, iradeyle. Çünkü burada şu esas var: Zorunluluk, bildiğiniz gibi, bir şeyin hâli hazırda olduğundan başka bir şey olamamasıdır. Zorunsuzluk ise bir şeyin olduğundan başka bir şey olabilmesidir. **Burada Boutroux, Fransızca tâbiriyle söylersek contingence ile possibilite'yi ayırıyor, ayırmak da lâzımdır. Türkiye'de bu ikisini karıştırıyorlar. Possible mümkün, possibilite ise imkânlılık demektir.** Possible yani mümkün denilen şey, potansiyel hâldeki bir şeyin varlık sahasına çıkabilmesidir. Possibilite'de bir şık vardır. Contengance'da yani zorunsuzlukta ise çok değişik şıklar olabilir; yani var olmakla yok olmak arasında çok çeşitli şıklar vardır. Bu bakımdan bu şıklardan herhangi birisi olabilir. Yalnız burada, tabiatıyla, tabiatta olan bir olayın, ilmin ilgileneceği bir olgunun böyle istikrarsız, başıboş, sebepsiz, kendisinden önceye bağlantısız, kendisinden sonrakiyle ilgisi olmayan bir tarzda cereyan etmesi de tabiatta istikrarsızlık doğurur. Boutroux bunun farkında olduğu için de bu olayların ve olguların üstünde olaylara ve olgulara bir müdahale edicinin mümkün olduğunu kabul eder. ***Bu tabiat sahasında da, insan sahasında da böyledir. Ama insan bu üstün müdahaleciye yaklaştığı nisbette hem tabiat kanunlarından, hem maddî varlıkların kanunlarından, hem de kendi bedeninin kanunlarının, zorlamasından kurtuldukça hürriyetine kavuşacaktır. Dolayısıyla orda ahlâkî sahada, sanat sahasında, din sahasında yeni fetihler başlayacaktır. Ruhun fetihleri başlayacaktır. Bu fetihler doğrudan doğruya tabiat üstü bir varlıkla münasebet içerisinde olur. Yani Allah ile münasebet içerisinde olur.***

KAVRAM VARLIK VE REALİTE İLİŞKİSİ

M.S.: Efendim, kavram varlık ve realite ilişkileri üzerinde durabilir miyiz? Bu ilişki üzerinde duruşum, Türkiye'nin bu konudaki mevcut durum unun bir açıklamayı gerektirdiği kanaatini taşımamdan ileri geliyor. Biliyorsunuz Türkiye'de zihnî olarak üretilmiş birtakım kavramlar, ilgili oldukları realiteden giderek uzaklaşıyor. Batıdan alınmış kavramlarla teşekkül ettirilip Türkiye'nin realitesini izah etmek için kullanılan sistemler, izah etmek istedikleri bu realiteye yabancılaşmaktadırlar. Siz ise bu kavram realite ilişkisini, tabiat kanunları sahasın, da ele alarak çok daha zor şartlarda analiz etmeye teşebbüs ediyorsunuz. Bu konuyu hangi tarzda analiz ettiğinizi, tesbitlerinizi, bulduğunuz çıkış yollarını, öğrenebilir miyiz?

S.H. Bolay: Bu işte Boutroux çok dikkatli. Kendisinin ortaya koymuş olduğu yeni kavramlar var. Terimler var. Bu kavramların eski kavram isim kavgasında, yani geneller kavgasında olduğu gibi bir gürültüye gelmesini de istemiyor. Onun için ilmi tenkit ederken ilimden kopmuyor. İlim derken de tabiat ilmini kastediyor. Onun için, kendisi reel varlıktan, realiteden kopmamaya çalışıyor. Aksi takdirde inandırıcı olamaz. İlim adamına veya ilimden felsefeye geçmiş kimseye fikir olarak karşısında olduğu kimselere kendisini inandırıp kabul ettirebilmesi için söylediklerinin realite ile ilgili olması lâzım. Hayalî olmaması lâzım veya konunun mücerrette kalmaması lâzım. Bu bakımdan ilimlerin yapılarını, meydana gelişlerini, nasıl çalıştıklarını, metodları ve tecrübeyi nasıl yapıp da oralardan istidlâl yani tümevarış yoluyla kanunlara ulaştıklarını ortaya koymaya çalışıyor. ***Zaten bunu bu kadar iyi bilmese onları tenkid de edemez. Tenkidlerinde tutarsız olan taraflar da var. Nitekim bazı anlaşılmayan noktalar Boutroux'nun onların içinden çıkamadığını ortaya koyuyor. Ama bütünüyle sistem tutarlı.*** Bu da koyduğu kendi doktrinine ait kavramların realiteye bağlı olmasındandır. Kendisini, ilmi tenkit etmesine rağmen ilmi inkâra götürecek noktaya varmaktan alıkoymasındandır. Ölçülü yani. Ondan sonrakiler yani kendisinden tesir alan, kendisinden sonra ilim sahasını tenkit edenler zaman zaman ölçüyü kaçırmışlardır. Boutroux zorunsuzluk üzerinde duruyor. Buradan hareket edersek, meselâ tarihte bir determinizm mümkün olmaz. **Marks'ta gördüğümüz tarihi determinizm denilen şey mümkün olmaz. Veya Spinoza'da gördüğümüz tabiata karışmış olarak kabul ettiği Tanrı böyle bir zorlayıcılık içerisinde olamaz.** Kavramlarının o günde geçerli olan buluşlardan İlmî gelişmelerden ve ge. lişen tekniğin uygulamalarından faydalanılarak ortaya konulmuş olması, onun hem tutarlılığını hem de tesirini arttırmış oluyor. Bu bakımdan realiteyle ilgisini koparmamış olması, doktrinin ehemmiyetli tarafıdır.

M.S. : Fakat, siz Boutroux'ya dayanarak dediniz ki, tabiat kanunu ilim adamının kafasındaki yorumdur. Şimdi burada kavramla realite arasında birbirinden kopmayan tutarlı bir ilişkiden söz ediyorsunuz Eğer bu ilişki tutarlıysa ilim adamının kafasındaki yorumunun kavramları tabiat kanununa tekabül etmez mi? Halbuki size göre Boutroux tabiat kanunlarının olmadığını isbat etmeye çalışıyor. Peki bu durumda tabiat kanunlarının olmadığı nasıl isbat ve izahat edilebilir?

S.H. Bolay: Realite ile kavram arasında ilgi olduğunu söylüyor. Bu Aristo'dan gelen anlayışa yakındır. Bizde bir kavram varsa onun realitede bir karşılığı olması lâzımdır.

M.S.: Bu durumda yorum olarak ilim adamının kafasında bir tabiat kanunu varsa olgular planında da mevcut olduğu anlamı çıkmaz mı bundan? Değilse ilim adamının zihnindeki yorum realitede neyin karşılığıdır?

S.H. Bolay: Tabiat kanunu zihinde yok. Ama ilim adamı olgular planında derinliğine çalıştığı zaman, tabiat kanunu onun kafasında teşekkül edecektir. Dolayısıyla olgulara dayanan bir tabiat kanunu olacak; ama, tabiat kanununa dayanan olgular, olguların çalışması değil. **Bakınız, sistemi burada tersine çeviriyor. Bizim Türkiye'deki ilim anlayışının da aksini savunuyor. Geçerli olur mu olmaz mı; kim tutar, kim tutmaz, o ayrı mesele. Boutroux öldükten sonra da bunlar münakaşa edilmiştir.** Boutroux'un tesirinde kalanlar bugün de vardır, ama, Boutroux'a karşı çıkanlar da yine mevcuttur. Fakat münakaşalar devam etmektedir. Nitekim Gazâlî sebeple netice arasındaki münasebetin zarurî olmadığı fikrini ileri sürdü, diye İslâm dünyasının geri kalmasına, ilim ve tefekkürün donmasına sebep olduğu tarzında Batıda başlatılan, sonradan onların vazgeçtiği, bizdeki bir çoklarının vazgeçmediği bir itham vardır. Buna benzer şeyler Boutroux'ya da yöneltilmek istenmiştir, ama Boutroux cevap vermeden talebeleri ve ondan sonra gelenler onlara cevap vermişlerdir.

GAZALİ'DE VE BOUTROUX'DA ZORUNSUZLUK

M.S. : Efendim söz Gazali'ye gelmişken, ben bu konuda tezinizde yer verdiğiniz bir görüşün izahını istirham ediyorum. Tezinizde Boutroux'daki zorunsuzluk fikrinin Gazali'de de hemen hemen aynen mevcut olduğunu, Gazali'nin Boutroux'dan 8 asır evvel aynı şeyi söylediğini ileri sürüyorsunuz. Bu hususu daha da genişleterek İslâm fikir tarihi çerçevesinde ve tarihi sebepleri ile birlikte değerlendirir misiniz?

S.H. Bolay : Boutroux'un «contengence» yani zorunsuzluk, olağanlık fikri Gazalî'de de var. Tabiî Gazalî o günün şartları içerisinde bu fikri yakalamış olmakla beraber, Boutroux gibi enine boyuna kitaplar halinde işlememiştir; ama esası olarak vardır ve Gazalî kendi sistemini buna dayandırmıştır. Kendisinden önceki filozofları gerek Aristo'yu, gerekse Farabî ve İbni Sîna'yı zorunluluk bahsinde tenkid ederken bu fikri benimsemiştir. **Tehafütül Felâsife**'de bilhassa bu fikrin üzerinde durur. **Mi'yarülilim** adlı mantık kitabında da var. Orda kavramları açıklarken ***«imkânı has»*** diyebileceğimiz ***zorunsuzluk veya contengence*** fikrini açıklamaya çalışmıştır. Yalnız Gazalî'nin bunu yapmaktan maksadı esasen mucizeyi çeşitli tasallutlardan kurtarmaktır. Gazalî tabiat kanunlarında zorlayıcılık yoktur; sebeple netice arasında zorlayıcı sebeb bağı yoktur, yani şu sebep mutlaka şu neticeyi doğurur denilemez, diyor. Bakınız, bu bağı inkâr etmiyor, Bir kısmı böyle anlıyorlar bunu. ***«Gazalî, sebeb netice arasındaki bağı inkâr etmiştir, bu ilmin inkârıdır»*** diyorlar. İnkâr etmiyor, sebeble netice arasındaki bağ zorunlu değildir, yani her zaman bulunmayabilir diyor. Sebep gösterdiğimiz şey esas sebeb olmayabilirde tali sebeb olabilir. Dolayısıyla tabiatta bizim bildiğimiz kanuniyetler sebeb netice münasebetlerine bağlı olmayan birtakım şeyler cereyan eder, bunları biz, neyle izah edeceğiz? **Bunları işte contengence fikirleriyle izah edeceğiz. Bakın Tümevarışın veya endüksiyonun tenkidi yani bu husustaki şüphe Batı'da İngiliz filozofu Hume'da başlamıştır. Hume da Gazali gibi söylüyor.** Gazali Tehafüt'te ne diyor? Adam yer karnı doymaz, adam doyumluluk duygusunu duymaz. Hume ne diyor? o da tencerenin altını yakarsınız, su ısınmayabilir veya güneşin doğudan doğması bizim duyularımız buna alıştığı içindir. Tabiat kanunları alışkanlıklardan ibarettir, demek istiyor. Hume buradan ulaşılan netice olarak mucizenin inkârına gidiyor. **Batılılar Emile Boutroux'a ruhçu pozitivist diyorlar, yani, pozitivizmi benimsemiş fakat onun maddeciliğini aşmış, diyorlar.**

Materyalizmle mücadele ettiği zaman pratik materyalizmle de mücadele etmiş, pratik materyalizme de karşı çıkmıştır. İslâm filozoflarında da zorunsuzluk fikrine benzer fikirler var. Kur'anı Kerîm'de de zorunsuzluk fikri vardır. Mesela insanın halife olarak yaratılmış olması, ve dağlara taşlara yere göğe teklif edilen emaneti onların kabul etmemesine karşılık insanın kabul etmesi fikri insanın dağlardan taşlardan yani tabiattan ve herşeyden üstün olduğunu onları aşabileceğini tabiat üstü âlemle irtibat kurarak ruhun yeni hamlelerine ulaşabileceğini ifade etmesi bakımından mühimdir. Gazali Allah'ın kanunları mânâsına da Âdetullah terimini kullanıyor. Benzer bir terim de Jacque Chevalier'de vardır. Jack Şövalye 1963'de öldü. Bergson'un talebesi ve onun felsefesini benimseyen taraftarlarından biridir. Pascal adlı bir kitabı Türkçeye çevrildi. Dört ciltlik felsefe tarihi var. Bu kitabın son cildinde Emile Boutroux'dan bahsederken söylediğine göre, son zamanlarda da tabiat kanunlarının âdetullah olduğunu Emile Boutrox da ifade etmiştir, Bu Gazalî'nin bir çeşit bilinerek veya bilinmeyerek tekrarıdır. Ancak birinci ihtimal daha çok kuvvetlidir, yani ben, Boutroux'nun Gazalî'yi bildiğine kaniyim. Gazali'nin kitaplarının latince tercümesi asırlarca önce neşredilmiş bulunuyordu. Fransızca, Almanca, İngilizce tercümeleri de vardır. Batılı filozoflar genellikle istifade ediyorlar da istifade ettiklerini kitaplarında zikretmiyorlar! Boutroux bunları kendisinden çıkarmamış ama, bunları yeni bir sentez halinde, yeni bir doktrin halinde ortaya koymuştur, Burda benim üzerinde durmak istediğim asıl mesele yahut da tebarüz ettirip teyid etmek istediğim esas husus Boutroux'nun 19. asrın mutlak determinizminin, mutlak mekanizminin her sahadaki anlayışlarına ilmî ve felsefî bir doktrinle karşı çıkıp bunları tesirsiz hale getirmiş olmasıdır.

PRATİK MATERYALİZM

M.S.: Biraz önce pratik materyalizmden bahsettiniz. Pratik materyalizm derken, neyi kastediyorsunuz?

S.H. Bolay: **Pratik materyalizmden benim anladığım şu, meselâ bir insan hıristiyanlığa veya müslümanlığa inanıyor, Allah'ın yaratıcılığına inanıyor, insanların ve diğer varlıkların maddeden meydana gelmediğine inanıyor, yani fikren materyalizmi reddediyor, ama yaşayışı itibariyle pratik materyalist. Yani menfaatleri için inançlarını istismar ediyor. Yaşayışı tamamen maddeci gayri ahlâkî bir hayat içinde, sefahat peşinde, menfaatsiz bir iş yapmak istemiyor. İşte Boutroux bu tarz insanlarla ve onların pratik materyalizmleriyle de mücadele etmiş. Demek istediğim budur. Bu noktaya hassaten temas ediyorum, çünkü bizim İslâm "Dünyasında ve Türkiye'deki sıkıntılardan biri de budur. Müslüman dediğimiz kimse bu tarzda yaşıyor: Pratikde materyalist! Fikren kabul etmese bile pratikte materyalistlerden beter yaşıyor.**

İLİM VE DEĞER

M.S. i Boutroux'un hem ahlâk felsefesi bakımından bir sistem ortaya koyduğu hem de müsbet ilme bağlı kaldığı ileri sürülüyor. Halbuki bugün bu ikisinin aynı sahalara sahip olduğu kabul edilmektedir. O halde Boutroux'un sistemi yani zorunsuzluk doktrini müsbet ilim içinde nasıl bir yere oturtulabilir?

S.H. Bolay: Zorunsuzluk doktrinini müsbet ilmin içine oturtturmak bence zor değil. Zaten bunu Boutroux yapmış, ve onun bu tavrını da zamanın kendisine muhalif felsefecileri yadırgamamış, benimsemişler. Çünkü Boutroux ilmin hakkını vererek geliyor, ilmin dayandığı

malzemelerin de inkârına gitmiyor. Ama o, böylece bir saha ayırımı yapıyor. **Varlıkları tabakalara ayırırken sahaları da ayırıyor, ilmin sahasını gösteriyor, tabiat ilmi, kanun buluyorsa buluyor, ama onun bulduğu kanun, bu sahada geçerlidir. İnsanın ahlâk sahasında sezgi, inanç, sahasında geçerli değildir. Çünkü o., ruh hâlidir maddenin kanunu ruha tatbik edilemez.** Dolayısıyla Boutroux ilmin kanunlarının geçerliliğinin sınırlarını çizmiş oluyor. Oradan ötesini insanın aklına, insanın iradesine, insanın varlık şuuruna, insan ruhunun hamlelerine bırakmış oluyor. Öncesini ilmin varlığını kabul ederek ortaya koyuyor, ama sonrası için, ilme sen burada dur, diyor. Bu da gösteriyor ki müsbet ilim ile onun doktrini çatışma halinde değildir. Ama, müsbet ilimle Kant'ın insan aklına ve insan bilgisine koyduğu tahdit gibi, müsbet ilme tahdit koyuyor, burada Kant'tan hareket ediyor, ona dayanıyor. Fakat **Kant'ı aşıyor, meselâ ahlâk anlayışını aşıyor. Sırf vazife olsun diye, ahlâkın gâyesi kaldırılamaz.** Veya sırf vazife olsun diye ben bunu böyle yapacağım demek mümkün değildir. Ahlâka bir müeyyide lâzım, insanın şuurla yaptığı kötüyse, seçtiği müessese kötüyse, bunun karşılığı olması lâzım. İyiyse de karşılığı olması lâzım. Vicdan bunun karşılığını veremez. Onun için bunu tâbii ki insanüstü yaratıcı varlık olan Allah'a bağlıyor. Ama değerlerin en üstünde din var.

M.S.: Siz Boutroux'un tabiatcı sosyoloji anlayışına karşı felsefi sosyoloji dediği bir çeşit sosyoloji kabul etmekte olduğunu savunuyorsunuz. Konuşmanızın önceki kısımlarının bir kaç yerinde de Boutroux'un ilmin kendi sınırını aşarak çeşitli değer alanlarını tanzime kalkmasını hoş karşılamadığını ileri sürdünüz. Peki, felsefî sosyoloji ifadesinde ilim ve değer birbirine karışmıyor mu?

Felsefî sosyolojiyi ilim alanında mı değer alanında mı kabul edeceğiz? Ayrıca Boutroux'un felsefî sosyoloji önerisi kendisinin de benimseyip savunduğu felsefe ve ilmin sahalarının ayrılığı ilkeleriyle de çelişmiyor mu? Eğer bu öneri yeni bir ilim disiplininin tesisi gribi, büyük bir iddia taşıyorsa, onun konusu, metodu, sınırları, sahası, işleyişi ve genel olarak mahiyeti nelerden ibarettir?

S.H. Bolay; Evet iddialı bir teklif ama, bunun tutulduğunu zannetmiyorum. Çağdaş ilim ve felsefede tabiat kanunu kitabında sosyolojiyi tenkid ederken, onun kanunlarının da zorunsuz olduğunu ortaya koyarken ileri sürülmüş bir görüş bu. Ve biraz da istatistiğe veya matematiğe dayanan sosyolojiden yahut hayatın maddî cephesini inceleyen fiziğe, maddeye dayandırılmak istenen sosyolojiden kurtarılmak için ileri sürülen bir görüş olsa gerek. Fakat bazı fikirleri gibi rağbet görmedi tabii. Sosyolojinin istikameti değişik, ama sosyolojik bulgu, veri ve neticelerin bir kanuna bağlandıktan sonra bir yorumunu yapmak bakımından ben, felsefenin gerekli olduğuna kaniim. Bakınız, **sosyoloji denince aklıma geldi. Gurvitch var, meşhur Fransız filozof ve sosyologu, 1965'te öldü.** O meselâ sosyolojik sahada Boutroux'nun da ismini vererek zorunsuzluk olduğunu müdafaa ediyor. Hatta 1953'de Türkiye'ye geldiğinde burada **«Sosyal Determinizm ve İnsan Hürlüğü Üzerine»** adıyla verdiği altı konferansta —bunlar Şazi Kösemihal tercümesiyle Türkiye'de kitap olarak yayınlandı— gayet açık bir şekilde diğerlerine karşı, cemiyet hayatında sosyolojik olarak zorunsuzluğun olduğunu müdafaa ediyor ki bu felsefî bir yorumdur, böyle bir yorum olması lâzım, yani sosyologun felsefeyi bilmesi lâzım.

M.S.: Bugünkü sosyolojinin durumunu tenkid ederek, felsefi sosyolojiyi haklı göstermek, hayli zor görünüyor, Gerçi bugün her biri birer alt disiplin halinde çeşitli kollara ayrılan sosyolojinin bütünlüğünü kaybettiği söylenebilir. Fakat onun bütünlüğünün ilmî olarak sağlanamayacağı herhalde ileri sürülemez. Bu bütünlüğü ilmî olarak sağlamanın yollarını aramak gerekirken ona değer konusunu da katarak yeni bir problem eklemeyi tasvip etmek mümkün mü?

S.H. Bolay: Şimdi ilim çok çeşitli şubelere ayrılmış parçalanmış şeklinin yanında bir ilmin birliğini kurmak var, bir de bütün bu ilimlerin ayrıca birliğini kurmak var, yani sosyolojinin, psikolojinin fiziğin, astronominin bulmuş olduğu kanunların yeniden gözden geçirilerek, yeni bir dünya görüşü yeni bir sistem şeklinde yorumlanması var. Bu sistemin meydana getirilmesi var. Burada felsefenin esas rolü ortaya çıkıyor. Bu mânâda bir felsefî sosyolojiden bahsedilebilinir belki, ama ilmî olarak çalışmak bir tarafa bırakılarak, sosyolojinin felsefeye kaymasını savunmak mümkün değildir.

BİLİNEMEZCİLİK, KESİNLİK VE APRİORİ

M.S.: Boutroux'un kanaati olarak, tezinizde ilmî bilgi ne mutlaktır, nede kesindir, deniyor. Sohbetimiz sırasında da Boutroux'ın daha çok deneysel ilmî bilgiye önem verdiğini söylediniz. İlmî bilgi kesin değilse, deneysel ve ilmi bilgiye önem verileceğini nasıl kesin karara bağlıyacağız? Boutroux burada kesin, karara varılamayışının boşluğunu idealist bir rasyonalizmle telâfi etmeye çalışıyor, fakat bunu nasıl yapacak? Sonuçta kesin bir karara varabilecek miyiz? Eğer kesin karara yaramıyorsak, bu bizi, agnostisizme götürmez mi?

S.H. Bolay: «Agnostisizm» yani «bilinemezcilik» bence belli bir ölçüde her sahada vardır. Yalnız buna kimisi inkâr ile ulaşıyor kimisi ikrar ile. Ama bilinemezcilikten mesela Spencer'in dediği mânâda bir bilinemezcilikten burada bahsetmek herhalde doğru olmaz. İlmî bilginin kesinliğinden bahsedilememesi, Emile Boutroux'da ilmî bilgiye itimatı sarsma açısından değildir. Çünkü tecrübeye yer veren ona lüzum gören, ve tabiattaki ilmin meşgul olduğu olguların da bize., istikamet verebileceğini, insan zihnine istikamet verebileceğini kabul edebilen bir kimse, ilmî bilgiyi küçük görmek veya değerini küçümsemek bakımından bunu söylemiş olamaz. Zaten böyle bir şey de yoktur. Fakat tabiattaki olgular devamlı surette değişmektedir. İşte bu kadar değişmenin ortasında biz değişmez olanı yakalayabilmekte güçlük çekeriz. Bunun için de tecrübeye dayanarak da olsa elde ettiğimiz bilgi çok sık değişir. Onun mutlak, sizin ifadenizle kesin olamayışı, bu yüzdendir. Belli bir zamanda kesinlik kazanabilir. Ama bakarsınız ki çok kısa bir zaman sonra kesinliğini kaybedebilir. Çünkü ilim devamlı fetihler ve arayışlar peşindedir ve değişmeler de her an devam etmektedir. Olgular da sel gibi akmaktadır, insan zihni bunu yakalamakta güçlük çekecektir.

M.S.: İlimdeki kesinliği belirli bir zamanda geçerli olan geçici bir hâl olarak mı kabul ediyorsunuz?

S.H. Bolay: Tabiî, nitekim öyle... Mesele Newton'a baktığımız zaman iki asır onun fikrinin geçerli olduğunu görüyoruz. Ama Eınsteın'a geldiğimiz zaman durum değişiyor. Newton'un bir takım fikirleri kanunları, Enistein'in buluşları içinde çok küçük bir parça olarak kalıyor. Dolayısıyla geçersizmiş gibi görünüyor, fakat, çok az bir kısmı, geçerli olmaktadır. Saha genişlediği için, bizim karşımıza yeni şeyler çıkıyor. Biz bu yeni buluşlarımızla, yeni keşiflerimizle, eskiyi bir noktada tesirsiz bırakıyoruz. Kesinsizliği bu bakımdan nazarı itibara

almak lazım.

M.S.: Tezinizde yer verdiğiniz bir görüş de, Boutroux'nun düşüncesinde gerçek bir üçgen gerçek bir doğru çizgi ve gerçek bir daire yoktur, bunlar zihnin a prori inşalarıdır, denirken, diğer yandan matematik unsurların formlarının ve maddei sinin deneyin verilerini de muhtevi olduğu ve insanın matematiğin ilk prensiplerini bir hamlede keşfetmediği, el yordamıyla arayıp sonra gözlemi, deneyi, soyutlamayı ve tümevanşı kullandığı, bu işleyişte hiçbir a priori bilgi ve hükmün bulunmadığı ileri sürülüyor. Burada aynı husus nasılı hem zihnin a priori inşaları oluyor, hem de a priori bilgi ve hüküm bulundurmuyor?

S.H. Bolay: Zannediyorum demin işaret ettiğimiz reel kavram münasebetine dayanıyor. Yani bizdeki matematik kavramlar bile reel hayattan edinilen intibalarla ve tecrübelerle teşekkül etmiştir, ama tabiî Kant'ta olduğu gibi Descartes'de olduğu gibi insan aklına inanıyor, o aklın da boş kalıplardan ibaret olmadığını söylüyor. Mesela Descartes'e göre insan zihni veya aklı iki unsurla dünyaya gelir. Doğuştan iki fikir getirir. Birisi Allah fikri, diğeri matematik fikri. Ama matematiğin fikrî mahiyeti, hangi unsurlarının olduğu; bunlar tecrübeden çıkar. Dolayısıyle tabiatta şu üçgen şöyledir, diye doğrudan doğruya onu göstermeden evvel onu görerek, bir kavramı ediniyoruz. O kavrama göre biz üçgeni meydana getiriyoruz. Zaten mantıkda tarifi yanlış hatırlamıyorsam, kavram dış alemle reel varlığın zihindeki tasavvurudur. Dolayısıyle burada ancak aklın bir melekesi olarak bir a priori mevzu bahistir. Onun dışında matematik kavramlar, matematiğin teferruatı sonradan tecrübeye dayanarak teşekkül etmiştir. Ondan sonra insan onu geliştirerek bu hâle getirmiştir. **Yalnız burada birşey daha söyleyeyim. Boutroux'da 19. asırdaki rasyonalizm anlayışından farklı bir rasyonalizm anlayışı vardır. Yani klasik rasyonalizm denen Descartes rasyonalizmi daha sonraki asırlarda aşılmıştır.**

M.S.: İdealist rasyonalizmle mi?

S.H. Bolay: Evet, fakat, ondan sonraki merhalde Boutroux onu da aşmıştır. **Akıl çok esnek bir varlıktır. Katı kanunları olan birşey değil.** Sanatı, dini, ahlâkı da aklın hudutları içine sokmaya çalışıyor. Daha doğrusu aklın hududunu oralara uzatıyor. Sadece ilmin hududunda kalan aklı kabul etmiyor.

MATEMATİK İSBATLAR, KIYAS MANTIĞI, SAF MANTIK VE SEZGİ

M.S.: Tezinizde matematik ispatların mantıkî sonuçlama (dedüksiyondan) başka bir şey olan akıl yürütmeye ihtiyaç gösterdiği fikrine yer veriliyor. Mantıkî sonuçlamadan başka birşey olan bu akıl yürütme nedir? Tezde söz konusu edilen matematikte yeni bir unsur olarak sezgi vardır, ifadesi buna cevap olabilir mi? Bu sezgi mantıkta yok mudur? Matematikteki sezginin özelliği nedir ki yeni bir unsur olarak nitelendirilmektedir?

S.H. Bolay: Şimdi Boutroux'nun ***Tabiat Kanunlarının Zorunsuzluğu*** kitabında en başta ele aldığı husus mantık sahasında zorunluluğun olmadığı ve bunu ispat gayretidir. Yalnız orada mantığın işleyişi insan zihninin işleyişi ve onun kanunları yani çelişmezlik prensibi, ayniyet prensibi üçüncü hâlin yokluğu prensibi; bunları işlerken bunlarla bir zorunluluğun olmadığını isbata çalışırken pek net değildir. Sonradan bu fikirlerinde gelişmeler olmuştur. Diğer bir takım kitaplarında makalelerinde bu görülebilir. Başka bir ispat şekli akıl yürütmeden farklı bir isbat şekli dediği şey sezgi olabilir. Çünkü kendi talebesi olan Bergson

sezgiciliği, sezgi felsefesini ortaya atmadan nüve halinde Boutroux'da onun olduğunu görüyorum, ben. Ama Boutroırx bunun üzerinde fazla durmamıştır. Bu matematikteki sezginin farklı olması lâzım, ilimde de öyle. Esasen sezginin olmadığı yer yok. Yani sanatta da var, diğerlerinde de İnsan birtakım şeyleri sezerek yakalayabilir, onun üzerine birtakım şeyler kurabilir.

M.S.: Bu sezgi kavramının saf mantık kavramıyla bir ilişkisi var mı? Hazırladığınız tezde kıyas mantığının saf mantığa indirilemeyeceği ileri sürülüyor. Peki, kıyas mantığı nedir, saf mantık nedir, bunların karşılaştırmalı bir açıklamasını lütfeder misiniz?

S.H. Bolay: Boutroux'dan nakildir bu; bunun cevabını Boutroux'nun kitaplarından tesbit etmek lâzım. Kıyas mantığından maksadı, zannediyorum, şu bizim liselerde okutulan mantıktır, yani bir takım önermelerden bir netice çıkarmak. Kıyasın da çok çeşitleri var.

Kıyas mantığı dediğimiz Aristo mantığıdır. Kıyas mantığına karşı çıkanlar da olmuştur. Başta Descartes olmak üzere Stuart Mill gibi filozoflar kıyasa karşı çıkmışlardır. Fakat onun saf mantık dediği zannediyorum, hayata bile tatbik edilmesi mümkün olmayan, sırf zihnî kanunlardan ibaret yani hayatta geçerliliği bulunmayan bir mantık. Buna mantığın ilk şekli denilebilir.

Meselâ, şu önümüzdeki mermer kalemliğe o suret sonradan giydirilmiştir. O şekilsiz bir şeyken, bir şekil sahibi olmuştur. Ama bunu yani ilk maddeye ilk suretin giydirilişini göremeyiz. Bunu zihnen tecrit ederek anlayabiliriz.

Esasen bazı hususların cevabı Boutroux'nun kitaplarında da tam bulunamıyor. Bazı kavramlar tam vâzıh değil. Bilhassa ilk gençlik yıllarında ileri sürdüğü fikirlerdeki kavramlardan bazıları tam yerine oturmamış.

CANLI ÂLEM VE FİZİK ÂLEM

M.S.; Bu vâzıh olmayan hususlardan biri de Boutroux'nun canlı âlem ile fizik âlem arasında yaptığı ayrımdır, zannediyorum. Boutroux'un canlı âlem ile fizik âlem arasında sadece bir derece farkı bulunduğu hükmüne vardığı belirtilirken, bir başka yerde de canlı varlıklardaki mertebeleşmenin fizik ve kimyasal unsurlarının bulunmadığı savunuluyor. Canlı âlem ile fizik âlem arasında sadece bir derece farkı varsa, canlı varlıklardaki mertebeleşmenin fizik ve kimyasal unsurları nasıl bulunmaz?

S.H. Bolay: Şimdi tabiî burada tenakuz bulunduğunu kabul etmek lâzım. Veya eksik bir ifade vardır, bilmiyorum. Fakat dediğim gibi Boutroux'nun kendisinde de birtakım açık olmayan, çatışan içinden çıkmaya çalışıp çıkamadığı noktalar var. Bunları normal kabul etmek lâzımdır. Fakat bu şu demek değildir; maddeciler diyorlar ki, mesela efendim, hayvan ile insan arasında bir derece farkı var. İnsan hayvanın bir basamak üstüdür. Biraz daha zekicesidir. Böylece insanın düşünce âleminin ruh âleminin hayvanda olmayan zenginliğini bir tarafa atmak istiyorlar veya maddeye bağlamak istiyorlar. Boutroux'nun niyeti bu değildir. O derece farkı vardır derken, canlı âlem, cansız âlemin bir devamıdır, demiyor. O sekiz tabakada geçerli olan kanunları nazarı itibara aldığımız zaman bunların kendi bünyelerinde kendi kendilerini idare ettiklerini fakat kendisinden sonra geleni de kısmen hazırladıklarını söylüyor Aslında cansız tabakadan canlı tabakaya geçişin izahının zor olduğunu o da biliyor

yani protoplazma nasıl oluyor da birden bire irkilme özelliği taşıyor. Madde de yok bu. Öyleyse bunda üstün müdahaleci kavramının izahı var. Yani maddi yönden bir tabaka diğer tabakanın üzerindedir. Bir derece yukarısındadır ama orada artık yeni bir olayla karşılaşıyoruz. O da hayat hâdisesidir. Hayat hadisesinde diğer maddî varlıklarda görülmeyen özellikler var. Bunu da müdahaleciye bağlıyor.

M.S. : Boutroux'nun zorunsuzluk doktrininde sizin tesbitlerinize göre, bir yerde psikoloji fizyolojiye indirgeniyor. Bir başka yerde de bütün sinir olaylarını sadece genel fizyoloji kanunlarıyla açıklamanın zor olduğu ileri sürülüyor. Bu şekilde bir açıklama zor ise psikoloji nasıl fizyolojiye indirgenebiliyor?

S.H. Bolay: O bir psikolojiyi bir fizyolojiye indirgerken bugün yapılmaya çalışıldığı gibi, psikolojik bir takım olayların bedendeki maddî olaylardan meydana geldiğini, yani insanın fizyolojik bünyesine dayanan olaylardan meydana geldiğini aşırı bir şekilde savunup maddeci bir psikoloji kurmak isteyenlerin karşısında durmak istiyor.

Fizik varlık olarak, bedende cereyan eden fizik hadiselerin ruhu idare ettiğini söyleyerek buradan bir mekanizme bir determinizme ulaşan o devrin anlayışlarına karşı çıkıyor. Ama psikolojinin hatta fizyolojinin müsbet ilim olamayacağını söylüyor. Niye? Çünkü bunların müsbet ilim olabilmesi için ona göre matematik kanunlarla matematik formüllerle ifade edilmesi lâzımdır. **Hâlbuki canlılar âleminde en basit canlıda bile, fizyolojide ve insan be deninde bunu yakalamak mümkün değildir. Ona göre, fizikte bunu kısmen yapabilirsiniz. Fizik, matematikğe yaklaşmıştır. Mekanik daha çok yaklaşmıştır. Ama fizyoloji matematikten biraz uzaklaşmıştır. Zooloji de öyle.. Psikoloji ve sosyoloji de daha da uzaklaşmıştır matematikten. Çünkü artık canlı varlıkların yani insanın cemiyete hakim olduğu ve cemiyeti idare ettiği bir yerde bu kanunlara göre hareket etmek mümkün değildir, dolayısıyla burada fizik kanunlarının idare ettiği determinizmden bahsetmek mümkün değildir. Psikolojiyi böyle anlamak lâzım geliyor.**

M.S.: Hazırladığınız tezde, Boutroux'nun sâbitliği zorunluluk, değişmeyi zorunsuzluk olarak ele aldığı ileri sürülmektedir. Değişmenin zorunsuzluğu onun genel karakteristiği midir? Böyle bir durumda, zorunluluğun bir şeyin olduğundan başka birşey olamaması şeklindeki tanımı da dikkate alınırsa ve değişme zorunusuz olmak zorundaysa, burada zorunsuzluğun zorunluluğu ile karşılaşılmıyor mu?

S.H. Bolay : Burada zorunsuzluk olayını şöyle ifade edelim. **Değişmeyen sadece değişme kanunudur. Değişme, zorunluluğun değil zorunsuzluğun ifadesidir. Yani zorunluluğun olduğu yerde tek istikametlilik vardır. Değişme yoktur.**

Lavaisier kanununa da bu yönden karşı çıkıyor. Zorunsuzluğun yani olağanlığın hâkim olduğu her yerde devamlı değişme vardır ve değişme de bunun tezahürüdür.

Bu açıdan düşünecek olursak, zorunsuzluğun bir neticesi olduğuna göre, zorunsuzluk bir zorunluluk değildir. Yani olağanlık bir mecburiyet değildir.

M.S.: Zorunsuzluk doktrininde var olmayabileceği veya başka bir şekilde var olabileceği fikrinden yola çıkılarak âlemin zorunsuz olduğu sonucuna ulaşmaktadır. Âlem birtakım tabakalara ayrılıyor ve bu ayırım âlemin zorunsuzluğunu ortaya koymada hareket noktası yapılıyor. Varlığı bu şekilde belirlenmiş tabakalara ayırmak ona zorunlulk atfetmek olmuyor mu? Yani zorunluluk varlıkta değilse bile, onun tabakalarında ortaya çıkmış olmuyor mu?

S.H. Bolay: Hayır, onun anlayışına göre olmuyor. Onun anlayışına göre hiçbir yerde zorunluluk yok. Tabakalar ve tabakalar içerisinde ve âlemde de yok. En küçük canlının en küçük maddenin hareketinde bir zorunluluk olmadığı gibi bu tabakalarda da bu âlemlerde de zorunluluk yok. Daha önce de ifade ettiğim gibi, en üstün âlem olan insan! Âlemde tabiat kanunu geçerliliğini kaybeder. Onun yerine insanın ruhundan ve aklından çıkarmış olduğu kendi ihtiyaçlarına göre kendisinin koymuş olduğu kendisinin uymak zorunda olduğunu hissettiği ahlâk kuralları geçerlidir.

M.S.: Boutroux'nun varlıkla ilgili yaptığı bu sekiz tabakalı ayrımı sâbit değilse, onun sâbit olmayan böyle bir zemine dayandırdığı sistemi, bağımlı bir değişken hâline gelmiyor mu?

S.H. Bolay: Bu tabakaların kendilerini sabit görüyor. Yani içlerinde değişme olacak ama bir takabadan öbür tabaya intikal yok. Yanlış hatırlamıyorsam, Onlarda kendilerine göre oluş kanunları var. O kanunlara göre birinden diğerine geçiş yok.

M.S.: Peki bu bir tabakadan diğer tabakaya geçememiş bir zorunluluğu temsil etmiyor mu?

S.H. Bolay: Hayır. **Zorunluluk olarak kabul etmemek lâzım. Çünkü burada insanın iradesinin üstünde Allah'ın iradesi var. Boutroux'da zaten insanların bulunduğu âlemde insanın idrak etmesini önleyen tasallutlardan, bir taraftan insanın iradesini kurtarmaya çalışırken diğer taraftan da Allah'ın iradesini tanıtmaya çalışıyor.** Nitekim, Leibnitz de kozmolojik delilinde, âlem, mümkün olanların en üstünü, en güzeli olarak ifade edilir. Burada bir contengence yani zorunsuzluğun kabulü var. Boutroux'da da aynı şey var.

TÜRKİYE VE BOUTROUX

M.S.: Efendim bir hususu daha ele almak istiyorum. Biliyorsunuz, Türkiye'deki eğitime pozitivizm hâkim olmuş bulunuyor. Pozitivizmin iyi veya kötü olduğu tartışılabilir, fakat eğitimde onunla getirilen tek yanlılığın faydalı olmadığı muhakkaktır. Buradaki tek yanlılığın aşılıp bir bütünlüğe ulaşılmasında sizin çalışmanızın ciddî katkıları beklenebilir mi? Çalışmanız hakkındaki kendi değerlendirmenizi lütfeder misiniz?

S.H. Bolay: Şimdi bunu anlatmak için ben şöyle diyeyim. Biraz önce tabiat kanunu fikrini anlatırken meşhur sosyolog Gurvitch'in bir fikrini naklettim.

Gurvitch artık, diyor, Boutroux'un getirmiş olduğu bu zorunsuzluk fikrinin hâkim olmasıyla 18. ve 19. asrın aşırı tapınma konusu olan kozal kanunlar, 20. asırda son derece gözden düşmüş olup, **yıkılmış putları hatırlatır.**

«Put» tâbirini kullanıyor. İlmin putları olan kozalite kanunları yıkıldı diyor. Hattâ Boutroux'nun talebelerinden olan fizikçi filozof G. Milhand'yu **«Dictionnaire des idées contemporaines» Paris, 1966 adlı sözlükte anlatırken, felsefeyi scientiste ve determinist**

putlardan kurtaranlardandır, diyor. Şimdi bizde de, hâlâ bir tabiat kanunu mitosu var. İlmi yıkalım, mânâsında mı? Hayır. **Yanlış anlamamalı, istismara da fırsat, vermemeli; ilimsiz hiçbirşey olmaz. Bunu din de kabul etmez, ama ilmi de insanın ahlâkî hayatı üzerine, herşeyi üzerine hâkim olarak görmek fikrinin de sarsılması lâzım.** Bu Batı'da yapılmıştır İlmin yapısı didik didik edilmiştir. Bilhassa 1890 ile 1920 arasındaki Almanya'da, bilhassa Fransa'daki bu husustaki araştırmaları ve neşriyata baktığımız zaman hayret içerisinde kalırız. Bunlar daha bizim Türkiye'ye tam gelmiş sayılmaz. **Bilhassa gerek marksistler gerekse felsefî pozitivistler açısından durum böyledir.** İlmî pozitivizme birşey diyemeyiz. **İlmî pozitivizm müsbet ilmin haklarını vermek, müsbet ilmin varlığını kabul etmek, ondan istifade etmek, olup bu, hepimizin yapabileceği, inkâr etmeyeceği bir iştir.** Ama bunu bir felsefî din haline getirmek, yâni mekanizmi, determinizmi, pozitivizmi bu açıdan zihinlere hâkim kılmak isteyenler de var. Boutroux'nun karşı çıktığı da budur. Benim de hazırladığım tez kitap hâlinde neşrolunursa Boutroux vasıtasıyla onun fikirlerinin yeni bir tartışma zemini oluşturmasıyla, Türkiye'deki bu anlayışın sarsılmasında bir katkı payının bulunacağını umuyorum.

M.S.: Son olarak bir hususu daha sormak istiyorum, o da Boutroux'nun bizdeki tesirleri konusu.

S.H. Bolay: **Boutroux'nun sistemi Türkiye'de de tesirler uyandırmıştır. Bunu önce Z. Gökalp'da görüyoruz.** O, Boutroux'nun ismini vererek varlık tabakalarını cemiyete tatbik etmeye çalışıyor. Said Halim Paşa'da da bir tesir görüyorum. Onun ölümünden sonra neşredilen **«Notes pour servir â la Reform de la Sociféte Musulmane» (Müslüman Cemiyeti İslah İçin Notlar)** adlı makalesinde şeriatı «mânevî hakikatların ve sosyal tabiî kanunların bütünü» olarak tarif edişi, «menşeleri dışında, şeriat kanunlarının tabiat kanunlarından başka bir şey olmadığında ısrar etmesi gibi hususlar bu tesiri açıkça gösteriyor.

İSLÂM DÜNYASI NİÇİN İLERLEYEMİYOR?
«İnhitat-ı İslâm hakkında bir Tecrübe-i Kalemiye»
Said Halim Paşa

Boutroux'dan **İ. Hakkı İzmirli, İsmail Fennî, M. Rahmi, Mustafa Şekib** gibi birçok kimse bahsetmiştir. **H.Z. Ülken** tezini Türkçeye çevirmiş **«20. Asır Filozofları»** adlı eserinin baş tarafında ilk olarak Boutroux'yu tanıtmıştır. Ben doçentlik tezi hazırladım, bir arkadaşa da **«Boutroux'nun Din Felsefesi»** üzerine bir doktora tezi hazırlattık. Bu son çalışmalar neşredilirse ve başlıca kitapları tercüme edilirse fikirlerinin oldukça kabul göreceğini sanıyorum. **Son olarak şunu söyleyeyim: M. Akif'in «İnsan» şiirindeki başlıca fikirleri Boutroux'nunkinin aynısıdır. Fakat M. Akif doğrudan Boutroux'dan tesir aldı mı bilmiyoruz.** Hâsılı Boutroux'nun bir takım fikirleri gündelik mevzular arasında yer almaya devam edecek gibi görünmektedir. Nitekim son dört sene içinde bizde bazı gelişmeler oldu. Meselâ **Thomas Kuhn'un «İlmî İnkılâbların Yapısı»** adlı meşhur kitabı «Bilimsel Devrimlerin Yapısı» adıyla Türkçeye çevrildi. Türkiye Mimar ve Mühendis Odaları **«Doğunun Bilgisi Batı'nın Bilimi»** adıyla **Joseph Nedham**'dan tercüme üç makaleden müteşekkil bir kitap çıkardı. Nedham dünyaca tanınmış bir Çin ilmi mütehassısıdır. O, Batı'nın gittiği ilmi safhalardan geçmeden başka bir yoldan Çin'in aynı neticeye ulaştığını iddia ediyor. Bu iddia bazı müslüman âlimleri İslâma mahsus ilim anlayışı üzerine düşünmeye

sevk etti. Bu hususta **Dr. Muhammed Sıddıkî'den «Bilimin İslâmî Temelleri»** adlı bir tercüme neşredildi. Bu kitabı neşreden Beyan Yayınları bir başka kitap daha yayımladı. İlhan Kutluer yazdığı **«Bilimsellik Üzerine»** adlı bu küçük kitabın sonunda Ziyauddin Serdar'dan **«İslâm Niye İslâmî Bilime İhtiyaç Duyar»** başlıklı bir makale tercümesini ilave etmiş.

Ayrıca Mâverâ dergisinde ilmin mahiyeti üzerine üç yazı yazıldı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin çıkardığı bir dergide ***Prof. Teo Grunberg, Thomas Kuhn***'u müdafaa eder bir yazı yazdı.

Ve nihayet Ankara Üniversitesi Rektörlüğü 15 Mayıs 1984 günü Prof. Necati Öner'in idare ettiği bir **«Bilim Kavramı Semineri»** hazırladı. Seminerde Ord. Prof. Aydın Sayılı'nın Prof. Mübahat Küyel'in, Dr. Doğan Özlem'in, **Prof. Teo Grunberg**'in tebliğleri, Doç. Pınar Canevi, Doç. Mehmet Aydın, Prof. Adnan Güriz, Doç. Şahin Yenişehirli, Doç. Ahmet İnal, Doç. S.H. Bolay ve Dr. Cemil Akdoğan tarafından bir gün boyunca münakaşa edildi. Görülüyor ki, konuyla ilgili hazır bir zemin var.

Sh: 90–108

Kaynak: Yazarlar Birliği Türkiye kültür ve sanat yıllığı 1985 Yayınlayan Ve Yöneten: Yazarlar Birliği a. D. Mehmet DOĞAN Mart 1985-Ankara

NİGHTCRAWLER- Gece Vurgunu (2014)

Modern hayatın ve medyanın çirkin yüzünü görmek için kaçırmayın.

Yönetmen: Dan Gilroy

Senaryo: Dan Gilroy

Ülke: ABD

Tür: Suç, Dram, Gerilim

Vizyon Tarihi: 28 Kasım 2014 (Türkiye)

Süre: 117 dakika

Dil: İngilizce

Müzik: James Newton Howard

Oyuncular Jake Gyllenhaal, Michael Papajohn, Marco Rodríguez, Bill Paxton, James Huang

Özet

Lou Bloom kariyer peşinde, genç ve hırslı bir adamdır. Hayatta **"amaca giden her yol mübahtır"** düsturunu benimseyen bu hırslı adam, geceleri şehirde yaşanan suç olaylarını tüm açıklığı ile kamerasına kaydetmeye başlar. Şehrin önde gelen televizyon kanallarından birinde gece muhabiri olarak işe girmesi de uzun sürmez. Fakat ne var ki, kariyerinde benimsediği yolun da bir faturası elbet olacaktır...

Filmden

Komiser: Arkadaşın için hiç üzülmüş görünmüyorsun.

Muhabir: Sevdiği işi yaparken öldü.

Komiser: Ölüşünü videoya çektin.

Muhabir: Benim işim bu zaten.

MASALLARIN ŞİFRESİ

Hzl: İsmail Gezgin

Masal Dünyası

Masalların dünyasında birçok insan var; toplumlar var, masalları anlatan kadınlar, nineler ve dinleyen çocuklar var. Masalların içinden zamanlar akar, zamanın içinden insanlar. Bir sihirdir masallar; bir vardır bir yoktur. Hem vardır hem yoktur. Hemen herkesi içine alıveren büyülü bir dünyadır masal dünyası. Çocukları masallarla uyutan büyükler de masala dahil olurlar. Masal canlıdır; anlatıldıkça beslenirler, gelişirler; bir zamandan diğerine akmaları kolaylaşır. Kahramanları unutulmaktan, ölmekten kurtulurlar. Tarihin derinliklerinden gelirler; ancak anlatıldıkça güncellenirler. Kendilerini anlattırmak için çaba sarfederler. Çocukların aklına düşerler; kimi zaman hiç nedensiz **"bana masal anlat"** diyen bir çocuğa rastlamak mümkündür. Masallar büyükleri çocukların ağzından kandırırlar. Öyle masallar vardır ki, neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Onlar sürekli anlatılmayı başaran güçlü masallardır. Kültür var oldukça onlar da varolacaklardır. Varlığını sürdürmenin hep bir yolunu bulan ölümsüz masallardır. Kimi masal vardır anlattığımız sürece yaşarlar. Anlatım bittiğinde masal da biter. Ama kimi masal vardır; anlatıldıkça güçlenir ve büyür. Kısa sürede yayılır.

Masal dünyası çocuksu bir dünyadır. Çocukların bir dönem gerçekliğidir. "**Benim babam dünyanın en güçlü adamıdır ve yıldırımları bile tutabilir"** diyen bir çocuğa her an rastlayabilirsiniz. Her çocuğun uçabildiği, imkânsız görünen şeyleri yapabildiği ve bunu diline yansıttığı bir dönem vardır. Yetişkinlik öncesi dünya diyebiliriz masal dünyası için. Gerçeklik ve yaşam diye dayattığımız safsatanın öncesinde var olan büyülü dünya, masal dünyası. Hepimizin içinden geçerek, gerçekliğe ulaştığı bir zaman tünelidir masal dünyası. Her çocuğun bir kahraman olduğu bu dünyadan geçmeyen kimse yoktur. Herkesin bir biçimde yolu bu dünyadan geçmiş, herkes mutlaka masallarda rol almıştır. Her kız çocuğu ömründe en az bir kez Pamuk Prenses olmuştur; her erkek çocuğu da Pinokyo.

Bütün kültürlerde ve bütün zamanlarda masal vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Büyüklerin çocuklara masal anlatmadığı bir toplum düşünülemez bile. Çünkü toplum olmanın en temel taşlarından birisidir aslında masallar. Masallar çocukların gerçeklikleridir. Hatta bazı masalların her kültürde aynı olduğu bile ileri sürülebilir. Çok iddialı gibi görünebilir; ancak gerçekten de masallar birbirine çok benzerler ve hatta aynıdırlar. Uzaklık, farklılık gibi şeyler masallara engel olamazlar. Onların dünyası her yerde aynıdır ve geçerlidir***. Bir Kızılderili çocuğunun dinlediği masallar ile bir Anadolu çocuğunun dinlediği masallar içerik olarak aynıdır. Dillerin ve kültürlerin farklılığı bile buna engel değildir.***

Masallar ihtiyaçtır; masal kitaplar da bittiğinde bile herkes üretebilir; üretmelidir. Çocuklar üretim isterler, yeni masallar isterler. Çocuk yapan her anne-baba masal üretmek zorundadır. Çocukların dünyasına girmek masal üretme yeteneğinden geçer. Aynı dili konuşmak masal yoluyla gerçekleşir. Masal ortak dil ve ortak dünya anlamına gelir. Büyüklerin dilini çocuk diline çeviridir. Masalın dilinden bal damlar. Tatlı, çocukların en sevdiği şeydir.

Çocuklu evlerde ve ailelerde yaşayan masallar, çocuklar büyüyünce kendilerine yeni yaşam alanları, yeni çocuklu aileler ararlar ve başka evlere taşınırlar. Masalların terk ettiği büyük çocuklar, bu boşluğu başka bir şeyle ve başka bir dünyayla doldururlar. Masalların dünyasına çok benzeyen bir dünyadır bu dünya. Yine gerçeküstülerin kol gezdiği, imkânsızların

gerçekleştiği bir dünya. Bu dünya rüyaların dünyasıdır. Masallar kadar renkli, bol kahramanlı ve fantastik olan bu dünya uzunca bir dönem çocuğun hayatına damgasını vurur. Masallardan çok küçük farklılıklarla ayrılır. Masala çok benzemesine rağmen anlatıcı farklıdır. Görünürde bir anlatıcı yoktur. Ninelerin anlattığı büyülü dünya yerini görsel imgelerle dolu bir dünyaya bırakır. Bu dünya sinema perdesinde izlenen fantastik bir film seyretmek gibidir; ancak izleyenin de dâhil olabildiği interaktif bir büyülü dünyadır. Rüyanın masaldan bir diğer farkı kontrolün elinizde olmadığı bir dünya olmasıdır. Anlatımı durduramadığınız bir masal gibidir. Başlayınca bitmesini beklemekten ve üzerinize düşeni yapmaktan başka çaresi yoktur. Bazen hoşlanmadığımız hatta korktuğumuz bir gerçekliğe dönüşebilir ve bitmesi için uyanmayı beklemeliyiz. Uyanık kaldığımız sürece rüyaların korkusundan kurtulmak mümkün olabilir. Rüyalar bireysel masallardır diyebiliriz. Kaynağı farklı olan, kişiden kişiye değişen senaryolardır. Masallar gibi toplumdan topluma dolaşmazlar. Doğdukları yerde ve insanda kalırlar genellikle. Ergenlik öncesinde başlayan bu süreç yoğunluğunu yitirse de insanla birlikte yaşamaya devam eder. İnsan ölmeden rüya bitmez. İnsanla birlikte rüyalar da ölürler.

Masalların bir sınırı vardır; anlatanın kontrolündedir. Ancak rüyaların bir sınırı yoktur ve kontrol dışıdır. Ürkütücü bir özgürlük vardır. Kimi zaman ve özellikle ergenlik öncesi ve sırasında öyle rüyalar görülür ki uyanıklığı bile etkileyebilir. Bazı rüyalar ise günümüzün kötü geçmesine neden olabilir. Bazen anlatmaktan bile utandığımız kimi senaryolar gecemize egemen olabilirler. Hatta bir dönem çocukların gecelerini esir alan bir rüya dönemi vardır. Bu dönem uyumaktan bile çekinilebilir. Bu dönem günahların, suçların geceleri işgal ettiği dönemdir. Çocukluğun o masum masal dünyası yerini şiddet ve erotizm içeren bir dünyaya bırakmıştır. Bu çocuğun gerçekliğe hazırlandığı, toplumsal düzene dâhil edilmeye başlandığı dönemdir. İleride uzun uzun anlatacağım gibi bu, çocuğun pohpohlanma döneminden kültürün kural dünyasına geçiş yapma dönemidir. Rüyalara yansıyan suç bu geçişin sancılarıdır. ***"Göster oğlum amcana"*** döneminden ***"ayıp, günah"*** dönemine geçiş dönemidir. Veya kısa donların yerini pantolonun aldığı dönem olduğunu da söyleyebiliriz.

Masallar ile rüyalar arasında bir ilişki de kurmak mümkündür. Hatta masalların rüyaları hazırlayan bir işlevi olduğu bile iddia edilebilir. Çocuğu rüya ve mitosların dünyasına hazırlayan bir hazırlama evresi masal sayesinde gerçekleşir. Ebeveynler ile çocuk arasındaki ilk dil birliğinin sağlanmasına vesile olan masal, çocuğun zihinsel dünyasının zeminini de oluşturur. Bu bir altyapı inşaatıdır. Sonradan çıkılacak katların temelini oluşturur. Çocuğun uyumadan masal anlatılmasını istemesinin nedeni budur. Doğrudan rüyalar dünyasına geçmek istemeyen çocuk için masaldan rüyaya geçmek daha keyiflidir. Hele sonu güzel biten bir peri masalı tatlı bir rüyanın gelişini müjdeler. Anne veya baba tarafından çocuk uyumadan önce anlatılan masallar, çocuğun nasıl bir rüya göreceğini belirleyen masallardır. Masalın seçimi ve hatta anlatma biçimi çocuğun rüyalarını etkiler.

Çocuğun uykuya dalması masal dünyasından rüya dünyasına geçişi de sağlar. Bu toplumsal dünyadan bireysel dünyaya geçiş anlamına gelir. Kendi dünyası ile masal yoluyla oluşturulan zihinsel dünyanın çekiştiği bir dünyadır bu. Burada hesaplaşma vardır. Toplumsallık ile bireyselleşme çarpışırlar. Masallar ile rüyaların savaşıdır bu. Uyanıklık ile uyku arasındaki tezatlık, toplumsallık ve bireysellik arasındaki tezatlıktır. Buradaki senaryonun oluşumunda toplumun rolü çok büyük olmakla birlikte, bu senaryoyu bireyin kendisi, hem de kontrol dahi edemeden oluşturur. Bu iki dünya (masal ve rüya) arasındaki fark toplumsallıktaki masumiyet ile bireysellikteki günahtır. Ancak rüyayı gören ve onu dinleyen bunun farkında değildir.

Farkındalığı olmayan bir dünyanın kuralları kendiliğinden devreye girer. Bu dünyanın rolleri insanlar tarafından farkında olunmadan oynanır. Burada herkes kendi gerçeğinin farkında olmanın ıstırabını yaşar. Birey bu ıstırabı dışarı yansıtmaz. Çünkü yansıtamayacağı kadar bireysel bir ıstıraptır bu. Bu dönem görülen rüyalar genellikle başkalarıyla paylaşılmayan rüyalardır. Ya da en azından sansürlenerek paylaşılabilen bir dünyadır. Bu noktada tekrar vurgulamak isterim ki, masallar kendisinden sonra gelecek "gerçek" gerçeküstü dünyanın ve bunun ürünlerinin kabul edilmesi ve yaşam bulması için zemin hazırlayıcılardır.

Masallar ile büyüyen insan ilerleyen yaşlarda da sık sık bu dünyanın gerçeküstülüğüne kendisini bırakmak ister. Aslında çocukluk döneminin bal damlayan masallarının etkisi ile gerçekleşir bu durum. Gücümüzün tükendiği, bedenimizin yorulduğu sıkıcı zamanların ferahlatıcısı bu geri dönüşlerde yaşanır. Sık sık "keşke burnumu oynatınca şimdi birden şurada oluverseydim" gibi hayaller kurarız. Masal kahramanları kadar güçlü, onlar kadar imkânsız ve onlar kadar büyülü bir dünyanın kahramanı olmak istemektir bu aslında. Gerçekliğin yavanlığından uzaklaşmak isteğidir. İçine düşülen çaresiz, bunalımlardan kurtulmanın kolay yoludur. Kimi zaman da gerçekleşmeyeceğini bildiğimiz halde, hayal kurarız; büyülü dünyaların kahramanlık rolünü kendimize veririz. Bu aslında uyumadan önce dinlenen bir masal gibidir. Bizi sakinleştirir; güçlendirir ve dünya gerçekliğine hazırlar.

Sık sık söylediğimiz şeylerden birisi **"elimizde büyülü bir asa yok ki"** ile başlayan cümlelerdir. Büyülü bir asaya sahip olan masal kahramanı olmak ne güzel olurdu. Her şeyi istediğimiz gibi yönlendirme şansına sahip oluverirdik. Bizi rahatsız eden her türlü durumdan bir çırpıda kurtulur, kendimizi büyülü bir güzelliğin içinde buluverirdik. Hayaller masalın yarattığı gerçeküstü dünyanın kişisel yansımalarıdır. Burada da masalların kuralsızlığı söz konusudur. Hiçbir sınırlama yoktur. İstediğimiz her şey en azından hayal etme sürecinde bizim oluverir. Alice gibi harikalar dünyasına geçiveririz.

Masalların boşalttığı dünyayı, dolduran asıl şeyin mitoslar olduğunu söyleyebilirim. Aslında masallarla beraber anlatılmaya başlanan ancak çocuğun masallar çağından sonra daha iyi algılamaya başladığı ve bireyi ölüme kadar terk etmeyen sadık anlatılardır mitoslar. Kurallar ve anlatıcılar aynı olmakla beraber içerikte küçük farklılıklar vardır. Masallardaki kahramanların yerini, burada tanrılar ve dini kahramanlar alır. Çocuk okulda bir sınıf daha atlamış gibidir. Masal sınıfından mitos sınıfına geçmiştir. Bir diğer söyleyişle kahramanlar dünyasından tanrılar dünyasına geçmiştir. Buna prens ve prenseslerin dünyasından cennet ve cehennemin dünyasına geçiş de diyebiliriz.

Masalların ve kahramanların dünyasından dinin dünyasına geçişi gerçekleştiren mitoslar, insanın kutsalla ilişkilerini de organize ederler. Dolayısı ile insanın dünya ile kurduğu bağın da sağlayıcısıdırlar. Çünkü burada başka masallardan kopup gelen mitik bir günah kavramı yer alır. Bu yeni gerçeküstülükte ceza ve ödül esas dinamiği oluştururlar. Burada gerçeklikle gerçeküstülük iç içe girer ve ayırt etmek zordur. İnanç burada gerçeği belirler. İnanılan şey gerçektir. Gerçeküstünün gerçek olduğu bir dünya yaşıyoruz. Tanrı, cennet, günah, melekler, dini kahramanlar ve onların başından geçenler bizim yeni gerçeklerimizdir. Çocukluğun bittiğinin göstergeleridir. Masalların saçma dünyasına gülmeye başlarken kendimizi onlardan daha gerçekçi olmayan yeni ürünlerin içinde buluveririz.

Masalların çocuğun kafasında hazırladığı gerçeküstü dünyaya transfer artık kolaydır. Rüyaları, mitosları ve hayalleri bu dünyaya taşıyarak kendimize yeni gerçeklikler, daha

doğrusu gerçeküstülükler inşa ederiz. Kimini kutsal kabul eder ve toplumla paylaşırken, kimi bireysel yalnızlıklarda kalır. Mahrem duyguların arsızlığından doğan utançla toplumsallaşamazlar. Bebeklikten başlayan ve hatta bir dönem çocuğun gerçekliği haline gelen bu gerçeküstücülük durumu insanı bir şekilde ölüme kadar takip eder. Her dönemde farklı kimliklerle ve farklı içeriklerle çıkarlar. Uçabilen çocuk bir başka dönemde bir dervişe dönebilir. Ya da çocukken bir sıçrayışta çıktığımız gökyüzünde büyüklerin tanrısı ile karşılaşabiliriz. Ya da büyükken gökyüzüne çıkmış, tanrıyla konuşmuş kahramanlar dünyası gerçeğimizi oluşturabilir. Küçükken konuşan, bizimle sohbet edip oyun arkadaşlığı yapan bir bebek büyüklerin dünyasında kanatlı bir meleğe dönüşebilir. Her ne olursa olsun en azından rüyamızda, bir gerçeküstülük bize yaşamımız boyunca eşlik etmektedir.

Bu gerçeküstülük kimi zaman patolojik bir gerçeklik de yaratabilir ve yaşamı bir problem haline getirebilir. Büyük metropollerin yalnız insanları, apartmanların kuytuluklarında yalnızlıklarından ürettikleri gerçeküstülükle, şizofren bir ilişki yaşayabilmektedir. Çocukluk masallarındaki gibi hayaller görebilmekte, kahramanlar yaratabilmektedirler.

Sonuçta baştan itibaren anlattığımız bütün ürünlerin birbirine ne kadar benzediklerine dikkatinizi çekmek istiyorum. Çünkü bunların hepsi (masallar, rüyalar, mitoslar, hayaller ve psikolojik rahatsızlıklar) aynı mekanizmanın ürettiği ürünlerdir.

Sh: 13-22

Masal Üretim Merkezi: Bilinçdışı

Bilinçdışı, üzerinde çok tartışılan ve bir uzlaşıma varılamamış konulardan birisidir. Yaklaşık olarak yüzyıldan buyana birçok düşünür, psikanalist ve araştırmacı bilinçdışı üzerine araştırmalar yapmış onu tanımlamaya çalışmışlardır. Burada benim de tanımlama güçlüğü çekmem normaldir. Bilinçdışı hepimizin varlığını bildiği tanıdık bir zihinsel durumdur ve örneklerle bu durumu size hatırlatmaya çalışacağım.

İnsan sınırları çizilmiş, kuralları konulmuş, özgür hareket etmeye izin vermeyen bir dünya içine doğmaktadır. Doğarken beraberinde ebeveynlerinden taşıdığı genetik bir takım kodlamalar ve özellikleri de yaşama taşımaktadır. Bebek doğduğunda büyük oranda biyolojik bir varlıktır. İhtiyaçları çerçevesinde bir yaşam sürmeye başlar. Dilin oluşturduğu kültürün yasalar dünyasından bihaberdir. Başlangıçta içine doğduğu dünya ebeveynler tarafından bebek için ve bebeğe göre düzenlenmiştir. Hareketleri zaten sınırlı olan bebeğin bütün yaptıkları hoşgörülün Bir süre sonra biraz daha büyüyen bebek hareketlenmeye ve dillenmeye başlanması kelimeleri ve heceleri söylemeye başlar. İşte bebeğin hayatında bir dönüm noktasıdır. Dillenen bebek dilin dünyasına geçiş yapmaktadır. Bilmez ki burada kendisini bekleyen bir sürü yasalar ve yasaklar vardır. Bu yeni durum onun biyolojik yaşamdan kültürel yaşama geçişini de temsil eder. **Burada cıslar, öcüler, eeler ve kakalar vardır.** Bu dünya kısıtlamalar ve yasaklamalar dünyasıdır. Bebek yasakları öğrenmeye başlar. Büyüdükçe ve öğrendikçe giderek artan bir yasakçı dünyanın içine giriyordun

Bebek büyüdükçe kültürün öngördüğü biçimde bilinci de gelişmektedir. Burada bilincin çiftli bir yapısı vardır. Negatifi ile birlikte varolan ikili bir yapı. Kültürün onayladığı davranışlarla artan bilinçlilik durumunun aksine, öcüler ve cıslarla çocuğun hayatına giren yasakçı kültür, çocuğun doğallığından vazgeçmesini öngörüyor ve bunu destekleyen yasaklar getiriyordu. Artık çocuk çok istese de pipisiyle oynayamıyor ya da kakasını elleyemiyordu. Küçük, yeni

doğmuş bebekken hiçbir yasak bulunmayan tamamen biyolojik ihtiyaçların şekillendirdiği yaşam, sınırlanmaya başlıyordu. Her istediğini yapması mümkün değildi artık. Kültür ve toplum neyi öngörüyorsa o şekilde davranmak zorundaydı. Bilmemesi ve konuşmaması gerekenler vardı. Bu tür sorular sorması hatta bunları konuşması ve düşünmesi bile yasaktı; ya da en azından hoş karşılanmıyordu.

Çocuğun toplum tarafından oluşturulan, alkışlanan ve onaylanan davranışları zihinsel mekanizmanın bilinç kısmını geliştirirken, yasakların ötelediği duygu durumlarının bilinçdışım oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu yeni oluşum gerçekte yasakçı kültürün çocuğun doğasında oluşturduğu yarıktır. Çocuk toplumsallaştıkça, bilinçlendikçe ve kültürlendikçe bu yarık büyümekteydi. Toplumun kabul görmediği, reddedilen, bütün cıslar, öcüler ve kakalar bu yarıkta birikiyordu. Bu yarıkta birikenler kontrol edilmesi zor bir gücü de oluşturuyorlardı. Bilincin kontrolü dışındaydı bu güç. Kontrol edilmesi oldukça zordu ve olmadık zamanlarda ortaya çıkıyordu. Kendi içerisinde tutarlı ve anlamlı bir dille ortaya çıkıyordu. Ortaya çıkmak için zaman kollayan bir canavar gibiydi. Bebekken bu yarığa kapatılan "cıslar" büyüyerek birer canavara dönüşmüşlerdi. Bu canavarlar kültürün ve onun getirdiği yasakların en büyük düşmanları idi. Hatta onlardan intikam alırcasına onların boşluğunu doldurmaya çalışıyorlardı.

Bilinçdışı mekanizma, kültürün (bilincin) olmadığı, çaresiz kaldığı veya kontrolden çıktığı durumlarda ortaya çıkar. Bilinç ve kültür onun gardiyanları ve başarıcılarıdır. Onların olmadığı bir durumda hapisten kaçıp ortaya çıkarlar. Şimdi anlatacağım durumlar bilinçdışını daha anlaşılır kılacaktır. Bilinç karanlığı sevmez, bilincin olduğu yer aydınlıktır. Karanlığın olduğu yerde bilinç yoktur. Bilinçdışının en sevdiği durumlardan birisi işte bu karanlıktır. Hava karanlık, evde yalnızız veya dışarı çıkmamız gerekiyor. Korkuyorsunuz; ama çıkıyorsunuz. Sokaklar bomboş ve karanlık; ayak sesiniz sokağın öte yanından yankılanıyor. İçinizdeki korku takip edildiğinizi hissettiriyor. Daha çok korkuyorsunuz; ama arkanıza bakmaktan kendinizi alamıyorsunuz; kimse yok. Ama birisinin olduğundan ve sizi takip ettiğinden emin gibisiniz. Kalbinizin atışı hızlanıyor ve adımlarınız biraz daha sıklaşıyor. Kendi ayak sesiniz sizi takip edene aitmiş gibi geliyor. Aslında kimsenin olmadığını biliyorsunuz. Kendinize **"saçmalama, kimse yok sokakta benden başka"** diye telkin etmeye çalışıyorsunuz. Ama içinizi kaplayan korku nefesinize baskı yapmaya başlıyor. Kalbiniz ağzınızdan çıkacak gibi oluyor. Koşmaya başlıyorsunuz. Mantıklı olmanın bir çaresi yok zaten eve de yaklaşmışsınız. Korktuğunuzu ve kaçtığınızı kimsenin görmediğinden de eminsiniz nasılsa. Giderek daha hızlı koşuyor, koşuyorsunuz. Merdivenleri hızla çıkıyor. Korkudan anahtarı güçlükle kapıya sokuyor, açıp içeri giriyor, hemen kapıyı kapatıp arkasına yaslanıyor ve derin bir "ohhh" çekiyorsunuz.

Bu oyunu size bilinçdışınız oynuyor. Elektriğin kesildiğinde jeneratörün devreye girmesi gibi devreye giren bilinçdışı, ağlarını örüyor. Karanlık ve yalnızlıklar bilinçdışının en sevdiği atmosferlerdir. Evde yalnızsınız. Sevgiliniz sizi terk etmiş. Hem üzüntülüsünüz hem de kendinizi iyi hissetmiyorsunuz. Alacakaranlıkta oturmuş kederinizi hafifletmesi için biraz da şarap alıyorsunuz. Müzik setinizde de efkârlı bir müzik (genellikle bu tür durumlarda insanın canı biraz duygulu müzik ister). Gece bastırdıkça, terkedilmişlik, yalnızlık ve alkol üzerinize çökmeye başlıyor. Zaman zaman kontrolünüz dışında gözlerinizden yaşlar süzülmeye başlıyor. Bilinçdışı pusuya yatmış ortaya çıkma anını bekliyor. Emin olun ki, onu çok bekletmeyeceksiniz. Kısa süre sonra aklınıza kötü kötü düşünceler gelmeye başlıyor. Bunlar

gündüz ve toplumsal bir varlıkken akla gelmeyecek cinsten düşünceler. Hiç kimseye itiraf edemeyeceğiniz türden düşünceler. İşte bilinçdışı harekete geçti. Aklınız almıyor yalnızlığınızı, gençsiniz, güzelsiniz; sizi nasıl terk edebilir ki? Bilinciniz bu soruya verecek cevap bulamadığında bilinçdışı mekanizma sizin acınızı azaltacak utanç verici cevaplar üretmeye başlıyor. Muhtemelen sabah hatırlamak dahi istemeyeceğiniz türden düşünceler bunlar. Hatta sabah bunları hatırlayınca biraz utançla karışık kendinizi ayıplayıp lanetleyeceksiniz bunları düşünebildiğiniz için. Bu tür gecelerin hakimi bilinçdışıdır. Bilinçdışı bilincin bittiği noktada başlar. Suça yakın bir kavramdır. Hatta teşvik edicidir. Bu nedenle geceler venpuslu havalar suç ve suçun yoğun işlendiği havalardır.

Hemen herkesin başına sıkça gelebilecek örneklerdir bunlar ve bu tür gerçeküstü düşünceler üretmeye başlamışsak, bilinçdışının kontrolüne girmişiz demektir. Bilincimizin erişemeyeceği bir mecradayız anlamı da çıkarılabilir. Sadece bu da değil, geceleri bilinç uykuya daldığında da bilinçdışı kendini gösterme fırsatını kaçırmaz ve kendi iç tutarlılığıyla bir sürü görüntüyü ve konuyu bir senaryo etrafında toplayarak bize rüya olarak sunar. İlk bakışta çoğunlukla anlamsız gibi görünebilen bu rüyalar da bilinçdışının ürünleridir ve gerçeküstüdür. Aslında bizimle ilgili görüntülerdir bunlar ve hepsinin bir anlamı vardır; yeter ki çözmesini bilelim. Rüyalarda bilinçdışı kendi gözünden bizim nasıl göründüğümüzü gösterir. Bunu yaparken de kendi kamerasına kaydettiği görüntülerden bir seçki sunar. Bizim gündelik hayatımızla ve çoğunlukla içinde bulunduğumuz haleti ruhiye ile ilişkili görüntüler ve konular seçilmiştir. Ancak anlamak kolay değildir.

Bilinçdışının ortaya çıktığı başka durumlar da olmaktadır. İnsanlığın tarihinden beri mekanizma işlemektedir. Dünyaya geldiğinden bu yana insan, varoluşu sorgulamaya çalışmıştır ve halen de devam etmektedir. İnsanın yaşamla ve dünyayla ilişkisi, evren, varoluş vs bu sorgulamaya dâhildir. Ancak bu kadar bilimsel gelişmeye rağmen aslında bugün bile bu soruya tatmin edici bir cevap bulunamamıştır. İnsanın ürettiği bilgi, birikim ve kültür bu sorulara cevap vermekten uzaktır. Bir de uzak geçmişi düşünürseniz olayın vahameti ortaya daha iyi çıkar. İnsan bilinciyle cevap bulamadığı bu problemler karşısında aciz kalmıştır. İnsanı zorlayan doğa koşulları, bilmediği ve kontrol edemediği doğal güçler karşısında psikolojik olarak kendisini ezik hissetmiş olmalı. Çünkü bilmek çok önemli bir işleve sahiptir. Özellikle de varoluş söz konusu ise temel bir sorundur. Bilmek kontrol etmektir. Bildiğiniz şeyden sakınabilirsiniz, onu kontrol altına almanın yollarını bulabilirsiniz. Ama bilmediğiniz şey karşısında gerçekten de acz içine düşersiniz. Doğadaki bütün canlılar gibi insanlar da yaşamaya kodlanmışlardır. Bilinçlenmek insana ölüm korkusunu hediye etmiştir. Ölüm korkusuna aranılan çare kültür üretimine neden olmuştur. Dolayısıyla insan arkaik bir ölüm korkusunu bedeninde hep taşımaktadır. Ölüme karşı direniş bu anlamsız korkudan uzaklaşmayı, bilinmezleri bilinir kılmayı gerektirir. İnsanın en başından beri her şeyi anlamlandırma çabası bunun içindir. Ancak bilinç her şeyi bilmeyi ve anlamlandırmayı başaramaz. Onun boyutları yetmez; sınırları ulaşmaz bunları bilmeye. İşte bu tür durumlarda da bilinçdışı devreye girer. Masaldan biraz daha farklı bir gerçeküstü hikâye örgüsü yaratmaya başlar. Dünyanın ve insanın nasıl varolduğunu, niçin varolduğunu ifade eden öyküler ortaya çıkmaya başlar. Bu öykülerin kahramanları da bilinçdışından gelmektedir. Görünmeyen büyük yaratıcı güçler burada devreye girerler ve insan zihnindeki arkaik ölüm korkusunu biraz olsun yatıştırmaya çalışırlar. Ölümün bile gerçek olmadığı, ölümden sonra ölümsüz bir hayatın varolduğu, insanın bilinçdışı kanalıyla ürettiği en büyük ve temel

gerçeküstü öyküsüdür. Bu öykünün en azından elli bin yıldır yaşadığı bilinmektedir. Bu minvaldeki gerçeküstü öykülerin (mitlerin) dünyadaki yaşamı şekillendiren öyküler olduğunu belirtmem gerekir. Her şeyimizi bu öykülerin işleyişine göre ve onların içeriklerine göre planlamak isteriz. Bu öyküler tanrıların rol aldığı öykülerdir. Bilincin tahayyül sınırlarını aşan kahramanların olduğu ve olayların yaşandığı öykülerdir. Yaratılış içerirler. İnsanın içindeki arkaik boşluk duygusu veya korkuyu yatıştıran ve anlamlı hale getiren işlevsel öykülerdir.

Rüyalar, masallar ve mitoslar aynı üretim merkezinde üretilmekle beraber aralarında bazı farklar olduğunu söylemeliyiz. Her şeyden önce rüyalar diğer ikisinden bireysel ürünler olarak ayrılırlar. Bu bireysel deneyimler ardından, bireyin kendisinin ve kendisi için ürettiği ürünler olmaktadır. Masallar ve mitoslar da ise durum biraz daha farklıdır; çünkü onlar bireysel üretimler değillerdir. İsteseniz de bu mümkün değildir. Bunlar toplumsal bilinçdışının üretimleridir. Bireyler gibi toplumların da bilinçdışı mekanizmaları bulunmaktadır. Bu mekanizmalar da bilincin yetersiz kaldığı durumlarda üretime geçerek genel kabul gören gerçeküstü öyküler üretirler. Bu ürünlerin masallar ve mitoslar olduğunu yukarıda vurgulamıştık. Bu iki ürün arasında da küçük bir fark vardır. Bu fark masalların daha çok kültürel ve toplumsal birlikte yaşam pratikleri ile ilgili söylenceler olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü mitoslar dinsel içeriklidir ve çoğunluğu bir yaratılış öyküsü içerir.

Geçmişten gelen masal ya da mitoslar için bazı yazarlar (Andersen ve Homeros gibi) söz konusu edilse bile bunların sadece derlemeci oldukları veya yazıya aktaran katipten öteye gitmedikleri akıldan çıkarılmamalıdır. Bu türlerde yapılan bireysel üretim denemeleri genellikle başarısız olmakta ve üretenle birlikte yok olmaktadırlar. Anonim olanların ise binlerce yıldır yaşadıkları bir gerçektir. Toplumsal bilinç önemli gündönümlerini, bazı olayları, anıtlar ve törenlerle anıp hatırlatan bir dizgeyken, bilinçdışı daha çok karanlık öykülerin ve kahramanların izlerini hayata taşırlar ve sıklıkla kendilerini hatırlatmanın bir yolunu bulurlar. Dini olaylar, tapımlar, şeytanlar, periler ve cinler toplumsal bilinçdışının varlığının göstergeleridir.

Sh: 23-31

Masalların Dili

Yukarıda uzun uzun anlatmaya çalıştığım, bilinçdışının dışa yansımasından ortaya çıkan masal gibi ürünlerin yapıları oldukça karmaşıktır. Örneğin rüyalarımızı anlamlandırmak ilk bakışta neredeyse imkânsızdır. Hatta anlamsız oldukları bile düşünülebilir. Rüyalar, toplumumuzda çoğunlukla evrensel ürünler gibi algılanmışlar ve geleneksel anlamlar yüklenmeye çalışılmışlardır. Örneğin balık görmek kısmet demektir, murat demektir gibi anlamlar piyasadaki rüya tabirlerinin standart anlamlandırma yöntemleridir. Ancak psikanalistler rüyaların kişisel bir deneyim olduğunu ve dolayısı ile anlamlarında bireysel ve ancak görenin yardımı ile bir uzman tarafından çözümlenebileceğini ileri sürerler. Örneğin burada balığın rüyayı gören için ne anlamlara geldiğini bilmek gerekir. Çünkü herkes için farklı bir anlam taşıyabilir. Yorumlama ve anlamlandırma, bu kişilerin balıkla ilişkileri dolayımıyla değişecektir. Burada kişisel anlam ve semboller önem kazanacaktır; çünkü baştan itibaren vurguladığım gibi rüya bireysel bir davranıştır.

Masal ve mitoslar için durum biraz farklıdır. Bunların her ikisi de toplumsal ürünlerdir. Ve bunların da anlamları vardır. Hatta çoğunlukla neredeyse şifreli diyebileceğimiz bir anlam dizgesine sahiptirler. Toplumsal uzlaşımın sağlanması toplumsal semboller yardımıyla

gerçekleşebilir. Buradaki anlam ve sembolik dizge toplumsal anlamlar taşırlar ve bireysel olmaktan bir hayli uzaktadırlar. Hatta masallar ve mitoslar yoluyla toplumların ortak bir sembolik dil oluşturduklarını söyleyebilirim. Aksi takdirde Danimarka'da üretilen bir masalın Anadolu'da da anlatılıyor olması anlaşılamaz bir durum oluştururdu. Tabi masal ve mitlerin tamamının evrensel sembollerden oluştuğunu söylemek de imkansızdır. Yerel semboller ve özellikler de bunlar arasında yerlerini alırlar. Bazı masallar vardır ki söyleyeceğini çok da şifrelemeden söyleyiverir; ama bazı masallar vardır ki, üzerinde kafa yormak gerekir anlamak için.

Toplumlar, bu tür bilinçdışı ürünleri, kültürlerini gelecek nesillere aktarmanın aracı olarak kullanmaktadırlar. Fiziksel genlerini DNA'lar yardımı ile yeni nesile aktarmak gibi, kültürel genleri de masallar ve mitoslar yoluyla geleceğe aktarırlar. Kuşaktan kuşağa aktarılmasını istedikleri değerleri bilinçdışı yardımı ile şifrelemiş ve masallara yüklemişlerdir. Gerçekte anlatanın da dinleyenin de bunun farkında olmadığı söylenebilir. Annelere, ninelere sorsanız bu masalı niçin anlattın veya bu masalın içeriği nedir bilmezler. Onlar çocukları kandırmak için anlattıklarını söylerler. Uyutmak istenilen çocuğa masal anlatılır. Bu ürünlerin de zaten bunun için uydurulmuş olduğundan söz ederler. Öncelikle şunu vurgulamak gerekir: masallar uydurma öyküler değildir. Belli ihtiyaçlar etrafında şekillenmiş, işlevsel anlatılardır. İhtiyaçtan doğarlar. Bilinçli olarak yaratılmamışlardır; ama masalların kendi bilinçleri vardır, masalın bilinci masalın anlatılarak yaşatılmasını sağlar. Bu kendiliğinden dönen çarkın harekete geçiricisi masalın ta kendisidir. Yukarıda da anlattığım gibi masal kendini anlattırır. Çocuklara baskı yapar; çocuklar da ebeveynlere; **"büyükanne bana masal anlatır mısın?"**

Yeni nesillerin nasıl bir toplumsal yapıya gireceklerini sembollerle ifade eden masallar onları hayata hazırlar, bir nevi toplumsallaştırır. Ama dediğim gibi kimse bunun farkında değildir. Çocuğun nasıl bir toplumsal yapı içine doğduğu masalların dilinden okunabilir. Masallar yeni doğan çocukları topluma hazırlayan, onları şekillendiren katalizörlerdir. Onları toplumun kabul edebileceği fertler olmalarını sağlamak görevleridir.

Masalların cinsiyeti de farklıdır ve bu konuda mitoslardan farklıdır. Mitoslar dinsel bir içeriğe sahip oldukları için bütün bireyleri hedef kitlesi olarak kabul ederler. Bununla birlikte masallar anlatılacak kişinin cinsiyetine göre değişir. Her masal her çocuğa anlatılmaz. Bu noktada cinsiyet rolleri belirleyicidir. Toplumlar çocuklardan cinsiyetlerine göre farklı beklentiler içine girmektedirler. Geleneksel yaşam biçiminde evin dışında görev alan erkek çocuk, eve ekmek getirmekle görevli olup, sosyal ilişkilerden sorumluyken, kız çocuklardan beklenenler daha farklıdır. Özellikle kültürün kız çocukları üzerinden aktarılması bu konuda belirleyici olmaktadır. Masal seçimi de buna göre yapılmaktadır. Kız çocuklarının ileride büyüyerek anne olacakları ve onların da çocuk büyütecekleri gerçeği buradaki en büyük etkendir.

Kız ve erkek çocuklarına anlatılan masalların en önemli ayrımı sembollerin farklı olmasıdır. Zihinsel süreçlerinin farklı kodlanmasından kaynaklanır bu farklılık. Erkek çocuklar daha somut bir zihinsel yapıya sahip olduğu için onlara anlatılan masallar daha basit ve doğrudan anlaşılırdır. Ancak kız çocuklarına anlatılan masalların çok daha sembolik bir dile sahip olması, kızların zihinsel yapılarının daha soyut olduğu anlamına gelmektedir. Toplumsal düzen içindeki kişisel ilişkilerde erkekler bile kadınların daha soyut olduklarını ve daha anlaşılmaz davrandıkları konusunu sıkça dile getirirler.

Kadın bedeninin doğayla olan benzerliği bu konudaki ayrımın en önemli nedeni olarak gösterilebilir. Ay ve kadın ilişkisi bu konuda önemli bir örnektir. Ay dünya etrafında 28 günde bir tur atar ve her turda dünyadaki su sistemini etkileyerek, gelgite neden olur. Kadın bedeninde de bir devinim vardır ve bu devinim bir turu tam 28 günde tamamlar. Ve her turda kadın bedeninde bazı değişikliklere ve kabarmalara neden olur. Her iki devinimin de 14. günü önem taşır. Ayın on dördü en parlak ve en güçlü olduğu zaman iken kadının devinimindeki on dördüncü gün kadının yumurtlama dönemini temsil eder. Kadın bedeni de doğa gibi besleyici ve anlaşılması zor bir işleyişe sahiptir. Her ikisi de anaçtır ve yaratma özelliklerine sahiptirler. Yaratma tanrısal bir vasıftır.

Kadın bedeni kolay anlaşılamayan bir soyutluğa sahiptir. Bir bakışta onu keşfedemezsiniz. Gizemlidir. Bedeninin en mahrem yerleri saklıdır. Gözle keşfetmek mümkün değildir. Ortada olmayan daha gizemli bir cinsel organa sahiptir. Cinsel organ, kan ve bebek ilişkisi olayı daha da anlaşılmaz kılmaktadır. Bu erkeği korkutan, onun arkaik korkularını depreştiren bir durumdur. Erkeğin iktidarını test eden bir gerilim yaratır. Önünde bir ok işareti ile dolaşan ve okun gösterdiği yönde hareket eden erkek, kadın bedeninin gizemi karşısında onu kontrol etme ihtiyacı duymuştur. Onun cinselliğini kontrol altına almaya çalışmıştır.

Kültür tarihinin en önemli sorunlarından birisi kadın cinselliğinin kontrol altına alınmasıdır. Çünkü bu kültürün düşmanı olarak görülür. Daha ilerleyen sayfalarda da okuyacağınız üzere, erkeğin bunu kadının kendisini kullanarak başarması gerçekten de takdire şayan bir durumdur. Çünkü kızma masal anlatan anne masalında erkeğin felsefesini aktarmaktadır. Eril toplum kadına masal yoluyla daha çok küçükken kuralları aktarmakta ve kendi adına çıkabilecek problemleri önlemektedir.

Sh: 33-38

Alıntı Kaynak: İsmail Gezgin, MASALLARIN ŞİFRESİ, Kırmızı Başlıklı Kız'dan İlk Günah'a... Birinci Baskı. Aralık 2007 İstanbul

Önerilen Kaynakça

Eliade, M. (1993) Mitlerin Özellikleri (çev. Sema Rifat) Simavi Yayınları.

Estes, C.P. (2003) Kurtlarla Koşan Kadınlar. Vahşi Kadın Arketipine Dair Mit ve Öyküler (çev. Hakan Atalay). Ayrıntı Yayınları.

Freud, S. (1978) Rüyalar ve Yanılgılar Psikolojisi, (çev. A. Seden) Altın Kitaplar Yayınevi.

Fromm, E. (1997) Rüyalar, Masallar, Mitoslar (çev. Aydın Arıtan, H. Kaan Okten). Arıtan Yayınevi.

Gezgin, İ. (2004) Mythos ve Logos: Mythology. Hayatımıza Yön Veren Söylenceler. Güncel Yayıncılık.

Gezgin, I. (2007) Kültürlerime Sürecinin Mitik Kahramanı: Gılgamış. Sel Yayıncılık (Yayına Hazırlanıyor). Hughhess, J.D. (2000) "Dream Interpretation in Ancient Civilisations." Dreaming, vol.10; 718.

Jung, C.G. (2005) Dört Arketip (çev. Zehra Aksu Yılmazer) Metis Yayınları.

Schimmel, A. (1998) Sayıların Gizemi (çev. M. Küpüşoğlu) Kabalcı Yayınları Trigger, G.B. (1997) A History of Archaeological Thought.

Cambridge Univ.Press.

Tura, S.M. (2002) Şeyh ve Arzu. Metis Yayınları.

Tura, S.M. (2005) Freud'dan Lacan'a Psikanaliz (III.baskı). Kanat Kitap.

Tura, S.M. (2005) Günümüzde Psikoterapi (II. Baskı). Metis Yayınları.
Winnicott, D.W. (1998) Oyun ve Gerçektik (çev. Tuncay Birkan). Metis Yayınları.
Zingsem, V. (2006) Lilith, Âdemin İlk Karısı. (Çev. D.D. Yüzer) İlya İzmir Yayınevi.

“KIRMIZI BAŞLIKLI KIZ” MASALININ ŞİFRESİ

"Bir varmış, bir yokmuş. Masalların egemen olduğu bir çağda küçük ve tatlı bir kız varmış. Bu kız öyle sevimliymiş ki, onu sevmeyen neredeyse yokmuş. Annesi ile yaşayan bu kızın ormanın derinliklerinde yaşayan bir de ninesi varmış. Ninesi çok sevdiği torununa kırmızı bir bere örmüş ve hediye etmiş. Kız da ninesini çok sevdiği için onun verdiği bu başlığı hiç başından çıkarmaz, ninesinin hediyesi olduğunu herkese anlatırmış. Bu başlık kızla o kadar örtüşmüş ki, herkes onun adını unutup ona Kırmızı Başlıklı Kız diye seslenmeye başlamış. Kendilerinden ayrı yaşayan ninesi için, Kırmızı Başlıklı Kız sık sık annesinin yaptığı çöreklerden ve reçellerden götürürmüş.

Günlerden bir gün annesi yine nefis çöreklerinden ve reçellerinden yapmış ve ninesine götürmesi için Kırmızı Başlıklı Kız'a seslenmiş. "Kızım, ninen hasta ve güçsüz, artık yemeklerini kendisi yapamıyor, şu çörekleri ve reçeli ona götür de sevinsin gariban" demiş. "Yalnız, tanımadığın insanlarla konuşma, yoldan çıkma, ve dikkatli taşı ki şişeyi kırma, reçel dökülmesin" diye tembih etmiş. Kırmızı Başlıklı Kız ninesini görecek olmanın ve kendisine böyle bir sorumluluk verilmesinin sevinciyle götürmeyi kabul etmiş ve annesinin sözüne uyacağına dair söz vermiş.

Ormanın derinliklerinde oturan ninenin evine varmak için epey bir yol gitmesi gerekiyormuş. Kırmızı Başlıklı Kız başlığını kafasına ve sepeti koluna taktığı gibi düşmüş yola. İçinde hiçbir korku yokmuş. Çünkü o zamana kadar kimse ona bir kötülükte bulunmamışmış. Bunun verdiği rahatlıkla bir de türkü tutturarak başlamış yürümeye. Tam ormana girmiş ki Kırmızı Başlıklı Kız, karşısına bir kurt çıkıvermiş. Kırmızı Başlıklı Kız daha önceden hiç kurt görmediğinden korkmamış. Kurt günlerdir hiçbir şey girmeyen midesinin gurultularını bastırmaya, ağzının salyalarını toplamaya çalışarak başlamış Kırmızı Başlıklı Kız'la konuşmaya. "Merhaba" demiş kurt. Ve "merhaba" demiş Kırmızı Başlıklı Kız. Başlamışlar sohbet etmeye. "Nereye böyle sabah sabah" demiş kurt. Kırmızı Başlıklı Kız, "nineme gidiyorum" demiş, "annemin yaptığı çöreklerle reçeli götürüyorum." Kurt işin içerisine çöreklerin, reçelin ve bir de ninenin girdiğini görünce karnında artan gurultuları bastırarak daha bir ilgiyle sormuş: "ninenin evi nerede?" Kırmızı Başlık Kız "az ileride ormanın içinde" diye cevap vermiş. Kurt bu sohbetten oldukça memnun kalmış; hiçbir şeyi kaçırmamak, hepsini yiyebilmek için hemen oracıkta kafasından ustaca bir plan yapmış. Çünkü nineyi de, kızı da, çörekleri ve reçeli de yemek istiyormuş. Hiçbirinden vazgeçmemiş. Bir plan yaparak hemen uygulamaya koymuş. "Kırmızı Başlıklı Kız" demiş; "bak bahar geldi her yer çiçek içinde, niçin ninene taze kır çiçekleri de toplayıp götürmüyorsun? Ormanın içi çiçeklerle dolu." Bunun üzerine Kırmızı Başlıklı Kız şöyle bir çevresine bakıp, gerçekten de fark etmediği çiçekleri görünce, iyi fikir diyerek çok sevinmiş ve kurda bu fikri verdiği için teşekkür etmiş. Ninesinin nasıl sevineceğini düşünerek yoldan çıkmış ve ormanın derinliklerine doğru ilerleyerek gördüğü çiçekleri toplamaya başlamış. Bakmış ileride daha güzel çiçekler var, biraz daha ilerlemiş; her seferinde biraz daha ileri derken ormanın derinliklerine kadar gitmiş farkında olmadan.

Çiçeklerin güzelliğine kaptırmış kendisini ve kurdun varlığını bile unutmuş.

Kendi varlığını unutturan kurt, bu sırada planını gerçekleştirmek üzere ninenin evine doğru düşmüş yola. Yol boyunca da nineyi nasıl yiyeceğini, Kırmızı Başlıklı Kızı nasıl ürkütmeden yakalayacağını ve yutacağını düşünerek, açlıktan çığlık atmaya başlayan karnına mesajlar gönderiyormuş. Hele bütün bunların üzerine çöreklerle reçeli yiyeceğini düşününce heyecandan daha da hızla yol almaya başlamış. Kısa süre sonra Kırmızı Başlıklı Kız'ın tarif ettiği ninenin evini bulmayı başarmış. Uzun zamandır burada yaşadığı için adres bulmakta zorluk çekmiyormuş. Nine küçük bir kulübede yaşıyormuş. Bir süre etrafı kolaçan eden kurt asayişin berkemal olduğunu görünce, sessizce eve yaklaşmış ve kapıyı çalmış. Kurt olduğu anlaşılmasın diye bir kız narinliğinde çalmış kapıyı. "Tok! Tok! Tok!" hasta yatağında yatan nine "kim o" diye seslenmiş. Kurt mümkün olduğunca sesini incelterek ve Kırmızı Başlıklı Kız'ın sesine benzetmeye çalışarak, "benim nine; Kırmızı Başlıklı Kız. Sana annemin yaptığı çöreklerden ve reçelden getirdim" diye cevap vermiş. Yaşlı kulakları iyi duymayan nine sesin farklılığını anlamamış. "Çok hastayım, kapıyı kendin aç. Ben kalkamam" demiş. Kapının kilitli olmadığını anlayan kurt sevinçle planının işlediğini düşünmüş ve kapıyı açarak ninenin üzerine atlamış. O kadar aç ve o kadar sabırsızmış ki, nineyi bir hamlede yutup midesine indirivermiş. Sonrada ninenin kıyafetlerinden kendisine uyacakları seçmiş ve hemen aceleyle üzerine giyerek, yatağına uzanmış ve nine gibi oflayıp inleyerek. Kırmızı Başlıklı Kız'ı beklemeye başlamış. Koca burnu olmasa hiç kimse onun nine olmadığını anlayamazmış.

Başına geleceklerden bihaber olan Kırmızı Başlıklı Kız ise bir yandan çiçek topluyor bir yandan da kurdun ne kadar iyi bir hayvan olduğunu, kendisine ne kadar yardımcı olduğunu düşünüyormuş. Öte yandan ninenin çiçekleri çok sevdiğini bildiğinden onun ne kadar sevineceğini hayal ederek mutlu oluyormuş. Kocaman ve rengarenk bir buket hazırladıktan sonra tekrar yola koyulmuş ninesinin evine doğru. Ninesinin evine geldiğinde kapının açık olduğunu görmüş. Kurt alışık olmadığı için kapıyı kapamayı unutmuş, tedbirsiz davranmıştı. Zaten aceleyle davrandığı için ninenin giysilerini ararken ortalığı da biraz dağıtmıştı. Kırmızı Başlıklı Kız, kapının açık ve ortalığın dağınık olduğunu görünce önce bir şüphelenmiş, daha sonra ise "neden korkuyorum ninem, hasta ve yaşlı olduğu için ortalığı toplayamamıştır" diye kendi kendine söylenmiş ve içeri girmiş. "Günaydın" demiş ninesine. Ninesinden bir cevap gelmeyince yatağa doğru yaklaşıp yorganın ucundan ninesine bakmış. Çok tuhaf! Ninenin görüntüsünde bir tuhaflık varmış bugün. Kırmızı Başlıklı Kız kurdun saklamaya çalıştığı büyük kulaklarını görünce sormuş; "nine kulaklarına ne oldu? Niçin bu kadar büyük?" kurt elinden geldiğince ninenin sesini taklit etmeye çalışarak, "seni daha iyi duyabilmek için yavrum" demiş. "Peki nineciğim, gözlerin niye bu kadar büyük?" "Seni daha iyi görebilmek için yavrucuğum." "Ellerin niye bu kadar büyük?" "Seni daha sıkı tutabilmek için yavrucuğum." "Nineciğim senin ağzın neden bu kadar büyük?" "Seni daha kolay yutabilmek için yavrucuğum." Kurt sözünü bitirmeden daha yataktan fırlayarak atlamış Kırmızı Başlıklı Kız'm üzerine. Ve bir hamlede de yutuvermiş gerçekten, kocaman ağzıyla.

"Deveyi yardan uçuran bir tutam ottur" derler ya, kurdun da ne gelirse başına bu oburluğu ve açgözlülüğünden gelirmiş. Doymamış kurdun gözü ve Kırmızı Başlıklı

> Kız'm sepetindeki çörekleri ve reçeli de üzerine yutmuş. Bu kadar şeyi bir hamlede yutunca da üzerine bir ağırlık, bir rehavet çöküvermiş tabi ki. Yeniden ninenin yatağına dönerek kendisini yumuşacık yatağa zor atmış. Daha kafası yastığa ulaşmadan da uyumaya başlamış. Ama ne uyumak. Hazımsızlıktan dolayı sırt üstü yattığı için öyle bir horluyormuş ki, orman horultuyla çalkalanıyormuş.
>
> Bu sırada ninenin evinin yakınlarından geçen bir avcı, duyduğu seslerden şüphelenerek kulübeye doğru yaklaşmış. Ninenin bu kadar yüksek ve kalın bir sesle horlayamayacağından da şüphelenmiş. Kulübenin kapısının da açık olduğunu görünce içeri girmiş. Evin dağınıklığından, burada bir şeylerin olduğuna iyice emin olduktan sonra yatağa doğru yaklaşmış. Yatakta nine yerine kurdun olduğunu görünce usulca silahını kurda doğrultup nişan almış. Tam ateş edecekken etrafta ninenin olmadığından şüphelenip kurdun yemiş olabileceğim düşünmüş. Silahını kenara bırakıp, bıçağını çıkarmış ve sırt üstü yatan ve oldukça gerilmiş olan karnını kesmeye başlamış. Biraz kestikten sonra, Kırmızı Başlıklı Kız kurdun karnında görünmeye başlamış. "Aman tanrım kurdun karnı ne kadar da karanlıkmış, çok korktum" diye bağırarak çıkmış Kırmızı Başlıklı Kız. Biraz daha kesmiş avcı kurdun karnını ve nineye de ulaşarak onu da kurtarmış. Avcı henüz uyanmayan kurda bir oyun oynamak istemiş ve Kırmızı Başlıklı Kız'la beraber etrafta ne kadar taş buldularsa, kurdun karnına doldurmaya başlamış. Daha sonra da kurdun karnını bir güzel dikmiş kaim iplerle. Hiçbir şeyden haberdar olmadan binbir rüya içinde uyuyan kurt bir süre sonra, uykusunu almış olarak uyanmış. Karnında bir ağrı hissetse de bunu çok yediğine yormuş ve yataktan kalkmak istemiş. Ancak taşlar o kadar ağır gelmiş ki, ayağa kalkmak istediğinde yere düşmüş, taşların ağırlığından karnı yırtılmış ve ölmüş.
>
> Avcı, nine ve Kırmızı Başlıklı Kız çok sevinmişler kurdun ölmesine. Avcı hemen bıçağını çıkartarak kurdun derisini yüzüp almış. Nine ise Kırmızı Başlıklı Kız'ın getirdiği çörek ve reçelleri yiyince iyileşmiş ve eski gücünü kazanmış. Kırmızı Başlıklı Kız ise annenin sözünden çıkmamanın ne kadar önemli olduğunu düşünerek bir daha annesinin sözünden çıkmayacağına dair kendi kendine söz vermiş."

Kırmızı Başlıklı Kız masalı dünyanın hemen her yerinde özellikle de kız çocuklarına annelerin anlattıkları masalların başında gelir. Hemen her anne, dediklerinin ne kadar değerli olduğunu vurgulamak amacıyla bu masalı kız çocuğuna anlatmıştır. İlk bakışta son derece saçmalıklarla dolu gerçeküstü **"annelerin öğütlerini tutma"** konusunu işleyen bir masal gibi görünmektedir. Annenin anlatma arzusunun yanı sıra bu masalı kız çocukların da dinleme arzusu vardır. Neden böyledir, bilinmez. Anneler bunun üzerine düşünmezler. Günümüzde hayatında kurt görmemiş kız çocuklarına bile bu masal anlatılmaya devam edilmektedir. Aslında anne bilinçli olarak bu masalı seçmez. Ama diş fırçamızı seçerken bile tesadüfi davranmadığımızı açıklayan uzmanların dediği gibi, bu da tesadüfi seçilmiş bir masal değildir. Ancak farkında olunarak da seçilmiş değildir. Farkında olmadığımız zihinsel bir mekanizma bizim yerimize bu seçimi yapar. Her şeyden önce bu masalın bu kadar uzun süre anlatılmaya devam edilmesinin bir nedeni olmalı. Anneler ve kızları bu zırva (insanları yutan kurt ve onu öldürerek onları kurtaran avcı figürünün başrolü üstlendiği) masalı niçin bu kadar sevmektedirler?

Masalları anlatıldıkları gibi değerlendirmeye çalışırsanız çok sıkıntı yaşarsınız ve hatta bir sonuca ulaşmanız da zor olabilir. Çoğu masal özellikle de kız çocuklarına anlatılan masallar

anlamlarını yitirirler. Çünkü masallar toplumların bilinçdışındaki sembolik dille ifade bulurlar. Yani masalları tam olarak anlamak için mutlaka bu sembolik dili çözümlemek gerekir. Kırmızı Başlıklı Kız masalların sembolik dilleri olduğunun en çarpıcı örneklerinden birisidir. Öncelikle bu masaldaki toplumsal sembolleri tespit edelim. Her şeyden önce masalın adı (Kırmızı Başlıklı Kız) sembolik bir ifadedir. Sonra annenin verdiği öğütler yine sembolik ifadelerdir; yoldan çıkma, şişeyi kırma, yabancılarla konuşma. İkincisi bu masalda önemli bir rol oynayan kurdun kendisi sembolik bir karakterdir. Son olarak da avcının ve ninenin de sembolik anlamlar taşıdığını söyleyebilirim.

O zaman ilk önce bu sembollerin anlamlarını bulalım ve yerlerine koyalım. Masalın isminden başlamakta yarar görüyorum. Kırmızı Başlıklı Kız'dan başlayalım. **Bu isim tamlamasında üç önemli sembol bulunuyor; bunlar, kırmızı, başlık ve kız.** Bu konuda verdiğim bütün konferanslarımda ve derslerimde izleyenlere sordum; "kırmızı sıfatı sizde neyi çağrıştırıyor?" diye. Hepsinde de Freud ve diğer psikanalistlerin yanılmadığını gösteren cevaplar aldım: kan, aşk, şehvet, kadın, tutku, erotizm, günah vs. Gerçekten de kırmızı sözcüğünün ilk hatırlattığı şeyler benim için de benzer şeylerdi. Bu evrensel bir anlamdı. Zaten görsel sanatların ürünlerinde de bu sembolik dilden olabildiğince yararlanıldığını söylemek mümkündür. Kırmızı ojeler, ruj ve kıyafetler, tutku, aşk veya şehvet içerikli filmlerin vazgeçilmez sembolleridir. Ve kesinlikle de dişil ve suça yakın, baştan çıkarıcı bir renk olarak kırmızıyı gösterebilirim. Ebeveynlerin bile kafasında bilinçsiz bir biçimde kırmızı ve kız kelimelerinin birleştiği bir gerçektir. Kız çocuklarının kırmızı tonda giydirilmesi bunun en iyi örneğidir. Bununla birlikte erkek çocuk rengi mavidir. Burada işlevini yitirmiş bir gelenek olan yılbaşında kırmızı don giyme geleneğini hatırlamak gerekir. Kırmızı don, aşkın, şehvetin ve daha da önemlisi bereketin sembolü olarak kullanılmaktadır. Eşini arzula ve bol çocuk yap anlamına gelir.

İkinci sembolümüz başlık da en az kırmızı kadar belirgin bir semboldür. Başlık kelimesinin akla ilk getirdiği anlamlar konusunda insanların biraz zorluk yaşadıklarım her zaman gördüm. Burada "kimlerin başlık sahibi olabilecekleri" sorusuyla biraz yönlendirme yaptım çoğu zaman. Genellikle de bu soruya aldığım cevaplar, makam ve mevki sahibi olan, sorumluluk taşıyan insanların başlığa sahip oldukları idi. Hakikaten düşünüldüğü zaman, başlığa sahip ilk akla gelenler, asker, polis, kral vb. oluyor. Bir ayrıcalık ve sorumluluk taşıyan insan tam da bu sembolün karşılığı olsa gerekir diye düşünüyorum. Son olarak kız kelimesi zihinlerde kadın olmayan, yetişkinlik öncesi durumu yaşayan, çocuk anlamına gelir. Masalın adını oluşturan bu üç sembolü birleştirdiğimiz zaman nasıl bir masalla karşı karşıya olduğumuzu az çok veren bir anlamla karşılaşırız. Çünkü bu başlık aslında bize menstürasyon dönemine girmiş, regl olan, ergen bir genç kızın masalı olduğunu hatırlatmaktadır. Bir genç kızın hayata atılmadan önceki dönemini tasvir eden bir başlıktır. Bilincimiz masalı ilk duyduğunda böyle bir çıkarım yapmaz. Ancak öyle bir mekanizma vardır ki biraz sonra uzun uzun anlatacağım, verilen bu mesajı harfiyen anlar, algılar ve uygular.

Büyükannenin verdiği kırmızı başlıktan sonra kızın herkes tarafından "kırmızı başlıklı kız" olarak anılması da anlamlıdır. Bu, kızın biraz büyüdükten sonra toplumun veya geleneksel yapının kendisine yüklediği bir kimliktir. Kırmızı başlık verilmeden önce sıradan bir kızken başlık verildikten sonra sorumlulukları olan bir kıza dönüşme gerçekleşmiştir. Büyüyen kız toplumsal bir sorumluluk üstlenmiştir. Onun artık bir kırmızı başlığı vardır. Ondan beklentiler geliştiren bir toplum var. Küçük kız artık toplumsal bir ürün gibidir. Özgünlüğü

yok edilmiştir. İstediği gibi davranma hakkı yoktur. Ona biçilen giysileri giymek ve ondan istendiği gibi davranmak zorundadır.

Bu çözümlemeden sonra annenin Kırmızı Başlıklı Kıza verdiği öğütler ve tembihler de daha anlaşılır bir hale gelirler. Aslında masalın tümü artık daha anlaşılırdır. Annenin verdiği öğütlerden birisi "yoldan çıkma" idi. Dünyanın neresine giderseniz gidin, "yoldan çıkma"nın anlamı aynıdır. Bu anlam mecazi bir anlam olup kendini daha çok argo kullanımlarda bulur. Yol herkesin gittiği bir ve tek yoldur; bu yoldan birisinin çıkması herkesin gittiği yoldan gitmemesi, topluma ters düşmesi anlamına gelir. Çünkü bu yolu inşa eden toplumun ta kendisidir. Bu yolun taşları toplumsal ahlak kurallarından döşenmiştir. Kırmızı Başlıklı Kız'ın yoldan çıkması ise, namusunu korumaktan sorumlu bir genç kızın, toplumun istemediği, onaylamadığı bir ahlak ve hatta bir cinsel eylem içerisine girmesi anlamına gelir. Toplumda bir genç kıza yoldan çıktı deniliyorsa bunun anlamı çok açıkça kızın cinsel ahlak anlayışının dışına çıktığıdır. Bütün anneler bu öğüdü kızlarına doğrudan verirler ve defalarca tekrar ederler. Bir anne için kıza verilebilecek en önemli nasihatlerden birisidir.

Diğer bir sembolik öğe "şişeyi kırma"dır. Dünyanın her yerinde argoda aynı anlama gelir. Hatta Anadolu kültüründe ayrıca bir önemi vardır. Şişeyi kırmak tahmin edeceğiniz gibi kız çocuğunun onaylanmayan bir cinsel ilişki yoluyla bekaretini kaybetmesi anlamına gelmektedir. Bir annenin kızı için isteyebileceği son şey bu olmalıdır. Burada geleneksel bir anlam dizini yaptığımızı da göz ardı etmeyin. Anadolu'nun birçok yerinde "şişeyi kırmak" toplumsal olarak kullanılan sembollerden birisi olmuştur. Kırılan şişe ve dökülen reçel, yırtılan zar ve akan kanı temsil eder. Kurdun ağzının suyunu akıtan lezzet budur. Kimi yerlerde çömleği kırmak değimi de kullanılmaktadır. Ancak bu çoğunlukla erkekler için kullanılagelmiştir. Erkeğin eşcinsel ilişkide pasif rol üstlenmesi bu sembol ile ifade edilir. Ancak kızlar için de bu sembolün kullanıldığını biliyoruz. **Karadeniz'in kimi bölgelerinde ve özellikle de geleneksel yaşamın hüküm sürdüğü yerlerinde, evlerin damlarına konulmuş çömlekleri görebilirsiniz. Bu evler genellikle gelinlik kızın bulunduğu evlerdir.** Kızların toplumun öngördüğü bir biçimde evlenip bakire çıkması durumunda bu çömleklerin bir ritüel halinde kırılacağı bilinmektedir. **Benzer bir biçimde Denizli'nin Pamukkale Kasabası'na bağlı bazı köylerde de damlara konulmuş şişeler görebilirsiniz. Bu şişeler evlerde bulunan kız sayısını göstermektedir. Kızlar evlendiğinde bu şişelerin kırıldıkları da bilinmektedir.** Ancak kırılan şişenin içinden dökülen reçelin herkes tarafından görülmesi için, sabah balkonlara asılan çarşaflar asıl trajediyi gösterir. Çarşaftaki leke, toplumun içerisindeki kurdu yatıştırır. Bu insanlar için geleneksel bir ahlâk ve gurur vesilesi olmalıdır. İstanbul'dan ya da bir metropolden bakılınca çok önemsiz gibi görünen cinsellik, Anadolu'nun hemen her noktasında bir tabu olmaya devam etmektedir.

Türk filmlerinde gazozuna uyku hapı koyma motifi bizim gibi geleneksel erkek egemen toplumun bilinçdışından sızmış bir korkudan kaynaklanmaktadır. Siz ne kadar işittiniz bilemem ama Anadolu'nun küçük yerleşimlerinden büyük şehirlere okumaya gelen bütün kızların bu tembihi, üstelik de defalarca aldıklarına adım kadar eminim. ***"Yabancılarla konuşma, seni kandırabilirler, insanı yoldan çıkarırlar"*** gibi sözler Anadolu kızlarının ailelerinden en çok duydukları sözlerdir.

Bu noktada önemli figürlerden birisi kurdun kendisidir. Kurttan türediğine inandığımız ve dişi bir kurt olan Asena'nın rehberliğinde Ergenekon'dan çıkarak Anadolu içlerine kadar gelen

bir halkın evladı olduğumuza inanmamıza rağmen kurda olumsuz anlamlar yükleyen bir kültüre sahip olduğumuz ortadadır. Bunu "kurt dumanlı havaları sever", "kurt gibi aç olmak" ve "aç kurt gibi saldırmak" sözlerinden anlamak mümkündür. Kötü emelleri olan kurt Kırmızı Başlıklı Kız'ı önce yoldan çıkarmış ve sonra da yutmuştu. Bu senaryonun kötü adamı bu kurttu. Genç kızları yoldan çıkaran bir karakterdi. Kurt hem dişisi hem de erkeği olan bir figür olmasına karşın toplumsal anlamında bir "erillik" içerdiği çok açıktır. Daha açık bir ifadeyle kurt erkeği sembolize eder. Hem de masaldaki gibi, masum, körpe, hayatı tanımayan genç kızları yoldan çıkararak, kötü emellerine alet eden bir erkeğin rolünü üstlenir. Toplumun verdiği anlamdır bu kurda. Kurt üzerine düşeni ya da kendinden bekleneni yapmış, hayatı tanımayan Kırmızı Başlıklı Kız'ı kandırıp yoldan çıkarmıştı. Bu masaldaki rolüne uygun olarak kurtların, ataerkil toplumların kurduğu geleneksel yaşam biçiminin en büyük düşmanlarıdır. Büyük bir sinsilik içinde ortaya çıkarak, sistemin çarkına çomaklarını sokuverirler.

Türk mitolojisinde hayvanlar arasında ilk sırada öneme sahip olan kurdun pek de sevilir bir karakter olmamasını anlamak pek kolay görünmese de aslında anlamlıdır. Yüzlerce yıldır, Orta Asya'dan çıktığından yakın zamana kadar göçebe yaşamış ve hayvancılık yaparak geçinmiş bir toplumun en büyük düşmanının kurt olması normaldir. Hayvancı insanların yakın zamana kadar en büyük düşmanları, hayvan sürülerine gözlerini diken kurtlardı. Bugün artık ne hayvancılık kaldı ve ne de onları tehdit eden kurtlar.

Kırmızı Başlıklı Kız'ın masaldaki şansı kurdun aç gözlülüğüdür. Kurt açgözlü davranmasa aslında Kırmızı Başlıklı Kız için de geri dönüş ve kurtuluş mümkün olmayacaktır. Ancak kurt hiçbir şeyden vazgeçmeyerek her şeyi yemeğe kalkınca hazmında zorlanmış ve yediklerinin ağırlığından uyuyakalmıştı. "Aç kurt gibi saldıran" kurt bu açgözlülüğünü canıyla ödemişti. Bu masalda kurdun da çıkarması gereken ders buydu. Açgözlü olma bulduğunla yetin! Kırmızı Başlıklı KızTa yetinseydi, hiç avcıyla da karşılaşmayacak ve ölmeyecekti de.

Masaldaki sembollerden birisi de "avcı"dır. Jungçu bir perspektiften baktığımda avcının gerçekte Kırmızı Başlıklı Kız'ın sağduyusu olduğu sonucuna varmam mümkündür. İnsanı içine düştüğü kurdun karnından (kötü durumdan) çıkaran bir sağduyu sembolik olarak gayet güzel bir anlam ifade eder. Ama avcı olarak da zaten burada olumlu bir sembol oluşturmaktadır. Avcı toplumda kabul gören bir meslektir. Özellikle de silahıyla toplumsal değerlerin bir koruyucusudur. Kurtlarla baş edebilen kültürün ve sistemin kurtarıcı ve koruyucusudur. Masalda tam da bu anlamı hedeflenmiştir.

Adım adım sembolleri çözümlemeye başlayınca masalın daha bir anlamlı hale geldiği görülür. Sonuç olarak bu masal, geleneksel bir toplumda annenin kızına verdiği öğütleri ve bunlara dikkat etmezse başına neler gelebileceğini anlatır. Burada aslında asıl konu kızın anne olmaya aday, ergenliğe ulaşmış bir yaşta olduğu ve onun bir şekilde kendisine toplum tarafından emanet edilen bekaretini koruması gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Ancak bu vurgu oldukça sembolik bir dille yapıldığı için düz bir bakışla anlaşılamamaktadır.

Buradaki asıl nokta, bu satırları okuyan annelerin de kabul edeceği gibi, annenin bu masalı anlatırken böyle bir mesaj vermek gibi bir bilinçli davranışı söz konusu değildir. Yani anne farkında bile değildir. Bu durumda daha da önemli bir diğer nokta, annenin verirken bile farkına varmadığı bu mesajları küçücük kız çocuklarının nasıl anlayacağı noktasıdır. Doğrusunu söylemek gerekirse annenin anlattığı ve kızın anladığı şey bizim çözümleyerek

ulaştığımız şey değildir. Bu aslında "körler sağırlar birbirini ağırlar" durumuna çok uygun bir durumdur. Anne kızına bir mesaj vermek istiyor; onu toplum kurallarına uygun bir biçimde yetiştirmek istiyor. Ancak bunu doğrudan söylemesi hem çocuklarda bir tepki yaratabilir hem de bir annenin kızma böyle şeyler söylemesi pek de hoş bir durum değildir. Bu durumda ise bilinçdışı devreye giriyor ve sembolik bir dil amaca hizmet etmeye başlıyor. Anne ne anlattığını bilmiyor ama aslında söyleyemediklerini farkında olmadan kızma bir masal diliyle aktarıyor. Kız ise bir masal dinliyor aslında ama annenin verdiği mesajları farkına varmadan alıyor. Farkında olunmadan kurulmuş bir iletişim ağı bu masalın asıl şifresi. Ne anne ne anlattığının farkında, ne kız ne dinlediğinin farkında. Masal yoluyla kurulan iletişim kanalında asıl ileteşenler hem anne hem de kızın bilinçdışı mekanizmaları. Küçük çocukları uyutmak veya oyalamak isteyen saçma sapan gerçeküstü öyküler gibi düşünülen ve görülen masallar, gerçekte daha bir bebekken toplum kurallarının öğretilmesini hedefleyen bir eğitimdir. Birine kızdığımız zaman "bana masal anlatma" deriz. Bu bir küçümseme içerir. Çünkü masalın ne kadar önemli olduğunu bilmeyiz. Bunu hiç düşünmemişizdir.

Masalımızdaki sembolik öğeler bununla da sınırlı değildir elbette. Buradaki sembollerin hemen hepsinin erkek egemen bir toplumun üstünlüğüne vurgu yapar. Ona hizmet eder. Hatta çocukları erkek egemen bir toplum yapısına hazırlayan uyum kursları gibidir. Anneler, hem de pek çoğu erkeklerin toplumsal dünyasında yaşamaktan şikâyet eden anneler, aslında bilmeden bu düzenin devamını bu masalları anlatarak sağlarlar. Çünkü kültürün devamı annelerin/kadınların dolayımı ile sağlanır. Kültürün kalıtsal özelliklerini taşıyan DNA ları anneler çocuklarına masallar yoluyla aktarmaktadırlar. Bu masaldaki asıl Bizans hilesi veya kurt kapanı budur. Kız çocukları kendilerine biyolojik olarak verilmiş bir cinsel organı toplumun istediği gibi, onun kurallarına uygun hareket ederek kullanabilir. Kendi iradenle ve toplumu hiçe sayarak cinselliğini yaşarsan, sen yoldan çıkmış kabul edilirsin ve toplum tarafından da lanetlenirsin. Asıl verilen mesaj budur. ***"Ninen saygınlığını bu yoldan giderek kazandı. Sen de bu yoldan çıkmazsan onun kadar saygın olursun. Aksi takdirde kurtlara yem olursun. Bu nedenle sana verilen şişeyi sakın kırma. Şişeni ne zaman, nasıl ve kimin kıracağına toplum karar verir. Şişe artık senin olmaktan çıkmıştır; kamulaştırılmıştır.***

Sh: 38-56

Alıntı Kaynak: İsmail Gezgin, MASALLARIN ŞİFRESİ, Kırmızı Başlıklı Kız'dan İlk Günah'a... Birinci Baskı. Aralık 2007 İstanbul

"PİNOKYO" MASALININ ŞİFRESİ

Çok uzak ülkelerin birinde Geppetto adında yaşlı bir marangoz yaşarmış. Karısı olmayan Geppetto Usta iyi bir marangoz olmasına rağmen pek de mutlu değilmiş. Çünkü o kadar yalnızmış ki, çekilir gibi değil. Karısı çok uzun yıllar önce ölmüş ve Geppetto Usta bir daha evlenmemiş. Hiç çocuğu da olmadığı için yapayalnız yaşamış. Sandıklar, bastonlar yapar kendisini avutmaya çalışırmış. Özellikle bir çocuk gördüğü zaman çok hüzünlenir/ gıptayla bakarak **"keşke benim de bir çocuğum olsaydı"** diye aklından geçirirmiş.

Günler geçtikçe geçiyor, Geppetto usta giderek yaşlanıyormuş. Yaşlandıkça da içindeki evlat hasreti giderek artıyormuş. Bu hasret o kadar dayanılmaz bir noktaya

gelmiş ki, bir gün hayal bile olsa bir evlat sahibi olmaya karar vermiş. Bütün ustalığını konuşturarak, ağaçlara şekil vermeye başlamış ve birkaç gün içinde kendisine çok güzel bir kukla yapmış. Adını da Pinokyo koymuş. Geppetto Usta'nın hayatı birden değişmiş. Gerçek olmasa bile artık hayatında bir çocuk varmış. Her gün onunla konuşur, uzun uzun yalnızlığını anlatır, onu severmiş. Onu bu halde görenler ise Geppetto Usta'nın delirdiğini düşünmeye başlamışlar. Geppetto Usta da kimse görmesin diye onu herkesten saklamaya başlamış. Özellikle akşamların verdiği hüzün ve yalnızlık duygusundan onun sayesinde kurtulmuş.

Ancak yine de Geppetto Usta'nın içinde her şeyin yolunda gitmediğini belirten bir his varmış. Bazen **"ben ne yapıyorum? Çocuk muyum ben bir kuklayla oynuyorum, galiba deliriyorum"** diye düşünüyormuş. Bu duygu gittikçe artmaya başlamış. Hatta onunla oynadığı için de utanıyormuş gizli gizli.

Böyle günlerden birinde, akşam erkenden yatağa girmiş Geppetto Usta; ama bir türlü uyuyamıyormuş. Kafasından hep bu düşünceler geçiyormuş. En sonunda düşünmekten yorulunca derin bir uykuya dalmış. Sabah olup erkenden çalışmak üzere kalkınca, Geppetto Usta bir şeylerin değiştiğini fark etmiş. Çünkü Pinokyo canlanmış, hareket ediyor ve konuşuyormuş. Önce hayal gördüğünü düşünmüş Geppetto Usta; ama bakmış ki uyanık ve her şey gerçek, çok sevinmiş. Dünyalar onun olmuş. Emin olmak için "gerçekten canlandın mı?" diye sormuş. Pinokyo, "etten-kemikten olmasam da tahtadan bir çocuk oldum" diye cevap vermiş. Hemen çevredekilerle sırrını paylaşmış Geppetto Usta ve kimi sevinmiş onun adına kimi de dalga geçmiş; "tahtadan çocuk mu olurmuş hiç." Gel zaman git zaman, Pinokyo'nun okul zamanı gelmiş. Geppetto Usta, "çocuğun mutlaka okuması gerekir" diyerek elinden tuttuğu gibi onu okula kaydettirmiş. Okulun öğretmeni, Pinokyo'yu tepeden tırnağa süzerek, ona sorular sormuş. Sonra da Geppetto Usta'ya dönerek çocuktan hiç hoşlanmadığını, gözünün tutmadığını söylemiş. Bu sözleri bir öğretmenden duymak Geppetto Usta'yı üzmüş. "Ne demek istiyorsun öğretmen, bu çocuktan adam olmaz mı demek istiyorsun." Öğretmen bu kadar açık sözlü olmanın hiç de iyi olmayacağının bilincinde olarak, biraz yumuşatarak, "alınma Geppetto Usta öyle demek istemedim; sadece seni bu çocuğa karşı uyarmak istedim" demiş. Geppetto Usta çok sinirlenmiş öğretmenin sözlerine ve elinden tuttuğu gibi Pinokyo'yu başka bir okula götürmüş ve oraya kaydını yaptırmış.

Okullar açılınca Pinokyo, okula gitmeye başlamış. Ama gel gör ki, Pinokyo okulunu hiç sevememiş; doğrusu öğretmeninden de pek hoşlanmıyormuş. Pinokyo'nun bu isteksizliği Geppetto Usta'nın da dikkatini çekmeye başlamış. Ve bir gün dayanamayarak almış Pinokyo'yu karşısına ve okumanın önemini anlatmış ona. **"Ben okumadım, ömrüm odunlar ve ağaçların arasında geçti. Sen oku ve benim gibi olma!"** demiş. Pinokyo dut yemiş bülbül gibi susuyormuş; "okuyacağım" veya "okumayacağım" demiyormuş. Bu Geppetto Usta'nın daha da çok canını sıkmış ve biraz ağır konuşmuş. Çünkü onun okulu bırakıp hayta olacağından korkuyormuş.

Pinokyo'nun, duydukları karşısında biraz canı sıkılmış ama çok da dert etmemiş kendine doğrusu. Odasına çekilmiş ve yatağına yatarak uykuya dalmış. Pinokyo tam uykuya daldığı sırada, tahtaların arasından bir çekirge çıkmış ve öterek Pinokyo'yu uyandırmış. Pinokyo sinirlenmiş, kendisini uyandırdığı için ve söylenmiş; "pis bücür,

neden beni rahatsız ediyorsun? Defol git başımdan." Çekirge konuşabilen bir çekirge imiş, "hemen kızma öyle, içinin kötülüğünü belli etme! Sana bir şey söylemeye geldim" demiş. Pinokyo, küçümser bir eda ile baktıktan sonra çekirgeye, "senin bana anlatacak neyin olabilir ki?" diye sormuş. Çekirge bunun üzerine konuşmaya başlamış; "sakın babana karşı gelme." Pinokyo iyice sinirlenmiş; "bundan sana ne?" diye bağırmış. Çekirge gayet bilge bir tavırla, "önce sesini alçalt ve beni iyice bir dinle" demiş. "Ben yıllardır bu evdeyim, hep bu ocak başında şarkılar söyledim. Baban bir kez bile rahatsız olduğunu söylemedi bana. Birbirimizden memnun bir şekilde yıllarımız geçti bu evde. Babanı üzmene gönlüm razı olmuyor bir türlü." Haylazlığı üzerinde olan Pinokyo, çekirgeyi sinir etmek için ters ters konuşmaya başlamış, "doğrusu" demiş, **"okula gitmeyi hiç canım istemiyor. Bundan sonra sırf sana inat olsun diye okula gitmeyeceğim. Bütün gün gezip tozacağım."** Bu sözlere gücenen çekirge o kadar üzülmüş ki çareyi evi terk etmekte bulmuş ve bir daha geri dönmemek üzere ayrılmış.

Ertesi gün gerçekten de Pinokyo dediğini yapmış ve okula gidiyorum diye evden çıkarak bütün gün sağda solda gezmiş ve okula gitmemiş. Bununla da kalmamış babasını da terk ederek başıboş dolaşmaya başlamış. Yaramaz ve yalancı bir çocuk olarak ortalıkta dolanıp duruyormuş. Hatta yalan söyledikçe başına çok kötü bir şey geliyormuş; burnu uzuyormuş her seferinde.

Geppetto Usta ise ne yapacağını şaşırmış; her yerde Pinokyo'yu aramaya başlamış ama hiçbir yerde bulamıyormuş. Bir gün Pinokyo'ya rastlayan bir kuklacı onu gösterilerde oynatmak üzere yanına almış. "Para vereceğim" demiş ama vermemiş kandırmış onu. Pinokyo bu işe bozulmaya ve surat asmaya başlamış. Bu durum da gösterilerde olumsuzluk yaratıyor, izleyenleri memnun etmiyormuş. Kuklacı Pinokyo'ya bu tutumu yüzünden kızıyor ve onu durmadan tartaklıyormuş; "kendine bir çeki düzen ver yoksa bacaklarını kırarım senin." Pinokyo'nun gururu tamamen incinmiş ve kaçmak için fırsat kollamaya başlamış. Kuklacı Pinokyo'nun kaçmayı düşündüğünü anlayınca kaçmaması için bir miktar altın vermiş ona ve **"sonra daha fazla vereceğim, sen yeter ki iyi çalış"** demiş. Pinokyo altını görünce hemen düşüncelerinden vazgeçmiş; çok para kazanmak arzusu bütün planlarını altüst etmiş ve yeninde çalışmayı sürdürmüş. Kuklacının istediği her şeyi eksiksiz yerine getirmeye başlamış. Aradan zaman geçmiş ve Pinokyo çok para kazanmasına rağmen bir türlü babasını unutmamış. Ne iş yaparsa yapsın aklından hiç çıkmamış. Sonunda dayanamamış ve kuklacının yanından kaçmış. Uzun yollardan geçmiş yüksek dağları aşmış ve bir ormanın kenarına gelmiş. Burada beraber dolaşan bir yaban kedisi ile bir tilkiye rastlamış. Tilki, "çok yorgun görünüyorsun kukla çocuk" demiş. Pinokyo, "sorma" demiş, "çok uzun bir yoldan geliyorum, yorgunum ama mutluyum" diye cevap vermiş. "Niçin mutlusun?" diye sormuş kedi. Pinokyo "çok altın kazandım" diye cevaplamış. Altın kelimesini duyan tilki hemen kulaklarını kabartmış ve "gerçekten mi? Görmeden inanmam" demiş. Bunu duyan Pinokyo, büyük bir gururla kazandığı altınları cebinden çıkararak göstermiş. Tilki duyduklarına mı yoksa gördüklerine mi şaşırsın bilememiş; bir yandan kafasında planlar yaparken diğer yandan "o zaman bu gece bizde kal dinlenir yarın yoluna devam edersin" demiş. Pinokyo, bunu duyduğuna çok sevinmiş ve "peki" demiş.

> Birlikte ormanın içlerine doğru yürümeye başlamışlar. Gittikçe ormanın karanlığı üzerlerine basmaya başlamış. Pinokyo'nun da içine bir korku düşmüş. Yine de belli etmemeye çalışarak devam etmiş. Bir derenin yanında kırmızı taşlarla çevrili bir tarlanın kenarına geldiklerinde durmuşlar. Pinokyo merakla sormuş: "burası nasıl bir tarla?" Kedi, hemen cevap vermiş ciddi bir tavır takınarak; "burası sihirli tarla." Pinokyo daha çok merak etmiş: "ne işe yarıyor peki?." Bu kez tilki atlamış: "ne gömersen birkaç katı fazlasını alıyorsun, mesela altınları buraya gömersen sabaha kadar birkaç kat çoğalırlar." Pinokyo daha da heyecanlanmış; birden kendisini daha çok zengin hissetmiş. Bu fırsatı kaçırmak istemediği için de hemen harekete geçmiş; "bana yardım edin o zaman da şu altınları gömelim hemen tarlaya" demiş. Hepsi aynı heyecanı duyarak birkaç dakika içinde açtıkları çukura altınları doldurmuşlar. Ve yola devam etmişler. Akşam olurken, nihayet bir kulübenin yanma gelmişler. Pinokyo'nun sohbet edecek bile hali kalmadığı için hemen yatıp uyumaya karar vermiş; "hem dinlenmiş olurum hem de sabah daha çabuk olur ve altınlara daha çabuk kavuşurum" diye düşünmüş. Yatar yatmaz da horlamaya başlamış yorgunluktan.
>
> Pinokyo'nun uyumasını bekleyen tilki ve yaban kedisi hemen harekete geçmişler. Doğru sihirli tarlaya gitmişler ve gömdükleri altınları çıkararak bir torbaya koydukları gibi kaçmışlar. Pinokyo güneş doğar doğmaz heyecan içinde uyanmış ve kendini bekleyen altınları düşününce yüzünde bir gülümseme belirmiş. Etrafına bakınınca bir gariplik olduğunu sezmiş aslında; çünkü kendisinden başka kimse yokmuş. Hemen toparlanarak, tarlaya altınları gömdüğü yere doğru koşmuş. Nefes nefese geldiği tarlanın boş olduğunu görünce nasıl bir oyuna geldiğini anlamış. Üzüntüsünden oturup ağlamaya başlamış. Bu sırada bir peri kızı gelmiş yanına Pinokyo'nun ve şöyle demiş: "aklın başına geldi mi artık. Yalanı, haylazlığı bırak ve babanı görmek istiyorsan deniz kenarına doğru git." Pinokyo babasına kavuşacak olmanın heyecanı ile hemen yerinden kalkarak denize doğru koşmaya başlamış. Gerçekten de bir süre sonra deniz kenarına ulaştığında denizde bir kayık görmüş. Kayığın içindekinin babası olduğunu çok uzak da olsa tanımış. "Baba, baba" diye seslenmiş ama çok uzak olduğundan sesini duyuramamış. Pinokyo, hiç korkmadan suya atlamış. "Nasıl olsa tahtadan yapıldığım için suya batmam" diye düşünmüş. Gerçekten de batmamış suda ve hızla babasına doğru yüzmeye başlamış. Etrafını balıklar çevirse de bunlar zararsız balıklarmış. Kayığa doğru birisinin hızla yüzdüğünü gören Geppetto Usta, bunun Pinokyo olduğunu anlayınca hemen kayığını o yöne döndürmüş. Tam kayıkla Pinokyo'nun bulunduğu yere geldiğinde büyük bir talihsizlik yaşanmış ve bir büyük balina Pinokyo'yu yutuvermiş. Geppetto Usta, kayığını balinanın üzerine doğru sürmüş, şaşılacak bir şey daha olmuş; balık kayıkla birlikte Geppetto Usta'yı da yutuvermiş. Balığın karnında buluşan babaoğul hasretle birbirlerini kucaklamışlar. Pinokyo balığın karnını gıdıklamaya başlamış. Huylanan balık her ikisini de kusuvermiş. Böylece kurtulan baba-oğul kayıklarına binerek eve dönmüşler.

Bütün masallarda olduğu gibi herkes kendi üzerine düşen dersi almış ve mutluluk içinde yaşamaya başlamışlar.

Pinokyo masalı erkek çocuklarına anlatılan masalların başında gelir. Bu masal da diğerleri gibi sembolik bir dile sahiptir. Öncelikle bu masalı anlatırken biricik oğlumuzun bilinçdışına nasıl bir mesaj gönderiyoruz ona bir bakalım. Bunun için metinde ilk dikkati çeken

sembolleri kısaca açıklamaya çalışalım. Kızlar için anlatılan bazı masallarda babalara yer verilmediği gibi bu masalda da annenin hiç rol almaması manidardır. Özellikle erkek çocuk ve baba arasındaki münasebet vurgulanmak istenmiştir. Hatta babanın hem de hiç yoktan bir erkek evlat yarattığı vurgulanmaktadır. Kız çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü neyse erkek çocuğun yetiştirilmesinde babanın rolü aynıdır. Bu geleneksel toplumların cinsiyet rollerine uygun maskulen [keğe ait, erkeksi,...] bir düşüncedir.

Bu masalda zaten baba ve oğul arasındaki ilişkinin çok anlamlı olduğunu söylemeliyim. Marangoz bir baba ve tahtadan bir oğul. İlk sembollerin bu ayrılmaz ikili olduğu dikkati çekiyor. İronik bir ilişki söz konusu baba ve oğul arasında. Kız çocuklarını annelerin büyüttüklerini, topluma onların hazırladıklarını yukarıda anlatmıştım. Bu masal da oğulların baba tarafından büyütüldüklerini vurgular. Çocuklar bir hammadde gibi dünyaya gelirler ve onları şekillendiren ebeveynler olurlar. **Özellikle bir tahta gibi dünyaya gelen erkek çocuk baba tarafından bir marangoz gibi "yontularak" topluma kazandırılmaktadır. Yontulmak ağaç ve taş gibi maddelere uygulanabilen bir işlemdir. Ve erkek çocuklar için de sıkça kullanıldığını biliyoruz. Yontulmak, fazlalıklarını almak, erkek çocuğun hayata hazırlanması ve kişisel özelliklerinin toplumsal boyutlara getirilmesidir.** Örneğin, askere giden erkek çocukları için bu çok sık kullanılır; ***"sen biraz yontul orada."*** Bu nedenle babanın mesleğinin marangoz olması erkek çocuğun baba tarafından yontulması anlamına gelir. Babanın marangoz olması kadar oğlun da tahtadan olması önemli bir semboldür. Bu da çocuğun dünyaya yontulmamış olarak gelmesi, hatta yontulmak üzere gelmesi anlamını vermektedir. Erkek çocuklar babalar tarafından yontulmalıdırlar. Babanın çocuğu iyi yontabilmesi için de biraz marangoz olması, yani yontma işinde hünerli olması gerekir. Çocuğun kukla olması da bir diğer semboldür. Kukla başkaları tarafından hareket ettirilen oynatılan, kendi kendine hiçbir şey yapamayan oyuncak anlamına gelir. Bu sembol de gündelik hayatımızda sıkça kullandığımız bir metafordur. Başkaları tarafından kullanılan insanlar anlamında argoda kullanırız. Erkek çocuklar büyüyene kadar babaları tarafından nasıl hareket edeceklerine dair bilgilendirilmelidirler. Onları çok iyi oynatmaksınız. Yoksa evden ve sizden kaçarlar. **Bu noktada "kuklacı" devreye girmektedir.** Siz yerinde ve iyi oynatmazsanız başkası sizin çocuğunuzu oynatabilir. Üstelik bu başkası sizin iyi yontmadığınız çocuğunuzu kandırabilir de. Siz yeterince yontmazsanız, başkalarının oyuncağı olurlar. Masalda yerli yerinde kullanılan güzel semboller bunlar. Çekirge, bu masaldaki farklı sembollerden birisidir. Masallarda konuşan hayvanlara sık rastlanılır. Ve genellikle de toplumsal kabul gören sağduyunun sesi olarak kabul edilmektedir. Herkesin onay vereceği türden şeyler söylerler. Masallardaki hayvanlar olayın bilincin dışında olduğunu vurgulayan sembollerdir. Bir hayvanın masalda konuşması bir çocuk için çok daha önemli ve öğrenilir bir durum ortaya çıkarır. Masalın sonuna doğru Pinokyo'ya doğru yolu gösterip babasına kavuşmasını sağlayan Peri Kızını da bu bağlamda değerlendirmek doğru olur. Doğrudan söylenilince etkili olmayacak doğru yol tembihleri bilinçdışı bir varlık tarafından dile getirilir. Masalların etkileyici olmalarının nedenlerinden birisi de budur zaten. Doğrudan çocuğun dilinde ve onun anlayabileceği ve ciddiye alabileceği bir gerçeküstülük masalın tercih ettiği bir yöntemdir.

Pinokyo'nun altınlarını kaptırdığı figürler olan yaban kedisi ve tilki de çocuğu bekleyen tehlikeli karakterleri sembolize ederler. Pinokyo'nun bütün kazancım elinden alan, onu kandırarak kendilerine çıkar sağlayan üçkağıtçıları simgelerler. Hayatı tanımayan, babası

tarafından iyi şekillendirilemeyen çocukların karşısına çıkabilecek olan şeytani güçlerdir. Zaten tilki ve kedinin akıl, kurnazlık ve çevikliği temsil ettiği bilinmektedir. Tilki kadar kurnaz (ki bu konuda masallar bile vardır) ve kedi kadar çevik ve tehlikeli metaforları gündelik yaşama yansımıştır. Kedinin özellikle yaban kedisi olması da tehlikeyi vurgulayan, altını çizen bir belirteçtir. Bu arada Kırmızı Başlıklı Kız masalında kızı bekleyen tehlike olarak gösterilen kurdun karşıtı, erkekler için anlatılan bu masalda tilki olarak ortaya çıkmaktadır. Bu aynı zamanda çocukların cinsiyetlerine göre onları bekleyen tehlikelerin de farklılığını ortaya koyan bir simgedir. Tilki ve kurt arasındaki fark her iki masalda da anlatıldığı gibi ölüm ve aldatılma arasındaki fark kadardır.

Masaldaki en ilginç sembollerden birisi **"sihirli tarla"** metaforudur. Tilki ve kedi ile birlikte Pinokyo'nun bütün parasını kaybetmesine neden olan sihirli tarla, emek vermeden kazanmak isteğinin yanlışlığını anlatan bir semboldür. Bu sembol, modernizmin en önemli göstergelerinden birisi olan "çalışmak ibadettir" özdeyişinin altını çizer. Çalışmadan kazanmanın doğru olmadığı ve bu tür bir kazancın riskli olduğu anlatılmak istenir. Bu bir "Aydınlanma Dönemi" direktifidir. Masalın bu bölümünün günümüz gerçeklerine pek de uygun olmadığını söylemeliyim. Çünkü yaşam koşulları değişti; hatta çağ değişti. Modernizm sembolleri ile çok gerilerde kalmaya başladı. Yeni dönem olan Postmodernizmin bu konudaki sembolü **"çalışmak ahmaklık, tüketmek ibadettir"** şekline dönüştü. Çalışmak değil tüketmek daha önemli bir hal aldı. Toplum içinde insanın konumu ne kadar harcadığı ve tükettiği ile ilişkilidir artık. Masalda çocuğa anlatılmak istenilen durum; "çalışan kazanır elması kızarır" durumudur. Çalışarak para kazanan ve altınlara sahip olan Pinokyo, açgözlülüğü ve çalışmadan daha çok kazanma hırsı yüzünden her şeyini kaybetmişti.

Balina veya büyük balık birçok masal ve mitosta görülen sembollerden birisidir. Hatta bazı mitlerde bu balıkların insanları yuttuğu bile bilinmektedir. Yunus Peygamber miti bunun en güzel örneğidir. Balık karnında Pinokyo'nun babasına kavuşması bu sembolün önemine vurgu yapar. Bu tür metaforlar genellikle insanın olumlu yöne doğru kanalize olmalarını sağlayan süreçleri ifade eder. Balığın karnında geçen süre, Pinokyo'yu babasına kavuşturmuş ve hatta onu yaptıklarından pişman olmasına yol açtığı bir süreç olmuştur. Balığın karnına girmeden önceki Pinokyo ile balığın karnından çıktıktan sonraki Pinokyo bambaşka kişiliklerdir.

Burnun uzaması ve yalan arasındaki ilişki de ihmal edilmemesi gereken bir semboldür. Toplumsal kuralların reddettiği yalanın açığa çıkmasını vurgulayan bu sembol, yalanın uzun burunla herkes tarafından görülebilecek ve fark edilebilecek bir suç olarak algılanması gerektiğini ifade eder. Kimsenin fark etmediğini düşündüğü anda aslında herkesin çocuğun yalan söylediğini anlayabileceğini, fark edebileceğini anlatır.

Bu sembol çözümlemeden sonra, masalı tekrar dillendirelim. Geppetto Usta çok istediği oğluna kavuştuktan sonra gerçekten de çok mutlu olmuştu. Allah ona acımış ve bu yaşta bir oğul verdiği için çok mutlu olmuş. Ve kendi kendine onu iyi yetiştirmek için elinden geleni yapacağına söz vermiş. Gerçekten de ilk zamanlar o kadar iyiymiş ki her şey, Geppetto Usta'nın ağzı kulaklarında imiş. Ancak Pinokyo büyümeye başladıktan sonra bazı şeyler de değişmeye başlamıştı. Özellikle bir delikanlı olup okul çağına geldiğinde Pinokyo, okula gitmekten çok da hoşlanmadığı için isyan etmeye başlamıştı. Babası gözüne daha bir ihtiyar görünüyor; onun okuma konusundaki nasihatlerini de pek dikkate almıyordu. Bu konuda kendisine toplum içerisinden de bazı nasihatler gelse de hepsini anlamsız buluyordu.

"Okuyup ne olacağım ki" diye düşünüyordu. Hayatı kazanmanın başka yolları da vardı. Mesela çalışıp para kazanabilir ve ne kadar akıllı olduğunu gösterebilirdi. Bunun için babasını üzmek pahasına evden kaçtı. Nereye gittiğini kendisi de bilmedi; uzun bir süre aç-bilaç dolaştıktan sonra bir gün, bir sirkle karşılaştı. Bu sirkteki kukla gösterisi bir hayli ilgisini çekmişti. Hatta kendisinin daha iyi bir kukla olduğunu düşünüyordu. Kuklacı onu işe almayı kabul etti. Birlikte sürekli gösteri yapmaya başladılar. Pinokyo aklından babasını hiç söküp atamamıştı. Hep onu düşünüp rüyalarında onu görüyordu. Özellikle de kuklacının ona kötü davrandığı zamanlarda daha çok özlüyordu babasını. Çünkü ona hiç kötü davranmamıştı. Kuklacı uzunca bir süre para vermeden Pinokyo'yu çalıştırdı. Pinokyo isyan etmeye başlayınca, kuklacı ona biraz para vermeyi kabul etti. Ancak Pinokyo çok mutsuzdu ve bir gün kuklacının elinden kaçarak yollara düştü. Bilmediği yerlerden geçen Pinokyo kaybolmuştu. Ormana geldiğinde tilki ve kediyle karşılaştı. Bunlar yoldan geçenlerin parasını çalan haydutlar gibiydiler. Pinokyo'nun da parası olduğunu öğrenince sihirli tarla numarası ile onu kandırarak parasını çaldılar. Pinokyo, şimdi biraz daha perişan olmuştu. Kaybolmakla kalmamış aynı zamanda parasız da kalmıştı. Tam çaresiz bir düşünce dünyasında gezinirken bir peri kızının yardımı ile deniz kenarına gitmesinin doğru olacağına karar vermişti. Gerçekten de deniz kenarına geldiğinde babasının biraz açıkta bir sandal üzerinde olduğunu gördü. Bağırdı ama sesini duyuramadı. Yüzmesi gerektiğine karar verdi. Babasının kırılan kalbini onarmak ve onunla tekrar dost olabilmek için çaba gerektiren bir süreçten geçmesi gerektiğini anladı. Başladı yüzmeye, bu yüzüş, suyun serinliği ve balığın karnında geçirdiği birkaç saat onun aklının başına gelmesine neden olmuştu. Yaptıklarının ne kadar yanlış olduğunu, babasını dinlemezse başına nelerin gelebildiğini görmüştü. Okumanın hayata hazırlanmak ve akıllı olmak konusunda ne kadar önemli olduğunu fark etmişti. ***Her şeyden pişmanlık duydu. İnsanın annesi babası çocuğu için kötü bir şey ister miydi hiç. Eğer siz de babanızı dinlemez onun sözünden çıkarsanız, sizin de başınıza bunlar gelir. Aman çocuğum dikkatli ol, sözlerimden dışarı çıkma sakın!***

Sh: 56-71

Alıntı Kaynak: İsmail Gezgin, MASALLARIN ŞİFRESİ, Kırmızı Başlıklı Kız'dan İlk Günah'a... Birinci Baskı. Aralık 2007 İstanbul

"KÜLKEDİSİ" MASALININ ŞİFRESİ

Masallar zamanında bir ülkede, Sinderella adında bir kız yaşıyormuş. Yaşıyormuş ama buna yaşamak denirse. Sinderella'nın bir üvey annesi ve iki de üvey kız kardeşi varmış. Üvey anne ve kız kardeşler o kadar kötü davranırlarmış ki Sinderella'ya, onun zavallı minik dünyası kararırmış. Bu nedenle de Sinderella çok mutsuzmuş. Evin bütün işlerini ona yüklemek isterler ve bu konuda sürekli kavga çıkarırlarmış. Sinderella tartışma çıkmasın diye neredeyse bütün evin işlerini üstlenirken, üvey kızkardeşler tembellik yapar ve zamanı süslenerek geçirirlermiş. Bununla da yetinmez, bir de buyruklar yağdırırlarmış. Yine böyle günlerden birinde, üvey annesi Sinderella'ya "dışarıda duran bütün kabakları eve taşı" diye

emir vermiş, "tamam" demiş Sinderella çaresiz; "yeter ki sorun çıkmasın." Kabaklar çok büyükmüş ve çokmuş. Her seferinde oflaya tıslaya bir kabak taşıyan Sinderella, on kabağı taşıdıktan sonra biraz dinlenecek olmuş; ama onun dinlendiğini gören üvey

anne azarlamış. Çaresiz Sinderella tekrar kabakları taşımaya başlamış. Sinderella'nın kanter içinde kalmasına aldırmayan üvey kızkardeşler keyif çatıyorlarmış. Sinderella azalan ama gittikçe ağırlaşan kabaklardan bir tane daha almış ve içeriye taşımaya başlamış. Tam merdivenlerden çıkarken yorgun bacakları onu taşımamış ve dengesini kaybederek kabakla beraber düşmüş. Sinderella'nın canı çok yanmış; her tarafı yara bere içinde kalmış. Üvey kızkardeşler Sinderella'nın düşmesinden bir hayli eğlenmişler; gülmüşler ve onunla alay etmişler. Üvey anne alay eden kızlarına kızacağı ve hemen Sinderella'nın yardımına koşacağı yerde, yine Sinderella'ya kızmış ve hemen kalkarak işini yapmaya devam etmesini istemiş; "aşağı inersem bacaklarını kırarım senin" diye de eklemiş. Sinderella, bütün kabakları taşımış taşımasına ama hiç gücü de kalmamış. Bütün gün çalışıp enerji sarfettiği için de çok acıkmış.

Akşam olunca ocağın başına gelen Sinderella, ocağın başına gelip ısınmaya ve dinlenmeye çalışırken, karnından gelen gurultuları biraz sonra kendisine yemek verileceğini hayal ederek bastırmaya çalışırmış. Ocaktaki ateş sönmüş, küle dönüşmüşmüş,

Sinderella'nın da karnına açlıktan ağrılar girmeye başlamış. Ocağın küllerini karıştırmaya başlamış. Üvey anne, bir tas süt pişirip kızlarına vermiş. Sinderella'nın açlığı bastırılamaz bir hale gelmiş. Dayanamamış ve "anne, çok açım, bana da bir bardak süt verir misin?" demiş. Üvey anne, "süt kalmadı belki yarın sabah veririm" diye cevap vermiş. Üzüntüsünden iyice çöken Sinderella, halen biraz sıcak olan ocağın küllerinin üzerine uzanarak sabah olmasını beklemiş. Sinderella'nın bu bitkin hali üvey kız kardeşlerini çok eğlendiriyormuş. Birisi "bundan sonra Sinderella'nın adı külkedisi olsun, baksanıza küllerin üzerine nasıl bir kedi gibi uzanmış" demiş. Hepsi bu espriye çok gülmüşler. Gerçekten de o günden sonra herkes, Sideralla'ya Külkedisi demeye başlamış. Sinderella bu yeni ismi sevmese de alışmış zamanla.

Günler bu şekilde akıp gitmiş ta ki o güne kadar. O gün başka bir şey olmuş; bir tellal at üzerinde bir duyuru yapıyormuş: "Ey ahali! Kralın emrini okuyorum iyi dinleyin! Kralımızın biricik oğlu Alen, evlenmek için kız beğenecektir. Bunun için yarın akşam sarayda bir balo yapılmasına karar verildi. Kendine güvenen bütün güzel kızlar davetlidir bu baloya! Duyduk duymadık demeyin."

Bu ilanı duyan üvey anne heyecanla eve gelerek, kızlarının en güzel elbiselerini çıkarmış ve onları giydirmiş. Bir yandan da prensin kızlarından birini beğendiğini, onunla evlendiğini ve hep birlikte saraya taşınarak orada yaşadıklarını hayal edip seviniyormuş. Bizim Külkedisi ise imrenerek kardeşlerinin giyinmesini izliyor; onların elbiselerine hayranlıkla bakıyormuş. Ben de gidebilsem belki prens beni seçer eş olarak diye umutlanıyormuş içinden. Belki götürür diye üvey annesine yalvarmaya başlamış: "ben de gitmek istiyorum; ne olur beni de götürün." Üvey anne ile kızları Külkedisinin bu isteğine kahkahalarla gülmüşler. Üvey anne onu "sen kim saraydaki balo kim" diyerek aşağılamış ve susturmuş. "Sen işine bak! Biz gelene kadar evin her yerini güzelce temizle!" bunları söyledikten sonra şıkır şıkır giyinen üvey anne ve kızları baloya katılmak üzere evden çıkmışlar.

Külkedisi evde yapayalnız kalınca, büyük bir üzüntü ile kaderine yanmaya başlamış. "Keşke benim annem de ölmeseydi ve bu hallere düşmeseydim" demiş kendi kendine.

"O zaman baloya da katılma şansım olurdu." Yalnızlıktan evdeki farelerle dertleşmeye başlamış. İşte tam bu sırada, mucizevi bir gelişme olmuş; birden bir iyilik perisi gelivermiş Külkedisinin yanına ve neden üzgün olduğunu sormuş. Külkedisi başından geçenleri anlatmış uzun uzun. İyilik perisi ne yapabileceğini sorunca Külkedisi, "bana güzel elbiseler bul ben baloya gitmek istiyorum" demiş. İyilik perisi elindeki sihirli asayı bir kabağa dokundurmuş sonra da Külkedisine; birden kabak süper bir arabaya dönüşmüş, evin minik fareleri de arabanın görkemli atlarına dönüşmüşler. Külkedisine gelince, harika bir elbiseyle çok güzel bir genç kıza dönüşmüş. Külkedisi, "çok teşekkür ederim iyilik perisi, bana dünyaları verdin" demiş. İyilik perisi, kızın mutluluğunu görünce yaptığından hoşnut, "şimdi baloya git" demiş. "Prens mutlaka seni beğenecek ve dansa davet edecektir. Ancak kendini kaybedip gece yarısını geçirme. Hemen eve dön yoksa büyü bozulur; elbiselerin dökülür ve araban kabağa dönüşür" diye sıkıca onu tembihlemiş.

Külkedisi büyük bir sevinçle balonun yapılacağı salondan içeri girmiş. Harika elbiseler içinde muhteşem görünüyormuş. Birden salondaki herkes bakışlarını ona yöneltmişler. Herkes içinden "bu kim acaba, hangi ülkenin prensesi" diye geçirmiş. Salondaki bütün kızlar prensi etkilemek için onun etrafında pervane oluyorlarmış. Ancak prens zor beğenen biriymiş ve hiçbir kızı beğenmiyormuş. Hatta "balo boşuna yapıldı, hiç güzel kız yok" diye düşünmeye bile başlamışmış. Tam bu sırada gözüne salona henüz giren Külkedisi ilişince, heyecanlanmış ve hemen dansa davet etmiş.

Külkedisi'nin güzelliğini ve prensin ona olan ilgisini gören diğer kızlar kıskançlıktan çatlamışlar. Ama işişten geçmiş; çünkü prens Külkedisi'ne aşık olmuş bile. Bütün gece göz göze dans etmişler. Üvey anne ve kızları prensin bu yabancı kıza aşkını görünce deliye dönmüşler.

Külkedisi, yaşamında karşısına çıkan bütün kademsizliklerden intikam alırcasına, mutluluk içinde bütün gece Prensin kollarında dans etmiş. Zamanın nasıl geçtiğini de fark etmemiş bile. Farkına vardığında ise gece yarısı olmuşmuş. Hemen kendisini prensin kollarından kurtararak kapıya doğru koşmuş. Büyü bozulmadan kendisini eve atmalıymış. Bu düşünce içinde ayağından ayakkabısının tekinin çıktığını fark etmiş ama geri dönüp alacak zamanın kalmadığını bildiğinden, koşmaya devam etmiş. Gerçekten de tam zamanında hareket etmiş Külkedisi; yoksa geç kalacakmış.

Âşık olduğu kızın kollarından kurtulup kaçmasına şaşıran prens hemen arkasından koştuysa da nafile, Külkedisi o kadar hızlı hareket ediyormuş ki, geride ayakkabısının tekinden başka bir iz bırakmadan yok olmuş. Prens Külkedisi'nin ayakkabısını eline almış ve hemen askerlerinden onu bulmalarını istemiş. Bir grup asker ellerinde Külkedisi'nin ayakkabısı Külkedisi'ni aramaya çıkmışlar. Ayakkabının kimin ayağına olacağına bakıyorlarmış. Ancak ayakkabı o kadar narinmiş ki, kimsenin ayağına olmuyormuş. Günlerce ev ev dolaşan askerler çaresizlik içinde vazgeçmek üzerelermiş. Aslında prensin nasıl üzüleceğini bilmeseler çoktan vazgeçecekler ama onun üzülmesini istemiyorlarmış. Tam ümitlerini yitirdikleri bir anda, uzakta bir ev daha olduğunu görmüş bir asker. Son kez şanslarını denemek üzere bu eve gelmişler. Evet yanılmadınız; bu ev tahmin ettiğiniz gibi Külkedisi, üvey annesi ve kız kardeşlerin yaşadığı evmiş. Askerler ellerinde ayakkabı içeri girmişler. İki üvey kız kardeş hemen denemişler ayakkabıyı ama nafile. Üvey anne bir kez daha denemeleri

ve hatta zorlamaları için baskı yapıyormuş kızlarına; ama camdan yapılmış narin ayakkabı ayakları büyük olan kızların ayağına olmuyormuş bir türlü. Üvey anne o zaman farkına varmış olayların ve askerlerin Külkedisi'ne ayakkabıyı giydirmeden bir an önce gitmelerini istiyormuş.

Öte yandan Külkedisi, üvey annesinin korkusundan ayakkabının kendisine ait olduğunu söyleyemiyormuş bir türlü. Askerlerin kendisine giydirmeden çekip gitmelerinden korkuyormuş. Askerler ayakkabıyı Külkedisi'nin de denemesini isteyince üvey anne atılmış: "o kızın ayağını kontrol etmenize gerek yok; çünkü o baloya bile katılmadı. Siz zaman kaybetmeden gidin" demiş. Ancak Külkedisi'nin yüzündeki ifadeden askerlerin birisi etkilenmiş ve ayakkabıyı denemesini istemiş. Üvey annenin bütün çırpınışlarına rağmen Külkedisi ayakkabıyı denemiş. Ve mucize gerçekleşmiş, Prens'in aşık olduğu kayıp prensesin külkedisi olduğu anlaşılmış. Çünkü ayakkabı bütün narinliğiyle Külkedisi'nin ayağına cuk diye oturmuş. Askerler çok sevinmişler ayakkabının gerçek sahibini buldukları için. Üvey anne ve kızları ise sinirden morarmışlar. Ayakkabıyı kontrol eden asker, "bu kız senin neyin olur" diye üvey anneye sormuş. Üvey anne, "üvey kızım olur" diye utanasıkıla cevap vermiş. Asker, "kıskançlıktan ne yapacağınızı şaşırdınız; ama daha çok şaşıracaksınız" demiş. Sinderella'yı güzel bir ata bindirerek saraya doğru yola koyulmuşlar.

Sinderella'nın bulunduğunu öğrenen Prens öyle sevinmiş ki, askerleri ödüle boğmuş. Saraya gelen Sinderella'ya da onu çok sevdiğini ve evlenmek istediğini söylemiş. Sinderella da kabul edince dünyalar onun olmuş ve görkemli bir düğünle evlenmişler. Mutlulukları daim olmuş. Üvey anne ve kızları da yaptıkları kötülüklerin cezasını bulmuşlar; kıskançlıktan deliye dönmüşler.

Her şeyden önce masalın tamamen mazlumları yücelten bir masal olduğuna şüphe yoktur. Bütün masal boyunca Kiilkedisi'ne yapılan eziyet ve haksızlıklar anlatılmaktadır. Masalın kötülere saldırgan bir tutum sergileyen bir dili vardır. Ancak semboller burada da önemli bir rol üstlenmişler ve kız çocuklarına önemli mesajlar aktarmaktadırlar. Annelerin ve kız çocuklarının en sevdikleri masaldan birisidir.

Masalda diğerlerinden farklı olarak bir gizli sembol olduğunu söylemeliyim. Bu sembol babadır ve masalın hiçbir noktasında sözü edilmez. Hatta varlığını bile masalın bütününe bakınca anlayabiliriz. Babanın bulunmaması, kız çocuğun yetiştirilmesinde baba rolünün etkisiz olduğunun vurgulanmasıdır. Kızları anneleri yetiştirir. Ve Sinderella'nın da annesi ölmüştür. Sembol dilinde baba, aklı ve kültürü temsil eder. Annenin çocukla kurduğu dolayımsız (direk) ilişkinin yanında daha kültürel bir varlıktır ve çocukla ilişkisi de bu bağlamda kurulur. Babanın ailede çocuk yetiştirme konusundaki rolü genellikle yasa koyuculukla ilişkilidir. Hemen her ailede baba, annenin çocuğu dizginlemekte kullandığı bir tehdit unsuru olmaktadır. **"Baban duymasın! Babana söylerim çok fena olur"** türünden tehditleri her ailede duymak mümkündür. Masalda babanın bu rolünün eksik olduğu hatta kontrolün tamamen üvey anneye geçtiği vurgulanmaktadır.

Masalın ana konularından birisi ailenin ne kadar önemli olduğunun vurgulanmasıdır. Anne, baba ve çocuktan oluşan aile ve eşlerin ayrılması veya ölmesi durumunda çocuklara ne kadar zarar gelebileceği masalın önemli konularındandır. Babanın ve annenin yokluğu halinde yaşananlar bir trajediye dönüşebiliyor. Ebeveynlerin birisi bile olmadığında çocukları

yetiştirmenin ne kadar güçleştiği özellikle vurgulanır. Her anne kendi çocuğunu kayırır. Kendi çocuğuna karşı şefkatli olan anne başkasının çocuğuna aynı şefkati göstermez. Biyolojik bir varlık olarak insan kendi soyunun devam etmesi konusunda koşullanmıştır. Aslında doğadaki canlıların çoğu aynı şekilde davranır. Bu doğanın bir kuralıdır. Herkes kendi çocuğuna bakmak zorundadır. Kimse başkasının çocuğuna bakmaz. Verilen mesaj bu kadar keskindir. Bu nedenle de ailenin korunması, ölüm dışında hiçbir şekilde bozulmaması gerekir. **"Aman çocuğum sen sen ol, sakın yuvanı dağıtma. Bak üveylik ne kadar zor. Çocuklar annesiz babasız kalmasın."**

Bu masaldaki en ilginç ve belki de başka bir masalda rastlanmayacak sembol kabaktır. Sinderella'nın kabakları taşımaya mahkum edilmesi, kabakların taşınması zor olacak kadar çok olması, sembolik bir ifade olduğunun göstergesidir. Çünkü, bir evin bu kadar kabağa ihtiyacı bile olmazdı. Bütün işlerin yanında kabak taşımak özellikle vurgulanmıştır. Sinderella evin bütün işlerinin üstesinden gelen hamarat bir kız olarak tasvir edilirken, bunun olumlu, bir genç kızın yapması gereken bir hamaratlık gibi verilmesi önemlidir. Her türlü eziyete rağmen bu kadar ev işi yapan ve hatta evin bütün işlerini çekip çevirmek ve bir de üstüne bütün kabakları taşımak genç kızı başka bir noktaya yüceltmektedir. Kabak taşman bir nesne gibi görünse de bu noktada taşıyanı başka bir ruhsal ve insani üst noktaya taşıyan bir araçtır. Zaten arabaya dönüşerek Sinderella'yı baloya götürmesi ve hatta prensle evlenmesini sağlaması bunun göstergesidir. Bu durumda kabak taşımak, sabretmek gibi bir şeydir. Her şeye rağmen sabredersen bu sabır seni başka bir boyuta taşıyabilir. Taşınan şey bir arabaya dönüşüp seni de beraberinde taşıyabilir. Bu taşınma bir genç kızı hayalindeki prense ve mutluluğa götürebilir. Ama gördüğü bütün kötü muameleye rağmen sabretmek ve iyi bir kız olarak kalmak, herkese iyi davranmaya devam etmek koşuluyla. Üvey kız kardeşler gibi kötü kızlar olursan kimse seni beğenmez, mutsuz olursun. Bu noktada zaten güzellik ve iyilik birleştirilir. Tarih boyunca da bu algı devam etmiştir. Güzeller iyi olurmuş da çirkinler kötü olurmuş gibi algılanmış. Hatta suçluların ve azılı katillerin çok çirkin insan oldukları imajı herkesin kafasında yer etmiştir. Burada kötü üvey kardeşlerin çirkin olması ve beğenilmemesi bunun masala da sirayet ettiği anlamına gelmektedir.

Ocak, kili, kedi ve fare masalın gizli kahramanlarıdır. Çok önemsiz gibi görünmekle beraber, masalın belki de en can alıcı mesajlarını ileten kahramanlardır. Ocak, bütün kültürlerde hayati önem taşıyan bir semboldür. Hem toplumu hem de aileyi temsil eder. Soyun devamının sağlanması için ocak en önemli şeydir. **Psikanalistler ocağın kadın cinsel organı olarak da yorumlanabileceğini ileri sürerler. Ocağın sönmesi, ailenin soyunun tükenmesi erkek evlatlarının olmaması ve soyadlarının devam etmemesi olarak algılanmalıdır. Ocağın önemi gündelik yaşamımızı da etkilemiş, dilimize yansımıştır. "Ocağın sönsün", "ocağına incir ağacı dikilsin" gibi beddualar soyun tükenmesini vurgular.** Ocağın sürekli yanmasını sağlamak için pek çok toplumda ritüeller düzenlenir. Antik Yunan dünyası ocağın daim olması için bir tanrıça tayin etmiştir. Koskoca Zeus'un kız kardeşi Hestia'nın görevi buydu. Türklerde de Asya'dan Anadolu'ya ocak önemli bir kavram olmuştur. Onun kimi zaman bir ruhunun olduğuna inanmışlar kimi zaman ise tanrıların egemenliğinde olduğuna; bazen de ocağın bir beyi olduğunu düşünmüşler; Kültigin gibi.

Ocağın külü ve ateşi kadının veya ailenin doğurganlığıdır. Masalda zaten dikkat ederseniz hiç erkek evlattan söz edilmez. Hatta tam tersi ocağın sönmesi ve Sinderella'nın küllerin içinde yatması vurgulanır. Ocakta yatan Sinderella sembolü, doğurganlığı olan, o yaşa gelmiş, evlilik

ve ocak kurabilecek "sıcak küllere" sahip bir genç kız demektir. Diğerlerinin ocaktan uzaklığı aile kavramından da uzaklığını gösterir. Nitekim prens kendisine eş olarak Külkedisi'ni seçmiştir. Bu sembol Külkedisi'nin ocağa ve aileye, onun bir genç kız için koyduğu kurallara uygun davrandığını da gösterebilir. Zaten Sinderella'nın hamaratlığı toplumun ondan beklediği önemli bir vasıftır ve bir evi çekip çevirebilecek kızın zaten evlilik yaşı da gelmiştir.

Kedi ve ocak, hatta fare ailenin en temel göstergeleridir. Sıcak ocağın veya sobanın karşısında pinekleyen miskin kedi, ailenin önemini ve mutluluğunu vurgular. **Fare ise evin bereketidir. Evin zenginliğinin göstergesidir.** Çizgi filmlerde de çok sık kullanılan bu semboller, durgun ve dingin bir aile yaşamını betimler. **Fare evde yiyeceğin olduğunun, kedi evde fare olduğunun göstergeleridir.**

İyilik perisi diğer masallarda da karşımıza çıkmıştı, insanların, masal kahramanlarının dara düştüğü anlarda gelip akıl ve sihirli çözümler üreten masal kahramanıdır. Bunun akıl ve sağduyu ile ilişkili olduğu çok açıktır. İnsanın zor durumda kaldığında dahi bir çözüm bulabileceğini gösteren bir semboldür. Bu nedenle de masal kahramanının zor duruma düştüğünü görünce ortaya çıkıp bir burun hareketiyle her şeyi tersine çevirebilen bir kahramandır o.

Gelelim ayakkabıya. Ayakkabı insanların kültür adına icat ettiği bence en önemli giysidir. Ayakları tüm doğa koşullarından koruyarak rahat hareket etmesini sağlar. **Ayak ve ayakkabı arasında ilginç bir ilişki vardır.** Bu ikilinin ilişkisinde baskın olanın ayak olduğu düşünülür. Ayakkabının içine giren ayak, ayakkabıyı istediği yönde hareket ettirebilir, onu istediği yere götürebilir. Ama durum hiç de böyle değildir. Herkesin rahat ettiği bir ayakkabı türü, modeli vardır. Herkes gündelik yaşamda nasıl hareket ediyor ve yürüyorsa buna uygun ayakkabı giymek zorundadır. Aksi takdirde hayatınızı zindan edebilir. Rahatsız bir ayakkabının verdiği ıstırabı anlatmak için büyükler **"ayakkabının darı dünyada kabir azabı çektirir insana"** demişler. Ayakkabı bizim nasıl yürüyeceğimize karar veren bir merci gibidir. Her ayakkabı ile farklı yürürüz. Spor ayakkabı ve bot giymek veya rahat bir espadril ile şık bir kösele ayakkabı giymek arasındaki farkı hepimiz biliriz aslında. Kimi sıkı ve kısa adımlar atmamızı sağlarken, bir başkası uzun ve dev adımlar atarak daha güçlü görünmemizi sağlayabilir. Hepimizin kendimizi iyi hissettiğimiz bir model de vardır. Kendimize olan güveni hissetmek için giymek istediğimiz bir ayakkabı modeli mutlaka vardır. Bu bağlamda moda denilen kavramı iyi değerlendirmek gerekir. Modaya yön verenler, özellikle de ayakkabı modasına, insanların nasıl yürümeleri gerektiğine de karar vermiş oluyorlar.

Masal da Sinderella'nın nasıl yürümesi gerektiğine önceden karar vermişti. Onu hamarat, her türlü zulme karşı sabırlı ve aile kavramına bağlı bir birey olma yönünde bir ayakkabı giydirmişti. Ayakkabının diğer kardeşlerin ayağına olmamasının nedeni de budur. Onlar Sinderella için yapılmışlardı. Sinderella'yı mutluluğa yürütmüşlerdi.

Masalın bir diğer özelliği, kızlara anlatılan diğer tüm masallarda olduğu gibi, eril kültürün çarkını devam ettirecek bazı mesajlar da vermesidir. Aile kavramının, iyilik ve güzellik, hamaratlık gibi meziyetler kız çocuklarından beklenen özelliklerdir. Erkek egemen dünya kendine hizmet edecek kadınlara ihtiyaç duyarlar. Bunu yetiştirmek de bu dünyanın hizmetçileri olan kadınlara düşer. Kadınların çoğu bu durumdan şikâyetçi olmalarına ve hayatından memnun olmamalarına rağmen, kızlarını kendileri gibi yetiştirmek için çaba harcarlar. Hatta bu konuda bazı kıskançlıklar da yaşanmaz değil: "bizim zamanımızda böyle

olanaklar yoktu. Bizim dışarı çıkmamıza izin verilmezdi. Çamaşırı elde yıkardık, böyle makineler yoktu" sözleri ile bu kıskançlıklarını da dile getirirler.

Masalımızı tekrar baştan almamızın zamanı geldi sanırım. Çok eskiden masallar çağında Sinderella adında bir kız yaşarmış. Sinderella çok mutlu bir çocukluk geçiriyormuş ama felaketler üst üste gelmiş ve her şeyi birden altüst etmiş. Sinderella, çaresiz bir hastalık yüzünden annesini kaybetmiş. Bebek yaşta neredeyse annesiz kalmış ve çok üzülmüş. Ama ne çare ki hayat da bir taraftan devam ediyormuş. Sinderella'nın babası onunla yeteri kadar ilgilenmiyormuş. Bu nedenle de etraftan "bu çocuk telef olacak sen bakamıyorsun, en iyisi yeniden evlen" diye telkinler geliyormuş. Baba, "iyi fikir" diye düşünmüş; çünkü Sinderella'ya bakmak zor geliyormuş. Bu nedenle de kabul etmiş. Kocasını kaybetmiş iki kız çocuğa sahip bir kadın bulmuş ve onunla hiç düşünmeden evlenmiş. Böylece "Sinderella'ya bakmaktan da kurtulurum" diye düşünmüş. Ancak üvey anne kötü kalpli çıkmış; adam da ilgilenmeyince Sinderella'yı köle gibi kullanmaya başlamış. Güya o Sinderella'ya bakacaktı; ama şimdi üvey annesi, babası ve iki kız kardeşine Sinderella bakar olmuş.

Sinderella çok iyi niyetli bir kızmış; ne zaman kendisini kötü hissetse annesinin ölmeden önceki sözleri aklına geliyormuş. Annesi ona hep iyi bir kız olmasını ve herkese iyilik etmesini öğütlemiş. En çok da ne olursa olsun büyüklerine karşı çıkma diyormuş. Bu nedenle Sinderella üvey annesi ona ne kadar eziyet ederse etsin asla ses çıkarmıyor; **"o benim büyüğüm"** diyormuş. Sinderella belli bir yaşa gelince üvey anne ve kızkardeşler bütün evin işini yıkmışlar Sinderella'nın üzerine ve keyif çatmaya başlamışlar. Köle İsauro gibi olmuş Sinderella. Bütün gün evin işleri ile ilgileniyormuş. Evi temizliyor, bulaşıkları yıkıyor, çamaşırları yıkıyor, ortalığı toparlıyor, odunları topluyor, kırıyor ve ocağa kadar taşıyormuş. O karınca gibi çalışırken üvey annesi ve iki kız kardeşi ise aynanın karşısında süslenip hayal kuruyorlarmış. Üvey anne, "benim kızlarım prenslere saraylara layık, onlar temizlik yapamaz, odun toplayamazlar" diyormuş. **"Kuzguna yavrusu şahin görünürmüş"** sözünde olduğu gibi kızları onun gözünde dünya güzelleri imiş. Ancak gel gör ki gerçek hiç de öyle değilmiş. Ellerinden hiçbir iş gelmeyen, çirkin, kötü kalpli ve tembel yaratıklarmış. Onlar evlense yemek yapıp çocuk bile büyütemezlermiş.

Sinderella o kadar güzelmiş ki, onun üzerine giydiği paçavralar bile onun güzelliğini örtemiyormuş. Ayrıca çok da yetenekliymiş. Kardeşleri biraz da bu yüzden onu kıskanır ve kötü davranırlarmış. Ocakla hep Sinderella ilgilendiği için sürekli is içinde olurmuş bu da kardeşlerinin onunla Külkedisi diye dalga geçmelerine neden olmuş. Sinderella bu duruma sinir olsa da kendisinin ve güzelliğinin çok farkında olduğundan fazla dert etmezmiş. Nasıl olsa benim kıymetimi bilecek birileri çıkar ve ben çok rahat bir hayat yaşarım diye düşünüyormuş. Aklına hiç kötü bir şey getirmiyormuş. Aslında kötü bir şey getirmesine de doğrusu bir neden yokmuş. Çünkü kardeşleri daha bakımlı ve süslü olsalar da o kadar çirkin ve sağlıksız görünüyorlarmış ki hiçbir şeyi dert etmeye değmezmiş. “Benim bu çektiklerim nasıl olsa bir gün bitecek, ama onların çirkinliği ve kötülüğü sonsuza kadar devam edecek" diye düşünürmüş.

Üvey anne Sinderella'nın güzelliği ve meziyetleri karşısında sinir krizleri geçirirmiş; bazen sırf ona eziyet olsun diye yapamayacağını düşündüğü ağır işleri verirmiş. Hatta yemek vermediği bile olurmuş. İstermiş ki, çirkinleşsin ve kötü görünsün; ama tam tersine Sinderella büyüdükçe daha da bir alımlı olmuş. Prense eş arandığını duyunca, aklına ilk gelen kendi kızları olmuş tabi ki ve hemen onları süsleyip giydirerek baloya götürmek istemiş.

Sinderalla'nın giyeceği bile yokmuş; bu nedenle de onun baloya gelmesine de imkan yokmuş. Bu düşünce içini rahatlatıyor, hayaller kuruyormuş. Eee kolay değil kraliçe annesi olacak, saraylara taşınacak, bir dediği iki edilmeyecekmiş. Bu hayallerle kızlarını alıp doğru balonun yapılacağı salona gitmiş. Kızlarına yolda taktik de veriyormuş. Cilve yapsınlar da prensin başını döndürsünler diye. Salona vardıklarında bir sürü kızla birlikte üvey kız kardeşler de cilvelenmeye başlamışlar prense. Etrafında fır dönüyorlarmış.

Prense gelince ülkesinde birçok güzel kız olduğunu düşündüğü için istemiş bu balonun düzenlenmesini. Birçok alımlı ve güzel kız geleceğini düşünüyormuş ama gece ilerledikçe de hayal kırıklığına uğruyormuş; çünkü beklediği gibi gelişmemiş olaylar ve gelen kızların hepsi vasat tiplermiş. Yapmacık kızların ilgisinden de sıkılmak üzereyken tam kapıdan peri gibi güzel, alımlı bir kız girmiş içeri. Bu peri kızı kardeşlerinin Külkedisi diye dalga geçtikleri Sinderella imiş. Sinderella, annesi ve kardeşleri gittikten sonra bütün hamaratlığını kullanarak ve haddini bilerek kendisine giyecek bir şeyler uydurmuş. Ve baloya gelmeyi başarmış. Çocukluğundan beri evde bütün işleri o yaptığından o kadar büyük bir beceri kazanmış ki onun için çok zor olmamış. Balo salonu da uzakmış biraz ama o zaten ormanda odun toplamaktan yürümeye de alışıkmış. Başına kötü bir şey gelmeyeceğine de inanıyormuş. Zaten üvey anneden daha kötü ne olabilir ki diye düşünüyormuş. Bu yüzden çıkmış yola ve uzun uzun yürüyerek gelmiş.

Elbiseler çok uydurukmuş ama Sinderella o kadar güzelmiş ki, onun sayesinde elbiseler de çok güzel görünüyormuş. Çok da seksiymiş. Diğerlerinin yanında çekiciliğiyle yıldız gibi parlıyormuş. Herkes onu bir prenses zannetmiş. Hatta her gün is içinde gördükleri için kardeşleri bile tanıyamamış onu. Prens görür görmez aşık olmuş. Ama ilerleyen saatlerde, kimse bu numarayı sezmesin diye Sinderella, kimseye çaktırmadan balo salonundan ayrılmış ve eve gitmiş. Arkasında ise prensin kendisini takip edip bulabileceğine inandığı bir iz bırakmış. Ayakkabısını bırakmış. Prens saraya yakışacak ve ileride kraliçe olabilecek olan bu kızı kaçırır mı hiç. Hemen ertesi gün adamlarını gönderip onu buldurmuş ve onunla evlenmiş. Daha sonra neler oldu bilmiyoruz ama tahminen üç tane aslan gibi oğlan doğurmuştur bizim Sinderella.

Sh: 71-89

Alıntı Kaynak: İsmail Gezgin, MASALLARIN ŞİFRESİ, Kırmızı Başlıklı Kız'dan İlk Günah'a... Birinci Baskı. Aralık 2007 İstanbul

"PAMUK PRENSES VE YEDİ CÜCELER" MASALININ ŞİFRESİ

Bir varmış bir yokmuş, çok uzun zaman evvel, masal gibi ülkelerden birinde bir kral ve kraliçe varmış. Kral ve kraliçenin istediği her şey yolunda gidiyormuş; yalnızca bir tek sorunları varmış ki, bu da tümüne bedelmiş. Kral ve kraliçe birbirlerini çok sevdikleri halde bu aşk bir türlü meyvesini vermiyor, bir çocukları olmuyormuş. Aradan uzun zaman geçtikten sonra hiç beklemedikleri bir anda, bu kral ve kraliçenin bir kızları dünyaya gelmiş. Kral ve kraliçe o kadar sevinmişler ki, hiçbir masal bu sevinci anlatamazmış. Bebeğin adını Pamuk Prenses koymuşlar. Bu geç gelen mutluluğa çok iyi bakmışlar, bir dediğini iki etmemişler. Altından beşik, ipekten kundaklar yaptırmışlar. Güneşten bile kıskanırlarmış onu ve kararmasın diye dışarı

çıkarmazlarmış. Kral en büyük zevki olan ava gitmekten bile vazgeçmiş bütün zamanını kızının yanında geçirmekten büyük keyif alır olmuş.

Her şey yolunda giderken mutlaka bir aksilik olacak ya, kraliçe ansızın hastalanarak yatağa düşmüş. Bütün hekimler, büyücüler, biliciler, otacılar çağrılmış hepsi kraliçenin hastalığını iyileştirmeye çalışmışlar ama hiç kimsenin bilgisi, gücü buna yetmemiş. Kraliçenin hastalığı günden güne artmış. Bir gün kraliçe öleceğini anlayınca, kralla Pamuk Prensesi çağırtmış yanına. Çok dokunaklı bir durum yaşanmış, hepsi ağlıyormuş. Kraliçe, "ben öleceğim" demiş. Kral duyduklarına inanamamış ve "hayır! ölmeyeceksin" demiş. Kraliçe, **"bunu hissediyorum, bu hastalık beni öldürecek"** demiş, "şimdi ikiniz de beni iyi dinleyin. Gözüm arkada kalmamalı. Sen" demiş krala "küçük kızımıza iyi bakamazsın. Bu nedenle ona mutlaka bir anne bulmalısın." Kral şiddetle karşı çıksa da bu isteğe, çaresiz kabul etmek zorunda kalmış. Kraliçe, "sakın ola ki, kötü kalpli birisi olmasın, yoksa kızımız çok mutsuz olur" diye de bir tembihte bulunmuş. Kraliçe bunları söyledikten sonra gözlerini kapatmış ve bir daha da uyanmamış; oracıkta ölmüş.

Kral ve Pamuk Prenses kraliçenin ölümüne çok üzülmüşler. Öyle ki günlerce ağlamışlar. Kral önce Pamuk Prensese kendisinin bakabileceğini, ona annesinin eksikliğini hissettirmeyeceğini zannetmiş, ama bakmış ki kızı gün geçtikçe eriyor, kraliçenin vasiyetini yerine getirmeye karar vermiş. Hemen dört bir yana haber salmış ve kızına annelik edebilecek bir kadın aradığını bildirmiş. Sonunda da kraliçenin istediği gibi, Pamuk Prensese annesi gibi bakabilecek bir kadın bulduğunu düşünerek birisiyle evlenmiş. Yeni kraliçeden kızına kendi öz kızı gibi davranmasını isteyen kral, karısının ölümünü unutabilmek için yeniden avlanmaya başlamış.

Yeni kraliçe önceleri gerçekten de prensese çok iyi bakmış ve kral da verdiği kararın doğruluğuna iyice inanmış ve "her şey yoluna girdi" diye düşünmeye başlamış. Aradan günler geçmiş ve bizim küçük Pamuk Prenses büyümeye başlamış. O büyüdükçe güzelliği ile de dikkat çekmeye başlamış. Bu güzellik, yeni kraliçenin canını sıkmaya hatta "üvey anne" gibi hissetmeye başlamasına neden olmuş. Prensesin güzelliği ile rekabet etmeye başlamış. Kraliçenin sihirli bir aynası da varmış. Hemen her gün uzun uzun süslendikten sonra sihirli aynanın karşısına geçen kraliçe aynaya "kendisinden daha güzel birisi var mı" diye sorarmış. Sihirli ayna hemen dile gelerek cevap verirmiş: "sizden daha güzel bu dünyada kim olabilir ki kraliçem."

Günler hızla akmış ve Pamuk Prenses, genç ve güzel bir kıza dönüşmüş. Öyle güzelmiş ki, güzelliği dünyanın dört bir yanında konuşulur olmuş. Bu durum üvey anneyi de kıskandırır hale gelmiş. Kraliçe Pamuk Prenses'ten kurtulmanın yollarını aramaya başlamış. Kıskançlık her geçen gün üvey annenin içinde daha da büyümüş ve içine sığmaz olmuş. Etrafına Pamuk Prenses'ten kurtulmak istediğini söylemeye başlamış üvey anne ama hiç de iyi tepkiler almamış. Pamuk Prensesin güzelliğini çirkinleştirmek için kandırmaya çalışmış, ama onu da razı edememiş. Bunun üzerine daha da sinirlenen kraliçe, ondan kurtulmak için bir adamı ile plan yapmış. Adam gezdirmek için Pamuk Prensesi ormana götürecek ve orada öldürdükten sonra kalbini çıkarıp getirecekmiş. Her şey planlandığı gibi gitmiş; adam Pamuk Prensesi ormana gezmeye götürmüş. Akşama kadar dolaşmışlar; ama adam kızın güzelliğine kıyıp onu öldürememiş. Bunun üzerine prensese bütün gerçekleri anlatmaya karar vermiş. Her

şeyi en ince detayına kadar da anlatmış. Ancak prensesin aklı bir türlü almıyormuş. "Ben üvey annemi bu kadar kızdıracak ne yaptım ki?" diye soruyormuş sürekli. Adam, dönme vakti gelince prensesin yerine bir geyik avlamış ve onun kalbini çıkararak kraliçeye götürerek onu kandırmış; prensesi de ormanda bırakmış ve ona saraya dönmemesini sıkı sıkıya tembih etmiş. Kraliçe çok mutlu olmuş ve dünyanın en güzel kadını olmanın mutluluğu ile her şeyden habersiz yaşamaya başlamış.

Ormanda yalnız kalan Pamuk Prenses korku içinde dolaşmaya başlamış. Geceyi nerede geçireceğini düşününce korkudan bayılacak gibi oluyormuş. Derken, birden karşısına minik bir kulübe çıkmış. O kadar şirin ve güzel bir evmiş ki bu, prensesin içine bir mutluluk salmış. Hemen eve doğru yürümeye başlamış. Kapıya yaklaşmış ve zarif parmaklarıyla vurmuş: "kimse yok mu?." Evden hiç cevap gelmemiş. Kapının kolunu yoklamış; "oda ne kapı açık." Sessizce kapıyı aralayıp içeriye göz atmış. Birçok büyük odanın yanı sıra ortada bir yemek masası ve yedi küçük sandalye duruyormuş ve etraf da bir hayli dağınıkmış. Odanın birine girmiş, burada da yedi küçük yatağın olduğunu görmüş. Yatakları görünce Pamuk Prenses yorgunluğunu hatırlamış ve biraz dinlenebilmek için yatağın birine uzanmış.

Ormandaki minik ev yedi cücelere aitmiş. Ormanda odunculuk yapan yedi cüceler, akşam olup evlerine döndükleri zaman gördüklerine inanamamışlar. Evlerinde uyuyan dünya güzeli bir kız onları oldukça şaşırtmış. Ve hayranlıkla etrafını çevreleyerek izlemeye başlamışlar. Hiçbirisinde günün yorgunluğundan eser kalmamış. Saatlerce böyle kalakalmışlar. Neden sonra prenses dinlenmiş olarak uykusunu alıp gözlerini açınca, kendisini merak ve hayranlıkla izleyen yedi cüceyi görmüş. O kadar sevimli görünmüşler ki gözüne onlardan hiç korkmamış. Cüceler uyandığını görünce prensese "evimize hoş geldin güzel kız; melek misin yoksa bir peri kızı mısın?" diye sormuşlar. Prenses başından geçen bütün olayları, üvey annesinin kendisini öldürmek istemesini ve ormanda yalnız kalışını uzun uzun anlatmış, yedi cücelere. Yedi cüceler, çok üzülmüşler olanları öğrenince gözleri dolmuş; ama bir o kadar da sevinmişler. "Seni bize tanrı gönderdi, bundan böyle bizimle yaşa bu ev hepimize yeter" demişler. Pamuk Prenses de bu teklife çok sevinmiş ve hemen kabul etmiş. Yedi cüceler her gün sabahtan kalkar ormana çalışmaya giderlermiş. Pamuk Prenses de onlar gidince ortalığı temizler, süpürür güzel yemekler yapar ve onların gelmelerini beklermiş.

Aradan zaman geçmiş, dünyanın en güzel kadını olduğundan şüphesi kalmayan kraliçe bir gün sihirli aynasından duyup egosunu şişirmek istemiş. Çıkarmış aynayı ve sormuş: "söyle benim sihirli aynam, bu dünyada benden daha güzeli var mı?" Sihirli ayna dile gelmiş ve şöyle demiş: "elbetteki güzellikte eşsizsiniz kraliçem. Ama ormanda yedi cücelerle birlikte yaşayan Pamuk Prenses'ten daha güzel kimse yok!' Bu cevap kraliçeyi öyle kızdırmış ki, aynayı kaldırıp yere çarpmış ve tuz-buz etmiş. Öldürmesi için gönderdiği adamın onu öldürmediğini anlamış ve hemen bir plan yaparak harekete geçmiş. Hemen yaşlı ve zavallı bir elmacı kadın kılığına girmiş ve en güzellerinden bir sürü elma koymuş sepetine; ancak bunlardan birisi sihirli elmaymış. Onu özel olarak Pamuk Prenses için hazırlamış. Sepetini koluna takarak ormana gelmiş ve kulübeyi aramaya başlamış. Ormanda yedi cücelerin evini herkes bildiğinden arayış fazla uzun sürmemiş ve hemen bulmuş kulübeyi. Kendisini iyice acındırmak için mümkün olduğunca yaşlı, yorgun ve zavallı bir tavır takınarak kapıyı

tıklatmış. Pamuk Prenses her şeyden habersiz açmış kapıyı: "buyurun ne istediniz?" Cadı kraliçe sesini daha da açındırarak; "çok uzaklardan geliyorum çok susadım evladım bir bardak su verir misin?" demiş. Prenses hemen bir bardak su getirmiş ve kadını dinlenmesi için eve davet etmiş: "eve gelip biraz dinlenin isterseniz, çok yorgun görünüyorsunuz." Cadı kraliçe fırsatı kaçırmamış ve hemen içeri girmiş. Planları yolunda gidiyor diye sevinerek; "kızım sen bana su verdin ben de sana elma vereyim" diyerek hazırladığı sihirli elmayı uzatmış. Pamuk Prenses elmayı sonraya saklamak istemiş; ama kötü cadı ısırmasını sağlamak için onu kandırmış. Pamuk Prenses elmayı ısırır ısırmaz, büyünün etkisiyle yere düşerek kendinden geçmiş.

Akşam olunca evlerine dönen cüceler prensesi yerde baygın olarak görünce ne yapacaklarını şaşırmışlar. Öldüğünü düşünerek çok üzülmüşler. Ancak öldüğünden emin olamadıklarında mıdır yoksa kıyamadıklarından mı bilinmez, onu toprağa gömmemişler. Bir cam tabutun içerisine koyarak bir kayanın yanma götürmüşler. Onu özledikleri zaman da gelip camdan prensese bakar onun bir gün uyanabileceğini hayal ederlermiş.

Masal bu ya! Aradan uzun zaman geçmiş. Bir gün geyik avına çıkmış yakışıklı bir prens oradan geçerken tabutu görmüş. Merak edip içine bakınca da prensesin güzelliğinden etkilenip âşık olmuş. Hemen cam tabutun kapağını açarak onun yanağına bir öpücük kondurmuş. Prenses büyünün verdiği derin uykudan bu öpücük sayesinde uyanmış ve gözlerini açmış: "o da ne?" Prensin yakışıklılığından etkilenen prenses de ona âşık olmuş. Birbirlerin sarılmışlar ve evlenmeye karar vermişler. Prensin atma binip ülkesine gitmişler ve orada büyük bir törenle evlenmişler ve mutluluk içinde yaşamaya başlamışlar.

Kızlar için anlatılan masalların en bilinenlerinden birisi de Pamuk Prenses masalıdır. Kırmızı Başlıklı Kız masalında olduğu gibi sembolik ifadelerle donanmış bir masal örgüsüne sahiptir. Masalın adından başlayarak sembol dilinin öğeleri kendisini göstermeye başlar. Kırmızı Başlıklı Kız kadar şaşırtıcı bir masal değildir. Daha masum ve daha yumuşak öğütler barındırır.

Masalın adından başlayalım: Pamuk Prenses. Bir kral ve kraliçe kızı olmasına rağmen, iyi yürekli olması nedeniyle verilmiş isim olduğu ortadadır. Pamuk, yumuşaklığı ve beyazlığı çağrıştıran bir sembol olarak çoğu zaman kullanılır. Saflık, temizlik gibi anlamları da içeren pamuk bir genç kız için kullanıldığında, masum, temiz, henüz hayatın kirine bulaşmamış bir genç kızdan söz edildiği konusunda hemfikir olabiliriz sanırım. İşin içine bir de prenses sıfatı girince bu pamuk vurgusu daha da anlamlı bir hale gelir. Hem prenses olacaksın, elinde bütün imkanlar olacak ve sarayda yaşayacaksın, hem de saf, temiz ve yumuşak bir kalbe sahip olacaksın. Bu özellikle vurgulanmış bir tevazu göstergesidir.

Bu masaldaki en ilginç noktalardan birisi, anne, baba ve üvey anne kavramlarıdır. Çok belirtilmemekle beraber annenin zamansız kaybedilmesi, üvey anneyle karşı karşıya kalma ve babanın masalın başı dışında hiçbir rol üstlenmemesi ve hatta canından çok sevdiği kızına olan ilgisizliği dikkat çekicidir. Aslında gerçek hayattan alınmış bir kesit gibi görünmekle beraber bu bölümün sembolik olması da muhtemeldir. Düz bir anlatımla, annesiz bir hayatın genç kızlığa geçen bir çocuk için çok zor olduğu, hele de onu kıskanan bir üvey anne varsa babanın bile müdahale edemeyeceği durumların yaşanabileceği vurgulanmaktadır. Bu aslında

herkesin başına gelebilecek bir hayat öyküsü olarak verilmektedir. Ancak bunun sembolik anlamına baktığımda durumun hiç de bu şekilde olmadığı çocuğa bu masal anlatılırken verilmek istenilen alt anlamların farklı olduğunu söyleyebilirim.

Sembollerin Jung'çu bir perspektiften değerlendirilmesi ile masal biraz daha farklı anlamlar kazanır. Bu masalda pek de fazla vurgulanmamakla beraber dönüm noktası annenin-kraliçenin ölümüdür. Pamuk Prensesi belli bir yaşa kadar büyüten anne, ölerek birden sahneden çekiliyor. Masalın tümüne bakarsak annenin ölme dönemi hakkında da bilgi edinebiliriz. Bu pamuk Prensesin çocukluktan genç kızlığa-ergenlik dönemine geçtiği sırada gerçekleştiği çok açıktır. Burada annenin geleneksel yaşam biçimini temsil ettiği görülür. Pamuk Prensesin bir yol ayrımında olduğu anlatılmak isteniyor masalın bu kısmında. Ya annenin yolundan giden geleneksel bir kız olacaktır ya da bunun alternatifi olarak da üvey anne ile yoluna devam edecektir. Üvey annenin masalın ilerleyen bölümlerinde bir cadı ve içi kötülüklerle dolu bir kadın olduğu vurgulanır. Burada açıkça bir bilinçdışı karakter kullanılmıştır. Aynası ile konuşan, yaşlı bir kadına dönüşebilen ve sihir gücüne sahip bir kötülük canavarı olarak bu figür tam da bilinçdışı bir canavardır. Bu canavar, genç kızın içindeki içgüdüselliğin de ifadesidir. **Geleneksel yola karşı çıkan ve kendi yolunda ilerlemek isteyen isyankar bir ergenlik çıkışıdır.** Masalda vurgulanan şeylerden birisi üvey annenin sıkça aynası ile güzelliği konusunda girdiği diyalogdur. Bu aslında narsistik bir kişilikle karşı karşıya olduğumuzun açık bir göstergesidir. Diğer bir deyişle bu masalda Pamuk Prensesin, önündeki iki kadın örneğin temsil ettiği bir yaşam biçimini seçmesi gerektiği vurgulanıyor. Anne ve üvey anne ile temsil edilen bu kadınlık rollerinden üvey annenin rolünün seçildiği annenin ölümünden de anlaşılıyor. **Bir yanda anne, yani kralın karısı, bir aileye sahip mazbut bir yaşam; diğer yanda ise üvey anne; yani gizil güçleri olan cinselliğin baskın olduğu daha içgüdüsel, bulduğu ile yetinmeyen her şeyin "en"ine sahip olmaya çalışan biraz açgözlü bir karakter.** Pamuk Prenses ergenliğin de verdiği bir bilinçsizlikle içindeki üvey anne figürünü yaşamayı tercih eden bir genç kızı temsil ediyor. Babanın rolü ise daha açıktır. Baba burada kültürü veya aklı temsil ediyor. O yaşlarda bir genç kızın asi tavırları karşısında kar etmeyen akıl ve mantık veya kültürel değerler baba rolünde verilmiştir. Baba burada rüyaların beyaz sakallı akıl veren ihtiyarı rolündedir. Yani insanın içinden yükselen sağduyu yüklü içsel sesidir. Yani Pamuk Prensesin sağduyusudur. Bu durumda, Pamuk Prenses geleneksel kadın modelini reddeden ve heveslerinin baskın çıktığı ergen duygular ile daha içgüdüsel yaşamı tercih eden bir roldedir. Oysaki başta temiz, saf ve iyi kalpli olarak vurgulamıştık. Bakalım daha neler olacak.

Pamuk Prensesin ormana götürülüp orada bırakılması yine bir sembolik durumu oluşturur. Orman sembolik olarak tehlikeli, kuralları farklı olan, kurtların kol gezdiği (Kırmızı Başlıklı Kız masalında olduğu gibi) bir yerdir. Bu genç kız için hiç de hoş olmayan bir dünyadır. Yolunu şaşırmışların, suçluların ve toplumla uzlaşamayanların meskenidir orman. Pamuk Prensesin seçebileceği en kötü tercih ormandır. Zaten masalın bu kısmında Pamuk Prensesin ne kadar korku içine düştüğü vurgulanmaktadır. Çıkmaza düşmek ormana düşmekle aynı şeydir. Genç bir kız olarak Pamuk Prensesin bir açmaz yaşadığı açıktır.

Yedi cüceler bu masalın başlıca çözümlenmesi gereken sembolüdür. Yedi rakamı, eskiden bu yana araştırmacıların, özellikle gizembilimle uğraşanların dikkatini çekmiştir. Bu konuda hatırı sayılır bir külliyat olduğu söylenebilir. **Yedi rakamı kadınla büyük benzerlik taşıyan aya göre düzenlenmiş ay takviminin temel sayısıdır. 28 günden**

oluşan ay takviminin çarpanı yedidir. Tanrı dünyayı yedi günde yaratmıştır. Yedi bilge tarihin en eski dönemlerinden bu yana kayda değer bir konumdadır. İnsanın hayatını da yedilere göre bölümlemek mümkündür. Örneğin İskenderiyeli Philo insanın ilk yedi yılını oluşturan bebeklik döneminin sonunda çocukların gerçek dişlerini çıkarmaya başladıklarını söyler. İkinci yedi yıllık dönemin sonunda ise ergenliğin başladığını, üçüncüsünde gençlerin cinsiyetlerini keşfettiklerini, dördüncüsünün yaşamın en yüksek noktası olduğunu, beşincisinin evlilik dönemi, akıncısının düşünsel olgunluk, yedincisinin akıl yoluyla ruhu yücelttiğini, sekizincisinin zeka ve aklı yücelttiğini, dokuzuncusunun tutkuları yumuşattığı ve onuncusunun ölüme hazırladığını ileri sürer. Yedi rakamı genellikle akılla ilişkilendirilir ve hatta mükemmelliğin rakamı olarak da gösterilir. Yedi rakamı kimi toplumlarda kadın ve erkeğin birlikte oluşturduğu kutsal birliğin temsilcisidir.

Bkz: YEDİLERİN YERİ

Cüceler de masalın hemen her noktasında olumlu karakterler olarak tanımlanmaktadır. Bu figürlerin ormanda yolunu şaşırmış ve ne yapacağını düşünemeyen bir genç kızın sağduyusu olduğunu söyleyebilirim. Özellikle de yedi kişi olmaları bunların Pamuk Prensesin ihtiyaç duyduğu aklı temsil etlikleri söylenebilir. Prensesi içine düştüğü çaresiz durumdan kurtaran onu tercih ettiği veya içine itildiği durumdan kurtaran akıl oldukları gerçektir. Pamuk Prensesin Yedi Cüceler ile karşılaştıktan sonra masalda hamarat bir kimliğe büründüğü abartılarak anlatılmaktadır. Aslında toplumsal olmanın belirtilerinden birisi hamaratlıktı; kendini bekleyen toplumsal yapıya uygun davranmak bu şekilde mümkün olabilmekteydi.

Masalda Prensese, cadının verdiği elma, sembollerin en temel öğelerinden birisini oluşturur. **Âdem'le Havva'dan bu yana gerçeküstü öykülerde sıkça kullanılan elma, insanlığın ilk günahla tanışmalarına vesile olan semboldür.** Genel olarak meyvelerin kadın cinselliği ve cinsel organlarıyla birleştirildiği ve onların simgeleri olarak kullanıldığı herkes tarafından bilinir. Hatta gündelik yaşamımızda bunu ifade etmeyen de yoktur hani. Kiraz dudaklar gibi. Şeftali, kavun ve karpuz bu sembolizmin doruk noktasıdır. Muzu daha çok erkeklerle ilişkilendirirler. Elma yemek de çoğu zaman cinsel ilişkiye girmek veya onu keşfetmek anlamlarında kullanılmış bir semboldür. Bu noktada, içinden yükselen bilinçdışı kadınlığın bir sonucu olarak Pamuk Prensesin cinselliği keşfettiği ya da en azından kırmızı elma olması sebebiyle de regl olarak kadınlığa ilk adımını attığı söylenebilir. **Ama toplumsal bilinçdışında, belki de Âdem ve Havva'nın cennetten bu yüzden kovulması nedeniyle elma cinsel ilişki sembolü olarak kullanılır.**

Pamuk Prensesin elmayı yedikten hemen sonra kendinden geçmesi de masal ve mitlerde kullanılan sembollerdendir. Uyumak ile bayılmak erginlenmek, bir durumdan başka bir duruma geçişte yaşanılan bir süreç sembolü olarak kullanılır. Bir olgunlaşma, farkında olma durumuna ulaşılması uyumakla mümkün olur. "Yüz yıl uyuyan prenses" masalı, "yedi uyurları (ashabı kehf miti) gibi örnekler bunun kanıtı olarak gösterilebilirler. **Gündelik yaşamda da sıkça başvurduğumuz bir metafordur; hemen bir uykuya dalıp uyuma ve uyandığında bambaşka bir gerçekliğe sahip olmak"** isteği, hepimizin içinde zaman zaman belirir. Genellikle de kötü geçen süreci sonlandırmak için kullanırız.

Aşk ve mutluluk, hayal edilen-beyaz atlı prens bu sürecin sonunu tamamlayan figürlerdir. Bir genç kızın toplumsal düşünce içinde hayal edebileceği en üst noktadır. Bir gün bir prens gelecek ve kızın içine düştüğü çaresiz durumdan çekip çıkaracak, görkemli bir düğünle

evlenecek ve bir sarayda yaşamaya başlayacak. Toplumsal bilinçdışının bir genç kıza verebileceği en önemli şeydir. Prens söz dinleyen hamarat bir ev hanımı olmaya aday, içindeki çılgın, içgüdüsel, arkaik [Güzel sanatlarda klasik çağ öncesinden kalan.] kadın coşkusunu dizginleyen her genç kızın ödülüdür.

Şimdi masalın bütününe dönelim. Her şeyi yerli yerinde olan bir kız yaşarmış. Kız hem güzel, hem akıllı hem de yumuşak kalpliymiş. Bu nedenle de ona Pamuk Prenses adı verilmiş. Herkes bu isimle anmaya başlamış. Ancak biraz büyümeye başladığında bu büyülü masal dünyası biraz karanlık bir hal almaya başlamış. Pamuk Prensesin gördüğü ilgi ve güzelliği başına bela olmaya başlamış ve kafası karışmış. Toplumun ondan beklediği, ahlaki duruş ile içinden gelen karanlık ve arzu dolu kadınlık duygusu onu bir seçim yapma aşamasına getirmiş. Bir an için sağduyusunu yitiren Pamuk Prenses kendisini büyük bir açmaz içinde bulmuş ve dünyaya kapatmış. İçindeki cadının da etkisiyle cinselliğinin farkına varmaya başlayan ve bu yönde bir eğilim gösteren Pamuk Prenses, sağduyusunun ürettiği mükemmel bir akılcı destek ile kendisini bulmaya başlamış. Bu sağduyu sayesinde içindeki arkaik kadın tiplemesinin kışkırtmalarından, ormanın tehlikeli ve ölümcül tehlikelerinden bir Prensle evlenerek kurtulmuş. Onun sayesinde terk etmek zorunda kaldığı "saray"a yeniden dönme başarısını göstermiş.

Masalda anlatılan şey aslında çocuktan uygulaması istenilen şeydir. Anne masalı kızına anlatırken, **"bak kızım, sen bir gün büyüyecek ve çok güzel bir genç kız olacaksın. Bu masaldaki gibi, büyümenin verdiği bazı dönüşümler, değişimler seni başka hayatlara zorlayabilir"** demektedir. **"İçindeki ses seni her zaman doğruya götürmeyebilir. Gençlik heyecanı ile yaşamak istediğin bir şeyler olabilir. Ama bu masalda da gördüğün gibi böyle davranan kızların başına neler geliyor. Ama sonuna kadar bu karanlık güçlere karşı direnirsen, bir gün bütün istediğin olur ve bir prens gelip seni uykudan uyandırıp masalların dünyasına götürür. Toplumdan ve onun istediklerinden kaçma, sağduyunun sesini dinle, annen gibi bir hayat sür ve bu mutlu sonu sen de yaşa."**

Gerçekte, kız çocuklarına anlatılan bütün masallar mutlu sonla biterler. Ama mutlu sona ulaşabilmek için bir sürü, cadılar, cinler, devler ve kurtlar engelinin aşılması gerekir. Bu engeller, kız çocuğunun kaçınması gereken davranışların vurgulandığı, nasihatler içermektedir. Toplumsal ahlak, cinsellik ve aile kavramları kızın bilinçdışına iletilen mesajlardır.

Bu masalda Kırmızı Başlıklı Kız masalından farklı bir yapı vardır, masalı dümdüz, olduğu gibi okumak ve bir şeyler anlamak çıkarmak da mümkündür. Diğer taraftan sembolik alt anlamlar da bulunabilecek bir masaldır. **Yani hem bilince hem de bilinçdışına hitap eden bir masal örneğidir.**

Sh: 89-101

Alıntı Kaynak: İsmail Gezgin, MASALLARIN ŞİFRESİ, Kırmızı Başlıklı Kız'dan İlk Günah'a... Birinci Baskı. Aralık- 2007 İstanbul

"İLK GÜNAH VE CENNETTEN KOVULMA" MİTİNİN ŞİFRESİ

Doğduğumuzdan bu yana, özellikle geleneksel toplum yapısı içerisinde, hem dinle ilişkimizi sağlamak, hem de toplumsal kuralların içimize işlemesi için değişik kanallarla anlatılan mitlerin başında **"ilk günah ve cennetten kovulma"** miti gelmektedir. Öte yandan şunu da

söylemeliyim: hiçbir mitos insanları bu kadar etkisi altına alamamıştır. Binlerce yıldır insanların yaşayışlarını ve toplumsal yapılarını etkilemiş ve onlara yön vermiştir, insanlar arasındaki ilişkilerin, evliliğin, tarımın, hamileliğin, doğayı sömürmeye başlamanın nedenini oluşturmuştur. Bu konuda söylenecek çok söz vardır.

Kutsal Kitaplarda ezeli ve ebedi olarak tanımlanan Tanrının, aynı zamanda her şeyin yaratıcısı olduğu vurgulanır. Semavi dinlerin hepsi, nüanslar dışında aynı yaratılış mitosuna inanırlar. Buna göre, tanrı dünyayı hiç yoktan ve altı günlük bir sürede yaratmıştır. Altıncı gün en son olarak da insanı yaratmıştır. **Tevrat'ta iki yerde insan yaratılışı anlatılmaktadır. Birincisinde tanrının kendi suretinde erkek ve dişi olarak yarattığı anlatılırken İkincisinde Âdem'in ve Havva'nın yaratılışı anlatılmıştır.**

> Tanrı cenneti ve oradaki her şeyi yarattıktan sonra, yerden aldığı topraktan Âdem'i yarattı ve burnuna hayat nefesini üfleyerek ona can verdi. Sonra da onun için yarattığı cennetine koydu. Cennette yarattığı her şeyin efendisi olarak onu ilan etti ve her şeye isim verme hakkını Âdem'e verdi. Çünkü henüz hiçbir şeyin ismi yoktu. Âdem bir yandan her şeye isim verirken bir yandan da kendisine eş olabilecek bir varlık arayışında idi. Ancak bütün yaratıkların arasında ona eş olabilecek birisi bulunamamıştı. Tanrı bunun üzerine Âdem'in yalnızlığının iyi bir şey olmadığını düşündü. Çünkü yaratılan her canlı çift olarak tasarlanmıştı ve onların içinde Âdem'in yalnızlığı hoş değildi. Tanrı Âdem'e kendisi bir eş yaratmak istedi. Onun üzerine bir uyku saldı. Âdem derin bir uykuya dalınca tanrı, onun kaburga kemiklerinden birisini aldı ve ondan bir kadın yarattı. Kadını Âdem'in yanına getirerek onu uyandırdı. Âdem, karşısında kadını görünce, "şimdi bu benim kemiklerimden kemik ve etimden ettir; buna Nisa denilecek çünkü insandan alındı. Bunun için anasını, babasını bırakacak ve karısına yapışacaktır ve bir beden olacaklardır" dedi. Anlaşılan Âdem kadının adını koymakla kalmamış, onun ve onunla ilişki içinde olacak erkeklerin de kaderlerini çizmişti. Cennet bahçesinde yaşamaya başlayan Âdem ve Havva'nın bedenlerini örten bir giysi yoktu ve onlar bunun farkında bile değillerdi; utanç duymuyorlardı.
>
> Tanrı, her ikisini de cennete koydu ve onlara her şeyi kendileri için yarattığını her şeyden yiyip içebileceklerini söyledi. Sadece bir tek meyveden, cennetin ortasındaki iyilik ve kötülüğü bilme ağacının meyvelerinden yemeyi yasaklamıştı. **Eğer bu ağacın meyvelerinden yiyecek olurlarsa öleceklerini söylemişti.**
>
> Günler geçmeye başladı. Bir gün tanrının yarattığı hayvanların en hilekârı olan yılan Havva'ya yaklaşarak onu kandırmaya çalıştı. **"Tanrının yemenizi yasakladığı bir meyve var mı?"** diye sordu. Havva, "bahçenin bütün ağaçlarından yiyebiliriz; ama bahçenin ortasındaki ağacın meyvesini ölürsünüz diye yasakladı" dedi yılana. Yılan, **"kesinlikle ölmezsiniz, ondan yerseniz iyiyi ve kötüyü bilmeye başlarsınız; tanrı gibi olursunuz"** diye kışkırttı. Bunun üzerine Havva, ağaca ve meyvesine tekrar baktı ve ağacın meyvelerinin cazibesini fark etti. Elini uzatarak bir tane kopardı ve ağzına götürerek ısırdı. Tadı öyle hoştu ki, yemeğe devam etti. Tadını çok beğendiği için onu Âdem'le de paylaşmak istedi ve ona da verdi. Âdem de meyveyi yedi. İkisinin de gözleri açıldı ve bedenlerinin çırılçıplak olduğunu fark ettiler.
>
> Çok utandılar ve hemen incir ağacının geniş yapraklarından kopartarak bedenlerini örtecek önlükler yaptılar. Tam bu sırada tanrının sesini işittiler. Kendilerine

sesleniyordu. Yolunda gitmeyen bir şeyler olduğunu anladıkları için çalıların arasına saklandılar.

Tanrı onların kendisinden gizlendiklerini anladı ve onlara "nerdesiniz?" dedi. Âdem, saklandığı yerden çıkmaya mecbur kalarak "sesini bahçeden işittim ve korktum; çünkü ben çıplaktım ve gizlendim" diye cevap verdi. Tanrı, **"sana çıplak olduğunu kim söyledi? Yoksa sana yasakladığım ağacın meyvesinden mi yedin?"** dedi. Âdem, "yanıma verdiğin kadın o meyveden verdi ve ben de yedim" diye cevap verdi. Bunun üzerine tanrı Havva'ya dönerek, "nedir bu yaptığın?" diye sordu. Havva, "yılan beni kandırdı" diye cevapladı. Tanrı bu kez yılana dönerek, "bunu yaptığın için seni lanetliyorum. Karnın üzerinde sürüneceksin, ömrünün sonuna kadar toprak yiyeceksin. Seninle kadın ve onun soyundan gelenler arasına düşmanlık da koyacağım. Sen onların ayaklarına saldıracaksın, onlar da senin başına saldıracaklar." Tanrı bu kez kadına dönerek, onu da cezalandırdığını söyledi: **"hamileliğini ve kadınlığının zahmetlerini artıracağım. Ağrısızı içinde doğuracaksın. Arzun her zaman kocana olacak ve onun hakimiyetinde olacaksın."** Tanrı son olarak da Âdem'e dönerek, ona verdiği cezaları saydı: **"karının sözünü dinlediğin ve yemeni yasakladığım meyveden yediğin için, toprağı lanetledim. Ömrünün sonuna kadar yemeğini ondan çıkaracaksın. İşini güçleştirmek için de ondan çalılar ve dikenler bitireceğim. Alnının teri ile ekmek yiyeceksin, çünkü topraktan geldin toprağa gideceksin."** Tanrı insanın tanrı gibi olduğunu artık iyi ile kötüyü ayırt edebileceğini düşünerek onu cennetinden kovdu ve geri dönüp hayat ağacından yemesin ve tekrar ölümsüz olmasın diye Kerubileri ve her tarafa dönen kılıcın alevini görevlendirdi. (KERRUBİYYUN (Mukarrebûn) Sadece ibadetle meşgul olan melekler. Allah'a en yakın olan melekler. Büyük melekler. Kerubiyyun yalnız hamele-i arştır diyenler olduğu gibi, Kerrubiyyun diyenler de olmuştur. Aslı Kerubiyun'dur.]

Âdem bu olay üzerine, kendisinden yaratılan kadına Havva (hayatı olan) ismini koydu ve tarım yapmaya başladı. Yiyeceği her şey için emek harcamaya ve ter dökmeye mahkûm olmuştu.

Öncelikle bu mitosun bir özet olduğunu söylemek istiyorum. Paganizmin yaratılış mitoslarındaki detaylara bakınca, kutsal kitaplarda işin bu kısmının biraz özet geçtiğini görebiliyoruz. Ancak üç semavi dinin mitoslarım bir araya getirdiğimizde mitosun tamamlandığını göreceksiniz. Bununla birlikte mitosun baştan sona sembolik bir dille yazıldığını yapılacak çözümlemelerden sonra bambaşka bir boyut kazanacağını şimdiden söyleyebilirim.

Yukarıda da vurguladığım gibi kutsal kitapta iki farklı yerde insanın yaratılışından söz edilmektedir. İlkinde kadın ve erkek olarak insanın yaratıldığı anlatılırken, İkincisinde önce erkeğin yaratıldığı sonra kadının yaratıldığı detaylı olarak anlatılır. Buradan yola çıkarak mitosun biraz kopukluklar veya çelişkiler taşıdığını söyleyebilirim. Bu yüzden bu sorunu ortadan kaldıracağına inandığım bir Musevi mitosunu sizlerle paylaşmak istiyorum.

Tanrı insanı ilk yarattığında kadın ve erkek ***(Âdem ve Lilith)*** olarak topraktan var etmişti. Her ikisi de aynı zamanda ve aynı maddeden yaratıldıkları için birbirleriyle eşit statüde idiler. Tanrı onları, onlar için yarattığı cennetine koydu. Ancak kısa süre sonra ikisinin arasında bir tartışma çıktı. Tartışma sevişirken kimin üstte olacağına ilişkin bir tartışma idi. **Erkek "ben**

üstte olacağım" derken; kadın "senin üstünlüğün ne, asıl üstte ben olmak istiyorum" diye cevap veriyordu. Uzun uzun tartıştılar; ancak bir sonuca varmaları mümkün olmadı. Bunun üzerine Âdem tartışmaya tanrının hakemlik yapmasını istedi. Lilith ise bunu istemedi, tanrının kendisini desteklemeyeceğini düşünüyordu herhalde. Ve oradan ayrıldı.

Âdem tanrının yanma gitti ve durumu anlatarak Lilith'den şikâyetçi olduğunu söyledi. Hatta kendisinden kaçtığını söyledi. Bunun üzerine tanrı, Lilith'in peşinden üç melek gönderdi ve onu geri dönmeye ikna etmelerini istedi. Ancak Lilith dönmek istemedi ve üç melek elleri boş döndüler. **Tanrı çok sinirlendi ve Lilith'i lanetleyerek onu şeytanın hizmetine verdi.** O günden sonra Lilith, şeytanın hizmetinde görev yapmaya; bebekleri uyurken öldürmeye ve yalnız erkekleri gece baştan çıkarmaya başladı. (Ümmü Sıbyan-Alkarısı)

Lilith kaçınca Âdem yalnız kaldı. Günler geçiyor, Âdem'e yaratılanlar arasından bir eş bulunamıyordu. Bu duruma üzülen tanrı onun yalnızlığına bir çare bulma çabasına girdi. Âdem'in gözü önünde ona bir eş yaratmaya başladı. Hammadde olarak kemik, bağ dokusu, kas, kan ve bağırsak kullandı. Bir düzenleme yaptıktan sonra bunları deri ile kapladı ve bazı yerlerini de kılla süsledi. **Âdem, kendisi için tanrının yarattığı yeni kadını görünce midesi bulandı ve beğenmediğini söyledi. Tanrı iyi bir şey yaratmadığını düşünerek ondan da vazgeçti. Bu yeni yaratılan kadının akıbeti meçhuldür.**

Tanrı üçüncü kez daha dikkatli davrandı. Âdem uyurken onun bedeninden aldığı kaburga kemiğinden Havva'yı yarattı; onu uyandırmadan önce beğensin diye, saçlarını ördü; her yerini süsledi. Âdem uyanıp yanında bu yeni kadını görünce hemen hayran oldu.

Mitosun buradan sonrası yukarıda da anlattığımız gibi Kutsal Kitapta detaylı olarak verilmiştir. Kutsal kitapta bu kısım sanki sansüre uğramış gibidir. ***Oysa ki, bu mitostan da anlaşılacağı gibi Havva'nın Âdem'e eş olarak yaratılan üçüncü kadın olduğu çok açıktır.*** Bir başka nokta ise bu mitosta herhangi bir yasaktan söz edilmez. **Hatta iki cins arasında çıkan ilk ve tek tartışmanın cinselliğin yaşanması sırasında alınacak pozisyonla ilgili olması da bir hayli ilginçtir.**

Mitosdaki sembolik öğeleri kısaca özetlemeye çalışacağım:

Her şeyden önce mitosda insanın topraktan yaratılmış olması ve tanrının suretinde yaratılmış olması anlamlıdır. Toprağın hemen her şeyin annesi gibi gösterilmesi, en önemli sembollerden birisidir ve dünyanın her yerinde de aynı şekilde anlaşılır. **Bu nedenle Toprak "ana" sıfatıyla anılırken, gökyüzü tersine "baba"dır.** Gökyüzünde yaşadığını düşündüğümüz tanrı da her ne kadar kutsal kitaplarda cinsiyetsiz olarak görülse de aklımızda hep eril, hatta erkek bir tanrı figürü şeklinde yer alır. Gerçekten de insan bir şeyden yaratılacaksa toprak gibi anaç bir sembol kullanılmalıydı. Tanrının insan suretinde olması inancı da hemen her kültürde bulunan bir imajdır. Antikçağ pagan kültürlerine bile baktığımızda tanrıların büyük bir bölümünün insan suretinde düşünüldüğü anlaşılır. **Metindeki bir başka sembol "hayat ağacı" sembolü olup, günümüze kadar sanatı etkilemiş, betimlemede bolca kullanılmış bir motiftir.** Metne bakıldığında ise cennettin ortasında bulunan bu ağacın meyvesinden yiyen insan "sonsuz bir hayata" sahip olmakta ve ölmemeyi garantilemektedir.

Sanırım burada herkesin en çok ilgisini çeken şey yasak meyve ve ondan yenmesi sahnesidir. Bu sahne baştan sona bir sembolizm içermektedir. Cennetin ortasında yer alan ve tanrının biricik yaratıkları olan insandan gizlediği, onlara yasakladığı ağaç, bilinmezleri bilme ağacı

olarak geçmektedir. Bununla birlikte tanrı insana bunu yasaklarken, bu ağaçtan yersen ölürsün diye korkutmaya çalışır. Hayat ağacının yanında yer aldığı da vurgulanan bu ağacın bu durumda aynı zamanda ölüm ağacı olduğunu söyleyebilirim. Yani insan yerse bu ağacın meyvesinden, hayat ağacının meyvesinden kazandığı ölümsüzlük özelliğini yitirecek ve ölecektir. Hakikaten de kutsal kitaplar Âdem'in uzun yaşamasına rağmen öldüğünü yazarlar. Sonuçtan da görüyoruz ki, bu ağacın meyvesinden yiyen insana ölümün yanı sıra cennetten kovulma ve diğer ufak-tefek cezalar da verilmiş. Bu durumda çok önemli bir ağaç olduğunu söyleyebilirim; hatta tüm insanlığın hayatını etkileyecek ve şekillendirecek kadar önemli bir ağaçtır. Bu ağacın ne olduğu ve nasıl bir meyveye sahip olduğuna hiçbir kaynakta rastlanmaz; ancak insanlar tarihin en eski çağlarından bu yana bu ağacın elma ağacı olduğu konusunda uzlaşmış görünürler. Bu meyve ağacı elmadır. **Psikanalistler öteden beri meyvelerin büyük bir kısmının kadın cinsel organı ile ilişkili olduğunu vurgularlar.** İlk günah konusunu işleyen tüm yazar ve sanatçılar, bu meyveyi elma olarak hem de kırmızı bir elma olarak tasvir etmişlerdir. **Hatta bazı araştırmacılar bunun cinsel ilişkiyi temsil ettiğinde de hem fikirdirler.** Gerçekten de işlenen suçun bir cinsellik suçu olduğu çok açıktır. Delilleri yeniden değerlendirdiğimizde Âdem'le Havva'nın işledikleri suçun cinsellik olduğu sonucuna varabiliriz. Bu durumda yasak olan şeyin de cinsellik olduğunu ve meyveyi yemekle sembolize edildiğini söylemeliyim. **Diğer sembolik öğelerden birisi de çıplaklıktır ve bu teoriyi destekleyen bir semboldür.** Çıplak olduğunun farkına bile varmayan Âdem'le Havva'nın işlediği suçun sonunda çıplaklıklarım fark etmeleri ve bedenlerinin bazı bölümlerini kapatma ihtiyacı duymaları işlenen suçun cinsellik olduğunun diğer bir göstergesidir. **Burada diğer Musevi mitosunda kadın ve erkek arasında cinsellik sorun olunca tanrı bu sorunu tekrar yaşamamak için cinselliği de yasaklamış olmalıdır.** Yılanın da dediği gibi bu meyveden yerse birisi tanrı olur. Tanrı olmak yaratan olmaktır. Yaratmak sadece tanrıya mahsustur. Bütün dinlerin ortak temalarından birisidir bu. İnsanın tanrı gibi olması yaratıcı olmasıdır. Kadının bedeninden yeni insanlar yaratmasıdır. Tanrının istemediği şey bu olmalı; **"tek yaratıcı ben olmalıyım. Benim işime burnunuzu sokarsanız size haddinizi bildirmek zorunda kalırım."**

Bu mitosun en sembolik ve etkili figürlerinden birisi yılandır. İnsanın cennetten kovulmasına neden olan başlıca suçlu yılan olarak gösterilir. **Yılanın Freudien bir bakışla penisi sembolize ettiğini söyleyebilirim. Bu durumda işlenen suçun cinsellik olduğu daha da ortaya çıkar.** Kutsal Kitapta yılan konusuna pek girilmezken bu konuda da İslam mitolojisinden yararlanmakta fayda görüyorum. Neden yılan insanı kandırmaya çalışsın ki?

Tanrı, Âdem'i yarattıktan sonra melekleri de yaratmıştı. Âdem'i topraktan yaratan tanrı, melekleri ateşten yaratmıştı. Cennetteki her şeyi Âdem'in emrine verdikten sonra, meleklerden de ona tapınmalarını istemişti. Bütün melekler tanrının bu isteğini yerine getirip insana tapınırken, İblis bu duruma isyan etmişti. Tanrıya "ben senden başkasına tapmam, başkasına kulluk etmem" diyordu. **"Ben zaten ondan daha üstünüm, beni ateşten onu topraktan yarattın."** İblis bu gerekçelerle Âdem'e tapmayı reddetmişti. Tanrı İblis'in bu tutumunu kendisine karşı isyan olarak algılayıp onu cennetinden kovmuş ve lanetlemişti. **Tanrının kendisini kovmasına sinirlenen İblis tanrıdan kendisine "yeniden dirilecekleri güne" kadar izin vermesini istedi.** İnsanın tanrıyı kendisi kadar sevmediğini ispatlamak istiyordu. Tanrı ona iddiasını ispatlamak üzere kıyamet gününe kadar süre verdi. İblis bu güne kadar insanın tanrıyı yeterince sevmediğini, onun yolundan gitme konusunda çok emin olmadığını

göstermekle görevlendirilmiş oldu. **Kıyamet günü, İblis'in veya insanların tanrıyı daha çok sevdikleri ortaya çıkacak. İslam mitosunda tahmin edebileceğiniz gibi, İblis yılan kılığında insana ilk günahını işletmişti.** Hem de tanrının en sevdiği kulu olan Âdem'e, iblis ilk iş olarak söylediklerini tanrıya ispatlayabilmek için hemen cennete girmiş ve orada her şeyden bihaber olarak dolaşan Âdem ve Havva'yı görmüş ve onları kandırmıştı.

Bir başka İslam mitosunda, yılanın bu olay gerçekleşene kadar ayakları üzerinde yürüyen bir canlı olduğu anlatılmaktadır. Bu durumda, Kutsal Kitapta tanrının yılanı sürünmeye mahkûm etmesi tek ceza olmamalıdır; aynı zamanda tanrı yılanın ayaklarını da almıştır.

Bu mitos, Kutsal Kitap'ta yer alan yılan figürünün insanı kandırmasının nedenini gayet güzel bir biçimde açıklamaktadır. İslam mitosu ayrıca, günahı Âdem ve Havva'nın ayıp yerlerini birbirlerine göstermek yoluyla işlediklerini açıkça anlatıyor. Bu işlenen suçun içeriğini de açıklaması açısından önem taşıyordu.

Yasak meyve yiyenlerin ölümlü olacağı da gözden kaçırılmaması gereken bir semboldür. Ölümsüz bir yaşam olan cennette, cinselliğin yasak olması doğumun da olmayacağı anlamına geliyor. Ölüm yoksa zaten doğuma da ihtiyaç yok demektir. **Cinsel ilişki nüfus artışı demektir.** Nüfusun artıyor olması da ölümün doğa kanunu olarak anlam bulması demektir. İnsanların cennet dışına çıktığında ölümlü olması bu nedenle önem taşımaktadır. **İnsana vaat edilen cennet yine ölümsüzlük içeren büyük bir rüyadır.**

Bu mitostaki en önemli motiflerden birisi hiç şüphesiz ki "cennetten kovulma" motifidir. İnsanın dünyasına anlam katan ve insanın ölüm korkusunu en hafife indiren cennet hayalidir. İnsan-tanrı ilişkisinde yeni bir dönem başlatan bu olay, insanın yaşam biçimindeki en büyük değişikliklerden birisinin gerçekleştiğini ima eder. Arkeolojik olarak da gerçekten tarıma geçiş önemli bir dönüm noktası teşkil eder, işlenen suçla verilen ceza arasında aslında anlamlı bir ilişki vardır. Aşağıda bu konuda detaylı bir açıklama sizi bekliyor.

Bu mitosla ilgili sizlere sunmak istediğim son metin Musevi mitolojisine ait olup tanrının Havva'yı neden Âdem'in bedeninden yarattığı ile ilişkilidir. **"Onu erkeğin kafasından yaratmayacağım, öyle yaparsam kendini beğenmiş olur; onun gözlerinden de yaratmayacağım çünkü o zaman şehvetli bakışlara sahip olur; kulaktan yaratmak da onu ukala yapar; onu ağzından da yaratmayacağım yoksa geveze olur; kalp de olmasın çünkü o da kıskançlık yaratır; onun elinden de yaratmayacağım, yoksa başkalarının işlerine karışır; ayak zaten olmaz sonra ortalıkta sürter. Giysilerinin altında ve insanın gözlerinden uzakta olan kaburgadan yarattım onu. Çünkü onun gösterişi, sessizliğinde ve evde yerine getirdiği görevlerin ona verdiği mutluluktadır."** Bu düşünce kadının yerinin tanrı tarafından belirlendiğinin ve kadın erkek ilişkisinin yürümesinin koşulu gibi kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Daha sıkı bir inceleme ile başka semboller de bulabiliriz; ama bu kadarının bile bize çok veri sağladığını söyleyebilirim. Bu mitoslar ve sembollerden sonra mitosu yeniden şu şekilde değerlendirebiliriz. **Tanrı insanı önce çift olarak yaratmıştı; Âdem ve Lilith. Bunlar arasında cinsel ilişkide alınacak pozisyon yüzünden kavga çıkar ve Lilith, Âdem'i terk eder. Tanrı da o onu lanetler.** Tanrı Âdem'in yalnızlığına üzülür ve ikinci bir kadın yaratsa da bu kez Âdem onu beğenmez ve yok edilir. Tanrı bu kez üçüncü denemeyi yapar ve Âdem'in kaburgasından

aldığı kemikten Havva'yı yaratır. Bu kez ihtiyatlı davranmaktadır; aralarında bir sorun çıkmasın diye Âdem'in bu ilişkinin efendisi olduğunu ilan eder. İlk seferinde tartışma konusu olan cinsel ilişkiyi de tümden yasaklar. Böylece ikisi arasında bir sorun çıkmayacağından emin olarak onları cennete koyar. **Sonsuz yaşama sahiptirler her ikisi de. Onlar sorunsuz yaşayıp giderken, Âdem'e secde etmeyi reddederek lanetlenen şeytan yılan kılığında insanların ipliğini pazara çıkarmak için, onları cinsel ilişkiye girmek konusunda kandırır.** Âdem ve Havva, yılanın da ısrarı ile tanrı gibi olmak istemişlerdi. Her şeyi bilmek istiyorlardı. Tanrı gibi yaratıcı olabileceklerini düşünmüşlerdi. Yasak olması ilişkiyi daha da cazip hale getiriyordu. Ve şeytana uyarak birbirlerinin ayıp noktalarını “bilmeye" karar verdiler. Birden çıplak olduklarını fark ettiler. Ve tanrıdan saklanmaya başladılar.

Tanrı onların kendisi gibi tanrılığa özenmelerini hoş karşılamadı ve onlara değişik cezalar verdi. Yılanın ayakları olmayacak ve ömrünü sürünerek ve de insanla savaşarak geçirecekti. Havva yaratıcılığının bedelini çok ağrısızı çekerek ödeyecekti. Âdem ise cennet bahçesinde olduğu gibi rahat olmayacaktı; yiyecek her şey için çalışması ve toprakla mücadele etmesi gerekiyordu. Bu cezalar onların cinsiyet rollerini de belirliyordu. Âdem toprakla ilgilenirken Havva çocukları ve evi ile ilgilenecekti. Cennetteki rahat yaşama ancak ölümden sonra ve tanrının istediği gibi bir yaşam sürerlerse kavuşabileceklerdi. Yeni yaşamını kurduğu dünya insanın şeytanla hesaplaşmasının arenasıydı.

Bütün bunlar tanrının insan ve onların ilişkileri üzerine düşüncelerini belirtmektedir. Ancak yine de bu kadar açıklamaya rağmen havada kalan bir şeyler olduğunu itiraf etmem gerekir. Temel sorun aslında şudur: Bu öyküye neden ihtiyaç duyulmuştu? Bir başka değişle, bu mitos hangi ihtiyacın karşılayıcısı olarak ve niçin üretilmişti? **Bu soruların cevabı aslında yine mitosun içerisinde yatmaktadır. Bu cevaba ilişkin ipuçlarından birisi, "cennetten kovulmaydı” İnsanın bir yaşam biçiminden bir başka yaşam biçimine geçmesidir. İnsanın bu geçişi cinsel bir "suç" yoluyla gerçekleşecek veya mecbur kalacak.** Bu geçiş ayrıca kadın ve erkek arasındaki ilişkileri de yeniden düzenleme ihtiyacını ortaya çıkaracak. Şimdi insanlık tarihinin arkeolojik veriler ışığında böyle bir döneminin olup olmadığı sorusuna cevap arayalım.

Dünyadaki yaşam macerasına çok daha eskilerde başlayan insanın alet yapmaya başlaması 2,5 milyon yıl öncesine kadar gider. İnsan yaşamı bu tarihlerden başlayarak son buzul çağı sonlarına kadar çok değişmeden devam eder. Doğada bulduğu bitkisel besinleri toplayarak ve avcılık yaparak geçimini sağlayan insanın yaşamı M.Ö. 10 binli yıllara gelindiğinde değişmeye başlar. Buzul çağının sona ermesi ile kutuplara doğru çekilen buzulların arkada geniş otlaklar bırakması av hayvanlarının da buzulların arkasından hareket etmelerine neden olmaya başlamıştı. Küçük kabileler halinde yaşayan insanların toprak, bitki ve hayvan dünyası ile daha yakın bir ilişki kurmasına neden olan bu değişim, bir anda gerçekleşmiş değildi elbette; bu binlerce yılda gerçekleşen bir süreçti. Bu süreç içinde insanın gereksinim duyduğu besinin büyük bir bölümünü kadınların toplayıcılık yaparak sağladığı bilinmektedir. Vitamin ve protein ihtiyacının büyük bir bölümünü sağlayan kadının konumu ise erkeklerden çok farklı değildi. Kadın-erkek arasındaki söz konusu ilişkiler fiziksel ve doğal koşullar tarafından belirlenmişti. Dünyanın biraz daha ısınması, insanın çevresini daha iyi tanımaya başlaması ve alet yapımının gelişmesi insan nüfusunun hızla artmaya başlamasına neden olmuştu. Bu nedenle daha fazla besine ihtiyaç duyan insan çevresini de tüketmeye başlamıştı. Doğanın kendisini yenilemesine izin vermiyordu. Özellikle kolay avlanan av hayvanlarının tükenmesi ve diğer hayvanların buzulların peşinden gitmeleri, insanı yeni besin

kaynakları bulmaya itmiş olmalıydı. Bu dönemin sonunda insan, toprakla ilişkisini yeniden değerlendirmeye ve ihtiyaç duyduğu bitkisel besinleri kendisi yetiştirmeye başlamıştı. **İnsanın bu ilk tarımsal faaliyeti Anadolu-İran-Irak üçgeninde gerçekleşmişti.** Bitkilerin yeniden yetiştirilmeleri, bazı hayvan türlerinin evcilleştirilmesi insanın beslenme alışkanlıklarında değişikliklere yol açmış olması muhtemeldir. Her şeyden önce besin kaynaklan ile ilgili bu değişimin insanın yaşam biçimini değiştirmiş olması gerekir. Göçebe olarak yaşayan insanın coğrafya ile de ilişkisi değişmiş olmalıydı. Gerçekten de bu tarihlerden itibaren insanın yerleşme pratiklerinin oluşmaya başladığını gözlemleyebiliyoruz. İnsanın daha sabit yaşamaya başlaması nüfusun daha da artmasına neden olmuştu. Bu da daha fazla yiyecek anlamına geliyordu. Daha fazla yiyecek daha yeni ve başarılı teknoloji ile olabilirdi. Bu birbirini tetikleyen süreç bu güne kadar gelmiş ve uygarlığın oluşumunu sağlamıştı.

Yapılan antropolojik ve arkeolojik araştırmalar bu gelişmelere yol açan nedenin nüfus artması olduğunu ortaya koymaktadırlar. Hatta halen Afrika ve Avustralya gibi yerlerde yaşayan avcı-toplayıcı kabilelerin nüfus planlaması yaptıkları için bu teknolojik gelişmeye ihtiyaç duymadıkları, doğanın verdikleri ile yetindikleri için aynı yaşam biçimini devam ettirdiklerini ileri sürmektedirler.

Yerleşik düzene ve üretime geçen insanların yaşam pratiklerinde de ciddi değişimler olmuştu. Toplu halde ve daha kalabalık yaşamaya başlamak, besin üretimi ve avcılık, kültür üretimi eski göçebe kuralların yetersiz kalacağı bir yeni yaşam biçimiydi. Her şey değişmişti toplumsal kurallar, bir arada yaşamayı sağlayan, belli müştereklerde buluşmayı sağlayan bir hukuk ve ahlak sisteminin oluşturulması gerekiyordu. Yeni iş bölümü yapıldı. Kadının tarımı keşfeden cinsiyet olmasına rağmen yeni iş bölümünde tarım erkeğin ilgi alanına kaydırılmıştı. **Eski yaşam biçiminde besin kaynaklarının % 80'ini sağlayan kadının bu oranı oldukça düşmüştü.** Çünkü tarım ve hayvanların evcilleştirilmesi, bitkisel ve hayvansal ürünlerin toplanma ihtiyacını azaltmıştı. Bu da kadının ekonomik getirisinin daha da azalmasına neden olmaktaydı. **Kadın giderek evle sınırlandırılan bir doğurma aracı haline dönüşmeye başlamıştı.** Üstelik bir arada yaşamanın yeni koşulları mahremiyet ihtiyacının ortaya çıkmasına neden olmuştu. Bu beraberinde başka kavramlar da getirmişti; ahlak, mülkiyet, aidiyet...

Tarih boyunca kültür üretimi her zaman erkeğe ait bir alan olmuştu. Bu nedenle de kadına burada düşen rol erkeğin verdiği kadarıyla sınırlı olmaktaydı. **Kültürün en büyük düşmanı ise, cinsellikti. Cinselliğin kontrollü yaşanması mecburiyet haline gelmişti.** Aksi takdirde kaotik bir ortam olacak ve kültür üretimi imkânsız hale gelecek, insanlar bir arada yaşamayacaklardı. Cinselliği kontrol altına almanın en kolay yolu da kadını kontrol altına almaktı. Erkek de bunu yaptı; kadını evle sınırlandırdı; evlendirdi.

Bu gelişmeler Eski Taş Devrenden Yeni Taş Devri'ne (Paleolitik Dönemden Neolitik Döneme) geçişte yaşanmıştı. Günümüzden yaklaşık 10.000 yıl öncesiydi. Bu bilimsel açıklamadaki kurgu ile ilk günah ve cennetten kovulma mitosu arasındaki benzerlikler dikkatinizi çekmiştir. Gerçekten de bu mitos tarihin derinliklerinde yaşanan bir gelişmenin sonraki insanlar tarafından anlamlandırılma çabası ile oluşturulmuştu. Onlar kendilerinin kaderi gibi görünen yaşam biçiminin nasıl olup da üzerlerine yapıştığının dinsel boyutunu açıklıyorlar bu mitosla.

Âdem Kutsal Kitap'ta anlatıldığı gibi ilk insan değil ilk tarımcıydı. Lilith ve Havva ise gayet net

bir biçimde avcı-toplayıcı toplumun güçlü ekonomik getirisi olan kadınını tarım ve yerleşik kültürün fakirleştirilmiş ve sınırlandırılmış kadınını temsil ediyorlardı. Eski yaşam biçiminin kadını yeni toplumsal yapıya ayak uydurmakta güçlük çekmişti. Bu nedenle yeni yaşam biçimi içinde kadının konumunun yeniden gözden geçirilmesi gerekmiş ve yeniden konumlandırılmıştı. Cennetten kovulmaya neden olan cinsel ilişki ise açıkça avcı-toplayıcılıktan yerleşik ve üretimci yaşam biçimine geçilmesini zorunlu kılan nüfus artışını sembolize etmekteydi. Yılan ise ölüm ve yaşam sembolüydü. İnsanı ölümlü kılan yılan aynı zamanda yeni bebeklerin doğmasını sağlayan cinsel bir güdü konumundaydı. **Yılan tarıma geçiş ve üretim demekti.** Toprağın işlenişiydi yılan; nüfusun artışıydı.

Diğer yandan bir başka pencereden bakıldığında, bu mitos ve gelişmeler kadının makûs talihinin de ortaya çıkmasının öyküsünü oluşturuyordu. Birbirlerine eşit iki varlıktan egemen ve egemen olunana bir dönüşümdü. Erkek egemenliğinin başlangıcının mitosu idi. Hatta kutsal bir sözden kanuna dönüşümdü. Çünkü artık erkeğin kadının efendisi olduğu tanrının ağzından çıkan sözlerle bir kadere dönüşmüş idi. Kutsal bir yasa idi ve değişmezdi. **Uysal kadının yaratılışı, Lilith'lerin lanetlenmesinin belgesiydi.** Bu mitos anlatıldıkça üretilecek, kültür aynı yönde devam edecekti. Nehrin yatağını tanrı belirlemişti, su uysal uysal akmalıydı. Ödül, kovulduğumuz cennetti; kültürün, uygarlığın, yasağın olmadığı, cinselliğin sınırlandırılmadığı bir "eski" dünya.

Sh: 107-126

Alıntı Kaynak: İsmail Gezgin, MASALLARIN ŞİFRESİ, Kırmızı Başlıklı Kız'dan İlk Günah'a... Birinci Baskı. Aralık 2007 İstanbul

Büyük Dörtleme BİLGİ-DİN-HUKUK-YALAN

Hzl: Üner BEKÖZ

BİLGİ

Alâeddin'in Sihirli Lambası'nın Şifresi

Alâeddin'in Sihirli Lambası, hepimizin yakından tanıdığı, her tür şekli ile çocukluğumuza hatta yetişkinliğimize girmiş bir "masal"dır. Girmiştir girmesine, üretmişizdir bir sürü fıkra, anektod falan, biliriz ovalanan lambayla, içinden çıkan cini bilmesine ama söyler misiniz, nedir ana fikir?

Masal işte, ana fikir mi olur?

Olmaz mı?

Olmaz.

Tamam o zaman diyerek, bu masala bir şekilde maruz kalmış, 10-12 yaş arasındaki çocuklarla ve maruz bırakmış öğretmenlerle görüştüm. Öğretmenlere, neden öneriyorsunuz diye sordum. Sevgi, kardeşlik, barış, vs. öğrensinler diyen öğretmen sayısı "istatistiksel olarak tamamen anlamlı". Siz de öyle söylediklerini tahmin ediyorsunuzdur zaten. Pekiyi, "kol-kanat geren", çocuğunun eğitiminin iyi olmasını isteyen ebeveyn konumundaysanız, siz neden önerirdiniz? Aynı nedenlerle mi?

Çocuklara başka bir soru yönelttim: Bu masalı okuyunca aklınızda kalan ne oldu ve neyi öğrendiniz?

Ne deseler beğenirsiniz?

Yine istatistiksel anlam yoğunluğunda; "başarı için mucize gerekir" şeklinde toparlanabilecek laflar ve eğer bir cinleri olmazsa, işlerinin zor olduğu inancı.

Bilmem, masalın orjinalini okudunuz mu? Özetle şöyle: Alâeddin bir lamba bulur, lambayı ovalayınca bir cin çıkar, her başı sıkıştığında cini çağırır ve cinin yöntemleriyle sorunu halleder. Lambasını korumaya, çaldırmamaya çalışır, mutlu bir hayat sürer ve bitti.

Biraz daha yakından bakınca, durumun farklı olduğunu, masalı üreten bilgelerin, aslında ne anlatmaya çalıştığını belki anlarsınız. Bu bir masal değil bir öğüttür.

Alâeddin'in lambayı bulması, aydığını, kendisinin farkına varıp, yetişkin sorumluluğuna geldiğini gösterir. Lamba onun aklını, ovuşturma, düşünme aşamasını (çözüm yolları) ve cin, aklına uyarak gerçekleştirdiği uygulamayı gösterir. Fikir ve deneyimlerinin, yapabilirliğinin başka eller altında olmasını istemediği için aklına özgürlük sağlamaya çalışır. **Cin, onun sonucu, belki de öğrenmişliği ve silah olarak kullandığı bilgisidir.** Masalın (öğüdün) kendisinde, cinin hep güzel işler yaptığını sanmayın. Bazen kanlı girişimlerde bulunabilir. Kötü cindir kısacası. **Cinin uygulamalarına yön veren ise, Alâeddin'in edinmiş olduğu değerlerdir.**

Bunu babama çınlattığım zaman, oturup ağladı ve torunlarının elinde ne kadar Polyanna kitabı varsa, topladı. Neden yaptı bilemiyorum, ama anlarım birgün herhalde. Bu arada,

Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler'de, yedinci cücenin adını yerli-yabancı bir kaynakta gören, bilen varsa, beri gele.

İngiltere'nin ünlü, üniversiteden olma kenti, Oxford'ta gezerken, bir binanın duvarında şu yazıyı gördüm:

Ne kadar çalışırsak,

O kadar öğreniriz.

Ne kadar öğrenirsek,

O kadar biliriz.

Ne kadar bilirsek,

O kadar unuturuz.

O halde, çalışmak niye?

Eni konu, kakılmış duvara. Öyle, boyayla yazıp geçme değil yani.

E doğru diyeceksiniz. Hepimiz öğrenci olduk. Haklı çocuk (her kim yazdıysa). Çok öğrencisel bir lakırtı. Hoş, ama doğru değil. Bireysel olarak, öğrendiğimizi unutabilmek gibi güzel bir özgürlüğümüz olsa da, tür olarak, ürettiğimiz her bilgiyi saklamasını ve kullanmasını bildik. Hiçbirini asla unutmadık.

Alâeddin'in Sihirli Lambası'ndaki cinin, hiç işini yarım bıraktığını veya Alâeddin'in cini lambaya geri sokabildiğini gördünüz mü? Eğer o öğüt geçerliyse, bilgi olarak üniversite çiftliklerinde üretedurduklarımızı asla unutmayacağız. Çiftçilerin (akademisyenlerin) sonunda (evreka), işte bilgi diye bağırarak odalarından fırlayıp koşuştururlarken ellerinde tuttukları her lokmayı, bir güzel yutacağız.

Bilgi bir kere üretilmeye görsün, lambaya geri sokmanın imkanı yoktur. Koca engizisyon, devasa katolik kilisesi yapamadı, şimdi biz mi yapacağız? Ne ki ürettiğimiz bilginin kötü cin mi yoksa, iyi cin mi olduğuna tamamen "değerlerimiz" dediğimiz her neyse, işte o karar verecektir.

Aslında, göreceksiniz ki, artık "değerlerimiz"in ne olacağına da bilgi karar vermektedir ve bilginin nasıl bir cin olduğu, onu evcilleştiren topluma göre yargılanacaktır. Bu, bilginin evcilleştirilmesi konusu, inanın hoş bir anlatım olacak.

O bilgiyi ne amaçla kullanmaya kalkıştığımız ya da o bilgiye neden ihtiyacımız olduğu sorusunun yanıtları, acaba değerlerimizden gelir yoksa, yeni değerler mi üretir? Eğer atomu bölüp, un ufak etmemiz bir bilgiyse, atom bombasıyla orayı burayı yerle bir edişimiz ve tıp alanında veya enerji üretiminde kullanmak istememiz arasındaki bakış ve değerlerden söz etmiyorum. Bunu, **"neden doğayı kontrol altına almak için kullandığımızı"** sorguluyorum. Ne olacak yani sonunda?

Olacağı şu: **"Ölümsüzlük".**

DİN

"Tanrı insanı o kadar sevdi ki, oğlunu onların yanına gönderdi. Ve kim ki ona (oğluna) inanır, ölümsüz olur."

İncil, John 3:16

Gördünüz mü?

Ölümsüz olmak kolay. İnandınız mı iş tamam. Kime inanacakmışız demek ki?

Ölümsüzlük arayışına yeni bir düzen getiren ve vaat edip, bu vaadinde ısrarcı olan her kimse, ona.

Eski (ama çok eski veya eskiliğini hâlâ koruyan) küçük sürülere [Bunlara; ister oba deyin, ister kabile, ister grup. Nasıl arzu ederseniz] baktığımız zaman, bireyler içinde, yaşlanabilmiş, hayatta kalmış ve avlanmaya gidemediği halde diğer bireylerin avlayıp topladığına ortak olabilen (çoğunlukla erkek) şamanlar görüyoruz. Şamanların, sürünün hareketine yaşlılıkları ile engel olmadan ve hâlâ beslenebilerek hayatta kalmalarının nedeni, diğer bireylerin onlara olan sevgi ve saygısı değil elbette. Genç bireyler, daha kuvvetli ve hareketli olduklarına göre, yaşamakta ısrar edecek yaşlı bireyi neden doyurup, kendi paylarını üleşsinler ki?

Deneyimi olan bireylerin bilgisinin, genç bireyler tarafından "saygı" duyulduğu ve bu bilgiden faydalandıkları söylenebilir mi? Sanmıyorum. Daha doğrusu, Doğa kitabına göre, söylenemez. Yeni doğan bireylerin, hayatta kalmaya ilişkin eğitimi, kendi ebeveynlerinden aldıklarını biliyoruz.

O halde ne?

Korku.

Şamanlar, aynı zamanda, sürünün hekimidir. Üstelik bu, hâlâ böyledir. Şaman, zor durumdaki bireye, hayat verir veya hayatın devamına ilişkin güçleri barındırdığı düşünülür. Ölüm ve sonrasını onlar anlatır. Kendilerine karşı olan davranışlar da, bu nedenle (diğerlerinden farklı olan güya güçleri nedeniyle) baskı altına alınır. Korkulurlar kısacası. Buna "saygı" demek, o yüzden ne kadar doğru olur bilemiyorum. **Nitekim, şamanlık çoğu sürüde, babadan oğula geçer. Sürünün lideri veya hâkimi bunlar değildir ama sürü liderin kararlarının sürü tarafından kabul edilmesinde önemli etkileri vardır.** Böylece lider tarafından korunurlar. Al gülüm, ver gülüm.

Hayalgücü geniş olan şamanların ulaştıkları yerler, birçok sürü için, parmak ısırtır doğrusu. Sonunda öyle numaralar yaparlar ki, bir danışmandan çok, gerçekten korkulur hale gelip, **"büyücü" olurlar. "Medicine Man",** sürünün iyileştiricisi, ölüm kovucusu ve şamanıdır. Şamanlar, lider görevine soyunmadıkları için, arkalarına, onların fiziksel varlığından daha büyük bir güç almayı ihmal etmemişlerdir. Böylece tanrılar boy gösterecek, ölüp gidenler de, sonsuz çayırlarda at koşturabileceklerdir.

Sürü anlatımları bir yere gelip tıkanınca, yerleşik düzenin yıldızı parlamaya görsün. İnşaat, paylaşım, "bireylerin görev paylaşımı" derken, maddî edinimin ilk sanal hali olan "para"nın işe katılması, sürüyü, "toplum" gibi daha nezih bir kelimeyle ifade etmemizi gerektirmemiş midir?

Yerleşik düzende temel mantık şudur: Yaşaması gereken, toplumdur ve her birey bu toplumun yaşaması için belli bir görev üstlenir. Bireyin doğal olarak yapması gereken sıralı eylemlerin tamamı, başka bireyler için görev olur. Ne yazık ki, toplum tüzel kişiliğinin sadece sistematik bir parçası olan bireyin kendisi, hâlâ ölümlüdür.

"KOMMÜNİZMA" NEDEN YÜRÜMEDİ?

Ne soru ama?

Şimdi bu anlattıklarımla, Karl Marx, yattığı yerde iki tur dönecektir, ama toplumu tek bireymiş gibi görmek isteyen ideolojisinin her anlatımını, özene bezene yaratıp, toplumun tüzel varlığını ölümsüz kılmayı amaçlarken, çok önemli bir yol ağzında, kötü manevra yapmıştır.

Toplumun sanal (tüzel) varlığını, birey varlığından bağımsızlaştırıp üstün kılmak dâhice bir fikirdi ve aslında ilk kez düşünülmüyordu. Toplumun anaerki (anayasası), toplumun enerjisini veren "işgücü" olacaktı. Fazla kurcalamadan, dümdüz söylemek gerekirse, tanrının veya (Marx'a göre) onu arkasına almış sınıfların kurduğu güya toplum ilkelerinin yerini, bireylerin toplum için ürettiği işgücü alacaktı. **Bu cümleyi dikkatle yazdım.** İşçiler veya iş üreten bireyler değil, işgücü dedim. Böylece, işgücünü yaratan bireylerin hepsi, aynı hizaya gelecektir. Buna eşitlik diyebilirsiniz, demesine de, bu durum bana hep karımın mikroskobuyla oynarken gördüğüm bakterileri hatırlatır. Bakterilerin oluşturduğu toplumda, her bakteri eşittir ve hepsi aynı görünür. Neticede, birarada iş gücü üreterek (etki ederek) hastalığa yol açarlar. Kesinlikle Marxist ideolojiye, "hastalık" kelimesiyle bir gönderme yapmak istemedim. O kadar ucuz değil.

Ne ki, Marx, yerinde kaç tur atarsa atsın, doğa, bu olaya sıcak bakmayacaktır. Ne bilsin garibim, insan zekâsının, kendi varlığı üzerinde oyun tezgahladığını? Dolayısıyla, bireylerin genetik yazılımını, Marx istedi diye değiştirivermemiştir. Böylece, sanal bir ortamı ölümsüz kılmak için, bireylerin ölümlü olması fazlasıyla gerekince ve bu bireyler, önemsiz bakteri tanelerine dönüşünce, onlardan alman işgücüne yaslanmış toplumun ölümsüzlüğü ideolojisi, doğaya yenik düşmüştür. Marx, dini reddederken, bilim ve bilgiyi esas kılma çabasındadır. Böylece, "inanç" ortamı törpülenerek bireysel varolumun önüne geçilebilecektir.

Hâlbuki Marx, hiç fikir falan üretmeyip, birkaç yüzyıl bekleyeydi, istediğinin kendiliğinden olageldiğini görürdü. Sabır zor iş.

Marx'a göre din, kurulu düzen her neyse, onun korunmasında, yönetici sınıfın halk üzerinde kurduğu baskıdır. İşte bu yüzden, bilimin getireceği nesnel açıklamalar, örtbas edilir ve cennet avuntusu ile, halka "fedakarlıkları için ödül verilir. Marx, ruhun ölümsüzlüğü vaadini, çok bireysel bulmuş ve bununla halkın kandırıldığında ısrar etmiştir. O'na göre tanrı, karşı devrimin ağır topudur . Şakayla karışık, eğer Marx, fikirlerinin orasına burasına, biraz ölümsüzlük vaadi serpiştirseydi, günümüz dünyası böyle mi olurdu sizce?

Bu yapılamaz mıydı? Bugün Marxist ideolojinin karşısında yüreyegiden anlayış, yine "sosyal adalet" aramıyor mu? Tek farkı, bireylerini önemser görünmesi. Baksanıza, aynı sistemler, yine bireylerinden, o sistemin ya da toplumun korunması için, birey varlıklarını feda etmelerini rahat rahat isteyebiliyor. Hatta zora koşuyor ve hatta bireylerinden vaz geçebiliyor. Bunları kolayca yapabilmelerinin nedeni, ölümsüzlük vaadi değil de ne? Yobazların seslerini duyar gibiyim. Dinin ölümsüzlük vaat etmediğini, ve toplum için bireyin ölmesinin şart

olduğunu, seve seve de öleceklerini çığırıyorlar. Biliyorum. Şehit olanlar o yüzden cennete gider. İşte bu nedenle, cennet, ağzına kadar; kan dökmüş, can almış, yakmış yıkmış, sayısı hayal bile edilemeyecek kadar çok insanla doludur ve bizlerin pamuk elli babaanneleri, nur yüzlü anneleri falan da korkarım, onlarla aynı yerdedir.

Hadi hadi, Marx'ı son bir tur daha döndürelim.

Sizce, yobazlar, Marxist ideolojiye karşı zafer kazandı mı?

"Kazandı" diyenler?

"Kazanmadı" diyenler?

"Savaş sürüyor, daha belli olmaz" diyenler?

Görüyorum ki her düşünceden olanlar var.

Ben de satıyorum o zaman. Saaattım.

Sizce, günümüzde; dinden kopanlar ya da oldum olası hiç işi olmamışlar, dine karşı eylem koyanlar, tanrıyı ve vaatleri inkâr edenler, şunlar bunlar, ölümsüzlüğün peşini bıraktı mı? Elbette hayır. Pekiyi nerede arıyorlar?

Hemen hepsi; bilim yanlısı, bilim adamı, bilimsel veriye göre diye söze başlayan, üniversiteye özgür düşünce diye bağıran, akademisyen kimlikli, bilimsel gerçekleri sonuna kadar savunan, spritualizm savaşçısı, iki lafın arasına bilim deyip, bilim adamlarını kaynak gösteren insanlar değil mi?

Tabiî ki onlar, çünkü artık bize "ölümsüzlüğü" getirecek olanın, "bilim adamlarının çalışmalarında saklı olduğunu" bilmeyen yok.

Bilim adamları çalışıp çabalayıp, sonunda **"ölümsüzlük iksiri"** ile çıkıp gelmeyecekler, ama bunu açıklamanın iki yolu var: Birincisi, insanın fani ömrünü her yeni bilgiyle biraz daha uzatmaları ve bireyin, içinde kaldığı toplumdaki görev paylaşımının devamını sağlamaları.

İkincisi ise, çok daha detaylı ve uzun bir planın ürünü olan, "sonsuz hayat vaadi".

Emin olun ki Marx, ideolojisinin rütbeli askerleri olan bilim adamlarının, günün birinde yeni gelişen bir dinin ruhban sınıfını oluşturacağını hayal bile etmezdi.

YENİ ÖLÜMSÜZLÜK VE YENİ DİN

Çok sevgili bir genç arkadaşım var. Daha yirmili yaşlarına yeni başladı. Bildiğiniz bütün değerlerle, çoktan adam olmuş birisi. Zarif ve kırılgan. Ondan önemli kazançlarım oldu. Onun acıkan ruhunu biberonla besledim. Beni sevdi. Ona borçlandım ve borcumu ödemek için bir söz verdim.

Bu güzel arkadaşım şeker hastası ve insülin bağımlısı. Her gün birkaç kere kendine ilaç enjekte etmesi ve yediğine içtiğine çok özen göstermesi gerekiyor. Küçüklüğünden beri durum böyle. Bizimle birlikte, aynı toplumun içinde, üstelik birey görev paylaşımında yeralmak üzere hazırlanarak yaşıyor. Evet hâlâ yaşıyor. Yakın geçmişin bir yerlerinde dünyaya gelmiş olsaydı, çoktan ayıklanmış olacaktı ama, üzgünlüğüne alışmış, gıda seçimine boyun eğmiş de olsa, iyi ki bizimle beraber. İlaçlarla ve reçeteli beslenmeyle onu hayatta tutmayı başarabilmemize karşın, hastalığın diğer organlarında yaratacağı hasara çok dikkat etmemiz gerekiyor. Bu hasarlar, istenmeyen durumlara, yeterince yaşlanmadan önce düşmesine

pekâlâ neden olabilir. Güzel yüzünden eksiltmediği gülümsemesiyle, hâlâ sadece ruhunu beslemeye çalışan bu arkadaşıma iddialı bir söz verdim. Dedim ki, “senin hayat süren içinde, bu hastalıktan tamamen kurtulmanı sağlayacak tıbbî girişim, mutlaka gerçekleşecek ve hatta sıradan bir uygulama olacak. Söz veriyorum. Dahası, bu hastalığı sonraki nesillerine aktarma olasılığını da ortadan kaldıracaklar”.

Ona bir cins ölümsüzlük vaat etmiştim. Sonra, gözlerindeki o ışığı gördüm. Kalbi gülümsüyor olmalıydı. Boğazım gerildi, hırslandım, sözcükler tekrar çıkmak istedi, “söz veriyorum evlat" diye yineledim.

Bu sözü veren, ben değil, benim gördüğüm gerçekler, yeni dinin rahipleriydi.

Yeni din ve yeni ölümsüzlük anlatımı bu değil, yani insanın, asla hoşlanmadığı ve beğenmediği organik bedeninin kalıcılığını arttırmak değil.

Tamamen ortadan kaldırmak!

Doğayı binlerce yıl önce karşımıza aldığımızdan bu yana, bedenimize, hep zihnimizi taşıyan bir araç olarak bakmadık mı?

Bütün dinler, bunu vaat etmedi mi?

Ruh diye isimlendirdikleri, aslında bizi biz yapan zihnimizin ta kendisi değil miydi?

Hangisi olursa olsun, dinler, bu dünyada acı çeken zihnimizin huzur bulacağı günler için yatırım yapmamızı istemedi mi?

Bu yatırım için, ödenecek bedel olarak da, kurdukları toplum ve sınıf düzenindeki görevlerimizi belirtip, bunlara karşı gelmemiz durumunda yatırımlarımızın batacağına bize inandırmadılar mı?

Bunu başarmak için kullanılan sıkı dinlerin dokusunun oluşumunu, hep bugün ve bugünün şartlarına göre değerlendiriyoruz. Ne büyük hata.

Bugün, oturup internetin ileride neleri yapabileceğine, yeni insanları inandırmamız ne kadar kolaydır. Bir düşünsenize.

Bu noktadan sonra, yeni dini ilan edeceğim. Bunu dikkatle ele almamız gerekiyor. Fazla heyecanlanmadan, örselemeden.

İkibin yıl önce, toplum anlayışı (yerleşik düzende görev paylaşımı) iyice alışılmıştı. İnsan hareketinin çevre üzerine baskısı için, daha çok öğrenmek ve “bilmek” gerekiyordu. İnsan, artık oyunu, fizik varlığı ile değil, onun çok üstünde olduğunu keşfettiği (öyle sanageldiği) zihni ile oynamaya başlamıştı. Tıpkı bedeni gibi, zihni de acıkır olmuştu, ama bu doymak bilmeyen zihin, asıl aradığını bulmak için bakalım kaç bin yıl daha bekleyip görecekti: **“ölümsüzlük”.**

Zihnin yaratıcı enerjisinin ve hayal gücünün önü alınmaz akışının farkına varıp, bu duruma (zihine) organik bir kılıf bulunamayacağını fark etmek ve daha önemlisi, bilgi ihtiyacını karşılayamamak, bir yaratıcı (ama öyle böyle değil, çok büyük bir yaratıcı), inancının anlam bulmasını kolaylaştırmıştır. Bunu ifade etmeye kalkınca, çarmıha gerilmek sonucu da bir o kadar kolay olmuştur herhalde.

İnancın anlam bulması kolay olmuştur lafını da çok kolay ettik hoş. Aslında oldukça uzun süren bir anlatımlar ardışımının sonucunda olmuştur. O zaman, bu anlayışa “vahşice” karşı koyanlar için bugün, ne tür niteleme yapıyorsunuz? Hiç.

Onlar için, yeni anlatım, tamamen kabul edilemez değil miydi?

Zihne özgürlük vermek ve ölümsüz kılmak kadar büyük ne olabilir?

Mesih bunu, toplumu yönetsin diye mi yapmıştır?

Ne ilgisi var?

O, ne bir düşünür ne de, bir yöneticidir. O biçareyi işe çok karıştırmamak gerekir. Aslında, öyküden yola çıkıp, bunu toplum oluşumunda yöneticilere (liderlere) silah olarak verecek olan, havari diye bildiklerimizdir. Ölümsüzlüğü pazarlayan aslında onlardır. O günlere dönecek olursanız, Mesih’in yaşadığı çağın ulaştığı denge, insan zihni için bugün bizim bilgisayar karşısında ulaştığımız dengeyle neredeyse aynıdır.

Doğal olarak, önceki tanrılar ve onların erki altındaki güçler, Mesih’i hemen oracıkta infaz etti.

Kimdi onlar?

Yobazlar mı?

Bugün bakarsanız, “evet”. Yani, şimdi tarihin o kısmından önceki, Aristotalesleri, Platonları ve bütün diğer “düşünür”leri taşıyan tarih kısmı ve bu adamlar, yobaz mıydı?

YOBAZ KİME DENİR?

Ben olabilirim örneğin. Ne dersiniz?

Ya sizin için denebilir mi?

Sevgili arkadaşım Ö..B…’yla aynı sıkış tepiş ofisi kullanıyoruz. O’da başka bir kitap yazıyor hemen yanı başımda. Kendisi, yobazın dik âlâsı, önde gideni. Bazen ekranına sarkıp, yazdıklarına bakıyorum, bazen okumam için elime tutuşturuyor. Çok ince bir konuda, ince ince araştırıp bilgi yığını oluşturuyor. Geçenlerde bir cümlesini gördüm. Başladık tartışmaya. Diyor ki: **“Genel tarih açısından bakıldığında, Orta Çağ, koyu bir vahşetin yaşandığı, karanlık bir çağ olarak nitelenir.”** Bunu söyleyen, aslında Ö.. B… değil. Onun izlediği yolda, Orta Çağ böyle görünüyor, çünkü B… sırtını, bugünü oluşturan bilgi üstünlüğüne dayamış ve o çağda, güya zulüm görmüş, kendisini ifade edememiş, zorluk çekmiş “bilim adamlarına” üzülüyor. Kimbilir?

Belki o günlerde yaşıyor olsaydı, başka düşünüyor olacaktı. Büyük bir olasılıkla da, evrenselleştiğini, yükseldiğini ve tanrıya olan güven ve sadakatini anlatacaktı.

Bizim (ya da bu kitabı hâlâ okuyor olan sizlerin), bugün “karanlık” olarak niteleyegeldiği dönemde, yaratılmış yazılı belgelerin, hele hele sanat eserlerinin sayısı, o çağı güya aydınlatan çıktılardan yüzlerce kat fazladır. Dahası, o günün aydınlıkçılarına, bugün bana baktığınız gibi bakılıyordu ve tıpkı sizin de öngördüğünüz gibi, “hezeyan” içinde olduklarına inanılıyordu. O çağ, hiç de karanlık falan değildi. İnsanlar, aradıklarını bulmuştu. Bu anlayışla, Mesih’in dönemini inceleyin. O dönem, artık toplum sistematiğinin yerel tanrıların

yetemeyeceği karmaşaya ulaşmış ve ölümsüzlüğü bedenden uzaklaştıramamış bir dönem değil midir?

Bu nedenle, yobaz kelimesine biraz daha geniş yaklaşalım. ***Bence yobaz, kendine bağışlanmış ölümsüzlük iksirinden daha güvenilir olabilecek bir başkasına geçmek istemeyendir.*** Sizler ise, şimdilik yeni iksire şüphe, ama umutla bakıyorsunuz. Bu yüzden yobaz olmadığınızı savunabilirsiniz. **Bunun adı, "takiye".** Mesih zamanında, insanların İlyada masalından veya her ne ile güdülüyorlarsa, ondan vazgeçmeleri, bir gecelik çarmıh töreniyle olmadı. Zaman aldı ve hâlâ almaya devam ediyor. Hâlâ misyonerler, "ilkel" kabileleri, eskimoları , vs. yola getirmeye çalışıyor.

Karanlık dönemmiş. Pöh.

Onların en aydınlık dönemiydi.

O zamanın sanatçılarının eserlerine bir bakın.

Güya karanlık çağın zihinsel enerjisini ellemek, koklamak, görmek isterseniz, size önerebileceğim bir iki iyi müze var.

Ölümsüzlüğü aydınlatan, insanların bu dünyada, medeniyet yöneticilerinin zenginleşmesi için kaybettiklerinin karşılığını alabilecekleri tek anlayış olan ve bütün evrene hükmeden bir gücün, gölgesinde olmaktan daha hayırlı ne olabilir?

Eğer sorulması gereken sorular varsa, bunların bütün yanıtı nerededir veya nerede olacaktır?

Bu soruya, bugün vereceğiniz yanıtla, o zaman verilecek yanıt, aslında, dayanaklar bakımından çok da farklı değildir. O günlerde, bütün yanıtlar, tek kaynaktaydı ve yüce yaratıcı, hepsinin yanıtıydı. Gerçeği (fizik dünyaya ait) arayanların, kelimenin tam anlamıyla yoldan çıktıkları kesindi. Onlar, olmaları gereken yolda değillerdi ve insanların kafasını, yine o insanların anlaması mümkün olmayan "karmaşa" ile doldurabilirlerdi. Bu durum ise, aydınlık yol için tehlikeliydi. O dönemlerin içinde sivrilen ve fizik dünyanın gerçeklerini (o zaman için) anlaşılması çok zor bir dille anlatan "büyük bilim adamları"nın dine ilgisiz olduklarını sanmak, gaflet olur. Tam tersine, çoğu, baştan aşağıya dindarlardı ve ulaştıkları sonuçlara dinî bir gerekçe aramışlardı. Dini temsil eden kuvvet de, durmadan artan bir katılığa doğru sürüklenmişti.

Aynı durum bugün de geçerli. Yanıtları aranan sorular için yönümüzü "bilim"e çevirdik. Evrenin bile nasıl oluştuğunu öğrendik. Ardından tanrıyı inkâr ediverince, ondan gelecek ölümsüzlüğü beklemenin, daha doğrusu "medet ummanın" zaman kaybı olduğunu anladık. Şimdi sıra bilim dünyasının "kara dönemi"nde. Doğruyu bilen ve daha yüce olmayan tek anlayış bilim. Bazı akademisyen arkadaşlarımın "yabancı yayın" denen saplantısı, ayyuka çıktığı için biliyorum ve görüyorum ki, şimdilerde herhangi bir bilimsel dergide makale, araştırma yayınlamak, deveye hendek atlatmaktan daha zor iş. Çalışmaların ulaştığı gerçeklerden çok, yordamları ve dayanakları inceleniyor. Test edilebilirlikleri, tekrarlanabilmeleri önemli. Bir teoriyle çıkıp gelmek, her baba yiğidin harcı değil. Yine izleyebildiğim kadarıyla, bugünün bilimsel (ne demekse) dergilerinde yapılan yayınlar, bir format altında birleşmiş. Bu bir anlayış formatı. ***Eğer Einstein, şimdi yaşıyor olsaydı, dergilerin hiçbirisi, bugün onları adam etmiş olan o ünlü teorileri yayınlamazdı.*** **Hadi test et de görelim bakalım, der geçerlerdi.** Bir de çalışmaların bağlanadurduğu "etik" anlatımlar var. Tıpkı dinde olduğu gibi. Günahlar var kısacası. Hayvan deneyleri sorunları, insanlar

üzerinde yapılan çalışmalarla ilgili anlatımlar vs. Ben size doğrusunu söyleyeyim: Bilim adamları, bu "etik" lafından, zırıl zırıl korkuyor ve nefret ediyorlar.

Bugün, bilimin adını anmadan, sağa sola bile bakamazsınız. Bundan hoşnut olmayan var mı? Artık dindarlar bile, bilimi kullanarak kendilerini anlatmaya çalışmıyor mu? Bilim ve bilim adamları (ki bunun göstergesi, bir çiftlikte paye sahibi olmaktır) ne derse, artık doğru odur. Tıpkı, karanlık dönemde, din adamlarının dedikleri gibi. Şimdi siz, etrafınızda doğru bilenler olduğu halde, bir karanlık, bağnazlık döneminde olduğunuzu söyleyebilir misiniz?

O zaman da söylemediler. Doygun ruhlarıyla, ürettiler ve bilim adamlarına şimdi sizin bana baktığınız gibi, "garip ve tehlikeli" yakıştırmasıyla, ama çoğu zaman hoşgörüyle baktılar. **Ben bilim adamlarını yobaz olarak görmüyorsam, o karanlık çağda insanlar, din adamlarını yobaz olarak görmedi.** Nasıl ki o zamanlar bilim adamları, dinden yola çıktı. Önümüzdeki yeni türün adımları da bilimden yola çıkacak gibi görünüyor. Bilime rağmen ve bilimi kullanarak.

Şimdi kalkıp o karanlık diye ünlediğimiz zamana gidelim. Tam insan aradığını bulmuşken, hayal gücünün motoru istimini almışken, yaratıcılığı bütünüyle kendisini, kurtarıcısına vermiş ve ölümsüzlük, kelimesi kelimesine anlatılmışken, bililerinin çıkıp, düzeni allak bullak edecek sözler etmesi ve bu sözlerin, o zamanki zihinlerin kabulü dışında olması, geniş nüfus için, tıpkı sizlerin veya başkalarının benim biraz sonra edeceğim sözleri karşılaması gibi olurdu. Mahkeme edilir, yakılarak infazları gerekirdi. O halde, yakın gelecekte, içinde olduğumuz bu döneme, "kapkara bir çağdı" denecek olmasına şimdiden hazır olun. Yani şimdi bizler, aydınlık ürünler sunmuyor muyuz? Baskı ve yeni anlayışı inkâr mı ediyoruz? Bilmem. Siz ne dersiniz?

Vatikan'a gittim. İnsanlar mutlu. Huzurlu. Galilo'dan yarım ağız "özür dilediler" diye "knock out" olduklarını hiç düşünmüyorlar. Onlar için, dünya, güneşin etrafında dönmeye yeni başladı da diyemeyiz. İçlerinde sakladıkları ve hep öğrenegeldikleri, kendi anlatımları ve çoğuna göre, dünyanın neyin etrafında döndüğü, çok fiziki bir durum ve zerre kadar önemi yok. Sizin karanlık dediğiniz dönemin keyfini sürmeye devam ediyorlar. Şiir ve sanatla, ruhlarını doyurup, yönetimleri "manuple" ediyorlar.

Bununla, onların olan bitene umursamaz kaldığını söylemiyorum. Tam tersine, kendi doğrularını yaymak için programlı olarak çaba sarfetmeye devam ediyorlar. Ne acı ki, güya "evrensel gerçeği" götürdükleri "ilkel" insan gruplarına bilim bugün biraz farklı bakıyor .

Bilimin, eski dini inançlara göre çok daha vahşi ve sinsi olduğunu anlamak gerçekten çok güç, ama bilimin önde giden rahipleri, yeni bir tür oluşturmadan, azalan kaynaklarla insan "zihninin" çok da uzun ömürlü olmayacağının farkında. Dinin ve diğer sonradan olma değerlerin, çoktan tükenmeye başladığının ve bunların insan türünü ölümsüz kılmak için kesinlikle zaman kaybından öte olmadığını söyleyedurmakta.

Teknolojiyi evirip, bilim katedrallerinde ayinler yapan yeni tür habercileri ve onların açtığı çukura boğazına kadar gömülmüş olan sanal varolum toplumları, din gereklerini sadece bir cins "rahatlama" için veya alışkanlık uğruna yerine getiriyorlar. Gerçek ibadet ise, çok daha başka.

Neden hiç İslâm'dan söz etmediğimi merak ediyor musunuz? Etmeyin. Aslında İslâm'ın, ulaşmak istediğim yer için, konuyla çok ilgili olduğunu söyleyemeyeceğim.

O zamanlar, yani Çoban Mesih ve sonrasındaki uzun yıllar, iletişimin durumu, bugünkü gibi değildi. Anlayışlar, basit şekillenmelerle "kabul edilerek" yayılıyordu. Bir menüyle insanların önüne, seç, beğen tarzında sunulmuyordu. Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem)in olağan dışı zekâsı ve uzun yolculukları sırasında gözlemleyebildiği toplumsal farklılıklar, öğrenme gücü ve liderlik özellikleriyle birleşince, yeni anlatımın bir güzel uygulanabilmesini sağlamıştır. O, yeni anlayışı bir rejim haline sokabilmiştir. İslâm'ın en can alıcı noktası burasıdır. **İslâm, topluluğu bir liderin eline verip liderin kararlarını "manuple" ve topluluk bireylerini ikna yolu amaçlı değil (şaman ve hıristiyan anlayışında olduğu gibi), doğrudan rejimin kendisi olarak kullanılmıştır.** O nedenle, İslâm'da laiklik olmaz. Dini toplum yönetiminden ayıramazsınız; çünkü hem yönetim hem de toplumun anlatımı zaten İslâm'dır. **İslâm sonuçta, aynı tanrıyı, aynı ölümsüzlük ve aynı "sonraki hayatı" sunmaz mı?**

Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) in kudreti de tıpkı Mesih gibi, masalsı ve "önemsiz" dir. Önemli olan sunduklarıdır. Nasıl Mesih'in yükselişi, yeniden dirilişi, vs. bugün çok "inanılası" değilse, bir meleğin başına dikilip, "oku" demesiyle okumak da bir o kadardır. Elbette Hz. Muhammed okumayı, başına dikilen bir melekten öğrenmiştir. Benim de başıma ilkokulda birisi dikilmişti. Sizin de. Benimki pek melek gibi değildi ya neyse.

İslâm, yönetir. Bu nedenle, toplum organizasyonunu başka bir erkin eline verip, arkasından işe karışma formatı yoktur. Yani "Batı"nın yönetim sistemini alıp, inancı İslâm olan bir topluma uydurmaya kalkar ve dinî inanç konusunda, ısrar ederseniz, işte bizde olduğu gibi sonuçlarla karşılaşırsınız. Yönetsel erk olarak İslamı kullanan topluluklarda yüzünüzü buruşturup bakar, hatta saldırırsınız. O yüzden Mustafa Kemal'e din konusunda fazlasıyla sataşılmıştır. O yüzden, uygulaması, kommunizmayla karıştırılmıştır.

Uzun lafın kısası İslam, Mesih'i bahane eden havarilerin gördüğünden daha ileriyi gören, yeni bir anlatımdan çok bir uygulama ve dize-yola getiriş şekli olarak, çok daha iyi anlam bulacaktır. Aradan geçen 500-600 yıl, şimdiki 500-600 yıl değildir. Çağların geometrisi düşünüldüğünde, "aynı zaman" bile sayılabilirler.

HUKUK VE PSİKİYATRİ

Çok konuşmayacağım, şimdiye kadar; hangi dergide, hangi kitapta, hangi başka yerde, "hukuk"la ilgili yazsam, en az okunmuş yazılarım onlar oldu. İnsanlar bu konuyu ve rengi sevmiyor. Adaletin ne incelikle dağıtıldığını veya nasıl körü körüne batağa saplandığını gösteren filmleri ilgiyle izlemekle, hukuk hakkındaki lakırtıları dinlemeyi birbirine karıştırmamak gerekir. O yüzden, biran önce ne diyeceksem diyorum ve kaldığım yere geri dönüyorum.

Hiç guguk kuşu sesi duydunuz mu?

Şimdi ben duymadım diyeceğim, anlamsız olacak ama herhalde, gak gak gak ya da benzer bir ündedir. Böyle düşünüyorum, çünkü eğer hukuk kelimesi "hak" kelimesinin çoğuluysa, guguk kelimesi de gak kelimesinin çoğulu olsa gerektir. Gak ve guguk nedir bilmem ya, bildiğim, hukuk kelimesinin "haklar" anlamında olduğudur.

Bir süre, hukuk başlıklı derslere girmiştim. Orada öğrencilere, hukuk tanımı yapardım. Öğrenci derse gelirken kafasında, mahkeme, avukat, mapushane fikri olurdu. Öyle ya, hukuk denildiği zaman akla hemen adalet gelir, ceza gelir, öfke gelir. Belki bu yüzden dersler daha başından sıkıntı kokardı. Tanımı yapınca, öğrenci iyice yayılırdı. Papazı bulduk, hadi bakalım

şimdi de felsefe tıraşı diye iç geçirip, katlanacakları kaç dakikaları olduğunu anlamak için saatlerine bakarlardı. Başarılıydım herhalde, çünkü derslerin sonunda hiç de başladığı gibi biten bir hava olmazdı. Bir süre böyle para kazandım. Dersler başarılıydı, çünkü öğrenciler şaşkındı. **Şaşkın öğrenci, tatmin olmuş öğrencidir.** Öğrendiğini zanneder. Kazanılması istenen yapabilirlikler için öğrenme gerekir.

Yerleşik düzende yaşayan insan için, yapabilirlik kazanma adına eğitim-öğretim pek önemlidir, çünkü görev paylaşımı vardır. Bu şu demektir: Ben bir iş üstleneceğim, o işi yapıyor olmamdan sen faydalanacaksın, ben de senin yaptığın işin sonucundan faydalanacağım. Böylece, üretim denen zımbırtıyı organize edeceğiz. Yani ben kasaplık yapacağım, sen ampul üreteceksin. Sen hayvan kesmeyeceksin, ben ampul yapmayacağım. Bu arada başka birsinin yaptığı evde oturup, yine başkasının ürettiği otu, aş yapacağız. Biz bunları yaparken bir diğer başkası, polis olup, karımızı çocuğumuzu gözetecek ve onların başında bekleyip işten güçten olmamamızı sağlayacak falan. Bu, böyle dallanıp budaklanırken, hükmeden devlet kudreti, bizim işlerimizi doğru yaptığımızdan emin olmak isteyecek. Bizi ehil kılacak, aletimizi ruhsatlandıracak. Ehil olabilmemiz için eğitimli olmamızı isteyecek ve eğitimi organize edecek. İşte eskiden, güçlünün hayatta kalması kadar basit olan "adalet" anlayışı bu noktada değişiverip, siz şimdi ne anlayıp bekliyorsanız o olacak. **Neymiş o anlayış: Efendim, "hak"larınız varmış. Nedenmiş?** E eğer yerleşik düzen hükümü, senin hayvan kesip yemeni istemiyorsa, bunu benim yapmam zorunlu olur ve bu benim görevim, senin de hakkındır. Ben bunu yapmazsam, eline kılıcı alır, sokakta hayvan avlayıp, kamını doyurmaya kalkarsın ve düzen bozuluverir. Aynı kılıçla, sana yan bakana kim bilir neler yaparsın?

Demek ki sadece dört denge üzerinde, organizmamızı besleyip, üreyip, ölmek yerine, yerleşik düzende, kocaman insan güruhlarını tek bir organizma gibi hareket ettirip, bunların enerji tüketerek, "üretim" denen keskin dişli çarkı döndürüp durmalarını ve bu çarkın yarattığı gıdayla ruhlarımızı beslemek istersek, haklarımızın olması gerekirmiş.

Bu gerçekten de böyle. Sahip olduğunuz her hak, uygulama bulduğu andan itibaren sizi, doğal konumunuzdan biraz daha dışarıya öteler. Her yeni hak, yeni bir yapabilirlik ve doygun ruhların bu doygunluğu sürdürme isteği ile çıkagelir ve değerler şekil değiştirir. Ne bileyim, tutar hayvan haklarından bahsedersiniz. Nitekim, hak arayışının azıttığı ve haklara sahip çıkarak, hukuk sistemini içinden çıkılmaz bir karmaşaya dönüştüren toplumların, yerleşik düzenin zirvesinde olan toplumlar (Avrupa) olduğunu görürsünüz. Görev paylaşımı o kadar çizgilidir ki aslı doğadan gelen bir organizmaya ait hiçbir denge izi kalmaz. Bütün ortam, giderek bireyselleşen ve görev üstlenen bireylerin, ruh doygunluğu için bütünleşen değerler haline dönüşür ve bunlar kurallaşarak "haklar" yani hukuk şekillenir. Bu haklara karşı koyuma "suç" denir. Yani daha doğal olma, daha genetik gerçeklere göre davranma isteğine suç deniyor olabilir mi? Çok gereksiz, saçma veya kafa karıştırıcı bir soru gibi gelse de, böyle gelmesinin sebebi, edinilen değerlerin sentetik olmasıdır. Doğada "hak" diye, üzerinde değerler oluşturulacak bir gereksinim yoktur. Canlılar; doğar, beslenir, ürer ve ölür. Sevmezler, nefret etmezler, güzel ve çirkin gibi duygudan enerji alan sıfatları tanımazlar. **İyi ve kötü vardır. İyi olan, yaşam sürecini aksatmayacak, kötü olansa, avcıdır. Av olan; iyi, kötü sıfatlaması almaz. O gıdadır. Doğadaki olabilecek tek hak, öldürmektir.**

Olaya, La Fontaine ile burkulmuş zihnimizle değil de böyle, çırılçıplak bakıverince, hukukun ne olduğunu, daha doğrusu, hukuk dersine girmek zorunda olan kişilerin, neyin içinde

yaşamak durumunda olduklarını anlamaları çok daha kolay olur. **Kısacası: doğal olmayan bir ortam oluşturup, insanın ruhunu besleyebilmesi için bireyselliğini güçlendirmesi isteğine, şimdiki anlamda "hukuk" denir. O yüzden Avrupa'daki "insan hakları"yla Rwanda'daki insan hakları, aynı "insan"ın hakları değildir.**

Şimdi gelelim psikiyatriye.

Kazık bir soruya kolay bir yanıt verelim:

"Bir insanı, bilinen bütün hukuk anlatımlarının üstüne taşıyıverecek özel durum nedir?"

Yanıt: Delilik. Kulakları küpelilik. İyi sıhhatte olsunluk.

Deliliğin yeni ve alaycı ya da aşağılayıcı olmayan adı, "aklî dengesizlik".

Yahu birisi bu dengenin ne olduğunu biraz anlatabilir mi?

Az ileriye, "Ölümsüzlük Tacirleri" başlıklı bir bölüm yazdım. Sıkıntıdan, önce onu yazmıştım. Keşke buraya yazsaydım. Neyse, orada aklî dengesinden şüphe edilen birkaç kişinin adı geçecek ve asıl kudretin gerçekten de kendilerini hukukun üstüne taşıyabilmiş bu adamlarda olduğunu daha iyi anlayacaksınız.

Aklî dengesizlikmiş, Pöh!

Kimin dengesi bu?

Ağırlıkları kefelere kim koyuyor?

Daha doğrusu, ne halt etmeye koyuyor?

Doğal olmayan bir ortamın ölçülerini belirleyip, bu ortamın içine düşen bireylere ölçüleri dayatma ameliyesine psikiyatri, dayatılamayanlara da deli denir.

"İlkel içgüdülerimize boyun eğerek işlediğimiz suç, Nil Nehri 'nin taşkınlarıyla ya da denizin zarar verdiği zamanlarda işlediği suçtan büyük değildir."

Hatırladınız mı? Kitabın ilk sayfasında vardı. Hani havalı olsun diye, çoğu yazarın neredeyse "standart" hale gelen uygulaması şeklinde yazılmış, "ilham" ya da "öz" halde ifadelerin bir örneği. Güzeldi ama şimdi. Lafın edildiği zamana bir bakarsanız, sadece güzel değil, aynı zamanda beni boşuna uğraştıran bir lakırtı olduğunu görürsünüz. Uzun lafın kısası, şeklinde algılamayın ne olur, demek istediğim, laf ne kadar doğru ve yerinde olursa olsun, bir işe yaramadığı. Hangi kitabın en önünde, tırnak içine, iliştirilmiş lafın işe yaradığını gördünüz? İşe yarıyor olsalardı, o kadar etkileyici, o kadar dudak bükülesi, o kadar yoğun anlamlı, o kadar düşünülüp taşınılmış olurlar mıydı?

Bakın şöyle özetleyeyim: Yukarıdaki cümleyi, bu kitabı okuyan 100 kişiye gösterdikten sonra, bu kişilere, aşağıdaki cümlelerden hangisini anlam olarak en yakın bulduğunu sorduğumuzu varsayalım.

%1 ve belki de daha az kişi şu cümleyi seçerdi:

Sahip olduğumuz içgüdüler, organik gereğimizin gerçeğidir. Onların yarattığı davranışları yadırgamamız, kendi varlığımızı yadırgamamız anlamındadır.

Diğer %1, şuna kaanat getirirdi:

Nil Nehri'nin taşmasıyla tasvir edilen, doğanın esas varlığının hareketi, tıpkı diğer canlılarda olduğu gibi, insan için de geçerlidir. Doğal yapımız gereği olan bitenin sanki suçmuş gibi gösterilmesi çabası, insanın kendisini doğadışına koyması çabasıdır.

Başka %1, şunu beğenirdi:

Doğanın bazı hareketleri, olagelmesini istemediğimiz hareketler olmakla birlikte, bunları; töreyle, hukukla, etikle, zorla, silahla durdurmamız mümkün olmadığı gibi, sonrasında cezalandırmamız da olası değildir. O halde, doğal hareketlerin kendisi, hiçbir şekilde "suç" değildir ve suç olmadıkları için cezalandırılamazlar ya da en azından cezalandırmaya kalkışmak gaflet hali olur.

Hiçbir yüzde şunu beğenmezdi herhalde:

Yahu kardeşim, nasıl ki doğal olagelimlerin sahiplerine suç isnat edip, ardından, vay öyle yaparsın ha, al sana ceza diyemiyorsun. Aynı şekilde benim, sokakta yürüyen bir kadına karşı üreme hisleri geliştirmem ve hatta buna kalkışmam da aynı doğal olagelimler içindeyse (ki köpekler bunu yaptığı zaman bayıla bayıla izliyorsun), o halde bana da hiçbir şekilde suç isnat edip cezalandırmaya kalkışamazsın.

Aklı başında bir kısım yüzde, şunu beğenir miydi dersiniz?

Doğaya ait kimliğimizin bir canlı olarak bize verdiği davranış şeklimizi, değiştirmek ve bu dünyadan olmayan bir varlık haline dönmek için, doğal yapımızın dışavurumlarını baskılamaya çalışıyoruz. Böylece yeni davranışlar oluştururken, doğal davranışımızı cezalandıracak kurumlar oluşturuyoruz (hak-hukuk). Doğal davranış ihtiyacımız suç olarak belirlenirken, buna "anormal " diye isim takıyoruz ve bu anormallikleri belirleyecek "bilimler" üretiyoruz. Böylece, haklarımızı öğrenip, buna karşı, suç kabul edilecek olan davranışın ne olması gerektiğini araştırıyoruz. Yani, bağırsaklarınızı boşaltma ihtiyacını, sokak ortasında giderirseniz, "konulu kurallara uyumsuz " bir halde, en yakın psikiyatri servisine götürülüyorsunuz ve oradaki psikiyatra bir türlü, bunun en doğal davranışınız olduğunu anlatamıyorsunuz. Köpeğiniz için bile, gün geçtikçe durum aynı hale geliyor ve oncağızların, sokağa def-i hacet ederken utanmaları bekleniyor. Onlar utanıyor mu?

Kim bilir?

Psikiyatrlara sormak lazım.

Şuna ne dersiniz?

Biz insanız ve farklıyız. Doğal varlığımızı boş verip, davranışımızı yeniden organize etmemiz gerekiyor ve doğal davranışlarımızı sergilememizin adına delilik diyebilmemiz için, yeni davranışlarımızın (normal) ne olacağını söyleyecek insanlara yani psikiyatrlara ihtiyacımız var.

Sonuçta şöyle olsa, en anlamlısı olurdu ve aslında 100 kişinin yüzü de (bence) şu anlatımı en yakın bulurdu:

"Bu yaptığın hayvanlık, sen ayı mısın da böyle davranıyorsun?"

Eh, bu cümle kitabın ilk sayfasına pek yakışırdı doğrusu. Keşke diyorum, oraya bunu mu yazsaydım?

Gelişmiş diye ünlenen, yerleşik düzenin tam hâkimiyeti altındaki toplumlarda, hukuk ve psikiyatri, bozacıyla şıracı gibidir. Elbette hukuku yaratan, dümdüz psikiyatri değildir, ama modem toplumda, psikiyatrinin kökü de aynı yaratım değil midir? Psikiyatriye, "eski sanat, yeni bilim" denmesinin bir sebebi olmalıdır. Gerçekten de öyle midir acaba? Bunu, ileride sanatçıları anlatıp, ne iş yaptıklarını anlayınca yeniden düşünürüz.

Neyse, insanın toplum içindeki davranışlarını belirlemek adına, suçun ne olduğunu, en azından belirlenmiş kurallara göre, kimin suçlu "olamayacağını" belirleyen, psikiyatri mi değil mi?

Şimdi hemen hukukun tamamını suç ve ceza üzerine yansıtmaya çalıştığımı söylemeye kalkmazsınız umarım, çünkü öyle olmadığını belirtmeye çalışmıştım. **Öte yandan, hak alışverişinde psikiyatri, kimlerin hak sahibi olabileceğini de belirler. Buna göre, aklî dengesizlik, hak mahrumiyeti getirir. Hoş, aklî dengesizlik konumuna girmiş bir kişinin ne kadar "hak arayışında" olduğu ayrıca sorgulanmalıdır ya, kısaca eğer "deliyseniz" haklarınız yoktur.** Böylece başkasının haklarını tanımak sorununuz da yoktur ve özgürce "suç" işleyebilirsiniz. Doğanın size vermiş olduğu, obsesif (takıntılı) olma özelliğini rahatlıkla kullanabilir ve her an hayatınızı riske sokacak bir unsur tarafından takip edildiğinizi dile getirebilirsiniz. Yerleşik düzenin kural ve kaygılarını boş verip, kendi dünyanızı yaratabilir ve gerektiğinde saldırganlaşabilirsiniz. Hatta başka kişilerin canım alabilir ve kendinizi güvende hissedebilirsiniz. Kimse size neden yaptın diye sormaz, ama bir yere kapatıp, "rehabilite" olmanızı bekleyebilirler. Ne demekse, rehabilite olursanız, yani, yerleşik düzeni tanır ve doğal dürtülerinizi bastırırsanız, salıverilirsiniz.

Önemli olan, belirlenmiş aklî denge ölçütleri içinde kalmayı başarabilmenizdir. Sizden beklenen budur. Aklî dengenin ölçütleri içinde olanlar, hukuktan yararlanır veya ona boyun eğer, olmayanların ne kadar olmadığı ölçülür ve hukuk dışına konur. Bu, sadece bir insana yapılabilir. Sıkıyorsa kaplanlara, geyiklere, kurbağalara da aklî denge ölçütleri koysalar ya.

Velhasıl, insanı başka bir biçime sokmak veya ulaşılmak istenen biçime karşı koyan bireyleri ayıklamak için cüppe giymiş rahiplere psikiyatr denir gibi hiç de içimden gelmeyen bir tanım yapmak zorunda olduğum için çekiniyorum, çünkü büyük olasılıkla aklımın değil ama dengesinin durumu, yakın zamanda tartışılmaya başlayacaktır.

YALAN

İlk yalanını hatırlayan var mı?

Ben de hatırlamıyorum, ama küçük oğlumun ilk yalanı, "Çişin var mı?" sorusuna verdiği "ı-ıh" yanıtı olmuştu.

"Yavrucum, gel, bak sabahtan beri yapmadın. Hiç olmaz mı ayol?" Yüzüme bile bakmadan yineledi: "ı-ıh".

Hemen birkaç dakika sonra, altına etti. Kabahat bende, oyununun tam ortasında sormuştum. O da, oyunu kesip, helaya kadar gidip, don pantolon indirip, çiş yapıp, yeniden lahana gibi kat kat giysinin belinden içeriye doluşturulması azabıyla, zaman ve konsantrasyon yitirmek yerine, "ı-ıh" gibi kolay bir yol seçmişti. Bıraksam, sormasam, yine altına edecekti. Ne değişti? Benim oğlan "yalancı" oldu. Pekiyi bunu umursadı mı? Hayır.

Onu cezalandırmalı mıydım? Yalan söyleme alışkanlığı kazanmasını, yılanın başını erkenden ezmek adına, hemen oracıkta engellemek için, pelerin ve çizmelerimi giyip, 2 yaşındaki çocuğa bir cins davranış mı geliştirmeliydim? Ya da, nasıl olsa yalan söyleyecek öngörüsüyle, hiç sormadan, kaptığım gibi helaya seyredip, ağlaya zırlaya mı yaptırsaydım?

Sizce ne yaptım?

Evet, doğru bildiniz. Temiz don aradım. Onu bile istemedi. Ben, öfleye, pöfleye donunu değiştirme savaşı verirken o, oyununa devam etti.

Hadi bakalım pedagoglar, buna bir yanıt bulun. Bulun bulmasına, ama önce bir çocuk doğurun, onu bakıcınıza değil de kendi zamanınıza dâhil edin ve yanıtlayın. Bir dediğinizi iki edersem, ne olayım.

Nedenini hepimiz farklı biliriz sanırım. Yalan söylemek; günahtır, yasaktır, suçtur, ahlâksızlıktır, dürüstsüzlüktür, erdemsizliktir, iki yüzlülüktür, saygınsızlıktır. Yalan söyleyenler; taş olur, iflah olmaz, hayır gelmez, suçludur, günahkardır, vs.

Siz hiç yalan söylediği için taş kesilen birisini gördünüz mü? Yalanı "büyük günah" ilan eden din keçilerinin kendileri baş yalancı değil mi?

İyi de, nedir bu mis gibi doğal yaşam kaynağı ile alıp veremediğimiz?

Neden, yaşam isteğinin bu en temel dışavurumu, bir günah veya suç haline geliyor?

Yalandan korkan kim, ve neden bu kadar büyük bir baskı görüyor?

Kim yalan söyler veya yalan davranır?

Yavaşça ama hırçın bir soğukkanlılıkla düşünün.

Valla, bildiğim kadarıyla, bütün canlı varlıklar, öyle ya da böyle yalan söyler veya yalan davranır. Böyle de olması gereklidir. Hatta biraz daha iddialı sözedecek olursak, hayatta kalmayı uzun tutmanın yolu, çoğu zaman iyi bir "yalancı" olmaktır ve yalancı olmak, yalanı iyi kıvırmak, kötü değil, tersine iyi donanımlardır ve kötü haber, yalanın pembesinin, mavisinin olmadığıdır. Bütün yalanlar, ister "çişin var mı?" sorusuna, "ı-ıh" şeklinde bir masumiyete sahip olsun, isterse, **"seçilirsem, hepinize at-araba-döşek vereceğim"** yavanlığında ve isterse, **"biz falanca ülkenin insanlarını onlara özgürlük vermek için öldürüyoruz"** vahşetinde olsun, hepsi kan gibi kırmızıdır. Kıpkırmızı.

Kaçacak delik bulamadığında veya avcının çok ısrarcı olduğu hallerde, **"ölü taklidi"** yapan pek çok hayvan vardır. ***Mercan yılanının sihirli bir ölüme sürüklediği zehirine sahip olmadığı halde, kurda kuşa karşı bir mercan yılanı olduğunu varsaydırmaya çalışan ve aynı renklere bürünüp ortada gezdiği halde, bırakın zehiri, ısırmayı bile beceremeyen bir yılan türü vardır.*** Kuyruğunu, saçağını, orasını burasını sanki yemmiş gibi ortada tutup, ona yaklaşan küçük yaratıkları bir çırpıda yutuveren hayvanların yaptığına ne demeli?

Ya kendisini yaprağa, kayaya, ota, dala benzeten börtü böcek?

Etrafına ışıklar saçarak "cazibe" yaratan çoğu denizel canlının "cazibe"si kapılanlara ölüm getirdiğine göre, pek erdemli bir çekicilik olmasa gerektir. Büyük kedilerin kulaklarının arkasındaki, göz benzeri lekeler, arkadan yaklaşanlara bakan gözlermiş hissini yaratmak içindir. Kamuflaj, baştan aşağıya bir yalan örtüsüdür.

Bitkiler bile yalancı olabilir. Bazı etçil bitkiler, böcekleri kendisine çekmek için bir öz salgılar ve özün cazibesine kapılan böcekler, doğal ayıklamanın geri dönülmez yolunu da çoktan adımlamaya başlamış demektir. Vardığımız sonuç; "yalan", yani; gerçek olmayan şekilde ifade etme ya da gerçeği saptırma ya da olmadığı halde olmuş gibi gösterme veya olmadığı şekilde görüntü kazandırma ameliyesi, tamamen genetik izlerimizde bulunan silahlarımızdandır ve zamanla sivriltilip, keskinleştirilerek, farklı kullanımlar için doldurulmuş nükleer bir cephane haline dönmüştür. Günümüzün sanal ortamları bile, sanırım, bu silahın gölgesinde büyüyüp serpilmiş çıkagelimlerdir.

Doğal canlılığın dört dengesi üzerinde yalan, hayatta kalabilmek için, av ve avcı arasındaki taktik dansın müziğidir. Diğer canlılarda yalan, bizim tarafımızdan seyredildiğinde, gerçekten de büyüleyici ve sanatsal içerikli olabilecek kadar etkileyici ve özgünken biz insana ait yalanlar, çok daha gelişerek, etkileyicilikte her türlü sınırı aşıp geçmiştir.

Yalan söylediğiniz veya size yalan söylendiği durumları düşünsenize. Hızla karar verilmiş veya yavaş yavaş planlanmış yalanların hangisi, ne için ve nerede olursa olsun, yalanı söyleyeni korumaya yönelik değil midir?

Yalanı, "sahtecilik" bürüsü içinde aşağılamak, doğal kalabilmiş küçük bir yanımızı da silip süpürmek anlamındadır. Eğer tutup makyaj yapıyorsanız, yer çekiminin kendisine doğru assıldığı yanaklarınızı geriye doğru ittiren, gerip, düzelten kozmetiklerden ve cerrahlardan medet umuyorsanız, yani kısaca olmadığınız gibi görünüyorsanız, bunun kendisi bir "yalan" olduğu gibi, "kendinizi iyi hissetmek için yaptığınız" masalı da ayrı bir yalandır. Elbette asıl amaç, daha çekici ve genç görünmek, kötü olduğu düşünülen renk ve görüntüyü örtmektir.

Hadi söyleyin bana; şu yalan kadar göreceye bağlı, yalan kadar, insandan insana değişen duruma sahip, yalan kadar suçlu bir masumluk, yalan kadar nefret edilen bir sevgi, yalan kadar dümdüz bir karmaşıklık, yalan kadar genel bir başka özgünlük var mı?

Hayatta kalmanın çok özel bir manevra yeteneği iken, insan elinde, özlemsel düşünüşün yaratıcı aleti haline gelen yalan, bütün düzen kurucuların ve yerleşikliğin patronlarının en korkulu rüyası ve elbette en etkin silahı olmuştur. **Evrimleşmiş yalan mekaniği, ne kadar "günahlaşırsa", başka taraftan o kadar "kabul edilir" hale gelmiştir.**

Gerçek olmayanı, varmış gibi gösterme güya edepsizliğinin, bir gün gelip de, gerçek olmayanı varmış gibi görme "arzu"suna dönüşeceğini kim bilebilirdi?

İşte sanal dünyalar böyle oluşur. Bütün tanrılar; geçmiştekiler ve gelecektekiler, hep aynı yerden ilham alır. Öte yandan yalan, kendi kudretinin altındaki tehlikesini hep ve açık olarak göstermiştir. Bu yüzden olsa gerek, sadece insana ait olmamasına karşın, yine sadece insanda bastırılmaya çalışılır.

Yalan söylemelerinden hoşlanılan, yalan söyleme özgürlüğüne sahip olan tek zümre, "sanatçılardır".

Onlar da kimdir mi?

Şu Beşinci Denge'nin ne olduğunu anlatır anlatmaz, bu özel dörtlemenin süvarilerine bakacağız**, yani bilim adamları, din adamları ve sanatçılara.**

Bundan önce isterseniz, yalanın hemen hiçbir türünün bulunmadığı bir canlılığın var olup olmadığını sorgulayalım mı, ne dersiniz?

Tam, “olmasa gerek”, diye kestirip atabileceğimiz yerde, bir de bakıyoruz ki; yalan, sahte, gerçek olmayan davranışların genlerinin hiçbir yerinde izinin dahi olmadığı bir takım “üst düzey” canlılar var. Ortak özellikleriyle birlikte bu canlılar, “besin zincirinin en tepesinde duran” ve insandan başka düşmanı bulunmayan; büyük beyaz köpekbalığı ve kuzenleri, amca çocuklarıyla birlikte krokodil (büyük Nil timsahı) ve pek tabiî, katil balina olarak bilinen orkalar.

Dikkat buyurunuz ki bu canlılar, suda yaşar ve etçildir. Timsah ve büyük beyazın milyonlarca yıldır değişmeden sabitlendiğini biliyoruz. Orkalar ise, mükemmeli yakalamış memeliler. Büyük beyaz, canlılığın her türlü tarifinin üstüne çıkmış, kelimenin tam anlamıyla bir “makine”. Timsah ve orka, büyük beyazın yanında biraz sönük kalsalar da hep beraber, “üst düzey” canlılık ne demekmiş yavaş yavaş anlatıyorlar.

Bilim adamları, son yıllarda bu yaratıklar için deli divane olmuş, sırlarını ortaya çıkartmaya çalışıyorlar. Şimdiye kadar anlaşılan o ki; hepsinin de her türlü şaşırtıcılığına karşın, hiçbirisinde, en ufak bir yalan davranış gözlenmemiş. Ecellerinin gelmesini bekleyip ölmeleri gereken bu canlıların, en üstte olmalarım sağlayan dengeleme mantığı mı dersiniz, aritmetiği mi bilmem, ama her neyse işte o, genlerinden “yalanı” silmiş. İnsan türünü üstün canlılar arasında kabul edenlere duyurulur.

İşte dörtleme bitti. Din ve bilim adamlarının ürettiklerini, bakalım, sanatçılar nasıl paketleyecek?

Sh: 79–105

Kaynak: Üner BEKÖZ, Apostaz, “Dünyanın Kutsal İntiharı” Ankara, Phoenix, 2005

İNSANLAR NE İÇİN Mİ AĞLIYOR?

Hzl: Üner BEKÖZ

Şöyle düşünelim: **Annesi ölen bir yaşındaki bir bebek, cenaze töreninde ağlıyorsa, bunun olası ilk nedeni, ya altı ıslak olduğundan ya da aç olduğundandır.** Bütün diğer nedenlerin belki de en sonuncusu ya da hiç olmayanı, annesini bir daha göremeyecek olduğu için gelişen üzüntüsüdür. Eğer bu bebek, günümüz ortamındaki cenaze töreninde değil de, 5-6000 yıl önce, bir savanda [Savan ya da savana tropik yağmur ormanları ile kuru çöller arasındaki geçiş bölgesinde yer alan geniş çayırlara denir. Kurak mevsimin uzun sürdüğü tropikal bölgelerde, tek tük ağaçlar serpili büyük çayırlardan oluşan bir bitki topluluğudur.] aynı duruma düşmüş olsaydı, belki açlıktan ağlamaya bile fırsat bulamayıp, doğal ayıklamanın kollarında uzun bir uykuya dalacaktı. Küçük çocukları olan ölülerin cenazeleri, bu ölünün genç olması nedeniyle, fazlasıyla çeşitte davranışı, bir arada sergiler. Aynı durumu, yani annesi ölen çocuk durumunu, 5-6 yaşında bir çocuk için izlediğimizde, çok daha başka sonuçlara ulaşırız. Bu sefer çocuk, "yalnız" kalmış olmanın, hayatını sürdürebilmesi için ona destek verecek olanın "gittiği" gerçeğinin "endişesi" ile ağlıyordur. **Ölenin ardından düşülen yoksunluk, ona olan ihtiyaçla doğru orantılıdır.** Bu nedenle, ana- babamız dahi olsa, ununu eleyip, eleğini asmış, çok yaşlanmış yakınlarımızın ölümleri üzerine, çoğu zaman bizi ağlatan geriye kalan anıların hatırlanmasıdır. Dikkat edilirse, ani ölümlerde (yani, ölü yakını için, "hazırlıksız yakalanmalarda"), tepki daha büyük olur. Ölümünü beklediğiniz ya-kınlarınız için, onun yokluğuna bir ön alışma ve organizasyon süresi yaşanacağı için tepkiler daha sönüktür.

Cenazelerde insan davranışlarını anlatmanın sonu yok, ama cenaze törenleri de, törenlerdeki kaygı ve üzüntü de hep ölümsüz kalma veya ölümü öteleme güdüsünden kaynak alır.

…

Hiç doğum gördünüz mü bilmem. Ben envai türlüsünü seyrettim, hatta filme aldım. Sadece insan türünün değil, diğer birçok türün de doğumlarına şahit oldum. O yüzden burada, doğumun bir davranış olarak kendisinden birazcık sözetmek istiyorum.

Bir arkadaşım, askere gideceği için, 2 yaşındaki dişi bokser cinsi köpeğini (Xila) bana bırakmıştı. Zaten bir köpeğim varken, biraz burun kıvırmıştım doğrusu. Sonra zaman içinde, Xila, benim köpeğimle havlet olup, hamile kalınca, oturup ailecek torun torba bekledik. Doğurdu nitekim. Garip, çelimsiz, karışık renkli dört tane, yaratık. Özellikle küçük kızım, hayretle seyrederken, sonunda plasenta çıktı. Xila dönüp önce afiyetle plasentayı yedi. Yemek yerken hep ağzını şapırdatırdı. Sonra yavruları yaladı, yaladı, yaladı. Yavruları vücuduna yakın tuttu. Yan yatmış, memelerini gösteriyordu. Biz de seyretmeye devam ediyorduk. Kızım yavrulan kucağına almak istedi. İzin vermedim. Hatırlamıyorum ama birkaç izleyici daha katılmıştı. Tam tribünler sıkılmış ve dağılmaya karar vermişken, özellikle kızlardan, hatta ne olacağını bilen eşimden bile çığlıklar yükseldi. Xila, bu çığlıkların boğuk devamlığına aldırmadan, yavrulardan birisini yemeye başlamıştı. Göz açıp kapatıncaya kadar, yedi bitirdi. Yattığı yerde, çenesinin altına akan kanı bile yalayıp temizledi. Bir güzel yayıldı. Geriye kalan üç yavru, çoktan memelerin yerini bulmuştu bile.

Bu durumla hiç karşılaşmamış birisi için, ne itici, ne vahşi, ne acımasız, ne iğrenç, ne vs. bir durum öyle değil mi?

Bu kararı verdiren, “duygularınızdır”, yani bu kitabın asıl konusu, ama aslında, durum, son derece doğal ve etkilidir.

İster inanın ister inanmayın, memelisinden, böceğine, kuşundan, sürüngenine kadar pek çok canlı türünün (özellikle bir seferde çok yavrulayanlar) dişi bireyleri, Xila’nın bu davranışını defalarca tekrarlar. Bu davranışa, sadece büyükbaş otuborlarda rastlamak zor olsa gerektir . Bu davranışı, edinmiş olduğu değerler nedeniyle yapmak istemeyecek insandan başka bir canlıya rastlayamazsınız. Gelin şöyle, zor bir soru hazırlayalım. Üstelik bu soruyu, çocuğu olmuş annelere nişan alalım.

“Efendim, bir anne adayını, 5 gün aç bıraksak, alıp, uzun süre dışarıya çıkma ve yardım alma şansının bulunmadığına iyice ikna edeceğimiz bir odaya kilitlesek, bir süre sonra anne adayı, odada tek başına, ikiz bebeklerini doğursa...” devam etmemi ister misiniz?

Tamam. göbek kordonlarını dişiyle koparmak zorunda kalıp, plasentasının düşmesini beklese, sonra yavrularını alıp kucağına bastırsa, (bütün bunların hiçbir komplikasyon olmadan gelişegeldiğini, yani annenin kanamadan, şoktan falan öle kalmadığını, yavruların doğru geldiğini, doğumdan sonra nefes alabildiklerini düşünürsek) , bebeklerden hangisini, ne kadar süre sonra yer?

Neden?

Lütfen cevabınızı değerlerinize uydurmak için soruyu manuple etmeyin.

Ellemeyin kısacası.

Bu soruya, çeşitli şekillerde yanıt verebilecek pek çok insan olacağı gibi, hiç veremeyecek pek çok insan da olacaktır. Yanıt veremeyecek olmak, kitabın fikir olarak ulaşmak istediği yer düşünüldüğünde “doğaldır” diyemiyeceğim, ama insanın şu anda içinde bulunduğu alet ve hayal gücüne bağlı durum, geçmişte, beslenmeyi öyle bir evirip çevirmiş, öyle bir hale, vakte getirmiştir ki, yanıta dosdoğru, sadece doğal kimliğimizle ulaşmamızı epey zorlaştırmış ya da gerçekte vermemiz gereken yanıtı bulmamıza yarayacak şifreyi unutturmuştur.

Sh: 12-15

Kaynak: Üner BEKÖZ, Apostaz, “Dünyanın Kutsal İntiharı” Ankara, Phoenix, 2005

SALYANGOZ KİTABININ HAZİN SONU: SCHNECKENTRAUM

Eski Tas
İYİ BİR DÜŞÇÜ, ASLA UYANMAZ.(Pessoa)

Salyangoz, yumuşakçalar (Mollusca) şubesinin Orthogastropoda sınıfındaki kabuklu kara hayvanlarının ortak adı. İyi de boş verelim şimdi başlığımızı, konumuzun aslında bu salyangopedik mevzularla hiç alakası yok.

Asıl mevzu şu: Aşk nelere kadirdir?

Sözgelimi ben, sevdiği oğlanın hatırına televole yorumcusu kesilen, hatta takım değiştirip holiganlaşan kızlara rast geldim. Köpekten nefret ettiği halde “ah canım” nidalı sevgi kelebeğine dönüşen oğlanlara falan. Peki insan bir görüşte aşık olduğu kitapçıda çalışan bir kız ya da bir oğlan için; daha önce “işim olmaz!” diyeceği kitapçıya dadanabilir mi?

Yalnızca kitap ciltleri üzerinde gezinen bir kitap kurduna dönüşebilir mi?

Hiç ilgisini çekmeyecek olan, kapağını; hatta içine konulduğu ambalaj paketini açmadan bir kenara koyacağı salyangozların özel yaşamına dair bir kitabın bile iştahlı müşterisi olabilir mi?

Paraya para demeyip, her gün en az bir kitap alabilir mi?

Tüm bu soruların yanıtı, aşk her şeye kadirdir perspektifi gereği kuşkusuz evet olacak. Evet çünkü aşk bir bakıma en yaygın görme bozukluğudur ve ne mutlu ki öyledir. Aşk; nesneleri yamultan, onlara daha önce hiç kullanılmamış anlam dizileri ekleyen şahane bir çarpıtmadır. Aşk, düş dünyanın dış dünyaya meydan okuduğu bir evrendir: Orada herkes kendi sürreal şaheserini kendi yaratır. O nedenle dış dünyada alelade bir çakıl taşı olan nesne, onu size aşkın belirli bir anında sevgilinin vermesiyle birden düş dünyanın ikonik baş tacına dönüşür. Aşkta konu bir kitap olduğunda, bu okuma dışında ve hiç de salyangopedik olmayan bir amaca hizmet edebilir pekala.

Iván Sáinz-Pardo’nun senaryosunu yazıp yönettiği, Alman-İspanyol yapımı 15 dakikalık **Salyangoz (Schneckentraum)** adlı bu kısa film, başlangıçta fazla melodramatik görünse de -efendim camdaki buğuya isim yazmalar, göz süzmeler vs, çarpıcı finaliyle gerçekten duygulandırdı beni. Dahil olduğu festivallerin önemlice kısmında ödüller alıp takdir toplayan 2001 yapımı ve siyah-beyaz çekilen Schneckentraum, bir kafede otururken karşı masalardan birindeki oğlanı fark edip, görür görmez etkilenen bir kızın (**Julia Brendler**), çocuğu (**Fabian Busch**) çalıştığı kitapçıya kadar takip etmesinin, sonra da o kitapçının en sadık müşterisi haline gelişinin hikayesi. Hayatın; uzun vadeli planlar karşısında olduğu gibi bazan kısacık ertelemeler karşısında da insana acı bilgiler sunan, Türk filmlerindeki kötüadamgülüşlü yansımasını gösteren bir hikaye.

Hamiş: Bir kitapsever olmasanız bile, siz siz olun, elinize geçen kitabın hiç değilse kapağını açmadan asla bırakmayın.

Kısa’dan Hisse: Kitaplar okumak içindir. Salyangozlarla ilgili olsalar bile.

****

(Abone olunmuş yazıların bilgisi geldiği halde okunmadan silinen mesajlara ne denilmeli, değil mi?

Hangi mektup cevapsız bırakılmalı?

Buna kararı kim verebilir?)

Filmin Künyesi

ADI: Schneckentraum (Rüya-Salyangoz)

YÖNETMEN: Ivan Sainz-Pardo

YIL: 2001

MİLLİYET: Almanya / İspanya

SÜRE: 15:05

TÜR: Kurgu

OYUNCULAR: Julia Brendler, Fabian Busch, Ulf Söhmisch

SENARYO: Ivan Sainz-Pardo

FOTOĞRAF: Sorin Drăgoi

https://youtu.be/zokIgswEbPo

524 Yazılar